Sueſſanus de
Beatitudine Animae.

Euthici Auguſtini Niphi philothei
Sueſſani in Auerrois de ani-
mae beatitudine ad aeta-
tis noſtrae decus Sã-
ctum Mauruꝫ pa-
tritiuꝫ Venetũ
naturae in-
terpꝛetẽ.
✝

¶ Euthici Auguſtini Niphi philothei Sueſſani in Auerrois de animę beatitudine Commentatio ad ętatis noſtrę decus/Sanctum Maurum patritiū Venetum/naturę interpretem.

CUm per bibliothecā/Sancte Maure/decus noſter/ſarcinulas euoluerem:ad manus incidit Auerrois de beatitudine liber:Bernardini plumacij Veronenſis ſtudioſiſſimi tui:tunc commilitonis cum noſtra cōmentatione Patauij cōſcripta/calamo exaratus/abiectus/atqꝫ puluerulentus:quem gratanter ſepoſui:ac ſarcinulis expeditis tāq̄ lecturus illum ex commodo/aperui:cepi deguſtare: deinde blanditus eſt ipſe: vt longius procederem:vnde tanto me circūuenit:vt nec cenatum iuerim:quin prius totum reuiderim. Videbatur eniuero non tū̄ illa tunc iuuentute dignus: ſed hac mea prouecta nunc expectatus. verū ne vt hortulanus videar:cui perlibenter ſui complacent porri:anteq̄ eum ęderem:tibi recognoſcendū mitto: ne forte accuſandus tāq̄ profuſus mei laudator. Noui enim te inter tirunculos argutiſſimum:inter prouectos ſcholaſticos ſolertiſſimum. Nunc autem communi omnium exclamatu audio inter naturę mundiqꝫ interpretem te grauiſſimum euaſiſſe:gratulor q̄ ex noſtro tam paruo agello intātū profeceris. vt tāq̄ ad palatinum Apollinem deferantur nocturna vigilataqꝫ ſcripta. Quare noſtras has elucubratiūculas recognoſcere non dedignaberis:quę ſi tuo integerrimo ingenio videbuntur/ędas. Vale.

¶ Auerrois de animę beatitudine cum Eutbici Auguſtini Niphi Philothei Sueſſani Cōmento.

Intētio mea in hoc tractatu nobiliſſimo eſt declarare beatitudinem vltimā animę humanę in hoc mundo & in futuro ſm principalem intentionē Philoſophorum in aſcenſu ſupremo ipſius.

Com. pm. Viri ſtudioſiſſimi: anteꝗ̄ ad expōnem huius libri deſcendā: nō ignorare vos volo: me Auerroē in ꝓprio fonte nō potaſſe: vn̄ non mirū erit vobis ſi qua inepta atq; incompoſita ſcribā: vt iacent: cupio enī magis Philoſophi nomen ſortiri: & rem: ꝗ̄ rhetoris vel grāmatici: enitar ergo verba eius ita barbara exponere: ne fingere videar difficultatē verboꝝ. Si ꝟo recentiores poſt me eū proprio in fonte potauerint: credo multo elegātius eos & ſcribere poſſe & intelligere. Nā ꝓpter diuerſam linguę accidunt innumera errata: cogor pterea hūc cōmētari exponere & ruminare: nam nullū reperi Philoſophū de beatitudine ita ſcribere: nec latinum: nec grecum etiam: nec barbarū: vt iſte vir ſcribit: ob qđ me ſatiſfeciſſe exiſtimo ſi ꝟba: & ſenſus huius libelli enodauero. Auerro. ḡ anteꝗ̄ rē proſequaꝛ: pręponit eius intētionem tāꝗ̄ ꝓhemiū. Ubi debes ſcire felicitatē ſeu beatitudinē interdū accipi ad hoiem: vt aial pfectū eſt & humanū: & hęc beatitudo humana dr̄: de qua Boe. in. 3. de cōſolatione. Beatitudo eſt ſtatus oīum bonoꝝ ꝯgregatione perfecta. Ariſto. p̊ ethicoꝝ decernit felicitatem eē finem rerū expetēdarū. cętera pp felicitatē expeti: felicitatē ꝟo pp ſeipſam: de qua Ariſt. in ethicis ſatis cōpoſite & copioſe dixit: & vnūqđq; ad eā neceſſariū finiuit. Alia eſt beatitudo quę ꝓprie eſt hoīs quātū ad aīam eius: & hęc eſt diſpoſitio q̄dā qua aīa beatur vt deus: qua ēt exaltaꝛ vt vna itelligētiarū: & hęc eſt vna forma pfectio & gradus: quo deus: itellectus ſeparati: & humana aīa felicitanꝛ: in hāc tēdūt cūctorum vota mortaliū: hęc eſt ſūma curarū: hęc eſt ſūma rerū expetēdarū: felicitate hac terminanꝛ noſtra deſideria: inueniantur qui regna nō optent: vt Dirus. Diogenes. Democritus & alij: q ꝟo felicitatē hanc repudiet nullus exiſtit: hac (vt dicit Themi.) erimus q̄ſi dij. imo beati vel beatitudie: & reliquoꝝ eternoꝝ. Scđo debes ſcire ſciā interdū ſortiri pſtāciā a ſubiecto: interdū a firmitate demonſtrationū: vt Ariſto. docet. 8. topicoꝝ: & Auer. & Ariſto. in ꝑs quę de aīa. interdū ab vtroq;: ſcia quę hic tradiꝛ & a ſubiecto ſortiꝛ nobilitatē: nā eſt de fine vltimo: atq; ſūmo expetibili. Amplius: & a demōſtrationum firmitate. Nā demōſtrationes hic acceptę ſunt: queādmodū illę libri de aīa: quę ſunt certiſſimę: vt Ariſto. ait. hinc nō male appellauit tractatū hūc nobiliſſimū: nā in eo congregaꝛ vtraq; pſtantia. Proponit etiā dicere de beatitudie vltima aīę: nō de felicitate hoīs. nā (vt dixi) hic loquitur de beatitudine aīę: vt aīa eſt & nō vt aīa ꝯiūcta: vt dicemus: de qua Ariſto. loquiꝛ in libris ethico. Tertio debes ſcire ꝙ humana aīa hꝫ duplicem (vt more catholico loquar) ſtatū. alterū q̄dē in corpoꝛe: alterū ꝟo extra corpus & (vt dicūt) in patria. dixit Auer. in hꝰ mūdo tāgens ſtatum in corpore: dixit & in futuro: tāgēs eiꝰ ſtatū ex̄ corpꝰ. ¶ Sꝫ dices. Auerro. nō ponit humanam aīam remanere poſt mortē. Dici pōt p̊mo ꝙ lꝫ humana aīa apud eū nō remaneat tota: remanet tn̄ intellectꝰ: & hoc ſatis: vel fortaſſe loquiꝛ more catholico. Nā nōdū finiuit intētionē eius: vn̄ & in ꝓhemio aſcripto. 8. phyſicę auſcultationis appellat vitam ęternā aīę poſt mortem ſm fatuos: qđ q̄uo intelligeꝛ dicemus. Scias tn̄ hūc textū in oībus libris non ſic reperiri. ſed hęc ſatis. Quarto debes ſcire ꝙ de felicitate ſapientes varie loquuti ſunt. Nam pythagorici ſtudium eoꝝ in mathematicis totū cōſumentes: beatitudinem in mathematicoꝝ ſpeculatione collocarunt. Alpharabius & alij cognoſcentes rerū nālium p̊ncipia: necnō rationabilem aīam ꝓbantes eē mortalē: & intellectū potiſſime: dixerūt ipſam ſolū copulari poſſe rebus mortalibꝰ: & ſic ſolū in ſpeculatione rerū nālium beatā vitā aſſeuerarunt. Peripatetici ꝟo intellectū ponentes ęternum & rationabilē aīam aliqua ex parte ęternā. dixerūt felicitatē eſſe in ſpeculatione primi entis & ſūmi: & q̄a hęc eſt p̊ncipalis ſecta: dixit ſm p̊ncipalē intētionē Phoꝝ: hꝰ eſt peripateticoꝝ qui ſunt p̊ncipales in hoc: vel dixit ſm principalē intētionē: q̄a oēs Philoſophi hāc p̊ncipalr̄: & ſūmopere expetunt: & ad hāc enitūtur. cur dixit: in ſupremo aſcēſu: ſtatim ipſe declarabit. ¶ Ambigęs fortaſſe. nā vel Ariſto. pfecit rē hāc vel nō. ſi pfecit. Auer. ſupfluit. ſi nō. Ariſto. mācus: ergō ipſe aborret i. 3. de aīa volumie. Quidā exiſtimant q̄ōnem hāc Ariſt. pfeciſſe. in. 10. ethico. & tūc cēt dicendū hunc eſſe declaratoriū librū: & nō perfectoriū: vel fortaſſe (vt Auer. ait) in. 3. volumine Ariſto. declarauit in quo conſiſtit beata vita: ſꝫ an hoī ſit poſſibilis in ſtatu iſto: & q̄s eſt modus ꝑueniendi: & q̄n Ariſto. ꝑmiſit: & nō inuenimus locū vbi id pfecerit: niſi q̄dā verba. 12. libri primę phię: quę ſatis ſunt obſcura. retinuit ergo calamū: vel q̄a difficile erat hanc q̄ōnē diſcutere: vel q̄a noluit: & dimiſit nobis locū. ſed poſtmodū redibimus ad hoc. Auerro. ergo edidit libellū hunc: vt ſuppleret: & ex dictis eius rem perſcriberet melius ꝗ̄ potuit. nō igiꝛ Ariſt. mācus: nec Auer. ſuperfluus. ¶ Scđo ambiges: videꝛ enī ꝙ eadē ſit animę beatitudo & totius. Nā q̄cq̄d parti ineſt: & toti ineſſe videꝛ. ſꝫ quo operaꝛ pars: eo & totū operari videꝛ. Dici pōt ꝙ lꝫ eadē ſit beatitudo aīę & hoīs: tn̄ alia eſt beatitudo. q̄ ineſt rōne aīę: & alia: quę ineſt ratiōe totius: ea enī quę ineſt toti rōne animę: eſt diuina & ſupma. quę ꝟo rōne totiꝰ hūana eſt & iferior. Auer. ḡ de beatitudie aīę q̄ ieſt hoī rōne aīę logꝛ. ꝟba lr̄ę pſpicua ſūt.

¶ Et quū dico aſcēſuꝫ. intelligo ꝙ pficiaꝛ: & nobiliteꝛ: ita vt ꝯiungaꝛ cū intellectu abſtracto: & vniaꝛ cū eo: ita vt cū eo fiat vnū: & hoc ſine dubio eſt ſupmus ſui gradus aſcēſus.

¶ Debes p̊ ſcire. ꝙ aſcēſus & deſcēſus ſūt ꝯditiones motus: vt in de cęlo diximꝰ. q̄a ꝟo rōnabilis aīa nulla ſpecie motꝰ moueꝛ (q̄cq̄d Plato intelligebat) ꝓpea nec aſcendit: nec deſcēdit: q̄a tn̄ multa attributa aſcribunꝛ abſtractis ꝑ relōnē ad res ſenſiles: vt Auer. meminit. 12. p̊ᵉ phię. cō. 39. iō cogiꝛ exponere q̄d itelligat ꝑ aſcēſū animę. q. d. ꝙ ꝑ aſcēſū itelligit aīę pfectionē. nō eiꝰ motū in ſurſū: neq; in deorſū. Scđo debes ſcire ꝙ pfectū itātū eſt: inquātū pōt opari: vt 4ᵒ tradit metheoroꝛū. Auerro. 2. cęli. cō. 3. ſcribit. Nobile ꝟo inquantum certa dignitate vltra proprias vires īſigniꝛ: vn̄ & p̊ma mā pficiꝛ & nobilitaꝛ ꝑ formā: ꝑ quāto per formā exit in actū: pfecta eſt: pro quanto ꝟo per formam dignificatur & inſignitur: nobilitatur: Côme. 2m

ad propoſitū3 dum rationabilis anima copulatur intel-
lectui abſtracto:qui eſt pͥma omnium forma ⁊ motor ꝑ-
ficitur ⁊ nobilitatur:perficitur quidem pro quãto anima
tũc exercet ꝓpꝛium opus per eſſentiã illius formę. Nã3
intelligit illam:⁊ omnia alia aliquo mõ per eſſentiã illiꝰ:
veluti ignis calefacit per eẽntiã caloris:⁊ corpus mouet
per eſſentiã aię. Nobilitat̃ ꝟo pro quãto illi cõiungit̃:⁊ ex
qua ꝯiunctione dignificat̃ rõnabilis aĩa.intantũ ꝙ tunc
eſt veluti deus:vt dicit Themiſtiꝰ.⁊ hoc ĩngt.[Et quum
dico aſcẽſu3:intelligo ꝙ ꝑficiat̃:⁊ nobilitet̃]:⁊ hęc duo de-
clarat p̃ 2ᵐ:⁊ ĩngt nobilitet̃ quidẽ.[Ita vt ꝯiungat̃ cum
intellectu abſtracto] Nam in hac ꝯiũctione rationabilis
aĩa acquirit eſſe diuinũ:deinde declarat quõ ꝑficiatur:et
ĩngt.ſubaudi ꝑficiat̃ ꝟo:⁊ ita:vt(Vniat̃ cu3 eo:ita vt cũ
eo fiat vnũ) Nã in tali vniõe oꝑabit̃ per eẽntia3 illius:⁊
ſic reddit̃ ꝑfecta.ꝯcludit tũc qd intelligãt ꝑhi per aſcẽ-
ſum:⁊ ſupͥmum gradũ:⁊ ĩngt.[Et hoc ſine dubio eſt ſup-
mus ſui gradus aſcenſus]:⁊ ſic ꝑſpicua eſt res hęc.

¶ Nam manifeſtũ eſt omnia ſub tribꝰ ſpẽbꝰ
cõpꝛehẽdi:vna eſt mã infima:⁊ quę ex ea ge
neratur.⁊ illa quide3 ignobilioꝛ eſt in gradu
⁊ loco. Et ſuꝑ iſtã in gradu ⁊ loco eſt ſpẽs
corpoꝝ ſphericoꝝ:quoꝝ ſemper eſt fixa foꝛ
ma:⁊ ſtabilis in ſuis materijs.ita ꝙ dicũtur
mã ⁊ forma in illis ⁊ generabilibꝰ ex mã in-
fima eq̃uoce. Et ſuꝑ illa eſt vnus gradus ſu
pꝛemus ⁊ glorioſus:qui vocat̃ gradus itel-
lectuũ abſtractoꝝ:qui vere ſunt formę dan-
tes perfectionẽ non exiſtentes in ſubiecto.

Com. 3. ¶ Cõcluſit aſcenſum aię:⁊ declarauit eũ eſſe ſupͥmu3 ſeu
vltimũ:non tñ expoſuit quõ eſt ſupꝛemus ⁊ vltimus:iõ
nunc id enitit̃ exponere. Et ponit oĩum entium mũdi la-
titudinẽ:in tres.ſ.gradus diuiſam:vt in mã3:⁊ corpus cę-
leſte:⁊ intellectus ſeparatos. ¶ Debes ſcire circa pͥmum
ꝙ mã in libris ꝑhoꝝ ſic deſcribit̃.mã eſt poᵃ:ex q̃ ge-
nerat̃ omne qd̃ de nouo:⁊ hoc ĩngt.[Nã manifeſtu3 eſt
oĩa ſub tribꝰ ſpẽbus cõpꝛehẽdi:vna eſt mã ĩfima:⁊]ſuꝑ.
eſt poᵃ.[Ex qua gñatur]i.fiũt gñationes ⁊ corruptiões.
Sic eni deſcribit̃.7.pͥmę ꝑhię.addit[Et illa gdẽ ignobi
lioꝛ eſt in gradu ⁊ loco.] Hęc eni3(vt dicet̃)eſt fere non
gradus totius latitudinis entiũ. ¶ Deinde declarat ſcõ3
gradũ.vbi debes ſcire ꝙ mã dĩ potẽtia:potentia aũt(vt
dĩ.2.peri hermenias)dĩ duplr̃ ſ3 dimidiũ ꝯtingentis ⁊
poſſibilis:h̃ eſt put eſt ad eſſe tñ:⁊ hoc pacto corpus cę
leſte reſpectu ſuę formę mouẽtis eſt mã ⁊ poᵃ. Alio mõ
ſm vtrũq3.ſ.vt eſt ad eẽ:⁊ ad nõ eſſe:⁊ ſic mã gñabiliu3
eſt potẽtia:⁊ nõ mã cęli. Ex q̃s ſeq̃tur formã cęli ⁊ mãm
eiuſdem fere equoce dici cũ mã ⁊ forma gñabiliu3. Nã
illa mã eſt potẽtia ad dimidiũ ꝯtingẽtis.hęc ad vtrũq3:
forma illius eſt ſemꝑ ꝑficiens:hęc perficiens q̃nq3.ĩngt.
[Et ſuꝑ iſta in gradu ⁊ loco eſt ſpecies corpoꝝ ſphęrico-
rũ:quoꝝ ſemꝑ eſt fixa forma ⁊ ſtabilis in ſuis materijs]
Nã eſt potẽtia ſm dimidium ad eẽ tñ:⁊ q̃ſi corrolarie
impꝑtinẽter ꝯducit vl̃ addit.[Ita ꝙ dicunt̃ mã ⁊ forma
in illis ⁊ in gñabilibus]facris ex[Mã infima eq̃uoce.]
Na3 mã illa ſolum h3 de rõne potẽtię dimidiũ:⁊ forma
eſt eẽ tñ ⁊ ſemꝑ:noſtra mã habet potẽtiam ad vtrũq3:⁊
forma eſt nõ eẽ etiã. ¶ Deinde apponit tertiũ gradum:
vbi debes ſcire Auer.ſupra corpora cęleſtia ponere ab-
ſtractos intellectus:q̃ ideo dicunt̃ abſtracti:q̃a nõ depẽ-
dent in eẽ ⁊ ꝯſeruari a mã:tamẽ bñ ꝑficiũt mã3:q̃a ſunt
perfectiões fixę corpoꝝ cęleſtiũ.q̃ ſunt aliq̃ ex pte abſo-
lutialiq̃ ꝟo ꝯcreti:abſoluti gdẽ a dependẽtia.ꝯcreti ꝟo
pꝑ ꝑfectionẽ.ĩngt.[Et ſuꝑ illa eſt vnus gradus ſupͥmus
⁊ glorioſus:q̃ vocat̃ gradus itellectuũ abſtractoꝝ:q̃ ve-
re ſũt forᵉ dãtes ꝑfectionez:nõ exñtes in ſubito.] Sũt ab-
ſoluti a ſubiectiõe:ꝯcreti ꝟo a formatiõe. ¶ Vñ ⁊ ꝑla- Plato
to appellat eos formas formãtes:non aũt formas infor-
mãtes:⁊ ſic pͥm liber:ptis mixti:de quo diximꝰ in mul-
tis locis. Debes ſcire ꝙ h̃ ſerieſ dĩ latitudo metaphori-
ce:q̃a oĩs latitudo eſt in ſuſcipiẽtibꝰ magis ⁊ minꝰ:⁊ cõpa
rat̃ latitudini difformiter difformi potiꝰ:vt pꝫ calculaᵗᵒʳ.

¶ Ideo quũ dĩ de aĩa ꝙ aſcẽdit:itelligit̃ ꝯiũ
ctio eius cũ aliquo itellectuũ abſtractoꝝ.

¶ Nũc qd ꝑ aſcẽſum ſupͥmũ itelligat:ꝯcludit.⁊ ĩngt[Iõ Com. 4.
quũ de aĩa ꝙ aſcẽdit].ſ.ſupͥmo ⁊ vltimo aſcẽſu.[Intelli-
git̃ ꝯiũctio eius cũ aliquo itellectuu3 abſtractoꝝ.] Nam
(vt dixit)oꝛdo illoꝝ eſt ſupͥmꝰ ⁊ vltimꝰ gradus totiꝰ lati-
tudinis. ¶ S3 circa hęc plures emergunt captiũculę.pͥᵒ Difficultates
aſcẽdere(vt dctm̃ eſt)eſt ꝑfici ⁊ nobilitari ꝑ aliũ:ſ3 itell'ꝰ
hũanus ſemꝑ eſt ꝑfecꝰ ꝑ agẽtẽ. ¶ Scdõ. aſcendere eſt
migrare de ſpẽ ignobili ad nobilẽ:ſ3 itell'ꝰ poſſis ſemꝑ ẽ
vnus abſtractoꝝ:vt Auer.ait.3.de aĩa liᵒ:cõ.19. ¶ Ter-
tio Auer.3.de aĩa.cõ.5.q̃tuoꝛ eẽ gña entiũ:hic ꝟo enume-
rat tria tñ.⁊ ꝯfirmat̃. Nã res gñabiles:vt mixta ⁊ elẽta
ſũt res nãles:⁊ in nullo triũ graduu3 ſũt. ¶ Quarto.mã
vĩ nõ ens:nã poteſt ꝑfici in eẽ ab infinita parua forma.
¶ Qũto vĩ ꝙ accñs ſit inferioris gradus q̃3 mã. Nã i-
perficit mã3.q̃ eſt ignobiliꝰ:aĩs pꝫ. Nã vidit mãm ens
ſm gd. ¶ Sexto.itell'ꝰ poſſibilis:vt dicit Auer.itelligit
ſe itelligẽdo res nãles.ergo eẽt fęlix. Nã ipſe eſt vnꝰ ab-
ſtractoꝝ. ¶ De his eſt dctm̃ in libris ꝑhię:tunc ꝟo vt ſa- Solones
tiſfaciã aliq̃ ex pte ꝓpoſito. ¶ Auer.dicit ad pͥmũ ꝙ in-
tellectus poſſis:vt ps rõnalis aię in maioꝛi pte ſui ſubiecti
eſt ꝑfectus:ſ3 reſpectu vnius indiuidui ſpẽi humanę eſt.
in poᵃ:⁊ imꝑfectus:vt dicet̃ poſtmodũ latius. ¶ Ad 2ᵐ
Auer.ſentit.ꝙ intell'ꝰ potẽtię vt eſt ps rõnalis aię cõpu-
lat̃ inter res nãles:⁊ q̃ſi eſt de infimo gradu:ꝑ q̃to ꝟo
copulat̃ agẽti in ſtatu fęlicitatis:trãſit quodãmõ in aliõ
genꝰ eẽ:⁊ ide dignificat̃ ⁊ ꝑficit̃ pꝑ cauſas dictas. ¶ Ad
3ᵐ:ſ3 illa ſint q̃tuoꝛ reducunt̃ ad tria:vt ꝑſpicuũ eſt legẽ- De mã nota h̃.
ti verba eiꝰ ibidẽ. Silr̃ res gñaleᵐ reducunt̃ ad gradum
materię:ꝑ mã3 eni itelligit oẽ nãle ẽt. ¶ Ad 4ᵐ ſũt opi
niones:gdã dicunt.ꝙ mã ſm ſe nullius eſt eẽ:imo vt ſo-
phiſtę aiũt:eſt iſinitę puę entitatis:pꝑ cãm datã:⁊ ſõ ap-
pellat̃ nõ g̃dus totiꝰ latitudis. Nã apd̃ ſophiſtas nõ gra
dus rei eſt iſinita modica res:vt nõ g̃dus caloris eſt infi
niꝰ puus caloꝛ. Alij tenẽt mãm eẽ certi eẽ:ſ3 non forma-
lis:ſ3 bñ realis ⁊ entitatiu:⁊ tũc iuxta hos opꝫ ꝯcedẽ ma
teriã eẽ certi gradus ꝑfectiõis:nõ gdẽ formalis:ſ3 entita
tiu.argᵐ q̃ ꝯcludit ꝙ mã nullius ſit ꝑfectionis formalis:
q̃a ꝑfici põt ab omni forma:imo ab infinita pua forma:
nõ pꝑ h̃ tollit̃ q̃n ſit ꝓpę ꝑfectiõis entꝰ. ¶ Per idez ad
5ᵐ pͥmi dicũt accñs eẽ verius ens q̃3 mã ꝓpter cã3 da-
tam.ſcdĩ dicerent ꝙ in rõne entis mã eſt verius ens ipſo
accidẽte.ſed in rõne entis formalis mã nullius eſt perfe
ctionis:accñs ꝟo ſic. ¶ Ad 6ᵐ dic.ꝙ itell'ꝰ poſſis itelligit
ſe intelligẽdo res nãles:⁊ ſic nõ trãſcẽdit limites infimi
gradus nãliũ. Tu h̃ melius ꝑquire in libris ꝑhoꝝ. Nã
veluti in trãſcurſu ſunt dicta:⁊ abſq3 determinatione.

¶ Et q̃a cognoſco pͥncipalẽ itẽtionẽ ꝑho-
rũ fuiſſe cõtẽplari in eẽntia huiuſmodi entis
apud eos ⁊ apud veritate3 ⁊ vltimam bea-
titudinem:viſu3 eſt mihi declare h̃ ſermone
breui:⁊ itelligẽti:ſicut tu:in quo repies de-

clarationez

clarationē huiꝰ rei pluſq̄ in cōmētis meis de aīa: ⁊ plus argumētis ꝓbatū: q̄ in libris phoꝝ. Solicite itaq̄ meipm̄ dedi/nobiliſſime ſocie/ſup rem a te poſtulatā .ſ. ad opinionē Phi in ꝯiunctione itellectus abſtracti cū anima humana declarādam: ⁊ ad veritatē aperiēdā: ⁊ hoc ſm̄ radices ſuas: nā illud qdē fundamentū eſt: qd̄ ab oībus glorificat̄ Phis: ſed multū ꝯdiuiſi ſunt Phi: queadmodū per intētionē ſermonū appet diuiſio in eo qd̄ de ſermonibus ipſius eſt verum.

Com̄.5. ¶ His expeditis. nūc vult ꝯcludere intētionē libri ⁊ claudere ꝓhemiū. Et in h̄ tria innuit .ſ. intētionē: auctorē cui iſcribit eā: ⁊ vtilitatē itētionis: addēs difficultatē aliquā. Quātū ad pmum ait. [Et qa cognoſco pncipalē itētionē Phoꝝ fuiſſe ꝯtēplari in ēētia hꝰ entis] .ſ. abſtracti apd̄ eos .ſ. diſputādo: ⁊ apud veritatē: vel vt hꝫ alia lr̄a: apud virtutē ⁊ vltimā beatitudinē: viſū eſt mihi declare hoc ſermone breui. hec eſt intētio. tāgit auctorē cui hec inſcribit: ⁊ ingt. ⁊ viro .ſ. intelligēti: ſicut tu o ſocie. in quo .ſ. ſermone breui. repies declarationē huiꝰ rei pluſq̄ in cōmētis meis de aīa: ⁊ plus argumētis ꝓbatū q̄ in libris Phoꝝ. hec eſt libelli vtilitas. Epilogādo ſubſcribit. [Solicite] .ſ. accurate itaq̄ meipm̄ dedi nobiliſſime ſocie ſup rē a te poſtulatā .ſ. ad opinionē Phi Ariſt. in ꝯiūctione intellectus abſtracti cū aīa humana declarādam: ⁊ ad veritatē aperiēdā: tāgit modū ꝓcedēdi. ⁊ ingt. [Et h̄ ſm̄ radices ſuas] .ſ. Ariſto. [Nā illud qdē] .ſ. argumētū ex radicibꝰ Ariſto. eſt qd̄ glorificat̄ ab oībus Phis. ⁊ hec eſt ſecūda pars vtilitatis: deinde tāgit difficultatem rei: ⁊ dicit. [ſed multū] .ſ. ſuper hoc. [cōdiuiſi ſunt Phi.] ⁊ hec eſt pᵃ rei difficultas: diuerſitas eni opinantiū atteſtat̄ rei difficultati: deīde tāgit ſcdām. d. [Queadmodū per itētionē] .ſ. expōnē ſermonū .i. textuū. [Appet diuiſio] .i. ꝯtrouerſia. [in eo] .ſ. ex opinione. qd̄ in ſermonibꝰ ipſius eſt verū .i. ꝯſonat. ſcda ergo difficultas eſt ex pte textuū. Nā diſcordes legunt̄ textus. ergo. Tū ꝓpter diūam opinātiū. Tū ꝓpter diſcordiā textuum eſt ꝓpoſite intētionis difficultas. Sic igit̄ in pñti ꝓhemio habes tria .ſ. intētionē per quā reddit̄ lector attentus. vtilitatē per quā beniuolus fit. ordinē: per quē ⁊ docilis fit. habes etiā auctorem cui ⁊ totum hoc inſcribit. ¶ Finis prohemij.

Scias q̄ certitudinis huiꝰ rei cognitio exiſtit in duabꝰ radicibꝰ. vna eſt ſpeculatio in eē intellꝰ mālis: ⁊ hoc eſt fundamentū huius qōnis. ⁊ nō ſunt diuerſificati Phi in hoc: niſi propter diuerſitatem: quā habet in eſſe huius intellectus.

Com̄.6. Cōpleto ꝓhemio. nūc ꝓſequitur tractatū: ⁊ pᵒ enumerat fundamēta ⁊ pñ: q̄ ſupponēda ſūt ſ: vtēs more geometrę: q̄ ante ꝯnes: vt dicit Philoponus: premittit principia: ⁊ vult q̄ tota certitudo propoſitę intentionis ꝯſiſtat in duabꝰ radicibꝰ ſeu pncipijs: q̄ ſunt ſere velut ꝑſpicua ſupponēda: pma itaq̄ radix eſt in eē intellectꝰ mālis .ſ. an ſit: ⁊ qd ſit. cuiꝰ cauſas ſubſcribit. Primo. qa hoc eſt fundamētū ꝑdictę qōnis. Scdo. qa ꝓpter diuerſitatē eius: ſapientes in qōne ꝑdicta diſcordes ſunt. Nam Alpharabius babylonieſis. qa credidit intellectū eiuſmodi eē corruptibilē ⁊ genitū: cōcluſit copulationē animę rōnalis cum intellectu primo eſſe impoſſibilē: ⁊ q̄ ſolum felicitas in ſpeculatione rerū generabilium cōſiſtit. ¶ Themiſtius vō ⁊ Theophraſtus: qa crediderūt eū eē ęternū: dixerūt copulationē illam eē poſſibilē: imo qnq̄ fuiſſe in aliquo hoie. Ecce igit̄ quō diuerſitas in eſſentia huius intellectus fuit cauſa diuerſitatis in mō poſſibilitatis copulationis: quę dicit perſpicua.

¶ Secūda radix eſt ſpeculatio in re: propter quā itellectus abſtractus eſt cā reducēdi intellectū mālē in eē actu intellectū: ⁊ hoc eſt ſcire. ſi eſt cā ſm̄ modū efficientis ⁊ motoris ſolū: ſicut reperitur in motoribus naturalibus: aut per viam formę ⁊ finis: ſicut faciūt abſtracta in animalibus ſphęricis.

¶ Secūda radix. quę dꝫ ſupponi in ſolōne qōnis ꝑpoſitę eſt. Nā nos videmus itellectū mālem eē in potētia: ⁊ ſcitū eſt q̄ reducit̄ ad actū: ⁊ iā declarauit Ar. in exēplo pmę phię: ⁊ in. 8. phyſicę auſcultatiōis. q̄ oē qd̄ de poᵃ reducit̄ ad actū: eget aliquo exhēte de poᵃ ad actū: ⁊ ſcitū eſt in. 3. de aīa. illud exhēs nō poſſe eē: niſi intellectū agētē: hic emergit ſcda radix .ſ. vtrū intellꝰ agēs ſit cā agēs tm̄ illius reductionis: an agēs forma ⁊ finis: queadmoᵐ ſubſtātię ſeparę ſūt cauſę in tribꝰ gñibꝰ cauſarū corporū cęleſtiū: hęc eni ſcda radix eſt neceſſaria ad ſolōnē qōnis ꝓpoſitę. ¶ Debes ſcire vt declarauit Auer. in lib. deſtructio deſtructionū. diſputatiōe. 3. ⁊ 12. pmę phię. cō. 36. q̄ formę māles differūt ab abſtractis: nā vt dicit in libᵒ de ſubā orbis. formę māles ſunt cauſę agētes tm̄. formę vō ſeparę a mā ſūt cauſę agētes ſubiecto formales ⁊ finales: huiꝰ rei dedit plures cauſas: q̄s nō opus eſt hic declarare. Hinc petit qōnē: an itellꝰ agēs ſit cauſa reducēdi materialē ad modū forᵉ mālis tm̄ .ſ. per modū agētis tm̄: an ſit cā ſꝫ tres modos .ſ. agētis formę ⁊ finis. Intelligit aūt ꝑ aīalia ſphęrica corpora cęleſtia. Nā ipſe reputat corpus cęleſte eē aīal ꝯſtitutū ex aīa ⁊ corpe: vt in libᵒ deſtructio deſtrucᵐ. ⁊ in cęlo. ⁊ alibi ſcripſimꝰ. vba tex. ꝑſpicua. Notabile.

¶ Hic volo enarrare tibi breuiter intentionē Phi in eſſe intellꝰ mālis: ⁊ abſtracti. poſt h̄ autē declarabo tibi qd oꝛit̄ ex ſnīa ſua ex ĩs duobus. deinceps ꝑueniam ad cognitionē poſſibilitatis ꝯiūctionis aīę cū intellectu.

Com̄.8. ¶ Tactis pncipijs. nūc epilogādo erigit ordinē dicendoꝝ. ⁊ tria ꝓponit. Primo. an ſint ⁊ qd ſint intellectus mālis et abſtractus .i. agens. Scdo. qd oꝛit̄ ex ſnīa Ariſto. ꝑ hęc duo declarata. Tertio ꝯuertet ſermonē ad cognitionem poſſitatis copulatiōis aīę cū intellꝰ agente. hęc eni tria ꝑ ordinē ꝑtractabunt̄: ꝑtes patebūt legēti lr̄am. ¶ Debes ſcire q̄ itellꝰ agēs cui copulabit̄ mālis: eſt deus bndictꝰ apud Auer. ⁊ qa deꝰ eſt itēſiſſimus gradus abſtractorū: ꝓpterea itellꝰ agens ab eo ſemꝑ ꝑ excellētiā dī abſtractus: qa vō itellꝰ mālis eſt pᵒ aīę rōnabilis: eſt̄ q̄ remiſſiſſimus abſtractoꝝ: ⁊ itēſiſſimꝰ māliū: ide ſemꝑ mālis appellat̄. Et qm̄ qcqd copulat̄ pti: eqꝫ cito copulat̄ toti. ꝓpea Auer. idifferēter loquit̄ de copulatiōe itellectus mālis cū agēte: ⁊ de copulatione animę rationalis cū eodem. Nam intellectus materialis eſt pars: ⁊ aīa rōnalis eſt totum ad eum apud Auer. verba perſpicua. Notabile.

¶ Dico aūt q̄ principiū dicti Phi in ſpeculatione itellꝰ: qui mālis dꝛ: ſi eſt aut non: fuit qd̄ ꝓpoſuit ex rebus notis per ſe: ⁊ dixit q̄ cōparatio itelligibiliū ad intellectū .ſ. mālē

ipſorum appꝛehenſiuum: eſt vna ⁊ eadē: que eſt ſenſibilium ad ſenſum.

Com.9. ¶ Proſequitur nūc de p̄dictis tribus: ⁊ p̄mo de p̄mo: decla
rat itaqȝ p̄mo an ſit intell's mālis. ſc'do quid ſit: ⁊ declara
to q̄ intellectus mālis ſit: ſic cōponitur: queculqȝ eodem
modo ad propꝛia ob'ta cōparant̄: neceſſe eſt vno exiſten
te alterū eē. ſed itellectus mālis ⁊ ſenſus eodē modo ad
ꝓpꝛia obiecta cōparantur: vt ſupponit ex v̄bis Ariſto. ḡ
neceſſe eſt ſenſu exiſtente intellectum eſſe. ¶ Ait hāc ra
tionem eſſe acceptā ex reb' ꝑ ſe notis: nā ſenſibilia ſunt
ꝑ ſe nota: de rōne aūt tñ minorē tangit: ⁊ verba perſpi
Qō. cua ſunt. ¶ Sed ambiges foꝛtaſſe ſatis rōnabiliter. naȝ
vt dicit ipſe. z. de aīa. cōmē. z7. nulla ſcientia pꝛobat ſuū
ſubm̄ eē: nec ſpecies ſubi. Modo intellectus mālis vel
eſt ſubm̄: vel ſpēs ſubiecti huius libꝛi. ergo non competit
Solo p̄ pꝛobare eum eē. ¶ Dici pōt vno modo q̄ lȝ partes vel
ſpēs ſubiecti non poſſint pꝛobari an ſint: pꝛincipia ſubie
cti demōſtratione ſigni poſſunt pꝛobari: vt Auer. z. phy
ſicę auſcultationis. cō. zz. ⁊ z6. ſcribit. ſimil'r ⁊ 1z. p̄mę
phię. cō. 5. Modo intellectus mālis eſt p̄n̄ ſubiecti: q̄a
Solo z eſt pars eēntialis animę humanę. ¶ Uel dici poteſt q̄
Auer. ſupponit tāqȝ per ſe notū intellectuȝ mālē eē: quia
tamē indiget modica inuitione: vſus eſt loco a ſimili: vt
docet z auſcultationis phycę. com. 3. Sic ergo non tāqȝ
ignotū ꝓbauit: ſed tāqȝ indigēs parua declaratione.

¶ Et ex hoc habet q̄ itellectus appꝛehenſiuus intelligibiliū eſt virtus recipiens ⁊ nō agēs: ſicut ſenſus q̄ eſt virtus recipiēs a ſenſato.

Com. 10. ¶ Ex comparatione intellectus ad ſenſum: concluſit itel
lectum mālem eſſe: ex eadeȝ cōparatione etiā nitit̄ de
clarare definitionem eius: ⁊ p̄mo enititur venari gen' in
tellectus mālis: ⁊ hoc ingt. [Et ex hoc]. i. ex illa cōpara
tione intellectus ad ſenſuȝ: habet q̄ intellectus appꝛehen
ſiuus itelligibiliū. i. mālis: eſt virtus recipiēs ⁊ nō agēs.
accepit dico hoc: q̄a ita ſe habȝ: ſicut ſenſus qui eſt virtus
recipiens a ſenſato. ergo vno ⁊ eodē argumento duo con
cluſit. ſ. intellectum mālem eſſe: ⁊ ipſuȝ eſſe virtutē paſſi
uam: ⁊ hoc eſt genus intellectus mālis: virtus. n. paſſiua
pꝛędicatur tā de intellectu q̄ȝ de ſenſu: veluti gen' de ſpe
Notabile ciebus: ⁊ de multis alijs etiam. ¶ Debes ſcire vt. 8. p̄mę
phię traditur. cōmēto. 5. ⁊. 4. cęli. cōmē. z6. q̄ quando la
tent differētię rei: accipimus interdū actiones: interdum
pꝛopꝛia accidētia. q̄a igitur vel intellectus mālis. vel nō
habet genus: nec ꝓpꝛiam differentiam: vel ſi habet: latet
nos: hinc Auer. enititur declarare ea per q̄daȝ pꝛopꝛia ⁊
cōmunia ſibi ⁊ ſenſui quātum pōt: veluti fecit Ariſto. in
declaratiōe p̄mę materię: quā ꝑ eius potentiā expoſuit.
Pꝛia qō. ¶ Quęrunt noui: q̄bus argumētis ſcitur intellectuȝ ma
Pō Joā. terialem eſſe potētiam paſſiuam. ¶ Joānes in. 3. de aīa
vtitur duab' rōnibus. p̄ma: q̄a aīa humana nūqȝ operat̄:
niſi p̄ſente phātaſmate in actu: qō non ob aliud eſt: niſi
q̄a phātaſmata mouēt eam ad actuȝ intelligēdi. ſc'do q̄a
eſt virtus cuius opatio manet in ipſa: ⁊ non eſt in aliquo:
Cōfutatio. niſi p̄ſente aliquo extrinſeco. ¶ Pace ſua ambę petunt
pꝛincipium. p̄ma quideȝ. naȝ nūqȝ operatur faber niſi p̄
ſente ligno: ⁊ tamen lignū eſt potētia paſſiua. Et ꝓpterea
dicere q̄ intellectus indiget phantaſmate: vt agēte eſt pe
titio. ſecūda etiam: nā intellectio nō eſt aliud q̄ȝ res itelle
cta apud Auerroē mō itellectā rē eē in itellectu veluti in
Pō ꝓpꝛia. ſubto: ⁊ po' paſſiua eſt ꝯceſſuȝ nō ꝓbatū. ¶ Hinc videt̄
mihi itellectū mālē eē virtutem paſſiuā nō poſſe ꝓbari
niſi ꝑ illud ſil'e: qō accepit Ariſt. 3. de aīa. ⁊ Auer. explica
uit hic. ſ. q̄a ita ſe hȝ ad intelligibilia: queadmodū ſenſus
ad ſenſilia: ⁊ laudauit eaȝ Auer. 3. de aīa. cōmē. z. cōmē.
v̄o. 4. ſic confirmauit eā: omne quod eſt ſimpl'r in actu
cuicūqȝ cōparat̄ mouet vt agēs: ſed intelligibilia ex̄ ani
mam ſunt in actu. ergo cōparantur animę vt agentia: ⁊ h̄
eſt vis rōnis Ariſto. ¶ Tunc ſc'do emergit alia quęſtio.
vtrum. ſ. intellectus mālis ſit pura potentia: an ſub̄a q̄dā
quę ſubijcitur potētię: hoc eſt quęrere ſi ſit potētia paſſi
ua per eſſentiā: vel per participationē. ¶ Joānes in qō Pō Joā.
nib' in. 3. de aīa opinat̄ q̄ intellectus mālis ſit ſubſtātia:
⁊ q̄ potētia ſit accidēs ſibi: ⁊ qualitas re diſticta ab eo. ⁊
ita vult q̄ itellectus mālis nō per eſſentiā recipiat itelli
gibilia: ſed per potentiā diſtinctaȝ real'r ab eius eſſentia.
¶ Ad hoc inducit tres rōnes. Tuȝ p̄mo. q̄a ſenſitiua po Rationes
tentia diſtinguit̄ realiter ab aīa ſenſitiua. Tuȝ ſc'do. quia
potētię diſtinguūtur per actus: mō act' intelligēdi diuer
ſi. ergo ⁊ potētię. Tuȝ tertio. q̄a tūc pari rōne volūtas eſt
idē real'r cū aīa. ¶ Sȝ hę friuolę rōnes ſūt: ꝓpterea arguo Rōnes foꝛ
melius. act' eſt de eēntia intell's mālis. ḡ potētia eſt acci tiores ⁊ ꝓ
dēs ſibi. añs perſpicuū: nā eſt actus ⁊ ꝑfectio p̄ma coꝛpo pꝛię.
ris. vt dicemus. Sc'do. intell's mālis eſt ſupꝛa māles foꝛ
mas: ⁊ ſupꝛa māȝ: ⁊ infima foꝛmarū abſtractarū. 3. d aīa.
cōmē. 18. ḡ nō pura po'. Tertio. intell's mālis agit: nam
cōponit ⁊ diuidit: vt dicit. 3. de aīa. cō. z0. ¶ Sed pace Impꝛoba
ſua hęc poſitio eſt parua erroꝛ: ⁊ fundamētum eſt: q̄a in
ſub̄a liberata a mā nō differt eē ⁊ poſſe apō eū. Ampli':
nec ſubſtat accidentib': vt. 1z. metaph. cō. 51. colligi pōt.
¶ Et q̄ hęc ſit intētio Auer. plurib' locis colligi poteſt.
ait eni. 3. de aīa. cō. 5. intellectus mālis eſt quartū gen' eē
ſimile mąę. Amplius Ariſto. ibidē in. 3. de aīa ita ſcribit.
quare neqȝ ipſius eſt nā vlla: ſed vel hęc q̄ poſſibilis ſit
vocat' vnqȝ aię intell's: dico aūt intellectū quo opinatur
⁊ intelligit aīa: ⁊ hic nihil eſt actu eoꝝ: quę ſunt añ itelli
gere. hęc ex gręco ſic trāſtuli. Et Auer. in cō. 5. ait. nō eni
habet nām ſ; hoc niſi nām poſſibilitatis ad recipiēdū.
Themiſtius v̄o ait ibidem. neceſſariū eſt eius nā hoc ſo
lo deſcribat̄ q̄ idoneus: compos: tenerqȝ recipiēdis iuxt̄
oībus foꝛmis. Idem Alex. in libꝛo ſuo de aīa: ⁊ Simpli
cius cōſirmat. idem pōt ⁊ alibi colligi. ¶ Breuibus ita Pō ꝓpꝛia.
ſcriberem de mente Auer. ſ. q̄ actus ⁊ potētia ſunt oppo
ſita relatiue apud Auer. 9. metaph. cō. 11. Ingt. n. quum
poſſibile eſſe nō itelligatur niſi reſpectu actus. Hinc ſe
quit̄ vnāmet ſub̄am ſimplicem eē actū ⁊ potentiaȝ. actū
quidē ad hoc. ſ. reſpectu coꝛpoꝛis humani: vt dicem': po
tentiā v̄o reſpectu itelligibiliū. reſpectu tñ eiuſdē euȝ eē
actū: ⁊ potētiā nō ꝯcedimus. ḡ per eēntiā eſt actus: ⁊ per
eēntiā eſt potētia: ſȝ q̄a ſunt relōnes: ideo reſpectu vnius
act' per eſſentiā: ⁊ reſpectu alterius potētiā per eſſentiā:
hinc ſoluunt̄ oēs obiectiones: nā quādo inuenit̄ ⁊ ꝓbat̄
ipm̄ eſſe purā potētiaȝ: ⁊ per eſſentiā potētialē: intellige
reſpectu intelligibiliū. Quādo cōtra inuenit̄: ⁊ ꝓbatur q̄
ſit actus: intellige reſpectu alterius: queadmodum intel
ligentia lunę eſt actus oꝛbis: ⁊ potētia reſpectu intelligē
tię mercurij. Nam illam intelligit per eſſentiam illius.
¶ Tūc ad rationes Joānis. pꝛima nulla eſt. Nam ſen
ſus eſt virtus mālis: intellectus v̄o imālis. Secūda etiā
nulla: q̄a illud eſt verum quantū ad genera obtoꝝ: obta
enim diſtincta genere arguūt potētiaȝ diſtingui genere:
nō tñ quātuȝ ad diſtingui re. ¶ Tertia etiaȝ ꝯcedit̄: vo
lūtas enim nō diſtinguit̄ ab itellectu poſſibili: vt alīs di
cemus. ¶ Noſtrę rōnes iā ſolutę ſunt. Naȝ oēs ꝯcludūt
eſſe ipm̄ actum relatiue: ⁊ reſpectu itelligibiliū: ⁊ hęc nō
duȝ vidit Joānes. ¶ Sed eſt vna pulchꝛa dubitatio. nā Dubitatio.
ſi intell's mālis eſt actus ⁊ potentia: tūc relatio eſſet ideȝ
re cum eo. ¶ Dōm q̄ vnamet relatio eſt realis ex parte Solo.
vnius: quę eſt rōnis ex p̄te alterius: vt. 5. meta. colligi pōt
cōmē. z0.

cōmē.20.de ſcia ⁊ ſcibili ita in ꝑpoſito a pte eni ſubiecti cuius eſt actus relatio eſt realis:a parte ꝟo ſubſtātię itellectus eſt rōnis.ſilr a pte rerū mālių relatio eſt realis:ſz a parte intellectus eſt rōnis.Et hęc eſt perfecta ſolō.

¶ Et quia declaratū fuit ei ꝙ intellectus materialis eſt de virtutibus recipiētib⁹:⁊ non agētib⁹:reſultauit ei de neceſſitate vna duarū rerum:aut ꝙ intellectus qui eſt in potentia recipiat:quę ſunt intelligibilia actu:⁊ ꝑmutet ex eis:ſicut receptio ſenſus ad ſenſatū:aut ſit hęc receptio ⁊ ꝑmutatio alio mō:⁊ poſtq̄ vera ē hęc diuiſio:ſpeculat̄ poſtea in eſſe intellectus:dicens conueniens eſſe ꝙ natura huius receptionis:⁊ ꝑmutationis ſit diuerſa a natura receptionis ſenſus:⁊ dicat̄ receptio ⁊ permutatio de eis ęquoce:⁊ hoc ideo eſt:qa eſt de rebus notis ꝑ ſe ꝙ intellectus mālis h3 intelligere oēs formas.

Cōmē.11. ¶ Quia venatus eſt genus:nūc venari nititur dīam:hęc enim eſt ↄſuetudo Ariſto.prius vniuerſalia.deinde particularia declarare:vtit̄ aūt ad hoc Auerroes diuiſione:ſic eni3.2.poſterioꝝ.⁊.6.topicoꝝ docuit colligere definitionem.Arguit ergo ſic.intellectus materialꝭ eſt virtus paſſiua:vel ergo patit̄ corruptiue ab itelligibilibus:vel perficitur tm̄ abſq3 corruptione.hęc diuiſio eſt ſufficiēs:ſed intellectus nō patitur corruptiue ab intelligibilibus.ergo perficit̄ tm̄ abſq3 corruptiōe:minor ſyllogiçat̄ ſic.nulla virtus recipiens ⁊ intelligēs omnes formas:patit̄ corruptiue ab eis:ſ3 itellectus recipit ⁊ intelligit omnes formas.ergo itellectus nō patitur corruptiue ab eis.Circa iſtum proceſſu3 ſic ꝓcedit.qa ꝑmo ponit diuiſionem:ſcḋa ibi.[Et poſtq̄] Arguit ſyllogiſmo diuiſiuo deſtruēdo alterū membru3:concludēs alterū.3ᵒibi.[Et hoc iō] Syllogiçat deſtructione.Ad verba attende:⁊ ꝑmutetur ex eis.i.corrumpatur ab intelligibilibus:aut ſit hęc receptio ⁊ permutatio:alio modo hoc eſt alterius rōnis:reliqua patent.

Quid vera paſſio. ¶ Debes ſcire ꝑmo ꝙ duo ſunt de eſſe verę paſſionis:vt in de generatiōe colligi poteſt.ſ.ꝙ perficiat ſubiectū:in quo recipitur:⁊ ꝙ abyciat ↄtrarium:ergo ꝑfectio ⁊ contrarij abiectio ſunt de rōne verę paſſionis.ſi ergo inuenit̄ aliqua paſſio:quę patiēs ꝑficiat tm̄:⁊ ab eo nihil abyciat:hęc dicetur paſſio ęquiuoce:⁊ per diminutionē a vera paſſione:⁊ eiuſmodi eſt paſſio itellect⁹:itellectus eni3 perficitur ab intelligibilib⁹:⁊ nihil ab eo abycitur.

Senſatio qualis. ¶ Secundo debes ſcire ꝙ paſſio ſenſus eſt perfectiua aliquo mō:⁊ aliquo modo corruptiua:eſt qdē eni3 perfectiua:pro quanto perficit ſenſum nihil abyciēdo:ꝑ quanto ꝟo interdum magis ac magis facta eſt nata ſoluere organum:ad cuius ſolutionē corrumpitur ſenſus:hinc in potentia:⁊ quaſi per accidēs dici poteſt corruptiua:qa ꝟo paſſio ſeu intellectio:nec aptitudine:nec potētia:nec actu:nec per ſe:nec per accidēs eſt corruptiua intellectus:ideo dicitur pure ęquiuoce:non quidem ęquiuocatione a caſu:ſed a cōſilio:vt dixi in 3ᵒ de anima.

Definitio itellꝰ mālis. ¶ Ex his colligi poteſt definitio intellectus mālis.eſt ergo itellectus materialis virtus paſſiua abſq3 corruptiōe ab intelligibilibus:ponitur virtus paſſiua loco generis:qa in illo conuenit cū ſenſu:dicitur abſq3 corruptione ⁊c̄.qa ꝑ hoc differt a ſenſu:⁊ ab alys.

Dubitatio. ¶ Ambiges contra rōnē3:nam accepta maiori:hāc addo minorē:ſed ſenſus cōmunis recipit omnes formas:ergo eſt virtus paſſiua abſq3 corruptione.hęc concluſio eſt falſa:quoniā3 ſenſatio pōt intantu3 augeri.ꝙ organū eius corrūpet.

Solō ¶ Quo pacto hęc ratio valeat:⁊ quomodo itelligat Auer.in expoſitione mea.3.de aīa.ſ̄.cōmē.4.dixi.Nunc ꝟo maior huius ſyllogiſmi ſic intelligitur.nulla virtus recipiens oēs formas abſq3 determinata particula corporis:patit̄ corruptiue ab eis:ſic nō eſt in ſenſu cōmuni.Nā ſenſus cōmunis non pōt recipere omnes formas:niſi per determinatum ſenſorium:qḋ eſt determinata pars corporis.

¶ De neceſſitate ergo eſt ꝙ illa virtus nō ſit diſgregata ſiue diſtenſa per corpus:neq3 diuiſibilis ad diuiſionem corporis:ſicut ſunt virtutes ſenſibiles:q̄ ſunt diſgregate in corpore:⁊ diuiſibiles ad diuiſionem corporis ſm̄ vnum modum.

¶ Collegit definitionē intellectus mālis:qa ꝟo dictū eſt in poſterioribus ſciētiam definibilis non compleri:niſi per cognitionē principiorum definitiuoꝝ:⁊ accidentiu3 proprioꝝ illi:⁊ qḋ perfecta definitio eſt:quę eſt nata declarare omnia ꝓpria accidentia in re:ideo poſt definitionem enitit̄ exponere aliqua ꝓpria intellectus. Cōm.12. Duo ergo propria ex dictis colligit:ꝑmum intellectus mālis nō eſt virtus conſtituta per ſubiectum.ſcḋm intellectus materialis nō eſt diuiſibilis ad diuiſionem corporis:poſſunt hęc duo ſyllogiçari ex ꝑdicta definitiōe ſic.nulla virtus paſſiua abſq3 corruptiōe organi potētia ⁊ actu per ſe ⁊ ꝑ accidens eſt conſtituta in eſſe per ſubiectu3:⁊ diuiſibilis:ſed intellectus materialis eſt virtus paſſiua abſq3 corruptione actu ⁊ potentia per ſe ⁊ per accidens ſui organi.ḡ neq3 conſtituta in eſſe per ſubiectū:neq3 diuiſibilis:⁊ ꝓpter hęc appoſuit notam illatiua3 ad notandum hęc ſeq ex definitione ꝑdicta:qa hęc eſt conditio bonę definitionis:vt dicit ipſe ſepius.Nunc ad verba.diſgregata ⁊ diſtenſa.hoc eſt cōſtituta in eē per ſubiectū:⁊ educta de potētia materię:ſm̄ vnū modū.i.eode3 ⁊ ſimili mō.Nam virtutes ſenſibiles ſunt educte de potentia ⁊ complexione organi:⁊ diuiſibiles ad diuiſionem organi.

¶ Et hoc probatur quatuor medijs demonſtratiuis:primo quide3 qa ſi intellectus materialis eſſet virtus apꝑhēſiua in corpore ſ3 modum ſenſuum:non apꝑhēderet niſi vnā formarum.qa propria ſubiecta nō recipiunt niſi proprias formas:ſicut natura ſenſus viſus non recipit ſenſatum guſtus.

Com.13. ¶ Non ↄtentus Auerroes ꝓbatiōe accepta ex definitiōe inducit ad idē q̄tuor rōnes:⁊ probat ꝙ intellectus materialis nō eſt virtus organica:ſicut ſenſus.Na3 ex hoc habebit̄:ꝙ nec ſit forma cōſtituta per ſubiectū:neq3 diuiſibilis:ꝑma ratio.ſi intellectus mālis eſt virtus exiſtēs in corꝑe ſ3 modū ſenſuū h̄ ē organica:tūc nō apꝑhēderet niſi vnū genus formę:ꝓbat ↄñtiā.ꝑ rōne ſic.Nā ꝓpriu3 organū nō eſt natum apꝑhēdere niſi determinatum genus formę.ḡ virtus organica mediāte organo nō eſt nata apꝑhēdere:niſi determinatū genus formę:ſcḋo idē ꝓbat exēplo.Nā viſus nō recipit obtu3 guſtus:nec audit⁹ tactile:ſ3 determinat⁹ ſenſus.determinatū obtū:vbi eſt nota copulatiōis:⁊ dū dicit.[Et h̄ ꝓbat̄ ⁊c̄.] Ad nōdu3 illud eē ꝓbatū ꝑ definitionē:⁊ ꝙ h̄ pōt patere notis rōnibus.

Dubitatio. ¶ S3 ambiges.nā per hanc rōnem non plus habetur:niſi ꝙ intellectus non eſt virtus ſenſus exterior:tamen Auēpace ⁊ Abubacher dixit eum eſſe virtutē ima

ginatiuam. Naꝫ imaginatiua recipit omnes formas ſen
2ᵉ dubita°. ſibiles: ⁊ tamē eſt organica. ¶ Secūdo dato ꝙ ſit in or/
ganica: non ꝓpter hoc ſequitur. ergo non eſt cōſtituta in
eſſe per ſubiectum: neqꝫ diuiſibilis. Nam forma elemen
taria vt forma ignis nō eſt organica: ⁊ tamē eſt depēdēs
Sol. ad pᵐ in eſſe ⁊ conſeruari a ſubiecto. ¶ Solitus ſum dicere ꝙ
Auerroes inducit q̄tuor rationes: quarum duę probant
talem intellectuꝫ non eſſe organicum vti ſenſuꝫ exterio/
rem. duę ꝟo vltimę probant eū non eſſe organicum ve/
luti ſenſum interiorem: vt in expoſitione cōmenti. 6. ter/
Alia ſolō tio dixi de anima. ¶ Poteſt etiam dici ⁊ melius ꝙ oēs
probant intellectum materialeꝫ non eſſe organicuꝫ: nec
conſtitutum in eſſe per organum. vel ſubiectuꝫ nec diui/
Notabile ſibilem: quia proponit cōcluſionem. ¶ Ubi debes ſcire
ꝙ triplex eſt genus apꝑhēſibilis: quoddam dicitur ſenſi
bile: ⁊ hoc eſt obiectum ſenſus cōmunis: quoddā cogita/
bile: ⁊ hoc eſt obiectum virtutis cogitatiue apud euꝫ: qð/
dam intelligibile: ⁊ hoc eſt obiectuꝫ intellectus. ¶ Ulte/
rius accipienduꝫ eſt intellectuꝫ apprehendere ſenſibile:
cogitabile: ⁊ itelligibile: ſenſibile mediante ſenſu: cogita/
bile mediante cogitatiua: intelligibile mediante lumine
intellectus agentis. ¶ Tunc erigitur ratio ſic. ſi intelle
ctus eſt virtus apprehēſiua organica: tunc non apꝑhēde/
ret niſi vnam formarum. i. vnum genus apꝑhenſibilis. ſ.
vel ſēſibile tm̄: vel cogitabile tm̄: ſed intellectus intelli/
Sol. 2ᵉ git omnia hęc tria. ergo abſtrahit ab organo. ¶ Quātū
ad ſcðm dici poteſt. ꝙ non valet. hęc forma non eſt orga
nica. ergo eſt indiuiſibilis ⁊ ſeparata: ꝓpter inſtātiam de
forma elementaria. Sed hęc bene valet: hęc forma apꝑ
henſiua non eſt organica. ergo eſt indiuiſibilis ⁊ ſepara
ta. modo obiectio formę elementarię non eſt ad rē. Naꝫ
eiuſmodi forma non eſt apꝑhenſiua: ⁊ ideo Auer. adij/
cit apꝑhenſiua. Omnes eñi ſapientes conceſſerunt tāq̄
principium formam apꝑhenſiuam inorganicam eſſe in/
diuiduam ⁊ ſeparatam: huius cauſa eſt: nam forma diui/
ſibilis eſt duplex. vel diuiſibilis per totum ſubiectuꝫ vt
elemētaria: ⁊ mixti imperfecti: vel diuiſibilis per parteꝫ
ſubiecti: vt apꝑhenſiua organicę. hęc enim niſi per deter
minatum organum extenditur. Cū intellectus non ſit for
ma diuiſibilis per totum ſubiectum: ſcitur quia apꝑhen
ſiua eſt virtus. Naꝫ nulla virtus apꝑhenſiua eſt diſtēſa
per totuꝫ: ꝙ non ſit organica: ſcitur q̄a apꝑhendit omnia
Ambigui/ illa tria. ſ. ſenſile: cogitatile: ⁊ intellectile. ¶ Sed ambi/
tas. ges: nam imaginatiua imperfecta vt illa quę eſt forta/
ſſis vermis eſt diuiſa per totum corpus vermis: ⁊ tamen
Solutio. eſt apꝑhenſiua. ¶ Adhuc tactus eſt virtus apꝑhenſiua.
⁊ tamen eſt diſſoluta per totum. ¶ Dici poteſt ꝙ lꝫ hę
ſint per totum diſſolutę: non apꝑhendunt ratione toti°:
ſed ratione determinatę particulę: quę per totum eſt ſe/
minata: vt tactus ratione carnis neruoſę: quę per totum
eſt: ⁊ imaginatiua ratione neruli: quę per totum eſt: quia
ergo intellectus eſt apꝑhenſiua virtus: habetur ꝙ non ꝑ
totum diſſoluitur: vel ꝙ ratione alicuius per totuꝫ diſſo
luti non operatur: quia ꝟo appręhendit omne genus ap
pręhenſibilis. ſcitur ꝙ eſt inorganica. ergo ſcitur ꝙ eſt
ſimpliciter indiuidua ⁊ ſeparata. Tu ꝟo in his perſiſte:
quia res eſt tota difficilis.

¶ Secūdo: quia ſi eſſet virtus in corpore ad
propriam formam: non appręhenderet rem
ſibi appropriatam: nam ſi oculus eſſet colo/
ratus non poſſet recipere virtus viſibilis co
lorem: ⁊ ſi in lingua eſſet ſapor non apꝑhen
deret alios ſapores.

¶ Scðo ꝑncipalr arguit hypothetice a deſtructione con Cōm. 14.
ſequētis ad deſtructionem añcedētis ſic. ſi intellect° eēt
virtus in corpore organica: non reciperet totū genus in/
telligibiliuꝫ: ſed intellectus recipit totum genus intelligi
biliuꝫ. ergo non eſt virtus in corpore organica: maior ꝑ/
ſpicua per exempla de oculo ⁊ de guſtu. Nūc ad textuꝫ
inquit. Secūdo. q̄a ſi eſſet virtus in corpore ad propriaꝫ
formam. poteſt intelligi dupliciter. i. contracta ad ꝓpriū
organum: ⁊ propriam particulam corporis. vt potētia vi
ſiua: ⁊ reliquę virtutes ſenſuum exteriores: vel poteſt in/
telligi. i. recepta in materia mediante propria diſpoſitio/
ne qualitatiua ⁊ quantitatiua: vt forma mixti vel elemē/
ti. ⁊ vtroqꝫ modo deducetur conſequentia. Si inquā ita
eſt: non apꝑhenderet rem ſibi appropriatam. ſi lr̄a non
eſt corrupta: intelligit totum genus intelligibilium: nam
totum genus intelligibilium eſt obiectum proprium in/
tellectus: vel intelligit vniuerſale. nā vniuerſale eſt obie
ctum eius: ⁊ quicq̄d recipit: ſub ratione vniuerſalis reci/
pit: vel forte lr̄a eſt corrupta: ⁊ debet legi ſic. non apprę/
henderet niſi rem appropriatam. i. determinatuꝫ genus
entium. vt ita colores: ꝙ non ſapores: ita tactile: ꝙ nō au
dibile. ego non legi eum in lingua ſua: ſed hęc parum di/
mouent. hanc hypotheticam exemplis probat. relinquit
deſtructionem cōſequentis: tāq̄ perſpicuaꝫ. ¶ Dubita/ Dubitatio.
ui in tertio de aīa in hac ratione. primo q̄a oculus eſt co/
loratus: vt patet: ⁊ tamē recipit colores: ⁊ ſic exemplum
eſt contra euꝫ. ¶ Similiter ⁊ guſtatorium eſt ſaporabi/
le: ⁊ tamē recipit ſapores. ¶ Secūdo eſt dubiᵗᵉ quo me/
dio teneat hypothetica illa. Non enim videmus mediū.
¶ Debes ſcire ꝙ virtus dici poteſt organica dupliciter: Solutio.
ſcꝫ diſpoſitione ⁊ partitione: forma eniꝫ elemēti ⁊ mixti
dicitur organica diſpoſitione: quia pro ſui eſſe: ⁊ fieri: et
conſeruatione: in materia indiget certa diſpoſitione qua/
litatiua ⁊ quantitatiua: vt ſcis: ſenſus ꝟo: ſiue exterior: ſi/
ue interior: quia eſt virtus apꝑhenſiua: indiget determi/
nata parte corporis: quę exerceat operationem eius: ⁊ ſic
vtraqꝫ eſt limitata quātū ad eſſe: lꝫ mō diuerſo. ¶ Tūc
poteſt ratio (vt dixi) dupliciter formari: vno modo ſic:
ſi intellectus eſt virtus in corpore organica diſpoſitiōe:
tunc non reciperet omne genus formę: ⁊ conſequentia ſ
modo accepta: ſic deducitur. Nam forma limitata pro
ſui eſſe: eſt limitata per illam diſpoſitionem met pro ſui
operatione: vt patet. Nam forma ignis: quia eſt limitata
per diſpoſitioneꝫ calidi ⁊ ſicci: ideo nō poteſt niſi in cale
factibile ⁊ exiccabile tm̄. ¶ Erigatur ergo ratio calheᶜᵉ
ſic. nulla forma organica diſpōne recipit omne gen° for/
mę. Sed intellectus recipit omne genus formę. ergo in/
tellectus non eſt organicus diſpoſitione. ⁊ ſic eſt forma
ſeparata a diſpoſitione. ¶ Secūdo modo poteſt ſic for
mari: ſi intellectus materialis eſſet organicus partitione:
non reciperet omne genus formę: deducitur conſequen/
tia: q̄a forma limitata ad eē propter aliquam partem ꝓ/
pter eandem eſt limitata ad operationem: ⁊ ad hoc facit
exemplum Auer. ⁊ tunc ſimilr̄ poteſt ſyllogiçari in ſcða
figura hęc ratio: ⁊ relinquo tibi onus. ¶ Tunc ad obie/
cta: ad primum dici pōt ꝙ verbū Auerrois ſoluit ipſuꝫ.
dixit enim ad propriā formam: hoc eſt dicere: ſi virt° eſt
limitata propria diſpoſitiōe: modo color nō eſt propria
⁊ eēntialis diſpoſitio ipſius oculi: ſed accidētalis: accidit
eñi oculo vt coloratus ſit: ſed propria diſpoſitio oculi eſt
mihi ignota: ſed ſolum hoc eſt notum ꝙ eſt materialis: ⁊
certa: ⁊ promotiua ad colores percipiendos: ſimiliter et
de guſtu ſoluere potes. Et hęc multi recentiorum ignora
runt. quomodo aūt intelligatur propoſitio illa. omne re/
cipiēs debet eſſe denudatuꝫ a natura recepti: in tertio de
anima

anima in expoſitione cõmenti quarti diximus copioſe: ⁊ Auerroes exponit eam ſecundo de anima.cõmẽto.67.⁊ 3.celi.cõmento.67.etiam.⁊ alibi pluries.

Tertio ſi eſſet hec virtus in corpore ad formam propriam ſicut dictum eſt: non apprehenderet ſeipſam: quia vides formas ſenſibiles materiales non ſeipſas apprehendere: ⁊ finis eſſe earum eſt apprehenſio alterius rei a ſe.

Com.15. Nunc tertio arguit.⁊ põt intelligi ratio dupliť.ſic.vȝ.ſi eẽt hec virtus in corpore ad formam propriam.ſ.cõtractam.hoc eſt inherens materie mediãte diſpoſitione propria vel organica organiſatione ꝓpria. Non apphenderet ſeipſam.hanc conſequẽtiaȝ probat exemplo ⁊ ratione,⁊ ingt.Quia vides formas ſenſibiles materiales non ſeipſas apprehendere.hoc eſt exemplum.rationem tangit dicens.Et finis eſſe earum eſt apphenſio alterius rei a ſe.poteſt ergo ratio ſic ordiri.forma:cuiꝰ finis eſt ipſamet.apprehendit ſe.intellectus eſt forma:cuius finis eſt ipſemet.ergo apprehendit ſe.ſenſus econuerſo eſt forma: cuius finis eſt apphẽſio rerum ſenſibilium.vel ſic.⁊ iuxta textum.forme materiales apphenſiue ſunt propter apprehẽſionem alterius rei a ſe.intellectus non eſt propter apprehenſionem alterius rei a ſe.ergo intellectus nõ eſt

Dubõnes. forma materialis. Sȝ circa hec primo vidẽdum cur intellectus intelligendo alia poteſt ſe intelligere.ſenſus ꝟo nec per ſe nec alijs mediantibus. Secundo vidẽdum circa rationem.Contra primuȝ diximus in ſecũdo de anima.ꝙ ſenſus humanus:quia ordinatur in ſupremaȝ potentiam.ſ.intellectuȝ:eſt natus aliquo modo ad ſe redire.Contra ſecũdum.Naȝ videtur ꝙ intellectus ſit ordinatus ad aliud.eſt enim intellectus intelligibilis gratia. Nam intelligibile mouet intelligẽs vt agẽs ⁊ vt finis:vt 12.prime philoſophie tradit Auerroes cõmẽ.36.⁊.44.

Solones Propter primuȝ ergo debes ſcire:vt.3.de aĩa.cõmẽ.5.⁊.17.⁊ primo de generatione.cõmento.19.ꝙ intellecꝰ materialis eſt totius entis.⁊ ſic eſt rerum materialiuȝ ⁊ ſuimet:quum ⁊ ipſe ſit vnum entium naturaliuȝ:vt in.3. de anima.cõmento.17.dicitur.Cauſa autẽ huius dicta eſt.quia non limitatur a materia nec diſpoſitione materie ad certum genus eſſe:nec ad certum modum apprehendẽdi:quia ꝟo ſenſus eſt determinatus ad diſpoſitionem certam ⁊ ad certam partem corporis:ideo fuit determinatus ad certum genus ſenſibilis:⁊ ad certum modum apprehendendi.⁊ ſic ſenſus non poteſt ſe apphendere:cum ipſe non contineatur ſub proprio obiecto. Intellectus ꝟo ſic:qa cõtineť ſub ente. Tũc ad argᵐ dic ꝙ ſenſus humani redeant ad ſe non reditione completa: quia ſolum veniunt vſqȝ ad aliquid in quo continentur: vtpote ad formas ſenſibiles. Intellectus ꝟo redit ad ſe reditione perfecta. Nam cognoſcit ſe perfecte ⁊ ſui diffinitionem ⁊ ſui accidentia propria ⁊ alia que eum circũſtant. Propter ſecũdum debes ſcire ꝙ forme imateriales in hoc differunt a materialibus. Nam forma materialis prima intentione eſt propter aliud:⁊ ſecundaria propter ſe:forme ꝟo imateriales contra:prima intẽtione ſunt propter ſe:ſecũdaria propter aliud:vt in libro de ſubſtantia orbis declarauit ipſe.quia ergo intellectus eſt vna formarum imaterialium. Nam eſt minimũ abſtractorum ⁊ intenſiſſimum materialiuȝ:vt.3.de anima.cõ.19.traditur:declarabitur ꝙ prima intentione eſt ſui gratia:ſecundaria propter alia:ideo poteſt ſibi vniri prima intentione intelligendo ſe. Senſus autem cõtra.quia eſt forma materialis:ideo nec ſui gratia eſſe poteſt:nec ſibi vniri:ſed finis ſuus eſt in alio:dati enim ſunt ſenſus:⁊ pp eſſe:⁊ pp apphẽſionẽ:vt in libro de ſenſu tradiť:⁊ in ꝓhemio metaphẏſice.ex his componiť rõ ſic.forme mãles primaria itẽtione ſunt pp aliud:intellectus ꝓmaria intẽtione nõ eſt pp aliud:ſed pp ſe.ergo itellectus nõ eſt forma mãlis. Tunc ad rõnem dico ꝙ intellectus eſt gratia intelligibilis alterius a ſe ſecũdaria intentione:ſed ſui gratia prima intẽtione:ſed in quo differt a ceteris ſubſtãtijs abſtractis:in quarto diximus.⁊ forte dicemus.

Quarto: ſi hec virtus ⁊ preparatio eſſet in corpore ad formam propriam: contingeret ei quod accidit ſenſibus: quoniam apprehẽdunt vnum ſenſatum. Nam duorum alterũ accidit ſenſui: vel quia non recipit contrariũ quando apprehendit iſtud ſenſatũ: vel ſi recipit imperfectum ⁊ permutatuȝ recipit: ſicut accidit viſui in cõtrarijs coloribus: ⁊ guſtui in ꝯtrarijs saporibꝰ: ⁊ hoc voluit Philoſophus quũ dixit.ſi eſſet mixtus: non reciperet contraria: vel imperfecta ⁊ permutata reciperet. Et hec eſt ſumma eius.quod cõprehẽdi põt ex verbis Philoſophi in eſſentia huius intellectus.

Nunc vltimo ⁊ quarto arguit:⁊ ſyllogiſmus eſt ad impoſſibile ſic.ſi intellectus eſſet virtus in corpore:limitata partitione corporis:hoc eſt organica:tũc alterum ſenſibilium tñ apphenderet:vtpote obiectum poſitiuum. Nã ſenſus duplex eſt.ſ.exterior:⁊ hic per ſe apphendit ſoluȝ habitum:vt lumen viſus vel colorem:priuationem ꝟo vt tenebram:vel carẽtiam coloris:vel nõ apphẽdit:vel per accidẽs tñ:interior ꝟo habitum perfecte apphẽdit:priuationem tñ imperfecte:vt dixit.2.de aĩa Ariſto. Si ꝗ intellectus eſſet virtus apprehenſiua in corpore organica. Tunc alterum tñ contrariorum apphenderet.ſ.habitum:mõ itellectus vnus exiſtẽs per ſe eſt habitus ⁊ priuationis:per vnã ⁊ eandẽ formam:vt tertio dictũ eſt de anima.ergo nõ eſt virtus organica.ingt.[Quarto ſi hec virtus ⁊ ꝓparatio].ſ.potẽtia eẽt in corpore ad formaȝ ꝓpriaȝ.ſ.organica ſm partitionez corporis:contingit ei qđ accidit ſenſibus.ſ.quoniã apphendunt vnum ſenſatuȝ.ſ. alterum cõtrariorum.Cuius declarationem ſubſcribit:⁊ ingt.[Nã duoꝝ alteruȝ accidit ſenſui:vel qa non recipit cõtrariũ:quãdo apphendit iſtud ſenſatũ].ſ.ꝯtrariuȝ poſitiuum:⁊ hoc quãtum ad ſenſus exteriores:vel ſi recipit imꝑfectuȝ ⁊ permutatuȝ.ſ.cum alteratiõe organi ſaltem per accidẽs recipit:⁊ hoc quãtum ad ſenſus internos:ponit exẽplum primi:⁊ ſermo perſpicuus:deinde hoc oſtẽdit auctoritate Ariſt.⁊ epilogat:⁊ capitulum totũ perſpicuuȝ. Debes ſcire ꝙ hec ratio poteſt dupliciter intelligi. vno mõ:vt dixi.ſcđo modo põt ſic itelligi ꝙ ſenſus ſiue exterus:ſiue interus vnica apprehenſione duo contraria nũqȝ apphendere poteſt.ſed bñ ꝑmutare:ħ eſt vnũ poſt alterum ⁊ imperfecte:intellectus ꝟo ſimul ⁊ vnica apphenſione poteſt eque per ſe intelligere cõtraria ⁊ ſimul:⁊ tunc ratio ſic ordiťur:ſi intellectus eſſet virtus organica: tunc vnica apprehenſione non poſſet oppoſita cõtraria: vel priuatiua apphendere:quẽadmoduȝ nec ſenſus:⁊ ħ modo ratio eſt efficax. Sȝ circa finẽ huius capitis ꝗres: vtrũ intellectus materialis ſit pars aĩe rationalis. Nam ex eo nihil plus habemus niſi ꝙ nõ ſit virtus in corpore Com.16.

organica vel partitiõe: vel diſpoſitione: ſed qd anime no
ſtre ſit: non ſatis hactenus conſtat: ſʒ fortaſſe in ſequenti-
bus aliqua dicet: ex quibꝰ poſſit qõ ſolui. ¶ Joãnes Ha-
dauẽſis inter Auerroiſtas non paruę auctoritatis vir in
qõnibus de anima: opinatus eſt ad mentẽ Auerrois ra
tionalem animam eẽ formam ſeparatã ſm eẽ a corpo-
re: conſtitutã tamẽ ex intellectu materiali ⁊ agẽte: quę vñ
non habet de rõne formę: niſi quia appropriatur corpo-
ri: vnica in oibus hominibus: ⁊ reliqua. Tunc ſm eũ p-
ſpicuum eſt itellectum materialẽ eſſe partem rationalis
animę. Motus eſt autẽ ad hoc Joãnes pp verba Auer.
3ᵒ de anima. in digreſſione cõmenti quinti: vbi ſic dicit: ⁊
ideo opinandum eſt q̄ iam apparuit in nobis ex ſermo-
ne Ariſt. q̄ in aĩa ſunt duę partes intellectus: quarũ vna
eſt recipiens: cuius eẽ declaratum eſt. Alia autẽ eſt agẽs:
⁊ eſt illud: qõ facit intentiones: quę ſunt in virtute imagi-
natiua eẽ mouẽtes intellectum materialẽ in actu poſtq̃
erant mouentes in potentia. vt poſt apparebit ex verbis
Ariſtote. ⁊ q̄ hę duę partes non ſunt generabiles: nec
corruptibiles: ⁊ q̄ agens eſt de recipiente: tãq̃ forma de
materia. vt poſt declarabit̃. Hęc ſunt verba Auerrois ⁊
ſunt ſingularia: nec alibi vnq̃ inuenies hęc vel ſimilia: ⁊
ſunt efficacia p fictiõe Joãnis: ſed pace Joãnis hęc non
ſolũ ſũt heretica in fide: ſed erronea in nãli phia. Nullus
enim vnq̃ potuit intelligere q̄ homo intellectu formalr
intelligat: ſicut ignis caliditate calefacit: ⁊ q̄ intellectꝰ nõ
ſit forma hominis intrinſeca ⁊ per ſe ⁊ dans eſſe huma-
num: nec poteſt quis credere hanc eẽ per ſe: hõ eſt rõna-
bilis vel intellectiuus. primo vel ſcdo per ſe: ⁊ q̄ intelle-
ctus nõ ſit forma per ſe hois. Naʒ p̃dicata per ſe ſumun-
tur a forma per ſe: vt ſclaũ eſt. 5. p̃mę phię. Ego plures ra
tiones ſcripſi cõtra hoc in lib. de intellectu: ſʒ anteq̃ grę-
cam linguã guſtarem: crediderim illaʒ nõ tñ fuiſſe po-
ſitionem Auerrois: ſed Ariſto. ⁊ ita ſcripſi pluribus in lo
cis. Nunc ꝟo aliter ſentire cogor: ⁊ de mente Auerro. et
Ariſto. ⁊ oium gręcorum. Latini ꝟo credunt ad mentẽ
Ariſto. intellectum mãlem eſſe animę virtutẽ atq̃ potẽ-
tiam: ⁊ tunc inter ſe differũt. Nam quidaʒ eam diſtingui
re ab eſſentia anime rõnalis fatentur. quidam itellectus
⁊ rationalis animę vnã dicũt eẽ eſſentiam fundatam: ⁊
rõnes hoꝝ pquirãtur in libris eoꝝ. Nã hęc in trãſcurſu
hic tãgũtur. Quę igit̃ Ariſt. ſenſerit addamus. ¶ Ubi p̊
debes ſcire q̄ rõnalis anima in duas diuiditur partes: al
tera quidẽ eſt: quę ex ſemine / vigore agentis nãlis tradu
citur: ⁊ hęc lʒ generis ſit ſenſitiuarũ: tñ qa eius p̊ncipalis
pars dianoea appellat̃: h̃ eſt latine diſcurſiua. Jlla dici
põt dianoetica. vñ Themiſt. in. 2. de memoria ⁊ remini-
ſcentia. cap̃. 14. nihil eñi aliud inquit eſt intelligẽtia quę
dianoea dr̃: q̃ cũ imaginatione actio itellectus coniũcta:
hanc Auerroes in lingua eius vocat modo quo nos lati-
ne cogitatiuam dicimus: quę vt dicit: ſępe accipitur ab
Ariſto. ⁊ expoſitoribus pro intellectu materiali. diaone-
tica ergo pars ſenſitiua eſt: atq̃ in nobiliſſimo gradu. eſt
enim maximum ⁊ excellentiſſimũ qõ ſit materialium: ⁊
maximũ qõ nõ abſtractoꝝ. nã eſt maximũ quod poteſt
agẽs naturale: ⁊ maximũ eoꝝ ſub quo nõ poteſt eẽ for-
ma aliqua abſtracta: ⁊ hãc Auer. ſentit in. 2. auſcultatiõis
phyſicę. cõmẽ. 26. d. ſcientia igitur naturalis ꝯſiderat de
eſſe formarũ quouſq̃ perueniat ad vltimã formarũ ma
terialium ⁊ primã abſtractarũ: aut ad formas formaꝝ:
quę ſunt medię in eſſe inter illas: ſicut exiſtimat̃ de forꝰ
hominis vltima. ecce qño formam hominis vocat maxi
mum qõ ſit materialiũ: ⁊ maximũ qõ nõ ſeparatorũ. de
hac multa ab Auerroe inuenies in. 3. de anima. quę quia
in cõmẽto noſtro diximꝰ hic pretermiꝰ Hęc de dianoe-
tica. ¶ Ulterius ſcdo debes ſcire q̄ intellectus mãlis:
ſiue mens: quẽ gręci νοῦν vocãt: eſt ppetuꝰ ⁊ imortalis:
eſtq̃ deforis acceſſibilis: vt dicit in libꝰ de gñõne aĩaliũ.
Nã eſt minimũ in qõ nõ põt agẽs nãle. nã iter oĩa q̃ nõ
põt: hoc eſt minimũ. iſte ꝟo qa ppetuus eſt ⁊ mã ⁊ ſubie
cto liberatus: nõ eſt plus vno nũo in tota ſpecie: cunctis
tñ accedit deforis: nec eſt idiuiduũ pp mãm: vt Socra-
tes ⁊ Plato. nec ſpẽs ppriẽ: qa nõ eſt in p̃nto: ſed eſt vnꝰ
per priuationẽ diũarũ mãliũ: ac ſi nã humana eẽt cẽn-
tia liberata a mã ⁊ cõditionibus materię vna idea nũo:
vt Plato ait. Sic ğ intelľs mãlis eſt vnus numero in to
ta ſpecie: nõ pp ꝯditionẽ numeralẽ: ſed ppter priuatiõeʒ
conditionũ numeraliũ: ⁊ hoc dicit Auer. p cęli. cõmẽ. 90.
⁊ in. 12. p̃mę phię. cõmẽ. 49. ⁊ alibi. Jis acceptis ſupeſt
modo declarare compoſitionẽ animę rationalis: ⁊ dica-
mus q̄ intellectus materialis eſt duobꝰ componibilis. ſ.
dianoeticę parti ⁊ intellectui abſtracto: qui dicit̃ intelľs
agẽs ⁊ deus: vt dicemus. Quãdo enim dianoetica p cẽn-
tiaʒ copulatur ei: reſultat tota aĩa rõnalis: quę eſt forma
vltima hominis: qua in ſpecie ⁊ genere componitur. Nã
illa per dianoeticam eſt ſenſitiua anima: per intellectũ
eſt rationalis: ⁊ ſic per vnãmet eſt animal ⁊ homo: ⁊ etiã
vegetatiua. Quando ꝟo ipſe copulatur intellectui ab-
ſtracto: reſultat intelligentia. Intelligentia enim eſt quid
compoſitũ ex intellectu materiali ⁊ intellectu abſtracto.
Hęc enim compoſitio 2ᵒ in cęteris inuenit̃ motoribus.
Nam ſola p̃ma eſt liberata ab hac cõpoſitione: vt dicit
in. 3. de aĩa. cõmẽ. 14. ⁊ coñ. 5. ⁊ qa itellectus materialis
perpetuo eſt copulatus intellectui abſtracto: ideo reſpe-
ctu totius ſpeciei ſemper eſt intelligentia perfecta: ſicut
quęlibet alia reſpectu ſui orbis: quia ꝟo dianoetica non
ſemp copulatur intellectui materiali ſm vnũ indiuiduũ
ſʒ ſemp ſm ſpeciem: ideo nõ ſemp eſt aĩa rõnalis ſm idi
uiduum: ⁊ ſm ſpeciem ſemper. Sic igitur perſpicuũ eſt
intellectuʒ materialem eſſe partem hominis quidẽ ⁊ ra-
tionalis aię formaleʒ: vt intelligentia orbis. intelligentię
ꝟo completę materialem: vt materia compoſiti. Sʒ an
h̃ ſic ſit intentio Ariſto. alibi vidimus. Nunc ꝟo ipm qa
eſt tñ ſufficit. ¶ Sʒ hic emergũt difficultates non par-
uę. Prima: generatio terminat̃ ad hominẽ. ergo tota aĩa
traducitur per ſemen. tenet cõſequẽtia: qa nihil generat̃
vel incipit generari: niſi qa eius forma generat̃ vel inci-
pit. Scda. ſi itellectus materialis copulatur dianoeticę
indiuiduę ⁊ ſeparatur: tunc ei accideret accidẽs nouum:
qõ eſt contra Auer. nam intellectibus ſeparatis nullũ ac-
cidens nouũ ineſt. Tertia. intellectus materialis eſt per
eſſentiã vniuerſalis. ergo non poteſt copulari indiuiduę
naturę: vt dianoeticę. Quarta. tunc homo eſſet ppetuus
ſm indiuiduũ. Nam vltima eius forma eſſet perpetua.
Quinta. forma ppetua apud Auer. nõ eſt forma rei cor-
ruptibilis. p̊ metaphy. cõmẽ. 31. ⁊. 35. ⁊. 3. metaphy. cõ. 9.
¶ Ulterius ꝯtra 2ᵐ emergũt difficultates etiam. Pria.
ſi quęlibet intelligẽtia eẽt cõpoſita: tunc quęlibet intelli
geret in potentia. Secũda. ſi intellectus materialis eſſet
perpetuo intellectui abſtracto copulatus: ſemp eſſet bea
tus: ⁊ quum ſit forma hominis. ergo quilibet homo eſſet
actu beatus. ⁊ ſic ita cito ſicut eſſet homo: eſſet beatus. et
hoc eſt cõtra Auer. ¶ Ad hęc dici põt ⁊ ad primã q̄ to-
ta anima p ſemẽ traducit̃: non tamẽ quęlibet pars: ſicut
totus homo generat̃: nõ tamen materia eius. Tota qdẽ
qa eius aliqua pars: nõ tamẽ quęlibet pars: qa nõ intelle
ctus. Aliq rationabiliꝰ dicunt hominẽ generari: nõ qa ra-
tionalis aĩa generatur: ſed qa rationalis animę principa-
liſſima pars ex ſemine traducit̃. ¶ Ad ſcdaʒ dici põt q̄
intellectus materialis de nouo copulatur dianoeticę re-

latione contingit ipſi dianoeticę ⁊ non ipſi intellectui:ſi-
cut colūna ſit nunc dextra:nunc ſiniſtra:mutatione facta
in homine ⁊ non in colūna. Hęc ſolutio colligi poteſt.7.
phyſicę auſcultationis.cōmen.20. ❡ Ad tertiā dici pōt
vniuerſale per eſſentiam eſſe particulare etiam:⁊ ſic pōt
conſiderari ſm eſſe particulare:vel ſm eſſe vniuerſale.
primo modo dianoetica ei copulatur.ſecūdo modo nō:
hoc enim videmus etiam in cęteris orbium motoribus.
Nam quilibet motor eſt intellectus:⁊ quilibet copulat
orbi.qui eſt indiuiduus ⁊ ſenſibilis. Nam copulatur ſm
eſſe reale:⁊ non ſm eſſe intētionale.ſic ⁊ intellectus ma-
terialis ſm eſſe intentionale nulli copulat īdiuiduo mā-
li:ſed itellectui ſeparato tm̄ ſm eē reale dianoeticę vni-
tur. ❡ Ad quartam dici poteſt:ꝙ lȝ forma vltima ſit ꝑ-
petua:non tamen copulatio illius eſt perpetua reſpectu
huius. Ille enim intellectus eſt forma mediante copula-
tione. Vel dic ꝙ intellectus non eſt forma tota:ſed pars
totius formę. Et ꝓpterea homo deſinit:quia tota ei⁹ for-
ma deſinit. ❡ Ad quintam dic:ꝙ intellectus primo eſt
forma totius dianoeticę in ſpecie:ſed huius vel illius per
accidens. Auer. intelligit primo modo:dianoetica autem
in ſpecie eſt perpetua. ❡ Ad alias ⁊ ad pmā dic:ꝙ quę-
libet intelligentia eſt compoſita:non tamē compoſitio-
ne vnius rationis cum qualibet. Naȝ quęlibet eſt in ſua
ſpecie alterius rationis.⁊ ſic quod in nobis dicitur intel-
lectus materialis:in cęteris potētia imperfectum vel re-
ceptiuum dicitur. ❡ Ad ſecundam dici poteſt ꝙ intelle-
ctus materialis habet duplicem copulationem cum ho-
mine.alteram per naturam:alteraȝ per intelligibilia. Co-
pulatio per naturam homini non pręhet beatitudinem:
ſed ſpeciem. Copulatio per intelligibilia quādo comple-
tur intellectus ſpeculatiuus diſponit ad illaȝ.⁊ ſic nō va-
let argumētū.de hoc dicemus millies in hoc libro. ❡ Ex
his perſpicuum Joānem non habuiſſe mentē Auer.quū
dixit rationalem animam componi ex intellectu agente
⁊ materiali. Illi enim compōni non anima:ſed intelligē-
tia reſpondet.⁊ hoc pacto verba Auer.inducta intelligi
debent.vult enim in anima eſſe duas partes ⁊ duas eſſe
compoſitiones:ſed modo diuerſo dici. Nam intellectus
materialis ad dianoeticā copulatus facit rōnalem aīaȝ.
ipſe ad intellectū agentē facit intelligentiā.⁊ hoc nō per-
cepit Joānes. ❡ Debes ſcire ꝙ rationes Auer.hic qui-
bus ꝓbat intellectū ſeparari:nullę ſunt ꝯtra nos chriſco-
las. Omnes enim probant intellectuȝ eſſe virtutē nō or-
ganicā:atqȝ a corpore nō compręhenſam.⁊ hoc nos con
cedimus.ſed ꝙ ſit ſeparata ſubſtantia:nō video quō cō
cludant.⁊ hoc in libro de itellectu noſtro.⁊ in.3.de aīa ſa-
tis expoſuimus.fide enīȝ ⁊ veritate tenemus intellectū
materialem eſſe virtutem rationalis animę.vtrum acci-
dens vel nō perquire a noſtris:⁊ tota cauſa eſt. Nā apō
theologum poteſt deus immediate ꝓducere aliquid ad
extra.apud vo Auerro.nihil deus imediate producit ad
extra.⁊ ꝓpterea apud Auer.valet.intellectus nō eſt or-
ganicus:nec eductus de potentia agentis naturalis.ergo
ſeparatus hac ſeparatiōe.vltra ſeparatus hac ſeparatio-
ne.ergo perpetuus:quia nō ab agente naturali producī-
bilis:nec a deo immediate.ergo perpetuus.apud theolo-
gum vo conſequentia nulla. Nam dato ꝙ intellectus ſit
virtus ſeparata ⁊ īnorganica.nō ſequitur.ergo ꝑpetuus.
Nam etſi non ab agente naturali a deo:tamen producī-
tur vlterius apud Auer.valet.perpetuus.ergo vnus nu-
mero in tota ſpecie. Sed quia apud theologos nō eſt ꝑ-
petuus:ideo ſequitur.ergo numeratus.ſic igitur phūs ⁊
theologus:quia diſcordant in principijs:etiam in omni-
bus diſcordare coguntur.

❡ Et quādo declaratuȝ fuit ei eſſe intellectus
materialis:fuit etiam declaratū ꝙ hęc pars
perfectionis:quę eſt in anima:quę vocat ī-
tellectus materialis:non habet niſi nāȝ poſ-
ſibilitatis ⁊ ꝑparatiōis ſolū:qa nō eſt mixt⁹
materię:nec de virtutibus motiuis.

❡ Deſcripſit itellm mālē. Nūc enitit eius ꝓpriū accñs: Com̄.17.
ſcȝ potētiā explanare:⁊ altius (vt ita loquar) eius eēntiā
dilucidabit.⁊ in vbis eius inuit ordinē dicendoꝝ.⁊ inqt.
poſt eē velle declarare eius nām cōſiſtere in poſſe. Et h
vī ſyllogiȥare in 2ª figª ſic:oē ens in actu:eſt cōpoſitū ex
mā ⁊ forma:vel eſt virtus actiua:ſȝ intells nec eſt cōpo-
ſitum:nec virtus actiua.ergo non eſt ens in actu.⁊ ſic eſt
eius eſſe in potētia. Huius ponit tm̄ minorē.d.qa nō eſt
mixtus materie.i.cōpoſitus ex mā ⁊ forma:nec de virtu-
tibus motiuis.i.virtus actiua:⁊ intelligit per ꝑparatiōeȝ
potētiam:lȝ modo ex negatiua nō ſequatur affirmatiua:
vt diximus in peri hermenias:tñ cum ſubiecti cōſtantia
ſolet ſequi:ideo hīt ſic:nō eſt ens in actu:⁊ eſt.ģ eſt ens in
potētia:eſt autem ſubiecti conſtantia:vt ſit:⁊ vt ſit aliqō
diſperatoꝝ. Nā nō valȝ. Socrates nō eſt leo:nec equus.
ergo eſt bos.ſed requiritur ꝙ ſit:⁊ ꝙ neceſſario ſit vel
bos:equus:vel leo:⁊ tunc ſubiectum conſtat.

❡ Et non eſt hęc ꝑparatio in proprio ſubie-
cto eſſentia intellectus materialis:ſicut opi-
nati ſunt antiqui commentatores.

❡ Refellit opionē Ariſto.Alex.cui opinatus eſt ꝙ itells Com̄.18.
mālis eſt eēntialr ⁊ ꝑ ſe potētia:ſeu ꝑparatio:nō ꝙ po: Alex. pō.
ſeu ꝑparatio ſit accñs eēntiale:ſed eſt eēntia eius:⁊ eius
ſuba:⁊ ꝑdicatū pmi modi eius. ❡ Obycit Auer.d.h eē
falſuȝ:nec addit rōnē:ſed vult rōnē eē notā ex his:q mō
dixit:⁊ ex dictis in libro de aīa. ❡ Debes ſcire ꝙ Alexā. Nota.
opinatus eſt intellectuȝ mālem eſſe ſolam intelligibiliū
carentiam cuȝ aptitudine ad illa:⁊ ſic credit eum eſſe ſo-
lam ꝑuationeȝ:quā ipſe ꝑparationem vocat. ❡ Joānes Pō Joā.
vo Jandonus:⁊ alij plurimi aiunt hoc Auer.imponere
Alexandro.non ꝙ ipſe ſic ſenſerit. ❡ Sed pace eorū di- ꝯ Joā.
cam:lȝ Alexā.pluribus in locis hoc dicat:in libro ſuo de
aīa.in cap.26.vbi de ꝑdicto ⁊ ſpeculatiuo loquitur circa
finem ꝯcludit:ſolū igitur materialis intellectus facultas
⁊ ꝓꝑtitudo eſt quędam:ad formas excipiendas tabel-
lę nōdū ſcriptę perſimilis:⁊ reliqua:idem ⁊ alibi milies
leges:ſed hęc ſatis. Naȝ ⁊ tertio de anima noſtro:⁊ in li-
bro de intellectu multa diximus.

❡ Et ideo diuerſa eſt ei⁹ poſſibilitas ab alijs
poſſibilitatibus.

❡ Soluit argumentum qō pro Alexā.fieri ſolebat. Naȝ Com̄.19.
ſic intellectus ad potētiam ſe habȝ:vt aīa ad potentiā:⁊ Alex.rō.
etiam ſenſus ad potētiam:ſed ſenſus ⁊ mā ſunt ſuę potē-
tię.ergo ⁊ intellectus eſt potētia. ❡ Soluit ⁊ negat ſimi- Solutio.
litudinē:⁊ vult ꝙ potentia intellectus ſit alterius ratiōis
ab alijs:⁊ non dicit cām:ſed iam diximus:qa.ſ.itells eſſe
debet ſuba:⁊ non niſi ęterna:⁊ in ęternis potētia:nō dif-
fert ab eſſentia. Sed de hoc diximus ſupra.

❡ Et ideo dico ꝙ non eſt aliquod entiuȝ an-
teqȝ intelligat.

❡ Soluit ſcdam rōnem.ſolebat enim argui ꝓ Alex.ſic.
itellectus nihil eſt ante itelligere.ergo ipſe eſt in ſui eēn- Com̄.20.
tia pura priuatio. ❡ Reſpondet.ꝙ ante intelligere non Alia rō.
eſt aliqō entium:vtpote lapis:vel ignis:vel aliqō indiui- Solutio.
duum ⁊ materiale.tūc negatur.ergo nihil.quia lȝ non ſit

aliqđ entium mãlium ante intelligere eſt ens ipſe imateriale ⁊ abſtractuꝫ:poſt ꝟo intelligere efficitur ens materiale ſpecie ⁊ ſimilitudine:vt diximus.3.de anima.

¶ Sed antiqui cõmentatores:ſicut Themiſtius ⁊ alij:quando dicitur ab Ariſtotele ꝙ intellectus mãlis non eſt aliquod entiuꝫ:intellexerũt ꝙ nõ ſit ens actu:ſed eſt apud eos ſubſtantia potẽtia recipiẽs formas mãles.ſ. poſſibilitas ipſius eſt in ſeipſo:⁊ qđ eſt potentia proprię ſpeciei quã recipit.

Cõmẽ.21. ¶ Confirmat ſolutionẽ datã fere per ꝟba Themiſtij.voluit eñi Themiſtius ꝙ intellectus materialis ante intelligere nõ ſit aliquod entiũ de nũero materialiũ: vt potè nec ignis:nec lapis:nec aliquod eiuſmodi:ſed bñ eſt ſubſtantia in potentia ad formas materiales:ita ꝙ eſt act⁹ materialiũ:⁊ potentia intelligibiliũ.⁊ hoc intẽdit.ſ.poſſibilitas ipſius eſt in ſeipſo:⁊ ꝙ eſt potentia ꝓprię ſpeciei quã recipit.hoc eſt:eſt potentia ⁊ actus.potẽtia qđem ad intelligibilia ⁊ actus reſpectu corporis humani:vt ſupra diximus.¶ Debes ſcire ꝙ de hac pręparatione ſunt poſitiones.Nam latini vt Thomas ⁊ alij voluerunt pręparationẽ hanc eẽ rationabilis animę gradũ:per quẽ rõnabilis anima eleuatur a materia tãq̃ principiuꝫ intelligẽdi. Joãnes iandonus credit eiuſmodi pręparationem eẽ potentiã de ſcdo modo qualitatis additã ſubſtãtię intellectus.ait enim ita eſſe de hac:ſicut potentia de materia prima:ſed hanc confutauimus olim.Auerro.ꝟo in.3.de aĩa.com.14.exiſtimauit pręparationẽ nullã habere naturã:niſi ſui ſubiecti:ita ꝙ vult ꝙ quęlibet priuatio duo dicit.ſ.nãm ſubiecti in quo eſt:⁊ carẽtiaꝫ formę.⁊ ſic pręparatio duo dicit.ſ.negationẽ illius ad quod ordinatur:⁊ nãm ꝑparati.hinc fuit ꝙ quot ſunt nãę pręparatoruꝫ diuerſę:tot ⁊ ꝑparatiões.Nam nã vtriuſq; vna eſt.Sꝫ de his alibi diximus:nunc ꝟo hęc ſatis.¶ Ex his cõſtat differentia inter Auer.⁊ Themi.ex vna:⁊ Alexã.ex alia:ꝗre tamẽ hęc in libro noſtro de intellectu.

¶ Et poſtq̃ occurrit in hoc ſermone incidẽter memoratio poſſibilitatis : non recuſabo de ea verbum nouum dicere vtile ⁊ neceſſariuꝫ. Et q̃uis poſſibilitas ⁊ potentia in pluribus communicent. Scias tamẽ ꝙ differt poſſibilitas in duo a potentia. vnuꝫ eſt quia poſſibilitas attribuitur ſubſtantię rei cuius eſt. potentia ꝟo attribuitur ei qđ recipit aliquid aliud extra ipſuꝫ in ſpecie. verbi gratia. maſſa ferri habet in ſe poſſibilitateꝫ vt ex ea fiat enſis. Jteruꝫ etiam habet in ſe potentia enſeꝫ:ſed poſſibilitas attribuitur ſubſtantię ſuę ſolum. Et dicitur ꝙ eſt poſſibilis in ſe ⁊ pręparatę virtutis vt ex ea fiat enſis ⁊ cętera alia quę ex ferro fiunt:quę non poſſunt nec ex palea nec ex cęra fieri:potentia ꝟo attribuit̃ formę aptę recipi in ſubiecto in ſpecie enſis:⁊ dicit̃ ꝙ enſis eſt in hac maſſa in potentia. poſſibilitas ergo eſt magis ſubſtãtialis ⁊ magis generalis q̃ potentia:⁊ pręcedit in intellectu:qa eſt pręparatio fixa:⁊ ſtabilis in ſubſtantia talis rei:per quam põt habere virtutem vt efficiatur hoc vel illud.

¶ Digreditur Auer.⁊ primo ponit cauſam digreſſionis:⁊ eſt qa in ſermone incidenter occurrebat dicere de potẽtia ⁊ poſſibilitate. Jdcirco bonitate doctrinę non recuſabit dicere ꝟba hęc.[Et q̃uis] nunc proſequit̃.⁊ primo pręponit eas eſſe conuenientes:⁊ non declarat quõ.¶ Et tu debes ſcire ꝙ potentia ⁊ poſſibilitas cõueniunt in tribus.¶ Primo.qa vtraq; ordinat̃ ad actuꝫ aliquo modo.¶ Secũdo.qa vtraq; dicit modũ carentię actus:vt Auer.ait.9.metaphy.com.3.¶ Tertio.vtraq; dicit imperfectioneꝫ in ente potente. Nam actus eſt perfectio.ꝗ potẽtia vel poſſibilitas eſt ĩperfectio.ſic igitur in his tribus cõmunicant.[Scias tamen] nunc proſequitur differentias:⁊ vult duas eſſe principales:lꝫ poſſint eſſe multę conſequẽter:vt dicet̃. Prima ergo eſt.nam potentia attribuitur rei potenti ratione materię.poſſibilitas ꝟo ratione formę.Et ꝓpterea ait.[Potentia ꝟo attribuitur ei quod recipit aliquid aliud extra ipſum in ſpecie] .i.materię:quę attributiue recipit formas:quę differũt ſpecie a materia. Jgnis enim eſt in potentia ad aquã ratione materię:⁊ tamen differunt ſpecie.[Uerbi grã] declarat hãc differentiam exẽplo accepto a ferro. Nam ferruꝫ poſſibile eſt effici enſem:⁊ poteſt effici enſis. Nam poſſibile eſt effici enſem ratione ſubſtantię ſolum:hoc eſt ratione formę.poteſt autem ratione materię:pro quanto forma extrinſeca enſis eſt apta nata ratione materię ferri recipi in ferro. Nã enſis ⁊ cętera ferrea organa nõ ſunt apta fieri ex palea vel cęra.⁊ quę dicit patent.[Poſſibilitas ergo] concludit nunc differentias ſecũdarias. Primo.qa poſſibilitas eſt magis ſubſtantialis ei cuius eſt. Secundo.qa eſt magis generalis. Tertio.quia poſſibilitas eſt prior in intellectu.ꝭ prior rõne ⁊ definitiõe.pma duo nõ declarat:ſed declarat tertiũ:⁊ ſyllogiſmus eius eſt.pręparatio fixa ⁊ ſtabilis eſt prior ratione pręparatiõe variabili. Sꝫ poſſibilitas eſt pręparatio fixa ⁊ ſtabilis.potentia ꝟo variabilis.ergo poſſibilitas eſt ratione prior.hui⁹ tangit in lr̃a minoreꝫ tñ.¶ Debes ſcire ꝙ quia poſſibilitas competit rei ratiõe formę:⁊ qa forma rei vel eſt tota eſſentia vel principalis pars eſſentię:potẽtia auteꝫ ineſt ratione materię:quę eſt vel addita eẽntię: vt deferẽs eſſentiam:vel eſt minima pars eſſentię.amplius eſt poſſibilitas generalis:quia minora requirit. Naꝫ ſufficit ad hoc ꝙ aliqđ ſit poſſibile vt ipſum eſſe nõ implicet ꝯtradictionem.ad potentiã ꝟo plus requiritur:vt dicet:⁊ ꝑ parte dictũ eſt.¶ Scdo.Debes ſcire a poſſibilitate denominatur poſſibile ſequẽs ad poſſe ⁊ ad ineſſe ⁊ ad neceſſario ineſſe:vt tradit Ariſt.in peri hermenias.a potentia ꝟo denominat̃ contingens:qđ eſt vel qđ nõ eſt ⁊ põt eſſe:vel quod eſt ⁊ poteſt nõ eſſe.⁊ hinc emergit ꝙ poſſibilitas eſt ratione ⁊ intellectu prior. Nam nũq̃ rem relinquit.eſtq; omni rei cõmunis.¶ Tertio. Debes ſcire ꝙ aliqui textus habent.[Et eſt propria in intellectu ⁊c.] Et tunc forte tertia differentia eſt hęc.ꝙ poſſibilitas cõpetit ſubſtantijs abſtractis ⁊ intellectui.potentia ꝟo rebus materialib⁹ tñ.⁊ cauſa eſt:qa rebus abſtractis ⁊ intellectui competũt res fixę ⁊ ſtabiles:modo poſſibilitas vt dixi eſt res fixa ⁊ ſtabilis:qa eſt ſubſtãtialis ⁊ generalis rei:⁊ vtroq; modo verum dicit. Com.22.

Po⁹ ⁊ poſſi tas in trib⁹ ꝯueniunt.

¶ Aliud autem eſt quia potentia de neceſſitate eſt vt exeat in actuꝫ in aliquo indiuiduoꝝ ſpeciei aliquo tempore. Et ſi non:eẽt vana. ꝟbi gratia.ſicut ex neceſſitate eſt vt ſit aliqs

philoſophus in ſpecie humana: ſed non eſt de neceſſitate vt ſit Socrates philoſophus: q̄uis philoſophiam habeat in potentia: ſed poſſibilitas nõ eſt neceſſariũ vt exeat in actũ in ſpecie: nec in indiuiduo: nec in aliquo tempore. Vbi gratia. ſicut omne vinuz poſſibile eſt fieri acetũ: ſed non eſt neceſſarium vt aliquod vinũ demonſtratũ efficiatur: ſi ab extrinſecis cuſtodiatur accidentibus.

Com. 23. ¶ Hęc ſcḋa dĩa inter poſſitatẽ ⁊ potentiã: quę breuib⁹ cõſiſtit in hoc. ꝙ omnis po⁹ neceſſario exibit ad actũ in aliquo indiuiduorũ ſpeciei aliquo tempore. poſſibilitas vero non neceſſario aliquo in tẽpore in aliquo indiuiduo ſpeciei exibit in eſſe. Hęc oſtendit duobus exemplis: quę in textu perſpicua ſunt. ¶ Debes ſcire ad hoc vt potentia in eſſe exeat tria ſunt pernecessaria. Primũ vt exeat in quodaz tempore: ⁊ nõ in omni: veluti animalia ex putri orta materia nõ oportet ſemper in eſſe exire: ſed ſatis eſt ea eſſe quodaz in tẽpore vt cicadę eſtate ⁊ muſcę ſimilr: vt colligi ſatis poteſt. 8. phyſicę auſcultationis. com. 46. Scḋm vt non exeat in eſſe ſm indiuiduum neceſſario. Nam materia prima in hoc inſtanti: quod eſt p̄ſens: põt recipere in infinitum poſt hoc formam aliquam: ⁊ tamẽ nũq̄ȝ potentia illa reducetur ad eſſe in illa forma: ſed ſatis vt reducaƭ in aliquo eiuſdẽ ſpeciei. Tertiũ debet exire in eſſe in aliquo illius ſpeciei: aliter eſſet ocioſa: vt

Dubitatio. tradit ipſe p̊ metaphy. cõmen. p̊. ¶ Sed ſupra his ambigitur cur nõ ſequitur inconueniens hoc de poſſibilitate: vt ſequitur de potentia. Nam arguam enim codez modo de

Solutio. vtriſq̄ȝ. ¶ Reſpondetur vbi debes ſcire ꝙ potẽtia ſemper eſt carentia cuz aptitudine ad aliquid nobilius q̄ȝ ſit ſubiectũ cuius eſt. Nam potentia ſequitur materiaz: quę nullius fere eſt perfectionis. poſſibilitas vero ſemper eſt ad actũ: vel eẽ in nobilius eo cuius eſt: q̄a ſeq̄tur formaz: quę eſt nobilior eo actu: ad quẽ forma ordinaƭ. ¶ Hinc patet quare potentia debet ad actũ reduci. Nam quum ſemper tendat in melius ⁊ perfectius: ſi nõ recipit ipſuz: tũc aliq̄d natũ perfici non perficietur. ⁊ hoc eſt eſſe ocioſuz in natura. Natura enim ſemper melius ⁊ perfectius intendit: vel ſiquid iperfectuz ſit: vt perficiatur. ¶ Quia vero poſſibilitas formaz ſequiƭ: quę eſt actus perfectio: nõ incõueniẽs: ſi nõ perficiatur: quoniã in ſe nõ remanet actu imperfecta. ¶ Hinc emergit ſcḋa differentia. ꝙ poſſibile denominatũ a poſſibilitate eſt omne illud quod intellectus poteſt componere abſq̄ȝ eo quod ſequitur contradictio: veluti quidã dicũt vacuũ eſſe. Nam apud intellectum hęc eſt intelligibilis abſq̄ȝ contradictione vacuum eſt. Nam ex iſto intellecto nõ ſequitur cõtradictio apud aliquos. poſſibile vero denominatũ a potentia eſt omne illud quo poſito in eſſe non ſequitur impoſſibile: vel quo exiſtente poſito in nõ eſſe: ſimilr nullum ſequitur impoſſibile. ¶ Ex hoc ſequitur ꝙ falſuz eſt duplex. falſuz poſſibile: falſum impoſſibile. Falſum poſſibile duplex. ſ. denominatum a potentia. ſ. qḋ vel eſt ⁊ põt poni in nõ eſſe: vel qḋ nõ eſt: poteſt tamẽ poni in eſſe. Aliud eſt denominatum a poſſibilitate. ⁊ hoc eſt quo apud intellectũ poſito in eſſe nullũ ſequitur ipoſſibile formaliter: vt dixim⁹. Impoſſibile falſum id voco: quo poſito in eſſe vel in nõ eſſe: ſequiƭ formaliter repugnãs vel ipoſſibile: vt equus

Additiões eſt homo. ⁊ tu attende hęc: q̄a raro reperies. ¶ Sed cõtra hęc emergunt queſtiones. Primo. quia Ariſt. 9. metaphy. ⁊ Auer. ibidẽ. cõmẽ. 8. pbant omne poſſibile debere poni in eſſe: aliter poſſet teneri impoſſibile eſſe poſſibile. Nam quis poſſet dicere diametrũ eſſe coſte commenſurabilẽ: ⁊ nõ poſſet pbari contrariũ: q̄a nõ oporter vt ponatur in eſſe. ¶ Amplius: p̊mo prioꝝ poſſibile eſt quo poſito in eſſe nulluz ſequitur impoſſibile: vbi Auer. videtur approbare omne poſſibile debere poni in eſſe. ¶ Adhuc omne poſſibile ſiue ab intrinſeco ſiue ab extrinſeco debet poni in eſſe Auer. p̊ cęli. com. 124. ¶ Ad hęc Solones (vt diximus) dicẽdũ ꝙ poſſibile vno modo ſumiƭ put diſtinguiƭ contra impoſſibile. ⁊ ſic omne nõ impoſſibile eſt poſſibile. ⁊ hoc modo ſeq̄tur ad ineẽ ⁊ ad neceſſario ineſſe: ⁊ ampliatur vſq̄ȝ ad imaginabile: quo pcepto non ſequitur formaliter contradictio. Secundo modo: vt diſtinguitur contra neceſſario in eſſe: ⁊ cõtra impoſe eſſe. ſ. pro eo: qḋ quum ſit. poteſt non eſſe: vel pro eo: qḋ cũ non ſit: poteſt eſſe: ⁊ ſic poſſibile denominaƭ a potentia dcm: qḋ nec neceſſarium: nec impoſſibile. Et tu vide quę dixi in cõmẽtarijs libri prioꝝ ⁊ peri hermenias. ¶ Tũc ad obiecta. Ad p̊mũ dicenduz: ꝙ illa auctoritas eſt dicta ꝓbabiliter ꝯtra megaricos: ⁊ non aſſertiue: vel dicendũ ꝙ Ariſto. vult omne poſſibile reduci ad actum cõpoſitionis ꝓpoſitionis: vel in eſſe: vel in intellectu: ⁊ quãtum ad hoc diſtinguitur ab impoſſibili. ¶ Ad 2ᵐ Ariſto. loquiƭ de poˡⁱ denoiato a potentia: ſimilr loquitur Auer. in cęlo ⁊ mundo. Ex q̄s ſume poˡᵉ denoiatum a poſſibilitate eẽ omne nõ repugnãs formalr poˡᵉ denominatum a potẽtia eſſe omne nõ neceſſariuz nec impoſſibile: potes ergo colligere duas poſitiones. prima ꝙ poſſibilitas ſumitur pro aptitudine quę eſt forma apta: ⁊ poˡᵉ eſt compoſitũ potẽs: ⁊ ſic non oportet vt reducaƭ ad actum: q̄a eſt ipſa perfectio: ⁊ poſſibile eſt ipm perfectibile vel perfectũ: lȝ ſibi deficiat actus: qui eſt minor: q̄ȝ ipſa perfectio vel pfectum: potẽtia vero pro priuatione. quę eſt materia priuata: poſſe autẽ pro cõpoſito priuato potẽti perfici ab aliqua forma: ⁊ ſic debet reduci ad actũ: q̄a deficit ſibi perfectio prima: ⁊ hęc expoſitio cõſonat nomini. Naȝ poſſibilitas deſcẽdit a poſi. Modo nomina in bilis vel in bile dicũt aptitudinẽ: potentia deſcendit a poſſe: qḋ dicit potentiã: ſcḋa ꝙ poſſibilitas ſumitur ꝓ cõi ad ineẽ: neceſſario ineſſe: pro cõtingenti eſſe: pro imãli eſſe: ⁊ ſic pro non repugnanti intellectui: ⁊ hoc modo non reduciƭ ad actum: cũ nihil ſit: niſi habitudo terminoꝝ: potentia vero pro cõtingenti ꝓprie dicto: ⁊ ſic reducitur ad actum: vt dicit. Et tu ꝯſidera: ⁊ ſi bene hęc conſiderabis: potes multa pulchra concludere: quę quandoq̄ȝ difficultatem fecerunt nobis in prioribus: ⁊ libro de interpretatione.

¶ Et quuȝ dixerim ꝙ poſſibilitas eſt magis ſubſtãtialis: dico ꝓpter ſubſtantiaz rei: met. Et ſcias ꝙ multi ſapiẽtes errauerunt in hoc credentes nõ eſſe aliquã differentiaz: ⁊ non expectes declarationem aliquaz in aliquo librorum antecedentium me.

¶ Nunc exponit primã differentiam. ⁊ inq̄t. [Et quuȝ dixerim ꝙ poſſibilitas eſt magis ſubãlis: dico ꝓꝑ ſubſtantiaz rei met]. ſ. q̄a ſequitur formam: quę per excellẽtiam quãdam dicitur ſubſtãtia rei: vel ꝓpter ſubſtantiam rei met: q̄a poſſibilitas vltra rei eſſentiã nihil ſuperaddit: vt diximus. ¶ Debes ſcire ꝙ alij codices ſic hñt. (Plures tamen alias lr̃as in noſtris reperias tractatibus in phyſicis ⁊ in logicalibus oſtenſas) ⁊ intelligit per lr̃as. i. vba. Nam multa alia verba facit ipſe de hoc in prioribus. et peri hermenias: deide ſeq̄tur. [Et ſcias ꝙ multi] ⁊ quod dicit: pȝ. alij codices ſupra hęc habent. [Eo ꝙ ſteterunt cõfuſi de hac re in logicis p̄ncipijs: credentes inde ꝙ ſit Com. 24.

res vna:qꝺ nequaꝗ̄ verum eſt.|Et hec v̾ba patent.⁊ cū non biberim hec in fonte proprio:neſcio ſi textus eſt ſuperfluus:vel mācus:ſꝫ vtrūꝗ̄ ſit/parū videat̄ momēti.

¶ Nunc autem redeo ad ſententiam meā:⁊ dico ꝙ ſm illorum antiquorum opinionem debet intelligi ꝙ natura itellectus materialis itelligitur:ſicut natura hyle.i.vt dicatur ꝙ iſte intellectus cōparat̄ rei intelligibili cōparatione materie ⁊ forme:ꝗ̄uis eētia materie ſit potentia.

Com.25. ¶ Et quum digreſſionem fecerit:redit nunc ad ꝓpoſitū: ⁊ interpretatur antiquoꝝ poſitionem:qui dixerunt intellectū materialē eſſe materiā:hoc argumento moti.materia recipit omnes formas.intellectus recipit omnes formas.ergo intellectus eſt materia.¶ Circa hanc rationē ipſe oſtēdit in quo ſenſu concluſio poteſt tolerari:⁊ vult ꝙ poteſt teneri ꝙ materialis intellectꝰ ſit materia ſimilitudine receptionis. Naꝫ ita intellectus comparatur rebus intelligibilibus:vt materia formis ſenſibilibus:addit tamen differentiā. Nam eſſentia materie eſt potētia: ita vt potentia ſit differentia eſſentialis materie:ſi habet differentiā eſſentialē:vt in libro de ſubſtātia orbis diſputatum eſt. Intellectus v̾o non eſt eſſentialiter potētia:ſꝫ potius poſſibilis dicitur a poſſibilitate:⁊ nō a potentia: vt per differentiam inter hec perſpicuuꝫ eſt.¶ Ad ſyllogiſmū eoꝝ nūc nihil reſpondet:neꝗ̄ curauit ipſuꝫ referre nūc:ſed in.3.de aīa.in p̄ncipio cōmenti.5.reſpondit ad

Mā itellꝰ omī ⁊ ꝯueniunt. ipſum.vide.¶ Debes ſcire ꝙ intellectus materialis cuꝫ materia cōuenit ⁊ differt:cōuenit quidē.p̄ qa ſicut materia nullā habet formā ſenſibilē de ſui eſſentia:ſed potentia oēs:ſic intellectꝰ materialis nullā habet formā intelligibilē:ſed poſſibilitate ꝯtinet oēs.¶ Secūdo.qa ſicut materia efficit̄ in actu ens ꝓpter formā ſenſibilē:ſic materialis intellectus efficit̄ actu intelligibilis per p̄ſentiaꝫ

Differētia. rei intellecte in eo:⁊ ſunt alie ꝯuenientie.¶ Differūt aūt p̄ qa intellectus nō recipit particulariter ⁊ ſignate:ſꝫ vlr ⁊ abſtracte.materia v̾o particulariter ⁊ ſignate.¶ Secundo differunt.qa materia ante formarum receptioneꝫ nihil eſt:niſi ſola potentia vel priuatio:vt dicit Auer.12. metaph.cōmē.14. Intellectus auteꝫ eſt aliqua eſſentia abſq̄ intelligibilibus:ſed includit carentiam illoꝝ cum poſſibilitate ad illa.¶ Tertio.materia ponitur in genere ⁊ in ſpecie propter formam.intellectus materialis nec in genere nec in ſpecie:ſed ſolum redditur actu itelligibilis.¶ Quarto.que recipiūtur in materia ſunt forme ſingulares.que v̾o in intellectu:ſunt vniuerſales.De his diximus amplius in digreſſione.5.cōmēti.3.de aīa.¶ Ex hiis perſpicuum ꝙ bene dici poteſt hic intellectus materialis ⁊ poſſibilis.materialis quidem ſimilitudine materie.poſſibilis v̾o poſſibilitate recipiendi:⁊ non ꝓpter potentiam receptiuā. Male autē nūcupatur ab aliquibus intellectus paſſibilis. Naꝫ eſt ingenitus ⁊ incorruptus:ſꝫ dianoea grece:latine rationabilis vel cogitatiua dici pōt intellectus paſſibilis:eo ꝙ hec pars anime:que dianoea dicitur generatur ⁊ corrūpitur per corporis generationē ⁊ corruptionem:vt diximus ſupra.

¶ Et quando ponunt ꝙ hec ſubſtantia intellectus materialis ſit ſolum ens in potētia ſicut materia prima:non poſſunt dicere ꝙ generetur ⁊ corrumpatur:quia quod in potētia eſt:nō generatur neqꝫ corrumpitur:ſicut declaratum eſt in eſſe materie prime.

¶ Videtur hic remouere dubiū.qꝺ eſſe poteſt tale.vtrū dato ꝙ intellectus materialis ſit pura potentia:vt materia p̄ma eſt:ſic generabilis ⁊ corruptibilis. Reſpōdet ꝙ non:⁊ ſyllogizat ſic.nulla pura potentia generat̄ vel corrumpitur:vt in libris phoꝝ p̾ſpicuū. Intellectꝰ eſt pura potentia.ergo non generat̄ neꝗ̄ corrumpitur.vel forte hic confutat aliā antiquoꝝ poſitioneꝫ:qui dixerunt ꝙ intellectus eſt eſſentialiter potētia:vti p̄ma materia eſt: ⁊ tamē cōgeneratur nobiſcū:⁊ nobiſcū corrūpit̄.¶ Ad hos ergo obijcit ꝙ hec duo contradicunt ſibimet. Nam nulla pura potentia eſt nata corrumpi.omne eniꝫ quod corrumpitur:vel eſt actus vel habēs actum.ſimiliter oē qꝺ generatur:vel eſt actus vel habens actū.⁊ forte intendit aliud:ſed nō curo. Nam vtcūꝗ̄ ſit parum refert. Com.26.

¶ Alexander auteꝫ qui fuit de poſtremis inquiſitoribꝰ ſentit ꝙ natura huius partis intellectus non eſt aliud niſi preparatio quedam in anima.

¶ Et qa quorūdā antiquoꝝ poſitio fuit ꝙ materialis intellectus ſit pura potentia:⁊ ſit geniꝰ ⁊ corruptibilis:nūc oſtendit Alexā.fuiſſe huius opinionis:⁊ ordinate narrat eius poſitionem ⁊ argumentuꝫ eius.¶ Imaginat̄ ergo Alexan.ꝙ rationalis anima eſt forma humani corporis traducta ex ſemine ⁊ virtutibꝰ ⁊ potentijs elementoruꝫ: ⁊ ſimiliter corruptibilis ad corporis diſſolutionē. Tunc imaginat̄ cū aīa illa cōnaſci quandā p̄parationem.i.capacitatem ad oīa intelligibilia:que capacitas ſeu preparatio eſt priuatio intelligibiliū ſeu carentia illoꝝ cū poſſibilitate ad illa.eo enim ipſo ꝙ rationalis aīa ex ſemine traducitur:naſcitur capax perfici ab omnibꝰ intelligibilibus.hec capacitas ſeu preparatio ſeu priuatio intelligibilium apud ipſam eſt intellectus materialis.ergo ſicut anima rationalis generatur ⁊ corrumpitur:ſic ſua capacitas vel preparatio ad intelligibilia ꝯgeneratur vel cō diſſoluitur.per ſe auteꝫ nec generatur nec corrumpitur. Com.27. Pō Alex.

¶ Et ſi queraẗ ab eo quare hec capacitas ſeu p̄paratio non cōnaſcitur anime bouis vel equi:ſed ſolū anime hominis. Dubitatio. ¶ Reſpondet ipſe qa rationalis anima eſt perfectior ceteris:quū ſit maximū in qꝺ poteſt natura.⁊ ideo ſibi cōnaſcit̄ hec preparatio.cum ceteris v̾o nō. Solutio. ¶ Et ſi queratur ab eo an hec capacitas ſit organica.¶ R̄ndet̄ ꝙ hec capacitas nec eſt ſenſuum interioꝝ nec exteriorū aliquis.nam quilibet iſtorum conſequitur vnionem aie rationalis ad organa. Sed intellectus hic materialis eſt pura capacitas ſequens eſſentiam nature rationalis: vt anima rationalis:⁊ non vt eſt actus omnium organorū: ⁊ hoc modo differt a ſenſibus apud eum. Duᵃ 2ᵃ. R:

¶ Et hoc ideo mouetur dicere:quia Ariſtoteles aſſimilauit intellectū materialem p̄parationi:que eſt vt tabula raſa ad recipiendū omnes formas:⁊ ipſe opinatus eſt ideo ꝙ ſubiectū p̄parationis eſt aia ⁊ cum aia.

¶ Inducit nūc argumentū Alex.ad opinionē ſuā fulciendam.⁊ eſt ex verbis Ariſt.ſic.Ariſto.comparauit intellectum materialē preparationi tabule raſe ad recipiendū omnes picturas:⁊ nō ipſi tabule.ergo itellectus eſt p̄paratio:⁊ nō materia.⁊ ſic tabula anime ipſa raſura ſeu p̄paratio intellectui materiali comparabuntur.⁊ per conſequens ſubiectū huius preparationis eſt ipſa anima rationalis ex ſemine traducta:⁊ cum ea permanens ⁊ ſimul coeua eſt:⁊ nunꝗ̄ corruptibilis per ſe:neꝗ̄ per ſe generabilis:quū cōgeneret̄ ⁊ quū producatur. Sic igit̄ Alexā. Com.28.

opinaŕ ꝙ priuatio intelligibiliū cū potētia ad illa ſit intellectus materialis: quę pręparatio dici poteſt.

¶ Ex hoc trahitur argumentum ꝙ hęc pręparatio adueniat cum eſſe animę: quemadmodum alię pręparationes cū ſubiectis adueniunt ſuis. Et quidem ſm veriſimile apparet ex radicibus Ariſtotelis ꝙ ipſa ſit pręparatio. Siquidez eniz ipſa eſſet ſubſtantia: tunc intelligibilia quę ſunt etiā per ſe formę rerum ſenſibilium non fierent: ⁊ eſſent ſm hoc itelligibile ⁊ ſenſus res vna omni ex parte: ⁊ ex ea parte qua eſt intelligibile non eſſet poſſibile cognoſcere eſſentiam rerūz. Finis deniqꝫ huius rei eſt ꝙ ſermo iſte ſilis eſt ſermoni formarum intelligibilium: quę apparent in eſſe eoꝝ ꝙ in eis non eſt aliud niſi rei ſenſatę forma. ⁊ niſi hoc eſſet: nullo mō daret ad cognoſcendū ſeipſaz. ſubſtantia enim vnius rei non facit alterius rei ſubſtantiam intellectam inquantum eſt alia ab ea. Et hęc quidem res eſt cum alijs que ſunt hic neceſſaria: ad ſciendum vnam de magnis reꝑhenſionib⁹: quas de his in alijs narrauimus locis. Confirmatio vō Alexandri eſt quia tenet eſſe per ſe notūz ꝙ iſte intellectus eſt ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: quoniam non habet naturam niſi poſſibilitatis ⁊ pręparationis. ⁊ hęc res/per deum/non eſt res clara. verūz ipſa eſt dubitatione digna: atqꝫ inquiſitione. ſed eſt cui contradici poteſt: ſicut cōtradiximus: qđ nunc prętermittamus.

Com. 29. ¶ Hunc textū ideo feci ita longūz: qm̄ volo te ſcire ꝙ in alijs codicib⁹ nō inueniŕ: ſed ſic ſcriptū legim⁹. vz. [Et qͥdem quū arguit ꝙ ille intellectus eſt īgenerabilis ⁊ īcorruptibilis: qꝛ hꝫ ſolū naturā poſſibilitatis ꝑparationis. nō eſt hoc ſine dubitatiōe: ſed eſt cui ꝯdici pōt: qđ ꝑtermittamus.] Nec plus inueni in codicibus noſtris: ſed qm̄ rē nō vidi in ꝓpria ligua/enitar exponere totū. eſt ꝑterea alia cā: qꝛ. ſ. nos nō expoſuimus Auer. ꝓut vba ſonant. ſꝫ quātū ad rē mō ſiue vba illa prima ſint in Arabico ſiue nō: ꝓpoſitū nr̄m nō deſtruit. Intēdimus eniz dicęre opinionē nr̄az de beatitudine: cū qua accepimus Auer. tāqꝫ baculū. ¶ Sumit ġ ꝑ corrolarie vel trahit argͫ ſuę poſitionis Alex. ⁊ inqt. [Et ex hoc trahiŕ argumētū ꝙ hęc ꝑparatio adueniat cū eē aīę: queādmodum alię ꝑparationes] .ſ. in ſenſib⁹ ⁊ in reliqs. [Cū ſubīs adueniunt ſuis.] Ecce ꝙ ex illis vbis Ariſt. cōcluſit Alex. ꝙ intellec⁹ materialis ſit ꝑparatio: ⁊ ſiŕ cū rōnali aīa adueniēs: ⁊ ꝑ ꝯñs nō per ſe: ſed cū alio generaŕ. [Et qdē ſm veriſile.] Nūc enumerat oēs ꝯiecturas ꝓ Alex. ſ. ꝙ intellectus mālis ſit ꝑparatio. Primo. qꝛ ſi intellectus eēt ſuba ipſa aīę: tunc intelligibilia quę ſunt ꝑ ſe formę rerū nō fierēt. ſ. ſub eē intelligibili. appellat intelligibilia formas rerū ſenſibiliuꝫ qm̄ intelligibilia ſunt vlia: ⁊ vlia ſunt formę cōpoſitorū mālium: vt in ꝑͦ de aīa declaraui. in expōne cōmenti. 8. Eſt ġ hęc ꝯñtia. ſi itells eēt ſuba rōnalis aīę: tūc vlia nō eēnt intelligibilia, ⁊ hāc nō ꝓbauit ipſe. pōt tn̄ deduci ſupponendo ꝙ oīs virtus educta de potentia materię recipit formas particulares tm̄. Tūc arguo. ſi intells eēt ⁊ ſuba aīę rōnalis: quū apud Alexā. illa educaŕ de poͣ materię: tūc eēt virt⁹ educta de poͣ materię: ⁊ ſic non reciperet niſi formas ꝑticulares: q̄re vlia nō eēnt intelligibilia: ſꝫ adhuc ſenſibilia. [Et eēt.] Scđo arguit. ſi itells mālis eēt ſuba aīę: itelligibile ⁊ ſenſibile eſſent idē ſimpl'r. hęc ꝯñtia deduci pōt vt ꝑͣ. Nā ſi itells eēt virtus ⁊ eēntia aīę: tūc eēt educta de potētia mālī: ⁊ tūc intellecta eēnt ſingularia: et ꝑ ꝯñs itellecta eēnt ſenſus. ſ. res ſenſatę ſingulares ⁊ demōſtratę. [Et ex ea parte.] Tertio. ſi intells eēt ſuba animę: tūc ꝑ itelligibile: inquātū intelligibile: non poſſet cognoſci ſuba rei mālis ⁊ ſenſibilis. ꝯñtiā non deducit. pōt tn̄ deduci: qꝛ ſi intellectus eēt ſuba aīę. eēt virtus corporalis educta de potentia materię: vt dixi: ⁊ per ꝯñs intelligibile eſſet ſingulare. ergo non poſſet res ſingularis intelligi. ſed tm̄ ſentiri: ⁊ particulariter cognoſci: qđ nō eſt intelligi: ⁊ ſic per intelligibile inquātūz intelligibile nihil cognoſceretur: quū illud nō eſſet. [Finis deniqꝫ.] Ultio concludit ꝙ res intelligibiles: ⁊ res ſenſibiles non differrent. ſed eſſent vna res in eē: vt poteſt ex dictis ꝯduci: vn̄ dicit. [Finis deniqꝫ huius rei eſt ꝙ ſermo iſte ſimilis eſt ſermoni formarū intelligibiliuꝫ] Non ꝙ formę ſint itelligibiles vere. [Quę apparēt in eſſe eoꝝ ꝙ in eis non eſt aliud: niſi rei ſenſatę forma.] quaſi dicat ꝙ intelligibilia non differūt ab ipſis ſenſibilib⁹ quātū ad rem: vult itaqꝫ dicere ꝙ iuxta dicta Alexādri opꝫ dicere ꝙ itelligibilia ⁊ ſenſibilia non differūt in eſſe: ſed ſunt vnū re: ⁊ eſſe. Et hoc etiā ꝯcedimus nos ⁊ omnes. Nam formę rerū naturaliū. vt aptę mouere ſenſus: ſunt formę ſenſibiles: vt vō mouent intellectum ſunt intelligibiles ⁊ vles: ⁊ ꝙ intelligibilia ⁊ ſenſibilia non differant: probat. d. [Et niſi h eēt: nullo modo] .ſ. res mālis. [Daret ad cognoſcendum ſeipſaz] Nam ſi eſſet intelligibile ſm rez ⁊ eēt aliud a forma ſenſibili: tūc per ipſuz intelligibile nō cognoſceretur ſenſibile: cuius cauſam dicit. [Subſtātia enim vnius rei non facit ſubam alterius rei intellectam: inquantum eſt alia ab ea] Ergo ſi itelligibile eēt penitus diuerſūz a ſenſibili a quo abſtrahiŕ: nō poſſet illud cognoſci per ipm̄: qꝛ per rem penitus aliam nihil cognoſcitur: ⁊ tu ſupple niſi per accidens. Nam diuerſūz poteſt per diuerſūz cognoſci per accidens. vt ſubſtantia per cognitionem accidentium. Colligendū ergo de mēte Alexā. ꝙ intellectus non ſit ſubę aīę rōnalis: ſcđo ꝙ intelligibilia nō ſunt alia a ſenſibilibus. hęc duo Alexā. in his verbis voluit dicere [Et hec qdem.] Nunc quaſi innuit vtilitatem ſcđi conceſſi ab Alex. ait enim ꝙ illud zͫ. ſ. ꝙ intelligibilia ⁊ ſenſibilia ſunt idem re ⁊ eſſe: eſt proficuūz ad deſtruendum vnūz magnum erroꝛez. ſ. illud qđ credit Plato. Ipſe enī poſuit intelligibilia eſſe ideas ſeparatas ſm eſſe oīno diuerſas a reb⁹ ſenſibilibus. ⁊ ꝓpterea ad ipm̄ ſequitur ꝙ per illas res ſenſibiles non cognoſcerētur: cuius contrarium enitebaŕ probare. ſic igitur illud zͫ eſt vtile: quod ipſe ait ſe alibi explicaſſe [Confirmatio.] Nūc dat cām quare credit Alexan. intellectūz eſſe ingenerabilez ⁊ incorruptibilē: ⁊ vtiŕ hac ratiōe: qꝛ nulla priuatio eſt gn̄abilis ⁊ corruptibilis: ſed intellect⁹ materialis eſt ꝑuatio: vt per dicta cōſtat: qꝛ nō habet naturam niſi poſſibilitatis ⁊ ꝑparationis. ergo eſt icorruptibilis ⁊ ingeͥˢ. ¶ Ex ꝗs tria credit Alexā. primo ꝙ intellectus non ſit ſubſtātia animę rōnalis. ſ. ꝙ ſit ipſa aīa omnino: ſcđo ꝙ intelligibilia ⁊ ſenſibilia ſunt idem ſm eſſe ⁊ rem: ⁊ differūt ratione: pro quāto ſenſibilia: vt ſenſu percepta: itelligibilia vt intellectu concepta: tertio ꝙ intellectus materialis ſit ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: ⁊ hoc qꝛ eſt ꝑuatio intel-

ligibilium cum anima ipſa cõgenita. Auer. quantum ad hęc omnia conuenit: ipſe eni vult intellectum materialẽ non eſſe aiam rõnalem: ſed partez animę rationalis deforis accedẽtem: vt diximus: ex qua ⁊ dianoea reddit̃ rationalis aia tota. Cõcedit ſcdo ꝙ intelligibilia ⁊ ſenſibilia ſunt idem re ⁊ eſſe: differunt tñ ratiõe: ꝯcedit tertio ꝙ intellectus mãlis eſt ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: diſſ autem in quarto: qđ tacite Alexãder induxit ad probandum tertiũ. ſ. ꝙ intellectus ipſe ſit priuatio itelligibiliũ: imo eſt actus ⁊ forma reſpectu corporis humani: eſt ſcḋo potentia intelligibilium: ⁊ ſic Auerroes vult ꝙ intellect᷒ nullo modo ſit corruptibilis. Alexander vult ꝙ ſaltem per accidens ad animę generationez ⁊ corruptionẽ corrũpatur: ⁊ hoc ſubſcribit. D. [Et hęc res per deum nõ eſt clara: verum ipſa dubitatione digna: atq3 ingſitione] q̃ſi dicat. q2 l3 quantum ad poſitionem in ſe ſit vera: tamen quãtu3 ad motiuu3 eius nõ eſt res nota: ⁊ ꝓpterea addit [S3 eſt cui cõtradici poteſt: ſicut ꝯdiximus]. ſ. 3° de aia. cõmẽ. 5. ⁊. 14. [Qđ nunc ꝑtermittamus] ⁊ ſic Alexan. et Auerroes in tribus cõueniunt: ſed in quarto tacite ſignificato: non conueniunt. Et ſic ſi littera ſtat hoc modo: tota res patet: ſi ſcḋo ſtat ſecũdo modo: res eſt facilior: ⁊ ex te intelligere potes. ego ſcḋo rem nõ hauſi in proprio fonte: ideo hęc ſufficiant ad textum.

¶ Sed in hoc Ariſtoteles nõ firmiter manifeſtauit ſentẽtiam ſuam: eo ꝙ ſuperficies ſui textus ſuſtinet duo ſimul: primo. ſ. ꝙ ſit permutabilis: ſcḋo ſcḋo ꝙ ſit ſeparabilis.

Com̃. 30. ¶ Recitata poſitione Alexandri. ⁊ viſo qđ in illa ſentiẽdum eſt. nũc quanta ſit in Ariſt. verbis obſcuritas: ⁊ ambiguitas: vult breuibus perſtringere. ¶ Eſt aũt ſciẽdu3 ꝙ textus Ariſtotelis dant duo contraria. ſ. ꝙ intellectus ſit corpori humano cõiunctus: ⁊ non ſeparabilis: ⁊ ꝙ ſit ſeparabilis. ſcḋo eni de anima ſic dicit. [Quibuſdam ſcḋo adhuc ineſt ⁊ ſ̃m locum motiuum. alteris autem intellectiuum ⁊ intellectus: vt hominibus: ⁊ ſi aliquod alterum h̃mõi eſt ⁊ honorabilius.] In qbus verbis ſatis accipi põt ꝙ intellectus ſit humano corpori coniũctus ⁊ inſeparatus: ⁊ idem colligi poteſt locis fere innumeris: in textu aũt Ariſtote. contrarium colligi nemo dubitat: dicit eni3 ibidem in ſecundo de anima ſic. [Sed videtur genus alterum animę eſſe: ⁊ hoc ſolum contingit ſeparari: quemadmodũ perpetuum a corruptibili] Ecce directe ꝯtrariu3 huius: ſic ergo ex verbis his oppoſita poſſunt colligi: ⁊ h̃ eſt qđ dicit: eo ꝙ ſupficies ſui textus ſuſtinet duo ſimul: primo. ſ. ꝙ ſit permutabilis. i. corpori cõiunctus: ⁊ ꝑ conſequens ad illius tranſmutationem euariabilis: ſecundo ſcḋo ꝙ ſit ſeparabilis: ⁊ per conſequens ꝙ non ſit corpori coniunctus: vt per textus predictos ſatis conſtat.

¶ Et poteſt itelligi ꝑ ſeparabile ꝙ nõ ſit virtus in corpore recipiẽs diuiſionez corporis: ſc3 vt diuidatur ſ̃m diuiſionez corporis: q̃3uis a corpore neceſſariam habeat depẽdentiaz mediãte anima: ⁊ ꝓpter hoc ſuſtinet ꝙ nõ in toto ſeparabilis ſit: ſuſtinet etia3 ꝙ ſeparabilis ſit: q2 ſeparabile nihil aliđ eſt: niſi quod eſt ſeparabile. Et ꝓpter hoc diximus hoc apud nos non bene eſſe declaratum.

Com̃. 31. ¶ Debes ſcire ꝙ forma dupliciter intelligit̃ ꝯiungi ſubiecto ⁊ materię. Uno modo qa ineſt eſſentię materię dando materię eẽ: ⁊ perfectu3 eſſe: ⁊ hoc modo virtutes corporum cęleſtium inſunt corporibus cęleſtibus: ſcḋo mõ qa ineſt materię diuiſibiliter: ⁊ ſ̃m ptes: ita vt tota ſit in tota: ⁊ pars in parte: ⁊ hoc pacto forma recipit a materia diuiſionem: ⁊ eſſe extenſum: ergo per oppoſitũ poteſt intelligi formam ſeparari dupliciter: vel qa ineſt materię ſed non diuiſibilr: vel qa ſeparatur a materia: ⁊ quantu3 ad eſſe extẽſum: ⁊ quãtum ad dependentiam. Tunc hac diuiſione ſtante docet cõcordare textus: ꝙ. ſ. quando habetur ꝙ intellectus eſt ſepabilis: intelligit ꝙ non ſit virtus in corpore recipiens diuiſionem: l3 dependeat a corpore: ⁊ inſit ei mediante anima. ſ. dianoetica: vel diſcurſiua: quę cogitatiua etia3 nũcupatur: ⁊ ſic iſti ſermones nõ contradicunt: qa ſtat intellectum eſſe coniunctum ⁊ ſeparatum. Coniunctũ ꝓpter dependentiã: ſeparatum ſcḋo ꝓpter indiuiſibilitatem: verũ ſi capiatur ſeparabile pro eo quod diuiſione ⁊ depẽdentia eſt ſeparabile: ſic textus cõſtructus ꝯdicunt. ⁊ hoc dicit. ſuſtinet etia3 ꝙ ſeparabile ſit: quia ſeparabile nihil aliud eſt: niſi qđ eſt ſeparabile. quaſi dicat. ꝙ accipiendo ſeparabile pro eo qđ depẽdẽtia ⁊ diuiſione ſeparatur: textus cõtradicunt. ⁊ ꝓpter h̃. inquit. diximus hoc apud nos non bene eſſe declaratu3: quia ſcilicet. neſcimus quomodo Ariſtoteles vtatur verbo ſeparabile. ⁊ ſic per ea que dicit in libris de anima nihil certi habetur. ¶ Sed ambiges: nam apud Auerroẽ valet. hęc forma eſt ſeparabilis diuiſione. ergo eſt ſeparabilis dependentia. hoc eſt. bene valet. hęc forma non eſt diuiſibilis per diuiſionem ſubiecti. ergo eſt independẽs ⁊ ſepata a ſubiecto: ⁊ ſimpliciter incorruptibilis. hęc ſunt deducta in libro de ſubſtantia orbis. ⁊ tu quere expoſitionem noſtram. Et ſic videtur ꝙ ſi intellectus eſt ſeparabilis diuiſione: non poteſt intelligi dependere a materia mediante anima vel per ſe: q2 tunc prima ſeparatio inferat ſecundam. ⁊ ſic laborauit ipſe ad impoſſibile. ¶ Dici poteſt vno modo ꝙ apud Auerroem incertum eſt an omnis anima indiuiſibilis ſit ſeparata a ſubiecto: vt de animabus bouis ⁊ equi ⁊ cęterorum brutorum: quũ ſint virtutes appręhenſiuę. Sed poſito ꝙ apud ipm illa ſic ſe habere: ſic per ſe notu3: ſaltem apud omnes nõ eſt conceſſum. Nam multi concedunt animam eſſe indiuiſibilem: ⁊ totam in toto: ⁊ totam in qualibet parte: ⁊ tamẽ eẽ dependentem a materia: vt ſunt animę brutorum perfectorum: ⁊ tunc Auerroes hic loquitur quantum ad illud quod per ipſum dici poteſt: vel per aduerſarium veritatis: vel per alium quemcũq3. Sic ergo vult habere ꝙ per ea quę ſcribuntur in libris de anima non ſatis conſtat qđ de intellectus ſeparatione ſenſerit ipſe.

Dubitatio.

Solutio.

¶ Pręter illud qđ habemus ab octauo phyſicoꝝ. Nam ibi dicit̃ ꝙ nõ diuiditur ad corporis diuiſionez: nec eſt mixtus materię. relinquitur ergo ꝙ in toto ſit ſeparabilis: ⁊ h̃ eſt cõtrarium coniunctionis: ⁊ contradictio huius cõtrarietatis nõ eſt declarata.

¶ Docet nũc ex quo libro ſciri poteſt intellectu3 eſſe ſimpliciter diuiſione ⁊ dependentia ſeparatum: poſtq̃3 ex libro de anima ſciri nõ poteſt. Et videtur ꝙ ſua ratio primo aſpectu ſit hęc. primus motor eſt virtus indiuiſibilis ⁊ ſ̃m eẽ ſeparata a materia. Intellectus eſt ꝑmus motor. ergo intellectus eſt virtus ſeparata ⁊ ſ̃m eſſe ⁊ diuiſionẽ a materia. huius tangit maiorẽ dicens. [Pręter illud qđ habemus ab octauo phyſicorum. Na3 ibi dicitur ꝙ nõ diuiditur ad corporis diuiſionem: nec eſt mixtus materie]. ſ. depẽdens in eſſe ⁊ conſeruari ab illa. ⁊ hęc eſt maior. ⁊ loquitur de primo motore. deinde ſubſcribit cõcluſionem Com̃. 32.

ſionem.v.relinquitur ergo ꝙ in toto ſit ſeparabilis.ſ.diuiſione ⁊ dependentia:⁊ hoc eſt ꝯtrarium coniunctionis que dicit̃ ſimplr̃ inſeparatio ⁊ ꝯiunctio:deide laudat ſe.v.⁊ cõtradictio.i.ſolutio huius ꝯtrietatis in libris de aĩa:⁊ octa-
Qõnes, uo nõ eſt declarata ab aliquo añ me.¶ Sed ambiges: nã minor huius rõnis eſt falſa:nam intellꝫ mãlis nõ eſt primus motor:quũ ſit īfimus itellectuũ ſepatoꝝ:vt dicit in.3.de aĩa.cõ.19.Scđo Ar.declarauit īdiuidualitatẽ ⁊ īmãlitatez p̃mi via motus ęterni.Sꝫ vt dicit Auer.7.pͤ phic.cõ.31.Mouit Ar.intellectũ agẽtez ponere abſtractũ factio vliũ.Tertio ꝙ intellꝫ ſit ſepabilis declarat̃ per regulã traditã p̃ de aĩa.ſ.ſi aliqđ operũ eſt ꝓpriũ contingit ſeparari:vt dicit Themi.⁊ Auer.ibidẽ.cõmen.13.
R: ¶ Uno mõ dici põt ꝙ Auer.omittit ſermonẽ de itellectu mãli:⁊ quaſi incidẽter trãſit ad itellectũ agẽtem:mõ intellectus agẽs:⁊ p̃mus motor ſunt vnus ⁊ idẽ re ⁊ differũt rõne.Nã p̃mus motor dicit̃ reſpectu p̃mi mobilis:⁊ īquãtũ per viã p̃mi ęterni motus eſt deductus:dr̃ ꝟo intellectus agẽs:put eſt p̃n̄ intelligibiliũ vliũ ⁊ abſtractoꝝ:⁊ ſic nihil ꝓhibet minorez eẽ verã de itellectu agẽte.¶ Hęc expoſitio ſtare põt:ſed mihi non ſatiſfacit:ga nõdũ de intellectu agẽte:gcq̃ dixit:⁊ p̃terea ꝯclo eſt de itellectu mãli.
Solo non placet.
Solo Ali. ¶ Melius ḡ dici põt:ꝙ.ſ.Auer.declarat inteñtuz a ſimili:hoc.ſ.mõ:oẽ qđ mouet motu ęterno:vel equiualẽti motui ęterno:eſt ſimplr̃ idiuiduũ ⁊ ſeparatũ. Cui addas hãc minorem:ſed intellꝫ mãlis mouet motu ęterno:vel opinione equalenti motui ęterno.ḡ eſt indiuiduus ⁊ ſimplr̃ ſeparatus:maior cõſtat:nã opatio ſua eſt intelligere quod eſt abſtractius motu cęli:⁊ ſic cõclo eſt inducta quaſi per conſimilem demõſtrationez:per quã ⁊ de primo motore ratiocinatus eſt.Et tunc perſpicuũ ꝙ multis vijs poteſt demonſtrari id de intellectu:⁊ oẽs fere incidũt in vnam:⁊ ſic difficultates ceſſant.

¶ Adhuc ẽt qa virtus quęlibet quę nõ diuidit̃ ad corporis diuiſionẽ ſeparabilis eſt.

Com.33. ¶ Secũdo p̃ncipalr̃ ꝑ viã poſitã in libro de ſuba orbis idẽ arguit:⁊ rõ ſic cõponit̃:oĩs forma ſeu virt⁹ad corporis diuiſionẽ indiuidua:eſt ſimplr̃ ſepabilis:ſꝫ itellꝫ materialis eſt virtus ad corporis diuiſionẽ idiuidua.ḡ ſimpliciter ſeparabilis. Hęc rõ eſt ſubtilr̃ diſputata in libro de ſuba orbis.⁊ tu vide dicta nr̃a illic.⁊ dicta alioꝝ.

¶ Et qui hꝫ radices apud ſe:ꝙ forme inueniunt̃ quę non hñt relationis nãm:qd cõtradicet eſſe p̃parationes hoc modo.

Com.34. ¶ His expeditis redit ad Ar.⁊ oñdit ꝙ dcm̃ ſuũ de itellectu mãli eſt falſum.ſ.ꝙ ſit p̃paratio.⁊ q̃ſi arguit.nulla forma ſeparata eſt p̃paratio:ſed intellꝫ eſt forma ſepata ꝑ nũc dicta.ḡ nõ eſt p̃paratio:hãc rõnẽ tãgit ſub for̃ interrogatiõis.v.[Et qui hꝫ radices apud ſe].ſ.nũc dictas: ⁊ alibi.[ꝙ forme iueniunt̃:q̃ nõ hñt relõnis nãm].i.q̃ carent dependẽtia a ſubiecto ⁊ mã:ſubaudi:⁊ ꝙ itellꝫ mãlis eſt forma hõ.[Quid cõtradicet]dicendo ſup.intellectũ.[Eſſe p̃parationes]vel de nũo p̃ꝑparationũ.[Hoc mõ]quaſi dicat nemo.⁊ ſic Alexander errat.

¶ Multo fortius cum eo qđ videmus in eẽ huius p̃parationis:ꝙ eſt vna numero in oĩbus hominibus:plures tamẽ per accidens. Qđ in formis nõ eſt materialibus:ſed p̃termittamus hoc:qa alterius eget inq̃ſitiõis in loco alio:⁊ redeamus ad dictũ noſtrum.

Com.35. ¶ Ultimo cõtra Ariſto.arguit.nulla forma mãlis vel p̃paratio mãlis eſt vna numero in hoĩbus:ſed intellꝫ mãlis eſt vnus in oĩbus hoĩbus.ḡ non eſt p̃paratio vel forma mãlis.p̃mo ponit minorẽ.v.[Multo fortius cuꝫ eo qđ videmus in eſſe huius p̃parationis ꝙ eſt vna nũo in oĩbus hoĩbus:plures tñ per accñs]hoc eſt minor:deide tãgit maiorem.v.[Qđ in formis nõ eſt mãlib⁹] Hęc maior.ſ.ꝙ nulla forma mãlis eſt vna in pluribus:deinde ſe excuſat ⁊ remittit rẽ ad aliđ tp̃s:⁊ ſic ꝑſpicuũ eſt multis modis peccatũ Alex.¶ Debes ſcire ꝙ intellꝫ mãlis ꝑ eſſentiã eſt vnus nũo in hoĩbus oĩbus apud hũc:nã for̃ mãlis multiplicat̃ inquãtũ recipit̃ in ſubto quãto ⁊ extẽſo:qa ꝟo itellectus mãlis eſt ſeparatus a mã ⁊ dimẽſiõe caret cauſa multiplicationis:⁊ ſic ponit eũ vnũ numero: eſt ꝟo plures per accñs:hoc eſt ꝑꝑ opiones diuerſas dependẽtes a diuerſis intẽtionib⁹ cogitatis:vel ꝑ accñs:vt colũna eſt dextra ⁊ ſiniſtra ꝓpter relationẽ in aĩali:⁊ nõ in ea:ſic intellꝫ eſt multus:relationib⁹.ſ.ad diuerſos homines.¶ Sꝫ iuxta hęc.qa ipſe multa dixit de ſeparabilitate:q̃ramus an intellectus mãlis ſit vnus in oĩb⁹ hominibus.Et lꝫ Auer.in.3.de aĩa.multis rõnibus:⁊ accumulate declarauerit itellectũ mãlem eẽ vnuz nũo in oĩbus hoĩb⁹:in p̃ſti loco id vnica rõne tñ amplexus eſt:⁊ ꝯſiſtit in duab⁹ ꝓpõnib⁹.Prima.oẽ ſeparatũ a mã ſcđm rez ⁊ eẽ eſt vnũ nũo in tota eius ſpẽ.vt p̃ cęli accepit.cõ.90.⁊ 12.pͤ phię.cõ.49.Scđa ꝓpõ.intellꝫ mãlis eſt re ⁊ eſſe ſeparat⁹ a mã ⁊ corpore:vt in p̃ſti loco ſyllogiȥauit.Ex his in pͣ figura dedit ꝙ itellꝫ mãlis eſt vnus nũo in tota eius ſpẽ:⁊ in oĩb⁹ hoĩb⁹:quoꝝ eſt actus ⁊ forma:queadmodũ intellꝫ lunę in eius tota ſpẽ vna nũo eſt:⁊ in oĩbus partibus lunę vnus nũo.H̃ videt̃ potiſſimũ argm̃ ei⁹.cętera ei⁹ fundamẽta ſcripſimus in libro nr̃o de itellꝫ:⁊ in expõne nr̃a de aĩa.Joãnes Hãdauẽſis in Auerroica familia vir laudatus multa ſcribit in.3.de aĩa.⁊ narrat argumẽta oĩa ꝓ Auer.⁊ etiã ꝯ eũ:⁊ nitit̃ ſatiſfacere eis.Sꝫ certe ex eius tot dicacitatib⁹ nõdũ accepimus:quonã pacto itellꝫ ſit vnus nũo:⁊ poſſit eẽ for̃ pluriũ loco ⁊ ſubiecto diuerſis:ait enĩ Auer.p̃ meta.cõ.31.Unũ enĩ nũo nõ inuenit̃ in plurib⁹:⁊ ſic ꝯgregare plura ad vnũ eſt ipoſe. ⁊ ibidẽ.cõ.28.inq̃t.Unũ eniꝫ nũo nõ p̃dicat̃ de plurib⁹: idẽ ⁊ ibidẽ.cõ.46.Inq̃t enĩ ⁊ ipoſe vt genus vle oĩb⁹ rebus ſit vnũ nũo:qm̃ ſi ita eẽt:tũc eẽt poſe vt vnũ numero eẽt in quolibet:qđ eſt ipoſe.Tũc enĩ oĩa eẽnt vnuz in actu.ſ.idiuiduale:⁊ ſic videt̃ repugnãs in dictis eius ꝯfiteri intellm̃ mãlẽ eẽ vnũ nũo:⁊ in eẽ:vel p̃dicari de pluribus.Et Jo.cũ ſuis ꝟbis nullibi hęc declarauit.Jccirco p̃ declamus quo pacto h̃ poſſit Auer.ſoluere.Et dicam⁹ p̃ ꝙ apud ip̃m vnũ nũo ſeu idiuiduũ iterdum ſumit̃ ꝓ eo qđ cũ alio ꝑꝑ diuerſitatẽ mãę ponit in nũo:⁊ h̃ dr̃ vnuꝫ nũo poſitiue:vt Socrates ⁊ Plato.Nã eſt for̃ vel compoſitũ ꝑꝑ mãm ⁊ ei⁹ accñtia diuerſum nũo ab alio eiuſdẽ ſpẽi ⁊ naturę.Alio mõ ſumit̃ vnũ nũo p̃uatiue:vt.12. meta.cõ.14.⁊ eſt illud qđ eſt tale p̃uatiõe dĩarũ indiuidualiũ:qa ſicut plura nũo ſunt:q̃ icludũt dĩas idiuiduales:ſic vnũ nũo erit:qđ caret idiuiduis differẽtijs:vt mã prima eſt vnũ numero apud ip̃m:ſimilr̃ ⁊ inteligẽtia lunę:vel cuiuſuis orbis ⁊ deus dr̃ vnum nũo.Dicimus enĩ Socratẽ vnũ nũo.mãm vnum nũo:⁊ deum vnũ nũo:⁊ certũ eſt ꝙ nõ eodẽ mõ h̃ ſic dicunt̃.¶ Ulteri⁹ oẽm.ꝙ vnum nũo p̃uatiõe:eſt duplr̃.Uno mõ qđ actu in eadeꝫ ſpecie eſt plura nũo:ſꝫ poͣ vnũ nũo:vt tres aq̃ in diuerſis vaſellis.hę enĩ actu plures ſunt:poͣ ꝟo vnibiles:quia amotis vaſellis oẽs erunt vna.Alio mõ ꝙ actu ⁊ poͣ eſt vnũ nũo in ſui eſſentia:ſꝫ participatiõe efficit̃ plura numero:vt p̃ma mã:⁊ deus.Prima qdẽ enĩ mã in ſui eẽntia caret differẽtijs iduiduis.ſꝫ põt eis ꝑticipare:qa:ſibi poſſunt vniri formę:e qbus põt diuerſitatẽ hẽ:⁊ h̃ rur-

ſus eſt duplex.q̄dā:q̄ actu ⁊ po⁹ ⁊ eēntia eſt vnū nūo:
⁊ cū hoc eius eē ⁊ q̄dditas ſūt vnū ſimplr:⁊ h̄ pacto de⁹
eſt vnus.De⁹.n.eſt vnus nūo:q̄a caret dīntijs idiuiduis:
⁊ actu ⁊ po⁹:⁊ eēntie:⁊ p̄ticipatione:⁊ cū h̄ in deo idē eſt
eſſe:⁊ q̄dditas:indiuiduū ⁊ eſſentia:forma ⁊ formabile:
vt dicit Ariſto.aliud eſt q̄ actu eſt vnū in eſſentia:ſꝫ p̄ti-
cipatione plura:⁊ cū h̄ eē ⁊ q̄dditas differūt in eo:vt mā
prima.℃ Ex his ſumi pōt quo pacto itellꝰ mālis eſt vn⁹
nūo in ſpē:⁊ in oībus.Dicit̄ enī vnus nūo p̄uatiue:q̄a nō
per incluſionē dīarū idiuiduarū.Dicit̄ ſcđo vnuꝫ nūo p̄
eſſentiā:q̄a in eo idē eſt eſſe ⁊ q̄dditas:indiuiduū ⁊ ſpēs:
vt deus:ꝑpꝫ enī imaginari q̄ ſicut eq̄nitas:ſi eſſet ſepata:
eſt tn̄ ipſa:vt Plato dicit:eēt vna nūo in ſpē:⁊ in oībus
eq̄uis:ſic intellꝰ ſeu intellectualitas eſt tn̄ ipſa ⁊ ſepata:
vna q̄dē per eſſentiā ⁊ in ſpē:nō aliud indiuiduū ab ipſa
q̄dditate.Et per h̄ ꝑſpicuū p̄mo q̄ intellꝰ eſt vnus nūo
⁊ indiuiduū ęquoce:ſilr ꝑſpicuū intellectū eē aliquo mo-
do plura:iq̄ntū pluribꝰ eſt actus.Nā vt ſic acq̄rit q̄ndā
pluralitatē:vt colūna reſpectu aīalis dr̄ dextra ⁊ ſiniſtra:
in ſe aūt nullā hoꝝ dicit.7.phyſicę auſcultatiōis.cō.20.
Imaginādū enī eſt ex intellu māli ⁊ dianoetica parte:q̄
apud Auer.cogitatiua dr̄:ꝯfici vnā aīam:quę rōnalis dr̄:
numerata ad corpoꝝ differētiā:lꝫ itellꝰ ſit vnus.℃ Ul-
terius ſeq̄tur q̄ intellꝰ eſt vnus nō minus q̄ ſpēs dicit̄
vna.⁊ hoc Plato ait de ideis:⁊ ideo nihil p̄hibet eē vnā
oīum:vt vna eſt eq̄nitas oīum equoꝝ:ſic vnus intellect⁹
ſpecie oīum hoīum:lꝫ alę ſint diuerſę nūo vt diximus:et
hoc nōdū vidit Joānes.℃ Sꝫ vnū dub⁹ tn̄ reſtat.ſ.de
cauſa huius copulatiōis.ſ.intellꝰ mālis ⁊ hoīs:⁊ nos non
loq̄mur de cauſa finali:nā illa apud oēs eſt ꝯſūctio debi-
ta partiū vniuerſi:quę exigit vt ſit aliq̄d mediū inter cor-
poralia ⁊ incorporalia:ſed q̄rimus de cā effectiua p̄dictę
copulationis.Rn̄det Joānes q̄ nō eſt aliqua cā actiua
niſi per accn̄s:ſicut enī ignis quantū eſt ex p̄te ſua ſemp̄
arderet:q̄ aūt nō ardeat mō hoc cōbuſtibile:⁊ poſtea ar-
deat:huius nō eſt cauſa effectiua niſi p̄ accn̄s.ſ.reſpectu
huius:qui cōbuſtibile apponit igni.ita hic.Nāliter enīꝫ
intellꝰ perficit corpus humanū ſuo mō:ita q̄ ex p̄te ſua
nihil deficit quin ſemp̄ q̄dcūq; corpus humanū p̄ficeret:
q̄a tamē non pōt corpus p̄ficere:niſi exiſtat in actu:ideo
generās Socratē eſt cauſa per accn̄s iſtius copulatiōis:
⁊ nō eſt q̄rere huius aliaꝫ cām agentē:ſicut aperiēs feneſ-
trā cauſa illuminatiōis:⁊ appropinquās cōbuſtibile cā
cōbuſtionis.Hęc eſt rn̄ſio Joannis in.3.de aīa.Sꝫ pace
ſua hęc reſpōſio falſa eſt.p̄ generās hoīem intēdit gn̄are
eū vt in ſpecie reponit̄.2.phyſ.auſcul.ſed hō genit⁹ non
reponitur in ſpecie:niſi p̄ intellectū mālem apud Auer.ḡ
per ſe intēdit copulationē intellꝰ mālis cum hoīe:⁊ p̄ cō-
ſequēs agēs eſt per ſe.Scđo dans p̄ ſe ſumā diſpōneꝫ p̄
aliqua formā:dat per ſe ⁊ eſt agēs per ſe vnionis illiꝰ in
mā:ſed hō gn̄ans dat dianoeticaꝫ partē:quę eſt ſumma
diſpoſitio:qua intellꝰ ineſt homini:ergo eſt agens per ſe
copulationis.Hōm ḡ apud Ariſt.in libro de gn̄atiōe ani-
maliū.q̄ pater mouet ad aīam ſenſitiuam:cuius vltima
⁊ perfectiſſima pars eſt dianoetica:quę eſt media p̄s for-
mę hoīs.Hęc quā cito eſt p̄ſens in materia:ſibi per eēn-
tiam copulat̄ intellectus:de foris.ſ.accedēs(vt dicit)Ex
q̄ibꝰ tota rōnalis anima cōſtat:quę deīceps ſit tota for-
ma hominis:⁊ per hęc ſaluatur generatio.nā gn̄atio ho-
minis terminat̄ p̄mo ad hoīeꝫ:formaliter ad rōnalē ani-
mam ratione vnius partis.ſ.dianoeticę.Et ſic q̄cquid eſt
cauſa per ſe animę rōnalis eſt cauſa per ſe illius copula-
tionis:quum rōnalis anima nō ſit aliud q̄ ille binarius:
ſcꝫ intellectus:⁊ dianoetica apud Ariſto.⁊ hęc ignorauit
Joānes.℃ Debes tamē ſcire q̄ huic poſitioni cōtradi-
ximus in libro de intellectu apertiſſimis demonſtratio-
nibus:⁊ perſoluimus rōnes pro iſto viro.Et q̄m hęc ſūt
tn̄ narrata:qui vult veritatem fidei:quęrat ibidem.Ibi
enī declarauimus poſitionē hanc non male eē nūcupa-
tum plaſma hoc eſt figmentū.Sed diximus hęc quātū
p̄hīs lꝫ ⁊ potiſſime contra Joānē:qui ⁊ in philoſophia:
⁊ theologia(vt mihi videtur)hereſiçauit.

℃ Et dicamus q̄ nulla duarum ſententiaruꝫ
horum hominum:qui vocati ſunt ſcientiaꝝ
inquiſitores de ſecta exiſtentes Ariſtotelis
de intellectu:eſt apud eos aliquid:quod de-
neget iſtum intellectum materialem intelli-
gere intellectus abſtractos:ita vt efficiat̄ in-
tellectus abſtractus vnum cum eo.

℃ Hactenus de itellectu materiali omnes q̄ſtiones per- Com.36.
terminauit:vt ſi ſit p̄mo:deinde quid ſit:deinceps qualis
ſit:hoc eſt quę peculiaritates ſiue idiotropię ac proprie-
tates ſibi inſint:poſt hęc quare talis ſit:nunc ad rem pro-
poſitam cōdeſcendit:ac ad operis totius fineꝫ elaborare
p̄ponit.vꝫ.an intellectus materialis poſſit abſtractos in-
tellectus intelligere:⁊ ſi poteſt:quanā via illud aſſequa-
tur.Accepit autēꝫ p̄mo conſenſum oīum peripateticorū:
tam eorum qui materialē intellectum aſſeuerarunt eſſe
perpetuum:q̄ cęterorum qui eum genitum eſſe auſpica-
ti ſunt:nam hi omnes ⁊ ſi in natura eius diſcrepent:hac
in peculiaritate conueniunt:eum.vꝫ.poſſe intellectus ſe-
paratos cognoſcere:⁊ q̄a cognoſcere eſt multiplex:vt p̄
intentionem e re ipſa abſtractam:⁊ per propriam ipſius
cogniti eſſentiam.Intellectus enim materialis res natu-
rales ⁊ materię cōcretas cognoſcit:⁊ ſeparatas ipſas na-
turas:illas quidem per intentionem:quā noſtri ſpeciem
vocant:ſeparataꝫ e rebus ipſis:has ꝟo per eſſentias ea-
rum:quuꝫ ipſę ſint tn̄ ipſę conſiſtentes ac abſolutę:nul-
liq; materię concretę:dum intellectus materialis phyſi-
cas apprehendit res:cū illis vnum ſit per intentionem e
rebus ipſis ſeparatam:dum ꝟo res abſolutas cognoſcit:
efficitur vnum cum eis per eſſentiaꝫ:cogniti.vꝫ.⁊ cogno-
ſcentis.propter hęc ſubſcribit.[Ita vt efficiatur intelle-
ctus abſtractus]quem agentem vocant[Unum cū eo]
quem materialem diximus:non quidem per intentiōeꝫ:
ſed per vtriuſq; eſſentias.Hoc igitur eſt quod petit tāq̄
conſenſum omnium peripateticorum.Addit etiaꝫ(Qui
ſcientiarum inquiſitores ſunt)naꝫ theologi ⁊ qui practi-
cis vtuntur ſcientijs:intellectum materialem illos intel-
ligere autumant:verum nōdum quum corpori eſt iniun-
ctus:ſed ab illo exolutus:quod fit in interitu ipſo hoīs:
vt poſterius adamuſſim abſoluemus.

℃ Declaratū eſt enī q̄ illud q̄ itelligitur de
abſtractis non eſt aliud q̄ intelligere rē quę
per ſe ſtat.vꝫ.intellectum agentem.

℃ Addit(Ita vt efficiat̄ intellectus abſtractus vnū cum Com.37.
eo)Nunc hoc declarat:naꝫ vt diximus mālis intellect⁹
intelligit res phyſicas:nō tn̄ efficitur per eſſentiā vnum
cum eis:vt Empedocles credidit:ſed per intētionem.Naꝫ
res ipſę phyſicę per ſe nō conſiſtunt:nec ſunt tn̄ ipſę:in-
tellectus ꝟo agens:cęteriq; intellectus exoluti:quū ipſi
ſint tn̄ ipſi:ac proprijs eſſentijs conſiſtant:proprijs etiā
eſſentijs cognoſcent̄:hoc aūt vt diximus nihil aliud eſt:
q̄ intellectum mālem effici per eſſentiā vtriuſq; vnum
cum eis:⁊ p̄pterea inquit.[Declaratum eſt enim q̄ illud
q̄ intelligitur de abſtractis non eſt aliud q̄ intelligere
reꝫ:quę per ſe ſtat.vꝫ.intellectū agentem]qui eſt ipſe tn̄
ipſe:⁊

ipſe:⁊ ita ſi intelligens efficitur vnum cū re cognita:hac in cognitione efficietur vnum per eſſentiam:non autem per intentionem e re ipſa abſtracta deciſam:quia minime decidi poſſit:quum ipſa ſit cōſiſtens:tri⁊ ipſa.

¶ Et iſte itellectus mālis ſi eſt ſubſtātia ęterna: vt expoſitores oēs teſtātur:nō eſt impoſſibile ei intelligere rem ęternā. Et ſi eſt ꝑparatio ſoluz: vt dicit Alexander:non inuenit ratio ꝑ quā dnegari poſſit:quin efficiat ęternum: veluti Auēnaſar fatetur.

Com.38. ¶ Quia accepit vtroſq3. v3.ponētes mālem intellectum ęternū:⁊ ponētes eum genitum corruptibilemq3 aſſeueraſſe eū poſſe cognoſcere exolutum intellectū:hoc exponit addens diſcrimē vtriſq3 in ſectis. Ponētes nāq3 eum ęternū:duo fatentur:⁊ ꝙ poſſit abſolutos intellectus cognoſcere:⁊ ꝙ nō opus ſit vt non ęternum fiat ęternum. Na3 ipſe ſui idiotropia ac eſſentia ęternus eſt:ponentes vō eum genitum:duo etiā autumāt vel cogūtur dicere: ⁊ ꝙ ipſe abſolutos cognoſcat intellectus:⁊ ꝙ nō ęternu3 efficiatur ęternus:qđ hac ratiōe accipias:cognoſcēs vnū ſit cū cognito:vt ꝯſenſu oīum accepit:qđ autem ſit vnum cum ęterno:opus eſt vt ęternitate3 adipiſcatur:aliter nō vnu3:ſed diuerſa ⁊ diſiūcta fieret:qua e re ſi illa ipſa materialis ⁊ caduca ꝑparatio intellectū ęternum agentem v3.appꝛehendat:quia3 opus ſit:vt ęternitate3 adipiſcatur: eo ꝙ cū illo vnum ſit per eſſentia3:erit conſentaneu3 vt non ęternū efficiatur ęternum:qđ Auēnaſar ꝯcedit. Noſtri catholici ꝯtingentē a ſe nām effici ab alio ęternā ponūt:rōnalis enim aīa quia a ſe ſic cōtingēs:qa ecpit eē: a deo ipſo ęternitate3 adepta eſt:imo ⁊ Auicēna ⁊ Plato multis accumulatis rōnibus id approbarunt:nos vō in cōmētarijs noſtris de cęlo rē hāc abſoluimus:nunc ſatis ad rem ipſa3 accepiſſe ſit peripateticos illud denegaſſe: ad quoꝝ mētē hęc Auer. ſcribit:quę dicit clara ſunt.

¶ Credo aūt ꝙ hoc ideo opinatꝰ eſt Auēnaſar:qa credidit intellectū mālē eē ſubſtātia3 poſſibilem nouam ac corruptibilem.

Com.39. ¶ Duo cōceſſit Auēnaſar:et ꝙ intellectus mālis nō poſſit abſolutos appꝛehendere intellectus:⁊ ꝙ ſi appꝛęhēdit: corruptibile efficitur ęternum. ſubſcribit nūc totius conceſſi fundamētum:⁊ voluit hoc idcirco eēga ipſe mālez intellectū ſubam opinatus eſt poſſibilez eē nouā ac corruptibilem:⁊ fundamēto eni eiuſmodi ſeqr vel corruptibile effici ęternū:vel mālez intellectū nullo mō ęternos intellectus appꝛehenſurū fore. rez hāc enthymemaq3 eiuſmodi cōtra eos qui mālē exiſtimāt eē corruptibilez Auerro. ipſe in cōmētarijs tertij libri de aīa. cōmen.36. reaſſumpſit. vbi rez grauez fecimus:nam ita ſequeꝛ vbi intellectus res caducas contuebiꝛ:nam quia cognoſcēs vnu3 fiat cum re ipſa cognita:ipſe quoq3 fiet corruptibilis ac caducus: vt eni3 ad hoc vt ęternos appꝛehendat:redditur ęternus:ita vbi ęternus fit ſi res caducas intuebitur. caducus fiet. ¶ Debes ſcire intellectū rem ipſumq3 intellectū effici vnum:interdū ſimpliciter:vt in ꝑmo motore: vbi intellectio eſt per eſſentiam rei intellectę. interdū ſm formā: vbi intellectus inferiores cū ſupiori vnu3 ſit:intellis eni tunc agētem ⁊ ꝑmū intellectum appꝛehēdit: non qdem per accīs:ſed ꝑ eēntiā ſuperioris:ſilr ⁊ intellectus mālis res māles appꝛehendit per intentiones vles a mā deciſas:⁊ nō per eſſentiā rei mālis:ſed per intētionē eius:fit aūt intellectus mālis cū re intellecta vnū forma ac cōpoſitiōe quadā intētioꝰ. Tūc ſolutio perſpicua:intellectus enim mālis res māles ⁊ caducas ꝯtuetur:ſ3 nō modo caduco:ſed per intentiones vles ęternas: rōneſq3 abſtractas:vbi eni res ipſas caducas: vt caducę ſunt:appꝛęhenderet:procul dubio efficeretur corruptibilis:⁊ ita ratio tacta nihil ad rem noſtram.

¶ Et hꝰ eſt obliuio ⁊ error:nā oēs Phos cōcordari vides vltimā aīę hoīs beatitudinez eē in appꝛehendēdo abſtractos intellectus.

¶ Duo ꝯceſſit Auēnaſar:⁊ ꝙ itellis mālis nō ſit capax intellectionis beatificę:hoc eſt nō poſſit itellectus abſtractos appꝛehēdere:⁊ ꝙ idcirco hoc eſt:qa intellis mālis caducus eſt:⁊ corruptibilis. ¶ Contra hęc obijcit Auerro. omittēs ſcōm.⁊ ꝑmū refellens per ꝯſenſu3 oiu3 Phorū. Nam oēs Phi cōuenere anima3 rōnalem beari vltima ac extima fęlicitate in appꝛehēſione itellectuū ſeparatoꝝ. Com.40.

¶ Animaduerſiōe dignū etiā Epicurū cum Auēnaſare ſenſiſſe rōnale3 aīa3 nec poſſe ęternos appꝛęhēdere intellectus:nec ea quę intelligit eſſe ęterna. Moueꝛ ad rez hanc rōne hac.ꝙ ſolis lumen oculum interimit:ſic ratio ęterna per ſe lucida ac intellecta mētē ſuperexcedit:⁊ ſuperexcedēdo ea3 extinguit. Itēq3 ⁊ 2ᵐ hac rōne affirmat:ꝙ res appꝛęhenſe eſſe incipiant:quādo pariunꝛ:⁊ deſināt quādo obliuioni tradunꝛ. Cuius ēt ſectę Alpharabiū eē ferunt eiſdez rōnibꝰ motū. Academici vō ⁊ ſtoici rōnalem animam poſſe beari:⁊ in re diuina:hoc eſt in dei cognitione perfectiſſima:⁊ ſentiunt ⁊ probant: vt Plotinus ille pluribus rationibus cōfirmat. Zoroaſter vō ⁊ Orpheus cecinerunt rationalem anima3 beari poſſe ⁊ in re diuina:ſed non qdem a ſe:⁊ ex ꝑprijs capacitate ⁊ ꝑprijs peculiaritatibus:ſed inquātum paterna mens iſerit animabus coniecturabilis ſigna: ꝑpter qđ Orpheus ingt. Omnia ꝯmetheo ꝑma natura indidit. Architas vō ille tarētinus in eo libro quē de ſapientia cōſcripſit cum his idē ſentiens:ingt hoīem ſapiētiſſimum oīum animātiu3 creatum fuiſſe:porro vt deus rerum oīu3 notiones infuderit:per quas mente ſimulacra rerū non aliter pcreare poſſit:ꝙ ore per linguā rerū nomina fingere. Peripatetici vō:quorum princeps fuit Ariſto. rationalem animā beari poſſe nō ambigut. ſed in quo:an in re ęterna:an in re corruptibili:⁊ ſi in re ęterna: vtrū ꝑprijs viribus:an e ſuperiori potētia:⁊ quo ordine:quaue via:poſteriꝰ addemus. Nunc vō illud accepiſſe ex oīum fere ꝯſenſu ſat ſit rōnalem aīam:⁊ hoīem per rōnalem aīam beari poſſe:⁊ hoc in appꝛehenſione diuinoꝛu3 intellectuū:⁊ maxie pꝛimi:quem agētem intellectū:vel deum vocamus.

¶ Et quidem vides ꝙ Alexāder poſuit hoc in vno libro ſuorum:ac ſi per ſe notu3 eſſet. Et Themiſtius in hoc dicit verbum abbreuiatu3:credens illud eſſe in hoc ſufficiens:ſi intellectus qui eſt in nobis itelligit id qđ nō eſt intellectus per ſe:multo magis id quod eſt intellectus per ſe.

¶ Accepit tāq3 per ſe notum intellectum materiale3 hoīni vnitum poſſe quādoq3 itellectus ſeparatos cognoſcere:⁊ hoc per cōſenſum oīum Phorum. Nunc illō cōfirmat auctoritate Alexan. ⁊ Themiſtij. Alexādri qdem:qa in eo libro quem de intellectu cōſcripſit:accipit tāq3 per ſe notum:materialem intellectum poſſe appꝛęhendere abſtractum. Themiſtij vō:qa. 3.li. ſuo de aīa. capite.51.ad hoc probandū vtebatur ratiōe a minori ad maius:quę ratio ſolū aptari ſolet his in concluſionibus: quę ſunt petitiones: vel poſtulationes. aut ſuppoſitiōes. Com.41.

Intelligit enim ſol.qui naturas materiales intelligit in cernendo ⁊ remoliendo materiam:longe facilius intelligat neceſſe eſt quę per ſe abſtracta diſpendiũ huius operę nobis remittunt. ¶ Animaduerſiõe dignum intelligibilia eſſe dupliciter:⁊ quę per eorũ naturas ſunt e materia ſeparata:ẽt nullo exterius ſeparante:vt deus ⁊ cęterę intelligentię:quas vulgus angelos vocat:hę enim naturę per ſe e materia ſeparatę abſtractę:ac diſiunctę ſunt:⁊ hę vocantur per ſe intellectus ⁊ intelligẽtes. Alię ſunt quę ſuis naturis ⁊ ꝑ ſe in materia cõcernuntur:ac immiſcentur:ſed e noſtro intellectu efficiũtur abſtractę:⁊ hę qdem per ſe intellectus nõ ſunt:ſed res intelligibiles per accidẽs ꝟo intellectus:pro quanto ꝟo mediãtibus rationalis animę quę in nobis eſt res mãles appꝑhendit. ¶ Ex his ꝑſpicuũ eſt rõnalẽ aiam:vel intellectum materialem homini nãliter copulatum poſſe itellectus ſeparatos per ſe intelligere. Tũ.vz.auctoritate Alexãdri. Tum vel maxime.qa Themiſtius vtitur demõſtratiõe vel loco dialectico:quo ſapiẽtes vti ſolent in petitionib⁹ vel ſuppoſitionibus:vt Auer.tradit in.2.auſcultatiõis phyſicę. Hãc quoq rem Pithagoras noſter ꝟo verbis abſoluit.v.ſed in cõſideraꝗſi diuinũ genus eſt hoībus:quibus ſacra nã proferendo in lucem omnia monſtrat:quibus in verbis Pithagoras rem ex fide ac ſuppoſitiõe perſuadet:quod niſi certum ⁊ per ſe notum eẽt:id non egiſſet.

¶ Et huic ſi vellem poſſem quodã mõ ꝯdictionis cõtradicere. Nã ſol eſt magis apparẽs aliquo apparenti:⁊ vt plurimũ ab hñtibus viſum magis ꝙ aliud quid apparẽs apprehendi debet:⁊ cũ hoc veſpertilionis viſus ipm minime appꝑhendit:cõprehendens tñ quędã minus viſu comprehenſibilia.

Com.42. ¶ Obijcit Auer. Themiſtij ſigno in ſimili forma:eſt enĩ regula logica.vz.argumentũ per ſe tenet in oĩbus ſimilibus.vt in pmo auſcultationis tradit:⁊ hoc logici aiũt ꝯſequentia per ſe bona ⁊ formalis eſt quę tenet per ſe:⁊ quę hẽt ſibi ſimilis in forma eſt bona.arguit mõ ſic.inter cętera viſilia ſol eſt magis viſilis:debetq a videntib⁹ magis ſpectari atq videri:⁊ tamen veſpertilionis viſus minus ipm aſpicit:qui tamen minus viſilia quędam apprehendit:poſſet igitur contorqueri ſyllogiſmus ſic:oculus veſpertiliõis apprehẽdit minus viſilia:igitur magis viſilia:⁊ ita ſolẽ.hęc ꝯſequentia non valet.igitur ⁊ illa mĩnime. Alij obijciunt ⁊ magis ad rem:nã intellectus materialis eo inferior eſt intellectu agẽte ꝙ genera imaterialium hic non attingit:ille attingat. Ex hoc arguunt.intellectus materialis ſi poſſet intelligere intellectus ſeparatos non differret ab intellectu agente:hoc videtur diſſonũ:quare ⁊ ſpe nullo mõ illos apprehẽdet. ¶ Sꝫ hoc in re ambigẽs.naꝫ Auerro.pluribus in locis ſui tertij de aia.rõne hac vtitur tãꝙ firma:modo ait hãc eſſe confutabilem:vel igitur ibi errauit vel hic. ¶ Animaduerſiõe dignum rõnem Themiſtij eſſe firmam duobus petitis.pꝫ ꝙ intelligibilia ⁊ intellectus agens eiuſdem ſunt ratiõis participatiue. Nam intellectus agens ꝑ ſe ⁊ non ab alio eſt talis.hęc eſt intelligibilis:res intelligibiles ſunt qdeꝫ per ſe obſcenę ac obnoxię intellectioni: per accidens ꝟo ⁊ ratione intellectus agentis intelligibiles. igitur intelligibilitas vtriſq competit:intellectui agenti quidem per ſe:rebus materialibus ꝟo participatiue:⁊ quaſi per accidens. Petit ſecũdo ꝙ intellectus materialis apprehẽdit res materiales ſenſiles.inquãtum participãt eſſentia ⁊ peculiaritate intellectus agentis:qð lumen vocant. Ad hoc laborauit Ariſto.3.de anima.ponens ex re hac intellectus agentis neceſſitatem:ſi enim res materiales intelligi poſſint non vt peculiaritate intellectus agẽtis participarent:fruſtra eſſet agẽs intellectus. Ex ꝟo ꝯõponitur ratio ſic:virtus appꝑhendens aliquid ſub rõne alicuius:⁊ inquantũ participat alio:magis apprehendit illud:hanc recipit omnis Phs. Sed intellectus potentię apprehendit res materiales inquantuꝫ illę participant eſſentia intellectus agẽtis:igitur aptus eſt magis appꝑhẽdere agentem intellectuꝫ. Obiectio Auerrois non eſt ad rem:pmo qa oculus veſpertilionis eſt fatigabilis a viſilibus:viſionibuſq ipſis:intellectus videtur mãlis:nec fatigabilis:nec reſolubilis. Secundo.qa viſilia ⁊ colores nõ ſũt colores participãdo luce:vt exiſtimabat Auẽpace:eſt.n.lumẽ magis neceſſarium propter medium:ꝙ ꝑpter colores:vt dicit Auerroes. Intelligibilia ꝟo ſunt eiuſmodi propter intellectum. Intellectus enim agens ponitur vt faciat potẽtia intelligibilia actu intellecta.non igit̃ opus eſt.ſi veſpertilionis oculus quędam apprehẽdit viſilia:vt maxime viſilia apprehẽdat. Tũ qa fatigabilis. Tuꝫ qa minus viſilia non ſunt talia ꝑpter ſoleꝫ.argumentuꝫ igitur non eſt in ſibi ſimili in forma. Scðm ſoluit Themiſtius.3.de anima.cap.51.d. Nõ eniꝫ eo inferior eſt intellectus potẽtię intellectu agente:ꝙ genera imaterialibus non attingat:ille attingat:ſed eo:ꝙ hic nõ ſemper attingit:nec ſemꝑ intelligit.ille ſemper attigit ⁊ ſemper intelligit:⁊ ſic perſpicuuꝫ illam non eſſe differentiaꝫ:vt putat arguens.ꝙ ſigitur Auerro.3.de anima. approbet rationem Themiſtij.id fecit aſſeuerãter. Qꝫ ꝟo hic ambigat:hoc fecit ad curioſitatem magis.

¶ Philoſophus autẽ ꝓmiſit in libro de aia tẽtare hanc queſtionem:veruꝫ nũꝙ inueni ſolutionem in aliquo ſuoruꝫ librorum. Sꝫ inueni in quodã Alexandri libro viã vnã demõſtratiuã:vbi credit eam nouiſſe Phm ad inueniendam eiuſmodi appꝑhenſionem ⁊ intell's huiuſmodi ꝯiũctionẽ:⁊ eſt vt ſupra dixi:⁊ quẽadmodũ hic melius reperiam.

¶ Auerroes ꝯſenſui omnium non vult acqeſcere:idcirco nũc reſumere vult demõſtrationes:quibus expoſitores poſſibilitatem cõtinuationis intellectus materialis cum agente probare enitebantur.pmo tamen reſumit cauſaꝫ tanti laboris:⁊ ait.cauſaꝫ eſſe ꝙ Ariſto.qõnem hanc mouit tertio libro de anima.d. Utrum autem cõtingit aliqð ſeparatorum intelligere ipſum exiſtentem nõ ſeparatuꝫ a magnitudine aut non:cõſiderãdũ poſterius. Ecce ꝙ queſtioneꝫ tẽtauit:ſolutionem ꝟo diſtulit ad tempus:ait tamẽ ſolutionem qſtionis ſe nullibi reperiſſe:⁊ hęc fuit cauſa diũę ⁊ laboris apud expoſitores:⁊ inde ſe iuuare ꝓponit cũ demõſtrationib⁹:qs Alex.accurate elaborauit:lꝫ ſuperius eam tetigit:dũ ꝟbaꝫ Themiſtij abbreuiaueꝫ acceperit:tamẽ nunc altiori ſermone rem aſſequitur. Sed cur Ariſt.qõnem tetigit:ſolutionem ꝟo tacuit:noſtri varia ſibi plaſmata elaborarunt:quidam enim:ſatis recentiores Ariſtotelem qõnis ſolutionem ignoraſſe ſerũt:idcirco eam pręterimiſiſſe ⁊ hic ⁊ cęteris in libris. Hęc mordax ⁊ temulenta ſolutio non eſt digna noſtra accuſatiõe. Alij magis moderati vt Alpharabius aiunt queſtionem hanc perſoluiſſe Ariſto.10.libro ethicorum.ibi enim fęlicitatem eſſe ſpeculationem ⁊ ſũmam fęlicitateꝫ rei fęliciſſimę ſpeculationẽ ſcribit. Qð minime nobis placet:pmo qa Ariſto.loquitur de fęlicitate morali:ſecũdo dato ꝙ de diuina fęlicitate loqueretur:nõ habemus ab eo ibi

Com.43.

quo pacto intellectus materialis magnitudini ⁊ corpori copulatus poſſit res ſimpliciter e magnitudine ⁊ corpore abſtractas intelligere. Eſt eni duplex nobis difficultas: ⁊ de poſſibilitate intellectionis: ⁊ de modo ac methodo perueniendi ad rem ipſaʒ. Nos vero dicimus Ariſto. partim ſuppoſuiſſe: partiʒ docuiſſe: petit enim intellectū materialem ſuapte natura poſſe intelligere res ſimpliciter ſeparatas: nam hoc habere: eo ipſo ꝙ cōſtat ipſum eē ſuapte natura imixtum atqȝ a ſordibus materię vacuū: idcirco rem hanc petit vt per ſe perſpicuū. Ambigit aūt vtrū ipſe quum ſit in corpore ac magnitudie poſſit illas apprehendere: ⁊ quomodo hanc rem dicimus Ariſto. enucleaſſe. 12. primę philoſophię: ibi eniʒ cōmuniter de omnib⁹ intellectibus ſeparatis: qui conueniunt in ſpecie ſeparationis declarauit ⁊ poſſibilitatem continuationis. ⁊ moduʒ adeptionis. Quēadmodum enim de anima cęli declarauit ipſaʒ beari in intelligendo primaʒ formam per eſſentiam primę formę: nam ⁊ eſt anima: ⁊ eſt intellectus: inquantum anima mouet cęluʒ: ac opiniones animales facit: inquantum intellectus intelligit ſuperiores per eſſentiam primę ⁊ cęterarū: ſic rationalis anima per partē dianoeticam ex ſemine traductaʒ exercet opera animę ⁊ ſentit: per partem intellectiuaʒ: quaʒ materialē intellectum vocamus: intelligit ſuperiores res per eſſentiam earum: ait tamē eſſe dĩaʒ: nā in illis ęternis corporib⁹ felicitas illa optima eſt ſempiterna eſt per eſſentiā ſuperioris: ⁊ nō poſt adeptioneʒ intellectus ſpeculatiui: in nobis vero paruo tempore durat. quia eſt poſt adeptionem ſpeculatiui intellectus: ⁊ in corpore caduco: vnde hęc ſunt Ariſt. verba: deductio autē eſt qualis optima paruo tempore nobis: ſic enim ſemper illud eſt: nobis quidē eni impoſſibile. Ecce quomō Ariſto. cōiter de omnibus ⁊ de homine ideʒ tradit. ponit ⁊ differentiā tñ quo ad felicitatis perdurationē: ⁊ his in verbis q̃ſtio ⁊ q̃ſtionis ſolutio ɔſtāt. Auerro. autē ait ſe nullo in Ariſto. volumine q̃ſtionem ſolutā reperiſſe: quod intelligo diffuſe ⁊ ſpeciatim: generatim tñ iam habes ⁊ locum ⁊ librum: dum eniʒ de cūctis loquit̃ intellectibus: verbuʒ ſubſcripſit: e quo quis percipe pōt ſe loquutuʒ fuiſſe etiam ⁊ de intellectu humano.

¶ Dicit nāqȝ: ſcis ꝙ cōparatio itelligibilis ad intellectum eſt vna ⁊ eadem in hoc: ſicut ſenſati ad ſenſuʒ: ⁊ hoc quaſi notum eſt per ſe: ⁊ manifeſtuʒ eſt ꝙ ſenſus in tribus conſiſtit: vnum eſt recipiens: ⁊ hoc eſt membruʒ ſenſitiuum. Aliud eſt receptuʒ in eo. vʒ. ſenſibilis virtus fixa in membro ſenſitiuo. Tertium eſt motor: qui ſentitur in actu. vʒ. extra animam: vt lux in viſu. Similiter hęc tria in intellectu reperiri debēt: intellectus recipiēs vt intell's mālis. Intellectus receptus vt intelligibile: qđ eſt ſpeculatiuuʒ acq̄ſitū: ⁊ intellectus motor ⁊ agens: vt abſtractus.

Com. 44. ¶ Nunc Alexan. aphrodiſiꝫ viam ⁊ ſyllogiſmum ordinatiʒ explicare enitimur: ſyllogiʒat tamen pmo ꝙ materialis intellectus poteſt recipere agenteʒ abſtractum: ⁊ arguit ſic. vti ſenſus ad ſenſibile: ita intellectus materialis ad intellectū agenteʒ abſtractum: ſed ſenſus poteſt recipere ſenſibile: igitur intellectus materialis pōt recipere abſtractum. Huius pmo accepit maiorē. ſecūda ibi. [Et manifeſtuʒ] iungit vim minoris. tertia ibi [Silr] concludit concluſioneʒ [Et ſermo ꝑſpicuus. Debes ſcire ꝙ forma ſenſibilis: quę apud Auerro. intētio ſenſibilis appellatur: apud latinos vero ſpēs ſenſibilis: quādoqȝ virtus ſenſibilis fixa: hoc eſt recepta in mēbro appellatur: eſt enim virtus pro quāto eſt ratio: qua mediante ſenſile ſentitur. ¶ Sed ambiges ⁊ rationabiliter. primo ꝙ intellectus ſpeculatiuus nō eſt ſimilis intētioni ſenſibili: naʒ illa eſt ratio ſentiēdi ſenſilia: ipſa tamen non ſentitur: ſed intellectus ſpeculatiuus: hoc eſt res materiales appręhēſę ſunt rationes intelligendi intellectuʒ abſtractuʒ ⁊ intellectę: ⁊ tūc maior falſa eſt: qa non eodem modo eſt in ſenſu: hoc eſt ſenſatiōe: ⁊ intellectu: hoc eſt itellectiōe reſpectu agētis abſtracti: pręterea hęc maior falſa eſt: quia intētiōes ſenſibiles deriuantur ab ipſis ſenſibilibus: vt ſimulacra ex ꝓprijs ſimilibus: ſed intellectus ſpeculatiuus nō deriuatur ab agente vt ſimulacruʒ eius: ⁊ ita maior omnino falſa eſt. ¶ Circa hęc aiaduerſione dignū eſt ꝙ ſimilitudo illa debʒ ſic intelligi ꝙ in ſenſu: hoc eſt ſenſatiōe tria ſunt: ſenſoriuʒ ipſuʒ. in quo potentia ſentiendi continet̃: ⁊ recepta in illo: hoc eſt colores: qui non quideʒ ſubiectiue in ſenſorio recipiuntur: vt accñtia in materia ⁊ ſubiecto: ſed intentionaliter. vt perfectiones in ꝑfectibili: ⁊ lux ſeu lumen: qđ eſt motor in actu: hoc eſt qđ loco agentis accipitur: naʒ colores illi intentionaliter recipiuntur in ſenſorio rōne lucis ſeu luminis: ſiue lumē illō colores actuet. vt Auēpace inquit. ſiue mediuʒ diſponat ⁊ ſenſorium. vt Auerro. Siliter ⁊ in ipſa intellectione tria ſunt: materialis. vʒ. intellectus ſpeculatiuus qui intelligitur: ⁊ abſtractus ratione cuius tāq̄ agētis intellectio fit. ¶ Ulterius debes ſcire ꝙ ſenſus eſt in potentia ad colores ⁊ ad lucē: ad colores quidem: vt ad formas perfectiuas: ⁊ potentia (vt ita loquar) materię ad formam. ad lucem vero vti ad agentem ⁊ motorem: ⁊ (vt ita loquar) potentia materię ad agens: poteſt tamen ſenſorium eſſe in potentia ad ſenſilia ⁊ ad luceʒ eadeʒ ſpecie potentię: ſed ordine quodā: nam primo ad colores: ⁊ ſecundo: hoc eſt mediantib⁹ coloribus ad luceʒ: naʒ quantuʒ ſenſoriuʒ appręhendit de ſenſilibus: tantum ⁊ de luce: ita vt ſi omnia ſenſilia apprehenderet: ⁊ ipſaʒ lucem totā appręhenderet: ⁊ ita perſpicuū eſt lucem in principio ſenſorio cōparari vt agens: in fine vero vt forma. Sili ratione ⁊ in ipſa intellectione: nā materialis intellectus ad agentē abſtractuʒ eſt in potentia receptiua potentię. vʒ. materię ad agentem. ad ſpeculatiuū intellectū vero potētia materię ad formaʒ. ¶ Sed quoniā quātuʒ plus mālis de ſpeculatiuo recipit: tantuʒ plus ⁊ de agēte: fiet vt in principio abſtractus intellectus: vt agens cōparetur materiali intellectui: in fine vero vt forma: ⁊ hęc eſt felicitas. Ex ijs cōponit̃ ratiocinatio Auer. vt ſenſorium ad lucem: ita mālis intellectus ad motoreʒ abſtractū: hęc maior perſpicua eſt nūc ex his q̃ dixi. Sʒ ſenſoriuʒ eſt in potentia ad luceʒ: in principio quidē potentia materię ad agēs. in fine vero potētia materię ad formaʒ. igit̃ intellectus materialis eſt in potentia ad abſtractuʒ: in principio quidem potentia materię ad agēs: in fine vero potentia materię ad formaʒ. rationes dictę nullę ſunt ad rem vt perſpicuum eſt per nunc dicta.

Hoc dicit in li. 2. de intel. capite. 30. ⁊ Ali. 36. cō. 3. de aia.

¶ Hac quideʒ declarata propoſitiōe neceſſaria: cōiungitur debite alia huic. vʒ. ꝙ ſi ſenſorium potentiā habet recipiendi ſenſibile: qđ in actu eſt: licitū eſt ſimilr vt intellectus: qui in potētia eſt: debeat in ſe habere potentiam recipiendi intellectū: qui eſt in actu: qui ſenſato ipſi comparatur.

¶ Erat pmus ſyllogiſmus iſte: vt ſenſus in ſenſatione: ita Com. 45.

intellectus in intellectiõe:ſed tria ſunt in ſenſu pro ſenſa
tione:igitur ⁊ tria in intellectu pro itellectione:⁊ qꝛ vni
maiori poſſunt plures ſubaccipi minores:ad diuerſas tñ
cõcluſiones:vt.2.prioꝝ colligit̃:accipit nũc ſcḋaꝫ mino-
rem ad ſecũdam ꝯcluſionem:ita vt totus ſylls replicet̃:
vt ſenſus ad lucem in ſenſatione:ita intellectus in intelle
ctione ad abſtractum intellectum:ſed ſenſorium:ſiue ſen-
ſus eſt in potentia ad lucẽ.in principio qdẽ potẽtia mãe
ad agentem:in fine potẽtia materię ad formã:igit̃ ⁊ ma-
terialis intellectus ad abſtractum quidem in potẽtia eſt
in principio quidem potentia materię ad agentem:in fi
ne ꝟo potentia materię ad formaꝫ. Nã intellectus agẽs
abſtractus cõparat̃ ſenſato actu:hoc eſt luci:eſt enĩ apḋ
Auerroẽ duplex:imo triplex agẽs intellectus:vnus qdẽ
vt organum:cuiuſmodi ſunt propoſitiones cõparatione
concluſionum:⁊ hic intellectus in habitu apud eum ap-
pellatur alius quaſi lumen:⁊ eſt via ſeu potentia:ſeu gra
dus:quo intellectus mãlis recedit a non gradu entium:
acceditqꝫ ad ſũmum entium:qui gradus eſt motor pro-
ximus reſpectu intellectus ſpeculatiui:⁊ hic intellectus
agẽs itrinſecus eſt:eſt ⁊ terti⁹ itellectus agẽs quaſi lux:et
eſt deus benedictus:nam vt a luce lumen.ſic a deo intel-
lectus agens intrinſecus:⁊ vt ſol ⁊ homo hominem gene
rant:ita intellectus agens vt lux:⁊ intellectus agens:vt lu
men procreant intellectum ſpeculatiuum:⁊ hoc mediã-
te intellectu in habitu:vt ſol ⁊ homo hominẽ gñant me-
diante diſpoſitione mãli:bene igitur ait Auerro.ꝙ intel-
lectus:qui eſt felicitas hominis eſt ſimilis luci:naꝫ ille in-
tellectus eſt primus motor in natura deus: ⁊ ita habet
ꝙ intellectus materialis eſt in potentia ad intellectum
agentem abſtractum:qui luci eſt perſimilis:eſt quidem
in potentia aliter quidem in principio:aliter ꝟo in fine:
quod erat intentum.

¶ Et quũ ꝯiũgitur huic vna propoſitio: cu-
ius certitudinẽ oẽs confirmant. vꝫ.ꝙ omne
qḋ in potentia eſt ad aliquid:idubitãter ac-
cidit in actu aliquo tẽpore: ⁊ hoc ſpecie aut
genere: ⁊ hoc eſt neceſſariũ:cui nullus con-
tradicit: ⁊ quũ itellectus mãlis in ſe poten-
tia habeat itellm̃ abſtractũ:neceſſario dicet̃
ex his: vt in actu reducat̃ aliquo tẽpore.

Com. 46. ¶ Hactenus accepit minorem pręſentis principalis ſyllo
giſmi. videlicet hanc.intellectus materialis eſt in poten-
tia ad intellectum agentem abſtractuꝫ:cui addo hãc ma
iorem: vt ipſe addit. vꝫ.Sed omne qḋ eſt in potentia ad
aliquid:aliquo tempore exibit in actum illius:dabit̃ con
cluſio noſtra.vꝫ.ꝙ intellectus materialis ⁊ nos median-
te intellectu materiali aliquo tempore exibimus in actũ
receptionis intellectus agentis abſtracti:⁊ hoc quãdo no
bis comparabitur vt forma:⁊ hic gradus eſt ſtatus fęli-
citatis apud peripateticos.¶ Animaduerſione dignuꝫ
ꝙ omne poſſibile ſi reducitur in actuꝫ in genere:reducit̃
in actum in ſpecie:nam nihil eſt in genere:quod nõ ſit in
ſpecie:⁊ qḋ in ſpecie reducitur:opus eſt:vt in idiuiduo ẽt
reducatur:nam qḋ in ſpecie cõtinetur:⁊ in aliquo indiui-
duoruꝫ contineri neceſſe eſt:vt ſcripſimus in topicis.ad-
dit tamen hęc:qꝛ non opus eſt:vt reducatur in omnibus
indiuiduis ſpẽi vel ſpeciebus generis. Non eniꝫ potẽtia
eſt ocioſa ꝓpter hęc.¶ Ulterius.animaduerſiõe dignũ:
vt p̊mo prioꝝ ſcripſimus:⁊.2.peri hermenias:triplex eẽ
genus entis:aliud quidẽ poſſibile:aliud in eſſe:aliud ne-
ceſſario in eẽ. Differũt autẽ hoc modo:nam in eſſe:⁊ poſ-
ſibile ſubordinantur:naꝫ omne in eſſe eſt poſſibile poſſi-
tum in actu: vt Ariſto.inquit ibidem. Poſſibile ꝟo eſt in
eſſe poſituꝫ in potentia:qḋ quandoqꝫ ponetur in actu:id-
circo opus eſt:vt in eſſe quãdoqꝫ fuerit poſſibile:ꝯtra ẽt
poſſibile quandoqꝫ ſit vel fiet in actu. Neceſſario ꝟo in
eſſe:eſt quod vel eſt ⁊ nõ põt nõ eſſe:vel nõ eſt:⁊ nõ põt
eſſe:idcirco diſtiguit̃ ꝯtra poſſibile oino:bene igitur ⁊ lo
gice dixit Auerro.ſi intellectus materialis poteſt recipe
agentem:quãdoqꝫ recipiet. Naꝫ poſſibile nihil aliud eſt
niſi in eſſe quãdoqꝫ poſituꝫ in actu:⁊ hęc quidem Alexã.
ratiocinatio(ſi bene obſeruetur)eſt efficax:ſatiſqꝫ etiaꝫ ⁊
ad Ariſto.mentem.¶ Sed ambiges.naꝫ aduerſarij cõ
cederent rem totam:intellectus enim materialis vel ra-
tionalis anima mediante intellectu materiali quandoqꝫ
recipiet intellectum abſtractum:hoc eſt intelliget deum:
ſed nos hoĩes nũqꝫ:qꝛ hoc eſt poſſibile alię:nobis autem
impoſſibile:niſi forte dicamus cuꝫ nr̃is catholicis.ſ.vꝫ.
fieri in patria:⁊ duꝫ reſurgemus.Scḋo dicẽt ꝙ itellect⁹
materialis non ita ſe hꝫ comparatione dei:vt ſenſorium
comparatiõe lucis:nam lux continetur ſub genere ſenſi-
bilium a viſu.ſed deus non ſub genere.intelligibilium a
materiali intellectu:qꝛ mãlis itellectus nil aliud appręe-
hendit:niſi qdditatem rei materialis:vel habẽs quiddi-
tatem talem:⁊ ꝓpterea aiunt intellectum mãlem poſſe
apphendere deum:vt continetur ſub quidditate rei ma-
terialis:hoc eſt a poſteriori per effectus:⁊ nõ per eſſentiã
illius.Tertio dicent etiam ꝙ poſito ꝙ rõnalis anima ſit
nata copulari deo per eſſentiaꝫ dei:hoc non erit ſpecula-
tiuo intellectu mediante:ſed mediante virtute heroica:ꝙ̃
ipſa rõnalis aia tota ſit capax fęlicitatis:vt dicit Ariſt.in
ethicorum libro.7.quod catholici noſtri approbant:naꝫ
mediantibus virtutibus:quę merita vocant:aiunt rõna-
lem animam mereri beatitudinem:lꝫ a deo volente pręe-
beatur:⁊ maxime hoc videt̃ veruꝫ eſſe:qꝛ tunc pueri nõ
eſſent capaces fęlicitatis:ſimiliter ⁊ mulieres minime ca
paces:nam puer intellectuꝫ ſpeculatiuum perfectuꝫ non
habet:mulieri ꝟo non conuenit.vt politicoꝝ libro Ariſt.
docet.Ambiguitates has ſoluemus copioſe in libro de
intellectu:nũc ꝟo raptim quãtum expoſitio expoſtulat
de his trãſigamus:⁊ p̊mo dicimus ꝙ omne poſſibile in-
tellectui eſt poſſibile homini mediãte intellectu:ſcḋo di-
cimus ꝙ deus eſt intelligibilis ab intellectu humano ꝑ
eſſentiam dei:qḋ theologi vocant intellectionem intuiti-
uam.tertio ꝙ mediante intellectu ſpeculatiuo deus per
eſſentiã eſt intelligibilis.⁊ mediante virtute heroica acq
ſibilis:vel non ſine virtute heroica.¶ Quantum ad pri
mum arguimus illud.p̊mo qꝛ qcquid eſt poſſibile mo-
tori vt motor:eſt poſſibile inſtrumento vt inſtrumentuꝫ
ęquatuꝫ illi.Scḋo.qcquid eſt poſſibile perfectioni vt ꝑ-
fectio:eſt poſſibile perfectibili vt perfectibile ab illa ꝑfe
ctione:nam perfectibile ⁊ perfectio ęquantur:non enim
ad minus ſe extendit perfectibile q̃ eius ęquata ꝑfectio:
ex ijs patet omne poſſibile itellectui eſſe poſſibile homi-
ni:p̊mo ꝙ intellectus eſt vt motor:⁊ homo vt inſtrumen
tum apud Platonẽ:ſcḋo qꝛ intellectus vt ꝑfectio:hõ eſt
perfectibile.Accedit ad hęc ꝙ intellectus eſt p̊ma perfe
ctio:intelligere qḋcunqꝫ intelligibile eſt poſtrema perfe-
ctio.quare ſi intellectus eſt vnibilis homini ſm̃ eẽntiaꝫ:
erit ⁊ vnibilis ſm̃ poſtremaꝫ perfectionẽ:hoc eſt ſm̃ in-
tellectioneꝫ cuiuſcũqꝫ intelligibilis:quare ſi intellectus:
vt intellectus poteſt deum per eſſentiam intelligere: hõ
etiã mediante intellectu deũ per eſſentiã appręhendere
poterit: quemadmodum poſſibile recipi in ſuperficie:
poſſit ⁊ recipi in corpore:⁊ per hoc tollitur prima ambi-
guitas.ſcḋm probant quidam ſubtiliſſimi theologi ex ſ
ꝙ in deo accepto ſm̃ eſſentiaꝫ ſaluatur omnis ratio pri-
mi obiecti

mi obiecti intellectus.vȝ.entis:nã in cognitione eius vlli nõ poteſt ſaluari:q̃ imperfecta:quare intellectus eſt capax illius intellectionis:ſed hęc ratio eſt ambigua:pͥmo q̃ nõdum pȝ apud Ariſt.ens inq̃ẗuȝ ens eſſe pͥmũ obiectũ intellectus:q̃n ens quantũ ad mãlia tm̃:ſcd̃o q̃ ſimili ratione pbarem q̓ intellectus eſt capax intelligere indiuiduũ ſub rõne particulari:q̇d Ariſto.nõ cõpetit.Themiſtius igit̃ aliter probat:oĩs facultas intelligẽs aliquid ꝓpter aliquã rõnem intelligendi:põt intelligere omne id in quo ratio illa pfectiſſime ſaluat̃:ſed intellectus mãlis intelligit vlia ꝓpter rõnẽ abſtractionis:igit̃ magis illas ſubas:in q̃bus magis ſaluatur rõ abſtractiõis:ſed hęc rõ probat poſſibilitatẽ cõprehẽſionis:non q̃dem dei p eẽntiam:ſed alijs rõnibus:idcirco ſilius Auer.in tractatu de intellectu ꝓbat hoc per viã deſiderij.Nã nos ſũmo opere nã ſcire deſideramus ſubas ſeparatas per eẽntiã:ꝛ quia deſideriũ nãle nõ ſit fruſtra:igit̃ quãdoq̧ itelligemus illas per eſſentiaȝ.Nec hęc rõ videt̃ valere.pͥmo q̃ dicet aduerſarius:vel itelligit̃ de deſiderio nãli:vl̃ pro deſiderio rõnali:ſi pͥmuȝ oȝ ꝓbari q̓ tale inſit homini:ſi de rõnali:quia intelligere illas per eſſentiã ſit impoſſe:ratione recta appeti nõ põt:vnde ſi deſideraẗ:erit tm̃ itelligere in vniuerſali:ꝛ per rõnẽ cõeȝ abſtractã ab effectib⁹.Sȝ hęc rõ defendi põt:vt dicit filius Auer.hoc mõ.vȝ.q̃ illud maxie appetit̃ ac deſideraẗ:quo habito ceſſat totus appetitus ꝛ tota potentia intellectiua ad vlterius intelligendũ:ſed intelligere ſubas ſeparatas per eſſentiaȝ earũ eſt id quo habito ceſſat deſideriũ ꝛ potentia intellectiua ad intelligendũ:ꝛ ꝓpter hoc acq̇ſita intellectione vnius rei:aſſurgit potẽtia ꝛ deſideriũ intelligendi rẽ grauioreȝ ꝛ nobilioꝛem:fit aũt hoc quouſq̧ intellectus aſcendit ad cõplemẽtuȝ de forma in formã nobilioꝛẽ ꝛ ꝓpinquioꝛẽ ad actũ.Intãtũ q̓ in fine perueniat ad actuȝ.ſ.cum quo nullatenus ſit admixta potẽtia:ꝛ ibi ceſſet potẽtia ſupra aliã formaȝ:ꝛ deſideriũ ad aliq̇d nobilius:quare ſciẽtia intuitiua per eẽntiã illarum eſt maxime a nobis deſiderata:naȝ ea ſola habita ceſſat potentia ad vlterioꝛem formã:ꝛ deſideriũ ad nobilius itelligibile:ꝛ ſic nõ tm̃ deſideratur ſcia earum per effectus ꝛ abſtractiua:ſed ſupra illã deſideraẗ ſcia altiſſima:vbi ceſſat potentia ꝛ deſiderium noſtrũ.Multę alię rõnes tangenẗ in libro de intellectu.tractatu.2.de ſtatu aię:hęc nũc ſatis.Nũc declaraẗ tertiũ:aſſumit aũt Auerro.q̓ intellectus ſpeculatiuus ſit mediũ diſpoſitiuũ ꝛ ſufficiẽs pro acq̇ſitione itellect⁹ abſtracti:pͥmo q̇dem.q̃ intellectus hȝ duas opiniones:vt intelligere abſtracta per eſſentias illaruȝ:ꝛ apphendere q̇ſabilia per q̇dditates ſeparatas ab idiuiduis:ꝛ cũ opinio pͥmę nõ ſit q̇ra ſcd̃ę:q̃n eẽt cõtra nãm:deterius eniȝ potius eſt q̇ra melioris q̃ ecõtra:niſi ſcd̃aria itẽtiõe:igit̃ intelligere res mãles per q̇dditates earũ eſt q̇ra intellectiõis ſubarũ ſeparatarũ per eſſentiã illarũ:accepto igit̃ q̓ mediũ ęquatũ ꝑueniẽdi ad intellectionẽ ſubarũ ſeparatarũ ſit intell̃s ſpeculatiuus:tũc pȝ tertiũ:nam oĩs potentia ad aliq̇d mediũ totale alicuius finis:ꝛ ad finẽ:nam vna eſt potentia medij totalis ꝛ finis.Scd̃o idem declaraẗ:q̃ intellectus agens cõparat̃ intellectui ſpeculatiuo vt forma:ꝛ itell̃s ſpeculatiuus vt iſtrm̃:quare acq̇ſito intellectu ſpeculatiuo:ꝛ agẽs acquiretur.Tertio intellect⁹ ſpeculatiuus eſt vt remiſſum:intellectus agens.vt intenſum.Non eſt autẽ poſſibile acquiri intẽſum niſi mediãte remiſſo:vt nõ põt acq̇ri calidũ vt octo:niſi acq̇ſito calido vt q̃tuor:quare non põt acq̇ri intellectus agens:niſi mediãte ſpeculatiuo:eſt igit̃ itellectus ſpeculatiuus mediũ acq̇ſitionis ad intellectum agentẽ:quid autem faciat virtus heroica:adijciamus nos chriſticole tenem⁹:q̓ virtus heroica ſit mediũ meritoꝛiũ ad beatitudinem acquirẽdam:nã lȝ deus volens ſit beatitudo oĩbus:tñ non eſt beatitudo:niſi p̃ceſſerit meritum:hoc autẽ eſt virt⁹ heroica:quę eſt plena victoria concupiſcibiliuȝ:ꝛ ide heroica:q̃ mediãte ea ſum⁹ apti ad diua ꝛ heroica. ¶ Ampli⁹:tenem⁹ ſola virtute hac hoĩes poſſe fęlicitari:ꝛ ſic mulieres ꝛ pueri poſſunt eſſe fęlices:de re hac in libro de intellectu ſatis dicemus.Auerro.aũt tenet mediũ totale eẽ itellectũ ſpeculatiuũ ad fęlicitatẽ acq̇rẽdaȝ:lȝ nõ ſine heroica virtute:vt 7⁰ phyſicę auſcultationis.cõmẽ.20.inq̇t.Naȝ ꝯcupiſcentię valde diuertunt ab acq̇ſitione intellectus ſpeculatiui:ꝛ tũc opȝ dicere mulieres non eſſe capaces:nec pueros fęlicitatis:imo nec oẽs hoĩes. ¶ Ex his iaȝ ſolutę ſunt q̇ões:ſed animaduertendũ q̓ hęc Auer.dicta ſunt diſputatoꝛia:nos enim tenemus pͥmo q̓ nã capax fęlicitatis ꝛ beatitudinis ſit nã humana:ꝛ oĩs nã humana:lȝ q̇dã dicãt hoc eẽ rõne nãli demõſtrabile:q̇daȝ xͦo eẽ creditũ.Tenemus ſcd̃o q̓ virtus heroica:nec eſt medium beatitudinis:nec cauſa ſine qua nõ:nã deus volens fęlicitat amplius ꝛ pueros beat:in quibus nulla p̃fuit virtus heroica.Hęc tñ latius dicemus in libro de intellectu:nũc xͦo ſatis quãtũ ad expõnẽ Auerrois.

¶ Hęc autem receptio in actu non eſt aliud:niſi eẽ vnum cũ eo:ꝛ ꝓpter hoc dixit Alex.in codeȝ ſermone verbũ ſimile ſupradicto.Dicit eni q̓ itellectus qui eſt in potẽtia:q̃n perfectioneȝ recipit:intelligit abſtractuȝ:nã ſicut virtus ambulãdi quę eſt in homine tẽpoꝛe ſuę natiuitatis:ex longitudine tempoꝛis ꝛ cõſuetudine multa exit in actum:ſimiliter intellectus materialis exit:quũ perficit̃ itelligẽdo res ſuapte nã itelligibiles:ꝛ a ſenſibilibus intelligibilia recipiens.

¶ Declaratũ eſt itellectũ mãlẽ q̃nq̧ recipe intellectũ abſtractũ:hoc eſt intellectũ agẽtẽ:qui pro nunc eſt de⁹:nũc quid intelligit p receptionẽ explanat:ꝛ inquit.[Hęc aũt receptio in actu non eſt aliud:niſi eẽ vnum cum eo] Animaduertẽdam recipiẽs q̃nq̧ reponi in ſpecie p receptũ:vt mã recipiẽs formam:reponit̃ in ſpecie p formã:q̃nq̧ ecõtra receptũ reponit̃ in ſpecie p recipiẽs:vt accñs p ſubm̃:q̃nq̧ xͦo neutrum p neutrũ in ſpecie reponitur:ſȝ vnum p eẽntiam alterius opaẗ:vt intelligẽtia iferioꝛ recipit ſupioꝛẽ:non enim inferioꝛ reponit̃ in ſpecie p receptionẽ ſupioꝛis:nec ecõtra ſupioꝛ recepta p inferioꝛẽ recipiẽtẽ:ſed inferioꝛ p eẽntiaȝ ſupioꝛis opaẗ:ita vt ſupioꝛ per eẽntiam ꝓpriã ſit ſibi ꝛ inferioꝛib⁹ actio:ꝛ ꝓpea diẗ.[Hęc aũt receptio in actu nõ eſt aliud niſi eẽ vnum cuȝ eo] ꝓ quãto.vȝ.recipiẽs operaẗ p eẽntiã recepti:ꝛ h̃ mõ efficiunt̃ vnũ:pro quãto vna eſt actio recepti ꝛ recipientis:nã intellectus agẽs receptus:h̃ eſt deus eſt ſibi ꝛ itellectui mãli actio:qui ſtatus eſt itellectui mãli beatitudo:ꝛ nobis mediante intell̃u mãli:ſed quanã rõne hęc receptio fiat.Alexã.in libro de itell̃u declarat p ſile q̇daȝ in potẽtia ambulãdi. ¶ Ubi aũt aduertẽdum q̓ in ambulatione eſt tria cõſiderare:vim ſiue potẽtiã nãlẽ tributam mẽbꝛis a genitura:habitũ acq̇ſitũ in mẽbꝛis ex frequẽtibus actib⁹ ambulãdi:ꝛ ambulationẽ ipaȝ acq̇ſitã:ſili rõne in hac fęlici beatitudie:eſt vis nãlis apta fęlicitari.vȝ.intell̃s mãlis qui daẗ homini per nãm:eſt itell̃s in habitu:ꝛ ſpeculatiuus ſilis habitui ambulationum.eſt ꝛ pfectio oĩum eoꝝ quę faciũt ad illã fęlicẽ copulationem:vñ intellectus mãlis tũc pficitur:quum intelligit res ſuapte Com.47.

nã:itelligibiles.vȝ.ſubãs ſeparatas:tũc ꝟo eſt in perfici: quaȝ intelligit abſtrahendo intelligibilia a ſenſibilibus. Ex hoc patet primo ꝓpter quid homo eſt capax beatitudinis:nam queadmodũ nulla eſt querẽda cauſa:cur hõ eſt ambulatiuus:niſi ꝓpter vim naturalẽ contractam a principio geniture:ita nulla eſt querẽda cauſa:quare hõ eſt beatificabilis:niſi ꝓpter potẽtiam naturalē:hoc eſt intellectum mãlẽ:qui tribuitur homini per gñationem: non ꝙ gñetur:ſed deforis accedit mediante gñatiõe:naȝ ita potẽtia ambulandi eſt apta perfici ab ambulatiõe:ſicut intellꝰ mãlis ab intellectu abſtracto. Secũdo pȝ:ꝙ ſicut per habitum potẽtia ambulandi reducit̃ ad actum ambulatorium:ita per intellectum in habitu reducit̃ intellectus potẽtie ad actum copulationis:τ ita nulla eſt q̃renda cauſa cur intellectus materialis recipit agẽtẽ mediante intellectu in habitu ſiue ſpeculatiuo:eſt enim hic receptiuus natura:ille receptibilis:τ intellectus in habitu medium naturale receptionis. Sed hoc exẽplum videtur falſũ.p̊mo qa potẽtia ambulandi eſt actiua:potentia intellectus mãlis eſt paſſiua:ſecundo potentia ambulãdi ex actibus τ tẽpore increſcit τ intẽſior fit:intellectꝰ mãlis nũq̃ recipit magis vel minus:tertio ꝑfectio vltima potẽtie ambulatiue eſt actio ambulatoria:q̃ eſt accidẽs:ſed ꝑfectio vltima intellectus mãlis eſt ſubſtantia. ❡ Ad hec reſpondemus ꝙ argumẽta concludunt exẽplum eẽ non oĩno ſimile:ſed aliquãtulum. Nam vti tria illa que diximus requiruntur ad ambulationem:ita hec tria ad copulationem.vȝ.intellectus mãlis:qui ſimilis eſt potentie ambulandi:ſaltem in genere intellectus in habitu:qui continuo fit maior ac maior in nobis:qui ſimilis eſt habitui qui acquiritur per actus ambulatorios: τ copulatio ipſa que comparatur ambulationi:in ceteris ꝟo eſt diſſimilitudo. Hic poſſunt eẽ innumere ambiguitates:quas in libro de intellectu perſoluemus.

❡ Nec exiſtimes vt ꝓpter hoc permutet̃ in ſeipſo:ita vt efficiat̃ aliud in ſe: τ vt recipiat per modum ſenſus:hoc eſt vt permutetur: imo ſpecialiter in hoc cõtrarius eſt ipſi ſenſus eẽ:qa ſenſus eſt paſſio cuȝ ꝑmutatiõe.ſȝ quod recipit intellectus ab itelligibili eſt ſolum receptio appꝛehenſionis:que quideȝ apprehenſio eſt idem quod ipſe.

Com.48. ❡ Hic remouet q̃ſtionẽ:ſed queſtio põt dupliciter itelligi:vel de intellectu agente:vel de itellectis mãlibus:ſi de intellectu agente:quereret quis vtruȝ intellectus materialis quaȝ copulatur agenti:permutetur:hoc eſt recipiat illum per ſimilitudinem deriuatam ab illo:que a noſtris ſpecies intelligibilis appellatur:an recipiat eum per eſſentiam illius:ita vt intellectio eius ſit ſubſtantia illius. Reſpõdet ꝙ recipit illum τ intelligit illũ non mediante ſpecie intelligibili deriuata ab eo:ſed per eẽntiam eius. Nam eſt illa receptio ſolum appꝛehenſio:appꝛehenſio autẽ eſt ipſemet intellectus:qa vt diximus:ipſe eſt ſibi τ alijs appꝛhẽſio:τ per hoc docet beatitudinẽ non eẽ ſciẽtiaȝ intellectus agẽtis per demonſtrationẽ vel ſyllogiſmũ acquiſitaȝ:ſed eſt ſciẽtia equiuoce:vt deus.vȝ.ſcit ſe:qa eſt ſciẽtia ſibi per eẽntiam ſuam:τ alijs per eandem eẽntiã. ❡ Sed tunc ambiges.nam eque cito intellectus nobis copularetur τ intelligeretur a nobis:quod non videtur: naȝ prius videtur copulari q̃ intelligi:põt dici ꝙ ſimul tẽpore ſunt:tamen prius natura eſt appꝛehenſio q̃ copulatio:quando quidẽ appꝛehenſio eſt fundamẽtum:τ copulatio eſt relatio:ſed de hoc in libro de intellectu.trac.ſcdo. cap.45.dicemꝰ ampliſſime:τ tu ibi quere. Scdo modo põt intelligi de intelligibilibus mãlibus. Et tũc eſt queſtio.vtruȝ intellecta mãlia intelligantur per ſpẽs ingeneratas ab ipſis:an per eſſentias proprias:hoc eſt ꝙ appꝛhẽſio ſit ipſum intellectuȝ. Et reſpõdet ꝙ ſic:vult eñ intellectum mãlem nihil aliud recipere q̃ intellecta τ apprehẽſionẽ eẽ ipſa intellecta. Sȝ in hoc differt itellectũ materiale ab intellecto abſtracto:nam intellectũ abſtractum eſt appꝛhẽſio ſibi τ recipiẽti:intellectum materiale eſt appꝛehenſio recipiẽti tñ:non autẽ ſibi.ecõtra fit in ſenſatione:nam ſenſatio fit per quoddam deriuatum a ſenſibili:quod vocant ſpẽm ſenſibilem:que eſt intẽtio alia a re ſenſibili. Jngt.⌊ Nec exiſtimes vt propter hoc ⌋ꝙ recipit vel intellectũ abſtractũ:vel itelligibilia.⌊ Permutet̃ in ſeipſo.ita vt efficiatur aliud in ſe:⌋ſi eñ reciperet ſpẽȝ deriuatam ab intelligibilibus:ꝑmutaretur ſaltẽ inquantum efficeretur aliud in ſe:naȝ per ſpẽm lapidis fieret vt lapis:per ſpẽm ligni vt lignum.τ ita aliqua ſpecie ꝑmutationis ꝑmutaret̃:τ hoc ſubdit.⌊ Et vt recipiat per moduȝ ſenſus:hoc eſt vt ꝑmutetur:⌋ſenſus eniȝ duplicẽ ſuſtinet tranſmutationẽ ꝓpter ſenſationẽ.primo qa per ſpẽm rei ſenſibilis efficit̃ quodãmodo ipm ſenſibile:ſcdo ꝙ q̃nq̃ corrumpitur ab excellenti ſenſibili.⌊ Jmmo in hoc contrarius eſt ipſi ſenſus eſſe:nã ſenſus eſt paſſio cum ꝑmutatione⌋vel corruptiua:vel ſubiectiua⌊ ſed quod recipit intellectus ab intelligibili ⌋hoc eſt vel intellectu abſtracto:vel intelligibili mãli⌊ eſt ſolum receptio appꝛehenſionis:que quidẽ appꝛehenſio eſt idem quod ipſe ⌋intellectus agens:ita ꝙ intellectus agẽs eſt ſibi appꝛehenſio τ recipienti:vel verbum illud ipſe dȝ dicere ipſum:τ tunc ipm vȝ.intellectum eſt appꝛhẽſio:non quidẽ ſibi:ſed recipiẽti. ❡ Ex qͦ euidẽter pȝ ſpẽs intelligibiles non eſſe alias ab intellectis ipſis rerũ:quemadmodum ſpẽs ſenſibiles ſunt alie a ſenſatis rerum:nam intellectum rei eſt appꝛhẽſio intellectui materiali:τ receptio non eſt niſi appꝛhẽſio. ❡ Sȝ tunc queres propter quid pro ſenſatione reqritur ſpẽs ſenſibilis:pro intellectione minime:ſȝ ipſa apprehẽſio eſt res appꝛhẽſa non ſibi:ſȝ intellectui mãli. De re hac dicemus in libro de intellectu:nunc ꝟo ꝓpter tria ſpẽs in ſenſu videtur requiri:primo ex parte ſenſorij:ſecũdo ex parte rei ſenſibilis.tertio ex parte ſenſationis:ex parte quidẽ ſenſorij:naȝ particulare eſt τ hoc:idcirco recipit particulariter τ deſignate:hoc autẽ eſt recipe cum alteratione. Ex parte autẽ rei ſenſibilis:nam nullum eſt agẽs ꝑter rẽ ſenſibilẽ:ſolum enim res ſenſibilis:τ ſenſus cauſant ſenſationẽ:τ quia impoſſibile eſt ſenſibile agere in ſenſu:niſi ꝑ medium.igitur requiritur aliquid impꝛeſſuȝ in ſenſorio:per quod fiat ſenſatio:τ hoc ſpẽȝ vocãt. Tertio autem ex parte ſenſationis:nam ſenſatio nõ tm̃ in ſenſorio eſt actu:ſed habitu:non põt autem eẽ in habitu:niſi ſenſibile conſeruetur in ſenſorio:non conſeruatur niſi intẽtionaliter:τ hec intẽtionalis conſeruatio ſpẽs eſt.qͦ tribꝰ conſtat ſpẽm rei ſenſibilis eẽ pernece ſſariam pro ſenſatione.econtra ꝟo pro intellectione.primo quia intellꝰ careret organo vel parte corporis:que ſit intellectorium:ſcdo quia intelligibile non agit in ſenſum:ſȝ mediante intellꝰ agẽte:qui eſt vt lumẽ in intellectu mãli.tertio quia memoria noſtre intellectionis eſt ꝑꝑ conſeruationẽ ſpẽruȝ ſenſibilium:τ non ꝑꝑ memoriam intelligibiliuȝ:vt in libro de anima diximus:hinc fit ꝙ intellectum eſt intellectio recipiẽti:non autẽ ſibi:econtra ꝟo in abſtractis:intellecta eñ abſtracta ſimplr̃:ſunt ſibi τ recipiẽti intellectiones:cauſa eſt:naȝ intellecta mãlia ſunt abſtracta participatiue:illa ꝟo abſtracta ꝑ eẽntiaȝ:idcirco vt dicit Auer. 3.de anima.cõmẽ.8.res ſimpliciter abſtracte:ſunt itellectiones

ctiones ſibi ⁊ alijs ⁊ res materiales alijs: ⁊ non ſibi: ſenſibilia ꝟo nec ſibi nec alijs ſunt ſenſationes: ſed mediãtibus quibuſdã itẽtionibus efficiũtur alijs obiecta ſenſata. De his ꝑquire in libro quẽ recõficiemus de intellectu.

¶ Et nõ accidit ei ꝑmutatio ex hac receptione ſicut accidit ſenſui qui eſt in potẽtia. nam entiũ nihil aliud eſt niſi quod receptuꝫ eſt quod in ſenſu nõ eſt: quia ſenſus eſt in potẽtia aliud q̃ receptũ in eo. ⁊ vere poſt hoc dicendum eſt ꝙ ſi eſſet intellectus materialis aliud q̃ extra receptioneꝫ: naſceretur ex hoc ꝙ comprehendendo intellectum abſtractuꝫ fieret ex nouo ęternum. ⁊ eſt hoc impoſſibile declaratum: vt videbis.

Com. 49. ¶ Accepit hactenus ꝙ intellectus materialis ab itelligibili non recipit ſpeciem ab eo aliam: ſed intelligibile cũ intelligitur eſt intellectio intelligenti. in ſenſu ꝟo ecõtra fit. ¶ Nunc accipit ſecundo ꝙ intellectus non corrũpitur ab itelligibili: vt ſenſus ab excellẽti ſenſibili. Immo intellectus ab excellẽti itelligibili fęlicitatur. Syllogiçat concluſionem hanc ſic. nullum in potentia ad aliud q̃ ad receptionem corrumpitur a recepto. intellectus eſt in potentia ad nihil aliud q̃ receptionem. ⁊ ſenſus in potẽtia ad aliud q̃ receptionem. igitur intellectus ab intelligibili non corrũpitur: ⁊ ſenſus ab excellenti ſenſibili corrumpitur. Huius primo ponit concluſionem. Secundo ibi. [Nam entiuꝫ] ponit minorem. [Et vere] probat minorem per impoſſibile ſic. ſi intellectus materialis eſſet in potentia ad aliud q̃ ad receptionem: tunc cum reciperet intellectum abſtractum: efficeretur ęternus. ⁊ non probat conſequentiam. vbi debes ſcire ꝙ eſſe in potentia ad aliud q̃ receptio ſic nihil aliud eſt q̃ eſſe in potẽtia ad aliam formam. hoc autem eſt eſſe in potentia ad corruptionem: quare eſſe in potẽtia ad aliud q̃ ad receptionem eſt eſſe in potentia ad corruptionem. erigat igitur conſequentia ſic. ſi intellectus materialis eſſet in potentia ad aliud q̃ ad receptionem: eſſet corruptibilis ſi eſſet corruptibilis: igitur quum reciperet ęternum intellectum redderetur ęternus. Hęc prius fuerunt declarata. quare patet intellectum materialeꝫ non corrumpi ab excellenti intelligibili: immo perfici beari ac ſummopere fęlicitari. ⁊ hęc poteſt eē ſecunda ratio ad probanduꝫ poſſibilitateꝫ copulationis: quę ſic componitur. ad id ꝑuenire poteſt intellectus materialis: in quo ſummopere beatur: ac mirum in modum ꝑficitur: ſed in comprehenſione primi entis: qđ eſt intellectus agẽs: ſũmopere beatur: ac mirum in modum perficitur. igitur ad ſtatum talem peruenire põt. Hęc igiť ſecũda demonſtratio.

¶ Ad hęc autem iam manifeſtum eſt quidẽ apud nos ꝙ intellectus agẽs non tm̃ eſt cauſa in intellectu materiali per viam efficientis ⁊ motoris: ſed per viã vltimę perfectionis: hoc eſt per viam formę ⁊ finis.

Com. 50. ¶ Tertio. probat poſſibilitateꝫ copulationis ſic. quod cõparatur nobis vt agẽs: forma ⁊ finis: poteſt nobis interdum copulari. ſed intellectus agens comparatur nobis vt agens: forma: ⁊ finis. igitur poteſt nobis interdum copulari. maior perſpicua eſt. naꝫ forma ⁊ finis poſſunt copulari formato: ⁊ ei cuius eſt finis. Nã forma ⁊ finis rei ſunt in re. minor ponitur in litera tãq̃ probata alibi: vt in libro de anima. ¶ Sed nunc ambiges quomodo intellectus agens eſt in intellectu materiali vt efficiens: et forma: ⁊ finis. Nam efficiens vult eſſe extrinſeca cauſa: forma intrinſeca: vt in phyſica auſcultatione traditur. ¶ Ioannes iandonus in queſtionibus libri de aĩa vult ꝙ intellectus agẽs ſit forma intellectus materialis ⁊ efficiens intellectorum. forma quidẽ: nam ex intellectu agẽte ⁊ intellectu materiali tãq̃ ex duabus ſubſtantijs fit apud eum rationalis anima. efficiens ꝟo intellectionuꝫ quia aliter nulla eſſet neceſſitas ponendi intellectũ agẽtem: vt dicit Ariſtoteles in. 3. de anima. Pro Ioanne facit verbum Auerrois in. 7. metaphyſi. commento. 31. vbi inquit. ſed mouit Ariſtote. ad ponendum mouens ſeparatum a materia in factione virtutum intelligentiũ. igitur virtus intellectus agentis eſt ad intellectiões tm̃. hęc materia diligentius in libro de intellectu relinquatur. Nunc quantũ ſpectat ad rem: hęc poſitio errat. Primo. quia contra Auerroem: quem ſequitur. Secundo. quia contra rationem. Contra Auerroem quidem. Nam. 12. metaphy. cõmento. 38. expreſſe concludit nos dependere ab intellectu agente vt ab efficiente ⁊ vt a forma ⁊ fine. ¶ Contra rationem ꝟo. Primo. quia ſubſtantia abſtracta non tm̃ debet accidentia producere: ſed ſubſtantias. quãdo quidem ſubſtantia abſtracta eſt agentior nõ abſtracta. Secũdo. perfectiſſimus ſtatus rei eſt reditus ad ſui origineꝫ: vt dicit Plato in Tymęo. igitur ſi homo beatur in intellectu agẽte: intellectus agens eſt origo hominis. ⁊ ita non tm̃ efficiens intellectionum. Tertio. beatitudo noſtra eſt vna numero cum beatitudine dei ⁊ cęterarum intelligentiarum: vt dicit Ariſtoteles. 12. metaphyſicę. Deductio autem eſt qualis optima paruo tempore nobis. ſic enim ſemper illud eſt. nobis quidem eniꝫ impoſſibile. ⁊ reliqua. Sed beatitudo cęterarũ eſt deus. igitur beatitudo noſtra eſt deus: quare intellectus agens erit deus. ⁊ ſic non tm̃ cauſa agens intellectionũ: ſed animarum: vt dicit Auerroes. quod ꝟo dicit ꝙ intellectus agens eſt forma intellectus materialis: ita vt ex eo ⁊ ipſo materiali rationalis colligatur anima: delirat. naꝫ omne compoſitum operatur per ſuę formę eſſentiaꝫ: vt calidũ per calorem: equus per equinitatem: ⁊ cętera eiuſmodi. Si igitur intellectus agens in principio eſſet forma intellectus materialis: vtiq̃ in principio eſſet homini beatitudo: qđ Auerroes vbiq̃ rem hanc negat. Dicendum itaq̃ intellectum agentem cõparari nobis vt agẽs dupliciter: ⁊ quo ad eſſe: ⁊ quo ad intelligibilia: quo ad eſſe quideꝫ: inquãtum eſt motor cęleſtis primus: a quo cęlum ⁊ tota natura dependet: vt dicit Ariſt. quo ad intelligibilia ꝟo: pro quanto eſt vti ſol: a quo cętera illuſtrantur: vt dicit Auerro. 3. de anima. in calce cõmẽ. 5. comparatur ꝟo vt forma in finem: nam quuꝫ intellectus materialis per intellectum ſpeculatiuuꝫ cõpletur in eſſe intellectiuo: tunc copulatur ſibi deus vt forma: per quã ipſe operatur operatione illius: ita vt quemadmoduꝫ ille eſt ſibi operatio et actio: ſic recipienti erit ⁊ actio ⁊ operatio: ⁊ ita vt forma. Item ⁊ vt finis: nã intellectus agens: qui eſt deus in hac formali copulatione eſt vltima beatitudo: ſibi quideꝫ ꝑ eſſentiam: nobis autem per receptionẽ. ¶ Ex his perſpicua eſt vis rõnis Auerro. accipit enim vnaꝫ per ſe notaꝫ vꝫ. ꝙ intellectus agens cõparatur nobis vt agens forma ⁊ finis: ⁊ hanc eniſus eſt probare. 3. de anima. cõmẽ. 36. ⁊ nunc omittit. Accipit ſcđo. ꝙ omne cõparatum alicui in triplici genere cauſę eiuſmodi aliquãdo copulabiť cauſato: ⁊ tũc pꝫ poſſibilitas copulatiõis. Et hęc eſt pulchra perſuaſio: ſi bene cõſideretur: quã Ioãnes non percepit: ⁊ eſt fere totum fundamentum Auerrois.

¶ Et hoc eſt vnum eorum que fecerūt errare Auēnaſarez: quuz opinatus ſit q̄ eēt cauſa ſolum ſicut motores materiales.

Com.51. ¶ Ex his quaſi reſellit opinionem Auēnaſaris: qui credit agentem intellectum comparari nobis tm̄: vt motor efficiens: ⁊ non vt forma ⁊ finis: nam ſi ita eſſet: tunc beatitudo eſſet nulla: quia nunq̄ eſſet nobis copulabilis aliter q̄ agens paſſo.

¶ Et quidē argumentū Themiſtij ad huiuſmodi copulationem ſupra adductuz eſt: q̄. vz. ſenſata hec intelligibilia ſunt a parte intellectus abſtracti: ⁊ quia res efficit ſemꝑ ſibi ſimile: conueniens eſt igitur ⁊ magis dignum vt intellectus materialis cum eo coniungat̄: ⁊ fiat vnū in aliquo indiuiduo.

Com.52. ¶ Quarto ꝓbat poſſibilitatez copulationis per argumētum Themiſtij: ⁊ cōponitur ſic. agens res intelligibiles: eſt intelligibilis per ſe: intellectus agens agit res intelligibiles: igitur eſt intelligibilis per ſe: maior declaratur: qa omne ſimile agit ſibi ſimile: vt homo hoīez: ⁊ ignis ignē: ⁊ generatiz ſimile ſibi ſimile: quare intellectus agens eſt aptus intelligi: ⁊ per ꝯſequens aptus copulari cum intellectu materiali in quodam indiuiduo. vz. in quo eſt completus intellectus ſpeculatiuus. De ſyl'o tangit ibi. [Et vz. ſenſata] minorē. ibi. [Et qa res] tāgit ꝓbationē maioris. ibi. [Conueniēs eſt] inſert ꝯnē: ⁊ verba ei⁹ patēt. ¶ Sz ambiges. qa diſſimile efficit diſſimile: vt mot⁹ efficit calorem. Itēq̄ calor efficit ſubam: vt calor celeſtis in aere ꝯtētus efficit aīalia ex putri mā procreata: vt dicit Auer. 12. metaph. cō. 18. de hac re in expoſitiōe noſtra. 12. libri metaphyſice multa diximus: nunc ꝯo verbū Auerro. in actione intētionali nō hꝫ calūniam: omne nāq̄ agēs intētionaliter ꝓducit ſibi ſimile intētionalr: vt lumē facit colores viſibiles: ⁊ eſt viſibile: imo per ſe: ſimili rōne intellectus abſtractus efficit potētia intelligibilia actu intellecta: vt dicit. 3. de anima. pluribus locis: quare eſt actu intellectus: ⁊ hec eſt expoſitio Auerrois. 7. metaphyſi. cō. 31. vbi inquit. vn̄ neceſſe eſt vt illud qđ eſt non mixtum cum materia: generetur quoquo modo a non mixto cum mā ſimpliciter: quēadmoduz eſt neceſſe vt omne mixtū cuz materia generetur a mixto cū materia. ¶ Animaduertendum q̄ alš dixi vim ſyllogiſmi eē hanc. propter quod vnūquodq̄ tale ⁊ illud magis: ſz res ſenſibiles efficiunt̄ intellecte ab intellectu abſtracto. igit̄ ipſe eſt magis itellectus a nobis. maior verificatur ab Auer. gñatim in omni genere cauſe: vt. 8. ⁊. 7. metaphy. cōmētis. 7mo. ⁊ 2. metaphyſi. cōmento. 4. ¶ Sed quomodo argumentuz Auerrois ac Themiſtij valeat in libro de intellectu dicemus: ⁊ pro parte ſupra diximus.

¶ Nam lz res ſenſibilis per naturā ſit occulta oculis alicuius ſpeciei animalis ꝓpter ſuā debilitatem: nō accidit eſſe occultam omnibus ſpeciebus. naz ſi occulta eſſet omnibus ſpeciebus: igitur prouidentia diuina que dicitur natura ſapientie feciſſet aliquod vanū: ponendo rem in potētia: que nūq̄ ad actuz reduceretur: vt q̄uis veſpertilio lumē ſolis intueri non poſſit. non in omnibus aīalibus eſt hoc. ſimilr q̄uis aliqua hominum ſocietas nō poſſit intelligere hunc intellectuz: nō eſt de neceſſitate vt hoc cōtingat toti ſpeciei. Immo neceſſe eſt vt hoc non accidat.

Com.53. ¶ Remouet q̄onem. Nā videmus aliqđ ſimpr viſibile: ⁊ tn̄ ab aliquo non videri: vt lux ſolis eſt oīno viſibilis: ⁊ tamē ab oculis veſpertilionis nō pōt videri. Simili rōne diceremus q̄ intell's abſtractus. vz. deus eſt oīno intelligibilis: ⁊ tamē ab aliqua hominum ſocietate non viſilis: nec intelligibilis: vt nec ab incolētibus ſub cancri circulo: nec ſub polis. homines eni illi vti beſtie ſunt: nec apti copulari intellectui abſtracto. Reſpōdet hoc enthymema nullum eē: hoc ab aliquo non eſt viſibile. igit̄ nō eſt viſibile. Nam arguit̄ a ſm quid ad ſimpl'r. lz eniz lux ſolis non ſit viſibilis ab oculis veſpertilionis ꝓpter imbecillitatez oculorum: eſt viſibilis ab oculis aquile: vt dicit Plinius ⁊ Ariſtoteles. ¶ Immo pōt argumētuz contorqueri. Primo. quia lux illa non eſt viſibilis propter imbecillitatez oculorum veſpertilionis. igitur vbi nulla eſt imbecillitas poteſt ſimpliciter ferri in ſubiectum: modo intellectus materialis nullam habet imbecillitatez: quia iam probauit eum eſſe eternuz. igitur pōt ferri ad omne intelligibile. Secūdo. intellectus abſtractus eſt natura ⁊ potētia intelligibilis. igit̄ a nobis aliquādo intelligetur. aliter natura egiſſet ocioſe. ¶ Ex his patet ſolutio ad formam: concedo q̄ lumē ſolis ab oculis veſpertilionis nō ſentiatur: attamē ab oculis aquile bene ſentiri poteſt. Similiter lz intellectus abſtractus nō poſſit itelligi ab aliqua hominum ſocietate: vtpote ab incolētibus ſub cancro: tamē non eſt neceſſe hoc contingere toti ſpēi. Immo neceſſe eſt contrariuz accidere: vt q̄ intelligatur interdū ab aliquo homine. Ecce quomodo ſimul reſellit queſtionem: ⁊ quaſi fecit quintam rationem: quaz. 4. metaphy. cōmen. 4. poſuit. Sed ſupra hac ratione Auerrois multipliciter inſtant latini. Primo. qa nihil prohibet aliquid ſm indiuiduuz ⁊ ſpeciez fruſtrari: vt de veſpertilione dictum eſt: ita vt nihil prohibeat totaz ſpeciez veſpertilionis non comprehendere ſolem: lz ſol ſit maxime viſilis: ita nihil prohibet ſpeciez hominum totaz non apprehēdere intellectum abſtractum: q̄uis ſit maxime apprehenſibilis. ¶ Amplius videtur ſophyſtica. quia procedit ex comparatione ſm genus: ad comparationē ſm ſpeciem: vt patet. Tertio. deus eſt maxime intelligibilis: non tamen oportet vt intelligatur a nobis. ⁊ per conſequēs nō eſt ocioſum: ſi a nobis nō intelligitur. ſufficit enim vt intelligatur ab aliquo. ¶ Circa hanc rationē aliter Joannes aliter Suggerius deducit conſequentiam. Joannes quidem ſuſtentatur in vno: q̄ videlicet. ſeparate ſubſtātie comparantur ad intellectum noſtrum: vt forme nate intelligi: ⁊ intell's noſter comparat̄ eis: vt. ſubiaz natum recipere illas ſpiritualiter ⁊ intentionaliter ſiue comprehenſiue: tunc arguit. ſubſtantie ſeparate ſunt naturaliter intelligibiles ab intellectu noſtro. ⁊ econtra intellectus noſter naturaliter aptus illas intelligere. igitur habet naturalem potentiam ad illas intelligendas per eſſentiam earum. igitur ſi aliquando non attinget eas: natura egiſſet ocioſe: quia feciſſet illam potentiam naturalem intellectus noſtri ad illas: que nunq̄ in actum deduceretur. Ecce quomodo Joannes exponit id ex parte intellectus noſtri: ⁊ non ex parte earū. ¶ Suggerius in libro de intellectu quem miſit diuo Thome deducit rationem ex parte earum. Accipit enim primo q̄ ſi intellectus materialis non poteſt intelligere ſuperiores intelligentias: ille non poſſunt intelligere deum: quoniā forma non apta ſuſcipi in maximo receptiuo alicuius generis: illa nō eſt

receptibilis in minus receptiuo eiuſdem generis:ſed in-
tellectus materialis eſt maxie receptiuus in gñe abſtra-
ctorum.igitur ſi prima forma non eſt apta ſuſcipi in intel-
lectu materiali:nec in aliquo cęterarum intelligentiarum
ſuſcipietur.Secundo.petit nullam intelligentiaz mediã
poſſe intelligere mediam vel inferiorem:ſi nõ poteſt in-
telligere primam.Nam.3.de anima.cõmento.14.intel-
ligentia inferior intelligit per eſſentiaz ſuperioris.℄ Ex
his arguit.intellectus materialis non põt intelligere deũ.
igitur nulla mediarum poterit intelligere deuz.igit̃ nul-
la mediarum poteſt intelligere mediam.igitur nulla põt
intelligere ſe.igitur omnes ſunt ſimpliciter ignotę.nam
nec intelliguntur a primo intellectu:nec ab infimo:nec a
medio.a primo quidez non.quia nihil extra ſe intelligit:
nec ab infimo propter dicta:quare deus erit ſimpliciter
ignoratus:ꝛ cętera etiam.℄ Sed hę duę formę dedu-
cendi rationem Auerrois in libro de intellectu refelle-
mus.tractatu videlicet.2.capite.xl.Nunc vero ſat ſit mo-
dum hunc aliqua ex parte attigiſſe.℄ Animaduertẽdũ
tamen rationem poſſe facile reduci ſic.ꝙ videlicet.quic-
quid repugnat eſſentialiter alicui indiuiduo alicuiꝰ ſpe-
ciei repugnat toti ſpeciei:ſiue illa ſpecies ſit vniuoca:ſi-
ue analogica.ꝛ contra etiam quicquid cõpetit indiuiduo
alicuius ſpeciei eſſentialiter:competit cuilibet eiuſdem:
vt.2.cęli.commento.49.ſed intellectus materialis ꝛ cę-
terę intelligentię ſunt eiuſdem ſpeciei:ſaltem analogicę:
vt dicit.3.de anima.commento.19.igitur quicquid eſſen
tialiter repugnat intellectui materiali:repugnabit cęte-
ris intelligentijs:quare ſi repugnat intellectui materiali
intelligere deum:cęteris repugnabit.ꝛ ſic natura ſapien
tię feciſſet aliquod ocioſum.naz feciſſet ſũme intelligibi-
le:ꝛ ab intelligentijs nunꝗ̃ fore intelligendum.hęc nunc
ſatis.In libro enim de intellectu multa replicabimus.
℄ Animaduertendũ ſecundo.ꝙ quando vna ſola ſpe-
cies ſub genere eſt nata habere aliquam perfectionem ꝛ
non habet:totũ illud genus eſt ocioſuz. Similiter.quan-
do aliquod indiuiduum eiuſdem non habet:vel habere
poteſt:etiaz genus eſt fruſtra.ꝛ ſic patet.ꝙ ſi intellectus
hominis nõ poteſt peruenire ad illam cognitionem:nul-
la alia ſpecies perueniet.℄ Tunc ad rationes dicendũ.
Ad primaz ꝙ arguit a ſpecie ad genus:quia ſola illa ſpe-
cies eſt apta perfici illa perfectione:ſecus eſt in veſperti-
lione:qui non tñ poteſt videre:ſed multa alia animalia.
Et per idem ad ſecundam ꝛ ad tertiam per diſcurſuz fa-
ctum etiam ſolutio patet.

℄ Et hic ſolutũ eſt dubium ſupra monſtra-
tum:ꝙ videlicet pręparatio hęc cũ qua ab-
ſtracta recipiuntur eſt vnũ quod accidit in-
tellectui ſpeculatiuo poſt perfectionem:ita
vt huius pręparationis proportio ad intelle
ctuz adeptuz completum eſt:ſicut materia-
lis intellectus ad animam. Vides nãqz poſt
quãlibet formam nouam particularem ge-
neralem ꝛ corruptibilem ꝙ accidit recipien
di impſſio ad formam aliam ꝛ aliam:ꝛ ꝗ̃-
uis procedat in infinitum in pręparationum
fine recipit formam vnam non mãlem.

Com̃.54. ℄ Soluit quęſtionem difficilem.videlicet.vtrũ adeptio
intellectus abſtracti ſit tota ſimul:an ſucceſſiua per par-
tem poſt partem.Reſpondet ꝙ intellectus materialis
intelligit agentem:quoties in eo facta eſt ſũma diſpoſi-
tio pro receptione illius.ſit autez ſũma diſpoſitio:quan-
do videlicet.intellectus ſpeculatiuus eſt in ſũmo:ꝛ quo-
niam hęc ſũmitas eſt mox:ꝛ mox acquiritur abſtractus
intellectus.eſt enim vnum ꝛ idem inſtans copulati eſſe
ꝛ per intellectum ſpeculatiuum perfecti eſſe:veluti vnũ
eſt inſtãs geniti eſſe:ꝛ ſũme diſpoſiti eſſe.Inquit ad hoc
pulchram ſimilitudinẽ.videlicet ꝙ ita ſe habet hęc pręp-
paratio ad intellectum adeptum completum.hoc eſt.ad
intellectum ſpeculatiuum vltimo perfectum:ſicut mate
rialis intellectus ad animam:videlicet imaginatiuam.
Nam vt materialis intellectus eſt vltimo forma animę.
ſic hęc ꝑparatio vltima eſt vltima ſpeculatiui perfectio.
ꝛ declarat:quia videmus ꝙ in materia poſtꝗ̃ recipitur
vna diſpoſitio inſurgit potentia ad aliam:ꝛ vlterius ad
aliam:vt tãdiu ꝗ̃diu venit ad vltimam:quę eſt anima:
qua recepta intellectus materialis copulatur illi animę
per naturam:ꝛ ex illa anima ꝛ intellectu conſtituitur ra-
tionalis anima.eodẽ modo fit in ſpeculatiuo intellectu.
nam acquiſita vna parte eius:aſſurgit potentia ad aliaz:
ꝛ ea acquiſita:iterum aſſurgit potentia ad aliaz:tãdiu ꝗ̃-
diu fiat in ſũmo:quo facto habetur illa pręparatio quę
dicitur adeptio:ꝛ tãdem mediante illa copulatur mate-
riali intellectus abſtractus:per cuius eſſentiam intelligit
homo.dixit illas diſpoſitiones eſſe ad infinitum:nõ ſim-
pliciter:ſed quaſi quo ad noſtrum moduz enumerandi.
℄ Ex his patet ꝙ ſicut acquiſiti eſſe animę imaginatiuę
eſt primuz acqſitũ eſſe intellectus materialis:ita vt vnũ
ſit inſtans acquiſitionis in homine vtriuſqz:ita perfecti
eſſe per ſpeculatiuum eſt primũ inſtans acquiſiti eſſe co
pulationis:ꝛ ſic ad formaz patet ſolutio:ꝙ.vz.copulatio
fiat ſubito:lz pręparatiua diſpoſitio fiat in tempore:ꝛ ſic
ordo eſt iſte.p̃mo ab agẽte homo recipit diſpoſitiões ꝗ̃-
les ꝛ quantas.ſcdo recipit animam imaginatiuã:cũ qua
ſimul recipit intellectum materialez:lz anima traduca-
tur ex ſemine:intellꝰ vero deforis accedat:vt dicit Ariſto.
in libro de animalibus.ex quibus fit rationalis anima:
cuius vna pars e ſemine:altera deforis emanet:hac con
ſtituta rurſum intellectus recipit intellectuz ſpeculatiuũ
per partez poſt partem vſquequo completur.cuius cõ-
pleti eſſe inſtans eſt primum inſtans copulati eſſe cũ in-
tellectu abſtracto:per cuius eſſentiam homo tunc intel-
ligit.Hęc.12.metaphyſicę.cõmen.17.tradit Auerroes.
Utrum vero quãz quis incipit eſſe fęlix:incipiat intellige
re intellectũ agentez:hoc eſt deuz:in libro de intellectu.
in tracta.3.capite.50.pertractabitur.Nunc vero ſat ſic ac-
cepiſſe ab Auerroe beatitudinem fieri ſubito:lz beatifi-
ca diſpoſitio longo acquiratur tempore.

℄ Quia vero eſt hoc:iaz habes ꝙ intelligibi-
lia intellectus ſpeculatiui ſunt ſcientię in po
tentia:quãz ſint ſcientię reruz quę ſunt in po
tentia. Et ex hoc remouetur dubium:quuz
dicit̃:quomõ poſſunt verificari vniuerſalia
in appręhenſione:quuz non inueniantur ex-
tra animaz. ꝛ hoc eſt qḋ induxit Platonem
dicere ꝙ ſint formę ſingulares abſtractę:q̃
dant eſſe ſingularium ſpeciei humanę ꝛ ani
malis. Reſponſio quidem ad hoc eſt ꝙ vni-
uerſalia ſunt ſcientię in potentia eorum ſenſi
bilium:quę ſunt extra animam.

℄ Soluit ſecũdam ambiguitatez.vz.qualia ſunt intelle- Com̃.55.
cta ſpeculatiua:an vniuerſalia:an pticularia:an in actu:
an in potẽtia.Reſpõdet ꝙ itelligibilia intellectus ſpecu
latiui ſunt ſciẽtię in potentia:ꝛ ſic nõ in actu. Sz hęc ſo-

latio deficit:naꝫ ſicut homo in potentia nõ eſt homo:ita ſciẽtia in potẽtia nõ eſt ſcientia:igitur intellecta ſpeculatiua non eſſent ſcientie:qđ falſuꝫ eſt:quaꝫ ſint partes intellectus ſpeculatiui.Dici poteſt ꝙ vnũquodq; res eſt actu ⁊ potentia:eſt quidẽ actu ratione habita ad ſubiectũ:cui ineſt:eſt ꝟo potẽtia ratione habita ad agẽs a quo dependet:⁊ ita intellecta ſpeculatiua ſunt actu reſpectu intellectus materialis:cui inſunt:potentia autẽ reſpectu ſingulariuꝫ e quibus dependent:⁊ hoc innuit Auerro. addẽs. (Quaꝫ ſint ſciẽtię rerum quę ſunt in potẽtia)hoc eſt ſingularia:quę actu ſunt ſenſibilia potẽtia itelligibilia. Hęc reſpõſio ſumitur.3.de anima.cõmẽto.5.Patet ſcđo:vniuerſalia non ſunt extra animam:quomodo igit̃ poſſunt verificari apud intellectũ:tangit fugã Platonis qui voluit ꝓpter hoc argumentuꝫ.ꝙ dentur formę ſingulares abſtracte:quę ideę dicuntur:quę dant hoc eſt agũt eẽ ſingularium ſpeciei humanę ⁊ aĩalis.❡ Ad duo nãq; poſuit ideas Plato.❡ Ad ſcientias quidem ſaluandas:nã quum ſcientia ſit entium:⁊ non poteſt eſſe ſingularium materialiũ:igitur erit formarum a ſingularibus abſtractarum ſm eſſe.Ad generationem ꝟo quia omne ſimile generatur a ſibi ſimili:propter quod homo hominem generat propter ſimilitudineꝫ in idea hominis:⁊ animal generat animal propter ſimilitudineꝫ in idea animalis. Sed quia hęc reſponſio eſt contra Ariſtoteleꝫ. Reſpõdet ſm peripateticos ꝙ vniuerſalia ſunt ſcientię: actu quidem reſpectu intellectus quem perficiunt. potentia ꝟo reſpectu eorum ſenſibiliuꝫ:quę ſunt extra:⁊ ex quibus dependent.❡ Circa hęc quęres quid eſt vniuerſale apđ Auerroem.Secundo.vtrum vniuerſale ſit ſcientia rei. Tertio.vtrum vniuerſale ſit ens rationis.❡ De re hac in multis locis diximus.⁊ in.12.metaphy.cõmen.4.dicemus.nunc raptim animaduertendum.Primo.ꝙ vniuerſale eſt ęquiuocum ad vniuerſalem propoſitioneꝫ ⁊ ad rem vniuerſalem.propoſitio eniꝫ vniuerſalis dicitur vniuerſale pro quanto vel natura vel conſtructione eſt talis. Hęc eniꝫ poſitione ſiue conſtitutione eſt vniuerſalis.omnis homo eſt grãmaticus in materia de ineẽ. Hęc ꝟo in materia contingenti contingit.omnem hominem eſſe grammaticum:vt dicitur primo prioruꝫ.Illa ꝟo eſt vniuerſalis natura.omnis cygnus eſt albus:naꝫ nihil eſt reperiri ſubiecti:cui non competit pręđicatum. propoſitio igitur vniuerſalis dicitur vniuerſale quoddã.De hoc loquitur.12.metaphyſi.cõmen.51.vbi dicit ꝙ ſcire vniuerſalia eſt ſcire particularia in potentia:⁊ in p̃mo priorum.capite.7.⁊ in poſterioribus ſępiſſime. Rurſuꝫ res etiam dicitur vniuerſalis:⁊ hęc non vna ratione dicitur, nam quędam eſt vniuerſalis per eſſentiam:quędaꝫ participatione. vniuerſales res per eẽntiam ſunt omnia abſtracta:vt deus ⁊ intellectus celoruꝫ:vt dicitur.3.de anima.cõmento.19.⁊ in libro de ſomno.Sunt enim vniuerſales per eſſentiam:quia per naturaꝫ abſtrahunt a materia:pręſentia materię:⁊ conditione materię.non auteꝫ vniuerſales pręđicatione:quia repugnat eſſe plura:de ꝗbus aliqua earum pręđicetur.Uniuerſales ꝟo per participationem ſunt formę materiales vniuerſaliter cõceptę:de quibus in peri hermenias.quoniam autem ſunt hęc quidem rerum vniuerſalia.illa ꝟo ſingularia.Dico autem vniuerſale quod in pluribus natum eſt pręđicari:vt homo.Uniuerſale autem in pręđicando tribus accipitur modis:vel ſimpliciter in potẽtia:vel ſimpliciter in actu:vel in eſſe medio inter potentiam ⁊ actum. Uniuerſale ſimpliciter in potẽtia eſt res ſenſibilis apta intelligi.pro quanto eniꝫ actu eſt extra animam:eſt actu ſingulare.pro quanto eſt aptum intelligi abſq; materia:eſt potentia vniuerſale. Nam quod eſt:prius potuit eſſe.vt dicit Alexander.Uniuerſale actu ſimpliciter eſt res:dũ intelligit̃.nam intellectus nihil intelligit: niſi abſtractuꝫ a materia ⁊ pręſentia ⁊ conditione materię.Unde ſecũdo de anima.cõmento.65.inquit.Et debes ſcire ꝙ comprehenſio intentionis indiuidui eſt ſenſuꝫ:⁊ comprehẽſio intentionis vniuerſalis eſt intellectus. Uniuerſale in eſſe medio eſt quod habet eſſe mediũ.nam ſingulare eſt quod includit materiam pręſentiam materię ⁊ conditionem materię:vt quando eſt omnino in ſubiecto quali et quanto. In medio autem ⁊ ſenſu exteriori includit conditionem materię ⁊ pręſentiam materię.non autem materiam. In ſenſibus interioribus:vt in imaginatiua ⁊ dianoetica.hoc eſt.cogitatiua abſtrahit a materia ⁊ pręſentia materię.non autem a conditione materię. igitur vniuerſale habet eſſe medium in ſenſibus ⁊ medio. Hęc tradit Auerroes.2.de anima.cõmento.60.❡ Ex ꝗs patet. primo quid ſit vniuerſale.nam quaꝫ tãdiu ſit ſingulare ꝗdiu materiam includat vel eius aliquid: tunc vniuerſale nihil aliud erit:niſi forma ſiue ſubſtantialis:ſiue accidentalis concretiue concepta.hoc etiam patet.ꝗa vniuerſale format intellectum.materia autem cum ſit in potentia:non format.oportet enim omne intelligibile eſſe actu:vt.9.metaphyſi.cõmento.20.dicitur. Idem primo metaphyſi.cõmento.27.⁊.12.metaphy. cõmento.14.⁊ 7.metaphy.cõmento.35.⁊.37.⁊.43.dixi cõcretiue ſumpta.nam vniuerſale eſt totuꝫ quoddam:vt primo phyſicę auſcultationis.cõmento.5.vnde primo metaphyſi.cõmento.17.inquit.genus eſt medium inter actum ⁊ potẽtiam.⁊ intelligit quod eſt forma nõ ſimplex nec compoſita:ſed pars accepta per modum totius.Patet ſecundo ꝙ vniuerſale ſimpliciter in actu non eſt ens rationis.naꝫ ens rationis eſt ens ſecundo intellectum.12. metaphyſi. cõmento.19.Uerum vniuerſale dum pręđicatur eſt ens rationis:vel ſalteꝫ ſub ratione relatiua entis rationis:vt primo metaphy.cõmento.28.dicit.ſpecies ſunt relatiuę non exiſtentes per ſe.⁊.7.metaphyſi.cõmento.48. vniuerſale eſt in capitulo ad aliquid.10.metaphyſi.cõmẽto 21.Scientia dicitur ſm relationem ad ſcituꝫ:ſed vniuerſale eſt ſcientia ſingulariuꝫ:vt dicit hic:⁊ dicemus. omnibus enim ꝗs locis patet vniuerſale:vt pręđicans eſſe relationeꝫ. Patet tertio vniuerſale eſſe ſcientiam rei:vnde primo metaphy.cõmento.27.inquit.compręhẽſio vniuerſalis eſt ſcientia ſingularis in potentia.compręhẽſio autem ſingularis non eſt ſcientia.⁊ ita patet quid ſit vniuerſale:quoniam ſua definitio eſt eius per modum formę. Materia ꝟo vniuerſalium eſt intellectus materialis.nam nulla intelligentiarum per rerum materialium intentiones intelligit:ſed quęlibet intelligit per eſſentiã. nam eius eſſentia eſt eius intellectio.ex hoc patet ꝙ non ſunt inculandi:qui vniuerſalia volunt eſſe ſpecies intelligibiles.nam ſunt formę intentionales rerum ſenſibiliũ: vt dicemus in libro de intellectu.⁊ tanq; ſimilitudines ſingularium.Effectrix cauſa vniuerſalium eſt intellect⁹ agẽs: patet primo de anima.commento.8.⁊.7.phyſicę auſcultationis.cõmento.20.⁊.3.de anima locis plurimis.ſinis ꝟo vniuerſalium vltimus quidem eſt vt pręparet intellectum materialem ad beatitudinem:vt dicit hic Auerroes.Penultimus finis eſt vt res materiales cui primo omnium principio copulet ⁊ coniungat.naꝫ corruptibiles res ex quo a primo principio exierunt:eidem poſſunt redire non in eſſe reali:⁊ ita in eſſe intentionali: quod eſt eẽ vniuerſale.⁊ hęc omnia tangit Auerroes.12.metaph. cõmẽto.4.De his ample dicemus in libro de intellectu quem pręmanibus habemus.

⁋ Et iam diximus eſſe notum per ſe ꝙ id qđ eſt in potētia i aliquo genere: neceſſario exit ad actum in illo genere ex aliquo illius. Sꝫ ſcientię in potentia ſunt intelligibilia. igitur neceſſario educuntur a ſcientijs: quę ſunt in actu: quando requirunt motorez efficere ea de potentia ad actum.

Com. 56. ⁋ Textus iſte reperitur valde corruptus. ⁊ quia euꝫ nō legi in propria lingua: accepi verba hęc vt iacent in codice meo: quęꝫ felix illa Hieronymi Bernardi memoria olim mihi miſit. Uidetur igitur mihi Auerroes velle pbare ꝙ intellectus agens: qui eſt beatitudo: ſit ſcientia in actu. ⁊ ſyllogiçat ſic. omne exiens de potentia ad actum neceſſario exit ad actuꝫ ab aliquo ſui generis. hanc recipit tāꝙ per ſe notam. ⁊ declarauit eaꝫ in libro metaphyſicę contra Platonem ſępius. Intelligibilia ſunt ſcientię quę exeunt de potentia ad actū. igitur neceſſario exibūt ad actum a ſcientia in actu. ſub hac concluſione accipio hanc. Sed exeunt ad actum ab intellectu agente. igiť intellectus agens eſt ſcientia in actu.

De intellu agente. ⁋ Animaduertendū: vt in libro de intellectu dicemꝰ: ꝙ aliquādo apud Auerroem inuenimus ꝙ intellectus agens eſt deus. quādoqꝫ ꝙ eſt aliquid animę noſtrę. quandoqꝫ ꝙ eſt propoſitiones: ex quibus fit ſyllogiſmus. Cauſa eſt. quia triplex eſt intellectus agens. Unus quidē vti ſol: qui forma eſt vniuerſalis omnium intellectuum ſeparatorum: ⁊ id per cuius eſſentiam omnes illi beantur. Alius infimus animę: qui pars eſt rationalis animę. hic autem eſt vti lumen: quo intellectus materialis recipit intellecta. ⁊ hunc dedit intelligere. 3. de aia. cōmēto magno dicēs. ⁋ Immo debes ſcire ꝙ reſpectus intellectus agentis ad iſtum intellectuꝫ eſt reſpectus lucis ad diaphanum ⁊c. modo lux eſt forma diaphani. Conſtat autem hoc nō verificari de deo. Tertius eſt intellectus agens. quaſi inſtrumentuꝫ. vt prima notio: quę idcirco intellectus diciť. 3. de aia. cōmento. 36. pro quanto eſt principium quo extrahitur cōcluſio de potentia ad actum. erit igitur intellectus illuminans tm̄: vt deus. intellectus vt lumen: quo fit illuminatio a principio intellectoꝝ. Tertius eſt intellectus illuminatus. vꝫ. a primo mediante hoc lumine. ⁋ De intellectu ſimpliciter illuminante Auerrois verba hic intelliguntur. Nam ille eſt ſcientia ſibi ⁊ alijs. ſibi quidez per eſſentiaꝫ: vt dicit. 12. metaphy. cōmento. 51. alijs ỽo per receptionem.

De rōnali aia. ⁋ Sed quęres ſtatim quomodo intellectus: qui eſt: vt lumen ſe habeat ad rationalem animaꝫ: vtruꝫ vt pars. an vt accidens: vel facultas. ⁋ In hac re inueni Auerroem valde erraticū: ac varium. In. 3. enim de anima. cōmento magno, inquit. ſed opinanduꝫ eſt ꝙ in anima ſunt tres partes intellectus: quaruꝫ vna eſt intellectus recipiens. ſcđa autem eſt efficiens. tertia autez eſt factum vt intellectus ſpeculatiuus: ⁊ non poſſunt eē partes niſi reſpectu alicuius totius: nec poteſt vnum totum reſpondere tribus partibus: niſi ſit totuꝫ integrale. quare erunt duę compoſitiones, altera quidem ex intellectu agēte ⁊ intellectu materiali: quę anima rationalis erit ſm ſe ⁊ quodlibet ſui ęterna. altera erit compoſitio ex intellectu materiali ⁊ itellectu ſpeculatiuo: quę eſt intellectus adeptus. Ecce quomodo intellectus quaſi lumen videtur eſſe vti pars rationalis animę. naꝫ de intellectu: qui eſt deus: illa compoſitio intelligi minime pōt. Idem accipi poteſt eodez. 3. de anima. cōmētis. 17. ⁊. 18. vide. ⁋ In contrarium videtur Ariſtoteles. ipſe enim vult rationalem animaꝫ habere partes duas. alterā per quam incipit ⁊ deſinit. ⁊ alteram per quā remanet: vnde 12. metaphy. inquit. (Si autem ⁊ aliquid maneat poſterius: perſcrutandum eſt. In quibuſdam enim nihil phibet: vt ſi eſt anima talis: nō tota: ſed intellectus. totā nāqꝫ impoſſibile eſt forſan.) Ecce quomodo rationalem animam conſtituit ex duabus partibus. alteram ex ſemine traductam volens. quam gręci dianoeam vocant: noſtri cogitatiuam: ſiue diſcurſiuam: ſiue imaginatiuaꝫ. alteraꝫ deforis accedere: intellectum. vꝫ. materialem: qui cuꝫ nō ſit captus ex ſemine: nec in ſemē redit: ſed remanet. vbi autem rationalis anima eſſet cōpoſita ex intellectu agente ⁊ materiali: vt Auer. dicebat. eſſet tota ęterna: nihilqꝫ eius inciperet: nihilqꝫ deſineret: res hęc grauis eſt: ⁊ valde laborioſa: attamen apud Auer. ſi dicta ſua debent cōuenire: dicēdum eſt ꝙ rationalis anima eſt duplex: vna quidem animās ac formans: altera animata ac formata. Rōnalis anima animās eſt intellectus materialis ęternus: qui quum appropinquet materię: hꝫ aliquid priuationis: ſm qđ eſt capax omniuꝫ intelligibilium: quuꝫ ỽo a materia recedat: ac deo appropiquet: pluſꝙ cęterę formę materiales: vt. 2. phyſicę auſcultationis. cōmen. 26. habet aliquid perfectionis: per qđ quaſi illuminatur ⁊ redditur capax intelligibilium: vt diaphanū per lumē reſpectu ſenſibilium: igitur intellectus materialis poteſt dici anima: pro quanto animat ⁊ format holez: ⁊ eſt quaſi vti qđdam cōpoſitum ex priuatione ⁊ lumine illo: quę nō re diſtinguūtur: ſed mō tm̄ intelligendi: ⁊ hoc modo accipiendo rationalez animaꝫ: in toto noſtro intellectu: ⁊ in toto libro deſtructio deſtructionū. nos intellectuꝫ materialem vocabimus animam rōnalem: ⁊ quādoqꝫ intellectū materialem: quādoqꝫ intellectū potentię: ſiue poſſibilez. Rationalis ỽo anima animata: ſiue formata eſt qđdam compoſituꝫ ex parte perfectiori noſtrę formę: quę (vt dixi) gręce dianoea dicitur: ex ſemine traducta: ⁊ intellectu mālī: quem nūc diximus: hoc eniꝫ cōpoſitum ſm aliqđ eſt ęternuꝫ: ⁊ ſm aliqđ eſt genitum: quātum quidem ad intellectum mālem deforis accedentem: ęternum. quātum ỽo ad dianoeam ex ſemine eductam: corruptibile ⁊ genitum: igitur intellectus materialis eſt vna rōne pars: vtpote ad animam rationalez animatam: ſiue formataꝫ: alia ratione totum ad partes rationis. vꝫ. ad lumen ⁊ ad priuationem. Itēqꝫ vna ratione anima: alia ỽo pars aię. Ex ijs patet pmo qūo lumen illud qđ eſt itellectus agēs ſit aliquid animę noſtrę. ⁊ quomō non. Patet ſcđo inter Ariſto. ⁊ Auerroem concordia: ⁊ inter dicta Auer. etiaꝫ. Nam quādoqꝫ Auerro. intellectum materialem vocat animam: quādoqꝫ partē animę. Simiľr ⁊ ego in ſcriptis meis interdum intellectuꝫ mālem animaꝫ: interdū partem animę voco. Hęc eniꝫ ſic ꝯfuſe dicta: debent ad hūc ſenſum ⁊ diſtinctionez reduci: ſed vtrum hęc ſit ſimpliciter veritas: in libro de itellectu tāgemus: vbi oſtendemꝰ ꝙ pueriliter Auerro. intellexerit Ariſto. ⁊ qūo deprauauit fere oēs eius textus: nunc ỽo ſit dictum intm̄.

⁋ Difficile eſt aūt ei qui non puenit ad hunc gradū cōcedere hoc. itaqꝫ dubitat: ſicut longe eſt ei qui eſt in vna ętate temporis credere quod accidit ſibi in futuris.

⁋ Declarata poſſibilitate copulationis: nunc tangit difficultatem. Sunt eniꝫ quidaꝫ qui huic poſſibilitati nō aſſentiunt: ⁊ hoc qa non peruenerunt ad ſtatuꝫ illum. Naꝫ vt conſiſtens in ętate pueritię: vel iuuentutis non credit ſibi acceſſura: quę in eo ꝯtingere ſolent in poſterioribus ętatibꝰ. Iuuenis enim fortis ac robuſtus ⁊ bene firmus: nūꝙ credet ſibi in ſenio contingere podagraꝫ: ramiceam Com. 57.

taſſes: ſurditatem: vel alia ſenibus peculiaria: ita iuuenis nunc ſtudẽs: quum non intelligat: niſi per ſyllogiſmuʒ: ac diſciplinam non poteſt videre: vel excogitare: quomodo ſibi accidere poſſit tempus tale: vt ipſe abſq; ſyllogiſmo ratione ⁊ labore intelligat: per eſſentiam. vʒ. intellectus agentis: quemadmoduʒ ipſe intelligit abſq; pena ⁊ labore: hec eſt cauſa difficultatis: ⁊ proculdubio hec difficultas maximum apud me habet momentum: per viã eniʒ hanc: quam dedit Auerro. nemineʒ vidimus beari: neq; per hiſtorias antiquorum legimus aliquem beatum tali via fuiſſe. bene autem per heroicam virtutem: vitiorum compreſſionem: ac merita legimus innumeros eſſe beatos: de his tamen in libro de intellectu dicemus.

⁋ Et nobis quideʒ in hoc videtur ꝙ euẽtus ad hanc perfectioneʒ naturaliter accidit vtplurimũ ex aggregatione reruʒ coadiuuantiuʒ ſeſe. igitur euentus huius perfectionis: vtplurimum continget tempore ſenectutis: ac poſt multum ſtudium in ſpeculatione et moribus: ⁊ poſt elongationem ſuperfluarũ rerum: que videntur neceſſarie: ⁊ non ſunt: ⁊ videtur ꝙ plures debeant puenire ad hãc perfectionem: quando vicinanẽ ſegregationi huius eui: quia hec perfectio eſt oppoſita perfectioni corporee.

Com̃.58. ⁋ His declaratis ⁊ hñ ſolutis: vult determinare tempus quo quis eſt aptus beari: ac capax huius perfectionis. Et dicit primo. ꝙ tempus eſt ſenium. Dicit ſecundo. ꝙ non decrepitas: ſed virilitas: que eſt poſt iuuentutẽ ⁊ ante decrepitatem. probat primũ. Nam ad talem beatitudineʒ requiruntur multa: que paruo tempore congregari non poſſunt. ex parte quidem intellectus requiritur adeptio intellectus ſpeculatiui: in quo multe partes ſcientie ſpeculatiue continentur: ex parte corporis requiritur victoria ſenſitiue partis: que haberi non poſſunt niſi per habitus lõgo tempore acquiſitos. ex parte vero fortune requiritur decentia bonorum. non quidem ſuperexceſſus: q̃ impedirent. iuxta illud. ſi hec eſſent: ego non eſſem. nec ſufficit paupertas. 10. ethicorum. homo enim animal eſt indigens. ſed requiritur: vt dicit Ariſtoteles: ſufficiẽtia: que haberi non poteſt mox ⁊ in pueritia: ⁊ ita patet qualiter beatitudini cõueniens etas eſt ſenectus. probat ſcdm. inquit enim. Et videtur ꝙ plures debeant puenire ad hãc perfectionem: quando vicinantur ſegregationi hui9 eui. hoc eſt iuuentutis. quaſi dicat. ꝙ etas conuenientiſſima eſt virilitas. probatur. quia hec perfectio eſt oppoſita perfectioni corporee. opponitur enim morbis: quos ſenes ferunt oblitionibus: grauedinibus: hebetudini: ⁊ ceteris: q̃ ſenem imbecillum faciunt: oportet enim corpus ſanum eſſe. 10. ethicorum. itemq; opponitur ire: libidini: inquietudini: ambitioni: ac ceteris: que conueniũt iuueni. igitur prompaſſima etas beatitudini eſt virilitas: que fortaſſe eſt. 33. annorum: qualis Saluatori noſtro tributa fuit.

⁋ Animaduertenduʒ ꝙ ad hoc vt homo poſſit eſſe capax beatitudinis: quedam requiruntur tãq; neceſſaria: quedam vt remouentia impedimenta. vt quideʒ neceſſaria: reqritur intellectus ſpeculatiui adeptio. partes aũt intellectus ſpeculatiui eſſentiales ſunt naturalis ſcientia ⁊ metaphyſica. Mathematica enim non eſt diſpoſitio ad felicitatem: quum careant fine: ſintq; enumerate propter exercitium: vt dicit Alexander. diſpoſitiones partiũ ſunt dialectica ⁊ grammatica: dialectica quidem ppter inuentionem ⁊ errorum confutationem: cum quibus nõ eſt copulatio. grammatica vero quoniam vtpluͥm fit p ſcripta alioꝝ: que ſine lingue ſciẽtia haberi nõ poſſunt: quãdo igit̃ intellectus ſpeculatiuus eſt perfecte acq̄ſitus in intellectu materiali: tũc copulabitur itellectus abſtract9 vt forma: per cuius eſſentiaʒ erimus intelligentes. vt vero remouentia impedimenta eſt neceſſaria victoria concupiſcibilium: vt declarãt Auerroes. 7. phyſicorum. cõmẽ. 20. ⁊ alibi pluries. itemq; ⁊ bonorum externorum ſufficientia. non quidem defectus. eſt enim paupertas impeditiua felicitatis apud peripateticos. nec vero ſuperexceſſus. nam exceſſiue bonorum multo magis impedit felicitatem. Nos vero chriſticole tenemus per nihil nos poſſe mereri felicitatem. nam per nihil finitum meremur rem infinitam. verum ad beatitudinem cõferunt merita: que ſunt virtutũ vſus: quibus ſolis deus volẽs mere cõtigẽter per ſui eſſentiã beat nos. de his ampliſſime dicemus in libro nr̃o de intellectu: quẽ nunc facimus pro reſolõne olim coꝝ: que noſtra iuuentute inuenimus.

⁋ Et quum Auẽnaſar credidit in fine ſuorũ dierum peruenire ad hanc perfectionẽ ⁊ nõ peruenit: poſuit impoſſibile hoc ⁊ vanuʒ: ⁊ dixit eẽ fabulas vetularuʒ: ſed eſt ſolum: vt nos diximus. nõ autem vt dixit vir iſte.

⁋ Auẽnaſar cõmiſit peccatum in logica. arguit enim ab vna ſingulari negatiue ad vniuerſalem negatiuã de poſſibili: et non valet. Socrates non eſt rhetoricus. igit̃ impoſſibile eſt hominem eſſe rhetoricuʒ. ⁋ Iaʒ vides errorem logicum. ita arguit ipſe: ego in fine dierum meoꝝ non perueni ad ſtatum talem. igitur impoſſibile eſt hominem peruenire ad ſtatum illum: propter quod inter fabulas enumerauit copulationem hanc: quod forte nõ male dixit. nonnulli codices habent queda; alia verba: que an ſint de textu: ignoro. ⁊ propterea omiſi. ego enim Auerroem non legi in pprio fonte. ⁋ Hec tradit Auerroes de poſſibilitate copulationis. Com̃.59.

⁋ Einſdem Auguſtini Niphi Cõmentatio in 2m Libruʒ de beatitudine anime Auerrois.

Et remãſit iterũ declaratio vna adiuncta iam dicto ad inquirenduʒ. videlicet intellectũ in actu: qui moueat materialeʒ ⁊ reducat eum in actũ: ſicut reperiuntur hec duo in quolibet generabili ⁊ corruptibili ſpecie. hoc eſt. potẽtiale ⁊ actuale: qđ trahit illud in actuʒ: ⁊ ſm Ariſtotelem in libro de anima. hec via eſt manifeſtior ad inueniendum intellectum abſtractum: qui ducat intellectum materialem ad actum.

In libro expoſito concluſit poſſibilitatem ſyllogiſmis ⁊ rõnibus. In quibus multa ſibi petẽtnunc illa ſeriatim declarat. Et primo ꝙ in rerum natura ſit intellectus agens. Secundo. ꝙ ille ſit abſtractus a materia ⁊ magnitudie. Et arguit. vt mihi videtur per argumentum a ſimili. Sicut in qualibet ſpecie generabili ⁊ corruptibili eſt dare aliquid vt agens: ⁊ aliquid vt patiens: ita in natura intelligibili: ponitur anteʒ antecedens ab omnibus. igitur ⁊ conſequens ponendũ. Primo accipit concluſioneʒ. Secunda ibi. [Sicut reperiũtur] Accipit maiorem: ⁊ tacuit minoreʒ. [Et ſm Ariſto.] Cõmẽ. 2m.

Declarat ſecundo ꝙ eiuſmodi agens intellectus ſit abſtractus auctoritate Ariſtotelis dicentis viam hanc valere pro abſtractione intellectus agentis. ¶ Sed circa hęc dubitare potes primo contra maiorem. Nam ea accepta. addo hanc minorem. Sed materia eſt res generabilis ⁊ corruptibilis. igitur eſt dare materiam agentem ⁊ materiam patientem. Contra minorem arguitur. Nam intellectus nō eſt ſpecies generabilis ⁊ corruptibilis: vt videtur Auerroes dicere. In libro de anima. 3. dicemus prolixe. nunc vero vis rationis accipiatur hac via. Omne factum habet aliquid ex parte agentis ⁊ aliquid ex parte materię. intellectus ſpeculatiuus eſt factus. igitur habet aliquid ex parte agentis ⁊ aliquid ex parte patientis. nūc ceſſat prima calumnia. nam materia non eſt facta. ceſſat ſecunda. quia intellectus ſpeculatiuus apud Auerroem eſt factus. ¶ Sed tunc reſtat adhuc quęſtio. quia licet pro intellectu ſpeculatiuo formando requiratur aliquid ex parte agentis: non eſt probatum illud eſſe in ſpecie intellectus. dicet enim aduerſans illud ex parte agētis requiſitum eſſe corpus ⁊ nō intellectū. Reſpondet Auerroes 3. de anima. comentis. 17. ⁊ 18. ⁊ 7. metaphy. cōmen. 31. quia omne mixtum cum materia fit a mixto cum materia: ⁊ econtra. omne ſeparatum a materia fit a ſeparato a materia. modo intellectus ſpeculatiuus eſt ſeparatus a materia. quare agens eum erit ſeparatus a materia: ⁊ ita intellectus. ⁊ hęc eſt illa via Ariſto. quam dicit Auerroes eſſe manifeſtam ad probandum hunc intellectum eſſe abſtractum a materia.

¶ Et dicentibus nobis ꝙ itelligere eſt ſimile ipſi ſentire nō debes propter hoc credere ꝙ hic intellectus eſt extra animam: ſicut ſenſus eſt extra animam: quia intelligibile quod eſt comparatum intellectui materiali compara tione ſenſati ad ſenſum eſt in anima: ⁊ ſenſatum eſt extra animam. Et propter hoc non de neceſſitate eſt ꝙ hęc itelligibilia ſint ſeparabilia: vt opinatus eſt Plato: ⁊ anima recipitur in definitione intelligibilium ſpeculabilium: ſenſus autem non.

Com. 2. ¶ Sępe Auerroes accepit intelligere eſſe ſimile ipſi ſentire: idcirco dubitat. Nam ſi ſic: tunc intelligibilia eſſent extra animam: vt Plato dicit. conſequentiam probat. quia ſenſibilia: circa quę eſt ſenſus: ſunt extra animam. igitur ⁊ intelligibilia. Reſpōdet ꝙ ſimilitudo non eſt aſſumēda quantū ad omnia: ſed ꝙ ſicut ſenſus eſt in pati ⁊ moueri a ſenſibili: ita intellectus patitur ⁊ mouetur ab intelligibili. eſt vero differentia: quia intellectus: hoc eſt: intellectio non eſt extra animam: hoc eſt: a re intelligibili extra animam: ſenſus vero eſt a re ſenſibili extra animam: intelligibile enim quod mouet intellectū eſt in anima ſaltem dianoetica: ſiue imaginatiua. ſenſibile vero quod mouet ſenſum eſt omnino extra animam ⁊ dianoeticam ⁊ ſenſitiuam. nam mouet ſenſum: prout continetur in medio illuminato. hęc declarata ſūt. 2. de anima. cōmē. 60. ¶ Ex his infert contra Platonem. ꝙ intelligibilia non ſunt ideę ac formę ſeparatę: vt Plato fingit. Nam qd eſt in anima: non eſt ſeparatum: ſed intelligibilia ſunt in anima: ſaltem dianoetica: igiť nō ſunt ſeparata. Hęc eſt prima differentia inter ſenſibile ⁊ intelligibile: deinde tāgit ſecūdam: ꝙ. vz. intelligibile definitur per animam: ſenſibile vero: non per ſenſum: eſt eni intelligibile intentio contenta in anima apta mouere intellectū: ſenſibile vero quā ſit ęquiuocum per nullam definitur: vt ſecūdo de anima accipitur: ⁊ hęc ſecunda differentia confirmat primam: nam ſi anima cadit in definitione itelligibilis eſt: quia eſt illi ſubiectum: ⁊ per conſequens intelligibile non eſt idea ſeparata a corpore: vt Plato dixit.

¶ Et remāſit nobis declarare: quomodo formę materiales mouent intellectum materialem: ⁊ reducunt eum in actum: ſicut ſenſatū ſenſum. Hanc autem pręparationem nō habent formę inquantum ſunt in materia: ſed inquantum formę: nam impoſſibile eſt rem non materialem operari in imaterialem: niſi inquantum eſt forma ſolum. Formę igitur materiales ſenſatę mouent intellectum materialem: cum acquirunt eſſe formarum: quę de neceſſitate non ſunt in materia. Hęc autē eſt forma illa: quę inducit formas materiales efficere intellectiōes. Et ſcis ꝙ omne qd inducit aliquid facere rem intellectus: eſt intellectus neceſſario: ⁊ ideo dicitur ꝙ formę materiales ſūt itelligibiles in potētia: ⁊ oportet ꝙ habeant vnum agens: quod extrahat eas de potētia ad actum: ſicut habet quodlibet: quod eſt in potentia.

Com. 3. ¶ Nūc tertio explanat aliud qd remanſit in libro primo vz. quō materiales formę ſunt aptę mouere intellectum materialem: ⁊ reducere eum ad actum: vt ſenſibile reducit ſenſum: hoc eſt id qd relinquebatur: ⁊ ad huius ſolutionem accepit pmo ꝙ formę materiales mouent intellectum quando habēt eſſe abſtractum a materia pręſentia ⁊ conditione materię: ⁊ ſyllogiſmus eſt iſte: formę acceptę vt formę ſūt abſtractę. Formę materiales mouēt intellectum materialem vt formę ſimpliciter. igitur formę materiales mouent intellectū ſub eſſe abſtracto. primo tangit minorem ibi. [Hanc autem pręparationem] deinde ibi. [Formę igitur] Infert concluſionem: ⁊ omiſit maiorem. Petit ſecūdo ꝙ intellectus agens eſt forma faciens formas materiales efficere intellectionem: ſiue rem intellectualem. Cui addit maiorem ⁊ ſcis ꝙ omne qd inducit aliquid facere rem intellectus: eſt intellectus neceſſario: ⁊ tacuit concluſionem. vz. ꝙ intellectus agēs ſit intellectus tm: ⁊ tunc concludit intentum. ⁊ ingt. ⁊ ideo dicitur ꝙ formę materiales ſunt intelligibiles in potentia: ⁊ oportet ꝙ habeant vnum agens: qd extrahat eas de potentia ad actum: ſicut habet quodlibet: qd eſt in potētia: ⁊ ita habes tria: pmo quomodo res materiales mouēt intellectum materialem: quia mouent ſub eſſe abſtracto: ⁊ inquantum formę. ſecūdo ꝙ res intelligibiles anteq̄ intelligantur: ſunt in potentia ad mouendum intellectum. tertio ꝙ datur aliquod agens extrahens illa de potentia ad actum: quod eſt intellectus tm.

¶ Et ſicut res quę appręhenditur a ſenſu viſus: apparet per illud quod videť: quod eſt ſua cauſa: vt eſt lux: per hanc eandem rationem eſt proportio intellectus abſtracti cum materiali: ſimilis ꝓportioni primi apparentis. vz. lucis cum ſenſu viſus.

Com. 4. ¶ Declarauit hactenus ꝙ intelligibilia educuntur de po

tentia ad actum intellectionis per vnū agens: ⁊ ita ꝙ deƚ aliquod agens extrahens intelligibilia. nūc declarat ꝗ͞le est idem agens: ⁊ vult ꝙ illud agens sit ens intelligibile: ⁊ arguit sic. vt visibile ad lucem: ita intelligibile ad intellectum agentē: sed lux est agens visibilia ⁊ visibilis. igiƚ intellectus est agens intelligibilia ⁊ intelligibilis. ⁊ hoc inquit per illud quod videƚ: quod est sua causa: vt est lux: nam colores videntur per lucē: quę est visibilis: ⁊ est causa colorum. non quidem ꝙ sint: sed ꝙ videanƚ. ¶ Aduertendum: vt diximus: ꝙ triplex est intellectus agens: vnus vt sol: siue lux. alius vt lumen procedēs a luce: qui est aliquid animę nostrę: saltem quasi forma. alius illuminatus: vt intellectus in habitu: siue propositiones primę: vt dicit Auerroes. 3. de anima. cōmento. 155. in calce. ¶ Auerroes loquitur hic de intellectu: qui est quasi lux: siue sol: qui est deus benedictus apud eum. nā hic similis est luci: siue soli: vt dicit Auerro.

¶ Et quum intellexisti hęc: intelliges ēt illō qō Aristoteles ait. dixit eni ꝙ conueniēs est hic eē intellectū itelligētē oīa: ⁊ vnū intellectum qui oīa reducat intelligibilia: vt lux q̄ oīa apparētia in potētia reducit ad actū.

Com̄. 5. ¶ Declarauit ꝙ intellectus extrahens est res intelligibilis. nunc declarat ꝙ vnus ⁊ idem est intelligibilis ⁊ intelligens omnia. ꝙ quidē enim sit intelligibilis: patet. quia similis luci: quę facit visibilia: ⁊ ipsa videtur. ꝙ vero oia intelligens: patet. quia omnia agens est: ⁊ est intellectus. igitur syllogizetur sic. intellectus omnia faciēs est omnia intelligens. illud agens extrahens intellectus est oia faciens. igitur omnia intelligens. ⁊ sic patet qualiter per intellectum agentem: qui est vel lux. intelligit deum qui est sibi scientia omnium: ⁊ alijs etiam scientia oiū per eius essentiam. ¶ Dubitatur contra hanc rationem: qa intellectus Saturni est omnia agens ⁊ intellectus: ⁊ tamē nō est scientia sibi ⁊ omnibus: quia non est scientia deo: quia deus nihil intelligit extra se. Secundo. intellectus agens sicut lumen. requiritur enim vt agens: an vt conditio patientis. non vt agēs: quia similis est lumini. mō est dispositio diaphani receptiua: ⁊ non actiua s̄m Auerroem. 3. de anima. cōmento. 67. cōtra Auēpacem. Potest dici ad primum ꝙ maior Aristotelis debet intelligi sic. intellectus omnia intelligens ⁊ virtute propria omnia itelligit: modo intellectus Saturni, etsi omnia agat infra se: non tamen virtute propria: sed virtute primi. ¶ Ad secūdū dicendum ꝙ est dispositio agendi: quia intelligibilia nō mouerent intellectum: nisi vt instrumenta imediata illius luminis: ⁊ remote vt instrumenta lucis. hoc est. p̄mi intellectus. verum visibilia non efficerentur actu: nisi per lumen receptū in diaphano: ⁊ ita lumen illud visibile corruptibile cōcurrit. Uno modo actiue ex parte visibiliū. Alio modo passiue ex parte medij. lumen autem primi intellectus: quod est quicꝙ animę nostrę: concurrit actiue tm̄. de his tamen latius in libro de intellectu.

¶ Et postꝙ cōparatio intellectus abstracti ad materialē est similis comparationi lucis ad visum. igitur decet ipsuz esse intelligibilē ab intellectu materiali magis ꝙ illud qō est intelligibile per ipsuz: sicut ignis dignior calefacere re quę est calefacta per ipsuz. Nam res apta recipe ignē particulariter: magis de necessitate est apta recipe ignez absolute.

¶ Arguit modo Auerrois. sicut lux ad intellectum agētē: ita visus ad intellectum materialem. hęc fuit declarata. igitur vt lux ad visum: ita intellectus agens ad intellectū materialez. a cōmutata proportione. Sed lux videtur a visu: ⁊ magis ꝙ res visibilis. igitur intellectus agens itelligetur ab intellectu materiali: ⁊ magis ꝙ omne aliud intelligibile. [Sicut ignis] Scđo arguit. sicut ignis dignior est calefacere ꝙ res calefacta per ipsum: ita intell's agēs dignius intelligibile est ꝙ res quę per ipsuz intelligitur. [Nam res] Tertio arguit. aptum natū recipere formas particularem magis aptū est recipere formā generalez: vt aptum recipere ignē hunc magis aptū est recipe ignē: qa ad recipiendū ignē hūc requirunƚ dispōnes generis speciei ⁊ indiuidui. ad recipiendū ignē sat sunt dispōnes speciei: vt in libro de suba orbis declarauimus: huic addo minorez. sed intellectus agens est forma vniuersalis: ⁊ magis ꝙ quodcūꝗ intelligibile: quia sit vniuersalis ꝑ essentiam: vniuersalia materialia sunt talia participatione. ¶ Animaduertendū ꝙ eiusmodi rationes sunt dialecticę. nam cōfirmant qō est syllogismis ⁊ rōnib⁹ demonstratum. ⁊ ꝓpterea sunt loco a simili: vt vides.

Com̄. 6.

¶ Hoc tm̄ posito ꝙ mediet aliquid. hoc autē accidit per vnum subiectum accidentale. nā sunt multa quę recipiunt per mediuz vnius vel plurium rerum.

Com̄. 7. ¶ Sed cōtra dicta argues quispiā. nā si intellectus m̄alis magis recipit agentē ꝙ cętera alia: tūc mox cū esset reciperet euz: ⁊ primo ꝙ intellecta speculatiua. Rn̄det ꝙ intellectū m̄alem esse aptū magis recipere agētē: oz intelligi cum debito medio: ⁊ intelligit per mediū subiuz accidentale: hoc mediū per accidēs. nā multa receptiua recipiūt per mediū vnius vel pluriū rerū accidētaliū: vt intellectus materialis recipit agētem mediāte intellu speculatiuo: qui est plures res: vt diximus: ⁊ ita intell'm materialem magis etiā aptū recipere agētez oz intelligi: seruatis seruandis. Et si dicer: in quo igiƚ intellectus m̄alis magis recipit abstractuz ꝙ intellectum speculatiuum. si hūc quidem imediate: illud vero mediate recipit. Rn̄deƚ ꝙ ꝓpter tria. Primo. qa agentez recipit ꝓpter se. speculatiuum aūt ꝓpter agentē: vel ꝓpter finē vltimū. Scđo. qa agentem recipit vt formā: per cuius eētiā m̄alis operabiƚ. speculatiuū vero recipit vt dispōnē q̄si accn̄talē ad illā formā. Tertio. qa ex intellectu agēte ⁊ itellectu m̄ali fit veri⁹ vnū ꝙ ex itellu speculatiuo ⁊ itellectu m̄ali. q̄si quidē illō est vnū ꝑ se: illud vero vnuz ꝑ accn̄s: ⁊ ita pz ꝙ lz intell's m̄alis recipiat intellectū imediate ⁊ agētē mediate: verius ⁊ magis recipit agentē ꝙ speculatiuum.

¶ Et ex hoc videƚ ꝙ causa propter quā non recipit intellectus materialis hūc intellectū: nisi per medium alterius rei: quę est intellectus est vna ⁊ eadem: cum qua multa entiū non recipiunt suam vltimam perfectionez: nisi per media aliqua: vt reperitur iuuentus post infantiam: ⁊ alia innumera entia. ⁊ hęc causa a parte naturę manifesta est. a pte vero consuetudinis est alia causa. nam videmus ꝙ multa entia nō recipiunt perfectionē: quę est per naturam in aliquo genere: nisi ex consuetudine: ⁊ existentia omniuz horū recipit intellectus iste in hoc ꝙ est materialis.

¶ Solutis

Com̃.8. ¶ Soluit nũc pulchrã ambiguitatẽ.vz.quũ itellꝰ mãlis ſit ſũme receptiuus intellꝰ abſtractꝭ:cur nõ recipit ipſuz ſine medio. Rñdet ⁊ aſſignat duas cauſas:pmo ex parte naturę.2° ex pte ↄſuetudĩs:ex pte naturę gdẽ:ħ eſt ordinis nãlis:ga oẽ recipiẽs vltimũ finẽ ⁊ vltimã pfectionẽ: nõ recipit niſi p mediũ:⁊ ħ ob nihil aliud:niſi pp naturã vltimi finis:⁊ ſubti pfectibilis p ipz. Finis eni idcirco vltimus nũcupaẽ:ga ſuapte nã pp receptionẽ oiuz mediorũ recipiẽ:pp ꝟo rõnẽ ſubti:ga ſubtuz naſciẽ multiphariã pfectibile:idcirco eget multiphariã pfici:qḋ fieri non põt niſi pluribꝰ medijs:⁊ hęc eſt prima rõ ex ordie nãlĩ accepta. Scḋo ꝟo ex pte ↄſuetudĩs:nã ſicut cytharedus cytharizãdo fit cytthariſta:ita ⁊ intellꝰ mãlis ſpeculando fit pfectus. ſilr ⁊ in alijs virtutibꝰ:gñaẽ eniz:ħ eſt acgriẽ intellꝰ agẽs in nobis p habitũ oĩum itelligibiliũ:quẽadmodũ ⁊ iuſtitia p actus iuſtos:⁊ idcirco ſubſcribit ⁊ exñtia oĩum boꝝ regrit:ſiue recipit:ſiue imaginaẽ:ħ eſt expoſtulat intellꝰ iſte mãlis in ħ ꝙ eſt mãlis.i.receptiuus: ga inquã receptiuus ſuapte nã eget medio:⁊ inquãtũ receptiuus:eget vſu frequẽtis ſpeculatiõis:⁊ ita nõ põt recipere agẽtẽ:niſi p mediũ. ¶ Sz circa hęc q̃runtur duo. Primũ.pp gd regriẽ ħ mediũ vnius:vel pluriũ rerum: nã cauſa Auer.nõ videẽ ſufficere. Scḋo.gd eſt illḋ mediũ:qḋ ex parte vtriuſq₃ regriẽ ad ſtatũ hũc aię. Dõz ꝙ rõnalis aĩa diſtat ab intellꝰ abſtracto dupłr.pmo ppter intellectum mãlem.ſcḋo pp dianoeã pp intellꝰm mãlem gdem:nã eſt infimus abſtractoꝝ ⁊ ſupmus mãliũ:igitur ſuapte nã nõ põt copulari extremo:niſi vno vel pluribꝰ medijs.pp dianoeticã ꝟo partẽ:nã hęc naſciẽ ſuapte nã brutalis:⁊ ita ſub 3rio habitu ad fęlicitatem:pp qḋ dõm apud Auer.duplex eſſe mediũ:poſitiuum.vz.⁊ priuatiuũ: nõ enim tñ ignis ponit mediũ poſitiuuz in tabula p forma ignis inducenda:Sed remouet contrarias diſpoſitiones:medium gdem poſitiuum ad fęlicitatez eſt adeptio intellectus ſpeculatiui:priuatiuũ ꝟo eſt priuatio brutalitatis in dianoea. Remoueẽ aũt hęc brutalitas per habitus virtutis:qui ex frequentibus actionibus ingñanẽ:⁊ ppter hoc dixit ex ↄſuetudine.fortaſſis eniz reſpexit ad habitũ virtutũ:qui aſſuetudine ingeneraẽ ⁊ increſcit.

¶ Et ſi forte dicere vellet qs:natura eſt velamen ſeparatũ a deo vt has apphẽſiones apprehendere nõ poſſimus:quẽadmodũ naturę materiali oculoꝝ veſpertilionis obſtat videre lucem:q̃uis lux ſit ſui nã apparens. Reſpondeas vt ſupra diximus ꝙ in indiuiduo ſolum eſt:non autem in ſpecie.

Com̃.9. ¶ Mouet dubitationẽ:⁊ ſoluit.eſt aũt dubitatio hęc.vz. ꝙ nã mãlis eſt velamẽ.ſubaudi intellꝰ aię ſepatũ.ħ eſt tenẽs gradũ ĩfimũ ab ipſo deo:⁊ ſic pp defectũ:quẽ tenet nõ põt itelligere deũ:nec eiuſmodi apphẽſiões q̃ dicanẽ ſubẽ abſtractę:vt oculus veſpertiliõis ad lumẽ ſolis. Eſt igiẽ dubitatio.vt oculus veſpertiliõis ad lumẽ ſolis:ita itellꝰ mãlis ad itelligibilia p ſe:ſz ille oculus nõ põt lucẽ per ſe viſibilẽ pcipere.igiẽ itellꝰ mãlis non põt pcipere intelligibilia p ſe. Rñdet ꝙ ſi intelligiẽ reſpectu cuiuſlz ĩdiuidui:hęc cõparatio ↄcediẽ maior:nã oculus noctuę ita ſe hz ad lucem:vt itellꝰ alicuius idiuidui ad deuz:pp nãm eni brutalẽ velatur:ac icapax eſt illoꝝ apphẽſiõis: ſi ꝟo itelligiẽ reſpectu oĩuz idiuiduoꝝ in ſpẽ:maior falſa eſt:eſt eni aligs hõ:a cuius itellꝰu mãli velamẽ illud naturę ablatum eſt:⁊ ſic conceditur maior reſpectu indiuidui:non autem reſpectu totius ſpeciei.

¶ Et ſcias ꝙ nõ eſt alia ſpẽs q̃ apphẽdat intelligibilia:niſi hõ:aĩaliũ aũt plures ſũt ſpẽs pter veſpertilionẽ:quę lucẽ apphẽdũt:imo dicitur ꝙ ſunt q̃dã aĩalia:quę ẽt corpus ſtellę ↄtuẽtur:vt aĩalia ſunt q̃dã rapina. Similr opꝫ vt ueniãtur aliq̃ indiuidua in ſpecie hominis:q̃ apphẽdãt hũc intellectũ ex neceſſitate:⁊ erũt illa gdẽ quę ſunt pfecta in ſciẽtijs ſpeculatiuis cũ alijs nobilitatibꝰ:quę oportet neceſſario:vt cum illis ↄiungantur.

¶ Dicet gs.ita arguã de ipſa ſpẽ noctuę:naz ſi eẽt fruſtra hõ ſi nõ apphẽderet deũ:ita eẽt fruſtra veſpertilio ſi nõ apphẽderet lucẽ:vel ex parte rei ſic:ſic eẽt fruſtra aliqḋ ſũme itelligibile:niſi itelligeretur ab hoie:ita eẽt fruſtra aliqḋ viſibile ſũme:niſi videretur ab ipſo veſpertilione. Com̃.10.
Rñdet Auer.⁊ ſubtilr valde:⁊ vult ꝙ viſibile illḋ non eſt fruſtra dato ꝙ a veſptiliõe nõ videaẽ:nã adſũt multa aĩalia a qbꝰ videri põt:⁊ nõ tñ lumẽ:verũ ⁊ ſtellę moles:vt ſpẽs aglę:q̃(auctore Plinio in.10.⁊ Ariſto.in lib. hiſtoriarũ)dr halietus:hęc eni pullos ſuos pcutiẽs:ſubinde cogit aduerſus itueri ſolis radios:⁊ ſi ſlentez aladuertit pcipitat e nido:velut adulterinuz ⁊ degenerẽ.ſilr narrat de parido ⁊ alijs multis:tũc recolligit argumẽtuz:ſicut lux eẽt fruſtra viſibilis:niſi ab oculis alicuiꝰ aĩalis videreẽ:ita deꝰ eẽt fruſtra itelligibilis:niſi ab aligbꝰ idiuiduis ſpẽi hois videreẽ:cuz ab alijs nullis videri poſſit:exponit aũt q̃ ſunt iſta idiuidua:a gbus velamẽ eſt ablatuz:⁊ ait eẽ illa q̃ ſunt pfecta p itellꝰm ſpeculatiuũ:⁊ per itellꝰm practicũ:ħ eſt per habitũ moꝝis:g eni pfectꝰ eſt vtroq₃ itellectu:iſte itelligit deũ p eſſentiã dei. ¶ Quęret gs gd eſt iſtud velamen impediẽs intellꝰm ab apphẽſione dei. Scḋo vĩ ꝙ Auer.rõ nulla ſit:ſupponit eni ꝙ a nulla alia ſpẽ ſit deus itelligibilis pter hoiem:⁊ ppterea ſi ab hoie nõ apphẽdereẽ eẽt fruſtra:ħ falſum eſt:qm̃ ab aĩalibꝰ ↄleſtibꝰ apphẽdiẽ:⁊ ita dato ꝙ nõ apphẽdereẽ ab homine:adhuc eẽt ⁊ nõ fruſtra itelligibile ſũmũ. ¶ Ad pᵐ rñdet Plato ꝙ eſt humor:humor eni ebetat ⁊ ipedit ſpeculationẽ:idcirco ſicut puer pcedit ad maiorẽ ac maiorẽ ſiccitatẽ:magis ac magis diſponiẽ ad doctrinã. Velamẽ igiẽ obtegẽs itellꝰm mãlẽ eſt humor. ¶ Sz ħ ſtare non põt:nã obſeruatio docuit iterdũ humectiores eẽ igenioſiores. Amplius.iuniores diſciplinabiliores:vt Ariſt.teſtaẽ:⁊ obſeruatio docuit:ſenes ꝟo prudẽtiores. Aliter dicunt gdaz:voluũt eni illud velamẽ eẽ morbũ:quo intellectus materialis opatur intẽtũ:vt nõ ſit aptꝰ ſpeculationi.

¶ Hãc poſitionẽ vĩ Auer.tãgere.2.de aĩa.cõ.162.ſupra illo textu.[Alia ꝟo ex velamẽto itellꝰs]⁊ reliq̃. Sz hoc ſtare non põt:nam puer oĩs naſciẽ ſanus in ſpecie ⁊ ſibi: nec pueritia morbꝰ eſt:ſz ętas:nec Auer.vult illḋ:ſz loqẽ ſub diſiũctiõe vt pz. Auer.in lr̃a ait illḋ velamẽ itellꝰs eẽ nãm:nõ aũt exponit q̃lis nã. Simplicꝰ itaq₃.2.de aĩa in expõne illiꝰ textꝰ:magis ppriũ eſt aĩalibꝰ ⁊ plm tpe in ħ pficit aĩa:itelligit p̊ corruptibilitatez:ga eni hõ eſt corruptibilẽ nõ eſt capax mox itelligere entia illa. Sed ħ non placet:ga nec in fine vitę hõ poſſet itelligẽ. Diẽ 2° pp accidẽtia ⁊ pturbatões ↄtigẽtes:nec ħ placet mihi pp idẽ. Aliter ⁊ bñ dicit ꝙ ipſi aię ad corpꝰ eſt vehemẽs iclinatio ⁊ ad ſenſibilia corporea in p̊ma ętate:diuertiẽ eniz hõ pp hãc ppẽſionẽ valde:igiẽ p nãz itelligit Auer.nãlem ppenſionẽ aię ad corpus ⁊ ad ſenſibilia:iſta eni ppẽſiõe intellꝰs mãlis opiẽ velut velamẽto quodã ad itelligẽduz illa. ¶ Ad 2ᵐ rñdet Auer.12.pmę phĩe.cõ.38.ꝙ genus illḋ abſtractoꝝ:⁊ maxie deꝰ ẽ itelligibile p̊ ⁊ pncipalr p

ſe:ſecũdo ꝓpter nos: vt eni ſol ſuapte nã p̃mo ⁊ ꝑ ſe lʒ ꝓpter ſe ſcd̃o vt videaẛ ab oĩbus aĩalibus: alluſtretq̃ viſibilia oĩbus aĩalibus: vt inde cibos ⁊ alimẽta ſuſcipiãt: ita intellectus primus qui eſt deus p̃mo ⁊ p̃cipalr̃ eſt vt ſit ſibi fęlicitas ⁊ comp̃heſio: ſcd̃o autẽ ⁊ minus p̃cipalr̃: vt ſit fęlicitas hoĩbus: igitur ſicut lux ſolis eẽt fruſtra viſibilis niſi ab oculis aliquoꝝ videretur: ita itelligibilitas dei eſſet fruſtra: niſi ab aliquo homine videreẛ: eẽt dico fruſtra: nõ qdem ꝑꝑ priuationeʒ primi finis: ſed ꝑꝑ p̃uationẽ finis ſecundarij: ob quem ęque per ſe eſt: lʒ non ęque primo: vt Auerroes ait in multis locis.

Et ſi qs dicere vellet eẽ forte dubiũ: qd̃ in ethica ſua Auẽnaſar mouit. vʒ. q̃ itell's qui eſt in potẽtia eſt vna res: q̃ nõ põt dici vt naturã habeat priuatiõis: ⁊ eſt nouũ: ⁊ quũ h̃ eſt nouũ: renouabiẛ ẽt ex nec̃citate ex p̃te receptiõis hui⁹: ſi ei accidat h̃ receptio. ⁊ ſi reciperet formã itell's abſtracti: ⁊ vnireẛ cũ eo: fieretq̃ vnũ: igiẛ poſſe eẽt corruptibile effici ęternũ. ⁊ qa h̃ ipoſſe eſt de reb⁹ notis per ſe: ſniatus eſt Auẽnaſar v̓ba dicentiũ q̃ vniemur cũ itell'u abſtracto: eẽ verba vetulaꝝ.

Com.11. Mouet dubiũ Auẽnaſaris in ethica: petit eni ille q̃ intellectus mãlis nõ ſit pura p̃uatio: vt dixit Alex. ſed ens nouum generabile ⁊ corruptibile: hoc nõ aliter ꝓbat: ſed ſupponit: tũc arguit: ſi intellectus mãlis eſt res corruptiua noua: tunc corrumpereẛ aliqñ ab excellenti intelligibili. vt ſenſorium a forti ſenſibili: igitur ſi intellectus materialis reciperet excellens intelligibile corrumperetur: ex alio fieret ęternum: naʒ excellens intelligibile eſt ęternũ vt deus: igitur ſi aliquando reciperet deum: fieret vnum in eſſe cum eo: qd̃ fit vnum cũ ęterno eſt ęternuʒ: igiẛ intellectus mãlis ſimul cũ reciperet deũ corrũpereẛ ⁊ efficereẛ ęternũ: inquãtũ eni reciperet excellens intelligibile corrumperetur: vt v̓o reciperet rem ęternoꝝ: ⁊ cum ea vnũ fieret: eſſet ęternuʒ: quare ſimul corrũpereẛ: ⁊ fieret ęternũ: ꝓpter hoc incõueniẽs dixit Auẽnaſar copulationem hanc eſſe machinamenta vetularum.

Dico igiẛ quẽadmodũ decl'atũ eſt nobis: q̃ formę mãles mouẽt hũc itell'm q in potẽtia eſt: ⁊ hũc motũ faciũt a p̃te itell's abſtracti. Nã motor mãlis non põt mouere: niſi in virtute rei: quę nõ eſt in mã: vt declaratum eſt. Similr̃ nobis declaratuʒ eſt q̃ receptio quã habet iſte intellectus: qui eſt in potentia eſt ſpẽi receptionis nãę itellectuũ abſtractorũ nõ ſpẽi receptiõis mãlis: ⁊ ſpẽs receptionis eſt illa q̃ limitat ei hãc vnionẽ cuʒ abſtracto: ad hoc vt reducanẛ ad vnã ſubaʒ eẽndi: ⁊ maxie qñ intelligit ſeip̃m: ⁊ tũc erit intellectus abſtractus neceſſario: nã hęc ſpẽs motus q̃ accidit itellectui mãli: accidit ei a parte rei: quę eſt itellectus neceſſario: qm̃ declaratum eſt intellectuũ abſtractoꝝ eẽ ꝓprietatẽ: vt ſeipſos appręhendant: ⁊ ſcis q̃ propriuʒ inquantum eſt proprium: conuertitur.

Com.12. Reſpondet dubio: ⁊ dicit p̃mo q̃ formę mãles mouẽt intellectum mãlem virtute intellectus abſtracti: qui eſt agens vt lux: ꝓbat hoc. motor mãlis non efficit formas mãles: niſi virtute imãlis: formę ſenſibiles ſũt for' materiales: igiẛ nõ efficiunt formas vles: niſi virtute intell'us abſtracti imãlis. Sʒ 3. nã vt ip̃ʒ mãle nõ agit imateriale: niſi virtute imãlis: ſilr̃ imãle non ageret mãle: niſi virtute materialis: ⁊ ſic deus ageret hoĩem virtute hoĩs: qd̃ falſuʒ eſt. Reſpõdetur ex ſentẽtia Auer. 12. metaph. cõmẽ. 36. q̃ cõtineẛ formę mãles in formis abſtractis: vt opus in mẽte artificis: non aũt ecõtra. igiẛ nego ſilitudinem: nam forma imãlis eſt actu imãlis ⁊ potẽtia materialis: contra v̓o minime: vt dicit. Scd̃o dicit. q̃ receptio qua intellectus mãlis recipit intelligibilia v'lia: ⁊ receptio qua intell's ſeparati recipiunt deũ: ſunt eiuſdẽ ſpeciei: nõ aũt cũ receptiõe mãli ſenſitiua hęc receptio ꝯuenit ſpẽ. Sʒ ambiges: nam receptio qua intell's ſepati recipiũt deũ eſt ęterna: hęc eſt noua. Itẽ illa eſt ſuba rei receptę: hęc eſt accidẽs. Rñdeẛ apud Auer. in 3. de aĩa. cõmen. magno. q̃ receptio eſt q̃ſi paſſio q̃daʒ: paſſio v̓o generis q̃dã: cuius duę p̃mę ſpẽs ſunt receptio imãlis: q̃ eſt ꝑfectio: ⁊ receptio mãlis: quę eſt corruptiua: ⁊ qm̃ intellectus mãlis recipit v'lia perfectiue. ⁊ ſilr̃ itell's abſtracti recipiunt deuʒ perfectiue: idcirco vtręq̃ receptiones ſunt eiuſdem ſpẽi. Tunc ad primũ dõʒ. q̃ vtraq̃ eſt ęterna ſimplr̃: ſed habitudine ad ꝓhãtaſmata receptio intellectus mãlis eſt q̃dam ex p̃te corruptibilis. Ad 2ᵐ dõm. q̃ vtraq̃ eſt per eẽntiaʒ receptę rei: quę nõ dĩ accidens: niſi ꝑ quãto adueniũt extra eẽntiã rei recipientis: vt dicem⁹ in libro de intell'u: ⁊ per hoc 2ᵐ pʒ ſolo ad dubium negando aſſ'q̃. vʒ. intell's mãlis ſit corruptibilis: imo eſt ęternus: vt apparet ex mõ recipiendi: quẽ hʒ cũ ęternis. Tũc icidẽter decl'at q̃dã alia: ⁊ dicit p̃. ⁊ ſpẽs illa receptiõis eſt q̃ limitat ei hãc vnionẽ cũ abſtracto: ad h̃ vt reducantur ad vnã ſubam eſſendi: h̃ eſt ad h̃ vt fiant vnũ in eẽ ſic: vt mãlis opereẛ per eẽntiã agẽtis: ⁊ hic eſt primus modus quo itell's mãlis efficiẛ abſtract⁹. Declarat 2° idẽ dicẽs: ⁊ maxie qñ itelligit ſeip̃m: nã tũc erit intellect⁹ abſtractus neceſſario: nã hęc ſpẽs motus: qd̃ eſt intelligere ſe: q̃ accidit intellectui mãli: accidit ei inq̃tũ eſt intell's neceſſario: ⁊ ꝓbat hoc rõne: nam ꝓpriũ eſt intellectib⁹ abſtractis itelligere ſe: ⁊ oẽ ꝓpriũ cõuertiẛ inq̃tuʒ ꝓpriũ: lʒ nõ inquãtũ accidẽs: igiẛ ſi oĩs intellect⁹ abſtractus intelligit ſe: omne intelligẽs ſe: erit intell's abſtract⁹: ſed itell's mãlis intelligit ſe: igiẛ intell's mãlis eſt itellect⁹ abſtractus. Habes igiẛ p̃mo reſpõſioneʒ ad dubium Auẽnaſaris per interemptionẽ añtis. Habes 2° q̃ intellectus mãlis duplr̃ efficiẛ abſtractus: p̃mo ꝑ copulationeʒ cũ abſtractis: cũ qbus efficiẛ vnũ in eſſe: ſcd̃o inq̃tũ intelligit ſe: q ̃ vt ſic accipit ꝓpriũ abſtractoꝝ. Quõ itellectus mãlis intelligat ſe: ꝑgre in noſtro. 3. de aĩa. quod ędemus. cõ. 8°. ⁊ ẽt in libro de intellectu: queʒ faciemus.

Sed dubitaẛ. naʒ ſemper abſtractum ⁊ ſuapte natura abſtractũ a nullo efficitur abſtractum: ſed intellectus mãlis apud Auerro. nõ eſt corpus nec virtus in corpore nec gñabilis nec corruptibilis: ſed abſtractus per nãm: igitur nec intelligendo abſtracta: nec intelligendo ſe efficitur abſtractus. Dicendum apud Auer. 3. de anima. cõ. 20. q̃ intellectus materialis vniẛ nobis in principio formationis corporis per nãm: hoc eſt per agens naturale dans nobis dianoeam: ꝓpter quaʒ deinde nobis intellectus materialis deforis accedit. Hęc eſt p̃ma vnio naturalis nobiſcũ: ⁊ qa in hac cõuerſus eſt ad continuuʒ ⁊ ad tẽpus: habet primaʒ abſtractionem quãdo intelligit intelligibilia materia vniuerſaliter: ſecundã quando intelligit ſeipſum: tertiaʒ quãdo intelligit deum per eſſentiaʒ

pꝝ dei:⁊ cęteras ſubas abſtractas:tūc ad formam dōm.
ꝙ intellꝰ acquirit abſtractiones:non ꝗdem eſſentiales:
ſed extriſecas:⁊ ꝗſi accñtales:⁊ de bis loquiẗ Auer.

¶ Et poſtꝗ̄ declaratuȝ eſt ꝙ intellectꝰ materialis apphendit ſeipm̄: ⁊ cętera abſtracta: opȝ vt hēat hoc:aut ex ſe:aut ab alio:⁊ poſtꝗ̄ eſt impoſe vt habeat ex ſe:quia nihil mouet ſeipm̄: ⁊ eſt impoſſibile etiā vt ſit nouū: neceſſe igitur eſt vt habeat hāc ꝓprietateȝ a parte ꝯiunctionis.ſ.vt ꝯiungaẗ cū ea re quę eſt ipſa apphenſio:abſtracto videlicet.

Com̄.13. ¶ Declarauit ꝗdam extra ꝓpoſitum:quoꝝ vnū erat ꝙ intellectus materialis intelligit ſe ⁊ cętera abſtracta:per qđ efficitur abſtractus:tunc vlterius procedens declarat cām:quare intellꝰ mālis intelligit ſe ⁊ cętera alia abſtracta:⁊ vult ꝙ cā eſt intellectus agens:intellectus eni agēs eſt cauſa vtriuſqȝ:⁊ ꝙ mālis intelligat ſe:⁊ ꝙ intelligat cętera abſtracta:⁊ arguit ſic:intellectus mālis intelligit ſe ⁊ cętera abſtracta:vel virtute ꝓpria:vel ab alio:non a ſe ſiue virtute ꝓpria:pͦmo qa nihil mouet ſe:qđ eēt quādo intellectus ſe intelligeret:inquantum eni intelligeret moueretur.put eſt res intellecta moueret.igiẗ idem moueret ſe:ſecūdo qa tunc eēt nouuȝ:hoc eſt generabile ⁊ corruptibile:naȝ moueret̃ a ſe.⁊ omne qđ moueẗ eſt nouū: ſaltem ſm accidēs.Cōcludit.neceſſe igitur eſt vt habeat hāc ꝓprietatem a parte cōiunctionis:hoc eſt virtute intellectus agentis cum quo nāliter eſt aptus coniungi.et exponit quā ꝓprietatem.d.ſcilicet vt coniungatur cū ea re quę eſt ipſa apphenſio:hoc eſt cum abſtracto.ꝙ ꝯiungatur itaqȝ cum abſtractis habȝ virtute agentis.¶ Sȝ hic poſſunt eē ambiguitates non parue.pͦma qa non vȝ impoſſibile intellectū intelligere ſe ⁊ reȝ mouere ſe virtute ꝓpria:⁊ hoc cōtra primā rōnem.ſecūdo nō eſt incōueniens intellectum mālem ſm accidens inouari:vt luna quę eſt ęterna:inouatur per accidēs ob luminis euariationē.⁊ hoc ꝯtra ſecūdam rationem.tertio videẗ impoſſibile mālem intelligere ſe ⁊ cętera abſtracta virtute agentis abſtracti:qa tūc intelligeret ⁊ copulareẗ abſtracto virtute abſtracti:⁊ ſic idem eſt cauſa ſui:⁊ hoc cōtra ꝯcluſionem.pͦmam calūniam Auerro.noſter in.3.de aīa. refellit.cōmē.4.per illam maximaȝ:omne recipiēs opȝ eē denudatuȝ a ſpe recepti:intellectus mālis non eſt denudatus a ſpecie ſui.igiẗ nō recipit ſe:⁊ per ꝯſequēs nō intelligit ſe:qđ ꝟo inducebatur idem poſſe ſe mouere: diſputatum eſt a nobis in pͥmis ędītionibꝰ de ſubſtantia orbis:⁊ in libro.3.de anima.cōmē.4.⁊ nunc omittimus. ¶ Ad ſcđaȝ reſpondet Auer.12.metaph̄.cōmē.51.eē inconueniens in ſubſtātia ſimpliciter ęterna:nam ſi intellectus reciperet ſe eēt in potentia ad ſui receptionem:⁊ oꝫ in potētia reduciẗ ad actum ab alio:⁊ nō a ſe.¶ De 3ͦ in quo maxime debemus inſiſtere.¶ Aiaduertēduȝ itaqȝ idē poſſe eſſe cām ſui aliqua ex parte.nam intellꝰ agens eſt efficiēs reſpectu intellꝰ ſpeculatiui:⁊ intellꝰ ſpeculatiuus eſt ꝗſi cā acqſitiōis intellectus agentis:⁊ qcqd eſt cā mediȝ eſt cā illius formę ⁊ finis:igitur intellectꝰ agens eſt cā agens ſuipſius aliqua ratiōe.Hinc pȝ intellectum agentē eē cām effectricem oīum intellectoꝝ:nā eſt cauſa agens intellectoꝝ ſpeculatiuoꝝ:⁊ mediāte itellectu ſpeculatiuo intelligit intellectus mālis ſeipm̄:igitur eſt cā illius itellectiōis:⁊ mediātibus ꝗs copulanẗ vt formę oīa abſtracta itellectui māli:igiẗ eſt cā intellectorum abſtractoꝝ ⁊ ſuimet.bñ igiẗ dixit Auer.ꝙ intellꝰ mālis nō intelligit ſe virtute ſua:ſed virtute intellꝰ abſtracti:qui eſt cauſa oīum intellectoꝝ ſpeculatiuoꝝ:⁊ rē hāc inuenies lōgius in libro de intellu trac.2.in cap.qđ faciemus.36.⁊ 37.⁊ Auer.declarauit rem hanc in.3.de anima.in cō.36. ⁊.12.metaphyſicę.cōmen.17.pro parte.

¶ Et poſtꝗ̄ ita eſt:oportet ꝙ hęc ſpecies receptionis quā habet iſte intellectus ſit ꝑ viā coniunctionis ⁊ vnionis cum abſtracto ſine nouatione ⁊ generatione:ita vt ipſe idem recipiat ſeipſum.

¶ Declarat ſcđo ꝙ receptio qua recipit intellꝰ materialis res abſtractas ſit abſqȝ ꝑmutatione ſui:hoc repetit et ꝯcludit per viam ꝯſitis.d.Et poſtꝗ̄ ita eſt.vȝ.ꝙ intellectus mālis recipit virtute agētis abſtracti:oportet ꝙ hęc ſpēs receptiōis quā habet iſte intellectus mālis ſit ꝑ viā coniunctionis ⁊ vnionis cum abſtracto ſine nouatione ⁊ generatione recipientis:ita vt ipſemet ideȝ hac ſpe receptionis recipiat ſeipm̄:lȝ non imediate:ſed mediantibus intellectis:eſt igiẗ breuiter rō hęc:intellectus mālis itelligit virtute itellectus abſtracti:igitur itelligit abſqȝ mutatione ſui.¶ Sed ambiges:nam mā recipit formas virtute pͥmi motoris abſtracti:igiẗ mā reciperet abſqȝ mutatiōe ſui.ꝯñs eſt falſum.igiẗ ⁊ añcedens.Reſpondet ꝙ añcedens eſt ſic accipiendū.ꝙ intellectus mālis recipit vīr:⁊ virtute agentis abſtracti:⁊ hoc mō non eſt ad ꝓpoſitum de materia:naȝ lȝ recipiat virtute primi abſtracti non tamen recipit generaliter ⁊ abſtracte. Com̄.14.

¶ Et ordo vnionis huius ⁊ ſui eſſe hoc mō eſt vt dixerunt Phi ꝙ intellectus intelligit agens primum ⁊ omnia ſecunda ⁊ ſeipſuȝ: ⁊ ſimiliter quę non ſunt actu itelligibilia reducit ad intelligibilia actu.

¶ Et qa accepit intellm̄ mālem vniri abſtractis:deſcribit ordinē vnionis:⁊ vult ꝙ ordo ſit iſte ꝙ intellꝰ mālis pͥmo itelligat agens pͥmuȝ:ħ eſt deuȝ:deinde oīa ſcđa:ħ eſt motores cęleſtes ordine coꝝ:deīde ſeipm̄met:deīde quę non ſunt actu itelligibilia facit actu:vel actu recipit ea:ħ eſt vltimo recipit itellm̄ ſpeculatiuū.¶ Sȝ ambiges ⁊ rōnabiliẗ:naȝ diximus totū oppͫ:diximus enim ꝙ intellꝰ mālis pͥmo itelligit ſpeculatiuū:deīde mediāte ħ intelligit ſe:deīde mediātibꝰ ꝗs duobꝰ itelligit agētem:q eſt aliqđ eius tāꝗ̄ lumē:deīde mediātibꝰ ꝗs tribꝰ intelligit motores cęleſtes.Vltimo ꝗs oībꝰ mediātibꝰ aſcēdit ad itellectionē agētis abſtracti pͥmi.colligiẗ hęc ſnīa.12. metaph̄.cō.17.⁊.36.Amplius.iſte ordo eſt rōnalis.nam impfectiora ſunt priora:vt.9.metaph̄.⁊.8.phyſicę auſcultationis tradit Ariſt.Rurſum Auer.in pͦ lib.in pͥnͦ vocat beatitudinē ſtatū:ſiue ſupmaȝ aſcēſum.In hac re nō eſt elaborandū:nā in lib.de itellu.trac.3.cap.51.faciemꝰ declarationē huius cōpletam.Nūc ꝟo ſat ſit pro ꝯdictiōe tollēda ſcire ꝙ mālis itellꝰ ſimul tp̄e oīa recipit:veꝝ in ſimultate tēporaria pōt eē ordo naturę ⁊ origīs.Tūc dico ꝙ ordīe naturę pͥus itellꝰ mālis copulaẗ pͥmo itellectui:⁊ deīde cęteris ꝑ ordinē deſcēdēdo:nam prius nā id eſt qđ eſt cā:vt dicit in lib.de ſuba orbis:ordīe ꝟo originis ecōtra pͥus copulaẗ impfectioribꝰ vt rōnes ꝯcludūt ⁊ mediātibꝰ illis aſcendit intellectus ad ſupmum.veruȝ longius ⁊ diligentius omittimus ad illum locum. Com̄.15.

¶ Et quę ſeipſis intelligibilia ſunt:ea ſunt q̄ a corporibus ſeparata ſunt:nec ſunt in materia:⁊ ſubſtantię quidem harum rerū intelligunt ⁊ intelliguntur.

Com̄.16. ❡ Hactenus declarauit poſſibilitatē copulationis: ꝛ ordinationem copulationis: nūc declarat qualia ſunt ea: q̄bꝰ intellectus mālis copulatur: ꝛ vult ꝙ illa ſunt intelligibilia per ſe: q̄a ſunt a mā ꝛ magnitudine ſeparata. Dicit 2ᵒ ꝙ ſubſtātię harū rerū intelligunt ꝛ intelliguntᷣ: intelligūt quidem per eſſentiam ſuperioris: intelliguntᷣ Ꝟo ab inferioribus. ❡ Animaduertendum ꝙ per ſe accipitᷣ quandoq̄ priuatiue: vt dicimus deum per ſe viuere: q̄a a nullo vitā hꝫ: ſed ſeipſo viuit: ꝛ hac ratiōe abſtracta a mā et magnitudine dicūtur per ſe itelligibilia: q̄ꝛ intelligūtur per priuationeꝫ abſtractionis factę ab intellectu agente: non enim intellecta fiūt ꝓpter intellectum agēteꝫ. ❡ Secūdo animaduertendum ꝙ quęlibet intelligentia intermedia eſt intellectio res intellecta ꝛ intelligēs: ſꝫ nō vna rōne: vt Auer. 12. metaph. com̄. 36. 17. ꝛ. 51. Itēq̄ in libro deſtructio deſtructionum. in ſolutione. 13. dubij: ꝛ in. 3. de anima. cōmē. 27. Intellectus enim veneris eſt intellectio ꝛ res intellecta intellectui mercurij ꝛ ſibi: eſt quoq̄ intelligens per eſſentiaꝫ intellectus ſolis: ꝛ ita bene dictum eſt: ꝙ abſtracta intelligunt ꝛ intelligūtur. Intelligunt enim per eſſentiam ſuperiorum: intelliguntur Ꝟo ab inferioribus. ❡ Sꝫ q̄res, vtrū iferior intelligꝰ per eēntiā ſuimet intelligat ſuperioreꝫ. Itēq̄ ſuperior per eſſentiam ſui intelligat inferiorē. In libro deſtructio deſtructionū diſputamus rem hāc. Nūc Ꝟo pro concordia oīum dictorum hincinde videtᷣ mihi eſſe dicenduꝫ. ꝙ inferior intelligendo ſe intelligit ſuperioreꝫ: ꝛ intelligit ſuperiorē per eſſentiam illius: aliter ac aliter: quādo enim intelligit ſuperiorem per eēntiaꝫ ſui eſt intellectio a poſteriori: ꝛ in nobis eſſet ſyllogiſtica: in illis Ꝟo non: ſed quaſi ſimilis: hoc eſt abſtractiua: ꝛ in hac non beatur: quando Ꝟo intelligit ſuperiorem per eſſentiaꝫ ſuperioris: tunc beatur ꝛ eſt itellectio intuitiua. Simili rōne dicendum in ſuperiori reſpectu inferioris: ſuperior enī intelligit inferiorem inquātuꝫ cauſa illius: ꝛ ideo nō eſt itellectio beatifica: q̄a abſtractiua: nec itelligit inferiorem per eſſentiaꝫ inferioris: q̄a inferior eſt potius potentia ſuperioris q̄ȝ econtra.

❡ Et ſcias ꝙ intelligunt ex ea parte qua intelligūtur: ꝛ quod in eis eſt res itellecta eſt res intelligēs: quod non eſt in alijs intelligibilibus: Ꝟbi gratia. lapis ꝛ terra naſcēs ſunt intelligibilia: id tamē quod ex eis intelligitur: non intelligit: naꝫ quę ſunt corpus: vel ſtant per corpus nō ſunt in ſe itelligibilia vel ſubſtantialiter: nec aliquid coruꝫ eſt intellectus in actu: ſꝫ agēs itellectus eſt qui facit ea actu intellecta: eleuans ea a gradu eſſentię in quo erant ad gradum nobiliorem eſſentię pluſq̄ȝ eis ſit conceſſum a parte naturę ipſarum.

Com̄.17. ❡ Ponit differentiaꝫ inter formas abſtractas ꝛ mālesꝛ et quaſi declarat quę dixit: ꝛ dicit p̊mo ꝙ ſubſtātię ſeparatę eędem intelligunt ꝛ intelligūtur: ꝛ ſm̄ eādem partem realem: lꝫ reſpectu diuerſoruꝫ: nam reſpectu ſuperioruꝫ intelligunt: reſpectu inferiorum intelliguntur. Dicit ſcdo. ꝙ res materiales intelliguntur tm̄: ꝛ non intelligunt: hoc ſyllogiꝫat: nā nullum corpus vel virtus in corpore eſt intellectus: ſed formę māles ſunt corpus vel virtus in corpore: igitur non ſunt itellectus. ſcdo arguit. quę de ſe non ſunt actu intellectus. ſed reducūtur ad actum ab intellectu agente: nō intelligūt: ſed intelliguntᷣ tm̄: formę materiales de ſe non ſunt actu intellectę. ſed fiūt tales ab itellectu agente: vt dicit Ariſto. igitur intelliguntᷣ tm̄: ꝛ non intelligunt. ❡ Animaduertēdum ꝙ vnamet forma eſt in materia ſenſibus: ꝛ in intellectu materiali. In mā quidem eſt per diſpoſitiones materię: ꝛ p̄ſētiam materię. In ſenſibus Ꝟo exterioribus: nō per māꝫ: ſed per p̄ſētiā materię ꝛ conditionem eiuſdeꝫ. in ſenſibus interioribꝰ eſt ꝑ conditionē materię tm̄: ꝛ nō per mām: nec per p̄ſētiā materię. In intellectu Ꝟo eſt per abſtractionē oīno a mā p̄ſentia: ꝛ ꝯditione materię: hn̄ igitᷣ ingt. ſed agēs itellꝰ eſt qui facit ea actu intellecta: eleuās ea a gradu eſſentię in quo erāt: hoc eſt a ꝯcretiōe materię ſm̄ oēm rōnem ad gradū nobiliorē eſſentię pluſq̄ȝ eis ſit ꝯceſſuꝫ a p̄te naturę ipſarū: q̄a ponuntᷣ in vltimo gradu abſtractiōis: q̄ nō cōpetit eis ꝑ nāꝫ: q̄cq̄d dixerit Plato. ❡ Sꝫ dubitatᷣ. nā nobilius eē habꝫ forma in mā q̄ȝ in aīa: q̄ꝛ res nō eſt in aīa: ſed ſpēs: mō ſpēs eſt res deriuatiue. Scdo extra animā res hꝫ opinioneꝫ in aīa nullā: igitᷣ nobilior in re q̄ȝ in aīa. Quidā volūt ꝙ eſſe cognitū ſit nobilius ſm̄ q̄d: non autē ſimplr. Ego Ꝟo dico ꝙ formę in itellectu māli hn̄t eē perfectiſſimū: p̊mo q̄a in illo eē copulantᷣ primo p̄n̊e quo defluxerūt. ſcdo q̄a ſūt in earū ꝑfectiōe vltima. 3ᵒ q̄a hn̄t eſſe ęternū. dico tn̄ ꝙ tale eē nō eſt formis mālibus ꝑfectiſſimū: q̄a nō valet. lapis eſt i aīa: igitᷣ lapis eſt: valeret enī vbi eē in aīa eēt eē ſimplr perfectiſſimuꝫ ei. Catholici enī volūt res hr̄e duplex eē: alterū in mēte diuia: ꝛ alterū in re extra ſuas cauſas: q̄d et Auer. 12. metaph. cō. 36. affirmat. eē in mēte dei eſt p̄ſtātiſſimū oīum: nā eſt eē ęternū diuinū ac ſūme ſimplex: ꝛ tale eē hn̄t formę: q̄ intelliguntᷣ a deo: igitᷣ formę hn̄t tūc eē ſimplr optimuꝫ: q̄a formę hn̄t hoc eſſe demōſtrando eē dei: ꝛ hoc eſt eē optimū ſimplr: igitᷣ hn̄t eē ſimplr optimū: nō tn̄ hn̄t eē optimū ſimplr ſibi: q̄a hoc eē nō eſt ſimplr optimū ſibi: ꝛ ꝑpterea vt dicūt nō eſt fruſtra creatio: q̄a illa terminatᷣ ad eſſe ſimplr optimum rei createę: de his diximus alibi.

❡ Nam virtus rationalis quę eſt in homine non eſt ipſa eadē in ſe intellectus in actu: nec per naturam ſuę eſſentię: ſed itellectus agēs reducit eam in intellectuꝫ in actu: ꝛ concedit ꝙ alia ſint ſibi intelligibilia in actu.

❡ Accepit ꝙ formę māles efficiuntᷣ actu intellectę ꝑꝑ intellectū agentē: hoc ꝓbat. naꝫ duę ſūt virtutes. vꝫ. intellectus agens: ꝛ intellꝰ mālis: igitᷣ formę māles efficiuntur actu itellectę vel ab intellectu māli: vel ab itellectu agente: nō ab intellectu māli: q̄a illa eſt ꝑ ſe in potētia: ꝛ nō in actu: igitᷣ ab itellꝰ agēte: ꝛ hāc minorē ponit. d. nā virtus rōnalis. vꝫ. intellꝰ mālis q̄ eſt in hoīe nō eſt ipſa eadem in ſe intellectus in actu: hoc eſt habens vim agendi: nec ꝑ nām ſuę eſſentię: ſed intellectus agens reducit eā in itellectū in actu: ꝛ cōcedit ꝙ alia ſibi ſint intelligibilia actu. Com̄.18.
❡ Sed ambiges. nā intellꝰ materialis eſt actu intellꝰ: ꝛ non potētia intellꝰ: lꝫ ſit potentia intelligibilis: vt Auer. 3. de aīa. cō. 4. ꝛ. 20. ꝛ alibi dicit. Dōm ꝙ eē in actu quādo accipitᷣ generatim: pro eē in actu in ſuo gn̄e: q̄nq̄ȝ ſpecialiter pro eē in actu in ſpecie. Mō itellectus eſt genꝰ ad intellectum mālem ꝛ ad intellectū agentē: hę enī ſūt duę ſpēs: quarū ſingula eſt vnica in ſua ſpecie apd̄ Auer. tunc pꝫ ꝙ intellꝰ mālis eſt in actu: ꝛ non eſt in actu: eſt in actu quidē in ſuo genere: q̄a eſt actu itellꝰ: nō tn̄ eſt in actu in ſua ſpecie: q̄a eſt vis paſſiua ꝛ nō actiua. nā intellꝰ agens creādo in eo intellecta actuat eū: ꝛ facit vt intelligat cętera: q̄bus mediātibus intelligit ſe. vn̄ dici pōt eſſe in actu intellectuali: nō aūt in actu actiuo: q̄ꝛ ab alio ꝑficitᷣ.

❡ Et quū rationali virtuti acciderit vt ſit itellectus in actu: aſcendet tunc ille intellectꝰ in

actu ad

actu ad aſſimilationē rerum abſtractaruȝ: ⁊ intelliget ſuum eē: qđ eſt actu intellectus: ⁊ tūc relinquetur ſuum intelligibile eſſe intelligēs: ⁊ etiā intellectus intelligibile ⁊ intelligens erit: tunc vnum ⁊ idē in hoc: ⁊ reducet in eſſentiam gradus intellectus agētis: nam erit tūc intelligēs intell's mālis: res intellecta eſt agens: ⁊ intellectus erit intell's mālis: ⁊ hęc ſunt vnū in eē: ⁊ tria in diſpoſitione.

Com.19. ¶ His declaratis exponit qualis ſtatus eſt itellectus materialis in tēpore beatitudinis: ⁊ qualis pceſſus. dicit igitur primo ꝙ quuȝ rationali virtuti acciderit vt ſit intellectus actu qđ ſit quando eſt perſectus per itellectuȝ ſpeculatiuum vt diximus: aſcendet tunc talis intellectus in actu perfectus ad aſſimilationem rerum abſtractarū ordine iam dicto: prius intelligendo intellectū ſpeculatiuū: ſecūdo mediante illo intelligendo ſe. tertio mediantibus ipſis gradatim intelligendo intellectum agentem. Dicit ſecūdo. ⁊ intelliget. vȝ. in tali ſtatu ſuuȝ eſſe: quod eſt actu intellectus: naȝ tunc intelliget intellectum agentē qui eſt actu intellectus in genere ⁊ ſpecie: qui eſt tunc eſſe illi vt forma: intelliget eniȝ eum per eſſentiam illius: qa in tali ſtatu ille erit ſibi ⁊ illi intellectio. Dicit tertio quaſi correlarie concludens. Et tūc relinquetur ſuuȝ intelligibile eē intelligens: nam ſuum intelligibile eſt intellectus agens: ⁊ ille eſt etiam intelligens. Dicit quarto. quaſi concludendo 2m correlarium: ⁊ etiaȝ intellectus intelligibile: ⁊ intelligens erit tunc vnum ⁊ idem in hoc ſtatu: ⁊ reducet totum ad gradum eſſentię intellectus agentis: nam intellectus materialis erit intelligens: res intellecta tunc erit intellectus agēs: ⁊ intellectus erit tā itellectus mālis ꝙ̄ intellectus agens. Et hęc ſunt vnum in eſſe beatifico: ſȝ tria in diſpoſitione ⁊ ſpecie: quia re vera diſtinguūtur. patet ex omnibus his qualis ſtatus eſt tunc animę noſtrę. Nā habet vnum eſſe cum ſubſtantijs ſeparatis: qa cōponūt vnum eſſe: ⁊ diſtinguuntur ratione: etiam vtitur eſſentijs earum tāꝗ̄ formali principio operandi.

¶ Verbi gratia. ſcis ꝙ comparatio intellect⁹ agentis ad hominē eſt ſicut comparatio ſolis ad ſenſuȝ viſus: ⁊ vt ſol dat viſui lucē: ⁊ poſtea per hanc lucē: quam recipit videns a ſole efficitur vidēs ipſum ſolem in actu: qui fuit cauſa faciēs ipſuȝ videre rē in actu: ⁊ ꝙ omnes colores qui erant apparētes in potētia efficiūtur apparētes in actu: ſimiliter itellectus agēs facit: qa tribuit homini eē impſſum in virtute rationali: qđ habet comparationē cum anima rationali: quā habȝ lux cū viſu: ⁊ cum illa eadem re intelligit anima rationalis id qđ fecit eaȝ intelligere: ⁊ reducūtur per hoc ea quę erant potentia intelligibilia ad actu itellecta: ⁊ reducit vt ſit ipſa ideȝ cuȝ intellectu agente ⁊ efficitur intellectus: qđ nō erat prius: ⁊ reducit ſe ad itelligibile: hoc eſt vt intelligat ſe: qđ nō erat prius: igit reducuntur omnia hęc quę tria ſunt in vnū: quando ſunt in actu: ⁊ res quę erat attributa materię reducitur ad eſſe diuinum: ⁊ hęc eſt actio quā facit in nobis intellectus agēs: ⁊ hinc vocatus eſt agens.

¶ Quia exempla magis mouent ꝙ̄ verba. Auerro. declarat illum ſtatum: ⁊ modum aſcendendi ad cuȝ exemplo manifeſto. ¶ Ubi aduertendum vt ſępe diximus: ꝙ triplex eſt intellectus agens: vnus vt ſol: alius vt lux ſiue lumen impſſum animę: tertius vt illuminatus: vt propoſitiones ſiue intellectus in habitu. Primus quidem eſt deus benedictus: qui dicitur intellectus agens: ⁊ primus motor: agens quidem intellectus comparatione ad intelligibilia: nam ipſe eſt verus illuſtrator: vt. 7. metaphyſi. comē. 31. primus xo motor cōparatione ad vniuerſum: quod ab eo depēdet. 12. metaph. comē. 39. ab hoc effluit intellectus materialis ⁊ cęterę intelligentię: omne autem effluens accedit ad id e quo effluit ⁊ recedit: id quo accedit veluti actus eſt ⁊ perfectio: quo deficit veluti priuatio ⁊ potentia eſt: quare intellectus agens qui eſt vt lux ſiue lumen eſt ea: ſiue pars: ſiue portio: ſiue gradus itellectus materialis: qui accedit ad principiuȝ ſuū. ab hoc effluūt primę propoſitiones quę intellectus in habitu dicuntur: vt. 2. de anima. cōmen. 155. ingt eni ⁊ itēdit per itellectū: vt mihi videtur primas propoſitiones: hę eni nullo alio nobis patēt niſi ſolo illo noſtro lumine: qđ eſt pars intellectus materialis. Et in hoc apparet qualiter intellectus mālis habet aliquam compoſitionem: ſaltem ex actu illo: ⁊ potentia ſiue defectu: ⁊ inde quandoꝗ dicitur rōnalis anima: ſȝ rationalis anima proprie vt diximus ſit illđ compoſitum quod fit ex parte deforis accedente: ⁊ intus accedēte: hoc eſt ex intellectu ⁊ dianoea. Jis dictis facile eſt intelligere quę dicit Auerro. dicit eniȝ primo ꝙ ita ſe habet intellectus agens ad nos: ſicut ſol ad viſum. nam vt ſol dat ſenſui viſus lucem ſiue lumen: quo viſus actu videt ⁊ ſolem ⁊ colores: ſimiliter quo colores efficiuntur actu viſibiles: ſimiliter agens intellectus tribuit homini eſſe impſſum in virtute rationali: qa tribuit intellectum materialem: cuius vna pars eſt vt lumen: hoc auteȝ mediante materialis intellectus ſiue anima rationalis eleuat ad intelligendū abſtracta ordine ſuo. vȝ. pmo p hūc habendo intellectum in habitu: quo mediante habendo intellectum ſpeculatiuum: quo vlterius intelligendo ſe quibus poſtea intelligendo abſtracta: ⁊ hoc dicit. ⁊ cum illa eadem re intelligit anima rationalis id quod fecit eā intelligere: hoc eſt intellectum agentem non quideȝ immediate: ſed per hanc rem reducendo intelligibilia in potētia ad intellecta in actu. Tunc ponit qualiter ſe habet intellectus materialis in tali ſtatu: ⁊ dicit primo ꝙ in tali ſtatu efficitur idē cū intellectu agente: hoc eſt ſm copulationē: ⁊ nō per eſſentiam: nam in tali ſtatu agens copulat poſſibili vt forma: ⁊ ita vnuȝ erunt copulatione. Jteꝗ in tali ſtatu efficitur intellectus: hoc eſt res itellecta: qđ non erat prius: qa in hoc ſtatu pfectus eſt oibus habitibus. 3° in hoc ſtatu reducit ſe ad eē itelligibile: hoc eſt ꝙ erit idē ipſe intelligens ſe ⁊ res intellecta: qđ nō erat prius. igitur tādem hęc tria erunt vnum in eſſe: ⁊ tria rōne. Nam intellectus materialis erit intelligēs: ⁊ ipſe res intellecta ⁊ intellectus: ſimilr agens erit intelligens: res itellecta ab intellectu potētię ⁊ itellectus. 4° in hoc ſtatu res materialis ⁊ caduca: quę qa corruptibilis attribuit materię: acqrit eſſe diuinum: qa copulatur ſuo principio: ⁊ illi vnitur. Tunc vltimo addit ꝙ eſt totum hoc opus intellect⁹ agētis: ⁊ inde intellectus hic agens dicitur: quomodo xo intellectus agens eſt cauſa omnium bonum: ⁊ etiaȝ ſuimet iam diximus: ⁊ dicemus in libro de intellectu.

Com.20.

¶ Et quandoqdem ad húc peruenimus gradum: completa eſt noſtra beatitudo.

Com.21. ¶ Finem noſtrum nunc deducit: ⁊ inquit. [Et quandoqdem ad hunc peruenimus gradum: completa eſt noſtra beatitudo.] Eſt autem iſte gradus ſtatus: in quo agēs intellectus eſt ſibi ⁊ nobis intellectio: in quo itellectus materialis eſt intelligens, intellectus ⁊ res intellecta: in quo eſt idem ſaltē copulatione intellectui agenti. in quo per eſſentiam eſt ita pfectus ſicut deus: nam in hoc ſtatu: ita operat̄: ſicut intellectus agēs: ⁊ intellectus agēs eſt deus: igit̄ eſt ęque perfectus ſicut deus. Et in hoc apparet mirum quoddam: nam Auer. arabs omnium legum depravator, naturali ratione fulcitus, cōcedit rationalis animę ſtatum talem: qualem habent cęteri angeli. Itemqꝫ concedit ad hunc poſſe hominem aſcendere ex poris naturalibus: quia ipſe non nouit deum ad extra agere contingenter. tertio concluſit ad talem ſtatum nos in vita poſſe aſcendere: pauper vir: nouit quidē finem: qualis ⁊ quātus nouit ⁊ poſſibilitatem finis: ſed media ignorauit: quę ducunt ad illum finem. Nos enim media ponimus meritorias actiones: ſi dici poſſunt media. Itemqꝫ deū dare contingenter beatitudinem tenemus: ⁊ hoc decepit eū: ſed de his in libro de intellu ſatis. ¶ Sed petet quiſpiā. vtrum intellectus materialis per media naturalia poſſit deum: qui eſt intellectus agens: per eſſentiā intelligere: hoc eſt, vtrum poſſit ad talem ſtatum deduci: vt intellectus agens idem ſit ſibi ⁊ intellectui materiali intellectio per media naturalia. Hęc q̄ſtio in toto hoc libro eſt examinata: verum hic eſt replicata propter verba Auerro. nec expectes a me longas orationes: ſed breues: quia in libro de intellectu diffuſe loquor. Philoſophus hꝫ diſcordare a theologo. Ariſtoteles ⁊ Auer. petunt primo deum ad extra comparari mere neceſſario cuicunqꝫ comparabitur: vt. 12. metaphyſicę. ⁊. 8. phyſicę auſcultationis dictum eſt. Secundo petunt intellectum materialē poſſe copulari deo per eſſentiam dei: vt longis ſyllogiſmis eſt probatum. Tertio petunt intellectum ſpeculatiuū eſſe adęquatum medium copulationis: quia per hoc deus copulat̄: ⁊ per nihil maius: ⁊ nihil minus. Hęc tertia petitio eſt declarata in hoc libro. Ex iis tribus patet materialē intellectum per media naturalia poſſe deū per eius eſſentiam intelligere. pbatur. quia non defectu virtutis intelligentis. quia eſt receptiua vis omnium intellectuū: vt materia eſt receptiua omnium formarū: vt dicitur 3° de anima. non defectu medii: quia intellectus ſpeculatiuus eſt adęquatum medium copulationis: non defectu volūtatis dei: quia illa comparatur omni extrinſeco ⁊ intrinſeco mere neceſſario. Igitur itellectus materialis per media naturalia poteſt dei eſſentiam per ſe intelligere. Has tres petitiōes īfinities tu īuenies diſſeminatas ab Ariſt. ⁊ Auerro. ſaltem ab Auerroe. Theologus autem cōcluſionem oppoſitam ex principiis contrariis deducet. Petit enim primo deū ad extra cōparari mere contingēter. nam ad extra cōparatur: vt agens vel forma vel finis ꝑ intellectum ⁊ voluntatē: agens ꝟo forma ⁊ finis per intellectum ⁊ voluntatem agit mere libere ⁊ contingenter. Petiit ſecūdo. nullum eſſe ens naturale: quo poſſit deus copulari intellectui ſiue rei naturali. Nam omne ens naturale deficit a bonitate ⁊ perfectiōe dei. Itēqꝫ omne naturale eſt finitum: deus vel eſt infinitus vel tranſcendēs omne finitū: idcirco deus nullo medio nobis eſt copulabilis: niſi ipſomet deo. De ſcđa petitione theologi diſcordant: vt dicemus: ſed hęc duo ſatis: nā ſi deus volens eſt beatitudo: ei erit beatitudo cui vult: igitur non ex naturalibus. Itemqꝫ ſi nihil naturale eſt ęquale deo. igitur non per naturale mediū erit nobis beatitudo. Et ſic Phs ⁊ theologus differunt. Diuus Thomas credit concluſionē hanc theologoꝝ demōſtrare ratione naturali. Petit enī primo ꝙ triplex eſt modus eſſendi rerum: vnus. vꝫ. quo res hñt eſſe in materia: quo omnia corporalia ſunt. alius quo. ſ. res ipſa nō exiſtit in materia: nec eſt ſua eſſentia: ſꝫ eſſe habens: vti eſſe habent intelligentię quę angeli vulgariter nūcupantur: eſſe enim horum non eſt in materia: nec eſſe horum eſt eſſentia: alius quo res ipſa eſt ſuū eē ⁊ ſua eſſentia: quo deus exiſtit. Ex hoc petit ſecūdo ꝙ triplex eſt intellectus materialis. vꝫ. qui habꝫ eſſe in mā: ſꝫ e materia ipſa non educatur: vt intellectus hominis. ⁊ intellectus angelicus correſpondens ſcđo modo eſſendi: ⁊ intellectus diuinus reſpōdēs tertio modo eſſendi. Ex iis deducit ſyllogiſmū. intellectus intelligit intelligibile ſibi ꝓportionale ⁊ non maius: ⁊ quodlibet minus. per definitionem potentię. ꝑmo cęli. ſed intelligibile proportionabile intellectui materiali eſt forma materialis: qa conuenit ſecum in eodē modo eſſendi: qa ambo ſunt in materia: intelligibile ꝓportionabile angelico intellectui eſt forma nō in materia: habens tamē eſſe aliud ab eſſentia: qa ſilr in eodē modo eſſendi conueniunt: intelligibile ꝓportioľe intellectui diuino eſt eſſentia dei. per idē igitur intellꝰs humanus ex puris nālibus intelligit formam materialem: ⁊ nihil ſupra illā: ⁊ quodlibet infra. ⁊ intellectus angelicus formam materialem cuius eē eſt aliud ab eſſentia: ⁊ q̄libet īfra. ⁊ nihil ſupra. itellectus diuinus eēntiam dei ⁊ nihil ſupra. ⁊ q̄libet infra. Ego ꝟo conuenio ſecū in cōcluſione: nam volo intellectum materialē nō poſſe per pure naturalia deum per eſſentiam intelligere: ſed differo primo. qa teneo hanc concluſionem non eſſe demōſtrabilem: vt credit Thomas. Secūdo teneo hāc eſſe mere creditam: ⁊ ꝙ ita ſit deduco: qa fortaſſe Auerroes concederet vtraſqꝫ ſuppoſitiones: lꝫ quantum ad rē differat: ⁊ tamen ſyllogiſmum non admitteret: quia peccat in materia ⁊ forma: forma quidē: quia equiuocat de proportione: quia per proportionem in maiori quid intelligit: vel proportionem eſſendi: vel operandi: ſi eēndi: maior falſa eſt: quia intellectus inferior intelligit ſibi ꝓportionabile proportione eſſendi ⁊ diſproportionabile: ſemper enim inferior intellectus itelligit inferius vt medium: ⁊ ſuperius vt finem. Si ꝟo per proportionem intelligit proportionem operandi: maior vera eſt: ⁊ minor falſa: nā forma mālis non eſt intelligibile proportionabile intellectui ęquatum: quia intellectus eſt entis: vt. 4. metaphyſicę habetur. in materia ꝟo: nā deus apđ Auer. intelligit ſe: ⁊ nihil infra ſe: angelus inferior ſuperiorem: ⁊ nullum inferiorem: minor etiā falſa eſt: qa forma materialis non eſt proportionabilis intellectui materiali: qa illa dependet in eſſe ⁊ ꝯſeruari a materia: intellectus materialis minime etiam apud eos. ſic igitur cum eo concedimus concluſionem veram: ſed negamus rationē: qua concluſio deducitur. Secūdo. vtrum pro beatitudie ſit neceſſarium aliquod creatum: dicendum ꝙ in beatitudine duo ſunt: ipſe beatus qui in deo beat̄: ⁊ ipe deus beās. Tunc theologus ⁊ Auerro. conueniunt: ꝙ ex parte beati requiritur aliqđ: ſiue ſimilitudo: ſiue lumen. Nam deus eſt auctor intellectus materialis: quemadmodū cęterarum intelligentiarū: ſaltem dependentia ęterna: virtus ꝟo hęc materialis non eſt dei eſſentia: igitur aliqua participata eius ſimilitudo: ⁊ per cōſequēs dicetur hęc ſimilitudo: lumen quaſi a prima luce deriuatū: ⁊ hęc eſt opinio Auer. ipſe enim. vt diximus: opinatur intellectū materialem habere compoſitionem: vt. 3. de anima. cōmen.

ſ.⁊.20.compoſitionē dico ex aliquo quaſi actu:⁊ aliquo quaſi potētia.illud quod eſt quaſi actus:eſt illud:ſiue lumē:ſiue ſimilitudo:qua participat dei eſſentia.⁊ dicitur intellectus agēs quaſi lumē:nunc vult deū intelligi a nobis propter hoc lumen.non quidē īmediate:ſed ꝑ quāto creat in nobis intellectū in habitu:quo mediāte creatur in nobis intellectus ſpeculatiuus: quo tandem intelligimus deum. ſic igitur conuenit Auerroes quantum ad hoc cum theologo.naꝫ vterqꝫ per eiuſmodi lumē dei eſſentiam intelligi volunt:lꝫ alia ratione. ¶ Conueniūt ſecundo ex parte beatitudinis.quia volunt deū eſſe beatis beatitudinem per eſſentiam:⁊ per nihil creatum:ſiue illud dicatur ſpecies:ſiue ſimilitudo. Tum quia omnis ſimilitudo deficit a deo. Tum quia dei eſſe eſt eius eſſentia. Tuꝫ quia eſſentia dei eſt irrepręſentabilis:⁊ ita deus per eius eēntiaꝫ erit beatitudo ſibi ⁊ omnibus:⁊ per nullam ſpeciem vel ſimilitudinem mediaꝫ:⁊ hęc eſt opinio Auerrois.12.metaphyſicę.cōmento.38.⁊.17. ¶ Tertio quęrunt vtrum omnes beati ęqualiter deū intelligant. arguitur ꝙ non. Nam deus intellectus materialis perfectus ⁊ intelligentię ſunt beati:⁊ tamen non ſunt ęqualiter beati. In hac quęſtiōe Theologus diſcordat a Philoſopho. Theologus enim qui vult beatos beari ꝓpter participationem luminis:diceret eos plus beari:qui maiori lumine participant. Philoſophus autem qui tenet beari beatos per copulationem intellectus agentis: hoc eſt dei cum beato.dicet ex parte beatitudinis omnes ęqualiter beari. Nam omnes deo beantur:⁊ deus eſt ęqualis omnibus. Amplius.omnes beantur:quia deus per eſſentiam recipitur in beatis.ſed eſſentia dei tota recipitur. ¶ Ex parte ꝟo modi beandi non omnes ęqualiter beantur. Nam deus eſt beatitudo ſibi per ſe intelligentijs inferioribus per aliud:intellectui materiali ꝑ media multa. ¶ Amplius.illis beatitudo eſt ſemꝑ.nobis autē paruo tempore.12.metaphyſi.⁊ ita teneret Auerroes beatitudineꝫ eſſe omnibus ęqualē:beatos ꝟo omnes inęqualiter beari.⁊ per hoc patet ſolutio ad quęſtionem.ꝙ oēs beati ęqualiter deum intelligunt:ſiue ſint eiuſdem ſpeciei:ſiue alterius generis:lꝫ non ęqualiter ſint beati.⁊ patet ſolutio ad argumentum. ¶ Quarto quęrunt vtrum homo in carne conſtitutus poſſit deum per eſſentiaꝫ intelligere.rem hanc in libro de intellectu dicemus prolixe.nūc ꝟo raptim dicamus ꝙ Diuus Thomas tenet ꝙ homo in carne conſtitutus deum per eſſentiam intelligere non poteſt:ſed bene a poſteriori per effectus.⁊ hoc probat.quia modus cognitionis ſequitur modum naturę rei cognoſcentis.anima noſtra dum eſt in carne habꝫ eſſe in materia corporali.igitur non cognoſcit aliqua:niſi quę habent formaꝫ in materia:vel quę per eiuſmodi cognoſci poſſunt.conſtat autem ꝙ per naturas rerum materialiū deus per eſſentiam cognoſci non poteſt. Primo. quia per ſimilitudinem creatam eſſentia non poteſt intelligi. Secundo.quia illa eſſentia in nullo ente creato ęquate continetur. Signum autem dicunt.ꝙ anima noſtra quāto magis a corpore eleuatur:tanto abſtractoruꝫ intelligibilium fit capacior:vt patet in ſomnijs ⁊ alienationibus:in quibus futurę pręuidentur res. ¶ Sed contra.nam de facto Moyſes iudeorū magiſter:⁊ Paulus magiſter gentium:vt dicit Diuus Auguſtinus: in carne conſtituti intellexerunt deum per eſſentiam dei.hoc autem non fuiſſet:niſi deus fuiſſet eis intellectio quemadmodum ſibi:⁊ hoc concedūt Philoſophi:ſaltem de poſſibili.quia de facto aliquem eorum hoc attigiſſe non inueni:⁊ videtur ad hoc ratio.nam non eſt ex parte dei repugnantia:nec ex parte intellectus materialis. quia eſt ęternus:⁊ maximum in genere recipientium:nec ex parte corporis in quo ipſe eſt:q̄a vt diximus omne poſſibile formę:eſt poſſibile ſubiecto illi⁹ formę mediāte illa forma. Argumentum eorum peccat.p̄mo q̄a maior eſt falſa apud Philoſophos:nā intellectus intelligit aliq̄d ad qđ non tranſcēdit corpus:ſed ad illud diſponitur mediantibus formis corporalibus:minor etiaꝫ non accipitur ſub intellectu maioris:naꝫ intellectus materialis:lꝫ ſit in corpore:non tamen conſtituitur per corpus: idcirco poteſt intelligere res materiales:⁊ res quę non conſtituunt̄ per corpus:ſed corpus cōſtituunt. Unde reduco argumētuꝫ cōtra eum:modus cognitionis ſequitur modum naturę cognoſcētis:ſed natura cognoſcēs eſt in materia ⁊ nō cōſtituitur a materia:ſed eam ꝯſtituit:igitur intelligere pōt ea quę nō cōſtituuntur a materia:ſed cōſtituūt materiā: ſubſtātię autem ſeparatę cōſtituūt corpora:⁊ non conſtituuntur a corpore:igitur intellectus materialis poteſt intelligere ſubſtātias ſeparatas:minor eſt Auer.p̄mo phyſicę auſcultatiōis.cōmē.63. Itaqꝫ Philoſophi hoīem in carne cōſtitutuꝫ poſſe deum itelligere:⁊ aliquem aliquādo euꝫ per eſſentiaꝫ intellexiſſe cum theologis cōcedūt.verum Philoſophi hoc eſſe per media naturalia cōtēnūt. Theologi ꝟo mētes hominum in hac carne vinctiuꝫ ꝑter cōem ordinem ⁊ ſupernaturalr̄:ſed non ſenſib⁹ carneis vtētiuꝫ:poſſe deum per eſſentiam cognoſcere affirmāt:qđ etiam ⁊ ipſe Thomas cōcedit:⁊ in hoc apparet differētia Ph̄i a theologo. Petunt vltimo.vtrum deus ſiue intellectus agēs ſit formalr̄ beatitudo. Diuus Thomas ſoluit ꝙ beatitudo intellectus cōſiſtit in actu intellectus:in actu intellectus poſſunt duo conſiderari.ſ.ipſm intelligibile:qđ noſtri vocant obiectum actus.⁊ ipſe actus: qui eſt intelligere:tūc vult ꝙ ſi beatitudo conſideret̄ ex parte obiecti:ſic deus eſt formalr̄ beatitudo:q̄a hoc ſolo quis beatur:q̄a deum intelligit etiam ſi alia ignoret:ſi ex parte actus intelligētis beatitudo eſt quid creatū in beatis:lꝫ in deo ſit increatum:⁊ hoc ꝓbat.q̄a ſi non:omnes beatitudines eſſent ęquales:nā deus eſt omnibus ęqualis:⁊ nihil per ſe eſt beatitudo pręter deum.igitur beatitudo eſt aliud a deo. Pace ſua mihi videt̄ ꝙ deus ſit formaliter beatitudo:⁊ nihil in nobis pręter deuꝫ beat nos: nec actus intelligentis:nec ſpecies itelligibilis:nec lumē genitum: quoties igitur deus eſt nobis intellectio ſicuti ſibi:tunc eſt beatitudo.12.metaphyſi.cōmē.38.ex parte eniꝫ noſtra nihil eſt aliud beatitudo ꝑter deum: q̄a deus eſt ſibi:⁊ cęteris beatis intellectio ⁊ actio: deo enim beamur:deo agimus:⁊ deo intelligimus.apud Auer.⁊ hanc poſitionem aſcribit Ariſt.⁊ theologis. Suggerius vir in Peripatetica ſecta clariſſimus:vt dicemus in libro de intellectu. Et hoc ꝓbatur.q̄a ad quid ponitur actus ille intelligendi:vel vt medium:vel rep̄ſentās:non vt mediuꝫ: q̄a per ipſum lumen eſt inadęquatuꝫ medium:agit̄ ⁊ magis ille actus intelligendi non vt rep̄ſentans:q̄a deus eſt irrep̄ſentabilis vt dicit. Tenēdum igitur ꝙ nec ex parte noſtra:nec ex parte dei eſt neceſſarium aliq̄d ꝑter deum ad beatum eſſe:apud theologos quidem ſat eſt deus volens:ipſe eniꝫ volēs illi eſt intellectio cui vult:apđ Auer. ꝟo illi:cui perfectus eſt intellectus ſpeculatiuus:eq apud Auerro.non eſt diſpoſitio copulati eſſe:ſed copulationis: hoc eſt fieri ⁊ non facti eſſe:naꝫ ſicut forma eſt actio materię in facto eſſe:⁊ per nullum mediū:ita deus eſt actio:intellectio:⁊ beatitudo beatoruꝫ in facto:⁊ nullo mediāte. Adducit Suggerius hāc rationeꝫ:q̄a nos beamur vt cęterę intelligentię:vt dicit Ariſto.12.metaph.⁊ hoc nobis promittit religio noſtra:ſed cęterę intelligentię beantur per eſſentiam ſuperioris ⁊ dei:⁊ per nihil aliđ medi-

ans igitur nos quandoqꝫ beabimur per eſſentiaʒ dei: vt illę ⁊ per nihil medians. Ratio Thomę non concludit. nam nos diximus beatitudinem eſſe omnibus ęqualeʒ: nõ tamen omnes ęqualiter beatos propter ratiões alias dictas. queſtiones has breuiter tetigi vt videatur differentia theologorum a Philoſophis: ⁊ vſqꝫ inquantũ deuenere Philoſophi: verum altior pertractatio relinquatur in libro de intellectu.

¶ Et ſcias ꝙ quãdo eſt ſeparata a nobis aliquo tempore accidentaliter: non debet hęc ſeparatio ſibi attribui a diminutione ⁊ permutatione in ſua ſubſtantia: nec coniũctio ſimpliciter acquirit ei aliquam formam: quam antea non habuerit.

Com. 22. ¶ Obycies Auerroi. nam intellectus agens nunc non copulatur: ⁊ poſtea copulabitur. igitur in copulatione alteratur. probatur. quia copulatio eſt quędaʒ relatio: ⁊ relatio non poteſt nouiter acquiri alicui: niſi propter aliquid noui: quod ſit eius fundamentum: vt dicit ipſe. 8. phyſicę auſcultationis. cõmento. 8. igitur intellectus agens in copulatione mutabitur. ⁊ ſic deus mutaretur: qui eſt intellectus agẽs. Reſpondet ipſe negando cõſequentiã. Naʒ nunc copulatur: ⁊ prius non copulabitur. ⁊ tamẽ nõ mutatur nec in ſubſtantia nec in accidente. verum ipſe non aſſignat cauſam cur non valet conſequẽtia hęc. ¶ Propterea animaduertenduʒ: vt dicit ipſe. 7. phyſicę auſcultationis cõmento. 20. ꝙ intellectus copulatur nobis de nouo mutatione facta in nobis ⁊ non in eo. Inquantum enim nos aliter atqꝫ aliter diſponimur: ipſe nobis copulatur. vnde in copulatione eſt tria conſiderare. relationẽ: terminum eius: ⁊ fundamentum. eſt quidem relatio copulatio ipſa: qua intellectus agens dicitur nobis copulatus: ⁊ nos illi copulati. eſt terminus deus ipſe: ſiue intellectus agens ipſe. relatio enim hęc terminatur ad abſolutam eſſentiam dei. nec inconuenit abſolutum eſſe terminum relationis. fundamentum quod de nouo nobis contingit: ⁊ ad cuius pręſentiam innaſcitur nobis. hęc noua relatio: qua deus dicitur copulatus: eſt intellectus ſpeculatiuus perfectus apud Philoſophum. ⁊ remouẽs prohibens eſt virtus heroica. ⁊ ita patet ſolutio ad quęſtioneʒ: ꝙ ſcilicet deus poteſt nobis de nouo copulari: ⁊ nulla ſit mentio ex parte ſua: quia ipſe de nouo refertur relatione ⁊ mutatione facta in nobis.

¶ Nec vtiqꝫ eſt inuanum iſta appręhenſio. naʒ intentio diuina in hoc fuit ꝙ formę quę ſunt ęternę in genere vt vniuerſalia debeant aſcendere ad formam vnam numero. Nam cuilibꝫ enti ineſt diuina intẽtio vt perueniat ad recipiendum tantum illius nobilis finis: quantum competit ſuę naturę: nec denegat ab eius eſſentia pars ſibi conceſſa. itaqꝫ entibus quę in ipſorum natura nõ habent niſi vt ſint in hac eſſentia diminuta vt bruta animalia erit poſſibile habere in ſeipſis virtutes: per quas in fine aſcendent ad taleʒ perfectionẽ: qualis eſt primi entis ſimpliciter.

Com. 23. ¶ Declarat nũc vtilitatẽ beatificę intellectionis: ex parte videlicet cęterorum entium. quanta nãqꝫ ſit vtilitas ex parte noſtra: iam patuit. Proponit primo. ꝙ vtilitas ſecunda ex parte cęterorum entium eſt: vt illę res materiales quę genere ſunt ęternę: ⁊ indiuiduo corruptiuę: participent beatitudine illa: dum aſcendant ad copulationem cum illa forma vna numero: quam diximus intellectum agentem: ſiue deum. nam res materiales quando effectę ſunt nobis formę intentionaliter: ⁊ per appręhenſionem recipiunt intellectum agentem: ſalteʒ diſpoſitiue: ⁊ ita illi copulantur vt nos: licʒ nobis deus ipſe ſit intellectio ⁊ appręhenſio: ſicut eſt ſibi. illis vero perfectio ⁊ forma. ſyllogiʒat concluſionem hanc. vnaquęqꝫ res appetit ſuum finem: quantum ſibi competit: ſed res materiales appetũt copulari illi tãqꝫ fini. igitur aliquando erunt copulatę. vel ſyllogiʒetur ſic. vnumquodqꝫ appetens aliquem finem: quantũ ſibi competit: interdum perueniet ad eum: quantum ſibi competit: ſed omnes formę materiales appetũt copulari deo vti proprio fini. igitur aliquãdo peruenient ad virtutes tantas vt ipſi deo copulentur. ⁊ hoc fit in ſtatu hominis. ⁊ in hoc patet ꝙ deus vnitur nobis. Primo propter nos: vt videlicet perficiat ⁊ beet ⁊ felicitet nos. Secundo vt beet ⁊ perficiat formas materiales tãtum quantum ſunt capaces: quod fit quando ipſę ſunt formę in nobis intẽtionales: tũc enim nobis ⁊ ipſis deus copulatur. Huius primo ibi. [Nam cuilibet enti] tangit minorem. Secunda ibi. [Entibus itaqꝫ] tãgit concluſionem. ¶ Quęres. Auerroes vult deum intelligi a nobis vt nos ⁊ cętera felicitemur. igitur intellectio illa dei eſt propter finem: vbi eſt finis: ibi eſt forma. vbi forma ⁊ finis: ibi agens ⁊ materia: quę ſunt eiuſmodi intellectionis forma agens ⁊ materia. ¶ Animaduertendum ꝙ dei intellectio intuitiua eſt finis: ⁊ nullum finem habet. verum dicuntur cętera fines aliqua ſimilitudine: ⁊ ita cęterę cauſę ſimilitudine aſſignari poſſunt: vt materia quidem: intellectus materialis: ⁊ homo. Intellectus quidem materialis: materia proxima intellectionis. homo vero remotum: qua mediante intellectu materiali. vt vero forma eſt deus: ipſe enim eſt fęlicitas ſibi ⁊ animę: vt autem agẽs eſt intellectus agens: qui eſt cauſa quare vnitur nobis: vt fęlicitas. Nam eſt cauſa intellectus ſpeculatiui: ⁊ ipſe vnitur nobis mediante ſpeculatiuo. igitur eſt cauſa ſui aliquo modo. finis vero primus vt homo deo copuletur. ſecundus vt cętera materialia deo etiã copulentur. homo quidem ſm eſſe reale. materialia vero: vt dicit hic Auerroes: ſm eſſe reale non ſunt deo vnibilia: ſed bene ſm eſſe eorum intentionale: hoc eſt. inquantum ſunt intellectus ſpeculatiuus pręparans intellectum materialem vt deũ recipiat ⁊ deo copuletur: ⁊ in tali vnione intentionali redeunt in finem eorum reditione completa. nam deus eſt primum principium: vnde effluunt omnia principia omnium rerum: ⁊ ita dum in deum redeunt: ad nullum vltra redire poſſunt: ⁊ ita ſibi completur reditio. In tali quoqꝫ eſſe non intelligunt: vt intelligit per eſſentiam dei: quia homo copulatur illi ſm eſſe reale. res materiales ſm eſſe intentionale.

¶ Quod quidem igitur eſt primuʒ ens ſimplex: ideo eſt primuʒ. quia primũ primo habuit ſemetipſum. non autem ab antecedente cauſa. quod vero eſt poſt ipſum: ſuum eſſe habet virtute primi. ⁊ hoc eſt eſſe primę materię cum prima forma: quia ipſum primum tribuit ſibi meritũ in prima diſpoſitione vt gratiam habeat recipiendi formas: quę poſſunt ſibi accidere: ⁊ formis materialibꝰ tribuit gratiã qua poſſint peruenire ad formas

complete abſtractas tāq̄ʒ in finem.

Com̄.24. ⸿ Declarat quaſi differentiam inter primū ⁊ cętera alia: ⁊ ordinem ⁊ cauſam aſcenſus. Nam poſſet quis dicere. deus eſt beatꝰ. homo quoqʒ beatur: ⁊ formę materiales vtrum vna ratione. Reſpondet ꝙ primum principium. hoc eſt. deus ⁊ intellectus agens beatur per ſe: quia eſt primum ⁊ a nullo beatur. cętera ꝟo poſt ipſum fęlicitātur a virtute primi. Naʒ homo beatur deo: ⁊ res materiales etiaʒ deo beantur: ⁊ ſic ab alio. probat hoc ſimilitudine: nam ita deus ſe habet reſpectu beatorūʒ: vt reſpectu formarum prima forma in materia. Nam vt prima forma per ſe recipitur in materia: ⁊ cęterę alię mediante illa recipiūtur: ita deus ſeipſo beantur ⁊ cętera mediante deo. deus eniʒ tribuit nobis meritūʒ vt intelligamus formas materiales. eſt autem tale meritum lumen: quod eſt aliquid animę noſtrę: vt diximus. ⁊ formis materialibꝰ tribuit gratiaʒ: qua poſſint aſcendere ad finem dictū: ⁊ hoc facit prima forma. ipſa enim per ſe recipitur in materia: ⁊ pręhet meritum materię: vt recipiat formas. ⁊ pręhet meritum formis vt recipiantur. quid autē ſit hęc prima forma materię in lib. de ſubſtātia orbis vidimus. ⸿ Sʒ ambiges. nam vt nulla eſt coloribus beatitudo ſi videntur: ſed oculo: ſic nulla erit rebus materialibus fęlicitas: ſi intelligantur: ſed homini. ⸿ Dicenduʒ ꝙ vnamet res poteſt dici vni beatitudo: ⁊ alteri perfectio. ⸿ Copulatio hęc cum deo eſt quidem beatitudo homini: quia ſibi eſt intellectio ⁊ voluptas: vt dicitur. 10. ethicorum: ⁊. 12. metaphyſicę. eſt autem rebus materialibus comprębenſis perfectio pro quanto redeunt in ſuum finem reditione completa: etiam pro quanto pręparant nos ad vltimum fineʒ. ⁊ ita concedendum eſt materiales res in tali vnione non beari: ſed perfici: quantum ſuę naturę ineſt capacitas: vt dixit Auerroes.

⸿ Volumus autem nunc ↄcludere ſmoneʒ noſtrum: ⁊ cum hoc tibi demonſtrare ⁊ breuibus verbis referre ordineʒ valde pulchrū principiorum: vt ponit Auennaſar. ⁊ eſt quidem radix vna eleuandi intellectum intēdentibꝰ ſcire magna. dixit itaqʒ Auennaſar principia per quę conſtituuntur corpora ⁊ ipſorum accidentia eſſe ſex gradus altos ⁊ ſupremos: ⁊ vnaqueqʒ ſpecierum continetur in aliquo illorum graduum hoc modo. vt prima cauſa in primo gradu. ſecūda in ſecūdo. intellectus agens in tertio. anima in quarto. forma in quinto. mā denium in ſexto.

Com̄.25. ⸿ Dum curioſe libellum hunc lectitauerim cum Hieronymo Bernardo dn̄i Petri: ⁊ cum Antonio Juſtiniano dn̄i Pauli viris omnium ſcientiaruʒ eruditiſſimis: ⁊ inter nos de opere: an completum eſſet: an non: contigerit diſſectatio in bibliotheca monaſterij Diui Joannis inuenimus additamētum hoc: quod incipit. [Volumus autē nunc concludere ſermonem noſtruʒ.] vbi omnes cōcluſimus: ⁊ propter verba. ⁊ propter ordinem libelluʒ iſtuʒ abſqʒ hoc quod dicere eſſe incompletum. Jdcirco me rogarunt vt proſequerer expoſitionem: ego auteʒ dixi. nec hic finem eſſe datum: quare ocioſa erit expoſitio. ſʒ hinc inde rationibus inductus ad cęteri expoſitionem me contuli: ſiue completus ſit libellus ſiue mancus. Cum nō legerim cum proprio fonte: ſat ſit meam ⁊ eius mentē cuʒ his parabolis comitari. erunt eniʒ verba hęc quātulacūqʒ balba: veluti cuſtodes eorum quę de beatitudine ſentimus. potiſſimum quum hęc ludendo ſcribamus: in hac noſtra ętate. 22. annorum. ſi enim deus mihi vitam produceret altiora attingemus: ⁊ multo maiora etiā q̄ʒ ea quę in libro de intellectu nunc ſcribimus: quum quaſi ſimul hęc cum illis ſcribantur. Dicit igitur Auerroes primo ſe velle entia omnia: quę beatum faciunt reducere ad ordinem Auennaſaris. Nam iſte ordo facilitat ingenium ijs qui volunt grauiora attingere. Dicit ſecundo. principia e quibus corpora omnia dependent ordinari in ſex ordinibus ſiue gradibus: ⁊ in primo collocat deum: ſiue primam cauſam: qui eſt intellectus agens vt ſol. Jn ſecūdo collocat cauſam ſecundaʒ vt angeli ſunt: quos Plato vocat in Tymęo deos ſecundos. Jn tertio collocat intellectum agentem: ⁊ intelligit illum qui eſt quaſi lumen: qui eſt vna ſubſtantia cum intellectu materiali: cuius ſignuʒ eſt: quia omittit intellectum materialem: vt hoc quia per intellectū agentem ⁊ māleʒ intelligit idem: vt diximus: ſunt eni vna ſubſtātia: differūt aūt ratione: vt. 20. cōmē. 3. de aīa dicit̄. ⁊ per hęc tollitur contradictio. in. 4.° ponit̄ anima rationalis: Nā rationalis aīa: vt ſępe diximus capitur dupl'r. Uno mō pro aggregato ex actu ⁊ potētia: ⁊ ſic nō differt ab itellectu materiali: vt loquimur in libro de intell'u. Alio mō pro aggregato ex dianoea ex ſemine traducta: ⁊ intell'u deforis accedente: ⁊ ſic eſt infra intellectū: ⁊ ſupra formam: ⁊ eſt anima vna cōſtituens hoieʒ in ſpecie. Jn q̄nto gradu eſt forma: ⁊ hęc multos hʒ gradus: quos narrare nō eſt opus nūc: veruʒ ſūmus gradus eſt dianoea: quę eſt prima ſenſitiua ꝓpinquiſſima intellectiuis: imuʒ formaꝝ eſt forma elementaria: vnde. 2. phyſicę auſcultationis. cōmē. 26. inq̄t. Sciētia igitur nālis ↄſiderat de eſſe formaruʒ quouſqʒ pueniat ad vltimā formarū mālīū: ⁊ p̄mā abſtractarū. Et hęc eſt dianoea: quę eſt vltima via contemplationis ⁊ per incluſionem: p̄ma ꝟo abſtractaꝝ per excluſionē: q̄a quęlibet ſupra hāc eſt abſtracta: aut ſubdi: terminat̄. ſupple ad formas formarū: hoc eſt intell'm agenteʒ ⁊ mālem: quę ſunt medię in eſſe inter illas: ſicut exiſtimat̄ de forma hominis vltima: hoc eſt intell'u māl: eſt eniʒ terminus cōſiderationis nālis ꝑ excluſionē: q̄a illum nō conſiderat: ⁊ q̄libet formaʒ ifra illum. Et vicūqʒ ſit: p; dianoeam: quā noſtri cogitatiuaʒ vocant eſſe in primo ordine formaruʒ. Jn vltimo ꝟo eē elementarias formas: demuʒ materiā ponit in. 6. ordine.

⸿ Sed ambiges p̄mo in quo ordine ponantur accidentia: ſecūdo qualis eſt hęc latitudo entiū. tertio in omni latitudine eſt nō gradus: modo mā non eſt non gradus entium: q̄a tūc nō eēt. ⸿ Ad primū videt̄ mihi eſſe dōm. ꝙ accidentia non ſint per ſe in aliquo gradu entis: q̄a qđ nō eſt per ſe: non debet conſtituere aliquē gradū entis ꝑ ſe. Jdcirco in eo gradu entis ſunt: cuius ſunt accidētia: vt potentia mā ę in gradu mā ę: accidentia formaruʒ: in gradu formarū: accidētia aīę in gradu animę: ⁊ in cęteris dicatur ſuo mō. ⸿ Ad 2^m videt̄ mihi ꝙ hęc nō eſt aliqua latitudo: q̄a nec vniformis: nec difformis: nec vniformiter difformis: nec difformiter difformis: habʒ tñ aliquaʒ ſimilitudinē cū latitudine: rectius aūt dicitur ſeries: ſiue ordinatio habēſqʒ rōneʒ cum latitudine difformi: q̄a primus gradus non eſt exceſſu vel ꝓportione duplus ad ſecūdum: ⁊ cęteri ad cęteros: hʒ etiam aliquā rōnē cū vniformiter difformi: q̄a ſicut p̄mus gradus excedit 2^m: ita ſecundus tertium: ⁊ ſic in cęteris: lʒ exceſſus vel proportio nō ſit ęqualis. ⸿ Ad 3^m q̄dam tenent non graduʒ latitudinis eſſe infinitū modicū illius: ⁊ q̄a infinitum modicum ens volunt eē materiam: idcirco nō gradū entiuʒ ponūt materiaʒ: alij ponūt non gradum eſſe priuationeʒ

formarum:⁊ ſic materia erit in certo gradu entis:ſed hęc relinquantur calculatoribus.

¶ Quod eſt in primo gradu:nõ poteſt eſſe plura:ſed omnibus modis eſt vnum ſolũ ſeparatum:quę autem ſunt in alijs ſunt plura. ⁊ horũ quidẽ tria:neqꝫ ſunt corpora:neqꝫ ad corpus. vꝫ.prima cauſa.ſecũda cauſa. ⁊ itellectus agens:tria aũt alia:lꝫ non ſint corpora ſunt ad corpus.vꝫ.aĩa:forma:⁊ mã.

Com.26. ¶ Declarat nũc partes latitudinis:⁊ dicit p̃mo ꝙ entia q̃ collocãtur in p̃mo gradu:non ſunt plura:vel genere:vel ſpecie:vel nũo:ſꝫ vnũ numero ſimpliciter: vt dicemus: quę ſunt in alijs gradib⁹ ſunt plura nũo:nam intelligẽtię plures:itellectus plures:aĩę plures:formę plures. Dicit ſecũdo ꝙ p̃ma tria:nec ſunt corpora:nec virtutes in corporibus vt deus:ſecunda cauſa:⁊ intellectus.reliqua tria lꝫ nõ ſint corpora:ſunt virtutes in corpore:vt anima:forma:⁊ materia.hęc enim omnia ſunt partes corporis.Sꝫ dubitatur primo cõtra primũ.Scdo contra 2m.Contra primũ quidẽ. Nam etiã intelligentia nõ eſt plus vna in ſpecie.Similiter ⁊ intellectus nõ eſt plus vnus numero in ſpecie:vt tenet ipſe.itẽqꝫ rationalis anima nõ eſt plus vna in ſpecie.⁊ materia p̃ma vna numero oĩum formarum.Contra 2m vero ambiges. Nam intelligentię ⁊ intellectus ſunt ad corpora:qꝛ ſunt formę ꝯſtituentes corpora.p̃ auſcultationis phyſicę.cõ.63. ¶ Pro ſolõne primi debes ſcire ꝙ ſm Auer.deus eſt vnus numero ⁊ gradu: vt declarat Ariſto.⁊ Auer.p̃ cęli.cõ.90.⁊.12.metaph.cõ.49.eſt qdem vnus numero:qꝛ caret materia. In formis eni liberatis a materia nõ eſt plus vno indiuiduo in ſpecie.eſt vero vnus gradu:quia repugnat eẽ plura p̃ma ſimpliciter cum latitudine certa:qꝛ tunc nõ eſſent p̃ma.prima igitur cauſa eſt vna numero ſpecie ⁊ gradu.Secũda cauſa:hoc eſt,intelligentia lꝫ quęlibet ſit vna numero in ſpecie:qꝛ carent materia:tamen omnes ſunt in vno gradu:qꝛ participant eodẽ eẽ ſm magis ⁊ minus.⁊ ſic in ſecũdo gradu eſt pluralitas.Similr intellectus lꝫ ſit qlibꝫ in ſua ſpecie vnus numero:quia carẽt materia:tñ ambo vꝫ.materialis ⁊ agẽs ſunt vnius gradus:quia participãt eodem eſſe ordine quodam:loquor de agente pro lumine.aĩa rationalis nõ eſt vna numero:imo tot quot corpora.⁊ hoc capiendo rationalẽ aĩam pro aggregato ex dianoea ⁊ intellectu.ſic enim conſtituitur anima rationalis: quę quidem in me eſt alia ꝓpter aliã dianoeã:⁊ in te alia ꝓpter aliã dianoeã:capiẽdo tamen pro aggregato ex potentia ⁊ actu:ſic eſt intellectus ⁊ vna numero vt intellectus:ſed vtcũqꝫ ſit omnes ſunt vnius gradus. Materię quoqꝫ plures ſunt:quia cęleſtis vna ⁊ generabilium altera:⁊ omnes eiuſdẽ gradus:⁊ ſi differũt ſpecie.⁊ ſic ad dubiũ patet ſolutio.ꝙ lꝫ intelligẽtię differũt ſpecie:⁊ quęlibet ſit vna numero in ſua ſpecie:tamẽ omnes ꝯſtituũt vnũ gradũ.ſic ⁊ intellectus ⁊ cętera alia. ¶ Ad 2m dicẽdum ꝙ Auer.per eſſe ad corpus intelligit eſſe formã dependentẽ a corpore in eſſe ⁊ conſeruari. Modo hoꝝ ſex tria neqꝫ ſunt corpora nec ad corpus vt deus ⁊ intelligẽtia ⁊ intellectus tria ſunt ad corpus anima:ſaltẽ q̃tũ ad dianoeam.forma ⁊ materia:quia partes corporum: ſine quibus eẽ nõ poſſunt.Et ſic patet ſolutio ad 2m.

¶ Genera autem corpoꝝ ſunt ſex. vꝫ.corpus cęleſte:rõnale aĩal:irrõnale aĩal:vegetabile: minerale:⁊ quatuor elemẽta.ſumma vero ex his ſex generibus cõpoſita eſt mundus:cuius propriam ⁊ primam cauſam credendũ eſt eſſe altiſſimum deum benedictũ.ipſe eni eſt cauſa propinqua eſſentię ſecundorum ⁊ eſſentię intellectus agẽtis.Secũda vero ſunt cauſę corporum cęleſtium:⁊ ab his proueniunt ſubſtantię horum corporum. eſſentia enim cuiuſlibet corporis cęleſtis dependet a quolibet ſecundorum.nam ſup̃mũ ſecũdorum in gradu conſtituit eẽ primę ſphęrę. infimuꝫ conſtituit eſſe lunę.media quoqꝫ q̃ ſunt inter hęc:conſtituũt eẽ cęterarũ ſphęrarum:quę ſunt inter has.

¶ Nũc cõſtituit 2am latitudinẽ corporũ.⁊ inquit.Genera aũt corpoꝝ ſunt ſex.vꝫ.corpus cęleſte:qd eſt in p̃ gradu. Com.27. poſt hoc eſt rationale aĩal:poſtea irrationale aĩal:poſtea vegetabile:poſtea minerale:vltimo quatuor elementa:q̃ tenẽt locũ materię.⁊ ſic habes duas latitudies. Dicit ſecũdo.ſũma vero ex his ſex generib⁹.vꝫ.taꝫ in p̃ma q̃ꝫ in 2a latitudine collocatis cõpoſita eſt mundus totus.Deinde declarat 2am corporũ latitudinẽ depẽdere ex p̃ma:⁊ dicit tertio cui⁹ ꝓpriã ⁊ primã cauſaꝫ credẽdũ eſt eẽ altiſſimũ deũ bñdictũ.⁊ declarat quõ.⁊ inquit.ipſe enim eſt cauſa ꝓpinqua eſſentię ſcdoꝝ.hoc eſt intelligentiarũ:⁊ eſſentię intellectus agẽtis ⁊ etiã mãlis.pꝫ itaqꝫ deũ eẽ cauſam ꝓximã rerũ imãliũ.Deinde declarat quorũ eſt cauſa mediata:⁊ q̃ſi remota.⁊ inquit.Scda vero vt itelligẽtię ſunt cauſę corpoꝝ cęleſtiũ:⁊ ab his cęleſtib⁹ corporibus ꝓueniant ſubę horũ corporũ ſenſibiliũ.qd declarat.d.ẽntia cuiuſlibet corporis cęleſtis depẽdet a quolibet ſcdoꝝ.h eſt.ſingulũ cęlũ a ꝓprio ⁊ ſingulo motore. Nã ſupremũ ſcdoꝝ in gradu vt p̃ma intelligẽtia ꝯſtituit eẽ p̃mę ſphęrę infimũ vt intelligentia lunę cõſtituit eſſe orbis lunę. media quoqꝫ q̃ ſunt inter hęc.hoc eſt.intelligẽtię itermedię conſtituunt eſſe cęterarũ ſphęrarũ:quę ſũt inter has. ¶ Ex his arguit̃.qcqd eſt cã cãę eſt cã cauſati:ſed de⁹ eſt cã cauſarũ oĩuꝫ rerũ.igit̃ cã oĩuꝫ.minor declarata eſt.nã eſt cã intelligẽtiaꝝ:q̃ ſunt cãę orbiũ:q ſũt ẽt cãę effectuũ gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ:⁊ ita deus eſt cã oĩuꝫ. ¶ Aiaduertendũ ꝙ de⁹ eſt cã intelligẽtiarũ:⁊ intellect⁹ in triplici gñe cauſę:vt declaram⁹ in lib.deſtructio deſtructionũ, diſputatione 3a:vt finis.qꝛ optimũ in nã ⁊ ſũme appetibile:vt forma:qꝛ ſũme intelligibile. Nã vt ſic eſt forma oĩuꝫ itelligẽtiarũ vt efficiẽs:qꝛ p̃mũ idepẽdẽs:qd eſt cã oĩaꝫ q̃ ſunt poſt.⁊ hoc qꝛ in abſtractis a mã nõ differt ſinis a forma ⁊ agẽte:vt.12.metaph.cõmentis.6.36.⁊.41. quõ vero ab vno ꝓueniant tot:in lib.deſtructio deſtructionũ.⁊.12.metaph.com.44.declarat̃. vlterius itelligẽtię ſũt cãę cęloꝝ i triplici gñe cãę:qñ ꝯſiderant̃ ſꝫ eẽ reale: vt formę nõ tñ appropatę:ſꝫ cõſtituẽtes corpa cęleſtia in eẽ:vt p̃ auſcultatiõis phicę.cõ.63.⁊ l.2.de ſuba orbis. ⁊ in lib.de cęlo diſputam⁹:vt eni equus hꝫ ſpẽꝫ a ſua forma:ſic cęlũ hꝫ ſpẽꝫ a ſuo motore:eſt eni motor aĩa cęli:vt equina forma equi.verũ equina forma cõſtituit ⁊ conſtituit̃ a ſubto ei⁹. Illa vero(vt dicit)cõſtituit tñ cęlũ. Rem hãc abſoluim⁹ in multis qõnib⁹ ⁊ tractabim⁹.nũc vero(qꝛ nõ eſt locus)ſubycim⁹ iſtud.⁊ qm̃ forma ⁊ finis ⁊ efficiens ſunt idẽ in ſeparatis a mã:idcirco intelligẽtia eſt cã orbis iſta triplici rõne.corpa vero cęleſtia ſunt cãę hoꝝ:vt Ariſt.inquit.2.de gnõne:⁊ in meteoris vt efficiẽtia tñ:⁊ hoc lumine ⁊ motu.dici aũt pñt formę ⁊ fines:p quanto oẽ pfecti⁹ eſt forma ⁊ finis iperfectioris p̃ politicę. Ulterius aiaduertẽdũ cãm ſubę eẽ cãm accidẽtiũ:q̃ inſũt p ſe

illi ſubſtantię.vt quoniam intelligentię ſunt cauſę cęlorum: ſunt etiam cauſę omnium accidentium per ſe cęlis vt ligurę motuum ⁊ lucis.Similiter anima quę eſt cauſa hominis eſt cauſa omnium accidentium eiuſdem.⁊ formę quę ſunt cauſę corporum ſenſibilium ſunt cauſę omnium eorum quę inſunt corporibus.Nam forma cum materia ſunt cauſę omnium eorum quę inſunt cōpoſitis.primo auſcultationis phyſicę.

¶Et numerus quidem ſecundorum eſt ſm numerum corporum celeſtium.⁊ cum dico hic numerum:debes intelligere per modum cauſarum ⁊ cauſatorum.ſcis nanq̃ cauſam quę non eſt corpus non recipere numerum: niſi per modum quo eſt cauſa corporum numeratorum.hęc autem ſecunda ſunt quę dicuntur angeli.

Com.28. ¶Explicatis duobus ordinibus:ſoluit quęſtiones,eſſe illos.Primo enim dixit in ſecundo gradu entium primę latitudinis eſſe pluralitatē ⁊ numerum.Dicet quis quot. Amplius videt ꝙ non.Nā numerus eſt q̃titas quę abſtractis non competit.Tertio quę ſunt illa entia:quę dicuntur ſecunda.Soluit primum ea ſecunda eſſe tot:quot ſunt orbes:vt.12.metaphyſicę explicatum eſt.Soluit 2m numerum tribui per ſe cauſatis:⁊ ſm rationē cauſis:corpora enim cęleſtia per ſe numerantur:animę āo eorum ratione ⁊ attributione. Sed dices. cęli numerantur per ſe:igitur ſunt in materia:⁊ ſic erunt genera[lia]. Reſpōdet Auerroes.8.metaphyſicę.cōmento.12.⁊.12.eiuſdem.cō.10.ꝙ habent materiam ęquiuoce dictam:⁊ per ꝯſequēs non generabilem:⁊ ſic poſſunt recipere numerum ⁊ quātitatem per ſe:animę āo eorū per accidens.Soluit tertium.ꝙ illa ſecunda entia quę collocantur in ſecundo gradu ſunt angeli.Angeli enim auctore Platone in Tymęo dicuntur dij ſecundi:quibus deus reliquit cęterum operis faciendum:ſic igitur patet quis ſit gradus primus: quoniam eſt cauſa omnium aliorum:quiſue ſecundus:quoniam cauſę ſecundę.

¶Et intellectus quidem agens habet de ſua virtute ⁊ opere prouidentiam quę eſt in animali rationali:⁊ apprehendere quidem illum: eſt vltimus gradus perfectionis animę noſtrę:quia illud eſt finis ⁊ noſtra beatitudo. Contingit aūt hoc:quum ſeparatur:nec eget in ſuo eſſe re quę ſit ſub ea:vt eſt corpus in materia vel accidēs:⁊ in hac perfectione remanet ſemper.Et ſubſtantia quidē intellectus agentis eſt vna:q̃uis gradus ſuus cōtineat id quod dependet ab omnibus animalibus rationalibus receptiuis beatitudinis:⁊ hoc eſt quod vocatur ſpiritus ſanctus.

Com.29. ¶Explicat nunc tertium gradum entium:in quo reponebatur intellectus agens:⁊ dicit primo ꝙ itellectus agens: qui eſt tertij gradus:habet in homine prouidentiam:quę eſt in animali rationali:⁊ hoc poteſt itelligi ꝙ prouideat de animali rationali:⁊ ſic per intellectum agentem intelligeret deum.Hoc ſtare nō poteſt:quia deus ponitur in primo gradu.Dicas ꝙ nō incōuenit idem reponi in primo ⁊ tertio gradu ſub rationibus diuerſis:nam deus reponitur in primo gradu:ſub ratione primi independentis.reponitur in ſecundo ſub ratione qua efficitur forma hominis.Et ſi dicas:quod ponitur in primo gradu eſt cauſa intellectus ⁊ omnium:igitur per intellectū non poteſt intelligi deus. Reſpondet ꝙ idem eſt cauſa ſui:deus enim vt ſimplex ens ⁊ primum eſt cauſa:vt forma quę homini vnitur:poteſt eſſe cauſa copulationis:⁊ per ꝯſequēs ſui met:vel poteſt exponi ꝙ habet prouidentiā de homine: hoc eſt ꝙ ſit prudentia hominis:nam per intellectū agē tem intelligimus eum qui eſt quaſi agens reſpectu hominis:pro quanto per ipſum conſtat homo:⁊ ſic intellectus agens erit idem qđ materialis intellectus:ſed hoc propterea quę ſubdit ſtare non poteſt.Idcirco dicendum ꝙ intelligit eum agentem qui habet prouidentiam:hoc eſt intellectum materialem:quaſi ſubiectum ſuum:⁊ ſic per intellectum agentem non intelligimus eum qui eſt vt ſol: vt eſt deus:nec eum qui eſt principium ſcientię vt propoſitiones:ſed eū qui eſt vt lumen:qui cum intellectu poſſibili faciunt vnum compoſitum:ſaltem ex partibus ratione diuerſis:vt ſępius diximus:iſtud itaq̃ lumen hꝫ prouidentiam:ideſt intellectum materialem:qui eſt in animali rationali.Dicit ſecūdo.⁊ apprehendere quidem illum eſt vltimus gradus perfectionis animę noſtrę:quia illud eſt finis ⁊ noſtra beatitudo. ¶Sed contra. Nam per illum vel intelligit intellectum agentem quaſi lumē vel quaſi ſolem.ſi quaſi ſolem : igitur in tam breui ſermone equiuocaſſet.ſi quaſi lumen:falſum eſt:quia beatitudo eſt ſummum bonum. conſtat autem lumen hoc eſſe valde infimum.Contradicit etiam ſibi.12.metaph. commento.17.⁊.38.⁊ in tertio de anima omnibus locis. ¶Animaduertendum ꝙ homo duobus modis dependet a deo:vt formatum a forma:⁊ vt factum ab agente. quare ſi reditus eius ad ſuum principium debet eſſe perfectus ⁊ completus:decet hominem intelligere deū duobus modis.videlicet vt formā ſiue finis ⁊ vt agēs.⁊ quidem vt formam intelliget deum per eſſentiam dei.vt āo agens intelliget eum per eſſentiam agentis:quod eſt lumen animę noſtrę:quo fit vt vno fere actu beatus copuletur deo vt formę ⁊ lumini ſuę animę tāq̃ rationi per quam intelligit primum.⁊ hęc vocatur perfecta copulatio.quare deus tm̄ non eſt beatitudo cuiuſlibet intellectus:ſed tm̄ ſibi.neq̃ intellectus agens:qui eſt aliqđ animę noſtrę eſt fęlicitas.prima enim eſt nimis communis: vt conſtat. nec redit ad eum fęlix reditione completa. quęrimus enim fęlicitatem propriam.primo ethicorum. capite.9.igitur fęlicitas propria eſt comprehenſio dei ⁊ intellectus agentis ſimul.⁊ quum comprehenſio ⁊ comprehenſum ſint idem:procul dubio beatitudo adequate erit intellectus agens.hoc eſt.lumen noſtrę animę:⁊ deus ⁊ ita tot erunt fęlices quot fęlicitates ⁊ ecōtra:alia videlicet lunę:alia mercurij:alia veneris:aliaq̃ aliorum:prout eſſentię illarum ſunt alię.Tunc dicendum ꝙ per illū intelligit agentem quaſi lumen:⁊ vlterius vult in eo conſiſtere beatitudinem non totaliter:ſed partialiter ⁊ deſignatiue:vt diximus.Nam ille eſt finis ⁊ noſtra beatitudo:ſaltem partialis.¶Declarat tertio.quando fiet hęc fęlicitas.⁊ inquit.contingit autem hoc:quum anima ipſa ſeparatur tali ſeparatione.videlicet ꝙ pro operatiōe propria non egeat corpore vel virtute corporali.vt quando adepta eſt totum intellectum ſpeculatiuum.tunc enim operabitur non per conuerſionem ad phantaſmata:ſed per eſſentiam intellectus agentis: tunc labore humano non egebit anima pro ſciētia eius:ſed deus erit ſibi ſcia: tunc nō vtet ſyllogiſmo:definitione:enthymemate: exēplo:vel alio inſtrumēto dialectico:nec inuētiōe:nec diſciplina:ſed deo intelliget:deo operabitur:ita deus illi erit

operatio:ſcientia:actio:ꝛ intellectio:veluti ſibi.addit.ꝛ in hac perfectione remanebit ſemper. ¶ Contra.quia corrumpitur intelligere quodam interius corrupto:vt in libro de anima ſcribitur.Dici poteſt ꝙ in hac perfectione remanet ſemper quantum ad partem intellectus materialis.nam apud Auerroem intellectus materialis ſemper manet:ꝛ ille debꝫ ſemper eſſe copulatus alicui:ꝛ maxime bono.Sed de hoc in.3.de anima.cōmēto.20.Uel pōt dici ꝙ hęc beatitudo ſemper remanet.nam hęc beatitudo eſt deus ꝛ lumen animę noſtrę.ꝛ hęc duo ſemper remanent.quare beatitudo ſemper remanet:lꝫ beatꝰ deſinat eſſe apud eum. ¶ Dicit quarto.ꝙ lꝫ ſubſtantia intellectus agentis ſit vna:continet tamen id quod dependet ab omnibus animalibus beatificis.Naꝫ cōtinet dianoeam:quę traducitur ex ſemine in omnibus animalibꝰ rationalibus. ¶ Dicit quinto.ꝛ hoc eſt quod vocat̄ ſpiritus ſanctus.vult itaq; intellectum agentē:qui eſt quaſi lumen vocari ſpiritus ſanctus.Naꝫ hoc intelligimus.B ſcientias ipſas adipiſcimur:hoc quoq; beamur.Uerū animaduerte hunc non eſſe ſpiritū ſanctum:qui eſt tertia perſona in diuinis:quem catholici deſcribunt:ſed eſt ſpiritus ſanctus:capiendo ſpiritū ſanctū pro omni forma ſimplici ꝛ perfecta.Et ſic patet tertius modus.

¶ Res autem illę principiorum:quę ſunt in gradu aię:ſunt plures.earum enim ſunt animę celorum:ꝛ earum ſunt animę rationabilium aialium:ꝛ earum irrationabilium.

Com̄.30. ¶ Quartus gradus erat in quo animę collocantur.idcirco diſtinguit animas in tres:in cęleſtem.videlicet rationalem ꝛ irrationalem.tacet autem vegetatiuam.quia illa non eſt anima beatifica:vel forte magis ordināda eſt cum gradu formarum.pertractabit autem has tres per ordinem ꝛ potentias earum.

¶ In anima autem rationalium animalium continetur virtus rationalis:motiua:imaginatiua:ꝛ ſenſibilis.

Com̄.31. ¶ Partes rationalis animę nunc complectitur:ꝛ diuidit totum hoc in quatuor virtutes:rationalem:motiuā:imaginatiuam:ꝛ ſenſibilem. ¶ Animaduertendum animaꝫ rationalem apud Auerroem eſſe compoſitum quoddaꝫ ex ſenſitiua: humana: ꝛ ītellectu materiali.ſenſitiua quidē e parte ſeminis.intellectu ꝟo e parte deforis.eſt aūt ſenſitiua totum quoddam poteſtatiuū:cuius primaria poteſtas ſiue virtus eſt quam gręci dianoeam vocant. Auerroes quandoq; cogitatiuam:quandoq; imaginatiuam:quę differentia ab ipſis tranſlatoribus contingit. Nam in lingua eius habere debet nomē deſignatū.verū ꝟo materialis intellectus ſit totum aliquod poteſtatiuū: poſterius dicemus.Rationalis igitur anima quum ex ſenſitiua ꝛ intellectu redundet:videtur quoddam totū: in quo etiam poteſtates plures continentur vt virtus rationalis:imaginatiua ſiue cogitatiua:quę gręce dianoea eſt ꝛ ſenſibilis:qui ſenſus communis dicitur.virtus rationalis eſt intellectus materialis:qui eſt actus totius ſenſitiuę partis.Et ſi dicatur ꝙ Auerroes.3.de anima.cōmento.6.enumerat rememoratiuam:ꝛ tacet motiuam.Dicendum ꝙ vbi non expoſtulat determinationem:ſat eſt eum loqui vt plures vt facit hic:ibi enim loquitur proprie:hic per communia.

¶ Uirtus quidem enim rationalis ea eſt qua homo appręhendit artes ꝛ ſcientias:ꝛ qua etiam deprehenduntur conueniens ꝛ diſconueniens in operationibus ꝛ virtutibus moralibus:ꝛ id quod eſt conueniens facere vel non facere iuuatiuum vel nociuum: delectabile vel triſte.

¶ Ecce quomodo per virtutem rationalem vult intelligere mentem.hoc eſt.intellectum materialē.Nam nulla alia virtute hęc omnia depręhēdimus:niſi intellu materiali. ¶ Animaduertēdum ꝙ ea quę inſunt nobis ꝑ hāc virtutem quatuor ſunt.vꝫ.ars:ſcientia:actus:ꝛ electio:vt primo ethicorum ſcribitur:ꝛ hęc quatuor tāgit.Naꝫ ibi.[Et qua etiam]tangit actiones humanas.Ibi.[Et id qđ eſt conueniens]tangit electionem.Hęc eniꝫ quatuor nobis inſunt ab intellectu ipſo materiali. Com̄.32.

¶ Et de hac quidem quędaꝫ eſt ſpeculatiua ꝛ quędam practica:practicę ꝟo quędaꝫ artificialis quędam cogitatiua.ſpeculatiua quidēꝫ ea eſt qua homo adipiſcitur cognitionē rerū:quę nō poſſunt fieri ab homine.practica ꝟo qua cognoſcitur quod poteſt homo facere:ꝛ quod ꝑtinet ipſi homini facere.artificialis eſt illa qua appręhendit omnes artes mechanicas.cogitatiua ꝟo qua ꝓuidet homo ſi eſt cōueniens facere vel non.

¶ Rationalem virtutem prima ſui diuiſione diuidit in ſpeculatiuam ꝛ practicam.verum ꝟo practicum ꝛ ſpeculatiuum ſint partes rationalis virtutis an habitus:in libro de intellectu omitto:vbi ad longuꝫ hęc omnia declaramus:practicam ſecat in duo.nam alia artificialis.hoc eſt.factiua:alia cogitatiua.hoc eſt.actiua:omnis eniꝫ praxis:primo ethicoꝝ:vel eſt actio vel factio.ſpeculatiua quidem eſt eoꝝ quę non ſunt in actione vel factiōe noſtra:quam Ariſtoteles 6ͦ metaphyſicę.diuidit in tres/naturalem/metaphyſicam ꝛ mathematicam.practica ꝟo eſt eorum quę ſunt in poſſe noſtro.artificialis quidēꝫ ſiue factiua eoꝝ quę manu facimus.cogitatiua ſiue actiua eoꝝ quę habitu agimus vt moralis ſcientia:ꝛ apud alios logica.verum ꝟo hę ſint partes rationalis intellectus vel potētię vel habitus:in libro de intellectu remittimus:quem nunc facimus vt in eo reſoluantur occulta: quę hac iuuentute ludendo adinuenimus. Com̄.33.

¶ Motiua ꝟo eſt per quam eſt motus humanus ad proſequendum : vel fugiendum delectando vel abhorrendo:ꝛ ab hac cōtingunt odium ꝛ beneuolentia:timor ꝛ audacia:ira ꝛ manſuetudo:crudelitas ꝛ pietas: ꝛ alię animę affectiones.

¶ Quam nunc Auerroes motiuaꝫ vocat:alꝗ ꝛ ipſe alibi phātaſiam vocare ſolēt.Nam phātaſia eſt motus ꝑncipium:ꝛ inde nomē motiuę ſortitur.verum autem hęc in homine ꝛ cęteris animalibus ſit vnius rationis:in libro de aia ꝛ de ſenſu relinquimus:quę dicit patent. Com̄.34.

¶ Et illa quidē eſt imaginatiua:quę impreſſiones reruꝫ ſenſatarum conſeruat poſtꝗꝫ a ſenſibus abierint:ꝛ componit vnam cū alia ꝛ ſeparat vnaꝫ ab alia ꝛ in ſomno ꝛ in vigilijs:cōpoſitiōes ꝛ ſeparationes dico in parte veras ꝛ in parte falſas.ꝛ cū hoc etiaꝫ apprehendit iuuatiuum ꝛ nociuuꝫ:ꝛ alia quę

in virtute rationali ſupradicta ſunt.

Com.35. ¶ Hęc imaginatiua ab Auerroe alibi appellatur cogitatiua:alibi aliqua ratio:alibi intellectus materialis particularis:ſecūdo enī de anima cōmen.63.vult hāc cogitatiuā apphēdere intentiones indiuiduales omnium decem pdicamentorum.Itemqʒ tertio de anima.cōmen.6.vult illam eſſe aliquam rationem:differreqʒ ab intellectu:q2 ille vniuerſaliter ⁊ abſtracte apphendit formas: hęc vero particulariter ⁊ ſignatim:⁊ ibidem.cōmen.20.inquit ꝙ hęc virtus eſt aliqua ratio:quia ſicut intellectus materialis qui dicitur ratio ſimpliciter ratiocinatur de reb9 vniuerſaliter apprehenſis:ſic hęc virtus de rebus indiuidualiter cognitis:⁊ diſcurrit de vno in aliud pro cognitione ignoti:⁊ alia multa dicit:quę breuiter conſiſtunt.ꝙ hęc virtus tātā habet vim:quātam intellectus materialis: ſolo hoc differēs ab intellectu:ꝙ ille vniuerſaliter cognoſcit:hęc īdiuidualiter:eo homines generaliter diſcurrūt. hac vero particulariter:propter quod hęc eſt homini propria:in nulloqʒ animalium reperta:⁊ eſt intellectui cognatiſſima:ſibiqʒ adiumento cęterarum ſubſeruiēs.Vñ eam gręci dianoeam vocant.Auerroes nunc interpręte tranſlatore vocat imaginatiuam:alibi autem interpręte alio vocat cogitatiuam.ꝙ vero vnam eandemqʒ potētiā intelligat:patet per ea quę ſibi tribuit:nec curauit ordinem ſeruare:dum pręmiſit phantaſiam:quia hę poſſunt multis modis ordinari.Et ſi dicas:hanc conſeruare eum dixiſſe:reſponde ꝙ intelligit effectiue:non autē ſubiectiue : vt dicam.

¶ Senſibilis autē manifeſte eſt illa qua ſenſata apphenduntur quinque ſenſuum ⁊ delectabile ⁊ triſte:non autē iuuatiuum ⁊ nociuū:nec conueniens ab inconuenienti.

Com.36. ¶ Hanc vim alibi vocat ſenſum cōmunē:cuius effectus eſt apphendere ſenſibilia ſenſuum exteriorū: ⁊ inter illa differentiam ⁊ conuenientiam colligere:erit igitur hic ordo:pma virtus eſt ſenſus cōmunis:quem virtutē ſenſibilem vocat.ſecūda phantaſia:quā motiuā vocat.tertia eſt imagiatiua:ſiue dianoea:ſiue cogitatiua. ſubiiciūt memoratiuā:q2 non eſt locus nunc explicationis. Extra has ſuperior ⁊ vniuerſalior eſt virtus rationalis:quę eſt intellectus materialis:primę omnes ſunt organicę:tertia eſt penitus abſtracta:hęc quinque ſunt animę rationalis facultates:ſiue virtutes:ſiue potentię.verum quatuor inſunt ei a parte animę ſenſitiuę. Rationalis vero a pte deforis accedente.

¶ Sed in quibuſdam animalium irrationabilium reperiuntur tres virtutes: pręter.vʒ. rationalem:in quibus quidem imaginatiua ſtat loco rationalis:quam habet animal rationale: ⁊ in quibuſdam reperiuntur ſolum motiua ⁊ ſenſibilis.

Com.37. ¶ Soluit quęſtionem.vʒ.vtrū in omnibus animalibus illę quatuor facultates cōperiantur:veluti potentię proprię eorum animarū. Reſpondet ꝙ in nullis reperitur rationalis vis:ſed bene in quibuſdam reperiuntur tres: ſenſibilis.vʒ.motiua:ſiue phantaſia:⁊ imaginatiua : ſiue cogitatiua:verum cogitatiua ſtat in eis loco rationalis: ⁊ loco intellectus. In quibuſdam etiam tm̄ ſunt phantaſia:ſiue motiua ⁊ ſenſibilis:tres quidem reperiuntur in animalibus proximis homini:duę vero tm̄ animalib9 imperfectis:ſed vtrunqʒ ſit facultates hę non vna ſpecie et ratione inſunt hominibus ⁊ animalibus: ſed ſunt diuerſarum rationum:vt in libro de aīa omiſſo ptractari.

¶ Animę vero corporum cęleſtium diuerſificantur ab his animabus in eſſe ipſa re ⁊ ſpecie. Nam per has animas quas habent corpora cęleſtia ſtant ⁊ mouentur motu continuo ⁊ circulari. ⁊ recipiunt multam nobilitatem ⁊ perfectionem.

¶ Nunc de cęlorū animabus proponit:⁊ vult primo ꝙ conueniant:ſecūdo ꝙ differunt:conueniunt quidē:quoniam vt animę animalium conſtituunt animalia in ſpecie ⁊ genere:⁊ ſunt cauſę omnium eorum quę per ſe inſunt illis:ſic aię cęleſtes ſunt cauſę omnium eorum quę inſunt cęlis:⁊ conſtituunt cęlos in ſpecie ⁊ genere. Com.38.

¶ Et ſunt nobilioris eſſentię ꝙ̄ ſint aię quę ſunt animę:quę ſunt apud nos.

¶ Nunc ponit differentias:⁊ eſt prima differentia ꝙ animę cęleſtes ſunt pſtabiliores ꝙ̄ aię noſtrę:quod quomodo ſit:non exponit:ſed in libro de ſubſtantia orbis dixit. Voluit enī has eſſe pręſtabiliores:quia conſtituunt cęlos:⁊ in ſpecie eos reponunt:⁊ non conſtituuntur: animę noſtrę conſtituunt ſubiectum ⁊ conſtituuntur:idcirco illę ſeparatę dicuntur:hę coniunctę ac materiales : illę intellectus:hę ſenſitiuę:hę diuinę:hę caducę:⁊ hęc differētia eſt in eſſe ⁊ eſſentia. Com.39.

¶ Nec ſunt in potentia aliquo tempore : ſed actu ſemper.quoniam intelligibilia ipſarū: nec defuerūt:nec deſunt ipſis a pricipio earum:quia id quod intelligunt ſemper intelligunt:animę vero noſtrę primo ſunt in potentia:poſtea reducuntur ad actū: ⁊ accidit hoc ab aptitudine:quam habent ad recipiendū intelligibilia.

¶ Secūda differentia eſt ꝙ animę cęlorum ſunt in actu: noſtrę quandoqʒ actu:quādoqʒ potentia:illę ſemper intelligunt:noſtrę interdum ſic ⁊ interdum non:illę ſemp ſunt beatę:noſtrę poſt lōgos labores:illę ſemper mouēt: noſtrę interdum labore ductę:quieſcūt.cauſa eſt quia illę ſunt liberatę a potentia:noſtrę ſunt mixtę aptitudini: hoc eſt potentię:naʒ rationalis anima ea ex parte qua ex dianoea componitur:potentialis eſt:⁊ non ſemp in actu: anima vero cęli:quum ſit omnino ſimplex:omni potentia caret. Longam quęſtionem faciemus in libro cęli.vtrū intelligētię dent eſſe orbibus:vt Auerroes tenet hic:nūc vero ſit dictum intātum. Com.40.

¶ Et corpora quidē cęleſtia non habent de anima ſenſibilem:neqʒ imaginatiuā:lʒ ipſorum anima intellectiua ſit ſimilis animę rationali aliqua parte aſſimilationis.

¶ Tertia differentia eſt ꝙ anima cęli non habet facultates ſeu potentias ſentiendi vt ſenſum cōmunem ⁊ imaginatiuam:⁊ cęteras id genus:anima rationalis habet eas: vt dixit.Dicit tamen animam cęli aliqua ratione eſſe ſimilem animę rationali:pmo quia conſtituit cęlū:vt anima rationalis hominem.Secundo.quia eſt principium omnium eorum quę inſunt cęlo:vt rationalis eſt cauſa omnium eorum quę inſunt homini:⁊ ꝓpter alias cauſas Auicēna putauit cęlos habere phantaſiam:⁊ eorū animas de potentijs ſenſibilibus habere imaginationē ait. Simplicius plures ſenſus ſibi tribuit. ¶ Sed cōtra arguit Auerroes ſecūdo cęli.cōmēto.37.ſi inquit haberent Com.41.

phantaſiam:haberent inſtrumentum ſenſus:⁊ ſi haberēt inſtrumentum ſenſus:eſſent eis propter ſalutem:⁊ ſi propter ſalutem poſſent eis accidere occaſiones:hęc omnia patent in expoſitione noſtra:verū breuiter deducitur: ſi cęli habent phantaſiam:habent etiā ſenſus exteriores: quia phantaſia eſt motus factus a ſenſibus ſm actū.2º de anima.habēt ſenſus exteriores:igitur ſenſoria:hoc eſt inſtrumenta illorum:vt oculos:aures:linguam: ⁊ cętera alia:ſi habent ſenſus ⁊ organa:igitur eſſent hęc omnia ſibi data ꝓpter ſalutem:hoc eſt vt euitent pericula:nā hęc eſt cauſa quare ſenſus ⁊ ſenſoria animalib⁹ donata ſunt: vt dicit Ariſto.in libro de ſenſu:⁊ ſi ꝓpter ſalutē eis hęc tributa ſunt:contingeret eis accidere occaſiōes ⁊ pericula:vt fractura oculorum:ſurditas ⁊ id genus:nam potentia eſt contrariorum vna ⁊ eadem.Alias rationes tetigimus in libris alijs.hęc ſatis.

¶ Et intelligibilia ipſorū ſunt ſubſtantię abſtractę a materia:quia quęlibet anima illoꝝ intelligit primum ⁊ ſe:hoc eſt ſuum eſſe qđ dehaath appellatur:de ſecundis ꝟo intelligit zohar:quod dedit ſibi ſuum eſſe.

Com.42. ¶ Quarta differentia eſt ex parte intelligibilium:nā animę cęlorum non intelligunt niſi abſtracta a materia:qꝛ quęlibet anima illorum intelligit primū ⁊ ſe:hoc eſt ſuū eſſe:quod Arabice dicitur dehaath: hęc autem ſunt abſtracta.De ſecundis ꝟo entibus anima cęli intelligit zohar:quod eſt illud quod dat ſibi eſſe.Zohar enim arabice dans eſſe interpretatur.¶ Animaduertēdum ꝙ anima cęli dependet ſimpliciter a deo:verum mediante intelligentia proxima:vt intelligētia Iouis depēdet a deo mediante intelligentia Saturni:deus enim ⁊ ꝓximę intelligentię ſunt cauſę vltimę:deus vniuerſalis cauſa.vltimę proximę ⁊ particulares:vt enim ſol ⁊ homo ſunt cauſa hominis:ſic deus ⁊ intelligētia Saturni cauſę ſunt intelligentię Iouis:⁊ ſic in alijs:vt.12.metaphyſicę.cōmē. 44.dicitur:⁊ in libro deſtructio deſtructionum. ſic igit̄ patet obiecta intellectuum abſtractorum eſſe entia per eſſentiam ſeparata.

¶ Nobiles autem gradus intelligibiliū qui ſunt apud nos:ꝗuis ſint nobiles in intellectu:quum ipſi ſint in materia:ab animab⁹ cęlorū non intelliguntur:nam gradus ipſorū itelligibiliū eſt multo nobilior ꝗ̄ ſit gradus intelligibilium quę ſunt ſub ipſis.

Com.43. ¶ Dictum eſt animas cęlorū non intelligere:niſi entia ꝑ eſſentiam abſtracta:peteret quis verū intelligere poſſunt formas materiales:quę intelliguntur a nobis. Reſpondet ꝙ non.Tum quia illę ſunt in materia:⁊ nihil abſtractum intelligit materiale.Tum vel maxime : quia obiectum intellectus earum eſt multo nobilius formis materialibus:⁊ per conſequens non intelligunt formas materiales:quia vileſcerent.¶ Sed hę rationes non valent. Prima non.quia tunc intellectus materialis non intelligeret formas materiales:quia ille eſt per eſſentiam ſeparatus:licz conſtituat hominem:vt anima cęli per eſſentiaz eſt ſeparata:lz conſtituat cęlum.Secunda minime:nam intellectus noſter in ſtatu intelligit ſubſtantias ſeparatas:⁊ formas materiales:⁊ illud nō eſt vileſcere:ſed pluribus modis perfici:vt tertio de anima.cōmētis.5.⁊.36. ¶ Circa igitur hęc dubitamus. Primo. quomodo animę cęlorum:ſiue intelligentię:ſiue angeli intelligat deū. Secūdo.quomodo intelligant ſe.Tertio.quomō intelligant hęc inferiora:quomodoue ſuperior intelligat inferiorem.¶ Ad primam Theologi inter ſe differūt:⁊ fortaſſe ab Auerro.¶ Diuus Thomas vult animam cęli: ſiue angelum:ſiue intelligentiam deum intelligere naturaliter per eſſentiam non quidem dei:ſed ſuimet intelligentis.Perſuadet hoc ipſe:quia angelus:ſiue anima cęli eſt dei ſimilitudo:ſiue ſpeculū:pro quanto dependet ab eo:ſic igitur anima cęli per eſſentiam propriam ſibi:tāꝗ̄ per rationem intelligendi deum ipſuz intelligit. Hęc autem cognitio apud eum non eſt intuitiua: ſed quaſi abſtractiua.¶ Sed contra hanc poſitionem theologi quidam:qui ſubtiles perhibentur:arguunt primo.quia non magis per eſſentiam propriam deus intelligetur ꝗ̄ per ſpeciem deriuataꝫ a deo.Secūdo.quia hęc cognitio eēt ſyllogiſtica:quia eſſet a ratione cognoſcendi cognita. Nā ſpecies intelligibilis eſt ratio cognoſcendi : non cognita eſſentia angeli:quia deus intelligitur eēt ratio cognoſcendi ⁊ cognita:⁊ per conſequens angelus cognoſceret deuꝫ ſyllogiſmo:qđ negant.Tertio.ante demonſtrationē opꝫ cognoſcere quid nominis ſubiecti:⁊ quia.ſed deum non cognoſcunt intelligētię:nec quid nominis:nec qa. Quarto.omne principiuꝫ cognoſcendi aliud cōtinet illud virtualiter ſaltem:ſed eſſentia angeli non ꝯtinet deū virtualiter.igitur non eſt ratio cognoſcendi deuꝫ.ꝓpter hęc tenent ipſi ꝙ angeli cognoſcunt deum per ſpecieꝫ deriuatam a deo:⁊ quia hęc ſpecies eſt cum angelis concreata: idcirco hęc cognitio erit naturalis:probant hanc quibuſdam rationibus acceptis ex verbis theologorum:⁊ quia nos procedimus ex rationibus naturalibus,omittimus. Perſuaſio tamē naturalis hęc eſt.ꝙ hęc ſpecies eſt magis conueniens naturę.¶ Sed pace horum:hęc ſpecies eſt figmētum:pluralitas enim ꝑmo auſcultationis phyſicę ſemper eſt euitāda:ad qđ enim ſpecies ponit̄:eſſentia eius ſufficit:igitur ſuperfluit.Secūdo.omnis ſpecies eſt abſtractior eo a quo abſtrahit̄:deo nihil abſtractius: igitur deus nō poteſt intelligi per ſpecieꝫ. Tertio.omne quod imediate depēdet a deo:eſt ſubſtātia.12. metaph. cōmēto.36.⁊ ſic illa ſpecies erit ſubſtātia:quod nō concedunt.Quarto.de ſempiternis accidentibus:ſolus motus eſt ęternus.12.metaphyſi.cōmēto.41.Quare hęc ſpēs non erit accidēs.Quinto.vel hęc ſpecies eſt ratio cognita ab angelo:vel nō:ſi ſic.igitur vt ipſi arguunt:cognitio quam habēt angeli de deo erit ſyllogiſtica.ſi non:tūc angelus non intelligit omnia citra deum:⁊ certe iſti vt noua dicāt:ducti ſunt ad hāc inſaniam: propterea dicamus vt colligitur ab Auerroe.3.de anima. cōmēto.14.⁊.12. metaphyſicę.cōmento.38.⁊ alibi:ꝙ anima cęli:ſiue ſit angelus:ſiue intelligētia:tot modis deum itelligit quot ab eo dependet.Dependet autem ab eo dupliciter:vt a forma ⁊ fine:⁊ vt ab agente.Eſt enim deus apud Ariſtoteleꝫ ⁊ Auerroem cauſa intelligentiarum tripliciter: vt forma finis ⁊ agens.Ipſa igitur intelligentia vt effectus dei intelligit deum per eſſentiam ſuāmet:hoc eſt intelligentię vt formatū ⁊ finitum quōdam intelligit deum per eſſentiam debeſt enim deus forma intellectuum ſeparatorū: ⁊ per cōſequens intellectio ſibi ⁊ omnibus illis:vt igitur ſibi eſt intellectio per eſſentiam:ita cęteris. Deus igitur in ratione agentis intelligitur ab intellectu inferiori per eſſentiaꝫ inferiorem:vt forma ⁊ finis:intelligitur per eſſentiam dei.Tunc rationes cōtra hoc nullę ſunt.¶ Ad primaꝫ patet ꝙ magis per eſſentiaꝫ:quia ſpecies illa repugnat naturę angeli.¶ Ad ſecūdum reſpondet Auer. 12.metaphy.cōmēto.51.ꝙ ſyllogiſtica cognitio eſt prius in potentia:deinde reducitur ad actum:angelus autem ſemper ſtetit in actu cognitionis dei,lz igitur ex parte

noſtra

noſtra videatur cognitio ſyllogiſtica:non tamen ex parte angeli:qui ſemper ſtetit in actu. ¶ Ad tertium. veruʒ eſt antecedens:ſed cognitio hęc angelica non eſt demonſtratiua:ſed ſimultanea:⁊ ſemper in actu. ¶ Ad quartuʒ dicendum.ꝙ omne principium ⁊ ratio cognoſcendi:debet continere in actu vel virtute cognitum:vel contineri ab illo:modo eſſentia angeli continetur:⁊ nō ꝯtinet. Uel dicatur ꝙ continet virtualr̄ ⁊ iſtrumētaliter:non aūt pn̄cipaliter:patet igitur modus quo animę celorum deum intelligant. ¶ Dubitatur ſecūdo. vtrum angelus cognoſcat ſe:⁊ qua ratione. Reſpondet diuus Thomas ꝙ angelus cognoſcit ſe per eſſentiam propriam:ita vt eſſentia ſit ſibi intellectio:quēadmodum deus per eſſentiam ſeipſum intelligit. Ratio eius eſt:quia intellectio hęc eſt ratio imanens:igitur res intellecta eſt vnita intelligenti: nihil autem eſt magis vnitum intellectui angeli q̄ propria eſſentia:igitur propria eſſentia eſt ratio intelligendi ſemet:⁊ intellectio:vnde eſſentia angeli ſuperioris eſt intellectio ſibi:⁊ intellectui inferiori. ¶ Theologi quideʒ qui ſubtiles habentur:impugnant hoc. Primo.quia eſſentia non informat intellectum:igitur non eſt actio immanens. Secundo agens ⁊ actio ⁊ actum diſtinguunt̄ realiter. Dicendum apud Ariſtotelem ⁊ Auerroem vbiq; cū Thoma Philoſophorum pręſtantiſſimo:ꝙ angelus ꝑ eſſentiam intelligit ſe:in ſeparatis enim a materia idem eſt intellectio:⁊ res intellecta:quare eſſentia angeli eſt intellectio:⁊ res intellecta ⁊ intelligendi ratio:nec differūt hęc in angelo:ſed ſm̄ noſtrum moduʒ intelligendi attribuuntur angelo intellectus intellectio ⁊ eſſentia:attributa enim in illis non diſtinguūtur:niſi ex parte noſtra.12. metaphyſicę.commento.39. Hęc tria angelis attributa ſunt:intellectus videlicet:intellectio:⁊ ratio intelligendi: quare in illis vnum ſunt ⁊ idem:lʒ in nobis diſtinguant̄. ¶ Ad primum dicendum.ꝙ hęc actio eſt pluſq̄ imanens:quia lʒ non informet: obiectum ⁊ intellectus ſunt idem omnino. ¶ Ad ſecundum dicenduʒ hanc opinionem non eſſe actionem:nec paſſionem:idemq; ibi nō ē agens:nec factum:niſi quadam ratione accepta a nobis: quia hęc ſunt attributa illis a parte noſtra:modo attributa in eis non diſtinguuntur realiter. Et hęc non intellexerunt illi:lʒ habeantur ſubtiles. Apud autem me craſſiuſculi ſunt:quum enim in eis ſtudium conſumpſerim annis pluribus:ſemper inueni eos Ariſtoteli aduerſantes: ⁊ ſi ſemper pluſq̄ Peripatetici habeantur. ¶ Petebat̄ tertio quomodo angeli cognoſcant formas materiales. ¶ Ad hoc reſpōdet Diuus Thomas:⁊ vult p̄mo ꝙ angelus non cognoſcat hęc materialia per eſſentiam propriam. Secūdo dicit.ꝙ cognoſcit hęc per ſpecies cōcretas. Tertio.ꝙ quāto angelus eſt ſuperior:tanto per pauciores ſpecies intelligit ⁊ vniuerſaliores. Primuʒ pſuadet ꝙ eſſentia angeli eſt determinata ad genus ⁊ ſpeciē: igitur nō eſt ratio cognoſcendi omnia omnium generū. Secūduʒ perſuadet:quia angelus eſt completus in ſpecie:igit̄ nihil ſibi deficit pro ꝑfectione ſpeciei:quare ſpecies oīum rerum cōnaſcuntur ei:aliter eſſet imperfectus in ſpecie:⁊ ſic egeret vniōe ad corpus:vnde ⁊ decima ꝓpoſitione de cauſis dicitur omnis intelligentia eſt plena formis. Tertium perſuadet.quia deus per eſſentiam entia intelligit omnia:igitur propinquiores deo per pauciora intelligunt. Quidaʒ redarguunt eum:ſed quoniam alibi hęc latius pertractabuntur. Dicamus primo apud Ariſtotelem ⁊ Auerroeʒ.12.metaphyſicę.cōmēto.51.ꝙ intellectus diuinus ⁊ cęterę intelligentię intelligunt hęc non accipiendo cognitionem a rebus:et quantuʒ ad hoc bene dicit Thomas. Primo.quia nulla intelligentia erit optima ſubſtantia.naʒ vltima perfectio eſt in actu ſcdo. igitur ſi ille actus non ſit eius ſubſtantia:ſubſtantia eius non erit optima:quia aliud eſt ſuum optimuʒ. Secūdo. tunc continuatio intellectionis eſſet laborioſa: quoniam potentia ſolūmodo receptiua erit:⁊ eſt potentia contradictionis apud eū in.9.talis aūt non poteſt eſſe actui ſemper continuata niſi cum labore. Hę ſunt duę ratiōes Ariſtotelis. ¶ Ulterius accipiēdū apud Ariſt.ꝙ intelligentię ſunt cauſę rerum ſubordinatę:ordie videlicet quo celi ordinantur ⁊ orbes:⁊ eſt autez hic ordo:ꝙ effectus vniuerſaliores reducuntur in cauſas vniuerſaliores:propter quod infima intelligentiarum eſt illa lunę:quia eſt cauſa infima:ſup̄ma eſt deus:q̄a eſt cauſa totius entis. ¶ Tūc dicendum apud Auerroem ⁊ Ariſtotelē.ꝙ intelligentię intelligunt formas materiales:prout ſunt cauſę earum: vt enim deus intelligit omnia:quia eſt cauſa omnium:et intelligendo ens:quod eſt ſua eſſentia.12.metaphyſi.cō. 51.ſic intelligentia proxima deo intelligit hęc: prout eſt cauſa horum:⁊ per eius eſſentiam:quę eſt ratio producēdi hęc:⁊ tertia intelligit hęc per rationem ſuę eſſentię:ꝑut cōcurrit.ad hęc ſub ratiōe inferioris gradus:⁊ ſic vſq; ad animam lunę. Hęc poſitio declarabitur in libro deſtructio deſtructionū. ¶ Tunc ad primum dicēdum.ꝙ eſſentia angeli:lʒ ſit determinata ad genus ⁊ ſpeciem:eſt illimitata reſpectu horum:quia virtus eius cauſatiua eſt vniuerſalis apud Ariſtotelem:⁊ ſic prout eſt cauſa:intelligit hęc. Secunda perſuaſio facit pro nobis:quoniaʒ eni angelus eſt cōpletus in ſpecie:igitur nihil deficit ſuę eſſentię:⁊ per conſequens non eget ſpeciebus:quibus perficiatur. Tertia etiam facit pro Philoſophis:nam deus intelligit omnia per eſſentiam.quia cauſa eſt oīum.igit̄ ſecūda proxima cauſa intelliget omnia per rationem inferiorem.quę cōpetit ſuę eſſentię ⁊ ſic de cęteris:nō igit̄ ſunt neceſſarię ſpecies:rationes autez quas diximus cōtra Auerro.qualiter valeant:ex ijs patet.

¶ Nec pluralitas intelligendi eſt deputata ꝓ vltima nobilitate: vides eniʒ primum ſe ſoluʒ intelligere:q̄uis ſit quodāmodo omnia entia:quuʒ igitur ſe intelligit:iam omnia intellexit per illū modum:quia quodlibet ens recipit eē ſuum ab eo:itaq; pluralitas intelligendi pluralitas non eſt:⁊ quidem ipſorū ſecūdoꝝ intelligere diminutū eſt ab illo:nā q̄libet horum intelligit ſe ⁊ primū:⁊ ſolutio huius q̄ōnis dimittatur in aliū locuʒ.

¶ Ambiges.quia plura intelligere eſt maioris perfectionis:igitur quanto angelus eſt ſuperior:tanto plura intelligit.conſequens falſum:quia quanto ſuperior tanto per ſimpliciorem rationem intelligit. Reſpondet negando antecedens: nam pluralitas intelligendi nō attributa nobilitati:ſignum ponit:quia deus eſt optimum: ⁊ non intelligit niſi ſe:⁊ quia dices:igitur cętera ignorabit: quaſi reſpondendo inquit.ꝙ etiam intelligit cętera intelligendo ſe:quia eſt quodāmodo omnia:eo quia omnia dependent ab eo:ſic igitur patet non tribui nobilitati plura intelligere. Secundum ſignum ponit ꝙ intelligere intellectuum inferiorum eſt diminutum comparatione ad illud dei:⁊ hoc pro tanto: quia quęlibet earum intelligit ſe ⁊ deum: igitur plura intelligere aſtipulabitur potius ignobilitati. ¶ Sed dices quęlibet inferior intelligit ſe ⁊ deū:igitur intelligit deum:⁊ per conſequens omnes intellectiones earum erunt equales. Jaʒ diximus ſupra ꝙ Com.44.

omnes intellectiones animarum cęleſtium ſunt ęquales: quia omnes ſunt deum: non tamen ſimpliciter ęquales ex parte conditionum: ⁊ modorum intelligendi: ⁊ ſic patet ꝙ quanto intellectus accedit ad plura intelligenda: tanto accedit magis ad potentiam: ac priuationem: ⁊ per conſequens ad imperfectionem. Quęſtionem tamē hāc tranſmittit ad tempus. ¶ Animaduertendum ꝙ intelligentia intelligit ſuperiora ⁊ inferiora: quanto quidem enim intelligentia eſt inferior: tanto intelligit deum per plura media: intantum ꝙ intellectus lunę intelligit deū per omnes intelligentias medias: intellectio autē quāto pluribus medijs eſt: tāto minor erit: quare bene Auerroes vult intellectionem eſſe minorem in intellectu inferiori: quia plura intelligit. Similiter intellectus lunę reſpectu horum inferiorum ſe habet: nam intelligit hęc per ſuaȝ eſſentiam: ſua autem eſſentia eſt valde ad multitudinem ⁊ ad potentiam accedens: quare et imperfectius intelligit: igitur tam ſuperiora ꝗ̄ inferiora imperfecte intelligit.

¶ Animę autē inquantuȝ perſeuerant in eſſe ipſarum: nec faciunt opiniones earum: ſunt virtutes ⁊ pręparationes ſolum pręparatę ad recipiendum impreſſiones reruȝ quę recipiūtur. verbi gratia. vt eſt virtus viſibilis anteꝗ̄ videat: ⁊ imaginatiua anteꝗ̄ impreſſiones rerum imaginabilium ⁊ his ſimilia: vſqȝ ad hunc pūctum ipſę ſunt formę: verū quādo impreſſiones ſunt receptę in ipſis in actu vȝ. impreſſiones ſenſatorum in virtute ſenſibili ⁊ impreſſiones imaginabilium in virtute imaginatiua ⁊ impreſſiones intelligibiliū in virtute rationali ſunt ſeparatę a formis: neqȝ ſunt formę niſi per viam ſimilitudinis: ⁊ quę ſunt longiores ab his vt dicantur formę ſunt impreſſiones intelligibiliū: quę accidunt virtuti rationali: ipſę nāqȝ ſunt poſſibiles eſſe ſeparatę a materia: ſimilitudo etiā ipſarum exiſtēs in virtute rationali eſt multum lōginqua a ſimilitudine coniunctionis formę cum materia: ⁊ quando accidit ꝙ intellectus in actu eſt ſimilis intellectui agēti: tunc non debȝ vocari intellectus forma: nec ſimilis formę.

Com. 45. ¶ Egit de his quę reponuntur in primo: ſecundo tertio: et quarto gradibus. nunc de formis quę reponunt̄ in q̄nto gradu entium vult loqui: ⁊ accipit primo ꝙ formę ſenſibiles poſſunt comparari ad animas ſiue potentias animę dupliciter. Uno modo vt animę accipiuntur quantum ad earum eſſe: non vt operantes: vel recipientes: hoc eſt poſſunt comparari ad facultates animę: vt ſunt potentię receptiuę: vt viſile ad viſum ante viſionem: imaginabile ad imaginationem anteꝗ̄ imaginetur ⁊ id genus: ⁊ hoc modo formę ſenſibiles ſunt actu formę ſ̄m veram rōnē formę: vt color anteꝗ̄ videtur: eſt vere forma parietis: ⁊ anteꝗ̄ conſideretur eſt vere forma. Alio modo poſſunt ſenſilia ipſa accipi vt ſunt actu im̄p̄ſſa in facultatib⁹ animę: vt color vt actu videat̄: ⁊ actu conſideretur: ⁊ hac ratione eis non competit ratio formę: imo ſi dicantur formę: dicuntur ęquiuoce: ⁊ per metaphoram quandaȝ: pro quanto inſunt potentijs animę: vt color ⁊ ſonus proprijs ſubiectis: ⁊ addit ꝙ res materiales actu im̄p̄ſſę in virtute rationali: ſunt illę quę minus participant ratione formę: ⁊ hoc probat tribus rationibus. Primo. q̄a res intellectę poſſunt eſſe omnino a materia ſeparatę vel ſ̄ȝ viā Auēpace: qui poſuit in abſtractionibus eſſe ſtatum ad vltimo abſtracta: vel ſ̄m viam Auerrois. qui ponit ꝙ intellectus materialis poteſt intelligere entia omnino a materia ſeparata: vbi igitur res intellectę ſunt omnino a materia ſeiunctę: non poſſunt dici formę: cuȝ omnis forma dicatur relatiue ad materiā. ſcdo auſcultationis phyſicę. Secūdo. q̄a ſimilitudines rerum materialium quę ſunt in virtute rationali ſunt ſatis lōginquę a formis: ac formarum cum materia compoſitione: nam ſunt abſtracta a materia cōditione materię: ⁊ p̄ſentia materię. Tertio. ꝙ intellectus materialis quando in ſtatu eſt ſimilis agēti: vt quando recepit ipſuȝ: tunc apud Philoſophos: neqȝ forma: neqȝ ſimilis formę dicitur: ⁊ hoc quia omnino a materia eſt diſiunctus. Ex his patet quid ſit forma: ⁊ quid non: forma enim proprie ea eſt quę materiam informat: ⁊ eam in ſpecie reponit: qua ratione ⁊ via intellecta actu non ſunt formę: nec animę cęlorum dicantur p̄prie formę. ¶ Sed ambiges. nam vniuerſalia ſunt formę apud Auerroem p̄mo metaphyſi. cōmento. 27. ⁊. 7. metaphyſi. cōmentis. 30. ⁊. 35. ⁊. 37. ⁊. 43. ⁊. 12. metaphy. cōmento. 14. dic ꝙ vniuerſalia ſunt formę idētice: quia non materia: neqȝ compoſitum: nam illud quod eſt forma efficitur vniuerſale. Poſſunt etiaȝ dici formę: prout declarant eſſe: ⁊ vt formant intellectum: non tamen inquantum informant: verum Auerro. hic vocat formas: quę materiam informant.

¶ Quidam tamen homines vocant omnes ſubſtantias incorporeas formas: ęquiuoce dicentes de formis.

¶ Soluit dubitationem: naȝ Plato vocat ideas formas: ⁊ conſtat eas in nulla eſſe materia: igitur definitio formę eſt falſa. Reſpondendo dicit eas nūcupari formas ęquiuoce: hoc eſt analogice: nam vel ordo eſt ſ̄m perfectioneȝ: ⁊ ſic forma dicitur pro prius de abſtractis: vel ordo accipiatur ſ̄m origineȝ: ⁊ ſic proprie forma ⁊ pro prius dicitur de forma materiali: nam ab hac attributum eſt nomen formę illis. Hęc autem prioritas facit formam dici analogice: non autem ęquiuoce. Com. 46.

¶ Dico ꝙ formarum quędam ſunt ſeparatę ⁊ denudatę a materia: nec egent materia: q̄dam ſunt quę ſunt inſeparatę a materia: vt illę quę dictę ſunt: ⁊ hęc diuiſio eſt per ęquiuoca.

¶ Diſtinguit hoc analogum formam. Ubi animaduertendum ꝙ ſeparatio ⁊ coniunctio ſunt relationes oppoſitę: eſt enim ſeparatio quoties forma ipſa non dependet a materia in eſſe ⁊ conſeruari: cōiuncta vero forma ea erit quę a materia eius eſſe ⁊ conſeruatione dependet. Ex h̄ ſequitur ꝙ forma ſeparata non dicit̄: eo q̄a nullius ſubiecti ſit actus ⁊ perfectio: ſed quoniam a nullo ſubiecto dependet: nec dicitur coniuncta: quia alicui ſubiecto dat eē: nam animę cęlorum dant eſſe cęlis: ⁊ tamen dicuntur ſeparatę. Cōmune enim eſt omni formę: vt det eſſe alicui ſubiecto: ſed dependere a ſubiecto ſeparat formeȝ coniunctam a ſeparata. Hęc res in cęlo ⁊ mūdo pertractabitur longius: ⁊. 12. metaph. ⁊ ſic pȝ diſtinctio Auer. hic. Com. 47.

¶ Et formę quę egent materia: ſunt pluriuȝ

graduum:

gradũ3.magis autem infimus gradus formarũ eſt gradus formarũ quatuoꝛ elemētoꝛũ.ipſę nãq3 ſunt quatuoꝛ formę in quatuoꝛ materijs: ⁊ ſunt alię formę coꝛpoꝛum: quę gñant̃ ex cõmixtione elementoꝛum.

Com.48. ℭ Subdiuidit formas coniunctas materię in duos gradus.nam alia eſt elementaria:vt quatuoꝛ formę elementoꝛ:alia mixtoꝛ:quę ex ijs elementis prodeunt.

ℭ Et de ijs etiã ſunt aliquę:quarum vna eſt nobilioꝛ altera.aliqua nãq3 forma coꝛpoꝛũ mineralium eſt nobilioꝛ alia in gradu: ⁊ formę coꝛpoꝛum mineralium ſunt nobilioꝛes formis elementoꝛum: ⁊ formę naſcentium terrę ſm earum nobilitatem ſunt nobilioꝛes formis coꝛpoꝛum mineralium: ⁊ formę animalium irrationalium ſunt nobilioꝛes formis naſcentium terrę:forma autẽ rationalis animalis:inquantum rationalis:eſt nobilioꝛ omnibus formis dictis:verũtamen prima materia ⁊ prima forma plus diminuta ſunt omnibus alijs in ipſoꝛũ eſſe. Nã quęlibet illarum eget in ſuo eſſe ſtabilitate alterius:altera ỽo.ſcilicet forma ſtabilitatẽ non habet niſi in materia.

Com.49. ℭ Miſcibilium formę multiplices ſunt.primę ⁊ infimę mineralium:vt metalloꝛum ⁊ lapidum.hę enim ſunt valde proximę elementarijs.⁊ iſtę habent latitudinem.nã quędã ſunt nobilioꝛes vt auri ⁊ argenti ⁊ pcioſoꝛũ lapidum.q̃dam ignobiles.poſt has ſunt formę vegetabiliũ: quę etiã habent latitudinẽ ſm perfectius ⁊ vilius.poſt has ſunt formę ſenſitiuę animalium: ⁊ hę iterũ ſunt graduatę.poſt has eſt forma animalis rationalis. non dico vt animal:ſed vt rationale.hęc enĩ eſt vltima ⁊ minima ⁊ indiuidua non habens gradus:vt dicit Ariſtoteles.2. de anima.Et in hoc patet qualiter iſti gradus nõ ſunt diſtincti realiter:ſed ratione.cęleſtes enim animę ponũtur in ſecundo gradu ⁊ in quarto.ſimiliter rationalis forma ponitur in quarto ⁊ quinto.⁊ hoc alia atq3 alia ratione. ℭ Addit tamẽ ꝙ prima materia ⁊ prima forma:ſiue ſit elementaria:ſiue coꝛpoꝛis:ſunt cęteris imperfectioꝛes:⁊ hoc probat.nã egẽs pluribus pro ſuo eſſe eſt perfectius eo quod eget minoꝛibꝰ.Modo omnes alię formę egent materia ⁊ prima forma ad hoc vt ſint. forma ỽo prima ſola materia eget.igitur hęc eſt forma imperfectiſſima. intellige maioꝛem cum conditione. Nam deus eſt optimum in natura:⁊ tamen nullo eget: vt.2.cęli dicitur.ea propter intellige maioꝛẽ de hijs:quę egent re aliqua ꝑ ſui eſſe. In ijs enim egens pluribus eſt nobilius egente paucioꝛibus:quia eſt tanq̃ finis multoꝛum.

ℭ Similiter ⁊ materia eſt ens ⁊ in ſeipſa ⁊ in ſui natura ꝑpter formã: ⁊ perfectio ſuę eſſentię eſt vt recipiat formã. Nam ſi forma non eſſet:neq3 materia eſſet.poſt hoc autem ſunt formę q̃dam:quę abſtractę ſunt.

Com.50. ℭ Accepit primam formam ⁊ materiam primam eſſe inter cętera viliſſima.probauit hoc de forma prima: nunc illud probat de materia. Illud quod eſt propter formã: ⁊ cuius eſſe eſt ad formam:⁊ quod non eſſet niſi propter formam eſt vilius forma:tale eſt materia.quare materia eſt minoꝛ forma.⁊ per conſequens tenet vel non gradum entiũ vel infimũ gradũ:⁊ in hoc apparet vltimus gradus entium.deinde ponit vltimum gradũ formarũ proſequendo oꝛdinem:⁊ dicit.poſt hoc autẽ:hoc eſt.poſt formã hominis ſunt formę quędã:quę abſtractę ſunt: vt animę cęloꝛum:in quibus eſt hominis ſtatus.hę enim abſtractę ſunt a materia tam ſm totũ q̃3 ſm ſe ⁊ quodlibet ſui:quod non eſt in rationali anima.hęc enim ſm aliquid eſt abſtracta vt ſm intellectum:ſm aliquid in materia vt ſm dianoeã.Et vltra hęc verba nõ inueni amplius i libro B:⁊ ego exiſtimo vt dixi tibi o Hieronyme librum eſſe coꝛruptum ⁊ mancum. verum vt tibi ſatiſfaciam hunc expoſui.Quãq3 enim Auerroẽ in pꝛopꝛio fonte nõ legerim:ſcio me multa erraſſe circa eius verba.verum l3 dicta mea non ſint ad verba:ſunt hac mea iuuentute ſatis conſona dictis eius alibi. Ut ỽo videatur libri cõcluſio:quę in libro meo deficit:dicamus qd Auerroes voluit habere per hos duos rerum oꝛdines.Petamus primo ꝙ intellectus multifariã dicitur:vt Alexander ſcribit.vnus eſt materialis:quiq3 eſt pars rationalis animę aptus recipere omnia intelligibilia.Alius eſt huic habitus:vt intellectus primoꝛum principioꝛũ.Hic enim intellectus in habitu dicit̃:quia de difficili deletur:eſtq3 promptus vt in nobis inſit.3.de anima. commento.19. Alius eſt intellectus agẽs:qui eſt vel vt ſol vel vt lumẽ. qui quidẽ vt ſol eſt:deus eſt:qui eſt veritatis fons:⁊ ſol a quo omnis veritas dependet: aut eſt vt lumen:⁊ hic eſt ea ſiue pars ſiue gradus:quo intellectus materialis deo eſt ſimilis:vt dicit̃ cõmẽto.5.tertij de anima. Alius eſt intellectus ſpeculatiuus.eſt autem is omnia intelligibilia per ſe apta perficere intellectum materialem. Petamus ſecundo ꝙ partes intellectus ſpeculatiui per ſe ſunt entia metaphyſica ⁊ naturalia. Mathematicę enĩ ſunt propter exercitium: ⁊ ad nullum fęlicitatis finem. Rhetoꝛica logica:⁊ grammatica:⁊ poetica:⁊ cęterę eiuſmodi ſunt propter intellectum ſpeculatiuum:vt diſpoſitiones videlicet ad illas.nã maioꝛ pars intellectus ſpeculatiui inuentione ⁊ doctrina acquiritur.inuentio autem ⁊ doctrina non poſſunt haberi ſine ſcientia linguę:quę grammatica dicitur:neq3 ſine ſcientia inuentionis: quę rhetoꝛica: dialectica: ⁊ poetica nuncupantur.Moꝛalis autem eſt neceſſaria vt remouens prohibens: remouet enim brutalitatem ⁊ inducit heroicam virtutem.quare totus intellectus ſpeculatiuus ex ijs fiet:quę ⁊ in metaphyſica ⁊ in naturalibus ſcientijs tractantur. Petamus tertio hoꝛum intellectuum generationem eſſe eiuſmodi. ab intellectu quidem vti ſole ingeneratur intellectus vti lumen prima ⁊ ęterna generatione.nam ſi ęternus ſol: ęternũ lumen.ab intellectu vti ſole:⁊ hoc alio vti lumine prima generatione generatur intellectus in habitu qui eſt communis ⁊ generalis omnibus.ab intellectu vti ſole eo vti lumine.hoc vti habitu generatur intellectus ſpeculatiuus perficiens intellectum materialem: quantum ad vltimam eius diſpoſitionem:adeo quidem vt a p̃ma ⁊ generali cauſa.a cęteris vti a cauſis ꝑximis ⁊ particularibus. ℭ Ex ijs patet cur accepit hos entium duos oꝛdines.Ex ijs enim habere vult totam continentiã intellectus ſpeculatiui. Nã totus intellectus ſpeculatiuus ex ijs quę reponũtur in his duobus oꝛdinibus conſtituitur. Ut autẽ videatur libri concluſio. Petamus primo ꝙ omnes ſubſtantię ſeparatę virtute primę non cõtinẽt totum intellectum ſpeculatiuum continentia virtuali:ſ3 oꝛdine quodam.quoniam deus continet primo.ſcilicet virtute propꝛia. ſecundus intellectus. videlicet ſaturni

continet eandem virtute dei triñ. Intellectus tertius.vʒ.
Jouis continet eum virtute dei primo:⁊ virtute Satur/
ni ſecundo:⁊ ſic ſucceſſiue vſq; ad intellectum agenteʒ:ꝗ
eſt quaſi lumen. Ille eniʒ continet intellectū ſpeculatiuū
primo virtute dei.ſecundo virtute intellectus Saturni:
⁊ ſic eo ordine quo orbes collocati.erit igitur in continen
tia hac virtuali duplex ordo.alius quidem naturę: alius
originis.ordinē naturę deus continet a ſe ⁊ primo.intelle
ctus Saturni ſecundo ⁊ poſterius.⁊ ſic conſequenter.or/
dine originis id cōtinet per prius:quod eſt pro prius in/
tellectui ſpeculatiuo.⁊ ſic intellectus agens:vt lumen eſt
prior. Secundo intellectus lunę.⁊ vltra conſequenter.
¶ Petamus vlterius ſecūdo ꝙ itellectus ſpeculatiuus
continet omnes intellectus abſtractos a poſteriori/ ⁊ con
tinentia quadam inſtrumentali:qua ratione effectus con
tinet cauſam:⁊ ſic intellectus ſpeculatiuus primo primi/
tate materię continet deum.ſecundo intellectuʒ Satur/
ni.tertio intellectum Jouis.⁊ ſic ordine ſuo vſq; ad intel
lectum agentem:quod eſt lumen. ¶ Contra autem ordi
ne originis.primo continet intellectum agentem.ſecūdo
intellectuʒ lunę.tertio intellectū Mercurÿ vſq; in deū:
eo ordine quo collocantur. ¶ Ex hys patet quę ſit beati/
tudo:⁊ quis ordo aſcenſus ad illam. Primo nāq; intelle
ctus in habitu acquiritur nobis:hic enim ſolo lumine in/
tellectus agentis ineſt nobis:hoc eſt.ſolo itellectu:qui eſt
quaſi lumen procreatum a deo:qui eſt intellectus agēs:
per hunc acquiritur nobis intellectus ſpeculatiuus totus
⁊ perfectus:quo acquiſito vno inſtanti temporis per eſ/
ſentiam copulabunť nobis omnes ſubſtantię ſeparatę:ꝗ
ſit ordo naturę ⁊ originis:ordine enim naturę primo co/
pulabuntur deo.hoc eſt intelligemus deum per eſſentiā
eius:vt ipſe intelligit ſe.Secundo copulabimur intelle/
ctui Saturni.⁊ ſic vſq; ad lumen.econtra ordine origis.
primo copulabimur lumini.ſecūdo intellectui lunę.⁊ in/
de ſucceſſiue vſq; in deum:in quo eſt ſtatus. ¶ Sed'tūc
ambiges qualis eſt cognitio dei in hoc alę ſtatu. ¶ Ani/
maduertendum apud theologos ꝙ duplex eſt rei cogni
tio.vna abſtractiua:altera intuitiua.prima dicitur veſper/
tina.ſecūda dicitur matutina.Eſt quideʒ abſtractiua qd/
ditatis vt abſtrahitur ab actuali exiſtentia. Intuitiua ꝟo
eſt rei ſm̄ exiſtentiam eius:⁊ pñtis vt pñs:⁊ hanc vo
cant faciei ad faciem. Ubi ꝟo alÿs verbis volunt rei eē
duplicem cognitionem.alteram quidem per eſſentiam
eius:alteram ꝟo per abſtractionē a ſe vel ab alio.cogno
ſcitur enim lapis per abſtractionem a ſe:⁊ genus ſubſtan
tiarum abſtractarum vt cauſa cognoſcitur ꝑ abſtractio/
nem ab alÿs.hoc eſt ab effectibus. ¶ Tunc dicendum
ꝙ beatitudo eſt cognitio dei intuitiua:matutina ꝑ eſſen/
tiam.cognitiones enim omnium reruʒ per abſtractionē
ſunt vt diſpoſitiones.cognitio autem dei per eſſentiaʒ vt
finis ⁊ vltima alę beatitudo.Et in hoc apparet ꝙ deus
⁊ cęterę intelligentię in cognitione abſtractiua copulanť
nobis vt cauſę effectrices. Nam virtute earum abſtrahi
mus. In cognitione autem intuitiua copulanť vt formę.
⁊ inquit Auerro.12.metaphyſi.cōmen.17.Si igitur iſte
intellectus.hoc eſt.deus denudatur apud perfectionem
humanam a potentia:neceſſe eſt vt deſtruatur ab eo hęc
actio:quę eſt alia ab ea:ꝟ eſt.abſtractio.⁊ tunc aut nō in/
telligimus omnino per hunc intellectū: aut intelligimus
inquantum actio eius eſt ſubſtantia eius.hoc eſt.ꝑ eius
eſſentiam.⁊ impoſſibile eſt vt in aliqua hora non intelli/
gamus per ipſum:aliter poſſemus non eſſe homines.re/
linquitur igitur cum iſte intellectus fuerit denudatꝰ a po
tentia vt intelligamus per ipſum inquantum actio eiꝰ eſt
ſubſtantia eius.hoc eſt.per eſſentiā.⁊ hęc eſt vltima bea/

titudo.hęc eſt libri cōcluſio. Uerum contingunt.12.qō/
nes non paruę:quas mouebimus in libro de intellectu:
quem nunc facimus.vʒ.tractatu.2.capite.13.⁊ ſoluemus
illas per ordinem. ¶ Ea enim quę hic dixi tm̄ volumus
eſſe excitamenta.naʒ in eo libro aperiemus multa occul
ta.⁊ in hoc non parum admirari debemus Auer.arabeʒ
omnium legum deprauatorem ex pura ſua naturali ra/
tione cognouiſſe rationalem animam poſſe ad talē ſcan/
dere ſtatum:vt in eo deum intelligat eoq; fruatur nullo
ſtudio nulloq; labori innixam.vnde.9.metaphy.cōmē.
22.contra Auempa.inquit beatitudinem hanc non acq/
ri modo potentiarum cogitatiuarum:quę acquiruntur ꝑ
cognitionem.hoc eſt.per ratiocinationem.verum media
deducendi ad illum ſtatum bonus vir ignorauit.Nō enī
vt dicemus:in libro de intellectu:ſat eſt adeptio intelle/
ctus ſpeculatiui:nec meritum:ſiue virtus heroica:ſed ſo/
lum ipſe deus beatitudo eſt cui vult.ſolus ipſe eſt finis ⁊
fęlicitas libera.Cui ſit honor ⁊ glīa:nobiſq; vt ſibi bñtu/
do.Cōpleui patauÿ.M.CCCCXCII.XIIII.Maÿ.

FINIS.

¶ Liber iſte ſubtiliſſimꝰ de nobiliſſimo ſub/
iecto: Venetÿs arte ingenio/ac largiſſimis
ſumptibus heredum quōdam Nobilis viri
dñi Octauiani Scoti Ciuis ⁊ patritÿ Mo
doetienſis:ac ſociorū:diligentiſſime impſ/
ſus eſt.Anno a ſalutifero partu Milleſimo
qngēteſimo vigeſimoqrto. Idibꝰ Aprilis.

Regiſtrum.

a b c d
d eſt duernio: c ternio:Cęteri quaterniones.

Philoſophorum hac noſtra tempeſtate Monarche Auguſtini Niphi Sueſſani In duodecimum Metaphyſices Ariſtotelis ⁊ Auerrois volumen ad etatis noſtre decus Antonium Juſtinianum patritium Venetum: Commentarij in lucem caſtigatiſſimi nuperrime prodeuntes.

✠

HIERONYMI PATERNI. SALODIENSIS IN laudem Cōmentarij ſupra xij° Metaphyſices Ariſtotelis ⁊ Auerrois a Philoſophorum principi Auguſtino Nipho Sueſſano editi: Carmen.

Solus Ariſtotelis nodoſa volumina nouit
Corduba: ⁊ obſcuris exprimit illa nodis.
Gloria parthenopes Niphus: bene nouit vtrūq;.
Et nitidum media plus facit eſſe die.
Niphi cauſa igitur: tantum preſtabit vterq;:
Obſcuris quantum lucidiora ſolent.

¶ Eutychi Auguſtini Niphi Philothei Sueſſani in Commentariolum Duodecimi Libri Ariſtotelis Metaphyſices: ⁊ Auerrois Ad Antonium Iuſtinianum domini Pauli filium patritium Venetum ętatis noſtrę decus.

PROHOEMIVM.

Cum Hieronymus Bernardus domini Petri filius vna nobiſcum Antoni Iuſtiniane ętatis noſtrę ſplendor viuebat: ſemꝑ vt aliqua ſcriberem eiuſmodi in xijº libro ſolicitauit: aſſignans ⁊ tibi: ⁊ mihi bonam rationem: ꝙ cęteri libri etſi vtiles ſunt: hic tamen totius metaphyſices fructus eſt: propter qđ Alexāder hunc Carpon vocat: nullam ob aliam cauſam: niſi ꝙ totius ſcientię diuinę fructus eſt. Tu vero addere ſoles: ꝙ etiam phyſicarum ⁊ mathematicarum fructus eſt. Nam (vt Alexander ait in prohemio phyſici auditus) diſciplinę phyſicę eo ſunt vt intellectus materialis perficiatur: qui intellectus ſpeculatiui adeptionem: quo perfecto: eoue acquiſito mox intellectus agens, videlicet Deus (cuius eſt liber iſte) copulatur illi: ⁊ nobis illo mediante vt forma: qua mox ipſi beamur. Diſciplinę vero quę mathematicę dicuntur: eo ſunt: vt materialis intellectus corporꝭ vnius circa abſtractorum cognitionem ſe pręexerceat: vt videlicet facile ſit ſibi ſimpliciter abſtracta intelligere: vnde ⁊ ſcientię exercitij dicebātur: propter quod apud antiquos eas ante cęteras diſcipuli addiſcebant: hinc librum hunc omnium ſcientiarum finem dicebas. his rationibus: ⁊ alijs plurimis frequenter ad rem hanc excitaſtis. Hieronymus noſter deorū conſilio (vt cęteri mortales) obijt: nec Cōmentariolum noſtrum videre potuit: ꝗ̄ꝗ̄ qđ noſtrum Cōmentariolū explicat ⁊ veſpertine: ipſe luce matutina contueatur. Tu vero qui poſt ipſum alius noſter ⁊ communis Męcenas factus es: Cōmentariolum accipe. ipſum quom poſtulabas: intelligere rem quęrebas: nunc cum ipſum habes: quęro abſte ipſum corrigi. Nam (vt tibi Romę nuper dixi) euanuit paupercula Philoſophia: ⁊ oīs fere bonitas. Illa paucula in te relicta eſt. Eſt tamen tanta: quanta pro diſciplinarum reuocatione ſufficit. In iſta enim diſciplinarū omnium iactura niſi ſemina ſiue inchoatiua ſupereſſent: perditum irent omnes ſcientię: ſemen quod diſciplinarum ſeruas: tantū ⁊ tale exiſtit: quod ſufficiet: ⁊ inchoare: ⁊ perficere illas. Cōmentariolum itaq; hoc accipe: ⁊ rogo perlegas: ⁊ (ſi placet) ęde. Inuenies primo verba textus Ariſtotelis per gręcos codices per me paſſim caſtigata: nec volui ob elegantiam linguę quędam omittere: quędam addere: quędam mutare: nam Ariſtotelis verba: ⁊ ordine: ⁊ efficacia vocum magnum habent momentum. Malo nāq; a Grammaticalis incuſari: ꝗ̄ a Philoſophis qui rerum peritiam habent. Eadem quoq; ſingulis locis: vt clariora eſſent expoſui: non contentus tranſlatione ſola. vſus ſum quoq; antiqua conſuetudine: quam Auerroes circa textus obſeruabat: nam lȝ ipſe barbarus Ariſtotelis ſenſus paſſim (vt puto) non acceperit: multa Alexandri, Themiſtij: ⁊ cęterorū gręcorum fragmenta colligens: quędam (⁊ ſi non ad verba) ſatis ad aures Ariſtotelis adiecit. Sua itaq; cōmēta (vbi mihi viſum eſt) declaraui: quędam inutilis omittens: quędam mutans non verba exponens: ſed ſenſus exhauriēs. Quom enim ipm propria in lingua non legerim: verba non ſeruaui. Inſuperq; in vtriuſq; expōne dubitatiōes quaſdaȝ ſubieci: vt amboꝝ ſnię clariores eſſent. Sūmā tñ ſeruaui breuitatē laudē a peritiorib⁹ capiens ꝗ̄ a pueris. Secutus vero ſū Alexādri Aphrodiſij expōnē (vt plurimū) ⁊ fragmēta quędā cęteroꝝ gręcorum. Accipe itaq; mi Antoni: ⁊ (vt corrigas) quęſo. Vale. Et me (vt ſoles) Ama.

DE ſubſtantia quidem theoria eſt. nã ſubſtantiarũ principia ꝛ cauſe querũtur.

IN iſto Libro ſeruabim⁹ morez nr̃m. Nã pmo v̾ba Ariſtotelis, quẽadmodũ in greco iacent, declarabunt̃: ꝛ errata latinoꝝ (ſiquã erũt) reyciemus. Scđo cõmẽta Auerrois ꝛ maxime ea que neceſſaria ꝛ vtilia ſunt exponemus: lz videat̃ ſuperfluum. Naz cũ barbarus ſi grecoꝝ mẽtez ad plenũ intelligere nõ potuit. verũ ꝗa multa bona fragmẽta ex veteribus collegit: ꝛ moꝛie hic: ꝛ ẽt quia noſtro tp̃e famoſus eſt: ita vt nullus videat̃ peripateticus: niſi Auerroiſta: cogoꝛ ipm̃ exponere. Adeſt p̃terea rogat⁹ nr̃oꝝ ſcholarium: cui nõ parere: difficile videbit̃. excuſatuz tñ me volo: ꝗa cũ ipm̃ in ꝓprio idiomate non legerim: nec eius ſnĩas ex ꝓprio fonte potauerim: ſatis erit ſi eius ſnĩas colligere potuero. Excuſo ꝗ̃ me tertio in fine cõmẽti ſiqua vera dixerit: an vera ſint diſputabimus. Nec expectes a me diuiſiões ꝛ ſubdiuiſiones: hoc enim euenit ex debilitate diſcretiue. vt dicit Auerro. Ad noſtrum ergo redeo. ❡ Ariſtoteles rõcinat̃ intentionẽz libri ſic. Cuiuſcũqz principia ꝛ cauſe q̃runt̃: theoria eſt ſub̃e. ꝑncipia ꝛ cauſe querunt̃. ꝗ̃ ex obliquis ꝑmiſſis: ſub̃e theoria eſt. apponit p̃ ꝯnem: ꝛ ingt de ſub̃a gdez theoria hoc eſt ſpeculatio: ꝛ intẽtio eſt. apponit minorez. ꝛ ingt. nam ſubarũ ꝑncipia ꝛ cauſe querunt̃. Quõ differãt cauſa ꝛ principiũ: ſatis in 5° dixit Ariſ. variauit aũt numerum caſus Ax. nam p̃ de ſub̃a in ſingulari ꝓponit. 2° in ꝓbatione ſubſtantiarũ ꝑncipia ꝛc̃. dicit eſſe querenda in plurali: qđ ideo facit: vt notaret ꝙ intentio eſt de ſubſtãtijs pluribus vnitate tamen analogie: vt dicemus in cõmento.

Cõmẽtũ pmum. ❡ Dixit Alexander.] Primo proponit Auerroes ſyllm̃ Alexandri quõ circa lr̃am formauit ipm̃. 2° ꝓſequitur expoſitiones ꝛ reliqua nec̃ia. Syll̃s Alexã. eſt de ente ꝛ principijs ꝛ cauſis entis eſt theoria preſens: ſub̃a eſt ens ꝑncipalr̃ ꝛ cã entis: ꝗ̃ ſub̃e eſt theoria. ❡ Debes ſcire ꝙ ꝑma ph̃ia hoc ẽ metaphyſica conſiderat duo: ens inquãtum ens: ꝛ ꝑncipia entis in eo ꝙ ens. Ens quidẽ enĩ inquãtũ ens: cõſiderat ꝑncipalr̃: ꝛ tanq̃ ſubiũ ꝑmũ. ꝑncipia v̾o eius ꝯſiderat ꝑ attributionem ꝛ ſcđario. [Et dixit.] Circa illa verba in barbara tranſlatione [Conſideratio gdez ꝛc̃.] Auerrois exponit dupliciter. Uno mõ limitãdo itẽtionẽ ad pñtem 12ᵐ. ita ꝙ ſit intentio nõ totius metaphyſice: ſed pñtis duodecimi. Alio modo limitãdo itẽtionẽ ad totã metaphyſicã: ita vt ſit itẽtio totius prime ph̃ie. ꝛ hoc verũ eſt ꝗa tota metaphyſica ẽ de ſub̃a ſaltem ꝑncipalr̃: h̃ eſt tãq̃ partis ꝑncipalis ꝛ ꝑme ſpẽi entis. ꝑmo mõ ꝓcedit prima expõ. 2° mõ ꝓcedit ſcđa expõ. [Sed melius eſt.] Cõparat has expõnes ꝛ vult p̃ᵐᵃᵐ eſſe meliorẽ. Et ꝓpterea dicit melius eſſe incipere cũ intentione eius. ſ. ſub̃e q̃ cũ intẽtione entis cui⁹ cãm ſubtricuit: q̃ſi ergo dicat ꝙ meli⁹ eſt limitare ꝯſiderationẽ ꝛ intentionẽ in conſiderando de ſub̃a ad tractatũ iſtum: q̃ limitare intẽtione eius. ſ. ſub̃e ad totã metaphyſicã. [Et ſm̃ hoc.] Dubitabis tu ſi intentio eſt de ſub̃a in h̃ libro ꝛ ſub̃a dr̃ de gñabili ꝛ eterna. de qua nã ſubſtãtia eſt p̃ſens itẽtio: Rñdet ꝙ intentio eſt de vtraqz hoc eſt de quodã cõi analogo ſub̃e eterne ꝛ generabili. dico de quodã analogo: ꝗa ꝑncipalr̃ loquit̃ de ſub̃a eterna ꝛ de ꝑncipijs eius ſcđario ꝛ ꝑ attributionez de ſub̃a ſenſibili gñabili. naz de ſub̃a gñabili dixit in 2° ꝛ 3° tractatu hoc eſt 7° ꝛ 8° libris. [Et etiã.] 2° ambiges: de his dixit in nãlibus vt phyſicis. ꝗ̃ ſuperfluit dicere hic. Rñdet vt dixit 7° huius cõmẽtis 5° ꝛ 9° ꝙ vtraqz ſcia. ſ. metaphyſica ꝛ nãlis cõſiderãt de ſub̃a: aliter tñ ꝛ aliter. nã nãlis cõſiderat de ſub̃a ꝛ principijs ſub̃e in eo ꝙ mobilis ꝛ trãſmutabilis metaphyſica de ſub̃a ꝛ principijs ſub̃e in eo ꝙ ſub̃a cõmunis mobili ꝛ imobili. lz ergo cõueniant in rõne mãli: non tñ in rõne formali/penes quã ſecant̃ artes ꝛ ſcie. de his latius dicemus cõmẽtis 5° ꝛ 8° huius. [Et ideo icepit.] Apponit corollariũ. qđ ſic dirige: cũ vtraqz ſub̃a hic pertractatur: ꝛ ſenſibilis eſt notioꝛ ꝛ p⁹ quo ad nos: ideo de ea primo ꝛ ſcđo de reliq̃: ꝛ ꝓpterea facit mẽtionẽ de oĩbus declarans de ipſa alibi. [Et ideo.] Concludit diuiſionez huius libri in duas ptes. nã in prima de gñali. In ſcđa v̾o de eterna loquitur. ❡ Sed circa hec ambiges p̃ in quo differt ſub̃a inquãtum ſub̃a ꝛ ſub̃a iquãtũ trãſmutabilis. ❡ Scđo ambiges: nam Auerrois vr̃ velle ens inquantũ ens eẽ hic ſubz. qđ ẽt 4° huius cõmẽto p̃ ꝛ cõmẽto 5° annotauit: alibi v̾o vt in p̃ phyſicoꝝ cõmẽto vltimo. Et alibi genus ſub̃aꝝ abſtractarũ duplex eẽ ſubm̃. ꝗ̃ vr̃ ꝯdictio. ❡ Tertio ambiges vtrũ ens finitum ſit ſubz in metaphyſica quẽadmodũ omnes dicũt de mẽte Auerrois. P° dubi°. Secũda.

❡ Ad p̃ᵐ debes ſcire ꝙ ſub̃a iquãtũ ſub̃a ꝛ ſub̃a inquantũ eſt trãſmutabilis differunt duplr̃: penes ſubiecta ꝛ penes obiecta. penes ſubiecta gdez: qm̃ ſub̃a inquantum ſub̃a accipit̃ inquantũ qđdaz cõe ſub̃e abſtracte intranſmutabili ꝛ ſubſtãtie mãli tranſmutabili. Metaphyſicus enim conſiderat ſua conſiderata ꝓut conueniunt abſtractis ꝛ mãlibus: ꝛ ꝓpterea dicit Ari. in huius libri 6°: Sigdẽ ergo nõ eſt aliq̃ altera ſub̃a p̃ter nã cõſiſtẽtes: phyſica vtiqz erit ꝑma ſcia. qđ pro tãto dicit ꝗa cõſiderata phyſica ſunt cõmunia ſolis mãlibus. Cõſiderata v̾o metaphyſica ſunt cõia mãlibus ꝛ imãlibus. ꝛ propterea ſi nõ eſſent ſub̃a imãles (vt dixerũt heraclici) ꝑdicata phyſica eẽnt p̃ᵃ: ꝛ per cõſequens phyſica eſſet prima. ❡ Scđo differunt penes obiectũ ſeu rõnẽ obiectiuã: nã quõ dico in eo ꝙ ſub̃a intelligo inquantũ nec includit nec excludit principia motus ꝛ tranſmutationis. ꝛ ꝑ ꝯñs inquantũ eſt qđdam abſtractuz per non incluſionem a mã. Sed cũ dico inquantũ tranſmutabilis intelligo inquãtum includit ꝑncipia tranſmutatiõis ꝛ motus in ſe vel in ſuis inferioribus. Ex his ſequit̃ ꝙ duo ſunt conſiderata a metaphyſico: quedam per excluſionez a mã vt motores orbium: que eẽntialiter excludunt mãm. q̃dam per non incluſionẽ materie vt ſunt ꝑdicata cõia materialibus ꝛ abſtractis. Cõſiderata v̾o phyſica ſunt vno mõ tm̃: nã lz abſtrahant a conditionib⁹ materie: ꝗa ſunt vniuerſalia: non tamen abſtrahunt a materia: ꝗa nec a natura que dicit̃ de mã ꝛ forma. Et ꝑ hec ſatiſfit ad 2ᵐ. nam apđ Auerroem ſubiectũ capit̃ q̃nqz pro genere cõi ad oia cõſiderata: quandoqz pro ꝑncipaliſſima ſpecie generis. Capiendo ꝗ̃ ſubiectũ pro genere: ens in eo ꝙ ens eſt ſubiectuz. Capiẽdo pro principaliſſima ſpecie: genus ſubſtantiarũ ꝛc̃. eſt ſubz. De ſub̃a metaphyſice diſtõ.

❡ Ad 3ᵐ dixi ego quãdoqz ꝙ de mẽte Auerrois ens ifinitum non datur: nec in q̃litate: nec in quãtitate: nec ſimul: nec aliter. Et ꝓpterea nõ differt ens realr̃: vel ens nature: ꝛ ens. Ens nãe. Ens finitum idẽ. quare ſi ens eſt ſubiectuz ꝛ ens finitũ eſt ſubiectum. ſunt. n. nomina multiuoca idem ſignificantia. quemadmoduz cultellus ꝛ gladius. Amplius non cõmunius eſt obiectum metaphyſice q̃ obiectum intellectus. modo obiectum intellectus coniuncti memorijs ſenſibus ꝛ experientijs eſt ens finitum: quare ꝛ ſubiectum metaphyſice, eſt ens finitũ. Sed de hoc diſputare tempus ſit in rurſum.

ET enim vt totum quoddã ſit omne: ſubſtantia eſt prima pars. ꝛ ſi eo qđ eſt ꝯſequenter: adhuc ſit primũ ſubſtantia. deinde quale aut quantum.

❡ Scđo rõcinat̃ eandem ꝯnẽ ſic. de ꝑma pte entis eſt ꝑma ꝛ principalis intẽtio vel hui⁹ vel totius metaphyſice: ſub̃a eſt prima pars. ergo de ſub̃a eſt ꝑncipalis intẽtio vel totius

metaphyſice vel huius partis. Huius ſylli ponit tñ proba-
Opio an- tionē minoris p teſtimoniū antiquoꝝ. Ubi debes ſcire ꝙ
tiquoꝝ. antiqui poſuerunt vniuerſum ens duplr: vel vt totum inte-
grale ſicut eſt nauis vel aial: vel vt totum ordine ꝛ attribu-
tione ad vnū vt exercitꝰ: q vnus eſt ordine ad vnū pncipē.
Parme. Parmenides qdem ꝛ Meliſſus vniuerſuꝫ ens poſuerūt p̄
Meliſſus modo. Democritus vo ſcdo mō. Ambe vo he ſecte ponūt
Dēocritꝰ p̄mā oīum partiū ſubām. Jngt etenim ſi oē .i. ens ſit vt qd-
dā totū .i. integralitate. Subſtantia eſt p̄ma ps. etſi oē ſit vt
totum: eo qd eſt ꝯſiter .i. attributione ꝛ ordine vt Democri-
tꝫ dicūt adhuc ſic. ſuba eſt p̄mūꝫ deide q̄le aut quātū: ꝛ re-
liqua predicamēta. vocat aūt ens oē more Platonis q totū
omne ponit deum. ꝛ deum vocat omne.

Coñ. 2m ℭ Jntendit.] Pretermittit Auerroes litere continuationeꝫ:
qꝛ per ſe pſpicua eſt. Amplꝰ ptermittit lr̃e ſyllm: qꝛ faci-
le ꝯſtrui pōt. Sꝫ tñ vba textꝰ conaṫ exponere. ꝛ p̄ ꝑmittit
duas Alexādri expōnes. 2o refellit ſcdam expōnē: poſtmo-
dum tranſit ad reliqua vt videbiṫ. ℭ Circa primaꝫ debes
Totū 2x ſcire ꝙ totū eſt duplex apud Alexm ꝯtinuū vt lignū ꝛ aial: ꝛ
totuꝫ ordine vt ciuitas vel exercitꝰ. vult mō Alexāder ꝙ
ens ſiue ſit totum cōtinuum: ſiue ſit totum ordīe ſuba ſemp
eſt p̄ma pars: ꝛ ſic habeṫ pbatio minoris. dit Auerrois ꝙ
hec eſt expoſitio vera: ſi ſupple itelligiṫ vt dicet poſtmom.
[Dixit ꝛ pōt.] Apponit ſcdam expōnem ꝛ vult ꝙ p q̄ſi vni-
uerſum Ari. itelligat genus: ꝛ p h qd dicit ps p̄mi intelligat
ſpēm. q̄ſi ergo dicat ꝙ ſi ens eſt q̄ſi genus: ſpēs pꝰ eſt ſuba.
ꝛ ſic ꝯſideratio principalioꝛ erit de ſuba. Et hec expō cadit
in p̄ vbo tñ. qꝛ 2m vbū vult eē intelligēdū iuxta pmm expo
ſitionē. [Deide debilitauit.] Cōtra hāc expōnē obijcit Alex.
nā verū genꝰ nō hꝫ ſpēs pores ſe adinicem ſed oēs ſūt ſm
vnū ordinē ꝛ equales. q expō eſt icōgrua. [Dico q.] Ponit
expōnē ppriā circa p̄mū vbū textꝰ. Subticuit aūt expōnē
circa 2m. qꝛ poſtea redibit ad hec. Expō q Auerrois eſt illa
quā Alexāder debilitauit. Et vult ꝙ ens duobꝰ modis pōt
intelligi ſe hāe ad decē pdicamēta vel vt genus vt herculei
fingunt. vel vt pure analogū vt pipatetici dicūt: ſiue q ens
ſit vt genus: ſiue vt analogū: ſemp ſuba eſt p̄ma ps: ꝛ ſic hꝫ
Analogū minor. ℭ Debes aūt ſcire ꝙ duplex eſt analogū. qddā cui
duplex. nulla reſpōdet nā: ꝛ tale eſt equiuocum vt ens. qddam cui
reſpōdet aliqua nā vt genus vt 7o phyſice auſcultatiōis dī.
Tūc pōt exponi textus quātū ad vtrūqꝫ vbū ſic. etenim ſi
oē id eſt ens ſit vt totū qddā .i. vt genꝰ: ſuba eſt p̄mo ps. ꝛ ſit
eo qd eſt ꝯſiter .i. vt pure analoguꝫ adhuc ſic ſuba eſt p̄mū:
deide quale aut quātū. pm q vbū ꝛ 2m itelligūt de toto ana-
logo. ſꝫ pm vbū verificaṫ de toto analogo gñe. 2m vo de to-
Solō ar- to analogo puro. [Multa eni que ſunt.] Nūc rñdet ad ar-
gument gumenta Alexādri ꝛ negat maiorē: qꝛ (vt dicit) multa que
Alexādri ſunt eiuſdē gñis ſunt priora adinicē vt ſunt ſube pores iter
ſe. q. d. ꝙ eſt ibi ordo perfectionis cuꝫ quo ſtat vnitas gene-
ris. nāꝫ prioritas inuenitur in eodem genere vt ordo perfe-
ctionis: ꝛ in diuerſis generis vt ordo analogie quēadmodū
ens dicitur de decē predicamentis. hec q eſt expō Auerro.
[Scdm hoc igitur.] Recolligit nunc dr̃iam inter Alex. ꝛ ſe
ꝛ vult ꝙ Alexander per totū itelligat totū continuū ꝛ indi-
uiduū. ipſe vo intelligit totū vle collectū ex ſpēbus in qbꝰ
inuenit ordo. Auerrois q expoſuit p̄mū vbū ſed dedit itel-
ligere expōneꝫ ſcdi vbi. ſed de hac expōne latius dicemus
poſt. [Themiſtius aūt.] Hic narrat expōnem Themiſtij.
vbi debes ſcire ꝙ Themiſtius exponit ſolum Alex. expō-
Expō A- nem. Alexāder .n. itelligit p totū vnū ꝯtinuū: ꝛ p id qd ē con
lexan. ſequēter intelligit hic pus illud poſterius. Themiſtiꝰ ergo
exponit vba Alexā. ꝛ vult ꝙ totū ꝯtinuū eſt triplex: vl vni-
tate: vt aial ꝛ plante: vel contiguitate vt nauis ꝛ domus: vl
ordine vt exercitus vel ciuitas. Amplius p hoc pus ꝛ id po
ſteriꝰ Alexāder itelligit ordinē eſſentialē q̄lis eſt in nūeris.

Tūc collige expōnē Ariſ. ꝙ ſi ens ſit vt totū h eſt vel vni-
tate: vel ꝯtiguitate: vel ordīe: vel ſit vt ꝯñter ens hoc eſt or-
dinatū eēntialr: ſuba eſt pōr vt coꝛ aialis eſt p̄ma ps totius
aialis. vel ſic cā pōr cauſato. [Sꝫ ipſe.] Cōtra arguit Auer. Argumē
duplr. Alex. eni dixit abſolute ſi ens eſt vnū ꝯtinuū vl vnuꝫ in Auer.
ordine eſſentiali. vt Themiſtius addit ad p̄mū moduꝫ: vel
vnū ꝯtiguū vel vnū ſeparatione. mō hec additio eſt ſupflua:
nā nullus opinatus eſt ꝙ multitudo entiū ſit vnū ꝯtiguita-
te vel ſeparatione: ꝛ per ꝯñs hec additio eſt ſupflua: cuꝫ ad
nullam ſit vtilitatē. [Sed ſua expoſitio] Arguit ſcdo cōtra
idem. nā ſi Alexāder itelligit per hoc prius ꝛ idē poſterius
ordinē eēntialē in numeris: cū talis ordo ſtet cū vnitate ge-
neris: ꝛ tūc ens eēt vnū genus. Sꝫ hoc videṫ ꝯ Alex. vult eni
in ſcdo verbo per hoc prius ꝛ hoc poſterius ordinē attribu
tionis analogie. nam ens nō eſt genus ad ſubam ꝛ ad reliq̄
decē pdicamēta: ꝛ ſic expō Themiſtij eſt ſupflua: qꝛ addit Qōnes ꝯ
nō neceſſaria: eſt falſa: qꝛ iponit Alexādro falſuꝫ: ꝛ id quod Alexādꝛ
ipſe nō dixit. [ℭ Expō igiṫ.] Mouet Auerroes hic qōnes Pꝛia qō
cōtra Alex. q̄rū p̄ma eſt. nā Ariſ. declarauit in 7o ꝙ ſuba ſit
prima ꝛ quō primo. q idē replicare hic videṫ ſupfluū. [Sꝫ
tñ.] Rñdet ꝙ Ariſ. nō replicat idē ex pncipali pposito: ſed
ex ſcdario ad denotandum ꝯ aduerſariūꝫ ꝙ quōcūqꝫ ens ſit
ſemp ſuba eſt p̄ma ꝛ pncipalis ps entis: ꝛ p ꝯñs theoria eſt
principalr de ſuba. [ℭ Et cuꝫ differimus.] Mouet ſcdam Scda.
qōnem. nā Alex. exponit p totū: totū ꝯtinuuꝫ. mō vꝫ falſum
nā non vꝫ ꝙ diſpō ꝛ modus ſe hñdi ſube ad alia nouē pdi-
camenta ſit talis. ens enim nō vꝫ vnū ꝯtinuū: qꝛ ꝯtinuū eſt
cuiꝰ motꝰ eſt vnus nō ſic. 10. pnta. [Niſi intelligat.] Rñdet
ꝙ Alexā. intelligit p vnū ꝯtinuū: ꝯtinuū vnitate ꝛ continui-
tate nāe. Jta ꝙ intelligit ens eē vnū cōe genus ad plura ſpe
diſtincta: ꝯtēta tñ in vno cōtinuo adunato: in quibꝰ pōt eſſe
ordo vt pꝫ in mēbris hoīs in qbꝰ eſt vnū cauſe genus vtpo
te corpus qd ꝯtineṫ in vno cōtinuo vtpote aiali. Alexā. igiṫ
intelligit per vnum cōtinuū vnū ꝯtinuitate nature. [Et ſm
hoc.] Ex hoc īfert corollariū. vꝫ. ꝙ per taleꝫ expōnē ſequiṫ Corom.
ꝙ nulla dr̃ia eſt inter ordinē hunc nunc dictū ꝛ ordinem in
numeris ꝛ figuris: qꝛ vterqꝫ ſtat cuꝫ vnitate generis: niſi in
hoc tñ ꝙ ordo in illis nunc dictis eſt in continuis: ordo vo
in his eſt in diſcretis. Sic igitur pꝫ corollariuꝫ. [Et cum ita
ſit.] Nunc verificat totā expōnē ꝛ quaſi dicat ꝙ ſequiṫ ex Verifica-
dictis ꝙ ſuba nō poteſt intelligi pcedere alia nouem predi- tio expōis
camenta vera pceſſione: niſi accidentalr vel eſſentialr. Ac-
cidentaliter qdē quō res eiuſdē generis precedunt ſe adin-
uiceꝫ prioritate perfectionis ꝛ accñtalr. Eſſentialr vo quō
cā precedit effectū: prioritate cāe. ꝛ hoc mō res eiuſdē ana-
logi precedunt ſe p attributionē ad vnū p̄mū. deinde appli
cat ſniaꝫ verbis ꝛ ſermo pꝫ. [ℭ Et accepit Ar.] Soluit ter- Tertia qō
tiam qōnem in verbis. Poſſet enim aliquis dicere. Si per
te Ariſto. itelligit p vniuerſum genus: q̄re loco vniuerſi nō
dixit genus ꝛ erat ſermo faciliꝛ ꝛ abſqꝫ ſcrupulo: Rñdet
ꝙ Ariſt. fecit hoc arte ꝛ induſtria ad tollēdū dubitationem
Alexā. per quā debilitauit ſcdam expōneꝫ. Nam genus eſt
duplex: vnum ꝯtinēs ſpēs eq̄liter ꝛ vniuoce: alterū ꝯtinens
ſpēs ordine quodā. vniuerſum aūt ſemp cōtinet ptes ordīe
quodam. ergo ad tollendum hanc amphibologiā: pretermi-
ſit genus ꝛ loco eius accepit vniuerſum ꝛ ſic eſt expoſitio Error
vera. [Themiſtius vo.] Redit ad Themiſtiū ꝛ ipſiuꝫ rep̄- Themiſtij
hendit in tribus. p̄mo qꝛ ipſe poſuit intentionem p̄me ptis
textus in ſcda. nā itentio p̄me ptis eſt ꝙ ſi ens eſt genꝰ: ſub-
ſtātia eſt p̄ma ſpēs. Themiſtius vo exponēdo ſcdam pteꝫ
textus ait: ꝙ ſi ens eſſet ſicut numerus: ſuba eſſet p̄ma ſpēs:
mō tātū eſt dicere ſi ens eſt vt genꝰ quantū eſt dicere ſi ens
eſt vt numerus: qꝛ etiā numerus eſt genus: ꝛ ppterea bene
inquit Auerroes ꝙ Themiſtius tranſmutauit expoſitiōes
qꝛ poſuit ſenſum p̄me pticule in ſcda. 2o erat qꝛ Themiſtiꝰ
addit

addit ꝙ ſi ens eſſet cõtinuũ: vel vniũ: vel ↄtiguũ: vel ordíe. Suba eẽt pma ps. mõ ſuba nõ hꝫ talẽ cõparationẽ ad alia pdicamẽta: ſicut ptes vnius ↄtigui vel vni⁹ ſm ordinẽ. ꝛ ppterea recte ingt Auerroes ꝙ Themiſtius expoſuit pmaꝫ partẽ in modũ quẽ nõ hꝫ ſuba cũ alijs accñtib⁹. 2° errat qꝛ Themiſtius pretermiſit verã cõparationẽ in 2ª pte textus que eſt cõparatio analogie. ꝛ ppterea dicit recte Auerroes ꝙ Themiſtius pretermiſit verã comparationẽ que eſt analogie: quã ſuba hꝫ cuꝫ alijs pdicamentis. Concludit igit̃ ꝙ expõ Alexãdri eſt vera ſubaudi intelligẽdo ipſaꝫ mõ ſpex. poſito. lꝫ incomplete ponat eã Alexãder. [Themiſtij aũt.] Ponit cauſaꝫ erroris Themiſtij ꝛ vult ꝙ cã eſt diminutio que accidit in expõne Alexãdri. nã Alexãder p vniuerſum intelligebat ↄtinuũ. ꝛ non expoſuit q̃le ↄtinuũ ꝛ quõ. In 2ª etiã pte expoſuit p aliqd ↄſeqt̃ ad aliqd hoc pᵐ ꝛ h 2ᵐ. ꝛ nõ expoſuit vtrum in eodem gñe vel in diuerſis gñibus: ꝛ hec erat diminutio in expõne Alexãdri. Themiſtius aũt ex debilitate ſui itellectus neſciuit ſupplere xba Alexandri ꝛ ppterea errauit. ℂ Sed circa pñtes expõnes tria occurrũt. Primũ / vtrũ rõnes Auerrois concludũt ↄ Themiſtiuꝫ. 2ᵐ eſt / vtrum ſub vno gñe poſſit eſſe ordo. 3ᵐ / vtrũ mẽbra ſint eiuſdẽ gñis ꝛ diuerſe ſpe. ℂ Circa pmã difficultatem vĩ ꝙ rõnes Auerrois non concludant. pª qdẽ rõ. naꝫ ↄditionalis põt eſſe necĩa ꝛ añs eſſe ipoſſe ꝛ ↄñs ẽt. modo lꝫ nullus ponat pdicamenta eẽ vnum ↄtiguũ vel ordine: tñ hec cõditionalis valet ſi oia pdicamẽta eſſent vnuꝫ ↄtinuũ vel ↄtiguũ vel ordine ſuba eſſet pmũ lꝫ añs ſit ipoſſe. Scõa ẽt rõ nihil valet. non enĩ vult Themiſtius ꝙ ens ſit genus. Sꝫ ſit tãq̃ aliqd ↄtinens plura ordie quodaꝫ. x. g. vt numerus: h enim accipit̃ vt exemplũ ꝛ nõ vt ita ſit. põt dici ꝙ Auerroes nõ arguit ↄ Themiſtiũ demõratiue. ſed pbabilr̃. nam nãlis non vtitur ppõnibus logicis niſi raro ſed veris. ℂ Amplius / qꝛ poſſumus eque hñ concludere ppoſitũ cũ ↄditionali vera vel minus impoſſi melius eſt q̃ ↄcluder̃ ppoſitũ cũ ↄditionali facta ex pñb⁹ ipoſſibus: ꝛ ſic expõ Auerrois eſt melior. ℂ Circa 2ᵐ vĩ eſſe dõm abſqꝫ argumentis ꝙ ordo eſt duplex: accidentalis. ſ. pfectionis ꝛ eẽntialis. ſ. cãe ad cauſatuꝫ. Tũc dõm ꝙ ordo accñtalis põt ſtare cum vnitate generis vt. 10. huius cõmento 7° dicit Auerroes. ait enim ꝙ in vno quoqꝫ gñe eſt dare vnũ pfectũ penes cuius acceſſuꝫ ꝛ receſſum menſurant̃ oĩa que ſunt illius gñis. Si xo accipiat̃ ordo 2° modo ordo nõ põt ſaluari ſub vno genere: ſꝫ nec ſub vno vniuoco ꝛ talis eſt ordo ſube ad cetera pdicamẽta cauſam huius declarauit Ari. p auſcultationis phyſice cõmento 56. Et in deſtructionibus ꝛ in quere ibidem. ℂ Circa 3ᵐ vĩ ꝙ nõ. naꝫ ſi differũt ſpecie. g̃ hñt formas ſpecificas pprias. Ad hec videt̃ breuiter quibuſdaꝫ ꝙ mẽbra nõ hñt formas proprias ſpecificas qb⁹ differãt ſpe ꝛ genere cõueniãt: nam non vident̃ dari tales forme partiales in doctrina Auerro. vt 7° metaphyſice cõmentis. 35. ꝛ. 39. accipitur: vbi dicit̃ ꝙ digitus ſeparatus eſt eqiuoce digitus. qð nõ eſſet veruꝫ: niſi corrumperet̃ quãtum ad ſuaꝫ formã: ꝛ p ↄñs forma ei⁹ eſt forma totius. Idẽ vĩ pbare Ioãnes in qbuſdaꝫ ſuis qõnibus. Supponit enim duo. pᵐ eſt ꝙ cor eſt p genitum qð poſtea generat oĩa alia mẽbra vt in libro de morte ꝛ vita accipitur. 2ᵐ eſt ꝙ ſimile gñat ſile ꝛ ſit a ſimili vt 7° metaphyſice cõmẽtis. 22. 23. ꝛ. 27. ꝛ infra cõmẽto. 18. Tunc arguitur ſic. Cor gñat alia mẽbra / ex p conceſſo. ꝛ hec gñatio eſt ſilis ex ſili / ex 2° conceſſo: ergo vna ſpẽs eſt vtriuſqꝫ. ꝛ p ↄñs vna forma oĩum mẽbroꝝ. Uolũt g̃ ꝙ p eãdẽ formã cor eſt cor ꝛ caro eſt caro: ꝛ os eſt os: ꝛ alia. Alij dicunt oppᵐ per xba Auerrois hic qui clare dicit ꝙ differũt ſpe. Cõueniũt xo genere: ꝛ idem Auer. 6. phyſicoꝝ. cõmẽto. 59. Sꝫ qꝛ hic locus eſt incidentalis: hic ppterea non determino nunc: teneatur ergo vtraqꝫ pars. ℂ Ad pmã pme ptis Auerroes cõmẽto 39. Ibidem gloſſat dicẽs ꝙ lõ dĩ digitus eqiuoce qꝛ priuatur operatione digiti: ꝛ ſic equocatio eſt penes actum 2ᵐ: ꝛ non pmũ. ℂ Ad 2ᵐ dõm ꝙ in illo libello nõ habet̃ ꝙ cor generet alia membra effectiue: ſed diſpoſitiue: h eſt ꝙ cũ ipꝫ ſit genituꝫ virtus genitiua mediãte ipſo gñat alia. ꝛ hec auctoritas hꝫ alias gloſſas de qbus alibi. Ad aliã alterius ptis / tu vides ꝙ Auerroes loquit̃ exẽplariter. poteſt ẽt dici ꝙ hec membra differant accidẽtalr̃ ſpe ꝛ ſic intelligit̃ ſcõa auctoritas. vt ipſemet Auerroes ibidẽ vĩ gloſſare. Siqs tñ legerit omnia xba Ariſtotelis ꝛ Auerrois põt videre apte ꝙ magis inclinantur ad vnitatem forme oĩum mẽbroꝝ: ſicut in libro p de aĩa cõmẽtis. 58. 89. 90. 91. ꝛ. 92. videre potes: ſed h ſpeculatio longum requirit tempus de quo alĩs.

Simul autẽ nec entia vt eſt ſimpliciter dicere alia ſed qualitates ꝛ mot⁹: aut ꝛ non album ꝛ non rectum: dicimus ergo eſſe ꝛ hec: puta eſt non album. Amplius nihil aliorum ſeparabile: teſtant̃ aũt ꝛ antiqui opere: naꝫ ſubſtantie querebãt principia ꝛ elementa ꝛ cauſas.

ℂ Erat ſyll̃s de pma ꝛ pncipali ſpecie entis eſt pma ꝛ pncipalis intẽtio ſed ſuba eſt pma ꝛ pncipalis ps entis. ergo de ſuba principalis eſt intẽtio. pbauit minorẽ duab⁹ rõnibus. nunc ꝛ eãdem 3° pbat ſic ſimpliciter ens eſt pmũ ꝛ pncipali⁹ ente ſm qd. Sꝫ ſuba eſt ſimplr̃ ens ꝛ accidẽs eſt ens ſm quid. g̃ ſuba eſt pncipale ens. Deius tangit vim minoris. et inquit. Simul aũt alia. ſ. pdicamẽta a ſuba nec ſunt entia vt eſt ſimplr̃ dicere: ſed q̃litates ꝛ motus. i. ſed determinationes ꝛ predicata entis. lꝫ dicet qs de quo pdicat̃ ens quocũqꝫ modo eſt ens. ſꝫ de alijs pdicamẽtis pdicat̃ ens aliquo mõ: g̃ ſunt ens. q̃ſi reſpondet ꝙ maior eſt falſa: qꝛ ſi ſit vera: tũc puationes eſſent ens. nã de priuationibus aliquo mõ predicat̃ ens. ingt. aut ꝛ nõ albũ ꝛ nõ rectuꝫ. dicimus g̃ eſſe ꝛ hec ꝛ omne: vt puta / eſt nõ albũ. ꝛ ſic priuationes eẽnt ens qð eſt abſurdum. debes p ſcire ꝙ modi entis ſunt duobus modis: quidaꝫ per modũ permanẽtis vt quãtitates ↄtinue: qualitates de 2ª pª ꝛ 4ª ſpe: ꝛ qdã p modũ fieri ꝛ fluxus: ꝛ propterea dixit qualitates notãdo ſtabilem: ꝛ motus notãdo fluxibilia. 2° debes ſcire ꝙ tam de noĩbus q̃ de habitibus dicitur ens rõne ſubiecti. Sed differunt qꝛ ſubiectuꝫ habitus hꝫ eẽ quid. Subiectũ xo puationis hꝫ eẽ deficiẽs qd. Quidam noui pbant trib⁹ rõnib⁹ ꝙ entia poſitiua nõ ſunt ens per ſe ꝛ formalr̃. p qꝛ cauſant̃ a ſuba. 2° qꝛ non pñt exiſtere abſqꝫ ſuba. 3° qꝛ dicunt attributionẽ ad ſubam. Debes ſcire ꝙ per ſe põt determinare totaꝫ cõpõnẽ vt ſit ſenſus. hec enim eſt per ſe qualitas eſt ens. ꝛ põt determinare pdicatũ cõpõnis vt ſit ſenſus q̃litas non eſt ens qð eſt p ſe ꝛ formale. p modo ſolet ↄcedi accidẽtia eſſe ens p ſe. 2° mõ ſolet negari. Ego autem nolo diſputare hec: qꝛ ad 7ᵐ huius ptinent. Sed argumẽta huius boni hoĩs nulla ſunt. primuꝫ nõ: qꝛ apud ipſos 2° intelligentia cauſat̃ a pma. ꝛ tñ eſt p ſe ꝛ ſimpliciter ens: lꝫ nõ ita pncipale ſicut deus vñ cauſalitas non tollit eẽ formale ꝛ p ſe. Scõa minime / qꝛ forma nõ poteſt exiſtere p nãꝫ abſqꝫ mã: ꝛ tñ forma ẽ pncipali⁹ ens q̃ mã. vt 7° huius dĩ. nec 3°. Qꝛ oẽs ſube pdicamẽti ſube dicunt̃ per attributionem. Ad pmũ apud Auerroem ꝛ tñ ſunt ens per ſe: qꝛ ſube. hec g̃ ſunt puerilia. Amplius 4° pbat idem. Separabile ab alijs ꝛ alia nõ ſeparabilia ab eo eſt pncipalius: ſuba eſt ſeparabilis ꝛ nõ accñtia a ſuba. g̃ pncipalis inquit. Amplius nihil alioꝝ. ſ. nouem pdicamentoꝝ ſepabile ſubaudi ꝛ ſubſtãtia ſic: ꝛ hec fuit minor. Sꝫ ambiges qd intelligit Ari. per ſubaꝫ eẽ ſepabilem ꝛ accidẽs non. Rñdere videt̃ qdam ꝙ accidẽs eſt inſepabile: qꝛ ppriuꝫ eſt ſibi in

Dubõnes circa expõnes.

Prima.

Secũda. Ordo 2ᵖ.

Tertia de formarũ pluralitate.

Ens de qbus dĩ. Expõ recentior.

eſſe.Subſtantia vero abſoluit̃ ab ineſſe.Uolũt ergo ꝙ ſubſtantia intelligit̃ res ſeparabilis:quia abſoluit̃ a mõ accidẽtis.ſed ſalua pace iſtud videt̃ puerile.Qm̃ per idem accñs erit ſeparabile:quia ſepat̃ a mõ ſubſtantie.ꝓpterea alij fingũt ꝙ ſolum ſubſtantia eſt ſeparabilis:quia eſt indepẽdẽs.accidẽtia aũt ſimplr̃ depẽdẽt. Sed nec hec placet.qm̃ forma ſubſtantialis ſubſtantia eſt:⁊ tamen dependet a mã ſm̃ Auerroem in libro de ſubſtantia orbis ⁊ alibi.põt ergo dici ꝙ aliqua ꝓpõ eſt vera ꝑ ſe que eſt falſa per accñs.vt oẽ aial põt videre nõ quidẽ de oĩ ſed inquãtũ aial.Sic hec eſt per ſe ſubſtantia eſt ſeparabilis ab accñte.Qm̃ inquãtũ ſubſtantia eſt ſeparabilis qm̃ itelligo ꝙ ipſa põt hẽre eſſe cõpletũ ⁊ per ſe ſubſiſtens abſqꝫ dependentia ad accñs.Accñs vero nõ.⁊ hec vera eſt per ſe.quia aliq̃ ſubſtantia eſt cui nec accidẽs ineſt nec ipſa accidẽti ineſt:⁊ hec vĩ gloſſa Auerrois infra vt dicemus:ſed de hoc alias.[Teſtant̃ aũt.] Probat idem teſtimonio veterum.⁊ inqt.Teſtant̃ aũt ⁊ antiq ope.i.facto.nã ſubſtantie querebãt pn̄ᵃ/⁊ elmta/⁊ cauſas:credẽtes ſubaudi q̃rere cãs:elmta:⁊ pn̄ᵃ entis:⁊ ſic vĩ apud eos ſubſtantia eſſe pmũ ⁊ pncipale ens.

Cō.3m. [Hec eſt alia cã.] Oſtendit Auerroes hac forma minorem predictam.Simplr̃ ens eſt principale in intẽtiõe:ſed ſubſtantia eſt ſimplr̃ ens ⁊ accñs eſt diſpõ entis ergo ſubſtantia eſt pncipalis.

Abſolutũ 3r. Debes ſcire ꝙ triplex eſt abſolutum.ſ.a termino/a fundamento/⁊ a cã.⁊ ꝑ oppoſitũ triplex eſt relatiuũ/ad terminum/ad fundamẽtũ ſeu ſubiectũ/⁊ ad cãm.relatio eſt relatiua his tribus modis.deus eſt abſolutus his tribus modis. Sola ergo ſubſtantia eſt abſoluta.[Et quia aliquis.] Mouet ⁊ ſoluit q̃ões in textu ⁊ ſermo ꝑſpicuus quia nos ſequimur hanc expoſitionẽ.[Et cũ dixit.] Auerroes aliter exponit textum:ipſe enĩ vĩ velle ꝙ Ariſt.ibi[Amplius nihil aliorum.] dicit cãm rõnis poſite.ſed hec expõ eſt extranea.textus enim grecus facit rõnem per ſe.reliquũ cõmenti perſpicuum.

QUi igit̃ quidẽ nunc:vniuerſalia ſubſtantias magis ponũt.nã genera vniuerſalia:que dicunt principia ⁊ ſubſtãtias eſſe.magis ꝓpter logice inquirere.Qui vero antiquitus:particularia.vt ignẽ ⁊ terram:ſed non cõmune corpus.

Quia accipit teſtimoniũ ab antiqs ꝙ ſubſtantia ſit pma ⁊ pncipalis pars entis:cogit̃ ponere põnes antiquorum ⁊ drĩas eorum.vult ergo ꝙ tã moderni ꝗ̃ antiq ꝯueniãt in ponẽdo rerũ cauſas eſſe ſubſtantias:ſed differunt duplr̃.pᵒ quia moderni ponũt vl̃ia magis eſſe ſubſtantias ꝗ̃ particularia.Econuerſo antiq ponũt particularia magis eẽ ſubſtantias vl̃ibus.2ᵒ differũt qm̃ moderni negãt pticularia eſſe cauſas.⁊ ponũt vl̃ia cãs eẽ ⁊ pncipia rerum.antiq vero totũ oppoſitũ.harum differentiarum tangit primã tm̃.Inquit/qui quidẽ igit̃ nunc.i.eſt Platonici ponũt vl̃ia eẽ magis ſubſtantias ſubaudi ꝗ̃ particularia:cuiꝰ cauſaꝫ ſubſcribit ⁊ inqt.nã genera vl̃ia ſubaudi ſunt:que dicũt pnᵃ ⁊ ſubſtantias eſſe.quaſi arguat pncipia ſũt magis talia pncipiatis vl̃ia ſunt pnᵃ.ergo ⁊c̃.hec autẽ nõ dicũt demõſtratiue:ſed magis ꝓpter logice ĩquirere/hoc eſt ꝓbabilibꝰ ſyllogiſmis.Tunc ſubſcribit antiquorum poſitionẽ.⁊ inqt.qui vero antiqtus:pticularia ſubaudi ponunt pnᵃ ⁊ cãs rerum.vt ignẽ ⁊ terrã:ſꝫ nõ cõe corpus ⁊ vl̃e:vt ponunt primi.Ecce ergo quõ conueniunt quantũ ad hoc ꝙ cauſe rerum ſunt ſubſtantie:ſꝫ differunt.

Cō.4m. [Cum narrauit.] Preponit continuationẽ ⁊ breuiter enarrat Platonis poſitionem:que quia exponẽdo textũ pꝫ relinquimus.[Uia enim.] Cogitur Auer.declarare drĩam inter Platonẽ ⁊ Ariſt.⁊ pᵒ preaccipit opinionẽ Ari.breuiter.⁊ inquit.vl̃ia eñ apud Ari.ſunt collecta ex particularibꝰ in intellectu qui accipit inter ea conſimilitudinẽ ⁊ facit ea vnã intentionem.debes ſcire ꝙ vl̃e acceptum pro intentione hꝫ tres cauſas.prima eſt materialis ſeu receptiua.2ª eſt agens.

3ª eſt diſpoſitiua.Cũ dicit ab itellectu q accipit inter ea conſimilitudinem:intelligit mãm ſeu ſubiectũ.vꝫ.intellectũ mãlem:q eſt mã ſeu ſubiectum intellectorum:cũ dicit/ex pticularibus/tangit cãm diſpoſitiuã.cũ dicit/⁊ facit ea vnã intentionem/tangit agentẽ qui eſt itellectus agẽs:qui eſt vnus cum poſſibili in re ſꝫ differunt mõ ⁊ rõne.[Plato vero ponebat.] Nunc narrat põnẽ Platonis q duo poſuit.pᵐ ꝙ vl̃ia ſunt.2ᵐ ꝙ ſunt perfectiora ſingularibus.pmũ quidem verificat pro tanto quia ſcie ⁊ definitiones ſunt de ſingularibus:quod eſſe non poſſet niſi vl̃ia ſint.2ᵐ vero ex hoc quia ſunt principia ⁊ cauſe particularium.[Et intendit.] Exponit quid intẽdit Ariſt.ꝑ logice inqrere.⁊ debes ſcire ꝙ falſarum ꝓpõnũ quedam ſunt cõuenientes.i.ꝓbabiles.quedam nõ ꝯueniẽtes.i.improbabiles ⁊ remote.quaſi dicat ꝙ Plato ꝓbat intẽtũ ꝑ ꝓpõnes falſas ⁊ improbabiles.Qm̃ hec dixit in diſputãdo.vbi accidit ꝓpter multas cauſas dicere extranea ⁊ natura remota.Multa quidem enim dicet homo diſputãdo que non dicet legendo.Reliquum cõmenti perſpicuũ:hic eſſet de vniuerſalibus pertractandum:ſed quoniã milies alibi diximus:nunc ſit dictum intãtum.

SUbſtantie vero tres ſunt:vna quidem ſenſibilis.cuius alia quidẽ ſempiterna:alia corruptibilis:quam oẽs cõſitentur:vt plante ⁊ animalia.Sempiterna aũt cuius elementa neceſſe eſt accipere ſiue vnũ ſiue multa.Alia vero imobilis:hanc dicunt quidã eſſe ſeparabilẽ:hi quidẽ in duo diuidentes:alij in vna natura ſpẽs ponẽtes ⁊ mathematica:alij horum mathematica ſolum.

Omnes ꝯueniũt ꝙ Ariſt.ꝓſequit̃ ꝓpoſitum.⁊ ꝙ ponat prime ſubſtantie diuiſionẽ.deinde mẽbrorum expõnẽ inquit.ſubſtantie vero ſpẽs tres ſunt.⁊ verbũ illud ſubſtantie eſt caſus genitiui ⁊ grece ſic ſcribitur vſias:vbi cõſtat ibi eſſe caſus genitiui.exponit eas dicẽs:vna quidem ſenſibilis:cuiꝰ duo ſubſcribit membra ⁊.d.cuius alia quidẽ eſt ſempiterna(vt celũ)⁊ alia corruptibilis:quã oẽs confitent̃ vt plante ⁊ aialia.ſempiterna autẽ ſubaudi eſt cuius elementa.i.principia neceſſe eſt accipere ſiue elementũ ſit vnũ ſiue ſint plura.he ergo due ſunt.deinde ſubſcribit 3ᵃᵐ ⁊ inquit.Alia vero imobilis.i.inſenſibilis.hanc quidẽ(vt Platonici dicũt)eſſe ſeparabilẽ a ſenſibilibus.Sed circa hãc diuerſi ſunt Platonici.nã hi quidẽ in duo ſunt diuidentes talem ſubſtantiã imobilẽ:vtpote in ideas et mathematica.alij ſunt ponentes ſpecies ⁊ mathematica in vna natura.⁊ per ꝯſequẽs nõ diuidunt.Alij horum Philoſophorum ſolũ ponunt mathematica ſeparata ⁊ negãt ideas vt pitagorici.

Dubiũ. Dubitatur circa lr̃am pmo:cũ ſubſtantia ſit vnũ

Primũ. genus:quare a diuiſione incepit ⁊ non a definitione.2ᵒ vĩ ꝙ

Secũdũ. ſubſtantie ſint tm̃ due.ſ.ſenſibilis ⁊ inſenſibilis:⁊ ſi dicas ꝙ ipſe computat etiã mẽbra ſubdiuiſa:hoc nihil eſt.Qm̃ ſubſtantia inſenſibilis etiã diuidi põt.⁊ ſic erunt plura ꝗ̃ tres.3ᵒ dubita-

Tertiũ. bis quia videt̃ ꝙ ſubſtantie ſempiterne non dent̃ elementa. quare male dixit cuius elementa ⁊c̃.Nam elementa cauſe ſunt mãles.Multa alia occurrunt que in cõmento dicent̃.

Solõ. Ad pmũ ergo dicat̃ ꝙ Ari.ſumit hic ſubſtantiam nõ ꝑdicamentaliter:ſed analogice vt ꝑ ſua verba ꝯſtat:⁊ quia eſt quodã multiplex:ꝓpterea icepit a diuiſione. Ad 2ᵐ dõm ꝙ ſi enumerent̃ genera nõ ſũt niſi duo tm̃.Si enumerent̃ ſpẽs:vere ſpecies ⁊ reales ſunt tres.ſ.ſempiterna ſenſibilis:⁊ corruptibilis ſenſibilis:⁊ imobilis.Sed ſi enumerent̃ ſpẽs vere ⁊ extimate:ſunt plures vt cõſtat.Ariſt.aũt enumerauit veras ſpẽs tm̃. Ad 3ᵐ dicẽdũ ꝙ elemẽta ſumit ꝑ pncipijs vt expoſitor dicit.vel dicẽdũ ⁊ melius ꝙ ꝑtes apud Ariſt.

elementa

elemẽta dicunt̃ totius vt 2° phyſice auſcultationis dĩ. ⁊ qꝛ
ſubſtantia celeſtis ⁊ itelligẽtia ꝑtes ſunt orbis vt dicemus:
ſumit elemẽta pro his ꝑtibus de ꝗbus dicturus eſt.

Cõ.5°. ¶ Dicit ꝙ ſb̃ſtãtie.] Auerrois ꝓ ponit ſenſuʒ text⁹ claꝝ ⁊ bre
uẽ.2° ſbi[Et dixit cui⁹.] Digredit̃ ꝑ° ꝑo pʒ. ¶ Circa ſcd̃am
ꝑtem debes ſcire ꝙ textus barbarus eſt mãcus:⁊ ſic iacet.
[Ut plante ⁊ aĩalia cuius elnta neče eſt accipe.] Dubitat ꝫ
ꝗs illud relatiuũ cui⁹ ꝗd refert an.ſ.ſubſtãtiã gñabilem:an
eternã:an vtrãqʒ:hec dubitatio nõ cadit in textu greco:qꝛ
ſic iacet.[Ut plante ⁊ aĩalia ſempiterna aũt cuius elnta ne
ceſſe eſt accipe.] Ecce quõ ſuñ añs hẽtur in textu.⁊ ꝓpterea
multe qõnes Auerrois ſunt ↄfuſiones potius:⁊ ꝓcedunt ex
malo textu:ſʒ(vt dixi)qꝛ famoſus eſt opʒ ipm ſeq.[Alexã
der dixit.] Rñdet ⁊ ponit rñſionẽ Alexandri: qui vult ꝙ
Ari.ꝑ id relatiuũ cui⁹ referat vtrãqʒ ſubam.ſ.gñabilẽ ⁊ eter
naʒ:qꝛ vtriuſqʒ pn̄⁹ hic inueſtigat:vt loco ſuo dicet̃.[Et Ale
xander dixit.] Remouet dubium:nam ꝗs poſſet dicere ꝙ
metaphyſicus nõ loquit̃ de ꝑncipiis ſubſtãtie eterne:neqʒ
gñabilis:ſed nãlis.qꝛ nãlis loquit̃ de ꝑncipiis eterne in.8.
phyſicoꝝ.de reliqs loquitur in reliqs libris:vt de mã ⁊ foĩa
in ꝑ ⁊ 2°. ¶ Ad hãc rñdet Alexãder negãdo añs.nam de
mrare pn̄⁹entium an ſint:eſt metaphyſici.⁊ ſic negat añs.
¶ Ad rõnem dõm;ꝙ nãlis vtit̃ his tanq̃ ↄceſſis ⁊ vt põ
nibus declarat̃ in metaphyſica.econuerſo ꝺ ꝑncipiis corpo
rum nãlium:qꝛ nãlis declarat illa an ſint.⁊ metaphyſicus
vtit̃ illis vt ↄceſſis:⁊ ſic duo ↄcedit Alexãder. Primuʒ eſt
ſubſtãtias abſtractas eẽ ꝓbat metaphyſicus ⁊ his tanq̃ cõ
ceſſis vtit̃ nãlis. 2^m eſt mãm ⁊ formã eſſe ꝓbat nãlis:⁊ his
tanq̃ conceſſis vtit̃ metaphyſicus. ꝑmo ꝫ ſoluit ⁊ inquit.⁊
Alexander dicit.demrare enim pn̄⁹entium que ſint eſt ꝑmi
pħi.⁊ ſic negat añs.deinde ſubſcribit ſolonem ad argumẽ
tum ⁊ inqt.⁊ ꝙ iſtis vtatur nãlis:eſt nõ qꝛ declarat ea:ſʒ qꝛ
ponit ea tanq̃ ↄceſſa.hoc eſt primum ꝟbuʒ Alexandri.de
inde dat rõnem huius ⁊ inqt. ſubſtantia enim imobilis eſt
pn̄^m ⁊ cã rerum nãlium:de quo modo loquitur principalr̃.⁊
per ↄñs opus eſt vt loquatur de illa ſm oẽm moduʒ ⁊ qꝛ ſit:
⁊ ꝗd ſit.qꝛ eſt eius ꝑncipale ↄſideratum. Deinde ponit 2^m.
verbum ⁊ inqt. Illa aũt alia ꝑncipia ſunt tñ nãlis.ſ.ad de
clarandã qꝛ ſint:⁊ his vtit̃ metaphyſicus tanq̃ conceſſis.
[Et dixit.] Reddit cãm ſue expõnis.nam poſtq̃ dixit alia
ꝗdem ſempiterna alia corruptibilia.ſubdit,cuius elnta ⁊c̃.
Ecce quõ idem relatiuuʒ refert totum illud añs:⁊ addit ꝙ
ſta inuenit̃ in vna ſcriptura.[Et in alia.] Nunc ponit ſcd̃am
expõnẽ iuxta ſcd̃am lr̃am veram.⁊ ponit lr̃aʒ que ſic iacet.
Sempiterna aũt cuius elemẽta neceſſe eſt accipe.⁊ hãc ex
ponit Alexander ⁊ intẽdit per elnta pn̄^m ⁊ cãm ꝑmam cor
poris diuini:qꝛ hic loquitur Ariſt.de tali pn̄°⁊ cauſa.[Dixit ſʒ
prima.] Cõparat ambas lr̃as inter ſe:⁊ vult Alexãder ꝙ pri
ma lr̃a ſit melior ⁊ dat duas rõnes.prima qꝛ cum pn̄^m libri
ponit ꝙ intẽtio eſt loq de ꝑncipiis ſubſtãtie.mõ ſub ſubſtã
tia itelligit̃ vtraqʒ:qꝛ ſub genere itelligunt̃ ſpẽs.[Et etiam
ipſe.] Scd̃a rõ eſt;qꝛ iſtud correſpondet ꝓſecutioni. Nam
in ꝓſequẽdo de ſubſtãtiis vtit̃ ꝑncipiis vtriuſqʒ ſubſtãtie.⁊
primo loquitur de principiis ſubſtãtie gñabilis:deinde tran
ſit ad ꝑncipia ſubſtãtie eterne. ꝑma ergo ſcriptura eſt me
lior:tum qꝛ correſidet itentioni:tum qꝛ correſidet ꝓſecutioni.

Diſcreſ-ſio Auer. [Sed hanc qõnem.] Debes ſcire ꝙ qõ inter Auerroem ⁊
Alexandrũ mouet̃ ſub hac forma lʒ ipſe nõ dicat.vʒ.vtruʒ
ſubſtantias abſtractas eẽ ꝓbetur a nãli:⁊ eſt annexuʒ.vtrũ
mãm ⁊ formã eſſe ↄſideret ſolus nãlis. ¶ Circa cuius qõ
nis titulum debes ſcire ꝙ ſubſtantia triplex eſt:abſtracta a
mã ⁊ ↄditionibus mãe.quedam ↄiuncta mãe ⁊ ↄditiõi ma
terie.quedam media. Subſtãtie abſtracte due ſunt mane
ries.nam quedã ſunt deputate ad mouendũ ſtellas: q̃ ſunt
tot quot motus ⁊ mobilia celeſtia.vt.48.cõmento dicet̃.⁊

he quãdoqʒ vices ſubſtãtie nuncupant̃:vt in libro de ſubſtã
tia orbis ⁊ in libro de ſomno. Nuncupant̃ ẽt intelligẽtie ſe
parate.vt 3° de aĩa.cõmẽtis.5.⁊.14. Quãdoqʒ vt forme ce
loꝝ:vt in ꝑ auſcultationis phyſice cõmento vltimo.⁊ infra
cõmento 37°.⁊ ꝑmo celi cõmẽtis.5.95.⁊ 2° celi cõmento 3°.
Uulgo aũt angeli dicunt̃ vt meminit Auerroes in de ſom
no.alie ꝟo nõ deputate ad mouẽdum ſtellas que apõ quoſ
dam ſunt itellectus agens ⁊ poſſibilis:ex ꝗbus aĩam dicũt
fieri rõnalem:ſed an veruʒ ſit:in libro de anima diximus.
Subſtãtia ꝟo mãe ⁊ ↄditionibus mãe ↄiuncta eſt ſubſtan
tia mãlis quam ⁊ oẽs cõfitent̃.vt aĩalia ⁊ plante.vt ad pn̄^m
auſcultationis phyſice. Media ꝟo eſt celeſte corp⁹.eſt quĩ
dem abſtractũ a mã. Qm̃ eſt corpus ſimplex vt in libro ꝺ
ſubſtãtia orbis. Eſt etiam ingenitũ ⁊ incorruptibile.⁊ q̃tuʒ
ad hec cum ꝑma ↄuenit ſubſtãtia.hʒ ꝟo ↄditiones materie
qꝛ accñtia mãlia vt motũ ⁊ lucẽ ⁊ q̃ntitatem. vt capitulo 2°
libri de ſubſtãtia orbis.⁊ in 2° celi cõmento 42° dictuʒ eſt.
⁊ ꝓpterea media nũcupat̃ ⁊ ligamẽtũ eternoꝝ ⁊ gñabiliũ.
vt ꝑmo celi cõmento 22° dicebamus.qõ ergo itelligitur de
ſubſtãtiis abſtractis ⁊ nõ oĩbus:ſed deputatis ad mouẽdũ
ſtellas:qꝛ de aliis non loquitur Alexander ⁊ nos qñqʒ locuti
ſumus. ¶ Scd̃o debes ſcire ꝙ eſſe accipitur qñqʒ pro eo a
quo ſumit̃ nomẽ ens:qñqʒ pro nota extremoꝝ que nõ põt
intelligi abſqʒ extremis:vt in peri hermenias diximus.hic
accipit̃ 2° mõ. Et ſic ſenſus qõnis eſt vtrũ hec ꝓpõ ſubſtã
tie abſtracte deputate ad mouẽdũ ſtellas ſunt:ſit vera: In
tellecto ꝫ ſenſu qõnis Auerroes recitat duo illa que ponit
Alexander gloſſando illa.ſcd̃o ↄfutat ea.inquit.[Sed hãc
qõnem.cum enim dixit ꝙ demrare ꝑncipia entium eſt pri
mi pħi ⁊ non nãlis:⁊ ꝙ nãlis ponit ea põne ⁊c̃.] que verba
ipſe gloſſat ⁊ legat̃ lr̃a ſuſpenſiue ⁊ dicit.ſ.ſed intẽdebat ꝙ
pn̄⁹entium de ꝗbus pħs ↄſiderat ⁊ que nãlis ↄcedit eſſe:
ſiunt pn̄⁹ ſubſtãtie ſenſibilis eterne que ſũt ſubſtãtie abſtra
cte:vtpote ſubſtãtie mouẽtes ſtellas:⁊ hoc fuit ꝑmum. Dei
de ponit ſcd̃m ⁊ inqt.[Et ꝙ pn̄° de ꝗbus conſiderat nãlis
declarãdo ea eſſe ſicut ꝑncipia gñabilis ⁊ corruptibilis:⁊ h
eſt ſcd̃z:erit ſermo nõ rectus.] Ecce quõ dit ambo verba eẽ
falſa.[Subſtãtia enim eterna.] Probat ꝑmum eẽ falſum:
qm̃ in 8° declarat̃ ⁊ ſolus nãlis ꝓbat ⁊ in nullo libro decla
rauit id niſi in 8°.⁊ per rõnes nãles:ſicut declaratur in pri
cipio illius libri pħoꝝ de mã ⁊ forma.[Et quõ eſt rectũ.]
Secundo ꝓbat 2^m.nam hec eſt vna excluſiua.vʒ.nãlis tñ
ↄſiderat principia ſubſtãtie generabilis:modo huius exclu
ſiue.ꝑma eſt vera.vʒ.nãlis ↄſiderat ꝑncipia gñabilis.ſed ſe
cunda eſt falſa.vʒ.⁊ nulla nõ ꝑncipia generabilis ↄſiderat.
qm̃ etiam ↄſideret ꝑncipia eterne.[Conſiderat eniʒ.] Red
dit cãm huius qꝛ nãlis cõſiderat de ente mobili.modo ſub
ente mobili ↄtinet̃ tam ſubſtãtia eterna q̃ gñabilis.ꝫ prin
cipia vtriuſqʒ ↄſiderat naturalis.[Si igitur aliqs.] Obycit
Auerrois ſibi ⁊ qõ ſic componit̃. Nulla ſciẽtia hʒ probare
ſua ꝑncipia:ſed ſubm ſcientie nãlis eſt corpus mobile:⁊ ei⁹
ꝑncipium eſt ſubſtãtia abſtracta.ergo nãlis non hʒ ꝓbare
ſubam abſtractã.[Dicemus.] Soluit ⁊ primo concedit mi
norez quõ dicit dicemus ꝙ hoc.ſ.minor veꝝ eſt.deide gloſ
ſat maiorẽ ꝙ nulla ſcientia probat principia ſui ſubiecti de
mõſtratione a priori:ſʒ demrãtione ſigni que eſt demrãtio
a poſteriori nõ eſt incõueniens.ꝑmum ꝓbat qꝛ vel eſſet ꝓ
ceſſus in infinitũ:vel demrãtio eſſet generis ſcientie ſubal
ternãtis. Scd̃am ꝑtez ꝓbat per ſiſe.qꝛ nãlis nõ probat ſua
ꝑncipia ꝓpria ſubiecti niſi demrãtione ſigni non autem de
monſtratione ſimplici.ſ.ꝓpter ꝗd.[Et ideo impoſſibile.]
¶ Soluta qõne redit ad ↄdicendum Alexandro ⁊ arguit
primo ſic.via mot⁹ ſolũ declarat̃ ſubas abſtractas eẽ:ſʒ via
motus eſt pħica ⁊ nãlis ⁊ non metaphyſica.ꝫ pħice decla
rat̃ ſubas abſtractas eſſe.minor ↄſtat ꝑ ſe.maior aũt ꝓbat̃:

qꝫ via motus ꝺclaraẽ idẽ:ꝛ oẽs alie vie quas conatur dare Auicẽna in loco ꝓprio ſunt ꝓbabiles: ꝛ non demſ̃antes vt ſupponit:ꝛ nos dicemus.q̄re ꝛc̃.[Et ſi eſſent.] 2° arguit: qꝛ ſi vie Auicẽne eẽnt bone:eẽnt enũcrate ab Ari.in ꝑ° pħia. ğ vel Ar.mãcus: vel ille vie ſunt inutiles:ꝛ ꝓpterea ꝯcludit eſſe ipoſ̃e ꝑma ꝑn° demſ̃ari in metaphyſica. ¶ Contra.naꝫ Alexãder dicit oppoſitũ. Rñdet ꝙ ſ̃mo Alex.nõ eſt intelligendus ſ̃m ſui manifeſtũ ꝛ vt ꝟba ſonant:ſed mõ quo dicet poſt.

Poſitio Auicẽne. [Et tñ Auicẽna.] ¶ Ponit pctm̃ Auicẽne ꝛ ꝯſiſtit in duab° ꝓpõnib°.ꝑma eſt mãm ꝛ formã ſiue nãm eſſe ꝓbat metaphyſicus:ꝛ nãlis vtiẽ illis vt ꝯceſſis.2° ꝓpõ metaphyſicus ꝓbat ſubãs abſtractas eẽ ꝛ nãlis ſumit illas vt ꝯceſſas.Sylls aũt Auicẽne fuit. Nulla ſcia ꝓbat ſua ꝑn° nec demſ̃atione ſigni nec demſ̃atione ſimplr: ſꝫ mã ꝛ forma ꝛ ſubẽ ſepate ſunt ꝑn° ſubiẽ ſcie nãlis:mã gdem ꝛ forma ꝑn° ſunt intrinſeca corꝑis mobilis.ſubẽ ꝟo ſepate ꝑncipia ſunt extrinſeca corꝑis mobilis eterni ꝛ gñabilis.ergo nãlis vtiẽ illis vt ꝯceſſis ꝛ metaphyſicus ꝓbat:ecce quo mõ Auic.dixit illud abſolute ꝛ ſine diſtõne:qꝛ nõ diſtinxit inter ſubãꝫ eternã ꝛ gñabilẽ:nec iter ꝑncipia itrinſeca ꝛ extrinſeca:nec iter demſ̃ationẽ ſimplr ꝛ demſ̃ationẽ qꝛ:ſꝫ abſolute ꝓtulit verbũ ſuum:ꝛ nõ diſtinxit iter duas ſubãs.ſ.eternã ꝛ gñabilem.

Nõ cõtra Auerroẽ. [Si igiẽ aliqs.] Obijcit ſibi ꝛ qõ ſic componiẽ. ꝑmuꝫ Phs ꝯſiderat de principijs entis in eo ꝙ ens eſt.Subã eſt ens in eo ꝙ eſt ens.ğ ꝯſiderat prima ꝑn° ſubẽ.Tunc vltra ꝯſiderat ꝑn° ſubẽ.ſed ꝑn° ſubẽ ſunt ꝑn° ſubiecti nãlis pħie. qꝛ mã ꝛ forma ſunt ꝑn° ſubiecti nãlis pħie.ğ cõſiderat ꝑn° ſubiecti nãlis pħie:ꝛ ꝑ ꝯñs metaphyſicus ꝓbat hec ꝛ nãlis

Solutio. vtiẽ illis vt cõceſſis.[Dicemus nos.] ¶ Soluit ꝛ ſolo ſua breuiter ꝯſiſtit in h ꝙ metaphyſicus multa ꝯſiderat de forma ꝛ mã ꝛ de ſubſtãtijs ſepatis:ſed non niſi ſuppoſito illas eſſe pro ꝯſtãti in pħia nãli.ꝟ.ğ.poſtꝗ̃ conſtans eſt in pħia nãli mãm ꝛ formã eẽ:ſilr ꝛ ꝯpoſituꝫ eẽ:metaphyſic° oſidit mãm eẽ potẽtiam ꝛ ꝑtẽ ſubẽ:ꝛ formã eẽ actum:ꝛ ꝑtẽ ſubẽ. demſ̃at ſilr formã eẽ ꝑfectiorẽ ꝯpoſito. ¶ Amplius/poſtꝗ̃ ꝯſtat ſubſtãtias abſtractas eẽ per motũ eternuꝫ:demſ̃at in illis ordinẽ.ꝛ de deo ꝙ eſt ꝑmũ ꝑn\^m ꝛ ꝑ° cã.ecce q̃ mõ differũt iſte ꝯſiderationes.nãlis.n.vr̃ terminare qõnem an ſint: metaphyſicus ꝟo terminat qõneꝫ qd ſint.ꝛ ſic ꝑſpicua eſt ſolo ad formã.[Sed qꝛ modus.] ¶ Dubitabit qꝛ tũ intentio ſit de ſubſtãtijs eternis:que appoſuit ꝛ d nõ eternis? Soluit ꝛ ingt.ſed qꝛ [Modus ꝯſiderãdi in hac ſcia eſt de ꝑncipijs ſubſtãtie in eo ꝙ eſt ſubſtãtia ſiue eterna ſiue nõ: Incepit declarare in h tractatu de principijs ſubſtãtie non eterne tanꝗ̃ de mãifeſtiori ꝛ notiori quo ad nos. Et fecit.] ¶ Dubitabit adhuc qꝛ.nã de his dixit in libris nãlis pħie. ergo ſuꝑfluit hoc. Rñdet ꝙ h facit rememoratiue ꝛ nõ ꝑncipaliter. Uñ accipit tanꝗ̃ ꝑn° ea que declarata ſunt in nãlibus:ꝛ de his ꝯſiderat hic ꝑ ꝓprias rõnes ꝛ per ꝓpria huic ſcie: ꝛ exponit qũo ꝛ ſermo pꝫ.[Sic igiẽ.] Epilogat ꝛ vult

Nãlis et metaphyſicus diffe rũt cõuer. ꝙ metaphyſica ꝯſideratio ꝛ nãlis conueniant ꝛ differant. Conueniunt gdẽ q̃tum ad rem conſideratam:nam vtraqꝫ de ſubſtantia ꝛ ꝑncipijs ſubſtãtie loqtur. Differunt ꝟo q̃tũ ad rõnem ꝯſiderãdi.Qm̃ nãlis pħs ꝯſiderat de ſubſtãtia ꝛ ꝑncipijs ſubſtãtie in eo ꝙ mobilis. metaphyſicus ꝯſiderat ſubſtãtiã ꝛ ꝑn° ſubſtãtie in eo ꝙ ſubſtãtia. 2° differunt qm̃ nãlis terminat qõnes an ſint ꝑn° ſubſtãtie.metaphyſic° ꝟo terminat qõnẽ qd ſint:ꝛ qualia ſint ꝑn° illa.[Et forte hunc modũ.] ¶ His expeditis gloſſat verba Alexãdri ꝑꝑ auctoritatem viri/ꝛ vult ꝙ Alexãder velit ꝙ mathematicus ꝯſiderat ꝑn° ſubſtãtie q̃tum ad qd ſint per rõnes ꝓprias ſibi. nãlis ꝟo q̃tũ ad an ſint per principia ꝓpria ei.[Sed hac.] ¶ Contra hanc expõnem arguit Auerroes: nam Alexander dicit ꝙ metaphyſic° probat hec ꝑncipia.ꝛ ꝙ nãlis vtiẽ his vt ſuppõnibus:modo hac via ꝯſiderationis non idiget nãlis:neqꝫ eſt neceſſe ei ponere ipſum.nãlis eniꝫ nõ vtitur his principijs ſub his rõnib°:ſub gbus ꝯſiderat illa metaphyſicus.[Et forte etiam.] Aliter gloſſat ꝛ vult ꝙ nãlis ꝯſideret ꝑn° ſubſtãtie ꝓpinque vt mãm ꝓpriam ꝛ ꝓpinquã: formã ꝓpriam ꝛ ꝓpinquã:ꝛ reliqua ꝑn° ꝓpinqua. Metaphyſicus ꝟo ꝑn° remota ꝛ vl̃ia.ꝛ dicit ꝙ ſi iſte ſermo non ſic gloſſaẽ eſt dubitabilis ꝛ forte falſuꝫ.[Quod aũt Alexãder.] Oſtendit Auerroes ꝙ ſcða lr̃a que hẽtur in ſermone nr̃o greco que ſic iacet.Sempiterna aũt cuius elemẽta ꝛc̃. eſt verior:qꝛ de ſubſtãtia eterna eſt ꝑma intẽtio: ꝛ de reliq̃ eſt minus ꝑncipalis intẽtio. Reliquũ cõmenti eſt ꝑſpicuũ. Debes ſcire ꝙ hãc qõnem quã hic Auerroes mouet cõtra Alexandrum ꝛ ſoluit:ego ꝑſcrutatus ſum ad plenũ in libro nr̃o.d.d.octaua diſputatione:ꝛ in cõmento ſolonis ꝑmi dubij.Et dixi oĩa poſſibilia dici pro peripateticis:ꝛ tu vide illic.Qm̃ ſi hic poſuiſſeꝫ:eẽt trãſpoſitio.Sed qm̃ dixit Auerroes ꝙ nãlis ꝛ metaphyſicus q̃tum ad rem ꝯſideratã conueniant ſed q̃tum ad rõnem ꝯſiderandi nõ:qꝛ metaphyſicus ꝯſiderat in vl̃i:nãlis in particulari:iõ videtur dicere ꝙ metaphyſicus ꝯſiderat qdditates rerum in vl̃i ꝛ nõ in particulari. ¶ Propter hec querimus vtrum veruꝫ ſit.ꝛ videtur ꝙ nõ:qm̃ metaphyſicus ꝯſiderat eẽntias itelligentiaꝝ: Utꝝ metaphyſic° cõſiderat qdditates rerũ in vl̃i ꝛ ꝑticulari. ꝛ ꝯſtat ꝙ tales eẽntie ſunt ꝑticulares:ergo ꝯſiderat in ꝑticulari. Sed debes ſcire ꝙ per ꝑticulare itelligit qõ ſpãle q̃ſi ſit ſenſus.Utrũ metaphyſicus ꝯſideret qdditates rerum in ꝑticulari.i.in ſpãli.Ad dĩam ꝯſiderationis rerum ſ̃m tranſcendentiã. ¶ Circa iſtud queſitum Auicenna in ſua metaphyſica ſentire videẽ ꝙ metaphyſicus ꝯſiderat quidditates rerum in vl̃i/hoc eſt ſub rõne tranſcendenti ꝛ particulari.i.rõne ꝑntali. Poſitio Auicẽne. Ad hoc recentiores ponunt multas rõnes ꝛ potiſſime ſunt due.prima/qꝛ ens eſt ſubiectum adequatũ metaphyſice.ğ oĩa entia ꝯtenta ſub ente conſiderantẽ a metaphyſico.ſcða/qꝛ ꝑma cognitio de re pertinet ad metaphyſicum:vt Auerroes hic cõmento ꝑmo:ſed qdditas eſt ꝑma cognitio de re:ꝗ̃re ad metaphyſicum ꝑtinet.ꝛ hec vĩ ratio Ariſt.circa ꝑn\^m.6.metaphyſice.Dicunt ergo ꝙ metaphyſica eſt ſcia totalis ꝛ vl̃is continens in ſe duas ſpãles.ſ.nãlem ꝛ mathematicam tanꝗ̃ ꝑtes ſubalternatas ſibi.qꝛ ꝯſiderãt de accñtibus qdditatibus ꝛ non per ſe de qualitate. Cuius exemplum eſt:qꝛ de linea cõſiderat geometria:de linea ꝟo inq̃tum viſuali ꝯſiderat ꝑſpectiuus.ſic de hoĩe vt hõ metaphyſicus conſiderat.Sed de homine vt miſtus vel mobilis nãlis.huic vĩ Auerroes conſentire 4° huius cõmẽto 7° vbi inquit.ꝛ qꝛ oĩs ſcia cõſiderat de his ꝑncipijs modo proprio:manifeſtum eſt ꝙ ſcia que vtiẽ eis per ſe:ꝛ gñaliter:ẽ vniuerſalis in omnibus ſciẽtijs ꝛ eſt pħia.Ecce qũo vult ꝙ pħia ſit totum qõdam ꝛ reliqua ſint tanꝗ̃ partes. ¶ Sed contra hanc poſitionem eſt Auerroes hic ꝛ 2° metaphyſice cõmento 6° ꝛ 7° huius cõmento 39° verſus ꝑncipium.ꝛ primo auſcultationis pħice cõmento xj°.ꝛ alibi plaries. Recẽtiores pro parte Auerrois arguunt:qꝛ tunc relique ſcientie omnes eſſent ſuꝑflue:qꝛ ſola metaphyſica ſatis eẽt. Amplius/nos nõ videmus Ari.tractare de definitionibus omniũ rerum in ꝑticulari in metaphyſica:eſſet eni liber nimis ꝓlixus.Sed he rõnes ꝑmo aſpectu videntẽ nulle.qm̃ ſciẽtie inferiores nõ ſunt ſuꝑflue qꝛ conſiderant accñtia que fluunt a ſubſtãtijs ꝓprijs:qꝛ(vt Auerroes ingt)metaphyſic° ꝯſiderat qdditates abſolutas rerum vt hominis vel lapidis. phyſicus ꝟo hoiem vt nãlis: gñabilis ꝛc̃. Ait enim Auerroes 7° metaphyſice cõmento 5°.In phyſico auditu ꝑſcrutaẽ de ꝑncipijs corporis ſ̃m ꝙ nãlis.i.ſ̃m ꝙ mouetẽ ꝛ quieſcit.Sed hec perſcrutatio eſt de eis ſ̃m ꝙ ſubſtantia tñ:ꝛ ꝓpterea nõ ſuꝑfluunt.Scða tolliẽ qm̃ ꝯſiderando de vno conſiderat de quolibet:qm̃ ſi ſcitur ꝙ hõ eſt ſubſtantia:ſcitur de equo:ideo nõ curauit facere ſermonem ꝑticularẽ in

Cõ 6 fol. 5 Auerroẽ ꝛ rõnem.

quolibet ꝛ ſic non eſt liber prolixus:nec eſt inconueniẽs ſciẽtias inferiores eſſe de ente per accñs cuius eſt cauſa p ſe: alr oẽs ſcie ſubalternate eſſent ſup̄flue: vt pſpectiua ꝛ muſica:ꝛ cetere que ꝯſiderãt ens p accñs. Sꝫ hec ſolo vi contra Auerroẽ ꝛ ꝯ rõnẽ. Contra Auerroẽ qdẽ:nam 2° phyſice auſcultationis.cõmẽto 17° exp̄ſſe ponit ꝙ vna met ſciẽtia eſt q̃ ꝯſiderat de ſubto ꝛ de accñtibus ꝓprijs. Contra rõnẽ xo: qm̃ accñtia ſciunt̄ per qd̃ eſt ſubti vt p̄ de aĩa colligitur. g non põt ꝯſiderare accñtia niſi ꝛ definitiões ſubti. Adhuc tunc mala eẽt diuiſio ſcie in tres:quam ponit 6° metaphyſice. Poſſet dici p hac pte ad p̄mã ꝙ Auerroes loqr in accidẽtalib⁹ q̃ ſunt eiuſdẽ rõnis ſcibilis.q̃lr nõ ſunt hec. ¶ Ad 2m dõm ꝙ ſcia inferior vtit̄ p̄ncipijs ſup̄ioris ꝛ ſupponit illa:ꝛ hoc mõ vtit̄ definitiõe accepta a metaphyſico. ¶ Ad tertiã dic ꝙ nihil eſt:qm̃ illa diuiſio non eſt eẽntialis nec ꝓpria:ſed poſita eſt gr̃a breuitatis ꝓpria. Uĩ ergo mihi ꝙ ꝓ nulla pte ſint demr̃ones. Sed ꝓculdubio opinio Auerrois eſt firmior ꝛ magis ꝯſona xbis auctor̃ ꝛ Ar̃. conſiſtit aũt in duabus ꝓpõnib⁹. p̄ma ſube abſtracte tam in vlĩ q̃ in pticulari ꝯſiderant̄ a metaphyſico: hoc eſt dicere tam ſi accipiantur ſub rõnibus cõibus:q̃ ſi accipiant̄ ſub rõnibus ꝓprijs.hec ꝯ pluribus locis pſpicua eſt. 2° ꝓpõ eſt qdditates ſeu ꝓprie definitiones rer̃ pticularium in ſpecie cõſiderari debẽt in ſciẽtijs ſpãlibus:vult dicere ꝙ res p̄ntales ſub rationibus tranſcẽdẽtibus gñaliſſima ꝯſiderant̄ a metaphyſico.ſed ſub rõnibus ꝓprijs ſub p̄ntis contẽtus conſiderant̄ a ſciẽtijs ſpãlibus:ꝛ hec pſpicua eſt in pluribus locis.ꝛ h̄ aduertẽs Ariſt.dicit metaphyſicũ ꝯſiderare oĩa vt contingit. ¶ Sed ſunt qõnes.p̄ma qꝛ in nullo loco metaphyſice videmus Ar̃.tractare de qdditatib⁹ ſubar̃ ſepatar̃:ſꝫ de eis ptractat ſub rõnib⁹ cõibus in ordine ad ſenſibilia:nec plus potuit facere. ¶ Contra ſcðaz ẽt:qm̃ in nullo loco ſcie ſpãlis ptracta de qdditatibus in pticulari:ſed ſolũ per p̄dicata accepta ab accñtibus valde cõib⁹. Adhuc ꝛ fortius nõ magis vĩ ratio ꝙ metaphyſicus debeat ꝯſiderare de qdditatibus ſubar̃ ſepatar̃ q̃ de qdditatibus in pticulari:qð declaro ꝛ ſuppono q̃ ad h̄ ꝙ aliqð ꝯſiderer̃ a metaphyſico regrat̄ ꝙ ſit abſtractũ ſm rõnẽ a motu ꝛ a mã:vt pꝫ de ente ꝛ vno que ꝯſiderant̄ a metaphyſico:ꝛ tñ non ſũt ſm rem abſtracta a motu ꝛ a mã. ¶ Tunc arguo qdditates rei in pticulari ſunt abſtracte a motu ꝛ mã ſm rõnẽ:ergo metaphyſice ſunt ꝯſiderationis.ꝛ ſi nõ:querit̄ q̃re magis ille q̃ iſte.

Solo.

¶ Ad has dicẽdum ꝛ ad p̄mã ꝙ pro tanto ſube ſepate qdditatiue ptinẽt ad metaphyſicũ: qꝛ ſi poſſent definiri pure qdditatiue:earum definitiones eẽnt ꝓprie metaphyſico.ꝓ tanto xo qdditates pticulares conſiderant̄ a phyſico:qꝛ ſi definirent̄:eẽnt ꝓprie ei. ¶ Ad 2m p̄ncipale dicendum ad hoc:q̃ aliqð ſit metaphyſice ꝯſiderationis regrit̄ ꝙ vel ſit abſtractum ſm eẽ a mã ꝛ motu:vel poſſit pmiſceri cuꝫ abſtracto ſm eẽ a mã. Exẽplum primi:vt ſube ſeparate. Exẽplum ſecundi:vt actus:potẽtia:ens:vnum:ſuba ꝛ reliq̃. hec enim ſunt cõmunia mãlib⁹ ꝛ imãlibus:ꝛ ſic dici pñt abſtracta ſm eſſe permiſſiue. ¶ Debes ſcire ꝙ iſte due ſecte pñt concordari:naꝫ ꝯſiderare qdditates in particulari ẽ duplr. vno mõ ſiſtendo in illis.alio modo abſtrahẽdo ab illis.prima ſecta forte itelligit ſcðo modo.ſcða ſecta itelligit primo modo:rõnes xo pſpicue ſunt ex dictis.

Hle qdem igr̃ naturales:cum motu enim ſunt.hec aũt alterius. Si nullũ illis pricipiũ cõe eſt. Senſibilis xo ſuba mutabilis. Si aũt mutatio eſt ex oppoſitis vl' medijs:ſed oppoſitis nõ oib⁹: nõ albuꝫ enim vox. Sed ex contrario:neceſſe ſubeſſe. ꝛ quid mutabile in ꝯtrarietatẽ:nõ eniꝫ ꝯtraria transmutant̄. Amplius hoc qdem manet:aliud xo ꝯtrariũ nõ manet. Eſt igit̄ aliqd tertium preter contraria materia.

¶ Dictũ eſt eẽ tres ſubas.ſ.inſenſibilẽ:ſenſibilẽ mobilẽ:ꝛ inſenſibilẽ imobilẽ:nunc q̃ſi adijcit dñiam quãdam q̃ſi dicat ꝙ inter has tres ſubas hec eſt dñia:qꝛ ſiue ſenſibiles ſiue corruptibiles ſiue ꝑpetue ptinẽt ad ꝯſiderationẽ nãlis phie:q̃ determinãt de ente mobili.qꝛ he ſube ſũt cum motu. Suba xo ſeparabilis ꝛ imobilis ptinet ad ꝯſiderationeꝫ alterius ſcie ꝛ nõ ad eãdem.hoc tñ intelligẽdo ſi nullum p̄nm ſit cõe vtriſq; ſubie:qꝛ ſi in aliq̃ ꝯueniãt:ptinebit vtrarũq; ſubar̃ ꝯſideratio ad illam que illud cõe ꝯſiderat.ꝛ ꝓpterea ſciẽtia nãlis ſolum de ſenſibilibus conſiderat:metaphyſica xo de vtraq; inq̃tum cõicant in h̄ ꝙ ſũt entia ꝛ ſube:ꝛ hoc inquit ille qdeꝫ igit̄.ſ.ambe ſenſibiles:eterna:ꝛ corruptibilis ſũt nãles:ꝛ phice ꝯſiderationis:nã ſunt cũ motu.hec aũt.ſ. ſenſibilis eſt alterius vtpote metaphyſici. Si nullum illis ambabus.ſ.ſenſibili ꝛ inſenſibili p̄nm cõmune eſt:qꝛ ſi cõueniũt in aliquo cõi p̄n°:erũt ſcie:que eſt de illo p̄n°. ¶ Sꝫ q̃ res datis ideis ꝛ mathematicis vt qdam dicunt:cuius ptis phie eẽnt. ¶ Uidet̄ ꝑ dictuꝫ Ari. ꝙ ſint ꝯſiderationis metaphyſice:qꝛ ſube ſunt inſenſibiles. Certe iſte locus eſt mihi valde occultus. Ari. ponit ꝙ ſole ſenſibiles ſube que eterne ſiue corruptibiles ſint nãles. Ex hoc ſeqtur ꝙ oẽs alie ſint metaphyſice:oppoſitum aũt huius opꝫ dicere.qꝛ ſi darent̄ idee eẽnt phice ꝯſiderationis:ꝛ mathematica eẽnt mathematice conſiderationis.alr deſtruerent̄ oẽs alie ſcie. Tene a me hanc ꝯnem:ꝙ ſi darent̄ idee ꝛ mathematica:ſola metaphyſica eſſet.ꝛ ꝑ ꝯñs Ariſt. hñ dixit:ꝛ tñ in hoc ꝯſiſte qꝛ eſt difficile. [Senſibilis xo ſuba.] His acceptis ſyllogiꝫat ad eẽ mãe:ꝛ vtit̄ ſyllo hypo°° hoc mõ:ſi mutatio eſt de oppoſito ꝯtrio in oppoſitũ ꝯtrium ꝛ ſuba ſenſibilis oĩs tranſmutatur:neceſſe eſt ſubeſſe qd mutabile in ꝯtrietatẽ:nam ꝯtria nõ trãſmutant̄ ſubiectiue:ſed hñ ſunt termini trãſmutationis. pone g̃ añs ꝛ hẽbis ꝯñs.inqt. Senſibilis xo ſuba eſt mutabilis:hec eſt vna pꝛs:ſi aũt mutatio eſt ex oppoſitis vel medijs:ſed oppoſitis nõ oibus.nõ albũ eni vox eſt:ꝛ tñ ex voce nõ ſit albũ:ſed ex ꝯtrio qð eſt oppoſitũ ꝑ ſe neceẽ eſt ſubeẽ ꝛ qd mutabile in ꝯtrietateꝫ. Cuius ꝯñtie cãm ſubſcribit ꝛ inquit:non enim ꝯtria trãſmutant̄.ſ.vt ſubm:ſed hñ vt termini. Amplius 2° ꝓbat idem ꝛ inqt. Amplius hoc qdẽ manet: illud xo ꝯtrium nõ manet: eſt igitur aliqð 3m p̄ter ꝯtria mã. Hec deductio aptius declarabit̄ in cõmento.

¶ Dixit Alexãder.] Duo tangit Alexãder.p̄mũ ꝙ nãlis cõſiderat de oĩ ſuba mãli. 2m eſt ꝙ nãlis vtitur principijs declaratis a metaphyſico.ꝛ hec duo Auerroes colligit de mẽte ei⁹. [Sed iam declarauimus.] ¶ Contra hec Auerroes arguit:maxĩe ꝯ ſcðam pte:qꝛ eſt totum oppoſitũ.naꝫ nãlis potius declarat p̄n° metaphyſico:nõ qdẽ demr̃one ſimplr: ſꝫ demr̃one ſigni. Sed dices g̃ metaphyſica ſubalternatur phice:qꝛ p̄n° ſua accipit ab illa. Dic ꝙ non ſufficit:qꝛ opꝫ illa p̄n° eſſe declarata a p̄ori:vel adhuc ſunt neceẽ alie ꝯditiones:q̃s Ariſt.in poſteriorib⁹ adducit. [Et ꝯſideratio de ſiia.] Nunc venit ad textum ꝛ ponit ꝯnem textus.ſ.ꝙ conſideratio de ſuba imobili eſt alterius ſcie ab hac nãli:pertinet eni ad metaphyſicum: cui⁹ cãm dicit ꝛ ſmo pꝫ. [Alexander.] Reddit cauſam Alexandri q̃re Ari.incepit venari p̄ncipia ſube mobilis:ꝛ vult hoc eſſe qꝛ mathematici eſt inueſtigare talia p̄n°:nãlis xo ſupponit illa. [Et ad hoc.] Nũc exeqtur pro põnibus tria eniꝫ pfecit:nã poſuit intẽtionẽ:diuiſioneꝫ. ꝛ ordinẽ.de ſenſibili ſuba ꝓſeqtur venando p̄mo p̄ncipium mãle illius. Et ponit duas ꝓpõnes loco añtis.pria eſt omnis ſenſibilis ſube eſt trãſmutabilis:quod itelligit vel mo-

Cõ.6m

Dubiũ

Solutio

tu locali vel alteratione vel gñatione vel augmentatione.
ſecunda eſt:oē qḋ trāſmutat̃:trāſmutat̃ de ꝯtrario in cōtra
rium. Hec enim ſunt due ꝓpōnes veriſſime hic.[Sed ea.]
¶ Contra ſcḋam ꝓpōnem mouet qōnē.nā aliqua trāſmu
tatio eſt de medio ad extremū:naz tepidū pōt fieri calm:ꝛ
tñ non ꝯriat̃ extremo.[Quia illa que.] Rñdet ꝙ medium
eſt miſtū ex extremis:ꝛ ſic ex medio ſit trāſmutatio ratiōe
ꝯriꝝ in eo incluſi.ꝛ ſic ſaluari pōt oēm trāſmutationez fieri
ex ꝯtrario. ¶ Debes ſcire ꝙ intentio Auerrois eſt mediū
nihil aliud eē niſi extrema miſta cuz tanta vel tanta ꝓpor
tione:vt 10° hui⁹ cōmēto 23°.ꝛ 5° phyſice auſcultationis.cō
mentis 6° ꝛ 52° ꝛ 4° celi.cō^{to} 26°.Sed an h̃ ſit veruz:alibi
relinquat̃.[Et qūo dixit.] ¶ Debes ſcire ꝙ quadruplex ē
oppō.ſ.ꝯria vt albedo nigrū:ꝯdictoria vt albū eſſe ꝛ nullū
eſſe albū.ꝑuatiua:vt viſui cecitas.relatiua:vt pr̄i filius.ver
bum ġ Ar.apud Alexandrū intelligit̃ de oppoſitis cōiter
acceptis ad ꝑuatiue oppoſita ꝛ ad ꝯria.ꝛ hec expō Alexan
dri.[Et qūo declarauit ꝙ neceſſe.] Nunc formatſyllm hy
potheticū hoc pacto.Si ois trāſmutatio eſt de ꝯrio in con
trariū:ꝛ ois ſenſibilis ſubā trāſmutabilis:neceē eſt eſſe aliqḋ
ſubm:quod trāſmutet̃ in ꝯrietate illa:ita ꝙ in aliq̄ hora ſit
ſub vna pte ꝯriꝝ:ꝛ in alia ſit ſub alia pte.[Impoſſibile eni.]
Probat ꝯñtiam duplr.Tum qꝛ vnū ꝯrium non recipit al
tex:tum qꝛ neceſſe eſt aliqḋ pmanere:ġ neceſſe eſt dare ter
tiuz.ꝛ hāc expōnē laudat Auerrois.[Sed hoc qḋ dic.] Cir
ca dicta Alexādri Aū.digredit̃ ſpeculādo v̄ba eius:ꝛ ponit
duas ꝓpōnes.ṗma nālis dat cām mālem ꝛ efficientem:ga
eſt ꝛ quid eſt:ita ꝙ terminat vtraſqꝫ qōnes.2ª ꝓpō Iꝫ meta
phyſicus det formā ꝛ finē eſſe nō tñ gḋ ſint vt oñdit Auer
roes:ꝛ he patebunt poſt.[Scḋm igit̃ hunc.] Apponit co
rollariū:ꝛ vult ꝙ ꝫ hunc modū.ſ.de mā ꝛ agēte tractet nā
lis mō ṗdicto ꝛ de fine ꝛ foīs metaphyſicus.Tractat meta
phyſicus de eītis ſubē ſenſibilis:qꝛ de duobus eoꝝ vel de
oibus in eo ꝙ ṗn⁹ entis abſolute:ꝛ exponit ſe ꝛ ſermo pꝫ.
[Scḋm hoc igit̃.] ¶ Nūc ad formā rñdet ꝛ vult ꝙ nālis
de duab⁹ cauſis loquat̃ mō predicto.Ego ſolitus ſum dice
re metaphyſicū ꝯſiderare oēs:ſed nālis duas ꝓpꝛie conſi
derat vt mām ꝛ agēs.metaphyſicus duas:finem ꝛ formā.
Sed poſtmodū dicemus forte. ¶ Et in hac ſcia.] Hec eſt
2ª ps corollarij ꝛ vult ꝙ Ar.ṗ ptractet has duas cās.ſ.ma
teriam ꝛ agēs.2° de fine ꝛ forma:ꝛ hoc vt ille due ṗme ſint
vie ad has duas vltimas.ꝛ iter has duas ṗmas ṗ de mā:2°
de agēte vt videbimus.Declarat aūt has duas primas eiſ
Nō optia dem ꝓpōnibus:gbus vtebat̃ in nāli phīa.¶ Circa hec di
cta eſt difficultas.nam phs ptractat de oibus terminando
qōnem an ſint:ꝛ metaphyſicus de oibus terminādo qōnez
gḋ ſint:q̄re ergo dixit metaphyſicū de duab⁹ vtpote forma
ꝛ fine:ꝛ nālem de mā ꝛ agēte ingrere:ꝛ maxie qꝛ cōmētuz
hoc videt̃ ꝯriuz cōmēto 5° lecto.Adhuc Auerroes ṗ auſcul
tationis phyſice cōmēto ṗ dicit metaphyſicā ꝯſiderare de
q̄tuoꝛ cauſis tres ꝛ mām ṗtermittere,ꝛ cōmēto 5° huius di
xit q̄tuoꝛ ꝛ hic duas ecce ꝯdictio manifeſta:ꝛ hec eſt qḋ nō
Rñſio re pua.Recentiores in ṗ phyſicoꝝ ꝯcordāt dictum Auerrois
cētiorum. poſitū in ṗ phyſicoꝝ:ꝛ verbum ſuum poſitū in 5° cōmento
hui⁹ 12^{mi} mīſ:ꝛ voīūt verbum illud ṗmi phyſicoꝝ eſſe itel
ligendum de metaphyſica q̄tum ad.12.a medietate vltra.
Hec peccat duplr.ṗ qꝛ Iꝫ concordet illa:tñ adhuc remanet
verbum pñs ꝯcordandum. Amplius per idem dici poſſet
phyſicū librum nō eē de mā:qꝛ a 3° vltra nihil dicit de mā.
Scḋa re Aliter ergo viri magni dicūt ꝛ ꝯcordāt 5^m cōmentum cum
ſponſio. 6°:ꝛ voluit metaphyſicū in ꝯſiderando duas cās ꝯſiderare.
ſed in demr̄ando duas.ſ.finē ꝛ formā.Nālis ꝟo contra fa
cit ꝯſiderat itex quatuoꝛ:ſed per mām ꝛ agens demōſtrat.
Sed hec peccat duplr.ṗmo qꝛ gḋ de cōmento ṗ ṗmi phy
ſicoꝝ.2° q̄re ſi metaphyſicus ꝯſiderat q̄tuoꝛ cās per ipſas
nō demr̄at:eſt enim h̃ voluntarium.Solitus ſum ego dare Rñſio ꝓ
ſolonem aliam ex cōmento 3° tertij huius:ꝙ.ſ.nālis ꝛ me pua.
taphyſicus ꝓpꝛie ꝯſideret oia ex ꝓprietate tñ phyſic⁹ tres
ſ.mām formā ꝛ agens tanq̄ magis circūſcepnētes motū:me
taphyſicus duas.ſ.formā ꝛ finem tanq̄ magis ſeparabiles
a motu.Appropriatius tñ phyſicus duas mām ꝛ agēs:ꝛ me Alia ſolo
taphyſic⁹ vnā.ſ.finem:ꝛ ſic pñt dicta ois ꝯſiderari. Tu ꝟo
ꝯſidera dicta mea in ṗ phyſicoꝝ.vel dic ꝙ phyſica ꝛ meta
phyſica ꝯſiderāt de q̄tuoꝛ ꝫm ṗmitatem cōſtatis ꝛ quelibꝫ
de duabus ꝫm ṗmitatē eēntie.qñ ꝟo dicit ṗ phyſicoꝝ.me
taphyſicum de tribus ꝯſiderare:ſumit agēs vt nō diſtingui
tur ꝯ formaz ꝛ finē.[Et ideo vi.] ¶ Moueret qōnem ga
Ariſt.ꝓbat mām eſſe:vel ġ tanq̄ phyſicus vel tanq̄ meta
phyſicus:nō tanq̄ phyſicus ergo tunc ſupfluus.ergo tanq̄
metaphyſicus.ꝛ ſic pro Alexandro rñdet q̄ſi corollarie ex
dictis ꝛ ṗ ad rem:ꝛ vult ꝙ hec faciat tanq̄ nālis:ꝛ nō tanq̄
metaphyſicus.ſed pp duas cās recapitulat idem hic:tum
qꝛ vicine:tum qꝛ iſtud declaratū in nālibus facit ad notitiā
declarandoꝝ.[Sed tñ.] Aliter rñdet ꝛ vult ꝙ hoc faciat
tanq̄ metaphyſicus.ſed alio mō q̄ qñ fecit h̃ tanq̄ phyſi
cus.Tanq̄ metaphyſicus enim tractat de eodē:ſed vl̄ius ꝛ
per rōnes magis ꝓpꝛias metaphyſico.Et huius ponit exē
plum:qꝛ ꝯclarato ꝙ mā ſit ṗn^m ſubē ſenſibilis:ꝯclarat qūo
eſt ṗn^m ſubē in eo ꝙ ſubā abſtrahēs a ſenſibili ꝛ iſenſibili.
ſili mō ꝛ de forma ꝛ ꝟba eius patēt.[Et ideo.] Epilogat ſo
lutiones ambas ꝛ eius ſermo pꝫ.[Et ꝫm hoc.] Nunc veri
ficat tria dicta Alexandri per ordinē:ꝛ omnia illa verificat
de duab⁹ cauſis.ſ.forma ꝛ fine:ꝛ ſermo eius pꝫ.[Et cecidit
dubitatio.] Mouet.q.qꝛ dictū eſt ꝙ ꝯſideratio ṗmi finis ē
alia a ꝯſideratiōe ṗmi mouentis.Contra:qꝛ hec tria ṗmus
finis:ṗma forma:ꝛ ṗmum mouens ſunt idem ſubo.ġ conſi
deratio eſt vna.[Scḋm aūt.] Soluit qꝛ Iꝫ idem ſint ſubto:
illa differūt rōne.ꝛ hec dr̄ia ſufficit pro dr̄ia ꝯſiderationuz.
nam primum ens in eo ꝙ mouens a nāli ꝯſideratur:ſed in
eo ꝙ cā ṗma entis in eo ꝙ ens a ṗmo pho.[Scḋm hoc igi
tur.] ¶ Ad formā rñdet ꝯcedendo illa tria eſſe eadē ſubto:
ſed differre modo.[Et ideo ſermo.] Concludit verbū Ale
xandri nō eſſe itelligendū vt ſpm Auicēna itellexit:ꝛ ꝙ eſt
dubitabilis ſermo pp illam modicam dr̄iam inter vnam ꝛ
alterā ꝯſiderationē.Cuius ſignū ponit:qꝛ Themiſtius reli
quit illum tanq̄ falſum. Hec de cōmento ꝛ textu. ¶ Circa Queſtio.
dicta eſt queſtio vtrum iſte due ſcie de eadem re ſubo diffe
renti rōne ſit vna:ꝛ videt̃ ꝙ ſic:qꝛ ſcientie ſortiunt̃ eſſe ſuū
a ſubiectis:vt in 6° huius ꝛ in 3° de aīa diximus:qꝛ ſimilis
eſt diffinitio ꝛ identitas.¶ Reſpondet̃ ꝙ ſcie pñt conſide Rñſio.
rari in rōne forme ꝛ in rōne habitus.ſi ꝯſiderent̃ inquātuꝫ
forme qūo forma ſit vna qꝛ ab agente vnoꝛ ſubm ſit vnū
agens:ambe ille erunt vna forma:re ꝛ ſubiecto:diſtincte ra
tione.Si in rōne habitus:cum ſtet vnum deberi altera acq
ſita:erunt diſtincti habitus ꝛ re ꝛ ratione:ꝛ ſic perſpicua eſt
ſolutio.Debes ſcire ꝙ ex hoc loco ſolet ſumi ꝙ in ſeparatis
a mā hec tria forma finis ꝛ agens ſunt vnum in ſubiecto ꝛ
differunt rōne.Tu ꝟo an ſit ita:conſidera.

Si itaqꝫ tranſmutationes ſunt q̄tuoꝛ:
aut ꝫm qḋ:aut ꝫm q̄titatem:aut ꝫm
qualitatem:aut vbi:ꝛ generatio qui
dem ſimpliciter ꝛ corruptio ꝫm hoc
ꝛ augumentum ꝛ decremētum que ꝫm quā
titatē:alteratio aūt que ꝫm paſſionē:latio autē
que ꝫm locum.Si in cōtrarietates vtiqꝫ erunt
eas:que ſingule trāſmutationes:neceſſe itaqꝫ
tranſmutari materiam potentem ambo.

¶ Terminauit queſtionem an ſit materia. Nunc vero qd ſit oſtendit: ⁊ concludit hanc eius deſcriptionẽ. vz. mã eſt ens in potentia: vtit͛ autem ſyllogiſmo hypothetico: cuius antecedens ſunt due ꝓpões categorice per notam copulatiõis coniuncte hoc pacto: ſi tranſmutationes ſunt quatuor vt generatio ⁊ corruptio i ſubã. Augumẽtatio ⁊ diminutio i quãto: alteratio in quali: loci mutatio in vbi: ⁊ ſingule inter contraria vel media: neceſſe eſt tranſmutari materiam potentem ambo. Si igitur qs ponat añs: erit ⁊ ꝯñs ꝯceſſuz. Inqt. Si itaqꝫ tranſmutationes ſunt quatuor: quaꝝ expoſitionẽ ſubſcribit. d. aut ſm quid / hoc eſt ſm ſubam aut ſm q̃tum aut ſm q̃le aut ſm vbi: ⁊ hoc exponit. d. ⁊ generatio quidez ſimplr ⁊ corruptio contra ſcðm hoc. i. ſm ſubam ſunt. dixit ſimplr: q: generatio ⁊ corruptio ſm qd põt eſſe in quolibet p̃nto. ⁊ augumẽtum ⁊ decrementum que ſm q̃tum. alteratio aũt que ſm paſſionẽ. ⁊ dixit ſm paſſionem: q: ſolum in 3ª ſpecie qualitatis eſt alteratio. latio aũt que ſm locuz. hoc eſt pma categorica. Si vtiqꝫ in eas cõtrarietates erant: que ſunt ſingule tranſmutationes. hec eſt ſcða categorica. quibus addit ꝯñs ⁊ inquit. neceſſe itaqꝫ trãſmutari mãm potẽtem ambo. ſ. extrema. eſt ergo mã ens (vt in prima demonſtratione dixit) potens: vt in preſenti dicimus.

Cõ.7m. ¶ Quomodo declarauit.] Debes ſcire tria in pñti cõmento ſolũ q: reliqua patẽt. pmum eſt ꝙ Auerroes aliter introducit textum. vult enim ꝙ Ariſt. declarat quot ſunt modi contrarietatis: ⁊ ꝙ ſint quatuor. v. g. In ſubã for' ⁊ p̃uatio. In q̃litate calor ⁊ frigus. In tactu duꝝ ⁊ lene. In guſtu dulce ⁊ amarum. In viſu album ⁊ nigrum. In quantitate magnuz ⁊ paruum. Scðo debes ſcire ꝙ ex hoc vult vt ſequatur materiam eſſe ſm ſucceſſionem ſubm recipiens vtrũqꝫ. ⁊ per ꝯñs ens in potentia. Tertio debes ſcire ꝙ qdam antiquoꝝ poſuerunt mãm eſſe actu: ⁊ habere formã in ſui ſubſtantia: ita ꝙ forma erat ſibi ratio recipiendi. ⁊ contra hos arguit Auerroes: q: mã nõ eſt mã niſi inquantum tranſmutatur: ⁊ non tranſmutatur niſi prout eſt potentia: ergo non eſt forma aliqua de eſſentia materie. Reliqua cõmenti patent.

Quoniam aũt duplex eſt ens trãſmutatur omne ex potẽtia ente in actu ens: vtputa ex potentia albo in actu albũ. Silr aũt ⁊ in augumẽto ⁊ decremẽto: quare non ſolum ſm accidens contingit fieri ex non ente: ſed ex ente ſiunt oĩa. potentia quidem ente: ex non ente vero actu.

¶ Veteres negauerũt oĩno gñatiõem ⁊ vtebant͛ ſyllogiſmo diuiſiuo a deſtructione oium ptium ⁊ ꝯcludebãt oppoſitũ dati hoc mõ. vz ſi gñatio ſit vel ex ente vel ex non ente: ſed deſtruit͛ pma ps: q: ſi ex ente: ġ res eẽt anteqꝫ fieret. deſtruitur 2ª q: ex nihilo nihil fit. hoc eñi ꝯcreuit oẽs pħos: ergo ꝯcludit͛ ꝯdictorium dati. vz. nulla gñatio eſt. Ariſto. ergo in hoc loco inducit ſolonez que ſumit͛ ex declaratione nature mãe. Tum vt ſoluat ambiguitatẽ eoꝝ. tum vt hñat ꝙ ea q̃ dixit de mã ſunt bene dicta: q: ex illis ſoluitur omnis qõ accidens in re. Innuit aũt ad hoc ſolonem per diſtinctionez: ⁊ vult ꝙ vtrũqꝫ mẽbrum ſit ꝯcedendum ſm vnum modũ ⁊ negandũ ſm alium. ⁊ hoc duplr. põt enim dici ꝙ generatio eſt ex ente ⁊ ex nõ ente duplr. ex ente per accñs hoc eſt p̃uatione. que dĩ non ens per accñs: ⁊ ex non ente per ſe: ħ eſt ex forma: ſed ex p̃uatione que eſt non ens per ſe. Scðo põt dici ꝙ gñatio eſt ex non ente potentia vtpote mã: ⁊ ex nõ ente actu. q: mã eſt ens potentia ⁊ non ens actu. ¶ Debes ſcire ꝙ priuatio dĩ ens ⁊ nõ ens. dĩ quidem ens per accidens pro quanto accidit enti: hoc eſt mãe que eſt ens. dĩ vero nõ ens per ſe pro quãto nullã hꝫ entitatem formalem: ergo qui dicit generationem fieri ex priuatione: dicit illam fieri ex ente vno mõ: ⁊ ex non ente alio modo. ⁊ ex ente per accñs: ⁊ ex non ente per ſe. ¶ Amplius / materia dĩ ens ⁊ nõ ens. dĩ qdem ens potentia: non ens vero actu. ergo qui dicit generationẽ fieri ex mã ꝯcedit gñationem fieri ex ente ⁊ ex nõ ente. ex ente qdem potẽtia: nõ ente vero actu. ¶ Secũdo debes ſcire ꝙ ſolutio accepta a priuatione differt a ſolutione accepta a mã: q: gñatio fit a priuatione tanqꝫ a termino a quo: a mã vero tanqꝫ ex ſubiecto. Sed vtraqꝫ ſolutio ſatiſfacit qõni. Inqt. qm aũtẽ duplex eſt ens vtpote potentia ⁊ actu vel per ſe ⁊ per accidens trãſmutat͛ oĩno. ſ. compoſitũ ex potentia ente vtpote mã in actu / ens vtpote in formam. Cuius exemplum ſubſcribit. d. vtpote ex potentia albo in actu album. Silr aũt ⁊ in augumẽto ⁊ decremento trãſmutatur ex potentia magno in actu magnuz: ⁊ ponit exempla in accñtibus vt ſolutio ſit aptior. Tunc ſoluit ad formam qõnis ⁊ inquit: quare non ſolũ ſm accñs ꝯtingit fieri ex nõ ente. ⁊ hic dedit intelligere pmam ſolutionẽ. ſed ex ente ſiũt oĩa potentia quidem ens nõ ente vero actu: hoc eſt ex mã q̃ dicit͛ vtroqꝫ modo. Et ſic pꝫ ſolo queſtionis.

¶ Quomodo declarauit.] Epilogat ⁊ ponit intentionez partis in vlĩ ⁊ in particulari. epilogando dicit eſſe declaratum ꝙ p̃ncipia ſint ſubſtãtie. i. predicata eſſentialia ꝯtrarioꝝ: q: oẽ ꝯriũm eſt p̃ncipium ⁊ non ecõuerſo. hic eſt epilogus. Intentio vero eſt declarare mãm ⁊ eſſentiam mãe: ⁊ hoc in vlĩ. In pticulari vero declarabit qualr ens in ſingulo p̃nto diuiditur in duo. ſ. in actu ⁊ potẽtia. [Et Alexander.] ¶ Soluit queſtionem. nam poſſet dicere qs Ariſto. eſt valde breuis: ergo diminutus. Reſpondet Alexander vt refert Auerrois ⁊ dicit. ꝙ hoc declaratuz eſt in tractatu 9° ſufficientius in quo loqtur de potentia ⁊ actu: ⁊ ideo nõ curauit hic diffuſe dicere. [Et intelligebant.] Et qs dicet. quid intelligit Alexander per illam ꝓnomen hoc. Rñdet Aũ. ꝙ non intelligebat per illud ꝓnomen hoc referre ꝙ illa diuiſio ſit poſita in 9°. ſed intelligit duo. vz. ꝙ in 9° ſit dictum quõ potẽtia precedit actum: ⁊ quot ĩpoſſibilia contingunt negantibus potentiam eſſe: ⁊ eam eſſe ſimul cum actu. [Et hoc.] ¶ Contra. nulla ſcia ꝓbat ſuum ſubm eſſe. Rñdet ꝙ non ꝓbauit illic potẽtiam eẽ: ſed ad ꝯfirmandum q: potẽtiam eẽ eſt ꝑ ſe manifeſtum. [Et cum poſuit.] ¶ Accipit nũc vnam ſuppoſitionem ad declarandum intentum. vz. ꝙ oĩs trãſmutatio eſt ex ente potẽtia ad ens actu nulla ſpecie trãſmutationis: id eſt nulla ſpecie motus veri: ħ declarat inductiue in generatiõe: corruptione: ⁊ alteratiõe. [Et intẽdebat.] Quia qs dicere poſſet quõ ens actu fit ex ente potentia: an eiuſdẽ generis an diuerſi. Et ꝙ oẽ ens actu fit ex ente potẽtia eiuſdem generis ⁊ eiuſdem p̃nti ⁊ non alterius. [Et quia hoc.] ¶ Nunc ponit defectũ antiquoꝝ ⁊ tria facit. p̃ ponit errorem eoꝝ. 2° ibi [Et mouit eos.] Ponit argumentum eorũ. 3° ibi [Et cũ poſuit ꝙ generatio.] Soluit qõnem duplr vt diximus in lra ⁊ ſmo eius pꝫ. [Fecit igit͛.] Hic ſoluit qõnẽ quãdam. nam videt͛ Ari. valde breuis: ⁊ non declarat quõ gñatio fiat ex ente. Rñdet Aũ. ꝙ hic loqtur non principaliter ſed rememoratiue: ⁊ ideo ipſe copioſe declarat quo mõ ex ente per accñs ⁊ ente per ſe generatio fiat ⁊ ſermo eius pꝫ. [Et Alexãder.] Nunc colligit qõdam verbum Alexandri hic ⁊ reducit id ad ſuum propoſitum ⁊ totum patet.

Et hoc eſt Anaxagore vnũ. Dignius eniz eſt qꝫ ſimul omnia. ⁊ Empedoclis miſtura ⁊ Anaximãdri: ⁊ vt Democritus aut nobis erant omnia potentia: actu vero minime. quare materiam vtiqꝫ erant tangentes.

Cõ.8m.

De princi pio mãli poſitióe. ¶ De principio mãli apud antiquos fuerunt tres ſecte:que oẽs ↄueniunt in quodã:ꝛ differũt in quodam. Conueniunt gdem in hoc ꝙ p̃n^m mãle ponunt ens:ꝛ potẽtia aliquomõ. ens gdẽ qꝛ oẽs cõueniũt ex nihilo nihil fieri. potentia ꝟo qꝛ res factas nõ ponũt oĩno preeſſe in illo p̃ncipio penit^9 eodẽ mõ ſicut ſunt in effectu:qꝛ tũc gnõ eſſet ſupflua. Differunt ꝟo circa hãc potẽtiã.nã Anaxagoras ponit quodaz vnum chaos:ꝛ dicit in illo ↄtineri oĩa actu entitatiuo:nõ tñ omnia actu effectuali.ꝛ ſic dicit id eſſe in potentia non ad formas: ſed ad exitus in effectu formaꝝ. Empedõ.ꝟo ꝛ Anaximander ſilr dicũt p̃n^m mãle eſſe ens:qꝛ dicunt eſſe quãdã mixturã:ſed eſſe in potentia nõ ad eſſe:qꝛ ibi oĩa ſunt ſed ad ordinẽ mẽbroꝝ. Democritus ꝟo dicit potentiã illã eẽ ad eẽ:qꝛ ponit corpa athomalia eſſe p̃mũ p̃n^m mãle ꝛ in eo eẽ potẽtiam ad eſſe per ↄgregationẽ. Ergo Anaxagoras dicit potẽtiam illaz eſſe ad effectus. Empedo.ꝛ Anaximander: dicũt potentiam illam eſſe ad ordinẽ. Demo.ꝟo potentiã ad eſſe dicit.ergo in duobus cõueniunt.qꝛ ponunt p̃ncipium materiale eſſe ens ꝛ potentiaz:ſed differunt in mõ ponẽdi id p̃ncipium ꝛ illã potentiam. ¶ Ex ħis pꝫ qualiter omnes teti gerunt mãm:qꝛ cũ Ax.eam poſuerunt aliquo mõ ens.ꝛ cũ eodem conceſſerunt potentiã aliquo modo ad formã. Sed defecerũt qꝛ id p̃ncipiũ poſuerunt ens actuale: ꝛ qꝛ potentiam non ponunt ſimplr̃ ad formã ſed ad ↄditiones formarum.ꝛ hec dicit:ꝛ hoc.ſ.materia noſtra eſt id vnũ Anaxagore qd̃ chaos vocat. Subaudi ꝛ hoc vnũ noſtrum eſt meli^9 illo vno Anaxagore:dignius eniz eſt q̃ ſimul oĩa qd̃ chaos dĩ:vel ſilr oĩa. Idem eniz ſunt:ꝛ hec noſtra mã ſilr eſt mixtura Empedoclis ꝛ Anaximãdri:ꝛ hec noſtra materia eſt vt Democritus inqt in carmine erãt oĩa potẽtia actu ꝟo minime.mã enim hꝫ cum his tribus ↄuenientiã in duobus:ꝛ qꝛ ens:ꝛ qꝛ in potẽtia:ꝓpter ↄcludit q̃re mãm vtiq̨ erant tangentes:ſꝫ nõ potuerunt venire vſq̨ ad ſummũ illius.

Cõ.9m ¶ Vult declarare. Sex facit in cõmento.p̃mo enim ponit intẽtionẽ ꝛ epilogũ p̃dictoꝝ.2ª ibi ꝛ iſtã mãm cõtra declarata. Ponit opinionẽ Anaxagore ꝛ cõparationẽ illius opinionis ad illã Ar.3ª ibi Et iſta mã. Idẽ facit de Empedocle ꝛ ponebat iſte. Idem facit de Anaximandro. 4ª ibi Democritus omnia. Idem ꝛ de Democrito 5ª ibi dicit Alexander. Docet moduz quõ Ar.correxit ꝟbum Democriti:6ª ibi ꝛ nã veritatis. Dat intelligere quãtã vim habeat veritas ꝛ quo approximati ſũt veritati.ꝛ oĩa que dicit ſũt

Cõtra aui cẽ. de mi ſtura. manifeſta per ſe. Debes tñ p̃mo ſcire ꝙ ex cõmẽto ꝛ textu põt colligi bonũ argumentuꝫ ↄtra Auicennã.tenebat enim Auicenna oĩa elementa manere in mixto actu ꝛ formaliter ſꝫ poſuit ea non habere ibi eſſe liberum.qꝛ ſolum qualitates ſunt remiſſe.modo ex ꝟbis Ar.põt argui ꝙ data poſitione Auicenne ex mixto nõ poſſe ꝓpria generatione generari elementum:qꝛ vel elementum qd̃ prefuit:vel qd̃ nõ p̃fuit. Si qd̃ prefuit:ergo eſt alteratio:ꝛ non ſimplex generatio. Si qd̃ non prefuit:quare elementum nõ prefuit actu in mixto.ꝛ hoc eſt fortiſſimum argumentum.2° debes ſcire ꝙ Democritus dixit omnia eſſe in potentia. Ax. autem adiecit actu ꝟo non. Sed quo modo ſit iſtud ſecundo de generatione viſum eſt.

Omnia ꝟo mãm hñt quecunq̨ tranſmutanẽ:ſed aliaz ꝛ ſempiternoꝝ que cũq̨ nõ gñabilia:mobilia aũt latione: iteꝝ nõ generabilẽ habẽt:ſꝫ vñ quo.

¶ Concluſit mãm eſſe ꝛ ipſam eſſe in potentia ſubiectum ꝛ per teſtimonium veterum:nũc remouet.q.dictum eſt enim mãm eſſe ſubm in potentia ad ambo hoc eſt ad formam ꝛ ad priuationem.ꝛ ꝙ oĩa ſenſibilia habent mãm eiuſmodi. ¶ Cõtra.nã corpa celeſtia ſunt corpa ſenſibilia:ꝛ tamẽ nõ habent potentiã ad ambo.qm̃ ſunt ſempiterna. ¶ R̃ndet ↄcedendo aſſumptũ.ſ.ꝙ oĩa corpa ſenſibilia hñt mãm:ſed potentia di analogice.nã mã celeſtiuz corpoꝝ eſt potentia ad formã loci ꝛ ad p̃uationẽ loci.mã ꝟo gñabilium eſt potentia ad formã ſubalez ꝛ p̃uationem ſubẽ:vtraq̨ ğ mã eſt potentia:ſed celeſtis eſt potẽtia ad ambo accidentia. Generabilium ꝟo ad ambo ſubalia inquit. Omnia ꝟo mãz habent quecunq̨ tranſmutanẽ. Qm̃ in omni motu opꝫ intelligere ſubm ꝛ ſic cõcedit aſſumptum. Sed quecunq̨ non generabilia:mobilia aũt latione tñ. que ꝛc. de numero. ſempiternoꝝ. ſunt. habent ꝛ aliã. hoc eſt dictum equoce. verum nõ gñabilem. hoc eſt in potentia ad terminos gnõnis. Sed vñ quo. id eſt in potẽtia ad terminos mot^9.

¶ Et ſi oĩa. Ponit quandã gñalem ꝓpõnẽ ꝛ differẽtiã inter mãm ꝛ fundamentum. Differentiarũ. Generalis gdeꝫ ꝓpoſitio eſt:oĩa ſenſibilia habent mãm.differentie ꝟo materiarum ſunt due.nam eternoꝝ mã eſt in actu:qꝛ omne qd̃ moueẽ eſt ens in actu.generabiliũ ꝟo mã eſt in potentia:qꝛ omne qd̃ generaẽ eſt in potentia. Scða dĩa:materia eternoꝝ eſt in potẽtia ad terminos oppoſitos accidẽtales in motu:mã generabiliũ eſt in potentia ad terminos ſubſtantiales. Fundamẽtum aũt eſt.qꝛ mãe differunt ſm differentiam motuuꝫ qbus ſubijciunẽ:ꝛ per habitudines ad diuerſas formas. Et ideo qd̃. Corollariũ eſt ꝙ nullum trãſmutabile qd̃ eſt eternũ hꝫ mãm in potentia:vult dicere ad terminos ſubſtantiales.ꝛ hoc ſubſcribit cum dicit quaſi dicat ꝛc. ergo mã cum eſt non eſt in potẽtia ꝛ eſt in potentia:nõ eſt in potentia gdem ad terminos ſubſtantiales. eſt ꝟo in potentia ad terminos accidẽtales. Et ex hoc. Hic colligit peccatum Auicenne ꝛ p̃mo ꝓponit hoc contra Auicennaz ꝛ inquit.ꝛ ex hoc videẽ corpus celeſte non habere potẽtiaz diuiſibilem.i.formã extenſiuam ſm diuiſionez corporis.ſ. formã mãlez. Nam ſi. Hoc arguit ꝛ vtitur ſyllo hypothetico ſic.ſi celum haberet formã diuiſibilẽ ad diuiſionẽ ſubiecti:in eo eſſet mã que eſſet in potẽtia ad terminos ſubſtãtiales.deſtruit ↄñs.q.ꝛ iam declaratum eſt ꝙ nullum eternum hꝫ potentiam vt corrumpaẽ 2° celi ꝛc.ergo oppoſitũ antecedentis.deinde ſubſcribit peccatum Auicẽne ꝛ patet.

¶ Sed ↄtra. Qm̃ ſuba celi ſubijciẽ motori:ergo põt recipere illam:põt recipere:ergo in ea eſt potentia ad ſubſtantiã. Dubiuz Solutio.

¶ R̃ndeo ꝙ ſba celi eſt in potẽtia ad motorem ꝛ per ↄñs dici põt.ſubm ꝛ mã reſpectu illius. Sꝫ hec potentia eſt ſm dimidium ↄtingentis hoc eſt ad eſſe tñ:ꝛ non ad vtrũq̨.ſ. ad eſſe ꝛ non eſſe. Tã ꝟo vide dicta noſtra in libro de celo: vbi de materia celi diffuſe diſputatũ eſt. Qualẽ potẽtia in celo.

Dubitabit aũt aliqs ex quali nõ ente eſt generatio:tripliciter eniz nõ ens. Si itaq̨ eſt aliqd potentia:tñ nõ ſimiliter ex quocũq̨:ſꝫ alterum ex altero:neq̨ ſufficiens:qꝛ ſimul res oẽs:differũt eni mã:qm̃ quare infinita facta ſunt:ſꝫ nõ vnũ. Intellectus enim vnus:quare ſi mã vna:illud factũ eſt ꝛ actu:cuius ꝛ materia erat potẽtia.

¶ Mouet circa dicta Ariſtotelis.q.nam accepit gñationez eſſe ex non ente ad ens. 2° querit quõ gnõ ſit ex non ente. Inquit/dubitabit aũt aliqs ex quali nõ ente ſit gñatio. reddit cãm.q.dicẽs.triplr̃ enim nõ ens:ꝛ nõ expreſſit:qꝛ phyſice auſcultationis ſatis dixit. Ibidem enim dixit nõ ens qñq̨ ſumi pro nihilo ſimplr̃:ꝛ hoc modo vocaẽ priuatio tot^9 entis oĩno.qñq̨ pro p̃uatione forme tñ:que gdem eſt ens p accidens pro quãto accidit enti.ſ.mãe.qñq̨ ſumiẽ p ente in potẽtia:ꝛ ſic materia dĩ nõ ens:eo qꝛ non eſt ens in actu. Ideo eſt dubitatio ſatis rationabilis.triplici enim nõ ente Dubitatõ Ariſto.

accepto.ex quali trīū eſt gñatio.[Si itaq;]dubitationē apō me non ſoluit quia vult eſſe ſolutam ex pmo auſcultatiōis phyſice.vz.q generatio fit ex non ente dupl'r.i.priuatiōe ⁊ mā:nō autem ex nō ente ſimpl'r.Sed ſoluit aliaz.q.incidē tem ad principalem ſolonē:q2 ſi generatio fit ex nō ente.ſ. ex mā.ergo quodlibet fit ex quolibet.ℭ Rñdet ꝯcedēdo antecedens ⁊ negādo ꝯñs.d.Si itaq; eſt aliqd potētia ſub.audi ex quo fiunt gñationes:tñ nō ſimil'r q̄libz fit ex quocūq;:ſed alteruz.ſ.determinatū ex altero.ſ.determinato: eo q2 lz omnia generabilia conueniant in vno pñcipio cōi materiali:nō tñ in primo:imo differunt in materijs proprijs. [neq; ſufficiens.]refellit.q.Anaxagore ad.q.ſcdam.Rñdet enim Anaxagoras q ideo gñata ſunt multa:quoniaz lz mā ſit vna:in ea ſunt ſimul oia.ppterea qñ gñatur aliquid generatur ex ſuo cōpari.ℭ Contra arguit dupl'r.p̄ q2 ſupponit falſum.mā enim non eſt vna oium:qd itelligit de proxima.2° q2 nō poſſet reddere cāz:quare oia generabilia ſunt multa:imo deberent eſſe vnum q2 agens vnū:⁊ mā vnuz:⁊ per ꝯñs factum vnū.d.neq; ſufficiens.ſ.dicere q2 ſimul res oēs ſint:nam hoc videt̄ falſuz:differunt eniz mā.ℭ Scdo arguit.Qm̄ pp quid infinita facta ſunt:ſed nō vnū:quod videtur debere eſſe.Intellectus eni vnus qui eſt motor oium apud ipſum:quare ſi materia vna illud factum eſt actu:cuius ⁊ materia erat potentia:⁊ per conſequens vnum:agens vnum:⁊ potentia vna.ergo factum vnum.

Cō.11m. ℭ Unit.]Preponit intentioez in vl'i ⁊ in particulari:in generali qdem:qm̄ Ariſt.intēdit declarare q mā ſit vna potentia tñ ⁊ habitudine ſit plures:⁊ q quodlibet ens miſtū cum mā cōmuni hz per mām ppriā determinatā nām.In ſpeciali ꝟo q2 ſoluit qōnez ⁊ ſermo patet.[Et qūo poſuit.] Hic ſoluit qōnem ⁊ videt̄ q nō ſoluat.q.principalē:ſz aliā que accidit illi ſolonī:vt diximꝰ in textu.[Et dixit hoc.]

Digreſſio Digredit̄ ⁊ ideo debes ſcire q materia eſt vna ſubto ſimpl'r: ⁊ per ꝯñs vna ſibi ineſt potentia:que eſt ſuum accidēs:naz non poteſt eſſe ſubiectuz vnum:⁊ ppria accidentia plura ⁊ hec potentia eſt vna oium ſicut mā eſt vna oium.eſt etiam eterna ſicut ⁊ materia eterna.Sūt tamē in mā multe habilitates de nouo:quas noui vocāt potentias reſpectiuas:que non eterne ſunt materie:ſed noue.per potentiā enim cōem primo materia recipit elemēta:poſt elementorū receptiōez ipſi materie accidit quedā noua habilitas cōtrahēs māz ad hanc formam ſuſcipiendā magis q̄ ad hanc.Receptis ꝟo formis conſimilibus emergit quedā alia potentia plus cōtrahens:⁊ ſic mā eſt vna:potentie ꝟo noue ſunt multe:que differunt per ordines ad diuerſos actus:⁊ pp miſtiones diuerſas:⁊ hoc declaratū fuit primo phyſicoꝝ.[Et q2 antiq.] ℭ Hic oſtendit qūo antiqui ſm̄ eorum poſitiones de mā nō poſſunt ſaluare gñationē nec entiū multitudinem.⁊ primo oſtēdit hoc in poſitione Anaxagore.2° ibi[⁊ ſimile contingit.]Oſtendit idem in poſitione Democriti.3° ibi[⁊ qūo dixit.]applicat totū verbis Ariſtotelis:⁊ ſermo eiꝰ eſt pſpicuus:eſt enim ex textu manifeſtus.[Et intendebat.]ℭ Deductio Auerrois fundatur in tribus propoſitionibus. pma eſt q Anaxagoras nō poſuit formas latitare in materia ſz diuerſas diſpoſitiones:quia iam ſibi eſſent abſtracte:ſtatim enim quādo materia diſponit̄ reſpectu vniꝰ forme:illa forma reducit̄ ad lucem.2° ppoſitio ab vno agente re ⁊ rōne prouenit vnum tñ.3° ppoſitio eſt q vel Anaxagoras poſuit vnū agens re ⁊ rōne eſſe cām oium:vel poſuit ſolā materiam eſſe ſufficientez.Ex his habetur propoſitum.nam ſi forme ſint diuerſe in materia:vel ſunt ab ipſa mā tñ:vl' ab agēte tñ:vel diſpoſitionibus diuerſis:⁊ quicqd dicit̄ pz eē falſuz.Anaxagoras ergo non potuit ſaluare entium pluralitatem.Debes ſcire q propoſitio Ariſt.eget tribus conditionibus.pma in agente proximo,ſcda mediāte diſpoſitione vnica.tertia in agente naturali.Eſt ergo propoſitio vniuerſalis ab agente vno proximo mediāte vnica diſpoſitione:⁊ ipſo exiſtente naturali in paſſum proximū ⁊ vnica diſpoſitione ⁊ naturali effectus eſt vnus. Ab vno agēte prouenit vnuz.

TRes itaq; ſunt cauſe:⁊ tria principia duo quidem contrarietas:cuius hoc qdem ratio:⁊ ex quo ⁊ ſpecies:illud ꝟo priuatio:tertiū ꝟo materia:poſt hec qd non ſit materia nec ſpecies. Dico autē vltima. Omne nāq; trāſmutat aliqd:⁊ ab aliquo:⁊ in quid:a quo quidem primo mouēte: cuius ꝟo mā:in quod ꝟo ſpēs. In infinitum ergo ſunt:ſi non ſolum es ſit rotundum:ſed ⁊ ipm rotūdū aut es:neceſſe eſt itaq; ſtare.

ℭ Uult nūc de forma agere:⁊ primo quaſi que dixerat:epilogat.⁊ inquit.Tres itaq; ſunt cauſe:⁊ tria pñcipia:qd expo nit.d.duo quidem ꝯrietas.i.duo ꝯria:cuius ꝯrietatis h̄ quidem eſt ratio more peripatetico.⁊ ex quo more Anaxagore.⁊ ſpēs more Platonico.forma eni his trībꝰ modis di.Illud ꝟo priuatio.hec enim duo ſunt extrema cōtrarietatis. 3m ꝟo his ſubiectū mā.Hic igit̄ eſt epilogus.ſed dices qūo ſunt tres cauſe imo tria ſunt pncipia ⁊ quatuor cauſe. vt 2° phyſicoꝝ dicit̄.Dicēdū q verꝝ eſt q̄tuor eſſe cauſas:ſz ipſe loqtur in ppoſito.q.d.in ppoſito noſtro tres ſunt cāe:⁊ tria pnª.Simpl'r ꝟo cauſe ſūt plures.[poſt hec.]nūc de forma tractaturus accipit quoddā cōmune forme ⁊ māe:⁊ eſt forma prima ⁊ mā pma:vel qd idez eſt forma vltima ⁊ mā vltima ſunt ingenerabiles ⁊ incorruptibiles.⁊ ſyllogiſmus eſt cuiuſlibz generati eſt aliquod in quo a quo ⁊ in quod:ſz materie ⁊ forme non ſunt in quo a quo ⁊ in qd:ergo nō ſunt generate:accipit maiorem ⁊ ꝯcluſionē:⁊ inquit poſt hec accipiendum q nō ſit mā:neq; ſpecies:dico autez vltima.Qm̄ mā compoſita ⁊ forma cōpoſita fiunt.ſed non ſunt vltime. hec eſt ꝯcluſio ſyllogiſmi.Deinde ſumit maiorem.d.omne nāq; tranſmutat aliquid:⁊ ab aliquo ⁊ in quid.i.cuiuſlibet tranſmutati tria ſunt ſubiectū in quo:agens a quo:⁊ forma in quam.hec eſt maior:⁊ ſubdit.d.a quo quidez ſubaudi eſt vt a primo mouente:cuius ꝟo.i.in quo ꝟo eſt mā: in quod ꝟo eſt ſpecies.hec eſt maior:⁊ maioris expō:ſubticuit autē minorē:ſed ponit illius pbationē p ſpole.⁊ inqt. In infinitum g̊ ſunt ſi nō ſolū es.i.mā ſit rotūdū:ſed ⁊ ipm rotūduz aut es fiant.q.d.ſi mā fit ⁊ forma fit:tūc materie eſſet mā ⁊ forma forme:⁊ ſic ad infinituz:neceſſe itaq; ſtare.Ex his pſpicuū iā cōiter qualiter mā vltima ⁊ forma vltima ſint ingenita ⁊ incorrupta:⁊ h̄ eſt pmū demōſtratū de forma.

℩Cum declarauit.]Primo epilogat oia declarata. 2° ibi[⁊ cum oia iſta:]exponere incipit textum ⁊ totum patet.[Forma non generat̄ neq; mā.]Auerroes accipit hanc ppōnez compoſitū generat̄:⁊ neq; forma:neq; mā.pmo pbat ppoſitionez vt fecimus in lrā.2° ibi[⁊ hoc qd dixit.]exponit illam:⁊ quoſdaz terminos textus:⁊ totus ſermo eſt pſpicuus. Cō.12m

ℭ Circa hec dubitabis.An forma vel compoſitū per ſe generetur.Dico aūt de forma vltima:q2 de forma miſta vel compoſita nihil phibet.In iſta difficultate cōis poſitio eſt q compoſitū p̄ ⁊ per ſe generat̄:capiēdo pmo ⁊ per ſe vt dicit cauſalitatem:⁊ ſic in qd generatur ⁊ forma per ſe primo in quo.Utitur autē hec poſitio pluribꝰ argumentis.⁊ precipue propoſitione Ariſt.in litera.⁊ pro hac parte ſunt auctoritates infinite per Auerroem inducte.vt 7° prime philoſophie cōmentis.22.26.27.31.33.⁊ 8° metaphyſice.cōmento 3° ⁊ alibi pluries.vnde 7° huius dicit forma nō eſt gñabilis neq; corruptibilis niſi per accidēs:⁊ ſimil'r eſt de mā.gene

rabile enim ⁊ corruptibile in rei veritate eſt indiuiduū cō/
Pō.pha. poſitū ex forma ⁊ materia.hec ipſe cōmento.23.⸿ Uide/
tur autē mihi dicendum eſſe de mente Auerrois ꝙ forma
ſimplr̄ ⁊ primo generatur.compoſitum ꝟo per accñs:⁊ h
declaro ex dictis eius:nam gñatio ꝑprie ⁊ pmo eſt ad eſſe.
eſt enim tranſmutatio de non eē ad eſſe.5.phyſice auſculta/
tionis.Sed id qđ vere eſt:actus eſt: vt dicit Auer.in.7.com
mento ſcđi de aīa:quare proprie ⁊ principaliter forma ge/
neratur.⸿ Amplius corruptio ⁊ generatio habent fieri cir
ca idem:ſed corruptio eſt forme ꝑncipaliter ⁊ pmo vt Auer
roes inqt pmo phyſice auſcultationis cōmēto.68.ergo ⁊ ge
neratio habet eē circa formā.Adhuc ꝑpter qđ vnūquodqꝫ
tale ⁊ illud magis.ſed compoſitū generaꝉ ꝑpter formā.ḡ ⁊
forma magis.Rurſum id gñaꝉ qđ extrahiꝉ de potentia ad
actum:ſed forma ſola extrahitur de potentia in actum:⁊ cō
poſitum ratione forme:vt.8.metaphyſice cōmento.15.⁊.7.
metaphyſice cōmento.31.⁊ infra cōmento.18.ergo forma
generaꝉ principaliter.Poſtremo cōpoſito nullū correſpō/
det eſſe preter eſſe forme apud Auerro.7.huius.eo ꝙ com
poſitum non dicit tertium eſſe.forma enim totius ⁊ forma
partis idem ſunt apud ipſum ꝙ materia nō eſt pars quid/
ditatis.ergo cōpoſito nō correſpondet generatio alia a ge/
neratione forme:⁊ ſic per ſe ⁊ ꝑncipaliter forma generabi/
tur.he rationes nō ſunt demōſtrationes:ſed ſunt ſatis pro/
babiles ⁊ mihi bone ſicut ⁊ oppoſite aduerſarijs ſunt ꝓba/
biles.Sed ꝑpter rōnes oppoſitorū debes ſcire ꝙ genera/
tio eſt ad eē:aliquid aūt eſſe eſt duplr̄:vel vt per ſe exiſtēs:
vel vt per ſe ſubſiſtens.id qđ per ſe exiſtit:qđ eſt ⁊ alia ſūt
propter ipſum:⁊ hoc modo forma per ſe exiſtit.id ꝟo ꝑ ſe
ſubſiſtit qđ eſt ⁊ nullius pars eſt:⁊ ſic compoſitū per ſe ſub
ſiſtit qm̄ eſt ⁊ nullius neqꝫ ꝑs neqꝫ accñs eſt.Tūc pꝫ ꝙ for
ma principaliter generaꝉ vt per ſe exiſtēs.⁊ hoc mō ratio/
nes mee ſunt probabiles.Compoſitū ꝟo principalr̄ gñaꝉ
vt per ſe ſubſiſtēs.⁊ hoc mō ſonant rationes ⁊ auctoritates
oppoſite partis:⁊ ſic perſpicuum quo modo forma ꝑ ſe ge/
neratur ⁊ per accidens:⁊ ſic compoſitū per ſe generaꝉ ⁊ ꝑ
accidens.aliter tamē ⁊ aliter:⁊ ſic de queſtione.

POſt hec ꝙ quecunqꝫ ex vniuoco fit
ſubſtantia:nā ⁊ que nā ſunt ſubſtātie
⁊ alia. Aut enim arte: aut natura fit:
aut fortuna:aut caſu. Ars quidē igi/
tur:principium eſt in alio.natura autem prin/
cipium in ipſo.hō nāqꝫ hominem generat:re/
lique ꝟo cauſe:horum priuationes.

⸿ Proponit Ariſt.hanc cōcluſionē.oīs ſuba fit ab vniuoco,
dico omnem ſubam fieri ab vniuoco:tā de nāli ꝙ̄ arte fa/
Cō.23 cta.Sed quo accepit cōcluſionem hanc:difficile eſt:pōt tñ
dici ꝙ hec de cauſa accepit hanc:ꝙ dicitur cōpoſitum ge/
nerari.⁊ ideo poſſet dici ſi cōpoſitū generaꝉ:quō generaꝉ
an ab vniuoco vel quō:vel forte hec eſt maior 2e rationis B
modo.vꝫ.omne qđ generaꝉ generatur ab vniuoco:ſorma ⁊
mā vltime non generantur ab vniuoco:ḡ nō generanꝉ.⁊ ſic
hec videtur 2a rō:teſtaꝉ aūt huic modus loquendi Ariſto/
telis qui dicit.[Poſt hec ꝙ.]Hoc aūt denotat hic velle tā/
gere ſcđam rōnem.Et forte nullus ante me inſpexit ꝙđ hec
⁊ valde conſonat textui greco.dicit enim meta tauta:qđ nō
conſueuit ponere:niſi quādo ↄtinuat plures rōnes ad idē.
primo ergo accipit maiorē.⁊ inquit.Poſt hec ꝙ quecūqꝫ
ſubſtantia fit ex vniuoco ſubaudi fit:loquor autē hic am/
ple.q.d.de ſubantiam ⁊ que nā ſunt ſubſtātie ⁊ alia.i.⁊ q̄ nō
ſunt a nā:ſed arte.q.d.ſumo in maiori ſubam large prout ſe
extendit ad nā factum ⁊ ad arte factum.Subiicit aūt mi/
norē:que deberet eē:ſed forme ⁊ mā vltime nō ſiūt ab vni/
uoco:quare non generanꝉ:ſed ꝙ minor ⁊ concluſio ſunt ꝑ/
ſpicue:conuertit totum ſermonē eius ad maiorem: ⁊ ꝓbat
illam ibi[aut enim.]⁊ videtur ꝙ ſua ꝓbatio ſit inductio:ꝙ
res poteſt fieri quattuor modis:vel natura:vel arte:vel for/
tuna:vel caſu horum quattuor ſunt duo bonū:⁊ reliq̄ ſunt pri/
uatiōes.Modo cōſtat ꝙ nā factū fit ab vniuoco:vt homo
ab homine:⁊ arte factū ſimiliter.nam domus in re fit a do/
mo in mente.relique ꝟo cauſe vt fortuna ⁊ caſus non ſunt
cauſe ſed priuationes cauſarum:⁊ ideo non eſt cura ſi que
fiunt caſu ⁊ fortuna nō fiunt ab vniuoco.Inquit.naꝫ omne
quod fit:aut arte:aut nā ſi:aut fortuna: aut caſu.differt ꝟo
caſus a fortuna:ꝙ caſus eſt natura agens preter itentiōē:
⁊ fortuna eſt intellectus agens preter intentionem.⁊ appo/
nit incidētaliter differētiam inter factum arte ⁊ factū nā.⁊
dicit ars igitur principium eſt in alio.natura ꝟo principiū
eſt in ipſo:vt 2o phyſicoꝝ dixit.Facta diuiſiōe īducit in ge/
neratione naturali.⁊ inquit.homo nāqꝫ hominem generat
ſubaudi ⁊ domus in mente generat domū in re. Subiicit
autem exemplum in arte:quoniā in 7o poſuit exēplū de ſa/
nitate.vt dicit Auerroes ibidem cōmento.23.Et quia indu
xit in arte factū ⁊ natura:ne quis credat ipſam eſſe inſuffici/
entem:addit relique ꝟo cauſe:vtpote caſus ⁊ fortuna:horū
ſcꝫ artis ⁊ nature priuationes ſunt.quia cauſe per accidens
ideo effectus illarū nō ſunt ab vniuoco:⁊ hec expoſitio eſt
optima:⁊ nullus latinoꝝ intelligit locum hunc.

⸿ Quo modo declarauit.]Auerroes ponit intentionē ⁊ cau Cō. 13m.
ſam intentionis.Intentio quidē eſt loqui de cauſa agente.
cauſa intentionis eſt quia compleuit ſermonē de forma ⁊
materia:⁊ tu vides quo mō hec expoſitio differt a noſtra ⁊
eſt bona:⁊ apud Auerroem Ariſtoteles ſumit hanc conclu Rōnes 3
ſionem/omne generatum fit ab vniuoco in nomine ⁊ defini Ariſto.
tione:vt homo ex homine ⁊ equus ex equo:⁊ ſic de ceteris.
[Et dicit Alexander.]⸿ Contra hanc propoſitionē arguit
Alexander tribus argumentis.primo/quia animalia ex pu
tri materia orta:naturaliter fiunt:quia neqꝫ caſu:neqꝫ arte:
neqꝫ fortuna fiunt.⁊ tamē non ſunt ex ſimili in nomine vel
definitione.[Neqꝫ etiam.]Secūdo mulus eſt a natura ge/
nitus.⁊ tamen non fit a mulo ⁊ ſibi ſimili in nomine ⁊ defi/
nitione.[Quid autem.]Tertio obijcit.naꝫ Ariſtoteles facit
hanc copulatiuā:que fiunt a natura:fiunt ab vniuoco ⁊ alia
que explicat vt arte caſu ⁊ fortuna.ergo videꝉ velle ꝙ oīa
facta fiant ab vniuoco.hoc autem lꝫ ſit verum in natura ⁊
arte facta:nō tamē in caſu ⁊ fortuna generaꝉ:nam hec non
fiūt ab agente determinato:ſed ab infinito:vt ſcđo phyſico/
rum colligitur.[Et forte.]⸿ Soluit ⁊ primo vltimā que/
ſtionem ꝙ lꝫ Ariſtoteles acceperit illam vlēm omnis ſub/
ſtantia generata fit ab vniuoco:poſt tamē in fine textus fa/
cit exceptionē volens hanc eſſe intelligendā de vere gene/
rato:modo que caſu ⁊ fortuna fiunt nō vere ſunt generata.
⁊ propterea ſermo Ariſtotelis non verificaꝉ in illis.ꝙ autē
hec non vere generenꝉ:pꝫ ꝙ nō per gñationē:ſed per pri/
uationes generationis fiunt.i.per defectus ⁊ errores in ge/
neratione.per hoc enim ꝙ ſperma ab aliquo accidente im/
pediꝉ:generat aliquando manū cum duobus vel pluribꝰ
digitis.Et breuiter ad formā dicendum ꝙ genita caſu non
ſunt genita:ꝙ lꝫ Ariſtoteles vniuerſaliter protulit verbum
limitat id in fine.⸿ Confirmat autē hanc ſolutionem Ale/
xandri per hoc ꝙ in tractatu 2o:hoc eſt in.8.ſatis ample de/
dit hanc ſolutionem.[Et eſſe.]⸿ Soluit primam queſtio/
nē ⁊ vult ꝙ lꝫ genita non fiant a ſimili ſpecie vel nomine:
fiunt a ſimili in operatione hoc eſt in virtute.nam generan/
tur a calore ſtellarum qui eſt virtualiter ſimilis genitis il/
lis:⁊ hoc ſatis eſt.poteſt etiā dici ꝙ quādo gñatur aliqđ pu/
trefactorum:vtpote veſpa/paſſus fit quoddā corpuſculū ſiue
ſpermati quod habet duas partes:alteram quidē calidam

que

que eſt velut ſpiritus formatiuus.alteram ṽo humidã ex
qua formas corpus.Ille ergo ſpiritus eſt ſimilis animali ge
nito ſaltem in virtute:⁊ de his ample dicemus in cõmẽ.18.
[Dicitur etiam.] ¶ Aliter reſpondet ad.3.q.⁊ eſt ſolũ apud
quoſdam.volunt enim ꝙ litera non debet legi copulatiue:
ſed ſingulum debet referri ad ſingulum.Intelligitur ergo
ſic ꝙ omne quod fit fit ab vniuoco ſm ſpeciem modi faci
endi ⁊ nõ ſm ſpẽm rei facte.verbi grã.omne quod fit a na
tura fit ab ente nature ⁊ non ab ente artis:⁊ omne qđ fit ab
arte fit ab ente artis ⁊ nõ ab ente nature.Similiter ⁊ de ca
ſu fato ⁊ fortuitu.⁊ ſic vniuerſale verum eſt omne qđ fit fie
ri ab vniuoco ſui gñis ⁊ non ſue ſpeciei.[Ars eſt ꝑncipiũ.]
¶ Hic ponit differentiam inter artem ⁊ naturam:que dif
ferentia ex declaratione litere perſpicua eſt.[Et cum nõ di
xit.] ¶ Dubitaret forte aliquis.dixit Ariſtoteles generata
generari quattuor modis ⁊ ſubticuit de genitis voluntate:⁊
ſic videntur quinque modi.Reſpondet ꝙ voluntas redu
citur ad artẽ qa eſt ꝑncipiũ agendi in alterũ quẽadmodũ
⁊ ars.agit eniꝫ in potentijs executiuis que ſunt alie ab ea:lꝫ
apud quoſdam voluntas agat in ſeipſam actum volendi:ſꝫ
hoc relinquitur ꝙ non eſt peripateticum.[Homo enim.]
Facta diuiſione inducit nunc ⁊ vtitur vno exemplo.Colli
git Alexander hic ꝙ Ariſto.loquitur in ſuo ſermone de ge
neratis primarie/hoc eſt per ſe ⁊ non de generatis ſecunda
intentione que vocanẽ gñata per accidens ⁊ caſu.Cuius ſi
gnum dat:qa ea que fortuna ⁊ caſu generanẽ vocat genera
ta priuatiue ⁊ non abſolute:⁊ Auerrois primo ponit verba
Alexandri.2° ibi[⁊ vt dicit Alexander.]exponit verba illa.
[Dixit Alexander.]Aliter reſpondet Alexander ad ꝑmam
⁊ vult ꝙ generata ex putrefactione ſunt caſu ⁊ non per ſe ⁊
ſicut excluduntur a copulatiua.addit tamẽ eſſe manifeſtũ
ex alijs libris ab arte facta fieri ab vniuoco.qa.7.metaphy
ſice cõmento.23.declarauit ſanitatem in re fieri a ſanitate
exiſtẽte in anima medici.[Quoniaꝫ ṽo mulus.] ¶ Ad 2^{m}
de mulo reſpondet ꝙ mulus fit ab vniuoco ſm ſpecieꝫ ꝓ
ximã ⁊ non ſm ſpeciem ſpecialiſſimã eo qa aſinus:equus:
⁊ mulus ſunt eiuſdeꝫ ſpeciei ſubalterne ⁊ nõ ſpecialiſſime.
Modera tio Auer. [Et hoc quod dixit Alexander.] Recitatis expoſitionib⁹ et
queſtionibus ⁊ ſolutionibus Alexan.in iſto loco vult Auer
roes aliqualiter moderare dicta Alexandri.⁊ ꝑmo obijcit:
nam lꝫ artificialia ſint ab vniuoco:tamẽ non apparet ex te
xtu.In textu enim non plus habetur niſi ꝙ ſubſtantie ſunt
ab vniuoco:⁊ cauſa erroris eſt/qa litera non eſt legenda co
pulatiue vt legit Alexãder.ſed illa particula[⁊ alia.]que in
barbara tranſlatione iacet[⁊ illa alia reſidua.]non tenetur
copulatiue.ſed illa particula[et]eſt principiũ noui ſermo
nis cuius appoſitum eſt:⁊ illa alia reſidua aut ſunt artificia
liter ⁊ reliqua.[Et in alia.]Confirmat qa in alia tranſlatio
ne non inuenitur ſcriptum illud artificiale ⁊ ſignũ eſt ꝙ eſt
additum extra.[Et idem.]Tertio qa ſermo iſte ponitur in
7.vbi non ponit illã particulã/artificiale.[Et inuenimus.]
Quarto arguit qa in alio ſermone hec litera copulatur hoc
modo.[Neceſſe eſt vt hoc ſit.]⁊ reliqua vbi poſt non repe
riri verbum illud:ſed ſolum ꝙ omne qđ fit aut fit naturalr
aut per ſe.i.caſu.[Et reputo.] ¶ Pro Alexandro arguit et
oſtendit ꝙ litera debet legi copulatiue ſic ꝙ illa particula
[⁊ alia.]vel vt habet barbara trãſlatio[⁊ illa alia reſidua.]
debet legi cum precedẽti ⁊ non ꝙ ſit principium noui ſer
monis:⁊ ſignum huius ponit qa probanẽ illis verbis ſubſcri
bit.[Aut enim.]Modo hec particula enim vel hec parti
cula:quoniã dat intelligere ꝙ ſermo nõ incipit ab illa par
ticula.[⁊ alia.]vel ab illa[⁊ illa alia reſidua.]⁊ certe Alexã
der loquitur iuxta verba greca.hec.vꝫ.que eni natura ſunt:
ſubſtantie ſunt:⁊ alia.vel enim arte ⁊c̃.[Et hoc inuenimus.]
Idem confirmat per tranſlationem Joãnis ⁊ repetit ṽba

precedentis textus cuꝫ verbis preſentis:vbi patet illa par
ticula.Quoniaꝫ eſſe additam vt reddat cauſam eius qđ pre
ceſſit.[Et qđ plus.]Tertio probat idem qa addit artificia
liter facta:modo cõſtat illa fieri ab vniuoco.hec faciunt pro
parte Alexandri:eſt ergo queſtio ambigua pro vtraqꝫ ꝑte.
[Sed videtur mihi.]Cum queſtio erat ambigua ꝑ vtraqꝫ
parte.Auerroes nũc ponit opinionem propriaꝫ ⁊ vult ꝙ ꝓ
poſitio ſolum vera ſit in ſubſtãtijs.Quoniã per illud ṽbuꝫ
[⁊ alia.]quod in barbara tranſlatione habeẽ.[⁊ illa alia re
ſidua.]intelligit accidentia.q.d.ſubſtantie fiunt a natura et
a ſibi ſimili:⁊ illa alia reſidua.ſ.accidentia fiũt aut caſu aut
fortuna:⁊ hoc pacto vult Auerroes literam eſſe legendam.
¶ Sed ad argumenta nõ reſpondet que erant pro Alexã
dro:poſſet tamẽ dici pro Auerroe negando tranſlatiõe:et
hoc quia Alexander habuit falſum textum.Tu ṽo in his
conſidera [Et ſm hoc.] ¶ Contra.quia ſi propoſitio Ari
ſtotelis eſſet vera in ſubſtantijs:tunc animalia ex putrefa
ctione orta fierent ab vniuoco. ¶ Reſpondet ⁊ cõcedit an
tecedẽs ⁊ cõſequẽs ⁊ cõſequẽtiam:⁊ hoc probat duabus ra
tionibus.ꝑma/quecũqꝫ fiunt caſu non habent ordinem:ſed
orta ex putrefactione habẽt ordinem:ergo non fiũt caſu.ſe
cunda ibi[Et plura eorum.]Et eſt quecũqꝫ fiunt in tempo
ribus terminatis non fiunt caſu:ſed hec orta ex putrefactio
ne fiunt in periodis terminatis.ergo non a caſu.[Hoc autẽ
quod.]Reprehendit Alexandrũ in alio.quoniam Alexan
der allegauit ſolonẽ ſuam de aialibus ex putrefactiõe or
tis in phyſicis:modo dicit Auer.Alexãdrũ peccaſſe per obli
uionẽ:qa talis ſolutio nõ reperitur in libro phyſicoꝝ.excu
ſat tamen ipſum eo qa forte liber phyſicoꝝ eſt diminut⁹ in
libro eius.Sed hec excuſatio eſt fuga.forte enim Alexãder
intelligit per pħica omnes libros naturalis pħie.nam in li
bro de generatione aialium dedit ſolutionẽ illam Ariſtote
les.[Et cuꝫ diximus.]Quia accepit hec aialia fieri ab vni
uoco:exponit quõ.nã Alexander voluit in ꝑma expoſitiõe
ꝙ fiunt ab vniuoco in virtute.ſ.a calore ſolis ⁊ ſtellaꝝ mul
tiplicato in aere.ipſe dicit ꝙ fiunt duplr ab vniuoco:vno
modo(vt dicit Alexãder)a calore ſolis ⁊ aliarum ſtellarũ.
ſecũdo modo a virtute formatiua reperta in particula ſeu
corpuſculo putrefacto.Imaginatur enim ꝙ ſicut a patre et
matre deciduntur duo ſpermata e quibus fit quoddã cor
pus quod embrio dicitur:ſic a calore ſolis ⁊ ſtellaruꝫ gene
ratur corpuſculum quoddã ſimile embrioni:⁊ ſicut in em
brione eſt pars ſubtilis ſpirituoſa que ſpiritus formatiuus
dicitur ſicut in corpuſculo illo adeſt pars ſubtilis aerea ſpi
rituoſa.ergo duplex eſt vniuocatio:⁊ vniuerſalis qualis eſt
inter calorem celeſtem ⁊ animal id/⁊ particularis reperta
in particulari ſemine.Uirtus autem illa que eſt in corpore
vel in ſemine illo aſſimilatur arti apud Ariſtotelem:⁊ ideo
eſt ſimilis illi genito:⁊ quaſi probat hoc Auerroes:ars gene
rat ſibi ſimile:ſed virtus illa cõtẽta in ſemine eſt ſimilis ar
ti:ergo generat ſibi ſimile.ꝓbat minorẽ.qa nulla videẽ dif
ferentia inter illa tria:ſed inter virtutem que eſt in corpu
ſculo in ſemine ⁊ arte:niſi in hoc tñ ꝙ illa que fuit in ſemi
ne deciſa eſt a patre ⁊ matre:ea ṽo que eſt in corpuſculo de
ciſa eſt a ſole tñ:cuius ſignum dicit qa Ariſto.dicit.Homi
nem generari ab homine ⁊ ſole.[Et ideo.] ¶ Corollarium
contra Themiſtiũ.Themiſtius eniꝫ ꝓbauit pro Platone
formas ⁊ ideas eẽ vt ſaluaret generationem aialium ex pu
trefactione ortorum.dicit mõ Auerroes ꝙ nulla eſt ꝓpter
hoc neceſſitas:qa talia animalia generanẽ a ſole ⁊ corpuſcu
lo illo loco ſeminis facto.Sꝫ in hoc cõmento adſunt q̃ſtio
nes.ꝑma eſt expoſitoria.Arguit eni calidũ in corporib⁹ iſe
rioribus gñari a ſole ⁊ nõ a calido.ergo ꝓpõ falſa.Ampli⁹
2° celi cõmento.42.Calor cauſatur a motu ⁊ luce:⁊ tñ non
ſunt vnius rõnis.Adhuc in ſubſtãtijs arguiẽ.nã 3° de celo

cōmento.58. Ponit ꝙ ignis poteſt generari ab igne ⁊ a concuſſione lapidū:quādo ergo generabit̄ a concuſſione:certū eſt ꝙ non generabit̄ a conuenienti in nomine ⁊ deffinitiōe.q̄re propoſitio falſa. Rurſum motor celeſtis corporis efficit motum:⁊ tñ motus ⁊ motor nō ſunt vnius ſpeciei. ¶ Circa hanc expoſitionem Alexāder dedit tres expōnes.⁊ prima eſt ꝙ debet intelligi in vere genitis ad excludendū genita caſu ⁊ fortuna que generantur.qui errores ſcdo de vniuocatione in forma vel in virtute:⁊ hoc ꝓpter aīalia genita ex putrefactione. ¶ Scd̄a expoſitio fuit ꝙ debz intelligi vniuerſaliter in omnibus.ſz ſimilitudo debet eſſe in genere vt ſi ē ens nāle a nāli:⁊ ſi artificiale ab arte ⁊c̄. ¶ Tertia expoſitio fuit ꝙ dz intelligi in vere genitis ⁊ de vniuocatione in ſpecie ſpecialiſſima vel ſubalterna:dico in vere genitis:excludendo animalia ex putrefactiōe ⁊ caſu facta:dico in ſpecie ſpecialiſſima vel ſubalterna ꝓpter gn̄ationem muli ex his oēs rationes ceſſant. Themiſtius autē vt dicit̄ cōmēto 24. gloſſat ꝓpoſitionē tribus conditionibꝰ ſeruat.ſ.in agēte principali ꝓpinquo:⁊ eēntiali:⁊ tu vide ibidē. Auerroes aūt videt̄ gloſſare hanc in ſubſtātijs:⁊ videt̄ velle omnem ſubām fieri a ſibi ſili.in accidētibꝰ aūt vult ꝓpōnē non hēc locum. Sz hec ſolo vi falſa.pmo ꝓꝑ ignē qui gn̄at̄ ab igne ⁊ ab expulſione lapidis.2° videt̄ falſum qa vel intelligit ꝑ vniuocationē in virtute vel in forma.ſi in virtute erit vniuerſalis in oībus.ſi in forma eſt falſa in ſubſtātijs genitis ⁊ putrefactione.⁊ hec videtur maxima ipſi. Adhuc contradicit ſibi.qa.7.huius cōmēto.30.dicit propoſitionē eſſe veraz ſolum in generatis ex patre ⁊ matre.⁊ hoc vult eſſe vniuerſaliter in oībus ſubſtantijs:⁊ vtinam eēt ſolo aliqua ꝓ ipſo que eēt vtilis.forte propter hec recentiores fingunt ꝓpoſitionē eſſe verā in omnibus tam ſubſtantijs q̄ȝ accidētibus. Quoniā omne qd̄ fit ab vniuoco fit:vel in forma ⁊ mō eēndi forme:vel in forma tm̄:vel ſpecialiſſima:vel generica:vl virtute:⁊ ſic conſtituunt gradus quattuor vniuocatiōis:⁊ tu vide eos. Sed hec ſolo eſt contra textum qui tm̄ videt̄ verificare in ſubſtantijs. Adhuc etiam caſu videntur fieri ab vniuoco iſto modo. Et ꝓpterea videt̄ mihi eſſe dicēdū cū Auerroe.vbi debes ſcire ꝙ Auerroes vult hic per gn̄ationē vniuocam eam in qua effectus ⁊ agens ſunt conuenientia in forma:ſed formam ſumit tā per gradū a quo ſumit̄ ſpecies q̄ȝ pro gradu a quo.ſumit̄ genus ꝑdicamēti. Tunc ipſe vult duas ꝓpōnes.prima/ſolū ſubſtātia generatis ab vniuoco in forma predicamēti.hoc eſt dicere/ ſolum ſubſtātia fit a ſubā principalr̄.2°/aliqua ſubſtantia fit a ſili in ſpecie ⁊ aliqua a ſimili in predicamēto.pma pars pz.7.huius cōm.30.2ª pars patet in animalibus generatis ex putrefactiōe. In accidētibus autē non eſt ſic. Quia accidēs pōt generari ab accidēte ⁊ a ſubſtātia. ¶ Tūc rīdet̄ ad argumēta ꝯtra hoc.primū tollit̄ eo qa ignis gn̄atur principalr̄ a ferro ⁊ a lapide ſz diſpoſitiue a motu. ¶ Ad 2ᵐ dz ꝙ itelligit vniuocationē forme ꝑnti ⁊ nō for̄ ſpēi.⁊ ſic nō pōt intelligi accidēs ſic fieri. Quia accñs q̄nqꝫ ab accidente:q̄nqꝫ a ſuba fit. ¶ Ad tertiā pz ꝙ nō ꝯdicit per ſecūdam concluſionem.

Subſtantie autē tres ſunt: mā q̄dem: hoc aliquid exiſtēs apparere. nā quecūqꝫ ſunt tactu ⁊ non connaturalitate: mā: ⁊ ſubiectū: nā ꝟo: ⁊ h̄ aliq̄d inquantum ⁊ habitus quidā. Amplius tertia q̄ eſt ex his ſingularis vt Socrates ⁊ Callias. In quibuſdam ꝙ igitur hoc aliquid nō eſt preter compoſitam ſubſtātiā: vt ſpecies domus: ſi nō eſt ars. Sed nec eſt gn̄atio nec corruptio horum: ſed alio mō ſunt ⁊ non ſunt vt domus que ſine materia ⁊ ſanitas. ⁊ oē qd̄ ſm̄ artem. Sed ſiquidem in eis: que ſunt natura.

¶ Incepit tractare de forma ⁊ declarauit primo qualr̄ ipſa per ſe nō eſt generabilis ſed vt pars compoſiti:⁊ ſic de ea locutus eſt in comparatione ad agens:nunc iterū de ea loquitur in comparatione ad materiam ⁊ ad ſubſtātiaꝫ compoſitam:⁊ hoc vt contradicat Platoni ⁊ alijs male ſentientibus.pmo tamē iterum diuidit ſubſtātiam ſenſibilē. Fuit enim prima diuiſio in tres partes:vt in ſubſtātiam ſenſibilē eternam:⁊ ſubām ſenſibilem gn̄abilē:⁊ ſubām inſenſibilē. Nunc diuidit ſubſtātiam ſenſibilē gn̄abilē:⁊ hoc in tres vt in mām formā ⁊ compoſitū.⁊ ſingulū proprijs declaratione declarat. Inquit.ſubſtantie autē.ſ.ſenſibiles ſunt tres. mā quidē hoc aliquid exiſtēs apparere.debes ſcire ꝙ aliquid eſt hoc aliquid vere:vt forma vel cōpoſitum.⁊ h̄ qa eſt actus vel hñs actum. Aliud dicit̄ eſſe hoc aliquid apparēter:non qa ſit hoc aliq̄d:ſed qa apparet eē tale.eo quia ſicut ſubſtātia cōpoſita ſubijcitur accidētibus. ſic mā ſubijcitur formis. Expoſitor ⁊ ſequaces ꝟba hec ad antiquos referunt.dicit enim ꝙ antiqui ſolam mām cognouerunt ⁊ ꝓpterea differunt ſolam illam eē ſubſtātiā:reliqua ꝟo accñtia. Sz iſti peccant valde.nō enim Ariſtoteles ad antiquos loquitur ſed illud met dicit qd̄ in phyſicis accepit. Dixit eīn mām non eē ſcibilē niſi ꝑ ſimilitudinē ⁊ ad formā ⁊ ad ſubiectum compoſitū.⁊ hoc vl̄ dicere hic. Inquit.n.materia quidem hoc aliquid exiſtens apparere.⁊ iſta particula apparere debz legi in ablatiuo:nam grece ſic iacet.materia quidem hoc aliquid exiſtens to phenesthe.modo greci vtūtur datiuo pro ablatiuo:quaſi ergo dicat.materia quidem hoc aliquid exiſtēs apparere:hoc eſt quadam ſimilitudine ⁊ ꝓportione.non ꝙ ſit vere hoc aliquid ſed ſimilitudine ⁊ proportione ad hoc aliquid.omne eniꝫ ſimilitudinarie tale pōt dici tale:huius autē cauſam ſubſcribit Ariſto.d.nā q̄cūqꝫ ſunt tactu ⁊ non connaturalitate: vt ſunt opera artis:vt domus:arca:⁊ hmōi.ſunt materia ⁊ ſubiectū ⁊ nihil tertiū ex his aut preter hec.⁊ hac ſimilitudine materia ad formā dicitur hoc aliquid. Fecit autē errare expoſitores mala tranſlatio:eo qa in tranſlatione com̄ū habebat̄ ſubſtātiam apparere.⁊ hoc non ſic habet̄ in greco:ſed exiſtens apparere.⁊ tu vides q̄ꝫ ex mala trāſlatione cadunt.[Natura.] Nūc formā exponit.⁊ inquit.nā ꝟo ⁊ hoc aliquid.ſumit autē naturam pro forma:qa nā dicit̄ de vtraqꝫ:ſed per quādam excellētiam de forma.hec autē dicit̄ vere hoc aliq̄d ⁊ non apparentiā:vel ſimilitudinē:ſed abſolute. Sz quoniaꝫ forma dī q̄nqꝫ priuatio:adducit ad quā ⁊ habitus q̄dā ſubaudi reducit̄:nam forma efficit̄ habitus quādo in mā permanet. [Amplius.] Deſcribit tertiā.⁊ inq̄t. Amplius tertia que eſt ex his.ſ.materia ⁊ forma eſt ſingularis:vt Socrates ⁊ Callias.[In quibuſdam ꝙ igitur.] premiſſa diuiſione ſubſtantie ſenſibilis corruptibilis:nunc ꝓſequitur de forma.⁊ ꝓ ſumit hanc concluſionē in formis artificialibus.vz.forme artificiales nō ſunt ſeparate a ſubiectis ſeu ſubſtantijs cōpoſitis.2° ſumit hanc hypotheticam ſi que forme ſunt ſeparate a ſubſtātijs cōpoſitis:ille ſunt nāles:non tamen ipſe accepit antecedens nec conſequens:ſed loquitur hypothetice. inquit. In quibuſdā quidem igitur hoc aliquid.i.forma nō eſt preter compoſitaꝫ ſubſtātiam ⁊ exponit ſe.d.vt domus ſpēs.i.forma.[Niſi ſit ars.] Soluit tacitam.q.qa quis pōt dicere ꝙ domus ſpecies eſt ars exiſtens in mēte artificis ⁊ non in re:domus ergo eſt ſeparata. ¶ Soluit ⁊ arguit contra.d.niſi ſit ars. Contra arguit.d.quecūqꝫ ſunt in mente nō generantur neqꝫ corrumpūtur:ſed ſpecies domus generatur ⁊ corrūpitur.ergo nō eſt in mente. Ponit maiorē.d. Sz

nec eſt generatio nec corruptio hoꝝ:puta/que ſunt in mēte:
ſed alio modo ſunt ⁊ non ſunt:qa per doctrinaꝫ vel diſcipli
nam.ſ.domus que ſine materia.ſ.que eſt in mente ⁊ ſanitas
⁊ omne qđ ſm artem.hec eſt prima concluſio ⁊ eius decla-
ratio.ponit ſecundam.d.Sed ſiquidem ſubaudi ſint forme
abſtracte:ſunt in eis que ſunt natura:hanc autem non decla
rat:ſed poteſt declarari per conſequentia poſt.hec ergo eſt
expoſitio huius loci ſane iuxta verba greca.

Cō.14. ℂ[Cum dixit.] Proponit intentionem partis ⁊ cauſam intē
tionis.Uult itaqꝫ ꝙ Ariſt.diuidit ſubam in tres quēadmo-
dum fecit in nālibus ⁊ in 7° huius.cauſa huius diuiſiōis eſt
vt per ipſam poſſit deuenire ad cognitionem prime forme:
⁊ primi finis:⁊ hec expoſitio parum differt a noſtra.[Dicit
Alexāder.] ℂ Mouet nunc.q.Alexandri circa id verbum
[hoc aliquid exiſtens apparere.] Ubi Alexāder dicit mihi
etiā in hoc ſermone eſt difficultas:⁊ propterea dat quattuor
Expō pᵒ. expoſitiones. ℂ Prima ergo expoſitio eſt ꝙ mā nō eſt h
aliquid ſui nā:ſed ipſo apparere/hoc eſt forma qua ipa mā
ſentitur vel videt:nā ipſa ſeipſa eſt inſenſibilis:ſentit autē
2ᵒ expō. propter formā.[Dicit autem erit.] ℂ Scđa expoſitio eſt/ꝙ
mā eſt hoc aliquid exiſtens ipſo apparere.i.apparenter. vt
videbatur antiqs ⁊ nō exiſtēter:quoꝝ fundamentū fuit qa
mā reperitur in quolibet:⁊ omne quod eſt in quolibet eſt h
Expō hᵒ aliquid.ergo mā eſt hoc aliqđ.[Intētio autē.] ℂ Poſitis
expōnis. expoſitionibꝰ Alexādri Auerroes declarat illas ⁊ dicit.In
tentio autem ⁊ ſenſus prime expoſitionis Alexandri eſt/qa
mā eſt illa que videtur aut ſentitur non propter ſe ſed pro-
pter formā:⁊ tunc litera debet legi conuerſe.vꝫ.mā quidē
apparet ſm ꝙ eſt hoc aliquid.i.actuata per formā ⁊ nō ꝙ
ſit hoc aliquid per apparentiam:⁊ hec eſt expō prima. Sꝫ
hec expoſitio valde contorquet textum ⁊ eſt falſa. Contor-
quet quidem textum vt patet in greco.eſt ꝯo falſa. quoniā
Auerroes primo celi cōmēto 95° ait māꝫ itelligi pꝑter for-
mā:⁊ rem ſentiri pꝑter mām:ecce quo mō cōtradicit huic.
ℂ Dicendum pmo ꝙ lꝫ contorqueat textum/hoc nō eſt i-
conueniens propter veritatē. ℂ Dicēdū ſcđo ꝙ mā ⁊ for-
ma poſſunt comparari inter ſe ⁊ ad compoſitum. Si inter
ſe/ſic materia eſt ſenſibilis propter formam: ⁊ ſic intelligit
hic.Si ad compoſitum:ſic compoſitum eſt ſenſibile pꝑter
materiā ⁊ intelligibile propter formam:⁊ ſic loquitur pmo
Expō 2ᵒ. celi.[Intentio ꝯo ſecūde.] ℂ Exponit ſecundam ⁊ vult ꝙ
mā ſit hoc aliquid apud ſenſum:nā ſenſus non diſcernit dif
ferentiam inter mām ⁊ formam ſed intellectus. ⁊ hoc dicit
propter antiquos qui tm̄ ſenſibilia cognouerant:⁊ ſic mate
riaꝫ ſolā ⁊ non formam perceperūt:⁊ ſic apud eos ſola ma
teria eſt ſubſtantia:⁊ forme ſunt accidentia: eo quia forme
ſunt intelligibiles tm̄:⁊ non ſenſibiles.[Dicit Alexander.]
Exponit Alexāder ſecundam partem textus ⁊ videt ꝙ ipe
in hac parte ſequatur ſecundā expoſitionem nunc poſitā:
⁊ ſic vult ꝙ reddat cauſam quare veteres non dixerūt niſi
materiā:⁊ vult ꝙ hoc dixerunt propter argumentū a ſimi-
li.naꝫ ita ſe hꝫ forma naturalis ad mām nālem:ſicut artifi-
cialis ad ſubſtantiam:ſed in artificialibus ſola materia eſt
ſubſtātia.ergo in naturalibus:hec eſt expoſitio ſecūde par-
3ᵒ expō. tis textus.[Sed forte.] ℂ Tertia expoſitio Alexandri eſt
de materia proxima:qa hec eſt hoc aliquid ipſo apparere/
4ᵒ expō. hoc eſt ipſo exiſtere actu.[Et forte dicit.] ℂ Quarta expo-
ſitio eſt noſtra quaꝫ diximus in textu.⁊ vult ꝙ materia ſit
hoc aliquid non vere ſed apparere ipſo.ideſt ſimilitudine
⁊ proportione ad formā ⁊ ad ſubſtantiā compoſitaꝫ.reddit
cauſam huius expoſitionis.d.ꝙ non dicit de ea in alio loco.
vꝫ.ꝙ ipſa ſit cognita ſm ſimilitudinem:non debet contra-
dicere huic qđ dixit modo.nam materiā intelligere nō poſ-
ſumus niſi per comparationē ad ſenſibilia ⁊ nobis primo
nota.[Et forte.] Adaptat nunc ſecundam parteꝫ textus ad
hanc expoſitionem.quaſi dicat.ꝙ ideo materia eſt hoc ali-
quid per comparationeꝫ:quoniā ſic ſe habet ad formas ſi-
cut ſubiectum ad accidētia artis.addit Alexāder ꝙ Ariſto.
forte vtitur hoc verbo hoc aliquid loco huius verbi aliqua
ſubſtantia. Inquit Auerroes.hec igitur ſunt verba Alexan-
dri.Accipe ergo quattuor expoſitiones bonas ⁊ ego vltimā
tm̄ teneo.[Intentio autem primi.] ℂ Exponit nunc per or- Expoſiᵒ
dinem omnia dicta Alexādri.⁊ primo expoſitionem ſecū- Alā.ſuꝑ
de partis textus.⁊ quaſi dicat.dico materiā eſſe ſolam ſub- dict. Ale-
ſtātiam:quoniā in rebus artificialibus cum contingūt ſe ſo- xandri.
la materia eſt ſubſtantia ⁊ ens:reliqua ſunt accidentia ⁊ po
nit exempla ⁊ ſermo patet.[Intentio autem tertie.] ℂ Ex-
ponit tertiā ⁊ vult ꝙ mā proxima ſit exiſtens hoc aliquid
ipſo apparere.i.reſpectu ſubſtātie ſenſibilis:quia ipſa eſt in-
quantum eſt pars ſubſtantie compoſite.⁊ ſupra hoc expo-
nitur id qđ ſubſcribit.d.nam quecūqꝫ ſunt tactu ⁊ non con-
naturalitate eſt mā ⁊ ſubiectuꝫ:quod dicit eo qa materie pꝛo-
xime ſe tāgunt:quoniā tactus eſt corporuꝫ modo māe pꝛoxi-
me ſunt corpora:que ꝯo cōnaſcuntur primo ſunt elementa:
que non ſe tangunt:ſed cuꝫ miſto connaſcuntur. ⁊ huius po-
nit exemplū ⁊ patet.[Intentio quarte.] ℂ Exponit quartā
⁊ vult ꝙ Ariſ.velit tres eſſe ſubſtātias.ſ.mām ⁊ formā ⁊ cō
poſitum:⁊ materiā vult eē hoc aliquid ipſo apparere.i.ipa
proportione ad formā.eſſe enim materie eſt eē relatum ad
formā.Eſt autem hec proportio ſimilitudo quedā ſic ꝙ ita
ſe habet materia ad formas ſicut ſubſtantia ad formas ar-
tificiales:⁊ per hoc patet prima ⁊ ſecunda pars textus.[Et
omnia.] ℂ Uult modo ponere quintā expoſitionem.⁊ pri- 5ᵒ expō.
mo premittit cām ſue neceſſitatis:⁊ vult ꝙ ideo eſt ponen-
da quinta expoſitio qꝛ ex his quattuor Alexandri nihil no
ui ſcitur de mā quod non eſt omnibus cōmune: ⁊ pꝑterea
eſt ponēda quinta vt ſaluetur ſenſus litere:⁊ cū hoc habea-
tur aliquid noui in ipſa mā nondum compertuꝫ.[Et vide-
tur mihi.] ℂ Premiſſa cā neceſſitatis quinte expoſitionis
nunc proſequit ⁊ primo premittit intentionē partis.⁊ in-
quit.⁊ videtur mihi ꝙ intendebat dare differentiā iter na-
turā māe in eſſe:⁊ nām forme vniuerſalis:⁊ maxime illius
forme vniuerſalis quod eſt genus.hec ergo eſt itētio.[Re-
putatur enim.] Probat neceſſitatē.⁊ inquit.reputatur enī
ab antiquis ꝙ prima mā habet nām rei vniuerſalis predi-
cabilis de pluribus:⁊ hoc qa cōmunis multis:imo oībꝰ ge-
nerabilibus ⁊ corruptibilibus quo fundamento quidā exi-
mant mām eſſe corpus:⁊ forte tangit Auicēnā vt pmo phy
ſicorum cōmento.63.⁊ forte tangit Platonem: vt pmo peri
hermenias:⁊ forte tangit alios.[Et ſi ita eſſet.] Contra ergo
hanc poſitionē adducit duas rationes quas clarius ſcripſit
in primo huius cōmēto.17.⁊ inquit.⁊ ſi ita eſſet haberet for
mā ſubaudi qua ſubaretur:tenet cōſequentia qa omne cor-
pus eſt tale propter formā.⁊ ſic nō eſſet pura potentia.[Et
nō eſt.] ℂ 2ᵒ arguit/ſi materia eſt vniuerſale genus vtpote
corpus non eſt vna ſm numerum ſed ſm formaꝫ ſubaudi
mediam inter potentiam ⁊ actum.modo dictum eſt alibi
ipſam eſſe vnā nūero.ergo ⁊c̄.[Demonſtrādū igit.] ℂ Sꝫ
dubitatur.qa ſi mā eſt vna numero non videt poſſe repe-
riri in pluribus.vt primo huius cōmento.28.31.⁊.46. qūo
enim aliqđ pōt eē vnuꝫ numero ⁊ reperiri in pluribus: vi-
det enim implicare cōtradictoria.[Hoc qdeꝫ.] ℂ Rńdet
queſtioni ⁊ diſtinguit de vno numero:qꝛ vnū numero du
plex eſt in actu ⁊ in potentia.In actu qdem vt Socrates ⁊
Callias:qa qlibet hoꝝ eſt vnus pꝑter formā vnam.tale ꝙ
vnū numero īpoſſibile eſt reperiri in pluribꝰ.Sed vnū nu
mero priuatione ⁊ potētia bene pōt pluribꝰ in eſſe.[Qđ nō
hꝫ.] ℂ Solonē declarat ⁊ oſtdit ꝙ mā eſt vna numero et
cōis pluribus.vna numero qdeꝫ p h qa caret formis indi-
uidualibus qbus numeret ⁊ plurificetur.cōis ꝯo qa caret

vna forma qua res dicatur vna numero ⁊ non per formaꝫ
cōmunem: ſicut genus. ergo ſm carentiā formarum indiui
dualium eſt vna numero: dēpta enim cauſa pluralitatis re-
linquitur vnitas. Scōm carentiaꝫ vō forme indiuiduae eſt
cōmunis pluribus: quoniā res eſt vna per vnam formaꝫ:
qa dempta cauſa vnitatis relinquitur pluralitas. ⁊ commu
nitas. ergo mā eſt vna numero ⁊ cōmunis pluribus. ⁊ ſolū
fundamētuꝫ eſt qꝛ eſt ens in potentia. [Forme eni.] ¶ Sꝫ
circa dicta mouet. q. quoniā ſimilr erit de vlibus. naꝫ vlia
ſunt entia in potentia. ergo qdlibet vniuerſale erit vnum ⁊
cōmune ſicut mā: aſcedēs pbatur. qꝛ ſcire vle eſt ſcire in
potētia. ⁊ hoc pro tāto qꝛ vle eſt ens in potentia. ergo vle
erit vnum numero ⁊ cōmune ſicut mā. [Coniūctio igitur.]
¶ Rñdet q̄ cōmunitas vlis ⁊ materie differunt: qꝛ vni-
tas rei vlis eſt extra aīam in potētia: qꝛ rōne forme que ē
vniuerſale potentia. Sed vnitas materie eſt pp priuatiōeꝫ:
qa nō intelligit talis niſi ,ppter ablationē formarū: mō pri
uatio eſt ens rōnis ⁊ non eſt ens extra animam. [Materia
igitur.] ¶ Corollariuꝫ cōcludit ⁊ dicit. mā igitur non habet
eē extra aīam ſm hunc intellectum. ſ. inquātum cōis oībus
generabilibus ⁊ corruptibilibus. quādo non intelligitur ſic
niſi ſm priuationē: mō priuatio eſt ens in aīa. [Et qūo ita.]
¶ Soluit q. qa ſi ſic, tunc mā nō differt a priuatiōe nec eſt
ens extra aīam. Rñdet q̄ differt a ꝑuatione ⁊ eſt extra aīā
mā inquātuꝫ ſubiectū indiuidui ſenſibilis qd videt ⁊ nō ,p-
pter illud qd intelligit ex ea. i. ,ppter priuationē. ergo inquā-
tum ſubiectū eſt ens extra animā. ſed inquātum priuata: eſt
ens in aīa. [Et hec.] Nunc declarat qualiter ſe habeāt eius
dicta hic. ⁊ inquit. ⁊ hec eſt perfecta imaginatio materie eo
qꝛ ſcitur eius vnitas ⁊ eius cōitas: ⁊ per cōſequēs eius nā. ⁊
hoc expreſſe nunq̄ dixit Ariſto in aliquo loco ſed inuenit
ex eius verbis: ſupra quibus dicit Joānes, ⁊ hoc eſt veruꝫ:
qꝛ in ꝑmo metaphyſice dicit. q̄ in fundamēto nature nihil
eſt diſtinctū. ⁊ Auerroes cōmēto 17° ibidē declarat qualr.
⁊ 7° huius dicit q̄ ipſa nec eſt quid, neqꝫ quale, neqꝫ quātū,
neqꝫ aliquid alioꝝ qbus diuiſum eſt ens. Ex his duob⁹ pōt
ſumi ſententia Auerrois de mā. Ego autē ex alijs locis col-
ligo intellectum Auerrois de mā. dicit enim Ariſt. 8. meta-
phyſice. neqꝫ omnis mā eſt: ſed quoꝝ generatio eſt ⁊ tranſ-
mutatio: vbi Auer. cōmen. 14. dicit. ⁊ ex hoc verificatur q̄
prima mā rerū generabiliū ⁊ corruptibiliū eſt eadem. ſ. qꝛ
omnia generabilia ⁊ corruptibilia alterant adinuiceꝫ. ⁊. 10.
huius dicit. mā enim negatione oſtendit. vbi Auerro. com-
mento. 24. ideꝫ colligit. Jd ergo inuenit ex verbis Ariſto.
nō tamē ita explicate atqꝫ ita colorate ſicut dicit Auerroes.

Digreſſiones.

¶ Sed circa dicta ſunt queſtiones non pauc. Prima ſi ma
teria eſt cōmunis pluribus (vt dicit Auerroes) ergo predi-
catur de pluribus. cōſequens eſt cōtra Auerroem ꝑmo hu-
ius cōmento. 17. ⁊ cōtra rōnē: qꝛ ſi predicat de pluribus:
vel predicatur in qd vel in quale: ſi in quid erit genus: ſi in
quale erit dīa. ¶ Scdo dubitat. qa ſi genus eſt ens ex aīā
mā in potētia. ergo qūqꝫ erit ens extra aīaꝫ in actu: qꝛ fru
ſtra eſt illa potentia que non reducit ad actum. ꝑmo celi.
¶ Tertio q̄ro qūo forma eſt fundamētuꝫ vniuerſalitatis:
vel qꝛ ipſa forma ⁊ vle idem ſimpliciter: vel qꝛ forma gñat
vlitatē: qd eſt falſuꝫ: qꝛ intelligēs gñat vlitateꝫ. ¶ Quarto,
cuilibet enti poſitiuo debet vnitas poſitiua: qꝛ eadē rō en-
tis ⁊ vnius entis: vt 4° hui⁹ ſcribit. ſꝫ mā eſt ens poſitiuꝫ:
qꝛ ſubs ⁊ illius ſpēs. vt per diuiſionē ſuperius poſitā in te-
xtu pꝫ. g̃ ⁊ vnitas ēt erit poſitiua. ¶ Quinto, qꝛ tūc mā eēt
vna numero priuatiue ⁊ plures numero. vna qdeꝫ qꝛ caret
pluribus formis quib⁹ diuidat. plures vō qꝛ caret vna qua
vnificet. g̃ vna ⁊ plures. ¶ Sexto, tunc per idē dici poſſet
vna ſpecie priuatiue ⁊ vna genere: qa caret plurib⁹ formis
ſpecificis qbus ſiat multa. ¶ Septio, vī falſum qd dicit. ſ.

q̄ priuatio ſit ens in aīa: qꝛ principiū tranſmutationis rea
lis eſt reale. mō priuatio eſt ꝑcipiū gñationis ⁊ corruptio
nis realis vt pdiximus: q̄re erit reale quoddā. ¶ Prima Solōes
quidē ſoluit Auerro. 7° huius cōmētis. 23. ⁊. 24. ⁊ 8° huius
cōmento. 6. ⁊. 9. metaphyſice cōmēto. 12. ⁊ videtur mihi q̄.
ſua ſolo conſiſtit in hoc q̄ mā poteſt ſumi dupl'r. Uno mō
vt pars: ⁊ ſic nō predicatur niſi de ſeipſa. Alio mō vt totū.
verbi grā. pro materiato, ⁊ ſic predicatur de pluribus qꝛ de
oībus gñabilibus. quodlibet enim gñabile eſt materiatuꝫ.
¶ Tunc ad auctoritatem dico q̄ mā nō ꝑdicat in qd ſꝫ in
quale: qꝛ nō eſt quidditas nec ps qdditatis ſed additūꝫ ei:
⁊ ſic ꝑdicatur in quale: qꝛ ꝑdicat aliqd extra eſſentiaꝫ: qꝛ g̃.
dicit mām non ꝑdicari: dicit mām non ꝑdicari ad modum
generis. ſ. in quid. nec ,ppter hoc eſt dicere: qꝛ nō predicatur
in quale eſſentiale vt dīa. Secūda tollit. qꝛ non opꝫ q̄ oē
in potentia reducat ad actū eodē mō quo fuit in potentia:
⁊ ideo vult dicere Auerroes q̄ vle extra animā acceptum
actu eſt ſingulare: potentia vō vniuerſale: mō non oportet
vt tale fiat vniuerſale extra animam. ¶ Ad tertiam rñdet
Auerroes ꝑmo huius cōmento. 27. q̄ forma dicitur funda
mentum vniuerſalitatis propter tria. Primo, qꝛ ,ppter for-
mam repertam in cōpoſito intellectus cōcipit compoſituꝫ
vniuerſalr. Scdo, qꝛ vniuerſale nō eſt niſi forma concepta
ſub rōne toti⁹ abſqꝫ ꝯditionib⁹ māe. Tertio, qꝛ a forma eſt
ꝑdicatio eſſentialis. ergo forma dicitur fundamētū vniuer-
ſalitatis ⁊ per cōtrariū ꝑuatio vt vides. ¶ Ad quartaꝫ mi-
hi videt eſſe dicendū q̄ vnitas numeralis materie pōt cō-
parari ad ſubiectū remotum: vtpote ad eſſentiaꝫ māe ⁊ ſic
dicitur poſitiua: vel ad ſubiectū ,pximuꝫ: vtpote ad priua-
tionē mediante qua intelligit materia vna: ⁊ ſic vnitas eſt
priuatiua. ¶ Ad quintā, Auerroes cōcedit totum: eſt enim
materia vna numero ⁊ plures numero: ⁊ dicit hoc non eſſe
inconueniens in ente in potentia: ſed bene eſſe incōueniens
in ente actu. vñ vnum priuatione ⁊ plura priuatione nō op
ponuntur, ſed bene vnus poteſt eſſe ⁊ plura. ¶ Ad ſextam
cōceditur totum. poteſt enim dici vna ſpecie per priuatio-
nem plurium formarum ſpecificarum ⁊ vna genere ſimi-
liter. Sed Auerroes non expreſſit hec propter breuitatem.
¶ Ad vltimam dōm q̄ priuatio formaliter eſt ens in aīa
tm̄. ſed fundamentaliter eſt ipſa potentia materie. mō non
eſt inconueniens aliqd eſſe principiū per accidens trāſmu-
tationis realis ⁊ eſſe ens in aīa: ⁊ tu vide alios: ex his pꝫ to-
ta ſententia Auerrois de materia. plura dici poſſunt: ſꝫ hec
ſatis. [Si igitur.] ¶ His expeditis venit ad expoſitionem
verborum Ariſtotelis. ⁊ ꝑmo premittit vtilitatē expoſitio-
nis ⁊ hoc ex quattuor. primo, qa facit intelligere eſſe māe qd
eſt valde difficile. 2°, qꝛ eſt ,pprium huius ſcientie. naꝫ phy-
ſicus declarat eſſe materie p trāſmutationē: metaphyſicus
per ordinem ad formam: ⁊ propterea hic ſermo eſt ,pprius
metaphyſico. 3°, quia nullus pōt intelligere eē materie niſi
mō iſto. 4°, qꝛ quo verba Ariſto. inſpexeris inuenies hanc
expoſitioneꝫ non remotā ab eis plus alijs quinque: ⁊ dixit
quinqꝫ qꝛ reuera quattuor ſunt: ſed quia dixit q̄ intelligit h̄.
in loco ei⁹ quod diceret q̄ eſt aliqua ſubſtātia: ,ppterea vo
cat expoſitiones eſſe quinque. ſed reuera quattuor ſunt quia
illa quinta cadit in vno verbo tm̄. [Et ſm hoc.] ¶ Nūc ve
nit ad rem. Ubi primo debes ſcire q̄ apud Auerroem ma
teria nullum hꝫ eſſe de ſe: ſed eſſe eius eſt in comparatione
⁊ ordine ad formam eo qꝛ mā dependet in eſſe ⁊ conſerua-
ri a forma. Utrum vō forma dependeat ſic a mā: alibi di-
ximus. opꝫ g̃ ſupponere q̄ mā nec eſt ens, nec qd, neqꝫ q̄-
le, nec aliqd alioꝝ ꝑdicamētoꝝ niſi pp formā. Et ad h̄ ſup
ponēdum ꝑcepit Auerroes mām eſſe vnā numero ꝑuatio-
ne forme ⁊ cōem etiā: ⁊ hoc ad demōſtrationem intelligere
totum eſſe māe eſſe ,ppter formā vel ordinē ad illā: h̄ ergo

ꝓmiſſo:facile eſt exponere verba Ariſt.dicit enim mã eſt B
aliqd extrīſ apparere hoc eſt ipſa ꝓportione ad formã.naꝫ
ipſa ſm ſe nullū hꝫ eſſe niſi vel ꝓpter formam vel ꝓpter
ordinē ad formã.[Et qꝛ eſſe.]❡ Exponit ſecundam ꝑtem
textus:ꝛ vult q̄ dicit cām ꝓximi verbi:ꝛ inqt.nam quecūqꝫ
ſunt caſu.i.quorūcūqꝫ eſſe eſt in ꝯtactu ꝛ comparatione ad
aliud ꝛ non ꝯnãlitate.i.ꝛ nõ forma.i.ꝛ eius eſſe nõ eſt forma:
eſt mã ꝛ ſubm.nam ſola mã eſt per eius eſſe in cõparatiõe
ad aliud.Barbara aūt trãſlatio queꝫ Auerroes cõmentat
aliter hꝫ ſed in id redit:ꝛ ꝓpterea aſſumpſi noſtram literam.
[Et q̄ſi intendit.]Epilogat expõnem ꝛ vult ꝙ per oia hec
Ari.inuit eſſe mãe:ꝛ q̄ ipſa nullam hꝫ eſſe niſi in cõpatio-
ne:ꝛ ſic per ꝯtactum itelligit compationem:ꝛ per ꝯnãlitatē
itelligit formã:ꝛ tu applica totum hoc verbis ſuis.❡ Sed
dubitat.nã hec expõ nõ differt a pma Alexandri: vt pꝫ in-
tuenti.❡ Dicendū q̄ q̄tuꝫ ad modū exponēdi nõ differt:
ſed bñ q̄tum ad rem expoſitam.nã Auerroes voluit Ariſ.
per hec dare itelligere eſſe mãe ꝛ nõ Alexander.Sed quõ
mã depēdeat a forma ꝛ non ecõuerſo:alibi enucleauimus.
nunc vero hec ſupponēda ſunt:qꝛ ex 2° auſcultationis phyſi
ce clare habeat.[Et forte intendit.]Dat ſcḋam expõnem:ꝛ
hanc vocat manifeſtiorem ſm verba:ꝛ vult q̄ Ariſt. innuat
dr̃iam iter formã ꝛ mãm.nam mã eſt ſenſibilis ꝛ forma in-
telligibilis:ꝓpterea mã ſenſu ꝑcipit ꝛ forma vero itellectu.ꝛ
iuxta hoc exponit ſcḋam ꝑtem.ꝛ quaſi dicat.nam quecūqꝫ
ſunt caſu ꝛ nõ ꝯnãlitate.i.forma ſunt mã ꝛ ſubiectum:id eſt
ſunt mãe ꝓxime que dicunt ſubiectuꝫ:ꝛ quaſi tangit elemē
ta.elemēta enim ſunt ꝯtacta ꝛ nõ ſunt vnũ in forma.ꝛ pro-
pterea ſunt materie ꝛ ſubm.i.ſunt materie actu ꝛ ꝓxime.ꝛ
ꝓpterea hic ſermo verus ſolū de materijs ꝓximis.nã hec
ſunt ſenſibilia ꝛ ꝓprie apud nos nota.[Et dicit ſm ꝯtactū.]
Tūc ponderat verbū cur.ſ.Ariſt. dixit quecūqꝫ ſunt caſu ꝛ
nõ miſtione.R̃ñdeo qꝛ tactus eſt cõior:qꝛ eſt tam miſtorū
in vna forma q̄ vnitoꝝ ſed non in vna forma.vt ergo vte-
ret̃ ſmone vniuerſaliori:dixit tactu.Sed dices. Tunc hec
expõ non differt a tertia Alexandri.Reſpõdet vt ſupra:q̄
quãtum ad modū exponendi eadem ſunt.nõ aūt q̄tum ad
rem expoſitam.[Et cum dixit hoc.]Hoc reliquum cõmen
ti ꝑſpicuuꝫ eſt per ſe:ꝛ maxime ex expõne textus facta per
me:nec in hoc eſt aliqua vtilitas.

Quapropter vtiqꝫ non male Plato
ait:qꝛ ſpecies ſunt quecunqꝫ natura.
Siqdem ſunt ſpecies : alie ab his vt
ignis:caro:caput:omnia enim mate-
riã ſunt: ꝛ maxime ſubſtantie vltima.

❡ Quaſi corollarie ꝯducit q̄tum ad quid Plato bene dixit
vbi debes ſcire q̄ ꝯditionalis eſt duplex : quedam neceſſa-
ria neceſſitate rei:ꝛ quedam nec̃ia neceſſitate illatiõis:ꝛ po-
teſt addi tertia que eſt neceſſaria ſm rem ꝛ illationem . qui
ꝯcedit ergo ꝯditionalē neceſſariaꝫ vtroqꝫ modo bñ:aut qꝛ
ſimplr ꝛ ex toto verum ponit.qui vero ꝯcedit hypotheticaꝫ
neceſſariã vno mõ tm̃ nõ male dicit:qm̃ dicit ꝑtem verum
ꝑtem falſum.ꝛ hoc Plato ꝯcedit.Ponit enĩ hanc hypothe-
ticam:ſi idee ſunt:forme nãles debent eſſe tales idee:ꝛ non
forme artificiales.modo hec hypothetica ē neceſſaria vno
mõ.i.ſm ꝯſñaꝫ ꝛ nõ ſm rem:ꝛ ideo nõ male ait Plato:in-
quit.quapropter vtiqꝫ nõ male ait Plato ſpẽs eē quecūqꝫ
natura ſiqdem ſpẽs ſunt alie ab his.Dixit aūt Platonē nõ
male dicere ſed nõ dicit ipſum bñ dicere:vtens inuida lau-
datione:qm̃ Plato dicit hypotheticam vno mõ tm̃ veraꝫ
ꝛ nõ vtroqꝫ modo . exemplum ſubſcribit eoꝝ a qbus ſpẽs
debēt eſſe alie:ſi debēt eſſe idee.d.vt ignis:caro : caput.Cau-
ſas cām ſubſcribit:oia enim mã ſunt ꝛ maxime ſubſtantie
vltime.q̄ſi dicat q̄ ſublatis formis ꝛ poſitis illis in abſtra-
ctione vt Plato.inqt:oia reliq̄ ſunt vltima mã maxime ſub
ſtantie que induiduū dr̃.qm̃ vt in p̄ntis dr̃ ꝓprie ꝛ p̄ncipa-
liter ꝛ maxime ſubſtat.Sed de hoc dicet̃ in cõmento.
❡ Dixit Alexander.]Que dicit continuando patent.Debes Cõ.15°.
ſcire q̄ ſermo Ariſt.põt duplr̃ itelligi.Uno modo q̄ Pla-
to velit formas ipſas nãles compoſitoruꝫ eſſe abſtractas.
Alio mõ q̄ Plato velit formas formaꝝ ſubſtantiaꝝ ꝯpoſi
tarum eē abſtractas:ꝛ ꝓpterea dat duas expõnes. Prima
ſupponit Platonem ſentire p̄mum itellectū. 2ª vero ſuppo-
nit 2m itellectū.differūt ergo he expõnes:qm̃ p̄ma vult ſ̄m
Platonē ipſas formas ꝯpoſitoꝝ eſſe ſeꝑatas.ſcḋa vult ipſa
rum formas exiſtere ſeꝑatas.[Dicit ꝛ erit.]Docet ꝯſtruere
verba ꝛ debes ſcire q̄ textus barbarus ſic ſtat(qꝛ iſta ſi fue-
rint alio mõ:ſunt oia que exiſtunt ſm nãm)vult mõ Auer
roes q̄ ſiue primo ſiue ſcḋo mõ exponat̃ textus:lr̃a dꝫ legi
tranſpoſite.vꝫ.q̄ hec particula iſta conſtruat̃ cum ly ſunt ꝛ
ly forme ſubintellecte conſtruat̃ cum ly fuerunt alio mõ.i.
ſi forme habent eſſe:ꝛ hoc modo certe legit̃ in tranſlatione
noſtra vt vidiſtis : ꝛ verba Auerrois (vt puto) ſūt corrupta
hic ex ignorãtia verboꝝ eiꝰ.[Et omnes.]Reducit totã ſen
tentiam in duo.nam opinio Platonis poteſt dupliciter itel
ligi.Uno mõ q̄ ipſe ſubſtãtie que ſunt forme ponantur ab
ſtracte:vt forma aque ꝛ forma ignis ꝛc̃.ꝛ ſic itelligit prima
expoſitio.Alio mõ vt intelligat Plato formas formaruꝫ.i.
vniuerſalia formaꝝ eſſe abſtractas.vtputa vniuerſale ho-
minis ꝛ vniuerſale leonis ꝛc̃.ꝛ ſic intelligit ſecunda expoſi-
tio.Prima ponit tm̃ ſpẽs indiuiduoruꝫ ſeparatas. 2ª ponit
vniuerſalia ſpẽrum eſſe ſeꝑata. Ambe ergo expõnes vere
ſunt in ꝑte pro quãto ſolum in formis nãlibus loquuntur:ꝛ
nõ in artificialibus.[Duo enim.]Ponit conuenientiam ꝛ
differentiam inter has expõnes.Cõueniētia eſt qꝛ ſunt pro
pinque q̄tum ad hoc q̄ nõ male dicunt excludendo artifi-
ciales formas.differunt vero:qꝛ p̄ma perſcrutatio eſt nãlis.i.
vtrum forme compoſitoꝝ abſtracte ſint.Sed ſcḋa eſt me-
taphyſica.i.vtrum forme abſtracte ſint alie a formis ſenſi-
bilibus:qm̃ tractare de diſtinctione ꝛ differentia eſt ꝓpriū
metaphyſici.[Et ex hoc ſm Alexandrum.]Literam illaꝫ
duplr̃ exponit Alexander.Uno mõ vt excipiat adhuc hec
a ꝓpõne Platonis.vꝫ.ignis:caro:caput:ꝛ cetera membra.ꝛ
ſic forme nãles ſūt idee:exceptis illis que ſunt velut partes
alioruꝫ integrales:ꝛ ſic habet̃ prima expoſitio. Uel poteſt
intelligi vniuerſalius vt excipiantur quecunqꝫ ſunt vt ma-
teria:vt itelligatur forme naturales ſunt abſtracte:exceptis
illis que ſunt vt materia.[Intelligēda eſſet.]❡ Debes ſci-
re q̄ litera barbara ſic iacet:ꝛ hec ſubſtantia eſt illud quod
eſt maius valde:ꝛ illud poſtremum ꝛ indiuiſibile.p̄ma ex-
poſitio itelligit per ſubſtantiam compoſitū:ꝛ per illud itel
ligit mãm:quaſi dicat ꝛ hec ſubſtantia.i.ꝯpoſita eſt maius
valde:ꝛ illud.i.mã eſt poſtremum ꝛ indiuiſibile.ꝛ hãc Ale-
xander vocat corpus cõe.poteſt 2° mõ itelligi ꝑ ſubiectuꝫ
miſtum:ꝛ per illud elta vt ſit ſenſus:ꝛ hec ſuba eſt illud qd̃
eſt maius valde:hoc eſt miſtum eſt nobile:ꝛ illud.i.elemen
tum eſt poſtremum ꝛ indiuiſibile.Iuxta hec certe põt eligi
bonus intellectus in verbis grecis poſitus. lege ergo ſic:q̄-
propter vtiqꝫ non male Plato ait ſpecies eſſe quecunqꝫ na
tura:ſiquideꝫ ſunt ſpẽs alie ab his que ſunt alioꝝ materie:
vt ignis:caro:caput.nam oia ſunt mã vltima ꝛ eius ſubſtã-
tie que maxime eſt. Ignis enĩ ē mã vltima miſti ꝛ caput ꝛ
reliqua quare exceptio debet fieri ab his:ꝛ quantū ad hoc
ponit textum ſuū Alexander.[Dicit Alexãder.]❡ Sꝫ du
bitat̃.nã elementa ꝛ talia non ſunt mã vltima maxie ſube.
❡ R̃ñdet q̄ per mãm vltimã non itelligit indiuiſibilem.
Cuius cauſam dicit ipſe Auerroes:qꝛ Ariſto.comparat in-
ter ſubſtãtias compoſitas ꝛ actu entes.Intelligit ergo ma-

teriam vltimam.i. primã que dicitur vltima compoſitione ⁊ prima reſolutione. Quantum ergo ad duo Plato bene dicit.ſ. ꝙ forme artificiales non poſſunt eſſe idee: ⁊ ꝙ forme naturales poſſũt eſſe idee ſed nõ omnes: ſed ſole he que nec ſunt mã nec partes integrales alicuius totius. ⁊ hoc qꝛ talia nõ poſſunt exiſtere per ſe. Sed ꝗ̃tum ad reliqua male dicit: qꝛ̃ reuera idee non ſunt neq; dari poſſunt vt plurimis argumenta oſtendunt. ⁊ ꝓpterea recte inquit Platonẽ non male dicere. ſed cum dixit ipſum bene dicere: pro quanto in parte verum dixit ⁊ in parte falſum.

Mouentes quidem igitur cauſe: velut prius facte exiſtentes. que autem vt ratio: ſimul. Quando enim ſanatur homo: tunc ſanitas eſt: ⁊ figura gree ſphere ſimul ⁊ erea ſphera.

¶ Accepit primo formas artificiales nõ poſſe ſeparari a cõpoſitis: et ꝙ ſi que ſeparari poſſunt ille ſunt naturales. adijcit ⁊ tertio ꝙ nec iſtud eſt vniuerſaliter verum: qꝛ nõ in formis que ſunt vel partes itegrales alicuius totius vel miſti. Nunc ergo vlterius oſtẽdere vult ꝙ nulla forma poteſt ſeparata eſſe. ⁊ vtif tali ſyllogiſmo. Omne ſeparatum ab aliquo preexiſtit generationi illius ⁊ remanet poſt corruptionem eius. Sȝ nulla forma preexiſtit generationi compoſiti: nec remanet poſt corruptionem eius. ergo nulla forma eſt ſeparata. maiorem tanꝗ̃ perſpicuam ſupponit: ⁊ minorem declarat per diiam inter cauſas mouẽtes ⁊ formales. Subtilauit autẽ ꝯcluſionem: qꝛ prius eam dedit intelligere. inquit. Mouentes q̃dem igit̃ cauſe ſunt velut prius facte. dixit, velut prius facte: qꝛ non ſemꝑ cauſe efficientes ſunt prius facte: qꝛ quandoq; ſunt ꝑpetue vtraq; ex parte: que autẽ vt ratio.i. cauſe formales ſunt ſimul.ſ. cum ipſis factis. Cuius probationem ſubſcribit per exempla.d. quando enim ſanatur homo, tunc ſanitas eſt etiam ⁊ non prius nec poſt. Et figura gree ſphere tunc eſt quando ſimul eſt erea ſphera. patet ergo veritas minoris.

Cõ.16m. ¶ Cum declarauit.] Auerroes videtur velle Ariſto. ex principali propoſito declarare differentias inter cãm formalem ⁊ agentem: ⁊ hoc nulla alia cauſa niſi vt declaret naturam forme ⁊ nãm agentis: ⁊ certe expoſitio poteſt ſtare. Ego vero textum introduxi modo dicto ⁊ ꝓpter cauſam predictam: verba cõmenti perſpicua ſunt.

Si autem ⁊ aliquid manet poſterius: perſcrutandum eſt. In quibuſdam enim nihil prohibet: vt ſi eſt anima tale: non omnis: ſed intellectus. omnem naq; impoſſibile forſan.

¶ Minor habebat duas partes: ⁊ ꝙ nulla forma preexiſtit generatiõi compoſiti: ⁊ ꝙ nulla forma remanet per ſe poſt compoſiti corruptionem: ⁊ probauit primã partẽ per differentiam datã inter agentes cauſas ⁊ formales. Nunc ergo de ſecunda vult ſe excuſare: lȝ addat quandam veritatem ꝗ̃ primo aſpectu apparet: ⁊ inquit. Si autem ⁊ aliquid.ſ. de numero formarum manet poſterius: hoc eſt poſt compoſiti corruptionem: ꝑſcrutandum eſt: opponit tñ id qđ ꝑmo videtur aſpectu ⁊ inq̃t. In q̃buſdam enim nihil prohibet: exponit in q̃bus ⁊.d. vt ſi eſt aĩa tale non oĩa ſed intellectus: omnem naq; ſeparari eſt impoſſibile forſan. Sed quõ intelligitur textus iſte in cõmento aperte diſputabitur: quoniam expoſitor contradicit Auerroiſtis.

Cõ.17m ¶ Dicit Alexander.] Proponit q. Ariſto. ⁊ fundamentum q. eſt ergo queſtio. Utrum aliqua formarum remaneat poſt compoſiti corruptionem. [Deinde narrauit.] Ponit fundamentum q̃õnis ⁊ cõponit̃ ſic. aĩa ſeu intell's hoĩs eſt forma hoĩs: aĩa ⁊ intell's hoĩs remanet poſt corruptionem hoĩs. ḡ aliq̃ forma manet poſt corruptionem cõpoſiti. [Sed non.] Rñdet Alexander ꝑ verba Ariſt. Ubi debes ſcire ꝙ partes aĩe rõnalis quedam ſunt depẽdentes in eẽ ⁊ in conſeruari a mã vt aĩalis: concupiſcibilis: ſenſibilis ⁊c. Silr intellectus mãlis qui dĩ virtus aĩe apud Alexandrum: quedã ſunt nullo mõ dependentes a mã ⁊ corpe: vt intell's adeptus ⁊ intellectus agẽs: ⁊ tales remanẽt poſt corruptionem: vt in 3° de aĩa dictum eſt. Tunc cõſtrue lr̃am ſic: vt ſi eſt aĩa tale non oĩa.i. non tota ſed intell's ⁊ itelligitur adeptus vel agẽs: omnem naq; ĩpoſſibile eſt forſan ſeparari. addit tñ cur Ariſto. adijcit forſan. ⁊ vult qꝛ eſt ꝓprium alterius libri. [Et hoc qđ dicit.] Nunc declarat põnem Alex. ⁊ vult ꝙ apud Alexandrum ſit triplex itellectus: ⁊ forte quadruplex. Unus eſt intellectus agens eternus. ⁊ vnus mãlis eductus de potentia mãe. ⁊ tertius compoſitus aliquo mõ: ⁊ eſt itell's in habitu: vt diximus 3° de aĩa. quartus eſt intell's adeptus qui ẽ ipſe intellectus agens vt cognitus a poſſibili. vult modo Alexãder verbum Phĩ eſſe verum ſolum de adepto. hic enim ĩ naſcit̃ hoĩ de nouo: ⁊ tñ non corrũpit̃ hoĩe corrupto: ſed poſterius remanet. [Sed nõ eſt.] Recitata poſitiõe Alex. narrat põnem Themiſtij ⁊ Theophraſti: ⁊ ponit omnes propoſitiões quas ꝯceſſerũt hi. Prima, intell's mãlis remanet poſt hoĩs corruptionẽ. 2ª, intell's agẽs eſt quaſi forma intellectus mãlis. ⁊ nõ dicunt abſolute eſſe formã qꝛ hȝ modum forme: vt dixit in 3° de aĩa. ⁊ ꝓpterea vocat̃ compoſitum ꝗ̃ſi ex mã ⁊ forma. 3ª, intellectus agens creat intellecta vno mõ ⁊ recipit alio mõ. creat q̃dem per ſe inꝗ̃tum intellect⁹: ⁊ recipit eas per accñs inꝗ̃tum ꝯiungit̃ itellectui poſſibili qui recipit eas: ⁊ ſic recipit eas per accidẽs. [Nos autem.] ¶ Epilogat oĩa que dixit in libro de aĩa breuiter: ⁊ ponit multas ꝓpõnes breuiter: que ad longum ſunt declarate in 3° de aĩa. quarum ꝑma eſt. Intellectus agẽs eſt quaſi forma intellectus mãlis. Tum qꝛ hȝ rõnem pfecti ⁊ intellectus mãlis hȝ rõnem ipfecti. Tum qꝛ ꝯiungitur ei aliquo mõ: lȝ nõ mediãte diſpõne q̃ditatiua ⁊ ꝗ̃litatiua: ⁊ ꝓpterea non dĩ vera forma ſed quaſi forma. 2ª eſt, ꝙ itell's agens agit intellecta per ſe ⁊ recipit ea per accidens: pro quãto copulat̃ intellectui poſſibili qui per ſe recipit illa. 3ª, intellectus mãlis eſt gñabilis ⁊ corruptibilis vt dicet̃. 4ª, itell's in habitu hȝ ꝑtem generabilem.ſ. phantaſmata ipſa: ⁊ ꝑtem incorruptibilem.ſ. itellecta ipſa vlia. dictum eſt enim ꝙ corrumpitur ꝗ̃tum ad id per qđ eſt ens verũ: ⁊ eternum ꝗ̃tum ad illud per qđ eſt vnum entium in mũdo. ⁊ qꝛ dixit ꝙ itell's mãlis eſt corruptibilis declarat quõ ⁊ vult ꝙ corrũpat̃ ꝗ̃tum ad actionem ⁊ nõ ꝗ̃tum ad eſſentiam. 5ª, intellectus mãlis ab extrinſeco itrat nos: qꝛ̃ non reducit̃ ex ſemine ſed deforis aduenit. ꝙ autem intellectus mãlis veniat deforis: ſupponit. [Si enim eſſet.] Quia accepit ꝙ intellectus materialis reſpectu agentis eſt velut locus ⁊ nõ quaſi materia. potius enim aſſimilat̃ loco ꝗ̃ materie: qꝛ̃ mã eſt res indiuidua. Sed intellectus mãlis eſt res vlis. ¶ Amplius, mã dependet a forma: ſed itellectus mãlis nõ depẽdet qꝛ eſt etern⁹: ⁊ propter multa alia que dixit in cõmento 6° tertij de anima. [Et ſi actio.] Probat ſcḋam partem.ſ. ꝙ ipſius itellect⁹ agentis opatio eſt corruptibilis put copulat̃ poſſibili: qꝛ ſi non: erit ergo eterna. ſed in eternis actio eterna eſt eius ſubſtantia: vt dicet̃ cõmẽto 51°. ergo erit ſubã itell's. Tũc vltra ſi actio hec erit ſubã eius. ḡ ſemꝑ erit ꝯtinuus ipſi itellectui mãli: ⁊ quo ad ſubãm ⁊ quo ad opationẽ: cum ſubſtãtia ei⁹ ⁊ opatio idem ſint. [Sed quõ.] Ponit ḡ quõ nr̃a opatio eſt corruptibilis vbi inuit talem diſtinctionem ꝙ ipſius intellectus agentis opatio duplex eſt. vna eſt illius vt agens eſt: ⁊ hec eſt creare intellecta: ⁊ talis debetur ſibi in principio

quo itellectus poſſibilis incipit perfici in nobis:alia eſt ei⁹ vt forma eſt.⁊ hec eſt ipſemet intellectus agens vt copulaꝛ ipſi poſſibili:⁊ hec debeꝛ ei in fine.ſ.quādo intellectus mālis adeptus eſt totū intellectum ſpeculatiuum.ergo vult ꝙ actio eius prout copulaꝛ cum māli in ꝑncipio ſit alia a ſubſtantia eius.Actio ꝯo ei⁹ put copulaꝛ in fine eſt ſubſtātia ⁊ forma aliꝫ nō ſibi.[Et ideo.] ℂ Corollariū/qꝛ actio agentis eſt alia ab eius ſubſtētia : ideo fuit poſſibile vt aliquod eternum vtpote itellectus poſſibilis intelligat aliqḋ corruptibile.ſ.virtute agentis de nouo abſtrahentis.[Si igitur.] ℂ Dis declaratis vult declarare qd ſit proſperitas ⁊ quādo:vbi debes ſcire ꝙ donec remanet aliqḋ ꝓducibile faciēdum:ſemꝑ agens hꝫ potentiam actiuam . Qm̄ cuilibet potentie paſſiue correſpondet actiua.ergo per ↄuerſionez per contrapoſitionē ſi nullum eſt ꝓducibile:nulla erit potentia actiua in agente : quare quō oīa ſpeculabilia ⁊ intelligibilia ſunt actu intellecta nihil remanet amplius ꝓduci.ergo ceſſat potentia ab agente:⁊ per ↄñs deſtrueꝛ hec actio:que eſt alia ab eo. Eſt ergo ſupponēdum intellectum agentē qñqꝫ remanere abſqꝫ actione que eſt alia ab eo ꝓpter rationem dictam.[Et tunc.] Nunc arguit:poſito caſu ꝙ actio hec ceſſet:aut nō intelligemus omnino per hunc itellectum:aut intelligemus per eius ſubſtantiaꝫ.ſed eſt impoſſibile vt aliq̄ hora non itelligamus per ipm aliter eſſet ocioſus.ergo itelligemus per ipm inqꝫtum eius actio eſt eius ſubſtantia.⁊ h̄ eſt vltima ꝓſperitas.ſ.vt itelligamus per eius ſubſtantiā/ſicut ipſe itelligit ſe.ℂ Sed quid ſit iſte itellectus agens per cuius eſſentiā intelligimus.Utrum deus vel aliq̄ intelligētia inferior:dictum eſt 3° de aīa ⁊ in libro nr̄o de intellectu. Amplius/vtrū felicitas ſit ipſe itellectus:an aliqḋ medium quo vnimur ipſi itellectui:dictuꝫ eſt ibidem.Adhuc etiam quō ↄueniemus ad hec qñqꝫ ⁊ quibus:diximus ibidem.hec enī dicta ſunt in trāſcurſu ⁊ tranſitu ⁊ per modum epilogi.

ℂ His viſis veniamus ad verba textus.videꝛ enim ex textu ſumi ↄtra Auerroem rōnalem aiam non preexiſtentēz corporib⁹:vt dicit Auerroes:qui ponit eaꝫ eternam a pte ante ⁊ poſt ⁊ vnam.Qm̄ quātum ad hoc ↄuenit cum verbis Ariſtotelis.⁊ videꝛ remanere poſt hominis corruptionem:qm̄ quantum ad hoc differt ab aliꝭ.ergo ex textu aperte ſumitur ꝙ incepit ⁊ nō deſinit.Inqt enim. In quibuſdam enim nihil ꝓhibet vt ſi eſt aīa tale non omnis:qꝛ nō quelibet:qꝛ non ſenſitiua,nec vegetatiua ſed intellectus.i.ſed ſola rōnalis.vocat enim itellectum aiam rōnalem:omnem nāqꝫ animam ⁊ ſenſitiuā ⁊ vegetatiuam ⁊ rōnalē ſeparari eſt forſan īpoſſibile.Ecce quō aperte ſumiꝛ rōnalis aīa incipere:quēadmodum ⁊ alie forme ⁊ remanere:⁊ in hoc differt ab eis. ⁊ in hoc gloſſa multum letaꝛ expoſitor contra Auerroez:ſꝫ pace ſua dixerim.ipſe nō ꝑcipit verba nec ſenſum verboꝝ Ariſtotelis.lꝫ enim pō ſua ſit veritas:nec ſumus : nec voluntas:nec appetimus ↄtradicere veritati.Sed in hoc eſt falſitas ꝙ ipſe credit talem veritatem eſſe in verbis Ariſtotelis hic ⁊ alibi.Adſunt etiaꝫ aliꝭ ꝑclariſſimi theologi:qui Ariſtotelem in tali queſito eē ſemper dubium aſſerunt:ſed quocunqꝫ modo ſit ex verbis his nō colligiꝛ.Propterea debes

De aīa ⁊ ītellu apō Auerroē

ſcire ꝙ apud Auerroim rōnalis aīa non eſt compoſituꝫ ex intellectu agente ⁊ intellectu māli vt credit Joānes.hec enī eſt vera fictio nec ab Auerroi alicubi inuenī.ſed rationalis anima apud Auerroem eſt quoddā compoſitum ex parte ſenſitiua ⁊ pte itellectiua.Accipiaꝛ enim totum illud anime qḋ ex ſemine eradicaꝛ:⁊ ponatur loco partis mālis:⁊ totuꝫ id qḋ deforis aduenit loco partis formalis:⁊ ex his conſtituitur rōnalis anima conſtituens compoſitum in eſſe ſpecifico:⁊ plures ſm̄ numerum indiuiduoꝝ ſpeciei hominis lꝫ intellectus ſit vnus oībus.tale aūt ↄſtitutum incipit ſimul cum compoſito:quēadmodū omnes forme māles ⁊ aliqd eius remanet:vtpote intellectus : ⁊ in hoc differt ab aliꝭ:⁊ hec expoſitio multum conſonat textui.dicit enim in quibuſdam enim nihil prohibet vt ſi eſt anima tale non omnis h̄ eſt non tota ſed aliqd eius.i.intellectus.omnem nāqꝫ.i.totā nāqꝫ impoſſibile eſt forſan : qꝛ ſaltem ſm̄ ꝑtem ſenſibilem traduciꝛ ex ſemine.⁊ ꝙ hec ſit mens Ariſtotelis patet.nam Ariſtoteles nullibi ſumit intellectum pro anima.diciꝛ eniꝫ grece intellectus nus . anima ꝯo grece dicitur pſyche : nec alicubi viſus eſt variare terminos.⁊ hoc quia anima dī totum quoddam:intellectus ꝯo ꝑs eius vt in principio tertij dictum eſt:imo intellectus nō dī forma niſi equiuoce:vt dictum eſt in cōmento.Ex his apparet talem veritatem non colligi ex verbis Ariſtotelis.ꝗqꝫ idem ſit catholice dictuꝫ atqꝫ nullatenus ambigendum.

Alam itaqꝫ quis non oportet ꝓpter hoc eſſe ideas. homo enim hominez generat : qui ꝯo ſingularis ſingulariter aliquem. Similiter autem in artibus. medicinalis enim ars : ratio ſanitatis eſt.

ℂ Confutauit pōnem Platonis ⁊ declarauit q̄tū veritatis ↄtinebat. Nunc ḡ vult ſoluere arg͠m eius.erat aūt argumentum eius:qꝛ oē qḋ fit:fit ab vniuoco:ſed non pōt eſſe aliqḋ vniuocū niſi idee:ḡ opꝫ ideas eſſe.Soluit.d.palaꝫ itaqꝫ qꝛ nō opꝫ ꝑꝑ hoc/ſubaudi argumentū eē ideas.nam hō gñat hoiem:ſed qui ſingularis ſingulꝛ aliquez.etiam vlis vlem nec vlis particularem gñat.Silr autez in artibus ſubaudi opꝫ dici.nam medicinalis ars eſt rō ⁊ ſilitudo ſanitatis a q̄ fit.non ergo opꝫ ponere ideas vt res ꝓducanꝛ a ſili:quō inferius inueniaꝛ ſimile a quo ſuum ſimile ꝓducaꝛ .⁊ ſic poſitio Platonis nullo mō eſt neceſſaria:nec q̄tum ad poſitionem ipſam nec q̄tum ad argumentum poſitionis.

ℂ Cum declarauit.] Auerrois ↄuenit nobiſcum in exponendo Ariſtotelis textum:ſed vult ꝙ Ariſtoteles ꝓbet in litera ſuā ſolonē ex loco a ſimili.nam ſicut in arte ita in nā. ſed in arte omne qḋ fit:fit a ſimili ⁊ nō ab idea.ergo i nā oē qḋ fit: fit a quodam ſili hñte formā rei facte in potentia actiua.tu ꝯo ſcis iſtud nō eſſe ita:vt pꝫ in textu greco:ſed vtcunqꝫ totum eſt bonū.[Themiſtius.] Digreditur cōtra Ariſtotelis dicta.Et primo inducit Themiſtij poſitionem ⁊ argumenta Themiſtij.Themiſtius ergo opinaꝛ ꝙ idee ſint ſed quo pacto dicemus : vtiꝛ argumento ex eis que fiunt abſqꝫ patre ⁊ matre:vbi certuꝫ eſt talia fieri a ſili ⁊ nō a patre. ergo ab idea.Et huius argumentum ait Ariſtotelem fuiſſe oblitum.⁊ dixit argumētū nō bonū.[Et nos.] Remouet Themiſtius dubium.diceret eniꝫ qs talia aialia fieri caſu ⁊ nō ab agente ꝑ ſe:vt diximus cōmento.13.ℂ Contra arguit ⁊ ſylls eius eſt:oē id ante cuius gñationem procedit debitus ordo ⁊ debitus proceſſus nāe ſit per ſe ⁊ ab agente:ſed in oībus talibus ꝑcedit ordo ⁊ ꝓceſſus nature.ergo generantur ab agēte.minor pꝫ in aialibus factis ex ſemine.⁊ eodez mō pꝫ in animalibus factis ex putrefactione.nullum enim horum fit niſi ꝑceſſerit quedam reſultatio.i.diſpō habilis per quā ita hoc ꝙ nō id producaꝛ . vt pꝫ in animalibus ex ſemine generatis ⁊ ex putrefactione etiam.[Dicit ⁊ non decipiat.] Contra.qꝛ non vī ſimile in animalibus ꝑfectis ⁊ talib⁹ vilibus.ergo lꝫ animalia perfecta ꝓducanꝛ ordine ⁊ debito ꝓceſſu:animalia talia vilia non ſic : ⁊ ꝓpterea caſu ꝓducuntur.ℂ Contra arguit:qꝛ vilitas nō tollit ordinez rei generande.nam videmus aliquē gñare rem a luto ⁊ ab auro: ⁊ tñ vtroqꝫ modo facit cuꝫ ordine ⁊ debito proceſſu.[Et ſi tu bene.] Scdō ꝑncipalr arguit Themiſtius animalia perfecta fiunt ordine ⁊ debito proceſſu.⁊ hoc qꝛ ꝑcedit reſultatio ſeu diſpoſitio certa in materia ad illa determiate.quero

Cō. 18m.

Digreſſio ⁊ pō Themiſtij.

ergo a quo talia generantur: ⁊ certum eſt ꝙ non a patre ⁊ ma-
tre: quoniam hec nihil faciunt ad compoſitionem hominis: ſed faciant ad
ipſum fieri nihil tñ ad factū. nam corpus nihil facit ad cor-
pus niſi in extremitate. ſed nã facit in ipſo corpore intrinſeco:
ergo talia erunt ab agente alio ⁊ tale eſt idea. [Et non eſt.]
¶ Cõtra. quõ nã dirigit ſe tali mõ: vt ſimul cū idea produ-
cat debitū effectum. Rñdet ꝙ hoc facit inquantum dirigit ab
itelligentia nõ errãte que eſt aia in terra: hoc eſt in ſphera
actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ de qua Plato dicit, ꝙ fit ex dijs ſecun-
dis: ⁊ vocat eam in Tymeo aiaꝫ mundi. ⁊ Ariſtoteles dicit
eam fieri ex ſole ⁊ orbe declini. i. zodiaco. [Et ideo.] Cõclu-
dit propoſitum ꝙ lꝫ nã nõ intelligat qđ facit: tñ agit ordia-
te pro quanto dirigit ab illa aia quõ pphete loquunt futu-
ra lꝫ nõ itelligant illa: qꝛ diriguntur ab intelligentia nõ erran-
te. ¶ Sed dubitat quõ nõ corpus poteſt fieri a corpe: cuꝫ
ḡ talis aia nõ ſit corpus: non videt poſſe fieri a ſole ⁊ orbe
declini. Amplius, ſi pphete loquunt futura cum loq̄la ſub-
ordinet rõni: videt ꝙ debeant pſcire futura. ¶ Debes er-
go ſcire ꝙ hãc mundi animam declarauimus in libro nro
de aia. ⁊ Themiſti⁹ in libro de anima caplo 23° declarauit
omnia hec. Poſſumus ergo dicere ꝙ Themiſtius ſic intel
ligit non vt dixi. nam aia duplex eſt: vna terrena que nõ dr
anima mundi, ſed aia generabilis: ⁊ hanc vocat Themiſtius
aiam in terra: ⁊ talis apud Platonem fit a dijs ſecundis. i.
ideis. apud Ariſtotelem hec fit a ſole ⁊ orbe declini tanꝗ a
cauſa vlī. ⁊ ab agente pximo tanꝗ ab inſtrō. Poſſet itelli-
gi per aiam in terra aiam mūdi vt dixi: ⁊ tũc tu ſolue argu-
mentum. ¶ Ad 2m, forte ipſe loquitur more aſtrologoꝝ: qui
pphetias euenire a virtutibus celoꝝ aſſerunt: vt qñ preſue-
rit aliqua magnaꝝ coniunctionum Saturni, ⁊ Jouis: ⁊ maxi
me qñ talis coniunctio mutauerit triplicitatem. ⁊ Saturnus
fuerit in 2a domo vel 3a ab aſcēdente coniunctionis: vt Albu-
maſar inquit: ⁊ tunc certuꝫ eſt tales eſſe ⁊ futura predicere:
qui tñ non precognoſcunt futura qñ ab impetu loquunt. vl
hoc itelligit de melancholicis apud medicos vel de demo-
niacis. Tu vero hec conſidera. [Et vlter neceſſe eſt.] Dedit
Themiſtius neceſſitatē ponendi ideas. Nunc vult conclude-
re ꝙ nõ ſufficiunt ⁊ ſupponit vnum. vꝫ. ꝙ oē qđ fit fit a de-
bito pncipio mãli ſimili ⁊ pportionali rei facte: qꝛ nõ qđli-
bet fit ex quolibet. Ex hoc ſequit ꝙ dꝫ forma anteꝗ fiat p-
exiſtere in materia tota ⁊ tota debet educi de potētia agen-
tis. ⁊ hec eſt poſitio Themiſtij: ⁊ verba ſua vide. [Et appa-
ret ꝙ iſte.] ¶ Reprobat nunc poſitionem Themiſtij in
duobus. primo qꝛ neſcit quõ fit generatio. 2° qꝛ neſcit quõ
generatum fit a conuenienti in noie ⁊ definitione. Hec ergo
duo que credebat declarare videt Themiſtium ignorare.
[Quõ enim intellexit.] Declarat hec ſimul ⁊ ponit ꝙ de
mente Themiſtij generatum fit de nouo pro quanto agēs
creat formam ⁊ ponit eam in mã: ac ſi nullo modo contineat
in mã: ſed eſſet aliud in mã ⁊ aliud in effectu. ¶ Arguit mo
do ſi ita eſſet: tunc eſſent forme creantes animalia ⁊ plãtas
⁊ generata ex putrefactione: ita ꝙ darent formas ⁊ animat
lineationes ⁊ creationes: ⁊ eſſe talibus. Eſt ergo enthymema
Auerrois ſi eſſet: vt Themiſtius inqt. Tunc darent ſubſtā-
tie creatrices. [Et contingit.] Deſtruit cõñs predictum hoc
modo: ſi forme creatrices ſunt. ergo tales erūt anime. tenet
cõñtia: quoniam aia creatur ab anima quõ dēat eſſe ſimitudo. Tūc
vltra: ſi aie vel abſtracte ⁊ immateriales nullo mõ dependē-
tes in eſſe ⁊ conſeruari: vel non abſtracte ⁊ dependentes in eſ
ſe ⁊ cõſeruari a mã. hec eſt diuiſio ſylli hypothetici. [Sed
ſi fuerint.] Deſtruit alteram partem ⁊ infert alteram quaꝫ
iterum deſtruet: ⁊ per cõñs falſum dixit. Debes aūt ſcire ꝙ
forma dici pōt abſtracta dupliciter: ſm eſſe ⁊ inſtrumētū:
⁊ ſm eſſe tñ: non tamen ſm inſtrumentum. Exemplū pri
mi vt deus. Exemplum ſecundi vt virtus formatiua: que
quidem eſt abſtracta ⁊ vtitur inſtrumēto corporeo. pmo quo
deſtruit pmam ptem. d. ſi fuerint non abſtracte: illa ꝙ fuerit
coniuncte inſtrumētis proprijs ⁊ formis mãlibus quibus vtit
vt inſtrīs ſic, ꝙ neqꝫ ſubiecta in quibus ſunt etiam ſint abſtra
cta: itaqꝫ nullo mõ ſint abſtracte neqꝫ ſubiecto neqꝫ inſtrō:
ſed hēant de pncipijs inſtrālibus calorem aialem: ſi inquaꝫ
hoc dicat: tunc erunt facte. Eſt ḡ enthymema ſi dicat tales
formas creatrices eſſe mãles ⁊ ſm ſubiectum ⁊ ſm inſtrm.
Tunc erunt facte: ⁊ tũc erit qđ a quo tales fiant quõ oē qđ
fit dꝫ fieri a ſimili: ⁊ ppterea dat aliud mēbrum ꝙ opꝫ tales
creatrices formas eſſe abſtractas ⁊ ideas. [Et hoc non tñ.]
¶ Deſtruit hanc ſcđam ptem: nam ſi dicat tales eē abſtra
ctas hoc non tñ erit in aialibus ex putrefactione genitis: ſꝫ
ex ſemine genitis. nam in ſeminibus ſunt virtutes ⁊ forme
ſimiles formis artificialibus que formāt corpora ⁊ tales fa
cte ſunt: vt etiam ille in putrefactis. ergo ab alijs: ⁊ per cõñs
opꝫ deuenire ad ideas ſimplices eternas: quo Themiſtius
hꝫ idem dicere ⁊ in animalib⁹ genitis ſemine ⁊ putrefactio
ne quare argumentum eius non eſt neceſſarium. [Unde q-
dam.] ¶ His adductis pro ⁊ contra: nũc narrat opiniones
Auicēne, ⁊ Themiſtij: ⁊ hi volūt duo. pmam, ꝙ omnes for
me ſubſtantiales generabiliū fiunt ab vna vlī abſtracta a mã
que ab Auicēna dr colcodea, hoc eſt dator formarum. 2° di
cūt ꝙ talis colcodea ſit intellectus agens. ergo apud eos col-
codea ⁊ intellectus agens ſunt idem ſubiecto ⁊ differunt ra
tione. dr quidem enim colcodea pro quãto creat formas. dr vero
itellectus agens pro quanto abſtrahit ſenſibilia a materijs.
[Et rõcinat.] ¶ Nunc ponit fundamentum huius pōnis
⁊ ſupponit duas ſuppōnes. pma, tñ quattuor ſūt qualitates
actiue. vꝫ. caliditas: frigiditas: humiditas: ⁊ ſiccitas: ⁊ tales. n.
actiue dicunt qꝛ agunt ſimilia. [Forme aūt ſubſtantiales.]
Scđa ſuppō, nulla forma ſubſtātialis eſt pn^m actiuum ſue
oppōnis vel ſui ſimilis qđ exponit: ita ꝙ ignis quõ fecerit
alium ignem ſibi ſimileꝫ ex corpore graui. vꝫ. ligno: forma
ſubſtantialis que eſt in eo vtpote qꝛ leuitas gr̄a exēpli non
agit leuitatem ſibi ſimilem. ⁊ hec ſuppoſitio pꝫ ex verbis
Ariſtotelis in libro de gñatione: ⁊ in libro đ ſenſu ⁊ ſenſato.
[Et cum ita ſit.] Tunc arguit: cum aliqs ignis generat: vel
forma eius conſequitur primo facta: ita ꝙ fiat concomitati-
ue: vel fit principalr. Si cõcomitatiue, tunc forma ignis fie
ret ex non forma ignis: ⁊ per cõſequens generatio fieret non
a ſibi ſimili. [Et hoc non.] Secundo arguit: nam ſaltem in
aia oportet dicere ꝙ fiat ab idea. nam non dicunt eodē mõ
in aia ⁊ alijs. modo nos nõ vidimus aiam fieri ex aia l his:
ſed potius ex non aia. fit enim aia ex ſpmate qđ non eſt aia:
ergo ſi generatio eſt ab vniuoco opꝫ ſaltem aiam fieri ab
aia: ⁊ per cõña opꝫ eē ideam abſtractā a qua fiunt aie oēs.
ergo lꝫ qs poſſet fugere in elementis: ſaltem in aia non poſ
ſet fugere. [Et hoc id.] ¶ Cõfirmat hec auctē Themiſtij.
nã Themiſtius pmo de aia. caplo. 23. idem confirmat. Si-
militer ⁊ hic idem dicit. dicit eni aiam mãlem apud Plato
nem fieri a dijs ſecūdis: apud Ariſto. vero a ſole ⁊ orbe decli
ui. hec ḡ eſt poſitio Auicēne. ¶ Sed circa hãc pōnem ſunt
difficultates. pma, nã cuilibet itelligentie corrñdet orbis p-
petuus. Quero ḡ qs orbis corrñdet illi intelligētie. 2° que-
ſtio: talis itelligentia eſt prima: vel quem ordinem tenet in
numero itelligentiarum apud Auicēnã: ⁊ a qua producit:
⁊ multe poſſunt eſſe qōnes: ſed breuitatis cã relinquantur.
qꝛ eam nõ intendimus ſequi. ¶ Ad pmoꝫ, videtur quibuſ-
dam illi itelligentie correſpondere vnus orbis per ſe ⁊ alte
rū p accñs. hec enim itelligētia pmo ⁊ per ſe gubernat ſphe
ram lune. 2° ⁊ per accñs gubernat ſpherā actiuoꝝ ⁊ paſſi-
uoꝝ: ⁊ ſic apud eos intelligentia lune eſt colcodea: ⁊ intellūs
agens: intelligētia lune quidē pro quãto mouet ſpherā lune.
Colcodea vero pro quanto ſecundario gubernat ſpheram

actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ. Intellectus autem agens pro quanto creat itellecta: ⁊ mouet itellectum mālem. Sed re vera hec eſt fabula. Auicēna enim in pluribus locis tenet talem itelligentiam eſſe ſolam reſpectu ſphere actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ: nec vult eam eē intelligentiam lune: ⁊ talem vocat intelligentiam agentem quā poſuit abſtractā ꝓpter duo. ſ. ꝑꝑ itellectionē ⁊ ꝑꝑ gnōnem: ⁊ ego adducerē multos textus ſuos. ſed tu vide per te loca eius. ¶ Ad 3ᵐ dōm apud eū ꝙ itelligentia lune intelligēdo ſupiorem apud ipm: vtpote illam mercurij ꝓduxit hanc ſphere medie. Intelligendo ꝟo ſe ꝓduxit animam orbis lune: ⁊ ſic apud Auicēnam ex duplici rōne ꝓducendi intelligentia lune duas ꝓduxit res. [Et iſta queſtio.] Nūc vult ridere qōnē: ⁊ pmo ꝓponit difficultatē queſtionis: ⁊ quomodo ipſe vult loqui in hac mā. [Ibi dicamus.] Proſequitur ⁊ prima ps perſpicua eſt. ¶ Circa ſcdaꝫ ipſe omnes pōnes reducit ad extrema duo: ⁊ ad medium: nam qdam differunt latitationem omnium formaꝝ: ⁊ alij extremi his 3ᵉᵃ dicunt creationē omnium formarum. pmi dicunt quatuor: quoꝝ pmum eſt qōlibet eē in quolibet. Secundum eſt gn̄ationem eſſe ſolum exitum rerū de confuſo ad diſtinctum. Tertium eſt agens eē ſolum diſtinguens ⁊ nō gn̄ans. Quartum erat ꝙ agēs ſolum diſponit mouendo mām: ſed itellectus ille creauit oīa ſimul. hec ergo quatuor erant de mente hoꝝ quoꝝ princeps fuit Anaxagoras. [Dicentes aūt creationē.] Scdam enarrat pōnem ⁊ vult eā ponere duo. pmum ꝙ agens creat totum eſſe cōpoſitū ex nihilo. 2ᵐ ꝙ nulla eſt neceſſitas māe vt ſuppoſite gn̄ationi: ⁊ hec vt dicit eſt opinio legis ſue ⁊ legis chriſtianoꝝ: ⁊ addit de qua dicit Joānes chriſtianus (vtpote euangeliſta) ꝙ tota potētia eſt in deo: ⁊ ſine ipſo nihil factū eſt: ⁊ ꝙ omnia in ipſo erāt: ⁊ hoc narrauit Alpharabius de Joāne chriſtiano: qꝛ ipſe nō vidit: ſed forte pōt tangere Joānem philoponum: qui fuit de primis chriſtianis: ⁊ talis quantum ad hoc ꝯdicit Ariſtoteli: vt dicemus. Debes ſcire ꝙ Auerrois falſū īponit noſtre religioni: nō enim chriſtiana religio vult agēs māle nihil facere: ſed vult ꝙ ſi deus vellet poſſet oīa creare: tamē corpora pħica produxit: ⁊ dedit eis vītes actiuas: ſed de his poſtmodum. [Opiniones aūt medie.] ¶ Nunc narrat medias ⁊ vult illas eſſe duas: ſed qꝛ vna ſubdiuidit ideo ſunt tres: ſed ponit pmo ea in qbus differunt: ⁊ ea in qbus ꝯueniunt ſunt tria. pmum eſt, qꝛ apud eos generatio eſt trāſmutatio in ſubſtātia. 2ᵐ eſt, ꝙ in omni generatione ē neceſſarium ſubiectum: ⁊ per ꝯñs nihil fit ex nihilo. 3ᵐ eſt, ꝙ omnis generatio eſt ab vniuoco ⁊ ſibi ſilī. [Una aūt.] Poſitis his in qbus ꝯueniūt: ponit ea in qbus differūt: ⁊ narrat poſitionē Auicēne: ⁊ hec ꝯſiſtit in duobus. pmuꝫ omnis forma creat̄ in mā ab agente. ⁊ ꝓpter hoc dicūt agentia materialia diſponere mās tm̄ ⁊ non agere principalr. 2ᵒ dicunt tale agens eē abſtractum: vtpote itellectum agētem: ⁊ talē vocant datorem: ⁊ hec eſt poſitio Auicēne. Themiſtius ꝟo dicit ꝙ rerum genitaꝝ quedam ſunt valde impfecta ⁊ materie prime ꝓpinque vt elemēta ⁊ miſta inaiata. ⁊ quedam ſunt pfecta ⁊ nobilia: ⁊ hec duobus modis. quedam habent ſimilia vt homo ⁊ equus ⁊c̄. quedam ꝟo nō hñt ſimilia vt putrefactione orta. Tūc Themiſtius dicit, ꝙ ꝓ primis nō opꝫ recurrere ad agens abſtractuꝫ: qꝛ pro generatiōe ignis ſatis eſt ignis: nec pro pfectibus hñtibus ſimilia: qꝛ pro generatione hoīs ſatis eſt homo: ⁊ ꝓpterea ponit ideam ꝓ genitis ſponte: que ſunt pfecta miſta ⁊ viua: ⁊ per ꝯſequēs opꝫ ponere agens eī ſimile: ⁊ ſic hꝫ dicere agens in generatiōe duplex. ſ. abſtractū qō ponitur tm̄ ꝓpter generationeꝫ aīalium ex putrefactione genitorum: ⁊ māle qō ponit̄ propter alia: ⁊ hec videtur opinio Alpharabij in libro de duab' philoſophijs: ꝗ̄ ꝫ ſatis ambigue loquitur. [Tertia aūt.] ¶ Nūc narrat pōnem Ariſtotelis: ⁊ ponit id in quo fere tota conſiſtit: ⁊ ingt. ⁊ eſt ꝙ agens phyſicum nō facit niſi compoſituꝫ ex mā ⁊ forma. In hoc enim ꝯſiſtit totum fundamētū Ariſtotelis. ergo videt̄ velle ꝙ generatio non eſt inductio forme in mās: ⁊ hoc ꝯtra Platoneꝫ, Themiſtium, ⁊ Auicēnaꝫ. Nec fit forme manifeſtatio vt ſentit Anaxagoras: ſed eſt cōpoſiti ex mā ⁊ foīa acceptio eē poſt non eſſe. [Et hoc fit.] ¶ Declarat iſtud ⁊ vult ꝙ generationem compoſiti precedit quedam diſpō: que eſt inquantum agens mouet alterādo mām de diſpōnibus precedentibus ad diſpōnes ſequētes facientes pro noua forma tādiu donec ꝗ̄diu exit qō erat in potentia ad actum: ⁊ ꝓducit̄ compoſituꝫ pfecte. ergo apud Ari. forma nō inducit̄ nec ꝓducit̄: ſed compoſitū generat̄ ꝓpter forme eductionem. [Et in iſta.] Aſſimilat hanc poſitionem pōnibus antiquoꝝ ad hoc vt oſtendat nō eē fictā: ⁊ pmo aſſimilat illam opinioni Empedoclis. Empedocles enim voluit agens ſolum ꝯgregare ſeparata vel diſgregare congregata. ⁊ ſic apud ipſum generatio nō erat niſi inordinatoꝝ ordinatio vel ordinatoꝝ ſeparatio: ⁊ ꝯit tn̄ ꝙ in precedēti caplo ipſe nihil dixit de agente: ſed vtcūqꝫ ſit agēs apud Ari. nō eſt ꝯgregans inter duo in rei veritate. ſ. actualia: ſed eſt extrahens id qō erat in potētia ad actum: ⁊ quaſi cōgregat inter potētiam ⁊ actum. ſ. inter mām ⁊ formam non deſtruendo mām priſtinam ſed illam pdiſponendo donec in compoſito fiant duo. ſ. mā ⁊ forma vnum cōponētia. patet ergo qd ſit generatio apud Ariſt. ⁊ qd agens: ⁊ ex his pꝫ ꝗ̄liter omne generans apud Auerroem eſt diſponēs ⁊ alterās vt 7ᵒ huius cōmenti. 31. dixit. generans enim inꝗ̄ntum ꝓducit compoſitū eſt gn̄ans. inꝗ̄tuꝫ ꝟo educit formā eſt diſponens. ¶ Sed ꝯtra: qꝛ 2ᵒ phyſice auſcultationis vult Ariſtoteles ꝙ diſponens ſit aliud a dante formam vt exemplificat in artibus. Amplius, lumen diſponit oculos: ⁊ colores inducunt ſenſationeꝫ. Adhuc apud Auerroiſtas ſpecies ſenſibilis vtpote phantaſma diſponit ad itellectionem: ſed intellectus agens cauſat intellectionem. poſſet dici pro nunc, ꝙ verbum Auerrois intelligit̄ in actione phyſica ⁊ corruptiua: vel forte verbum illud intelligit̄ quando diſpoſitio eſſentialiter ordinat̄ ad actionem pncipalis agentis: cuiuſmodi nō eſt forte in illis: ⁊ alias gloſſas dixim' in 3ᵒ de aīa. Scias tamen ꝙ illa ꝓpō non acceptatur ab oībus. dicimus enim nos nāle agens vtpote hominem diſponere pro anima rōnali: ⁊ deum illam creare: ⁊ ſic apud nos opꝫ eē falſam hanc ꝓpōnē. [Et etiam.] Scda ſimilitudo eſt ad ſecundam ſectam. Scda enim ſecta voluit formas creari: modo hec ꝯuenit ⁊ diſconuenit. Conuenit qdem pro quanto in creatione fit qō erat potētia fieri. Silr in generatione fit qō erat potentia fieri. differunt ꝟo qꝛ in creatione fit qō erat poſſibile fieri potentia in agente: ⁊ ꝓpterea fit ens ex nō ente: vtpote forma ex non forma. [Et ſilr.] Tertia ſimilitudo eſt ad latitantes: nam latitantes ponūt formam pēſſe: ⁊ hoc modo Ariſtoteles. Sed differunt qꝛ Ariſtoteles vult illaꝫ preeſſe potentia exiſtente in vtroqꝫ. Anaxagoras vult illas pēſſe totalr: addit ꝙ opinioneꝫ Ariſtotelis voluerunt dicere antiqui: ſed non potuerūt. [Intentio igit̄.] Epilogat intētionem Ariſtotelis: ⁊ vult ꝙ Ariſtoteles intēdat ſimile fieri a ſibi ſimili totalr vel aliqualiter: non ꝙ agens nāle adducat ab extra formam in mā illa nullo pacto precedentes ſed agens eſt qō adducit ab intra formam ad extra: vt dictuꝫ eſt. [Et ſic eſt.] ¶ Soluit qōnem vtrum hoc ſit veruꝫ vlr. Et reſpondet ꝙ eſt vlr verum in decem pdīs. ⁊ exemplificat in tribus vt in calido: magnitudine: ⁊ motu. Quando. n. generatur calidum opꝫ imaginari calidum preeſſe in mā: ⁊ ꝙ agens educit ipſum de potentia ad actum. Amplius, ſimili modo ⁊ de magnitudine. nulla enim quātitas fit de nouo ſed gnō ꝗ̄titatis nihil aliud eſt niſi terminatio dimēſionuꝫ interminataꝝ: ⁊ hoc pacto dixit Auerroes dimēſiones inter-

minatas eſſe coeternas materie ꝛ nõ vt Joánes fingit: ſed
de hoc in libro noſtro de ſubã orbis:q: illud dicit̃ exempla
riter. Adhuc de motu ſimili nõ eſt dicẽdum.nõ enim indu
citur: ſed educit̃ (vt diximus.) Debes ſcire ꝙ inducere eſt
agere nullo preſuppoſito:educere ỽo eſt agere aliquo pre-
ſuppoſito.ſed qd ſit illud ꝑſuppoſitum dicemus ſuo loco.
[Et ideo.] ❡ Primũ corollariũ/ꝙ nõ opꝫ agẽs aſſimilari
oib⁹ modis effectui:ſꝫ ſatis eſt ſimilitudo virtualis. [Gene-
rans igit̃.] ❡ Scdm corollarium eſt/ꝙ gñãs aiam terre-
nam nõ ponit aiam in mã deforis:ſed eam ab itra extrahit
faciendo cõpoſitio:vt dixit. [Uñ ignis.] ❡ Tertium eſt/ꝙ
ignis gñari põt a pluribus agẽtibus:vtpote ab igne ꝛ a mo
tu.vt pꝫ in excuſſione lapidis cũ ferro: nã ad gñõnem req-
rit̃ ꝯueniẽtia ꝛ ſilitudo in forma:ſꝫ ꝯuenientia in ỽtute.mõ
motus hꝫ potentiam ꝓducẽdi ignem ſicut ꝛ ignis. [Et intẽ
do.] Uult ſoluere.q.quõ iaiata pñt agere aiata ꝛ arguit ſic.
omne extrahens aliqd de potẽtia in actuꝫ dꝫ hẽre aliq̃ mõ
illud:ſed ỽtutes in ſemine extrahunt ꝓportiones ꝛ formas
que ſunt in potentia in mã ad actum.ergo debẽt habere ali
quo mõ aiata ꝛ nõ oibus modis. [Uirtutes igit̃.] Declarat
quõ ỽtutes exiſtentes in ſeminibus hñt aias quas inducũt
in mãm:ꝛ vult ꝙ tales virtutes habeant aias potẽtia ꝛ non
actu:quẽadmodũ domificator hꝫ domũ potẽtia ꝛ nõ actu.
Signũ aũt huius eſt:q: Ariſto.aſſimilat tales virtutes arti.
Virtus ſeminalis. Semen. Seminarium. ❡ Circa hec debes ſcire ꝙ reperiunt̃ hec tria.vꝫ. virtutes
ſeminales:ſemen: ꝛ ſeminariũ. Semen qdem eſt corpus
qddam cuius forma non eſt intenta ꝓpter ſe:ſed vt ex illo
generet̃ aliqd ſimile agenti a quo deciſum eſt. Seminariũ
ỽo eſt exordium cuiuſlibet rei:ꝛ ꝓpterea ſeminariuꝫ apud
Platonem eſt inchoatio forme:virtutes ỽo ſeminales ſũt
rõnes quedam exiſtentes in ſemine: inclinantes ſemen ad
actum.vt.ſ.ꝓducat̃ aliqd ſimile ei a quo deciſe ſunt:ſꝫ vtꝝ
ſint ſubſtãtie vel accñs poſterius dicetur. [Et dicit in libro
de aialibus.] ❡ Auerroes nunc intendit declarare quales
ſint tales virtutes:declarauit enim eas eſſe aliquo mõ ſimi
les aiatis ꝛ aliquo modo diſſimiles.declarat modo quales:
qd:ꝛ quõ:ꝛ duo oſtendit.pmo ꝙ diuine.2° ꝙ ſimiles itelle-
ctui.diuine qdem:q: dant vitam.ꝓpriuꝫ enim diuinoꝝ da-
re vitam:ꝛ hoc diuinum dĩ. Similes ỽo itellectui:qr ad-
ducunt ad finem certum.ꝓpriũ enim eſt rõni per debita
media venire ad finẽ. [Et q: iſta ſemina.] ❡ Declarat mo
do inſtrumentuꝫ ỽtutis ſeminalis:ꝛ per hoc magis declara
bit̃ qlis ipſa ſit:ꝛ pmo accipit ꝙ virtus ſeminalis vtit̃ calo
re tanq̃ inſtrumento:ꝛ non probat hoc:q: ex libro de aiali
bus declaratũ relinqt. [Et calor ignis.] Oſtendit qualis ca-
lor:ꝛ vult ꝙ hic calor non eſt igneus:ꝛ ſyllogiſmus ſuus eſt
nullus:calor igneus facit animationẽ ꝛ figuram:talis calor
facit aiationem ꝛ figuram.ergo non eſt igneus. [Et dic̃ Ari
ſtoteles.] Scdo idem probat auc̃te Ariſtotelis:qui dicit ꝙ
iſte calor non eſt ignis neqꝫ igneus. [Jgnis enim.] Tertio
idem ꝓbat:nam calor igneus corrumpit:iſte calor generat.
ergo non eſt igneus. [Et ideo videt̃.] Quarto calor ſimilis
arti nõ eſt igneus.ſed iſte calor eſt ſimilis arti.ergo non eſt
igneus. [Et iſta forma.] Soluit dubiuꝫ.ſ.que eſt illa forma
que conſeruat talem calorem ꝛ ipſum ducit ad debitum fi-
nem.ꝛ primo ponit ꝙ talis virtus vtens tali calore non eſt
aia actu ſed potentia productiua. Secũdo dicit ꝙ eſt ſimi-
lis arti vt dicit Ariſtoteles:ꝛ intellectui. Arti qdẽ pro quan-
to ordineꝫ ꝛ menſurã ſeruat in ſui opatione. Jntellectui ỽo
pro quanto non vtit̃ determinata parte corporis tanq̃ ſui
organo. Tertio dicit ꝙ iſte calor eſt in ſeminibus. Quinto
dicit ꝙ ſit ab hñte ſemen ꝛ a ſole:vt pꝫ per verba Ariſtote
lis.ꝛ ſic pꝫ que eſt illa forma:ꝛ qa ꝛ qualis ſit calor qui ẽ in-
ſtrumentuꝫ forme.nam forma illa eſt virtus ſeminalis:nõ
qdem forma caloris inherens ſed directiua: calor ỽo non
eſt igneus ſed aialis.ꝛ ſic duplex dicitur calor. [Et factus.]
❡ Declarauit qlis ſit calor ſeminalis:nunc qualis ſit calor
ſimilis calori ſeminali declarat. ꝛ dicit̃ primo ꝙ ille calor
putredinalis viuificatiuus ſit in terra ꝛ aqua. Jn terra/pro
aialibus terreſtris:in aqua/pro aialibus aquaticis:a calore ſo-
lis admixto.ſ.contracto per calorem aliaꝝ ſtellarum.eſt.n.
calor ſolis nimis cõmunis vt dicit Ptolemeus in libro qua
tripartiti pmo.ſed receptis in aliqs ſtellis ꝯbitur ad certaꝫ
ſpẽm rei generande.ꝓbat aũt hoc:q: ſol ꝛ alie ſtelle ſũt acti
ua pncipia oium viuentium.ꝛ hoc Hermes teſtatur.ḡ nũc
triplex eſt calor.ſ.elementalis: aialis:ꝛ putredinalis:ꝛ quõ
fiant pꝫ. [Calor igit̃.] ❡ Ex his concludit ꝓpoſituꝫ ꝛ decla
rat qualis eſt calor celeſtis:ꝛ ingr. Calor igit̃ ſolis ꝛ ſtellaꝝ
multiplicatus ꝛ diuiſus in aqua ꝛ terra per medium:qd.ſ.ẽ
aer generat animalia ex putrefactione nata:ꝛ vl̃r omnia
que fiunt ex non ſemine:vt herbe ꝛ plante. Scdo dicit cõ
tra Themiſtium:nõ ꝙ illic in orbe declivi ꝛ in ſole ſit ani-
ma in actu inuẽta ſicut narrat Themiſtius. Addit ꝛ omnia
iſta declarata ſunt in libro de animalibus. Debes ſcire vt
Ptolemeus ſentit in primo ſui quatripartiti:ꝙ aer eſt ma-
teria ſolis ꝛ lune ꝛ aliarum ſtellarum:ꝛ medium.materia q
dem pro quanto eſt valde paſſiuus reſpectu alioꝝ elemen
toruꝫ:medium ỽo q: defert actiones corpoꝝ celeſtium ad
nos. Sol enim ꝛ luna ꝛ alie ſtelle alterantes aerem alterãt
nos mediante illo.ꝛ hoc dixit Ariſtoteles.8.phice auſculta-
tionis. [Ergo calores.] ❡ Contra.q: calores iſti celeſtes de
berent eſſe abſqꝫ regula ꝛ menſura:q: non hñt intellectum.
❡ Rñdet ꝛ declarat quõ iſti calores animalis ꝛ putredina
lis regunt̃ a calore celeſti:ꝛ vult ꝙ iſti calores habent talẽ
menſuram ꝛ ordinem ꝓpter duo: ꝛ ꝓpter quãtitatem mo-
tuum ſtellarum:ꝛ ꝓpter appropinquationem ꝛ remotionẽ.
Sapientes enim aſtrologi volunt ꝙ planeta velox aliam
hẽat menſuram ꝛ aliã planeta tardus.aliam retrogradus:
ꝛ aliam directus:ꝛ aliã eleuatus in ſuo paruo circulo:ꝛ aliã
depreſſus.ergo ex quãtitatibus motuum variant̃ calores ꝛ
effectus.adhuc volunt ꝙ variant̃ calores ꝓpter aſpectus.
alium enim calorem ꝓducit Luna qñ aſpicit̃ a Marte de
quarto:ꝛ alium qñ aſpicit̃ a Sole de trino:alium qñ Joui
vel Ueneri ꝯiungit̃:ꝛ alium qñ ꝯiũgit̃ Saturno vel Mar
ti.hi enim aſpectus fiunt per remotionem ꝛ appropinqua
tionem ſtellarum iter ſe ꝛ ad tertiam:ꝛ hoc eget longa dcla
ratione que eſt propria aſtrologis. Satis autem eſt ſcire ꝙ
calor celeſtis multiplicatus ad nos varias menſuras ſuſci-
pit ex varia cõſtellatione:que habet̃ ex varia motuũ diis ꝛ
aſpectuum.hinc enim fit vt iſte calor qñqꝫ ad nos manifeſ-
ſus ſit viuificans:quandoqꝫ mortificans:quandoqꝫ fatalis:
quandoqꝫ ꝯtus. Erit ergo iſte ordo:naꝫ calores aialis ꝛ pu Ordo calorum.
tredinalis regulantur a calore celeſti:ꝛ celeſtis regulatur a
cõſtellationib⁹ varijs:ꝛ ꝓpterea pꝫ ꝙ calores ſunt quatuor: Quatuor calores.
vt igneus:aialis:ꝛ putredinalis:ꝛ celeſtis:ꝛ oẽs reliqui ſunt
regulati:ſolus celeſtis eſt regula:ſed verum iſti differãt ſpe
cie:ſatis in libro de ſubſtantia orbis. ❡ Sꝫ ꝯtra.hec eſt du Utrũ ſiãt oia a celeſti calore.
bitatio magna:q: ſi oia que hic fiunt:fiunt a calore celeſti.
Tunc frigiditas ꝛ pluuia ꝛ oia calori ꝯria fierent a calore.
hoc eſt falſum:qñ nullum contrarium gñat reliquum. Ad-
huc multi ſunt hic effectus q non pñt reduci ad calorem:vt
ſunt impetus fatales quos Ptolemeus ꝛ Firmicus ponũt:
ꝛ Ariſtoteles in libro de bona fortuna.ergo calor ille nõ po
teſt eſſe vlis cauſa oium eoꝝ que hic fiunt. ❡ Amplius in
terre viſceribus multa fiunt ad que calor nõ poteſt per ae-
rem multiplicari.ergo opꝫ ponere aliud pncipiuꝫ a calore.
❡ Circa hec debes ſcire / ꝙ aſtronomi opinantur corpora
celeſtia agere in nos mediante aere alterato: ꝛ hoc triplici
inſtrumento vtpote motu:lumine:ꝛ influentia. Motu ꝛ lu-
mine qdem: pro quãto multiplicatur calor per illa ad nos
qui eſt

qui eſt ꝑncipium oīum viuentiū. Influentia vō pro quāto penetrat in viſcerib⁹ terre: ꝑ quāto illa alterando aerem. Complexionem noſtram in hora exitus filii a matrice alterat. que quidem relicta noſtre complexioni eſt ꝑn multoꝝ operum ſalūt preꝑeſiuū: variū ſm̄ variaꝫ celoꝝ ꝯſtellationem. ⁊ hanc Ariſtoteles impetū: aſtrologi fatum appellant. Ab hac qdem eleuant̄ hoīes ad ꝑlia: ad ſorte: ad honores: ⁊ ad cetera bona que nobis inſunt. Ab hac epidimie: ab hac diluuia: penurie: fames: ⁊ cetera accn̄tia mundi emergunt. Et preterea ſectarum mutationes: ⁊ cometarum appariciones ⁊ alia fere infinita. videtur enim hec ad nos mediante aere ⁊ alterat nos per quā aer alteratus alterat nos. ſicut in magnete: magnes enim alterat aerē ⁊ aer alteratus alterat ferrum ⁊ ſic ferrum acquiſiuit impetum quēdā quo mouetur ad eam. Hec aūt influētia nec eſt calida: nec frigida: nec humida: nec ſicca. ſed ꝓpria virtus ſtellarū quēadmodum calor propria virtus ignis ⁊ frigiditas ꝓpria aque ⁊ cetere ceteroꝝ ⁊ hec qdem eſt que accipit menſuras diuerſas ſm̄ diuerſas ſtellaꝝ conſtellationes. ¶ Sed an hec influētia ſit neceſſaria: in multis noſtris editionibus diximus. Sꝫ modo que ſentiat Auerrois explicamus. Debes ergo ſcire apd̄ Auerroem ⁊ forte apud Ariſt. ꝙ eſſe omniuꝫ ⁊ opera oīuꝫ ſunt velut vita: nam viuere viuentibus eſt eſſe ⁊ operari: ⁊ ſic lapidis eē ⁊ eius operatio vita eſt lapidis vt ita loquar: ſilr̄ eſſe plāte ⁊ eius operatio eſt ſilr̄ velut vita eius. adhuc ⁊ in aīalibus ⁊ hoībus eſt ſilr̄. eſſe enim aīalium ⁊ hoīuꝫ eſt velut vita eoꝝ ⁊ operationes eaꝝ ſimilr̄ ſiue bone ſiue male: vita autē oīs a calido eſt vt Ariſ. dicit. Videt̄ ergo ꝙ totius vniuerſi perfectio ⁊ omnium viuentium opera a calore debeant eſſe. Ex his emergit Auerrois ſententia: ꝙ. ſ. omnia q̄ ſunt: ſunt ⁊ fiunt a calore celeſti: qui motu ⁊ lumine in aereꝫ multiplicatur: ⁊ mediante aere ad nos ⁊ cuncta reliqua ⁊ ꝓpter hoc Ariſto. in principio octaui phyſice auſcultationis dicit ꝙ motus eternus eſt velut vita omnibus que nā ſubſiſtunt. ſecūdo ſequitur ꝙ calor iſte eſt potentia omnia: eſt. n. potentia a qua potentia frigiditas potētia omnia queccunqꝫ ſunt nec contrariat̄ aque nec frigiditati: nec alicui cū omnia ſit potentia. ⁊ quia eſt quoddam vīe ſemen oīum. ideo opꝫ vt determinetur a corporibus celeſtibus a diuerſis eorum motibus ⁊ a diuerſis aſpectibus ⁊ a diuerſis ſitibus ſtellarum. Sic enim determinatus efficitur ꝓprius ita ad plantā ꝙ nō ad ventum: ita ad id qđ non ad illđ: ⁊ ꝓpter hec nulla eſt neceſſitas ponēdi influentias vt aſtronomi ponunt cum calor iſte ſufficiat: eſt enim potentia oīa. ⁊ ad actuꝫ deducit̄ per determinatas cōſtellationes. ¶ Tūc ad ꝑmū dōm calorem iſtum nulli eoꝝ que ſunt hic contrariari. nō opꝫ ꝯria eſſe eiuſdem generis. ¶ Ad 2m dōm ꝙ ⁊ impetus reducitur ad talem calorē: qa lꝫ iſte vt ſic non ſit fatalis: tñ determinatus per certam ꝯſtellationē fit fatalis. ¶ Ad 3m dōm ꝙ calor iſte ad viſcera terre penetratiuꝫ alterat aerem ⁊ aer alterat ſuperficiem terre: ⁊ ſic per partem poſt partem alterat viſcera ⁊c̄. ⌊Et iſta menſura.⌋ ¶ Soluit queſtionē aliam. naꝫ iſte calor potentia eſt omnia ⁊ determinatur ad diuerſa ꝓpter diuerſas menſuras ⁊ tunc eſt queſtio. Unde ſunt he menſure: Reſpondet ꝙ iſte menſure ſunt ab arte intellectuali diuina que ars eſt cura dei: ⁊ hoc declaratꝰ naꝫ cura dei eſt velut ars vniuerſalis ſicut militaris ſub qua cōtinentur plures artes particulares. ſicut eni ſub militari cōtinetur frenefactiua: ⁊ alie multe ad vnum finem ordinate: ſic ſub cura dei ſunt plures cure particulares ꝓprioꝝ motorum proprias ſpheras gubernantium. ⌊Scd̄m hoc igit̄.⌋ Tunc verificat ſermonem antiquorum: ⁊ vult ꝙ hoc pacto natura particularis agit ordinate ⁊ ad debitum fineꝫ q̄uis non intelligat: quoniā facit hoc quaſi rememorata: ⁊ vt directa ab intelligentiis gubernantibus. Secūdo dicit ꝙ virtutes ⁊ proportiones que fiunt in elementis a motibus ſolis ⁊ aliaruꝫ ſtellarum ſunt he quas reputat Plato eſſe formas ⁊ eas intendit: ſed non potuit ad hoc pertingere. ⌊Ariſtoteles autē.⌋ ¶ Cōfutatis his repetit fundamentuꝫ Ariſtotelis qđ eſt ꝙ agens non ꝓducit formam per ſe: qꝛ tunc crearet eam: ⁊ ſic aliqđ fieret ex nihilo qđ eſt contra ꝑmos philoſophantes. 2o dicit ꝙ de mente Ariſtotelis forma nō per ſe ꝓducit̄ ſed per accñs ꝓpter compoſitum. Dicit ꝫ ꝙ quando homo cōſeruauerit tale fundamentū nō accidit ei error. Dicit quarto ꝙ imaginatio ſuper creationes induxit homines ad ponendum ideas ⁊ induxit loquētes triū legū que ſunt nunc: dicere aliquid fieri ex nihilo. Ecce quot bona emergant ex fundamento Ariſtotelis. ¶ Sed dubitat̄ circa hec quia non videtur bene dictum ꝙ qa forma per ſe ꝓducit̄ ꝓpterea creet̄: qm̄ poſito ꝙ per ſe ꝓducat̄: nō ſequitur ergo creatur: qm̄ pōt ſupponere potētiam in mā. Debes ꝫ ſcire ꝙ apud phōs creatio eſt productio alicuius nulla parte illius preſuppoſita. Ex his accipitur ſolo. q. ſi forma ꝑ ſe ꝓducit̄ cum nulla pars illius ꝑſupponat̄. ergo creat̄ vt pꝫ per definitioneꝫ creationis. ſed de compoſito nō eſt ita: qm̄ ſi compoſitū per ſe ꝓducit̄: qūo eius aliqua pars preſupponitur (vtpote in mā) ideo non creat̄. ⁊ ſic patet differentia. ⌊Et cum loquentes.⌋ Redit ad opinionē loquentiuꝫ in ſua lege: ⁊ enumerat oīa mirabilia que conceſſerunt in ſuis fundamentis: ⁊ dicit ꝑmo cū loquētes noſtre legis opinabant̄ ꝙ agens agit creando formas ex nihilo ⁊ nullaꝫ hoꝝ agens viderunt hic: dixerunt vnum eſſe agens omnia ſine medio: ⁊ dixerunt ſecūdo ꝙ actio iſtius agentis tranſit in vno inſtanti in actiones contrarias: quia ſimul calefacit ⁊ infrigidat. ⁊ conuenientes: quia agit conſimilia. ⁊ infinitas ſm̄ numerum agentiū particulariuꝫ. Dicit tertio ita ꝙ negāt ignē comburere ⁊ aquam humectare: ⁊ dicunt omnia hec indigere creatione. Dicunt quarto ꝙ corpus non creat corpus neqꝫ facit venire in corpore aliquam diſpoſitionē ⁊ aliquā formam. qꝛ quātitas nō eſt de ꝑncipiis actiuis. Dicit qnto adeo ꝙ dicunt ꝙ homo nō mouet lapideꝫ ⁊ expellens non eſt mouens ſed illud agens creat motū. Dicit ſexto ⁊ negauerunt propter hoc potentiā eſſe in rebus. Cōtra quos dic̄ ſeptimo ⁊ error iſtorum eſt manifeſtus nec curat contradicere illis. ¶ Debes ſcire ꝙ ſapientes legis noſtre nō dicūt hec fabuloſa: que dicunt mahumetani. nos eniꝫ concedimꝰ virtutes ⁊ potentias actiuas ⁊ paſſiuas in rebus: ſed qđ dicunt mahumetani de facto nos dicimus de poſſe: quoniam pōt deus ſuſpendere actiones oīum cauſarum: ⁊ preuenire illas: ſed de facto non facit. ⁊ ꝓpterea que dicit Auerrois ꝯ eos non ſunt contra nos. ⌊Iſtis etiaꝫ hoībus.⌋ Addudit alia mirabilia contra eos ⁊ dicit ꝑmo iſtis ēt hoībus accidit mirabile. ⁊ eſt ꝙ apđ eos bene pōt deus creare ex nihilo: ⁊ nō priuare in nihil. ꝫ poteſt creare ⁊ non annihilare ⁊ huius cā erat apud eos: qm̄ actio agentis nō eſt niſi aliqđ facere: ⁊ ꝑ ꝯſequens annihilatio non eſt actio: ⁊ ſic deus nō pōt annihilare. ⌊Conſidera igitur.⌋ ¶ Cōtra arguit qm̄ non maior rō eſt de vno q̄ꝫ de altero: imo annihilatio facilior eē videt̄: qꝛ facilius eſt deſtruere q̄ꝫ conſtruere. ⌊Si igit̄.⌋ ¶ Dubitat qūo agens facit priuationeꝫ. Rñdet ꝙ per accñs. ⁊ dicit ꝑ ꝙ pro quanto agens extrahit generatū de potētia ad actū. nam generando a. corrūpit. b. qm̄ generatio vnius eſt corruptio alterius. Dicit 2o ꝙ oīs potētia non exit in actum: niſi propter extrahēs qđ eſt in actu: ⁊ ꝓpterea agens generādo corrumpit ⁊ hoc mō fiūt ꝑuationes per accidens. ⌊Si igit̄ potentia.⌋ Contradicit 2o alii dicto loquentiuꝫ ⁊ dicit ꝑmo. Si igit̄ potentie non eſt ens ⁊ in reruꝫ nā exiſtens: nō inueniret agens aliqđ: ⁊ ſi non eſſet agens aliqđ nec actu nec potentia: nihil eſſet omnino hic in actu: ⁊ omne ens in actu eſt agens. Dicit ſcđo qūo poteſt dictum eorū tolerari ⁊ vult ꝙ

omnes proportiones ꝛ forme ſunt in potentia in prima mã ꝛ ſunt actu in primo motore: ꝛ huius exemplũ eſt in formis artificialib⁹ que aliquo modo habent eſſe in aia artificis. Hoc ergo modo poſſunt dicere verum: ꝙ. ſ. ꝙ deus facit omnia aliquo modo tãq̃ cauſa vlis: ſed ꝙ oia faciat tãq̃ cã particularis ꝛ proxima: non verum dicunt. ⁋ Sed dubitaṫ quomodo ſunt oẽs forme actu in primo motore. ſi eniꝫ ita eẽt: tunc oẽs res prefuiſſent. ⁋ Dicendum ꝙ per eſſe actu intelligit ea eſſe in potentia actiua: nam potentia actiua eſt actus reſpectu potẽtie paſſiue: ꝛ ſic dicere ſolent alij ꝙ ſunt in primo motore actu. i. in actu virtuali. Sed circa finem hu⁹ cõmenti multa eſſent digna conſideratione. ſed qꝛ ea ſepe tetigi in alijs meis libris, nunc de inchoatiõe formaꝝ gñabilium breuiter q̃dam differẽdũ. ⁋ Quidã ḡ ex latinis ꝛ magnis opinati ſunt inchoationem formarũ gñabilium eſſe in mã: appellant autem tales inchoationes formas imꝑfectas que poſtmodum virtute agẽtis ꝑficiunṫ. Et ꝓpter hoc differũt ab Anaxagora. qꝛ Anaxagoras ponit formas ꝑexiſtere ꝛ perfectas ꝛ totas. ſed ait illas eſſe indiſtinctas: ꝛ ꝙ agens ſolum dat diſtinctionem ꝛ ordinẽ. Iſti ṽo opinanṫ ꝙ forme preexiſtunt imperfecte ꝛ confuſe. Imꝑfecte: qꝛ nõ tote. Cõfuſe: qꝛ nõ ꝓprijs quãtitatib⁹ ſeꝑate. Videnṫ autem iſti hec dicere propter multa ſed ꝑcipua ſunt: qꝛ mã ꝛ põt ꝛ eſt apta recipere formas. mõ potẽtia ꝛ aptitudo differũt: qꝛ potentia eſt rõne mãe ꝛ aptitudo ratione forme: ꝓpter qđ ꝑmo auſcultationis phice Ariſto. tradit mãm appetere formam. mõ appetit⁹ vt dicit ibidẽ Auerrois cõmento. 80. eſt ratione forme. ḡ in mã opꝫ preeſſe tot aptitudines appetitus: quot formas poteſt ſuſcipere: ꝑ ꝯñs opꝫ formas ꝑeſſe ꝛ non ſubeſſe ꝑfecto: qꝛ tũc gñatio nulla eſſet. ḡ ſubeſſe imperfecto. 2° dicũt hec ꝓpter euitare creationem. nam ſi forme per ſe ꝓducunṫ: opꝫ ad hoc vt nõ creẽṫ, vt aliqd earum preſit. ꝛ per ꝯñs opꝫ formas imperfectas ꝑeſſe. ⁋ Sꝫ tũc circa hec diuerſi diuerſa dicunt. nã qdã voluũt formas preeſſe imꝑfectas quantũ ad ꝑtes formaꝝ ꝛ ſic per inchoationes intelligunt partes formaꝝ. Et contra hos rões multe ſunt demonſtratiue: ſed precipue eſt illa quã cõmẽto. 11. diximus: qꝛ ſi agens ſit vnũ: ꝛ potentia vna factũ erit vnũ: ꝛ alia multa que relinquo. ⁋ Alij euitantes hec fingunt formas preeſſe totas ſm eſſentiã: ꝛ non ſm eſſe. ſunt autem eſſentie quidditates ſpecifice accepte: ꝛ he prefuerunt ſemper eſſe autem earuꝫ ſit. ſed ꝓculdubio apud hos gñatio nulla erit. Quia ſi tota eſſentia Socratis ꝑfuit: ḡ per generationeꝫ Socrates nec acquirit nomẽ nec definitionẽ: m̃r per corruptionem nõ ꝑdit nomen nec definitionẽ. Amplius, cum eẽ ſit accidẽs eſſentie. ergo gñatio terminaretur ad accidens. ꝛ per ꝯñs eſſet alteratio. ⁋ Alij fingũt ꝛ nos aliquãdo ꝙ forme preexiſtunt in forma a qua ſumiṫ genus corporis: opinanṫ eni cũ mã formã corporis de genere ſubſtãtie coeternam. ꝛ qꝛ oẽs forme gñabiles cõtinenṫ ſub forma corꝑali dixerunt inchoationes indiuiduales eſſe formã talem: hec enim forma eſt media inter purãm potentiã ꝛ puruꝫ actũ: ꝛ ꝓpter hanc euitant creationem: qꝛ aliquid forme generãde prefuit vtpote aliqd generis: nõ aũt indiuidui. Amplius ꝓpter hãc ſaluãt appetitum materie: ꝛ ei⁹ aptitudinem: qꝛ nõ appetit ꝛ eſt apta nata ꝓpter talẽ formaꝫ. Adhuc ꝓpter hãc gñatio nihil aliud eſt q̃ꝫ extractio formarum ex potentia formali huius generabilis forme: ꝛ alia multa: ꝛ nos diximus in alijs locis ꝙ hec eſt mens Auerrois, Linconienſis ꝛ multoꝝ: ꝛ Simplicius in ꝑdicamentis videṫ inſpicere illam. Nec expecta a me expõnẽ huius: qꝛ in libro de ſubſta orbis ſatis. ⁋ Sed procul dubio Auerrois in ꝑſenti cõmẽto nõ tetigit eã: ꝛ ꝓpterea nunc dicamus per ea que ꝯſonãt Ariſtoteli ꝛ Auerroi hic. Et primo q̃uo forme ſunt in materia aſt gñationem apud Auerroem. 2° q̃uo põt euitari creatio apud ipſꝫ. Quãtũ ad ꝑmũ ex ṽbis Auerrois cõmẽto 2° huius. 12. forma poteſt intelligi preeſſe in mã tribus modis. Uno mõ ſm potentiã remotã ſm quã nihil preeſt de for' nec de diſpoſitiõe eius: ꝛ hoc modo potẽtia eſt ſempiterna mãe vt dicit Auer. ꝑmo celi cõmẽto. 120. ꝛ hoc mõ potẽtia nihil eſt forme: ſed mere potentia paſſiua ad formã. 2° mõ preeſt forma in mã in potentia ꝓpinqua quodã modo ſcilꝫ nata ad formam per qualitates nãles: ꝛ hec potentia apud Auerroem dĩ reſpectiua: ꝛ non eſt eterna: ſed noua inducta ab aliquo agente extrinſeco vt ꝑmo phyſicoꝝ cõmẽto. 71. 3° mõ poteſt preeſſe nõ tñ in potẽtia paſſiua remota: vel propinqua: ſed actiua: ꝛ hoc modo forme ſunt in potentia in ſeminibus: vt dicit Auerroes hic ꝛ cõmẽto. 62. primi phyſi. ꝛ hoc modo forma equi eſt in ſemie equi: ꝛ forma oliue in ſemine oliue: ꝛ talis potentia eſt noua ꝛ generabilis vt videṫ. ⁋ Tunc breuiter patet q̃uo Auerroes concederet inchoatiões. Voluit eniꝫ formas omnes preeſſe paſſiue: ꝛ hoc eterno tempore diſpoſitiue: ꝛ hoc non eterno tempore: ꝛ effectiue ſaltẽ in virtutibus ſeminũ. Sꝫ nullo mõ conceſſit ichoationes formarum vt ꝑmi dixerũt: ꝛ hoc in ꝑſenti cõmẽto. qꝛ forte alibi fecꝫ eſt. ⁋ Quantum ad 2ᵐ dicendũ ꝙ euitari poteſt creatio ꝯſeruãdo fundamẽtuꝫ Ariſtotelis. vꝫ. ꝙ forme nõ generanṫ niſi per accñs pro quanto generanṫ ad generationẽ totius qđ ꝑ ſe generaṫ: modo gñatio ꝛ creatio hoc modo differũt ꝙ rei creãde nihil preeſt vt pars rei generande opꝫ aliquã parteꝫ preeſſe: mõ ſi cõpoſitũ per ſe generatur aliqua eius pars prefuit: ꝛ ſic euitatur creatio: ꝑſpicuum ergo quo modo ponat Auerroes inchoationes: ꝛ quomodo euitet creationes hec ſatis de iſta materia: quoniã tot ſcribunt: ꝛ etiam nos alibi tot diximus: que repetere eẽt cõfuſio. Satis enim ſit nobis locum monſtraſſe.

CAuſe autẽ ꝛ principia aliorũ ſunt: vt eſt: aut vt nõ. Si qs dicat vniuerſalr ꝛ ſm proportionẽ eadẽ oium. Dubitabit aũt vtiqꝫ aliquis. vtꝝ altera aut eadẽ ſint principia ꝛ elementa ſubſtantiarũ ꝛ eoruꝫ que ſunt ad aliquid. ꝛ cuiuſlibet predicamẽtoꝝ cathegoriarũ ſilr. Sed inconueniens ſi eadẽ oium. ex eiſdem eniꝫ erũt que ad aliquid ꝛ ſubſtãtia. Quo mõ igiṫ hoc erit: nã extra ſubſtantiã ꝛ alia predicamẽta nihil eſt cõe. prius autem eſt elemẽtũ. q̃ꝫ quorũ eſt elementũ. At ṽo neqꝫ ſubſtantia elementũ eſt horuꝫ que ad aliquid nec horum aliquid ſubſtantie. 12

⁋ Egit de ſubſtãtijs ſenſibilibus ꝛ de principijs eaꝝ aliquo modo. Nunc circa principia vult magis inſiſtere ꝛ vult declarare de principijs quedã ſm rõnẽ ꝓpriã metaphyſico: nam idem ꝛ diuerſũ ſunt rões ꝓprie metaphyſico. ꝑmo tñ ꝓponit veritatẽ rei. ꝛ inqꝫ. Cauſe aũt ꝛ ꝑncipia ſunt aliorum alia ꝛ intelligit per cauſas ꝛ principia nõ noia multiuoca: ſed per cauſas intelligit intrinſecas: ꝛ per ꝑncipia extrinſecas: quia dixit eſſe alia alioꝝ exponit q̃uo. i. vt eſt hoc eſt vno mõ aut vt non: alio mõ: qđ exponit. q. ſi quis dicat vlr ꝛ ſaltem proportionem ſunt eadem: ſimpliciter aũt nõ ſunt eadem. Eſt ergo veritas queſtionis ꝙ omniũ predicamẽtoꝝ cauſe ꝛ principia ſunt eadẽ. vno mõ. ſ. ꝓportione ꝛ vlr: ꝛ ſunt non eadẽ ſimplr ꝛ ꝑticulariter. ⁋ Dubitabit autem. I. Veritas hec eſt valde obſcura ꝛ ꝓpterea mouet queſtiões circa hanc ꝛ hoc vt veritas plenius comprehendatur. inqꝫ. Dubitabit autẽ vtiqꝫ aliqs vtrũ altera aut eadẽ ſunt principia ꝛ elementa ſubſtantiaruꝫ ꝛ eorũ que ſunt ad aliquid: ꝛ cuiuſlibet

cuiuſlibet ꝑdicamētoꝝ ſimilr: ⁊ intelligit per elementa id
quod intellexit ꝑ cauſas/hoc eſt cauſas intrinſecas ⁊ per ꝑn
cipia cauſas extrinſecas. Sꝫ cur ſpālem mētionem fecit de
relationibus: in cōmēto dicet. ¶ Pro nūc tñ dõm ꝙ ideo
eſt qꝛ qdā nõ enumerarūt illas īter decē ꝑnta: qꝛ nõ hñt eē
vel ſolū eē eaꝝ eſt in aīa. Expoſitor aūt finxit aliā cauſā. ⁊
eſt totū bonum. ſed incōueniēs. ¶ Arguit ad ptē qōnis ⁊
vtit̄ ſyllō hypothetico a deſtructiōe ꝯñtis ad deſtructionē
āñtis hoc mō. Si ſunt eadem oīum relatiua ⁊ ſubē erūt ex
eiſdē ꝑncipiis. Sꝫ deſtruit̄ ꝯñs qꝛ vel illa ꝑnª erūt ex̄ ſub-
ſtātiā ⁊ alia ꝑnta: vel ꝯtenta ſub ſuba: vel aliquo. 9. ꝑntoꝝ.
ꝙ nõ pñt eē extra ſubaꝫ arguit ſyllō cathegorico ſic. oē ele
mētū eſt ꝑus eo cuius eſt ſꝫ ex̄ ſubam ⁊ alia ꝑnta nihil aliō
eſt cōe ⁊ ꝑus. ģ nõ ſunt ex̄ ſubaꝫ. Nec põt dici talia ꝑnª eſſe
ſub ſuba vel aliquo. 9. ꝑntoꝝ qd relinqt tāq̄ manifeſtū. ⁊ h̄
inqt. Sed icōueniēs ſi eadē oīum. ex eiſdē eni erūt que ad
aliqd ⁊ ſuba hec eſt maior: deſtruit ꝯñs. ⁊ inquit. qūo igit̄ h̄
erit ⁊ deſtruit ꝑm. ⁊ ꝑ accepit miorē. d. nā ex̄ ſubam ⁊ alia ꝑ-
dicamēta nihil eſt cōe. ſ. ꝑus: deide ponit maiorē. d. ꝑus aūt
elntū q̄ ea quoꝝ eſt elntū hec eſt maior. deinde dſtruit 2m
mēbrū. ⁊ inqt. At vo neqꝫ ſuba elntum eſt hoꝝ quo ad ali-
quid nec aliqd hoꝝ que ad aliqd eſt aliqd elntum ſubē. Il-
la ergo nec pñt eſſe extra decē ꝑdicamenta nec contenta in
aliquo. 10. ꝑdicamentoꝝ. hec eſt ꝑma ratio ad qōnem.

Cõ. 19m. ¶ Iſta qd.] Introducit textū ⁊ ꝑ dicit iſta qd iā inducta eſt
in ꝑncipio iſtius artis vt in 3° libro ⁊ mõ intrat eaꝫ ad ſol-
uēdū eā. hec eſt itroductio ⁊ cōtinuatio. ¶ Dicit 2° ⁊ eſt qd
hec. vꝫ. vtrū ꝑnª ⁊ elnta. 10. ꝑntoꝝ ſint eadem aut diuerſa.
hec eſt q̄ſtio. ¶ Dicit 3° ꝙ ſolō q̄ſtionis eſt ꝙ hec ꝑnª ſunt
eadē vlr ⁊ ꝓportione ⁊ nõ ſimplr. [Et qꝛ hoc.] ¶ Mouet
q̄ſtionem ſpālem: cur. ſ. ſpālem mētionē fecit de relatione. ⁊
dicit vt nos diximus: qꝛ apud quoſdā relões nõ numerā-
tur inter entia: ſed ſunt q̄ſi ſcdo intellecta hoc eſt ens rōnis.
ad dandum ģ itelligere ea eſſe in numero. 10. ꝑntoꝝ ꝓpt̄e
mentionem fecit de his. [Deinde icepit dicere.] Auerroes
format rōnem ſic. Si eadem ſunt ꝑnª oīuꝫ vel illa eēnt ex̄
10. ꝑnta ⁊ cōmunia ⁊ priora. 10. ꝑntis. vel eſſent in aliquo ꝑ-
dicamēto nõ extra ꝑdicamēta cōmuniora ⁊ priora: qꝛ tūc
eſſet aliqd prius ⁊ cōius. 10. ꝑntis: ⁊ ſic eſſet poſitio Plato-
nis. Si vo hec eſſent ſub aliquo. 10. ꝑntoꝝ. vtpote ſub gñe
ſubſtātie: tunc oīa eſſent ſuba: qꝛ ꝑncipia opꝫ eſſe eiuſdem
generis cū ꝑncipiatis: nec pñt poni in genere relōnis: qꝛ tūc
ſuba eſſet relatio ꝑ idem. Amplius/tūc ſube reſoluerent in re
lationes: qꝛ corruptum reſoluitur in ſua ꝑncipia ⁊ maxime
materialia: ģ nullo modo: ⁊ per conſequens principia non
ſunt eadem omnium ⁊ verba eius ſunt perſpicua.

Amplius quo mõ ꝯtingit eſſe elemē
ta oīuꝫ eadē. nullum eniꝫ põt eſſe ele
mentorum ex elementis compoſito.
Idem vt ei quā eſt ba. b. aut. a.

¶ Scdo arguit ad qōnem ēt hypothetice ſic. Si elnta oīuꝫ
10. ꝑntoꝝ ſunt eadem: elemētū eſſet idē miſto ex elemētis
deſtruit ꝯñs: qꝛ ipoſe eſt elemētū ⁊ miſtū eſſe eadē vt ei qd
eſt ba. ipoſe eſt. a. aut. b. eē idem. Dulº nõ ponit niſi deſtru-
ctionē ꝯñtis. ⁊ inquit ꝑ exēplū. Amplīº qūo ꝯtingit elnta eē
oīum eadem. q. d. non eſt poſe ⁊ nõ facit ſyllm: ſed deſtruit
ꝯñs tñ. d. nullū eni elntoꝝ eſſe põt ideꝫ cōpoſito ex elntis
vt ei qd eſt ba/miſto. b. aut. a. nõ põt eē idem: ſꝫ qūo valeat
ꝯñtia: difficile eſt: põt tñ dici ꝙ oē qd eſt: eſt ſub aliquo. 10.
ꝑntoꝝ. ⁊ per ꝯñs recipit predicationē alicuius eoꝝ: ex hoc
deducitur ꝯñtia: ſi ꝑnª eēnt eadem oīuꝫ: tūc ꝑnª illa eſſent. ģ
ſub aliquo ꝑdicamētoꝝ ⁊ ſunt ꝑnª illius: ģ ꝑnª recipiūt ꝑdi-
cationem principiati. ⁊ ꝑ ꝯñs idē ſunt illi. qd falſum eſt: qꝛ
nihil eſt ſuiipſius ꝑncipium. ⁊ hoc mõ perſpicua eſt ꝯñtia ⁊
falſitas ꝯſequētis: de qbus ſtatim in cōmento dicetur.

¶ Manifeſtum eſt.] Auerroes format rōneꝫ textus vt nos Cõ. 20m.
fecimus hoc mõ. vꝫ. ſi eadē eēnt elnta oīum: tunc elemētuꝫ
⁊ miſtū ex elntis eēnt eadē: vult vt ꝯñs habeat̄ ꝑ impoſſ: ⁊
per ꝯñs oppoſitū āñtis eſt ꝯcedenduꝫ. [Et Alexāder.] Ut
dicebat̄ ꝯñtia eſt multū obſcura: ⁊ nõ vi valere: ꝓpꝫ a po-
nit multas formas deducendi illā ⁊ oēs volūt ꝯñtiam non
valere niſi ꝑ accñs ⁊ nõ ꝑ ſeqm̄ argu m ꝑ ſe tenet in ei mā: ⁊
ꝓpterea tenet ꝑ accñs qꝛ ſolū in caſu ⁊ in ꝑſenti mā. ꝙ aūt
non teneat abſolute pꝫ: qm̄ lꝫ elntuꝫ ⁊ miſtū ſint eiuſdē na
ture: differūt qꝛ elntū eſt res ſimplex ⁊ miſtū res cōpoſita.
Dicit 2° ꝙ ꝯñtia valet ſtātibº duobº. ſ. ꝙ elntum eſt vnum
illoꝝ. ſ. ꝯtentum ſub aliquo eoꝝ. ⁊ ꝙ ſit vle elntū oīum. 10.
ꝑntoꝝ. Stātibus ģ his ſequit̄ ꝓpoſita ꝯſequētia: nam per
ſcdam elntuꝫ eſt oīum cā ⁊ elntuꝫ ⁊ ipm eſt vnū eoꝝ. ģ eſt
elntum ⁊ elntatū: ⁊ ſic pꝫ ꝯñtia. [Et hoc nõ vī.] ¶ Contra
hāc deductionem arguit Auerroes hoc mõ: qꝛ lꝫ ſit vera tñ
nõ appet ex ſuis vbis. [Et ideo dicit Alexāder.] ¶ 2ª dedu
ctio etiā fundat̄ in duabº: quoꝝ ꝑm eſt vt eē habeat elntuꝫ.
2m eſt vt elnta que dicunt̄ eē oīum ſunt ens extra. 10. ꝑnta.
Ex his arguit̄ per ſcdam. elntuꝫ illud eſt ens prius ⁊ cōius
10. ꝑdicamētis: ⁊ per ꝑmā oē ens hꝫ elntum. ģ tale habebit
elemētū: ⁊ ſic vel erit ꝓceſſus in infinitū vel idē erit elntuꝫ
ſuimet. [Et hoc qd.] ¶ Contra hoc obijcit Auerroes qꝛ ꝓ-
poſitio illa oē ens eſt ex elemēto nõ eſt vlis: qꝛ oē ens vel
eſt elntum vel ex elnto: ⁊ ꝓpterea nõ opꝫ vt omne ens ha-
beat elntū. [Niſi.] ¶ Rñdet ꝑ Alexādro ꝙ vbū Alexan-
dri intelligit̄ de entibº in actu: qꝛ ens in actu eſt cōpoſitū: ⁊
ſic ſcda deductio fundat̄ in duobº: quoꝝ ꝑmū eſt ꝙ oē ens
in actu hꝫ elntuꝫ. 2m eſt ꝙ que ſunt entia ſunt in actu: ⁊ ſic ꝑ
primam elntuꝫ illud cōius ⁊ ꝑus cū ſit ens erit in actu. ꝑ ſe-
cūdam ģ habebit elntuꝫ ꝑ ꝑmā ⁊ ſic vel erit ꝓceſſus in ifi-
nitum vel idē erit elntuꝫ ſui. [Et h̄ diſſoluet̄.] Dat itellectū
prime ꝓpōnis. ſ. qūo itelligitur ꝙ oē ens in actu habeat ele-
mentuꝫ: vult eniꝫ ꝙ hoc ſit verū de elnto actu vel potētia:
miſta enim hñt elnta actu: qꝛ q̄tuor corpora. ſꝫ corpus ſim
plex habꝫ elnta potētia: qꝛ mām ⁊ formā: mā eniꝫ ⁊ forma
elnta dicunt̄ in potentia. Sꝫ certe hec defenſio Alexandri
non placet. petit eniꝫ ꝑnm qꝛ ſupponit oīa entia eſſe in actu.
Forte enim diceret aduerſarius ꝙ elnta. 10. ꝑntoꝝ nõ ſunt
entia in actu. ⁊ propterea bene dicit Auerrois ꝙ eſt proba-
bilis ⁊ non demonſtratiua: qꝛ forte eſt ex cōceſſis ⁊ nõ ſim
pliciter. [Themiſtius autē.] ¶ Tertius modus deducēdi
ꝯñtiam eſt Themiſtij. ꝯñtia ģ erat. Si elnta ſūt oīuꝫ eadē.
ģ idem elntuꝫ erit miſto. ꝓbat̄. qꝛ tale elntū vel ꝑdicat̄ de
eis vel ſubijcit̄ eis. Si ꝑdicat̄ de eis: tūc aliqd eſt prius. 10.
ꝑntis qd eſt impoſſibile. Si ſubijcit̄ eis: tūc qdlibet eoꝝ ꝑ-
dicabit̄ de eo: ⁊ ſic compoſito eſſet idē: ⁊ ſic ꝑ eē idē intelli-
git ſm ꝑdicationē. [Et inuenimus.] ¶ Dicit ꝙ Alexander
adhuc dat 4m modū ⁊ non ponit illū nec ſcio qꝛ ſcit. Dicit
2° ꝙ in q̄daꝫ ſcriptura inuenit aliter ⁊ ponit illaꝫ ⁊ ſmo ꝑ-
ſpicuus eſt. his ģ tribus modis põt deduci ꝯñtia.

Nec vtiqꝫ intellectualiū elementoruꝫ
eſt: vt vnū aut ens. Inſunt enim hec
⁊ vnicuiqꝫ cōpoſitorū. nihil igit̄ erit
eoꝝ/nec ſubſtātia: nec ad aliquid. ſed
neceſſariū. nõ ſunt igit̄ oīum eadē elemēta.

¶ Remouet qōnem tacitam qm̄ qꝛ dicere põt ꝙ duo ſunt
oīum predicamentoꝝ elementa: vtpote ens ⁊ vnū. ⁊ hec eſt
opinio Platonis: mõ hec verificant̄ de. 10. generibus. q̄re
nihil prohibet elementuꝫ eſſe idē compoſito. ¶ Cōtra hec
obijcit Ariſt. ⁊ vtit̄ iſto ſyllo. vꝫ. vnū ⁊ ens inſunt vnicuiqꝫ
10. ꝑdicamētoꝝ: ſed nullū ꝑdicamentū ineſt alicui. 10. ꝑdi-

camentoꝝ.ğ nullū.10.predicamētoꝝ eſt vnū vel ens.p̄mo ponit obiectionē.⁊ inq̄t. Nec vtiqʒ intellectualiū elemētorū eſt vt vnum ⁊ ens. vocat aūt hec itellectualia elīnta more Platonis: deinde accepit maiorem.⁊ inquit. Inſunt eni hec vnicuiqʒ compoſitoꝝ hoc eſt vnicuiqʒ.10.p̄ntoꝝ: appellat enim p̄dicamenta compoſita: ⁊ hoc ſi habeāt elīnta. Subducit minorem ⁊ dat ꝯñeʒ.d. Igitur nec ſuba nec ad aliquid nihil erit eoꝝ.ſ.nec ens nec vnū: ⁊ per ꝯñs ēt ſm Platonē elemētū differt a miſto. deinde ꝯcludit ꝯñē p̄ncipalē.d. non ſunt igit̄ oium eadem elīnta. ⁊ hec eſt ꝯclo ex his argumentis concluſa. Debes ſcire ꝙ in textu latino reperit̄ ſmo ſic. Sed neceſſariū eſt p̄n° propinqua eē diuerſa. non igit̄ ſunt oium eadem elīnta. Ego autē non inueni in ſermone greco iſtud nec video q̄uo poſſit iſtud ſtare: ⁊ ꝓpterea lege ſic. Nihil igitur erit eorum nec ſuba nec ad aliquid. hec eſt ꝯcluſio ſylli predicti: ⁊ intendit, ergo nec ſubſtantia nec ad aliq̄d eſt ens vel vnum. ſed neceſſariū.q.d.ꝙ eſt falſum: qꝛ neciū eſt ſubſtātiam vel quoduis p̄dicamentorum eſſe ens vel vnū. ⁊ ꝓpterea dicit. Sʒ neceſſariū eſt quodlibet p̄dicamentorū eſſe ens ⁊ vnū/ non igit̄ ſunt eadeʒ omniū elemēta. ⁊ ego laboraui in iſta litera ⁊ non inueni latinos laboraſſe ad verba ſed ſolum ſunt contenti in ſenſu litere.

Cō. 21m ¶ Cum declarauit.] Primo ponit cōtinuationē hoc mō.vʒ. ꝙ Ariſt. declarauit elemēta eadem ſenſibilia non poſſe eē oium.10.p̄ntoꝝ. nunc declarat ꝙ nec eadem elemēta itelligibilia qualia eſſent vnuʒ ⁊ ens hec eſt intentio ⁊ ordo.[Et Alexander.] Alexander exponit rōnē Ariſt. verba cui Ap. ſunt.hec enim duo exiſtunt in omni cōpoſito. ⁊ hec in trāſlatione arabica. Ex his verbis vult Alexāder Ariſto. hīc tale enthymema. vnum: ⁊ ens ſunt in omni compoſito. ergo nō ſunt elīnta compoſitoꝝ. deducit ğ Alexander ꝯñiaʒ dupliciter. primus modus ſupponit duo.p̄mū ens ⁊ vnū demōſtrant ſimplicia ſicut compoſita hoc eſt ens ⁊ vnū verificātur de compoſito ſicut de ſimplici: nā hec eſt vera/ cōpoſitū eſt ens ⁊ ſimplex eſt ens. 2m in oi cōpoſito ſunt duo.ſ. ſimplex ⁊ compoſitū: ⁊ cuʒ neutrū ſit dignius eſſe elemētuʒ alterius: ſequit̄ ꝙ nullum erit elīntum idem omniuʒ.[Aut ſic.] ¶ Scd'o deducit̄ ꝯñia ſic q2 tunc compoſituʒ ⁊ ſimplex eſſent idem: q2 ſi vnū dicit̄ de ſimplici. ergo vnū eſt ſimplex ⁊ vnum dicit̄ de cōpoſito. ğ vnū eſt cōpoſitū. ergo vnū erit ſimplex ⁊ compoſituʒ. he ſunt due deductiones Alexādri. [Et Alexander dicit.] Sequit̄ alia ps textus. vʒ. nihil igit̄ erit eoruʒ nec ſuba nec ad aliquid ſed neceſſariū. Circa hāc literam vult Alexander ꝙ debeat copulari ad textum cōmenti precedentis.[Dicit qm̄ hoc.] Reddit cām quare dʒ copulari ad illum textuʒ ⁊ nō ad p̄ſītem: q2 vterqʒ loquit̄ de elementis abſolute ⁊ nō de elemētis intellectualib⁹.[Dicit ⁊ intendit.] Nunc exponit vim rationis.q.d.ſi ens ⁊ vnū ſint elementa: tunc nullum p̄dicamentoꝝ erit ens neqʒ vnū. ꝯñia tenet q2 nullum elemētatū eſt elementū. ſ nō hoc eſt falſum: q2 neceſſarium eſt vt vnū ⁊ ens dicant̄ de quolibʒ: ⁊ ſic illa particula nullum refert p̄dicamentoꝝ: hec eſt vna expoſitio.[Dicit ⁊ poſſibile.] ¶ 2° exponit literaʒ aliter ⁊ vult ꝙ illa particula nullaʒ eoꝝ referat nullum eorū.ſ. nec ens nec vnum.q.d. nec ens nec vnuʒ erit ſubſtantia vel ⁊c. Et hoc eſt verum: qm̄ ad hoc vt hec duo ſint elementa.10. predicamētoꝝ nō debēt eſſe in aliq̄ decē generꝝ: ſed potius ꝙ vnumqd'qʒ.10.p̄ntoꝝ ſit ens ⁊ vnum. format̄ ergo ratio ſic. Si ens ⁊ vnū erūt elemēta nullū eoꝝ erit ſuba vel aliqd alioꝝ p̄dicamētoꝝ: hoc eſt falſuʒ: q2 nihil eſt extrinſecuʒ a.10.p̄ntis. omne enim qd eſt dʒ eſſe in aliquo p̄dicamētorum. a p̄mo ergo ad vltimū vnum ⁊ ens nō ſunt.ğ nullū p̄dicamētorum eſt ens: qm̄ qd'libet p̄dicamētorum eſt vnuʒ ⁊ ens.ğ ſi hec non ſunt: nec aliqd p̄dicamētoꝝ erit. vel ſic/ ſi ens ⁊ vnum erūt elemēta oium cum non poſſint eſſe itrinſecaʒ.ğ extrinſeca: extrinſeca ergo erūt non entia. ſed.10.p̄dicamenta ſunt miſta entia. ergo miſta entia erunt ex non entibus: ſed hoc eſt impoſſibile qm̄ neceſſarium eſt vt miſtuʒ ens ſit ex entibus.[Et abbreuiatio.] ¶ Abbreuiat ratiōes ambas in hoc caplo. prima eſt ſi vnum ⁊ ens eſſent elementa: tunc compoſitum ⁊ ſimplex eſſent ideʒ: ꝯñ ſequentia fuit expoſita. Scd'o vnum ⁊ ens ſunt entia in anima ⁊ nō extra animam: qm̄ ſunt vlia.ğ nō ſunt elīnta entium realiū. Tertio ſi ens ⁊ vnū eſſent elīnta oiuʒ: tūc p̄dicamēta eēnt nō entia vt fuit deductū prime harum triū rōnuʒ. ſcd'a eſt addita ab Auerroi ad bene eſſe. tu vides quo mō in iſto cōmento eſt confuſio. ⁊ propterea ſequere expoſitionem noſtram: quia cum illa textus eſt per ſe perſpicuus.

At vt dicimus: eſt q̄dem vt eſt: eſt aūt vt nō. puta forſan ſenſibiliū corpoꝝ: vt quod ſpecies: calidū. ⁊ alio modo: frigidum priuatio. Materia ſ'o in potentia hec primum ſm ſe. Subſtātia ſ'o: ⁊ hec; ⁊ que ex his: quorum ſunt pricipia hec. aut ſiquid ex calido ⁊ frigido fit vnum vt caro ⁊ os. Alterum enim neceſſe eſt ab illis eē qd factum eſt. horum quidem igitur eadeʒ elementa ⁊ principia: alioꝝ ſ'o alia. oium autē ita quidem dicere: non eſt: ſed ꝓportionaliter: quemadmodum ſiquis dicat ꝙ principia ſunt tria: ſpecies: ⁊ priuatio: ⁊ materia. Sed horuʒ vnūquodqʒ alteruʒ circa genus vnūquodqʒ: vt in colore album/ nigrū/ ſuperficies/ lumē/ tenebra/ aer. ex his autem dies ⁊ nox.

¶ Duo ꝓpoſuit. vʒ. ꝙ omniuʒ ſint eadē principia ꝓportionaliter: ⁊ ꝙ oium ſint eadeʒ p̄ncipia vl'r: nunc ergo declarat primū.ſ.ꝙ oium ſint eadē p̄n° ꝓportionalr: ⁊ p̄mit⁹ declarat hoc in elīntis ⁊ principijs intrinſecis que ſunt mā forma ⁊ priuatio: ⁊ vult ꝙ quodā mō ſit verꝝ eadem eſſe p̄n° oiuʒ ⁊ quodā mō nō eſt veruʒ: ⁊ hec eſt ſolo p̄me ptis q̄onis.d. aut vt dicimus eſt q̄dē vt eſt.q̄ſi dicat. vno mō eſt verꝝ: eſt autē vt nō.ſ. alio mō nō eſt verꝝ. ⁊ p̄ticula illa[aut] iā grece ſcribitur he non eſt ſolor ⁊ declarat p̄mo q̄uo non eadē: ⁊ dicit vtpote ſenſibilium forſan corpoꝝ vt quidē ſpēs ⁊ forma calidum ſubaudi ſe hꝫ. Et alio mō frigidū: p̄uatio. materia ſ'o: ꝙ potētia hec p̄mū ſm ſe. hec ergo tria.ſ. calidū/ frigiduʒ/ ⁊ mā/ ſunt p̄ncipia oium ſenſibiliū corpoꝝ eadeʒ: vt ſunt quattuor elementa ⁊ miſta ex eis. Sed quia dixit ⁊ voluit intelligere hec tria principia eſſe ſubſtantiaꝝ: ⁊ per cōſequens eſſe ſubas: ⁊ q2 dixit forſan eſſe p̄ncipia ipſemet ſe declarat cur dixit forſan. ⁊ inquit. Sʒ ⁊ hec ⁊ que ex his q̄rum ſunt principia hec ſunt ſubſtātie: aut ſiq̄d ex calido et frigido fit vnum vt caro ⁊ os.q.d. voco hec eſſe principia ſubſtantie vel ſi non ſubſtantie ſaltem eius qd fit vnum ex his vt ſunt caro ⁊ os. ⁊ propterea dixit forſan. Debes ſcire ꝙ reuera calidum ⁊ frigidum ſunt accidentia ⁊ qualitates ⁊ non ſubſtantie: ⁊ ꝓpterea dicit ꝙ vel ſunt p̄ncipia ſubſtātie vel ſaltem eius qd ex eis fit quicq̄d ſit illud. addit. alterum enim neceſſe eſt qd factū eſt eſſe ab illis. ⁊ propterea dixit. vnum: vel melius q2 qs dicere pōt ꝙ p̄ncipia ⁊ res ip̄a nō ſunt in eodem genere. dicit. Sed ⁊ hec ⁊ que ex his: quoruʒ ſunt principia hec ſunt ſubſtantie. aut pro ⁊ ſiquid ⁊ calido ⁊ frigido fit vnum vt caro ⁊ os: ſubaudi iterum eſt ſubſtantia. reddit cauſam cur debet eſſe vnum ⁊ dicit. naʒ alterum neceſſe eſt ab illis eſſe qd factū eſt. ꝯcludit nunc quomodo non eadem. ⁊ inquit. horum quidem igit̄ eadem elemēta ⁊ p̄ncipia

principia.alioꝝ ꝟo:alia ergo oium nō eadē.ꝛ ſic pȝ 2ª pars
ſolonis.Subſcribit poſt quō oium eadē.ꝛ inq̄t.oiuȝ autem
ita quidez dicere nō eſt.ſ.mō p̄dicto.Sed ꝓportionabilr.ḡ
eſſe eadem p̄nͣ oiuȝ ſpē nō eſt:eſſe aūt eadez ꝓportione eſt.
Declarat quō eadē ꝓportione ꝛ dicit.quēadmodū ſi ḡs di-
cat ꝙ p̄ncipia ſunt tria:ſpēs/ꝛ priuatio/ꝛ mā.hec ḡ eſt idēti-
tas ꝓportionis:ꝙ ſicut in ſubā ſunt tria p̄ncipia ſic ꝛ in quo
libet genere:non tñ identitas ſpecifica.qḋ declarat dicens:
ſed hoꝝ vnumqḋqȝ alterū eſt ꝛ diuerſuȝ circa vnūqḋqȝ ge
nus:vt in genere q̄litatis.vȝ.in colore album/nigrū/ſuperfi
cies:nam albū forma:nigruȝ priuatio:ſuperficies mā. Aliḋ
exēplum ſubſcribit.ꝰ.lumen:tenebra:aer.ex his autez ſiunt
dies ꝛ nox.nam lumen eſt vt forma:tenebra vt p̄uatio:aer
vt materia.Ecce ergo quō eadē eſſe p̄ncipia oium ſm ſpe-
ciem falſum eſt.ſed eadē ſm ꝓportionē ꝛ ſimilitudinem ni
hil ꝓhibet.ꝛ ſic vtraqȝ pars ſolutionis patet.

Cō.22m. ¶ Cum induxit.]Cōmentum iſtud eſt fere perſpicuū.tñ q2
ſunt aliqua ꝟba vtilia ꝛ aliqua obſcura:ipſum exponā quā-
tum ad aliqua eius ꝟba.Solo ḡ q̄onis vt ponit Auerro.in
hac prima parte eſt ꝙ ſimplr non ſunt oium eadem elnta.
nec ſimplr oium ſunt diuerſa elementa:ſȝ medio modo.vȝ.
eadem proportione ꝛ analogia:et huius cauſa eſt vt Auer.i-
nuere videtur.Quoniā ſuba antecedit alia predicamenta ꝛ
eſt cauſa alioꝝ.ḡ ſube ꝛ alijs p̄dicamentis nihil eſt cōe vni-
uocū:ꝛ per ꝯñs nec p̄ncipijs ſube ꝛ p̄ncipijs alioꝝ aliquid
eſt cōe vniuocum:ꝛ hanc ſniaȝ applicat verbis.[Et Alexā-
der.]¶ Dubitaret quis quō Ariſtoteles ponat priuationē
eſſe ſubam.Cui rñdet Alexander ꝙ hoc dicit pro tanto: q2
non ſumit priuationem pro carentia forme ſimplr ſed pro
forma imperfecta quō dicimus frigidū eſſe priuationē.dic
2ª ꝙ frigidum ꝛ calidū ꝛ hōꝰ qualitates ſunt ſubſtātie ꝛ ac-
cidentia ſunt qḋ ſube elntoꝝ ſimpliciuȝ.accidentia ꝟo mi-
ſtoꝝ:ꝛ hec eſt opinio Alexandri cōtra quā Auerroes argu-
it 5ª phyſice auſcultationis cōmēto.10.ꝛ nunc tranſeat.[Et
quō iſta ſint.]Ex verbis Ariſtotelis colligit p̄mo ꝙ oia p̄n
cipia ſube ſunt ſuba.Ita ꝙ hoc nomen ſuba dicit̄ de princi-
pijs ꝛ de cōpoſitis ex his.qḋ nō eſt intelligendū eodē mō:
ſed q̄ſi equiuoce.2ª dicit ꝙ omne compoſitum eſt aliud a
ſuis cōponentibus:et Auerroes dat cām q2 hȝ aliaȝ formā:
ſed in hoc eſt dubium q2 alibi dixit 3ª ſiū.m ꝟo intellige ſic
ꝙ compoſitū eſt aliud q2 ſuperaddit ordinē:ptes ꝟo abſo-
lute non dicunt ordinez:ꝛ ſic per formas intelligit ordinem.
[Et intendebat.]Colligit nunc ꝙ in ſubſtantijs nō ſunt ea-
dem p̄nͣ ſimplr nec diuerſa ſimplr nō eadē qḋ:q2ñ miſto-
rum p̄ncipia ꝓxima ſunt materia ꝛ forma cōpoſite.ſimpli
cium ꝟo mā ꝛ forma ſunt ſimplices.eadem ꝟo ꝓportiōe.
Quñ principia remota ſunt eadē oium ſubaꝝ ꝛ ſimpliciuȝ
ꝛ compoſitoꝝ.[Et q2 etiā.]¶ Declarat mō quō alioꝝ p̄-
dicamētoꝝ p̄nͣ ſint ꝛ an eadez vel diuerſa ꝛ ſermo perſpi-
cuus.[Et intelligendum.]¶ Remouet.q.verum aliq̄ mo-
do poſſunt eſſe eadem principia oiuȝ. Rñdet ꝙ principia
remota pñt eſſe eadem oium:ſȝ ordine quodā p̄ ꝛ ꝑ ſe ſube.
alioꝝ ꝟo ꝑ accñs ꝛ ſcḋo.mā enim ꝛ forma ꝛ p̄uatio ſubales
ſunt principia ꝓxima ſube.ꝛ ꝯñter oiuȝ alioꝝ p̄dicamēto-
rum.Quñ q2cq̄d eſt cauſa cauſe eſt cauſa cauſatorum.

Quoniaȝ aūt nō ſolum que inſunt cau
ſe:ſed eoꝝ que extra.vtputa mouens
palam q2 alteꝝ principiū ꝛ elemētuȝ,
cauſe ꝟo ambo. ꝛ in hec diuidit̄ pri-
cipiū. Qḋ ꝟo vt mouēs aut ſiſtens:principiū
eſt qḋdam ꝛ cauſa. Quare elementa quidem
ſm analogiam:tria:cauſe autē ꝛ principia:qua
tuor. Sed aliud in alio ꝛ prima cā:vt mouēs
aliud aliȷ. Sanitas/infirmitas/corpus/mouēs/
medicatiua. Species inordinatio talis. Late-
res/mouens/edificatoria vtiqȝ in ea diuiditur
principium.

¶ Nunc ſecūdo oſtēdit ꝙ cauſe extrinſece ꝛ intrinſece ſunt
alie alioꝝ:ꝛ non oium decez p̄dicamētoꝝ eadem.ꝛ p̄ docet
driam inter elntū ꝛ p̄nm ꝛ cām.2ª oſtendit quot ſunt elemē
ta ꝛ quot p̄nͣ.vi ḡ p̄ ꝙ elntum differt a p̄nͦ ꝛ cauſa.nā ele-
mentum dr̄ ſolū de cauſis intrinſecis.cā ꝟo ꝛ p̄nm ꝛ de intrin
ſecis ꝛ de extrinſecis.p̄nm ꝟo ꝛ cā idē ꝛ conuertibilia. inq̄t.
Quñ autē nō ſolū que iſunt ſunt cauſe:ſȝ illa de numero eo-
rum que extra vt mouens:palā q2 ꝛ alteꝝ p̄nm ꝛ elntū:naȝ
elntum de intrinſecis ꝛ p̄nm cōe eſt vtriſqȝ.cauſe ꝟo ambe
ſed mō diuerſo.q2 elemētum eſt cā vt ſpēs illius.p̄nm eſt cā:
vt conuertibile illi:ꝛ propterea adijcit ꝛ in hec diuidit̄ p̄n-
cipiū:dicimus enim p̄nm duplex.ſ.intrinſecū ꝛ extrinſecum
quēadmoduȝ ꝛ cām duplicem:ꝛ hoc declarat.ꝰ.que ꝟo vt
mouens aut ſiſtens:p̄nm eſt quoddā ꝛ cauſa. Ecce quō p̄nm
ꝛ cā conuertunt̄:ſed elementū videt̄ ſpēs vtriuſqȝ.premiſ-
ſa hac differētia oſtēdit quot ſunt elnta ꝛ quot ſunt cauſe.ꝛ
inquit.quare elemēta q̄dē tria ſunt ꝛ eadez oium ſm ꝓpor-
tionē.cauſe aūt ꝛ p̄ncipia ſunt quatuor addendo.ſ.mouens
enumeranis priuationē inter elnta ſaltē ꝑ accidēs. ¶ His
duobus p̄miſſis oſtēdit nūc cōiter quō cauſe[etſi quatuor
ſint.]non tñ ſunt oibus eedē ꝛ hoc oſtendit per exempla.ꝰ.
ſed aliud.ſ.p̄nm in alio eſt.ꝛ p̄ma cauſa alia in alio:vt mouēs
aliud aliȷ ineſt.ꝟbi grā.In medicatiuis ſanitas: infirmitas/
corpus/mouens/medicatiua.nam ſanitas vt forma: ifirmi-
tas vt priuatio:corpꝰ vt materia.ꝛ ars medicine vt mouēs.
In edificatiuis vt ſpecies eſt inordinatio talis.Lateres mo-
uens eſt edificatoria.ꝛ in ea vtiqȝ diuiditur principium: q2
idem eſt principium cauſe.cauſe ergo etſi ſint quatuor: nō
tamen eedem omnium:ſed cur pretermiſit finem:eſt dubi-
tatio.Expoſitor fingit quia finis non habet rationem p̄nci-
pij:quia mouet vt eſt intentio.ſed hoc ſtare nō poteſt quia
ſaltem erit cauſa:ergo ꝛ ſi non ſit principiū:erit cauſa.Me
lius ergo eſt:q2 finis nō ponit in numero cuȝ forma:ꝛ ideo
computat finem in computatione forme.

¶ Cum locutus.]Cōmentum perſpicuum eſt : ſed aduerte Cō.23m
circa principium ꝙ Auerroes videtur ponere iter hec tria
talem differentiaȝ ꝙ elemētū dr̄ de intrinſecis tm̄.p̄ncipiū
dicitur de extrinſecis tm̄.cā de vtriſqȝ.ꝛ hoc dȝ itelligi ſm
rōnem ꝓpriaȝ:q2 vt dicit cōmento p̄mo p̄mi phyſicoꝝ.q2ñ
accipiuntur cōiter cōfundunt̄ ꝑ eodē.2ª ꝓbat hoc ꝑ verba
Ariſtotelis p̄mo phyſice auſcultationis in ꝓhemio.ꝛ tu vi-
de verba eius hic ꝛ ibi.3ª ponit differētiaȝ inter agēs ꝛ mo-
uens.nam vult ꝙ mouens ſit in plus:q2 agens ſoluȝ eſt qḋ
agit paſſiones ꝛ paſſibiles qualitates:ꝛ ꝑ abiectionē cōtra-
rij:ꝛ ſicut refertur ad patiens.mouens ꝟo eſt cōe ad omnē
modum ꝓducendi.ꝛ hoc idez dicit.3.phyſicoꝝ cōmento.3.
[Dicit ꝙ aūt.]¶ Debes ſcire ſecūdo circa hec ꝙ ex litera
non habetur hec driā:ſed videtur diuerſa:propterea ex vna
litera accipitur driā predicta.ex alia accipit̄ ꝙ elementum
ꝛ principiū differunt.q2 elemētū de intrinſecis:p̄ncipiuȝ de
extrinſecis dicitur:ſed cauſa ꝛ p̄ncipiū ꝯuertunt̄.ꝛ ꝓpterea
adducit diuerſas tranſlationes ꝛ tu in his conſidera.[Me-
dicina enim alia.]Remouet dubiuȝ q2ñ ſanitas in aīa.vȝ.
medicatiua ars eſt vniuoca ſanitati reali.ergo faciet opera
tionem ſanitatis realis.¶ Reſpondet ꝙ lȝ ſint ſimiles dif-
ferunt tamen.Quoniam ſanitas in rebȝ eē reale.In mente
ꝟo habet eſſe intentionale.ꝛ ꝓpterea non facit operatiōes
ſanitas que eſt in aīa:ne q̄les ꝛ ſanitas realis:q2 tunc medi
cus diceretur ſanus formalr a ſanitate mētali qḋ eſt falſuȝ.
ab illa enim dicitur artifex.reliquū cōmenti ꝑſpicuum eſt.

Quoniam aūt mouens. Jn phyſicis q̄dem: homo. Jn his autē que a mente: Species aut contrariū: modo quodaʒ tres vtiqʒ erunt cauſe. ſic autem quatuor. nam ſanitas aliqualr ars medicinalis: ⁊ dom⁹ ſpēs: edificatoria: ⁊ hō hoiem generat. Adhuc preter hec: vt primum oium: mouens omnia.

⸿ Docet reducere q̄tuor cauſas ⁊ q̄tuor p̄n⁹ in tria. dixit enī eſſe q̄tuor p̄n⁹: vt mā / forma / puatio / ⁊ agens: nūc aūt illas reduci in tres cauſas: qr̄ mā ⁊ forma ⁊ agens quaſi in idē veniunt: ⁊ ꝓpterea computent̄ pro vna. ḡ erunt tres cauſe ſeu tria p̄n⁹. hoc ergo ꝯducit ꝑ moduʒ ſylli hypothetici: ⁊ dicit. Qm̄ auteʒ mouēs in phyſicis gdeʒ: hō eſt: in his autē que a mente .i. quoꝝ p̄n̄m eſt mens: vt ſunt res artificiales: mouēs eſt ſpecies: ⁊ hoc in operatione recta: aut ꝯtrium ſpēi: ⁊ h̄ in operatione obliqua. Concludit mō quodā tres vtiqʒ erunt cauſe: ſic aūt hoc eſt mō alio q̄tuor. ⁊ h̄ declarat. d. naʒ ſanitas aliquo mō ars medicinalis eſt. ⁊ ſpēs domus aliq̄ modo ars edificatoria: ⁊ hō hoiem gn̄at. ⁊ ꝓpterea hō gn̄ans ⁊ hō genitus idē ſpecie ſunt. Adhuc aūt ⁊ p̄ter hec eſt vt mouēs oia oium p̄ncipiū qđ fere eſt oibus idem. ergo cauſe vt differunt ſunt quatuor vt reducuntur: ſunt tres.

Tō.24 ⸿ Cum declarauit.] Auerroes in p̄ma parte oſtēdit quo mō cauſe erunt tres ⁊ quō quatuor: ⁊ vult ꝙ ſint tres reductiue ⁊ q̄tuor ſeorſum accepte. 2° oſtēdit quō forma que eſt agēs eſt idem quodā mō forme ꝓducte: ⁊ vult ꝙ hoc ꝑ tanto eſt qr̄ forma agens eſt ſīlis forme ꝓducte: ⁊ ſimile poteſt dici ideʒ: ⁊ hoc oſtendit per exempla in phyſicis ⁊ in artificialibus vt fecimus in lr̄a. [Et ga diſpō.] ⸿ Remouet̄ ꝑ hec verba qđ cur. ſ. Ariſ. adycit id verbū. [Adhuc p̄ter hec ⁊c̄.] ⸿ Et p̄ma reſpōſio Auerrois eſt ꝙ illud dictuʒ eſt vt oſtēditur ꝙ omnia ſunt quodā mō primū mouēs: qr̄ primum mouens eſt ſicut mouens propinquuʒ: ⁊ hoc quātū ad modū agendi. ⁊ p̄mū mouēs mouet ad oia. ergo videt̄ quodaʒ modo oia pro quāto ꝯtinet oia. [Alexander.] Alexander dicit hoc verbuʒ eſſe additum ꝑꝑ duo: ⁊ vt oſtendat eſſe aliō mouens a p̄dictis cōe oibus illis: ⁊ vt oſtendat agēs: ⁊ rē factam eſſe quodā mō idē ſoluʒ in p̄rimo agente: ga in remoto non. ⁊ huius due ſunt rōnes. p̄ma ē ga nullū agēs remotuʒ eſt ſimile facto. mō p̄m̄ mouens eſt agens remotuʒ. 2° rō, qr̄ mouens ad perfectionem rei nō videt̄ ſile effectui: ⁊ p̄mus motor non videtur agere niſi ad pfectioneʒ rei. ḡ ⁊c̄. Debes ſcire ꝙ primus motor agit ad perfectionē rei facte ⁊ nō ad perfectionē ei⁹. ⁊ ꝓpterea nō videt̄ debere aſſimilari reb⁹ quas ꝓducit. [Et veritas eſt.] ⸿ Rn̄det ꝙ p̄mū p̄n̄m reb⁹ non cōuenit in p̄ticulari ⁊ ſm̄ modū quo eſt p̄n̄m ꝓprium ⁊ particulare: ſed bene conuenit aliquo mō vlī. vbi debes ſcire vt dicetur cōmēto. 51. ꝙ deus eſt quodā mō oia eminenter ⁊ potentialiter quō ignis eſt oia calida: ⁊ ſic conuenit in rōne entis ⁊ quō ſit illud: cōmento. 51. dicetur. [Et Themiſtius.] ⸿ Nunc ponit expōneʒ Themiſtij. qui vult ꝙ ideo Ariſtoteles fecit mentionem de primo motore vt oſtendat ꝙ eſt aliud ab iſtis proximis motoribus: ⁊ qđ eſt intētuʒ ⁊ queſitum noſtruʒ in iſto libro. ⁊ hāc expōnē laudat. ⁊ ait ēt ſibi videri. [Et Alexander.] Quia Ap. dixit in litera agens conuenire rebus factis: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝙ factū ſit a cōueniēti: gloſſat Alexander hāc ꝓpōnē ⁊ vult eā eſſe veram trib⁹ ſeruatis. vʒ. in agentibus cauſis ꝓpinqs ⁊ nō remotis per ſe ⁊ nō a caſu: ⁊ dicit̄ non a caſu: ꝓpter aialia orta ex putri mā: que apud ipſum: ga ſiunt a caſu: nō cōueniunt cū factorib⁹ ⁊ agētibus. [Et in ſermone.] ⸿ Sed ꝯtra / quia corrigēs agit dolorem: ⁊ tamē nō aſſimilat̄ dolori. Adhuc ferra agit aſciſſionem: ⁊ tñ non aſſimilat̄ aſciſſioni. Reſpondet ibi [talis ⁊c̄.] ꝙ hec ſunt inſtrumenta non agentia ⁊ ꝓpterea additum eſt in agentibus mō agentia ſunt ſpēs ferrantis ⁊ percutientis ⁊ illis ſpēbus aſſimilantur hec. [Dicit igitur.] Colligit gloſſam ꝓpoſitionis. vʒ. ꝙ hec ꝓpoſitio intelligitur in agēte nō in inſtrumento ⁊ in propinquo non in remoto ⁊ in agēte eſſentialiter non accidentaliter. dixit in agente: ꝓpter effect⁹ ferre ⁊ corrigere ⁊ talium. dixit propinquo: ꝓpter p̄mū p̄ncipium qđ agit cuncta: ⁊ tamen non aſſimilatur cunctis. dixit eſſentialiter: ꝓpter genita a caſu: vt animalia ex putrefactione orta. ⁊ hec eſt intentio Alexandri in iſto loco. Ex his ſoluuntur multe ⁊ prolixe queſtiones circa ꝓpōnem illam. quarum ſubmeminit ipſe cōmento. 13. ⁊. 18. ⁊ alibi.

Quoniam aūt ſunt hec quidem ſeparabilia. Jlla autem inſepabilia: ille ſube. ⁊ ꝓpter hoc omnium cauſe hec: ga ſine ſubſtantijs non ſunt paſſiones ⁊ mot⁹. Deinde hec erunt anima forſan ⁊ corpus: aut intellectus: ⁊ appetitus: ⁊ corpus.

⸿ Preaccepit quō ſunt oium p̄n⁹ ꝓportione ⁊ ſimilitudine. Nunc oſtendit ꝙ ſunt eadeʒ ſimplr̄: ſed ordie quodā. p̄mo oſtēdit ꝙ ſube ſunt cauſe accidētiū. 2° quō p̄n⁹ ſube ſunt et principia accidētiū. pro p̄mo vtit̄ rōne hoc mō entium hec ſunt ſeparabilia hec inſepabilia: ⁊ ſube ſunt ſepabiles accidentia inſeparabilia. ḡ ſube ſunt cauſe accn̄tium. dicit. Qm̄ aūt ſunt hec gdē ſepabilia: illa aūt inſepabilia. hec eſt p̄ᵃ p̄s antecedentis ille ſubſtātie. ſ. ſunt ſepabiles: ⁊ ſubaudi accidentia ſunt ſeparabilia. hec eſt 2ᵃ pars. nunc dat ꝯn̄s. ⁊ ingt. ⁊ ꝓpter hoc oium cauſe ſunt hec. ſ. ſube: cuius cām reperit. ⁊ inquit. ga ſine ſubſtātijs nō ſunt paſſiōes ⁊ motus. ⸿ Debes ſcire p̄mo ꝙ de rōne cauſe in actu ſunt duo. ſ. prioritas ⁊ ſeparabilitas. cauſa enī in actu: ⁊ eſt prior ⁊ eſt ſepabilis. prior gdem: in eo ꝙ cauſa. Sepabilis ꝯo in eo ꝙ effectus: e conuerſo de rōne effectus: eſt enī poſterior ⁊ iſeparabilis. hinc patuit rō Ariſtotelis. ga enim ſube ſunt ſepabiles: ⁊ accidētia inſeparabilia. ⸿ Amplius ſube priores: ⁊ accidentia poſteriora: hinc fit ꝙ ſube ſunt cauſe accn̄tiū oium: ⁊ ſic enthymema preaccepit in antecedēte duas ptes. 2° debes ſcire ꝙ omnia accidentia vel ſunt ad modū habit⁹ vel ad modum motus: ⁊ ga habitus ⁊ paſſio idē ſunt: ꝓpterea dixit: ga ſine ſubſtātijs nō ſunt paſſiōes ⁊ motus: volēs per hec oia accidentia numerare. [Deinde hec erunt.] 2° loco ꝯcludit ꝙ remote cauſe ſunt oium eedē. nā mā ⁊ forma ſunt cauſe oium ſubſtantiaꝝ cōpoſitaꝝ: ⁊ ſube cōpoſite ſunt cāe oium accidentium. ḡ mā ⁊ forma ſunt cauſe oiuʒ accn̄tiū. ingt. Deinde hec aīa forſan ⁊ corpus ſunt cauſe oium accidētiuʒ celeſtium. Debes ſcire ꝙ via reſolutionis p̄me cauſe accn̄tium ſunt ſube. 2° cauſe accn̄tiuʒ ſunt p̄ncipia ſubarum. ⁊ cōuerſo via compoſitionis. ⁊ ꝓpterea dixit deinde. vedit eniʒ ordinem reſolutiuū: ⁊ nō cōpoſitiuū. Sʒ ambiges de gb⁹ principys loquitur Ariſtoteles in h̄ ꝟbo. Videt̄ expoſitio expoſitoris hic diuerſa a noſtra. Jpſe enim vult ꝙ Ariſt. in primo verbo loquat̄ de p̄ncipijs intrinſecis: dicit ꝙ ga principia intrinſeca ſunt cauſe ſubaꝝ: ꝓpterea ſint cauſe accidētium: que nō pn̄t eſſe abſqʒ ſubſtātijs. Jn verbo ꝟo p̄n̄i vult ꝙ Ariſtoteles oſtendat ordinē in ſubſtantijs: ⁊ ꝙ in ſubſtātijs ſint p̄n⁹ prima oium ſubarū vt ſunt aīa ⁊ corpus celeſtia: ⁊ ga anima dr̄ fere equoce. dixit vel intellectus ⁊ appetitus ⁊ corpus. corpus enī celeſte habʒ de potētijs aīe hec duo. vʒ. intellectum ⁊ voluntatem. Vult ḡ ꝙ hec duo ſint principia oium ſubſtantiarum effectiua. vʒ. itellectus corpus: ⁊ ſic cōſequenter dici pn̄t p̄ncipia etiā accn̄tiū. Habes ḡ de mente eius duoquorum p̄muʒ eſt eadē eſſe p̄ncipia accidētiuʒ intrinſeca: ⁊ hoc in verbo p̄mo. 2° ꝙ ſunt quedā p̄ma p̄ncipia ſubarum

3 expoſitionem. ſubſtantiarum ⁊ ꝯſequenter accidentium que ſunt partes celeſtis corporis. ſed pace ſua textus non cõſonat expoſitioni tali. nos enim videmus apte in textu ordinem. nam primo ꝯcludit ſubſtantias eſſe ꝑncipia oium accidentium ꝑ̄oritate ⁊ ſepabilitate: deinde ſubdit quõ principia ſubſtantie ſunt ꝑncipia accidentium: q2 quicqd eſt cã cauſe eſt cã cauſati. ❡ Amplius ꝙ nõ loquatur de principijs ꝑ̄ſpicuum: lz eni intellectus ꝑtineat ad pn^m actiuũ: tñ corpus ⁊ mã nullo mõ ꝑtinet ad principium actiuũ. Melius ergo videt̃ mihi ꝙ loquat̃ de ꝑncipijs intrinſecis: ⁊ q2 accidentia ſunt duobus modis: quedam mãlia vt ea que inſunt corporibus generabilibus: ⁊ quedã imaterialia vt quecũq3 inſunt corporibus celeſtibus. ⁊ ꝓpterea dixit. deinde hec aĩa forſan ⁊ corpus ad accñtia ꝑmo aduertens: ſubſcribit. aut intellectus ⁊ appetitus ⁊ corpus ad accidentia celeſtia alludens. Sed dices contra: q2 aĩa ⁊ corpus non ſunt vlĩa principia omniũ accñtium mãlium: q2 nõ ſunt ꝑncipia accidentium elemẽtoꝝ. põt dici ꝙ ſic: q2 corpus eſt miſtum q̃dam cõtinens elementa: ⁊ per ꝯñs continet mãm ⁊ formã: que ſũt vniuerſalia ꝑncipia omnium. Hec videt̃ mihi expoſitio preſentis loci. ſed res quõ ſe habet dicetur in cõmento.

Cõ.25°. ❡ Cum declarauit.] Proponit intentionem ⁊ tria innuit. primo ordinem q2 declarauit quõ eadem ſunt oium principia ꝓportione. Nunc ꝙ ſubſtantia ſit cã oium. 2° intentionem ⁊ cã intentionis. Intentio qdẽ: q2 declarabit ꝙ pꝛicipia ſubſtantie ſunt ꝑncipia reliquoꝝ: cã intẽtionis vero: q2 mã ſube eſt cã cuiuſlibet mãe accñtis. ⁊ ꝯrietas in genere ſube vtpote forma ⁊ priuatio ſunt cauſe ꝯrietatis in oibus reliquis. 3° excuſat Ariſt. nam hec declarauit in 7°. Sed nunc quaſi rememoratiue ſubmeminit. ⁊ ꝓpterea non ſuperfluus.[Et intendit.] Propoſita continuatione nunc ꝓſequit̃. ⁊ primo accepit diſtinctionẽ: ⁊ vult ꝙ reꝝ quedam ſunt ſeparabiles: quedam inſepabiles. Separabiles ſunt ſube: iſeparabiles: ſunt accñtia. dicunt̃ qdem ſube ſeparabiles: q2 poſſunt eẽ abſq3 accñtibus ⁊ ſunt priores definitione: eo q2 ponuntur in definitione accñtium ⁊ nõ ecõuerſo. Accñtia vero inſeparabilia ſunt: q2 nullum accñs exiſtit abſq3 ſuba. Q2 ſũt paſſiones ⁊ motus ſubarum vt diximus in textu. hec eſt diſtinctio. Ex hac diſtinctione ſumit̃ ꝙ ſube ſunt cauſe accidentium ⁊ non econuerſo. Quia vt declaraui in textu ſube ſunt priores ⁊ ſeparabiles. accñtia ſunt poſteriora ⁊ inſeparabilia: ⁊ ſic ſube ſunt cãe ⁊ accñtia effectus. nec expreſſit in quo genere cauſe de quo alibi.[Et ſciendum.] ❡ Remouet q. dictum eſt enim ſubam eſſe ſepabilem. mõ hoc non vĩ verum: q2 ſuba miſta vel mãlis non poteſt eẽ abſq3 accidentibus. nam accñtia ſũt diſpõnes qbus ꝯſeruat̃ forma in materia. ergo non põt eſſe abſq3 accñtibus. Rñdet verbũ Ariſtotelis eſſe veꝝ ſaltẽ de ſuba intelligibili. nam ſuba ſenſibilis non poteſt eſſe abſq3 accñtibus. ❡ Sed dubitat̃, q2 ſi ſuba mãlis non poteſt eſſe abſq3 accñtibus. ergo ex verbis Ariſtotelis nõ ꝯcludet̃ ſubam mãlem eſſe cãm accñtium: ⁊ magis q̃3 econuerſo accñtia eſſe cãm ſube mãlis. Amplius tũc verbum Ariſtotelis nõ eſſet verum niſi de ſuba itelligibili. Modo ſuba intelligibilis nõ eſt cã mãlis accidentiũ. põt dici ꝙ aliqua ꝓpõ eſt vera in vlĩ que eſt falſa in particulari apud Auerroem: vel vera per ſe que eſt falſa per accidens. ⁊ hoc ponit Auerroes. 6. auſcultationis phyſice. cõmento 15°. ⁊ 7° phyſice auſcultationis. cõmẽto 2°. Tunc dicendum ꝙ hec eſt vera: omnis ſuba eſt ſepabilis ab accidẽte per ſe: q2 ois ſuba eſt ſepabilis in eo ꝙ ſuba. Q2 aliqua ſubſtantia eſt ſeparabilis vt intelligibilis. non tñ ois ſubſtãtia de facto eſt ſepabilis q2 nõ ſuba miſta. ex his ſolue argumenta tua.[Et poſt hoc.] ❡ Conuenit Auerroes cum expoſitore quãtum ad hoc. ſ. ꝙ Ariſtoteles hic declarat ordinẽ in ſubſtantijs. vult enim ꝙ Ariſtoteles ꝑmo declarauit ſubſtantiam eſſe ꝑncipium oium. 2° ꝙ etiam in ſubſtantijs declarat ꝑmam: ⁊ ſic vult ꝙ ꝑ̄^m in ſubſtantijs ſit aĩa ⁊ corpus: aut intellectus ⁊ voluntas ⁊ corpus. Hec enim ſunt ꝑncipia oium ſubſtantiaꝝ.[Et innuit corpora.] ❡ Remouet q̃ſtionem. poſſet eni qs dicere ꝙ intelligit per aĩam ⁊ corp^s: ideo declarat verba Ariſtotelis verificari in corpore celeſti tñtũ: ergo per aĩam intelligit formã celeſtis corporis: ⁊ per corp^s intelligit mãm eiuſdem. hec enim duo ſunt prima ꝑncipia oium ſubſtantiaꝝ. 2° dicit ⁊ ꝓbat corpora celeſtia eſſe aĩata: ⁊ vtitur tali ſyllo. quecũq3 ſunt ꝑncipia aĩatoꝝ ⁊ inaĩatorum per ſe ſunt aĩata: mõ corpora celeſtia ſunt ꝑncipia aĩatoꝝ ⁊ inaĩatoꝝ: ergo aĩata. ⁊ per ꝯñs coꝝ ꝑncipia ſunt aĩa ⁊ corpus. ⁊ dĩ forte q2 declarabit̃ poſt demonſtratione. Hec eſt expoſitio Auerrois: ⁊ cum eo ꝯuenit expoſitor: ⁊ nos cõtra diximus huic perfecte.[Alexander autem.] ❡ Alexander exponit aliter: ⁊ vult ꝙ Ariſtoteles ꝑmo accepit ſubaȝ eſſe oium cãm: ex qua voluit hĩe principia ſube eſſe principia oium alioꝝ: ⁊ ꝓpterea declarans que ſint illa principia dixit vt aĩa ⁊ corpus. ⁊ hec in aĩalibus generabilibus. vel intellectus ⁊ corpus. ⁊ hec in corporibus celeſtibus. ⁊ hec eſt expoſitio noſtra.[Et ideo.] Diceret qs, cur non dixit materiã ⁊ nãm: 2° cur dixit forte: vtriq3 reſpondet. ⁊ ꝑmo ad ꝑmũ q2. ſ. materia ⁊ natura ſunt iſepabilia: ⁊ ipſe preaccepit ſubſtantiam eſſe ſeparabilẽ. 2° rñdet ꝙ ideo dixit forte ꝓpter aĩam que apud aliquos eſt abſtracta: apud aliquos non: ꝗ per hec innuit corpora celeſtia: ⁊ per intellectum ⁊ voluntatem innuit ꝑmum motorẽ. vz. deum. qbus dicit Auerroes: ⁊ vtrãq3 iſtoꝝ eſt alteri propinquũ: q2 iſte due expõnes non multum differunt: q2 vtraq3 accipit principia ſubſtãtiarum. Reliquum cõmenti perſpicuum.

AMplius autẽ alio mõ ꝓportionalr̃ principia eadem: vt actus ⁊ potẽtia: ſʒ ⁊ hec alia alijs ⁊ aliter. In qbuſdã qdeȝ eni idem: qñq3 quidẽ eſt actu: qñq3 vero potẽtia vt vinũ aut caro: aut hõ. cadunt aũt ⁊ hec in dictas cãs. actus qdem enim ſpẽs ſi ſit ſepabilis: ⁊ qð ex ambobus. priuatio vero vt tenebre aut laborans. potentia autẽ mã. hoc enim eſt qð põt fieri ambo. Aliter autem actu ⁊ poteſtate differũt ea quoꝝ nõ eſt eadẽ materia. quorum nõ eſt eadem ſpẽs: ſʒ altera. Quẽadmodũ hoĩs cauſa ſunt elementa ignis ⁊ terra vt materia ⁊ ſpẽs ꝓpria: ⁊ ſiquid aliud extra: vt pater. ⁊ preter hec ſol ⁊ obliquus circulus: neq3 materia entia: neq3 ſpẽs: neq3 priuatio: neq3 forme ſed mouentia.

❡ Expoſitor videt̃ doctiſſime exponere hunc textum q2 eſt nimis breuis: ⁊ in aliqbus ꝓpter breuitatem mancus. ꝓpterea dicamus ꝙ Ariſtoteles declarat nunc. Secũdo mõ quõ pn^a ſunt oium eadem ꝓportione: ⁊ ideo ꝑaccipit rem ⁊ inquit. Amplius aũt alio mõ ꝓportionalr̃ ꝑncipia eadẽ ſũt oium vt actus ⁊ potentia. ergo ſi ꝯſiderent̃ principia inquãtum actus ⁊ potentia vt ſic ſunt omnium eadem. Sed q2 in idẽtitate ꝓportionis reqrit̃ differentia: declarat ꝙ potentia ⁊ actus in diuerſis differunt ⁊ quãtum ad rem ⁊ q̃tum ad modum: ⁊ hoc ꝓponit. d. Sed ⁊ hec ſunt alia alijs. ⁊ hoc q̃tum ad rẽ: ⁊ alr̃: ⁊ hoc q̃tum ad modũ rei. Seruat autẽ talem ordinẽ: q2 ꝑmo declarat quõ ſunt alia alijs q̃tum ad modum. 2° q̃tũ ad rem. debes ergo ſcire ꝙ diuĩa in modo ſtat cum identitate in ſubiecto: mõ vnamet res in ſubiecto differt in modo p̄ q̃to: q2 qñq3 eſt in actu quãdoq3 in potẽtia.

⁊ hoc dicit:in quibuſdā quidem enim idem quãq; quidem eſt actu/quãq; uero potentia:cuius exẽplum adijcit vt vinū aut caro aut homo:quodlibet enim hoꝝ quãq; eſt in actu:quãq; potentia. Ecce igiť quõ erit vna res:ſed modus diuerſus.⌊ Cadunt autem.⌋ ❡ Remouet qõnem. poſſet enim qs dicere vtrum actus ⁊ potentia computentur inter principia predicta:an nõ:q2 ſi nõ:tunc nõ erunt ṗncipia quatuor.vz. materia:forma:priuatio:⁊ mouens. Rñdet ⁊ docet quõ hec duo reducunť ad illa ṗncipia predicta. ⁊ ṗmo ꝓponit hoc ⁊ inquit. Cadunt aũt ⁊ hec in dictas cãs.nam actus quidez eſt ſpecies:ſi ſit ſeparabilis vt dixit plato.⁊ ſi eſt qd ex ambobus q.d.ꝙ actus ſiue ſit ſeparabilis ſiue nõ:ſemꝑ cadit in ſpẽm ⁊ eſt forma.⁊ q2 aliqs actus eſt dicens imꝑfectionem: ſubſcribit.priuatio uero ſũt actus hĩ vt tenebre ⁊ egrotans.aliqs ergo actus cadit in ſpẽm:vt ille qui dicit ꝑfectionez:⁊ aliqs in priuationem:vt ille qui dicit diminutionez.potentia uero eſt materia.ergo potentia cadit in mãm.nam hoc.ſ.potentia eſt qd põt fieri ambo quẽadmodū ⁊ ipſa mã:⁊ ſic ꝑſpicua eſt ſolo queſtionis.⌊ Aliter aũt.⌋ Redit ad rem ⁊ declarat quõ hec duo differunt in diuerſis ꝗ̃tum ad rem,⁊ vult ꝙ actus ⁊ potentia in diuerſis ſint alterius rõnis,verbi gratia,actus ⁊ potentia ex quibus exiſtentia hominis conſiſtit: ſunt alterius rõnis ab actu ⁊ potentia ex quibus exiſtit alia exiſtentia:vtpote corporis celeſtis.ergo actus alterius eſt alterius rõnis.ſimiliter ⁊ potentia.⁊ hoc inquit. Aliter autem actus ⁊ potentia differunt ea quoꝝ nõ eſt mã eadem:⁊ quorum nõ eſt ſpẽs eadem ſed diuerſa:cuiuſmodi ſunt homo ⁊ corpus celeſte.⁊ hoc declarat.d. quẽadmodum hoĩs cauſa ſunt elementa cuiuſmodi ſunt ignis ⁊ terra vt mã:⁊ propria ſpẽs vt aĩa.⁊ ſiqd aliud extra ſit vt pr̃: ⁊ hoc vt agens primum: ⁊ preter hec ſol ⁊ obliquus circulus qui ſignifer dĩ grece zodiacus.⁊ hec tanꝗ̃ agentia remota.addit ꝙ hec videlicet pater:ſol:⁊ zodiacus neq; ſunt mã neq; ſpecies:neq; priuatio:neq; forme:ſed ſunt mouentia.hec ergo ſunt principia hominis ⁊ per ꝯñs actus ⁊ potentia eius.in alijs uero qualiter ſint:non explicauit ꝓpter breuitatem. Sed dubitať q2 videtur ꝙ actus ſit eiuſdem rationis in omnibus ⁊ potẽtia ſimiliter:quĩ vt dicit Auerroes ſunt rõnes vniuerſales omnium predicamentoꝝ. Dicendum ꝙ actus ⁊ potentia pñt cõſiderari in rõne phyſica ⁊ in rõne metaphyſica. Si cõſiderantur in ratione metaphyſica: ſunt eiuſdem rõnis in oĩbus:quĩ ratio metaphyſica abſtrahit ab omni mãa. Sed ſi conſiderantur in rõne phyſica:ſic in alijs atq; alijs ſunt diuerſi.⁊ hoc vt probat ratio Ariſtotelis.

Cõ.26ᵃ. ❡ Cum declarauit.⌋ Cõmentum preſens.26. eſt perſpicuũ omnibus:neq; dicit aliquid extra literam.

Adhuc aũt videre opz:⁊ ꝙ hec quidem eſt vl'r dicere:hec aũt non.oĩum igitur prima principia:qd actu primuz ſpecie. ⁊ aliud qd potentia:illa quidez igiť vlia nõ ſunt:principium enĩ ſingularium: ſingulare.homo quidem enĩ hoĩs vl'r. Sed non eſt nullius. Verũ pelleus achillis:tui uero pr̃. ⁊ hoc.b.huius ba.oino aũt.b.ſimpl'r.ba.deinde ſi iã que ſubãꝝ alia vtiq; alioꝝ cauſe ⁊ elementa:ſicut dictum eſt: eoꝝ que nõ in eodem genere coloꝝ: ⁊ ſonoꝝ: ⁊ ſubãꝝ: ⁊ ꝗ̃titatis. ꝓpterꝗ̃ ꝓportionaliter: ⁊ eoꝝ que ſunt in eadez ſpecie diuerſa: non ſpecie:ſed q2 ſingularium aliud:⁊ tua mã ⁊ ſpecies ⁊ mouẽs ⁊ ſpecies ⁊ mea. vniuerſali autem ratione:eadem.

❡ Certe textus iſte eſt multũ latens:⁊ ꝓpterea vĩ ꝙ Ariſto. velit aliquo mõ verificare opinionẽ cõem ſuo tpe vigentẽ. Erat.n.famoſum ſuo tpe eſſe vlia ſeparata ⁊ eſſe cãs oĩum. modo vĩ ſtultum ꝯdicere antique opinioni niſi aliquo mõ verificeť:⁊ ꝓpterea intendit declarare quõ ꝯcedi põt vlia eſſe ṗncipia reꝝ:⁊ per hoc habebiť quõ eadem ſũt ṗncipia oĩum vl'r:qd erat ſm ṗncipale ꝓpoſitum. Debes aũt ſcire ꝙ vle dupl'r eſt.vno mõ per eſſentiam:⁊ ſic illud erit vle qd per eſſentiam erit abſtractum a mã ⁊ ꝯditionibus mãe. ⁊ hoc mõ põt dici intelligentie vlia:eo q2 per eſſentiã excludunt mãm ⁊ conditiones mãe. 2ᵒ modo ꝑticipatione quõ vle mãle ⁊ vle aĩal ⁊ vle corpus dicunť vlia.quĩ per eoꝝ eſſentias ſunt in mã,ſed inꝗ̃tum ꝯcipiunť:ſunt abſtracta a mã ⁊ ꝯditionibꝰ materie.de his dixit Auerroes ꝙ ſũt actu indiuidua.potẽtia uero vlia. Iuxta hanc diſtinctionẽ Ariſtoteles vĩ ꝯcedere duas ſubcõtrariaꝭ. ṗma eſt vlia ſunt rerũ ṗncipia. 2ᵃ eſt vlia nõ ſunt reꝝ ṗnᵃ.ṗma ꝓpõ verificať de vlibus ꝑticipatiue.nam hõ vlis eſt ṗnᵐ hoĩs vniuerſalis:⁊ hic homo huius hoĩs. 2ᵃ verificať de ideis.declaratũ eſt.n. ꝙ nulla eſt idea que ſit cã ſingularium: q2 ad hec ſatis ſunt ſingularia.hoc ergo ꝓponit ⁊ dicit. Adhuc autẽ videre opz ꝙ hec quidem ſunt vl'iter dicere.hec eſt vna pars ſubcontrarietatis:hec aũt nõ hec fuit altera.deinde declarat primam ſubcontrariam ⁊ inq̃t.omnium igiť prima ṗncipia ſunt hec duo.vz.qd actu ſpecie primũ.i.eſt ṗmus actus acceptus cõmuniter ſm ſpẽm ⁊ aliud qd potentia. Actus ergo ⁊ potentia ſunt prima ṗncipia vlia oĩum.⁊ ſic hoc modo vniuerſalitatis vniuerſalia ſunt ṗnᵃ rerum. Deinde declarat ſecũdã ſubcontrariam.d. illa quidem igiť que vlia vtpote idee/non ſunt:cuius cãm ſubſcribit dicens.nam ṗncipium ſingularis eſt ſingulare:hõ quidem enim hoĩs vl'iter:ſed nõ eſt illius.ſ. ṗncipium:ſed alicuius aliquo mõ inuenti in ſingularibus. eſt ergo ſuꝑflua idea pro tanto q2 homo hoĩs eſt ṗnᵐ ⁊ huiꝰ hominis hic homo.⁊ hec per exempla oſtendit.d.verũ pelleus eſt pater achillis: tui uero pater.⁊ hoc.b.demõſtratum eſt ṗncipiũ huius.ba.compoſiti demonſtrati.oĩno aũt.b.i.vniuerſale.b. Simpl'r.i.vniuerſal'r eſt principium vniuerſalis huius qd eſt.ba.ergo per hec perſpicuum eſt qualiter ſuperflue ſint idee.⌊ Deinde ſi iam.⌋ ❡ Remouet vnam dubitationem:q2 dictum eſt ṗncipia ſubſtãtie eẽ eadem oĩum reliquoꝝ.quereret qs vtrũ dici pñt eadem oĩuz vniuerſal'r. Reſpondet.d.deinde ſi iam que ſubſtantiaꝝ ſubãdi principia ſint oĩum eadem:erunt vtiq; alie alioꝝ cauſe ⁊ elementa ⁊ non ſimpl'r ⁊ numero eadẽ qd oſtendit.d. ſicut dictum eſt: eoꝝ que non ſunt in eodẽ genere ṗncipia nõ eſt dicere ſimpliciter eadem:vtpote coloꝝ ⁊ ſonoꝝ ⁊ ſubſtantiaꝝ ⁊ quãtitatis.dico nõ ſunt eadem ſimpl'r preterꝗ̃ ꝓportionaliter. Quĩ ꝓportional'r ſunt oĩum eadem.⁊ eoꝝ que ſunt in eadẽ ſpecie non diuerſa ſpecie:ſed q2 ſinguloꝝ aliud ⁊ tua mã:⁊ ſpecies:⁊ mouens.aliud ſubãdi ⁊ ſpecies ⁊ mea mã ⁊ meũ mouens.q.d.ꝙ ṗncipia nõ ſunt eadem eoꝝ que ſunt diuerſa genere: nec eadem eoꝝ que ſunt diuerſa numero.⌊ Sed vniuerſali rõne eadem.⌋ Ergo ſolutio eſt hec: ꝙ lz ṗncipia ſubſtantiarum ſint eadem oĩum:tamen non ſunt eadẽ ſimpliciter:q2 diuerſoꝝ generum diuerſa ſunt ṗncipia genere:⁊ diuerſarũ ſpecierũ diuerſa ṗnᵃ ſpecie.quadam tñ rõne vniuerſali ſunt eadẽ:ex his ꝑſpicuũ ṗmo quõ vniuerſalia ſint ṗnᵃ ⁊ quõ non. 2ᵒ quõ ꝯcedi põt.oĩum eſſe eadem ṗncipia ⁊ quõ non. Et ſic ꝑſpicuum eſt qd erat ſecundum.

❡ Dicto ꝙ ṗncipia.⌋ Introductio Auerrois differt a noſtra, Cõ.27ᵃ nam Auerrois velle videť ꝙ ṗncipium rei eſt dupliciter.ſ. vniuerſale ⁊ ꝑticulare:⁊ ꝙ Ariſtoteles comparet inter hec duo,⁊ ꝙ verum ṗncipiũ rei eſt ꝑticulare ⁊ non vniuerſale, 2ᵒ videť Auerrois ꝓbare totum hoc:q2 ṗncipium debet eẽ prius principiato: ⁊ hec prioritas eſt ſm eſſe ⁊ non ſm rõ-

nem.⁊ qꝛ ꝓprie indiuiduū eſt prius alio ſm rem:⁊ vle nō eſt prius alio niſi ſm rōnem:ideo vera cāſalitas reperit̄ i ſingulari. 3° dicit ꝙ re vera vle non eſt cā rei vlis:qꝛ vniuerſale nec gn̄atur nec gn̄at:ſed dī ꝙ hō hoiem gn̄at vlr.hō ergo vlis nō gn̄at hoiem vlem:ſed hō hoiem gn̄at vlr. ¶ Sed dices que dr̄ia eſt īter hec:Dicēdum ꝙ aliud eſt res gn̄ata: aliud eſt modus gn̄andi.nam res generata ſemꝑ eſt ſingularis:eo qꝛ gn̄ōnes ⁊ oꝑationes ſunt ſemꝑ ſingularium: ſed modus gn̄andi pōt eē vlis:⁊ ſic lꝫ hō gn̄ans ſit ſingularis:tn̄ qꝛ tn̄ generat hoiē ꝑꝑ nām cōem vtriſqꝫ:ideo hec generatio eſt vlis ſm modū:lꝫ ſm rem ſemꝑ ſit ꝑticularis.ꝑꝑ qđ tria ꝯſiderant̄ in gn̄ōne.ſ.rō generādi:ꝯditio generantis: ⁊ ſpēs generātis.generās.n.ſingulare eſt:rō generādi vle. ꝯditio generātis eſt deſignatio.⁊ tn̄ ꝑſiſte ſuper hoc qꝛ eſt pulchrum. [Et qꝛ reſiduū.] Hic Auerrois dicit ꝓ ꝙ Alexander nō pl'a de textu expoſuit. ⁊ h̄ forte qꝛ hēbat reliquū textus manifeſtū. Dicit 2° ꝙ quēadmodū cāe ſūt diuerſe genere ſic ⁊ cauſe:vtpote coloꝝ ſonoꝝ ⁊ quātoꝝ ⁊ ſubarum ꝓnª ⁊ cāe ſunt diuerſe.Dicit 3° ꝙ ex his Ari.voluit hēre ꝙ quedam ſunt cāe nūō dr̄ntes.ſpecie ꝟo ꝯuenientes,vt Socrates ⁊ Plato.v'l ſpecie dr̄ntes,gn̄e ꝟo ꝯuenientes,vt hō ⁊ equus: vel genere dr̄ntes ſed ꝯuenientes ꝓportione:⁊ hoc pacto etiam diuerſoꝝ ꝑntoꝝ ꝓnª ſunt diuerſa genere ꝓportione eadem. [Et poſt hoc.] Hic ēt dicit tria.dicit eni ꝓ ꝙ ēt in eodē genere ſube ſunt cāe diuerſe nūō ſpecie ⁊ genere:⁊ ſil'r ꝓnª in ſubis ſunt diuerſa nūō ſpecie ⁊ genere.Et dicit 2° ꝙ per formā vlem itelligit genus:⁊ ꝑ formā ꝑticularē itelligit ſpeciē.q̄ſi ḡ velit cāe in genere ſube ꝗdā eē eiuſdē forme vlis: quedā eiuſdē forme ꝑticularis. Dicit 3° ꝙ ex oīb' his vult hēre ꝙ lꝫ ꝓnª ſubaꝝ dr̄ant genere:nō ꝑꝑ hoc dicunt̄ eadeꝫ ꝓportione ſm vicinitatē. Reliquū cōmēti ꝑſpicuū ē.⁊ certe fere totū cōmentū eſt inutile ad ſmonem Ariſt.

Vęrere ꝟo q̄ pricipia ⁊ elīta ſubaꝝ ⁊ ad aliqđ ⁊ q̄litatū:vtꝝ eadē aut diverſa:palam qꝛ multipl'r dictoꝝ ſunt vniuſcuiuſqꝫ.diuerſoꝝ ꝟo nō eadeꝫ: ſed altera:ꝑterq̄ʒ ſic ⁊ oiuꝫ. Sic aūt eadē: aut eo ꝙ ꝓportionantur:qꝛ mā:ſpēs:priuatio:mouens: ⁊ ſic ſubaꝝ cāe vt cauſe oiuꝫ:qꝛ deſtruūtur deſtructis. Amplius ꝙ primū endelechia: ſic altera pria quecūqꝫ ꝯtraria:que nec vt gn̄a dicunt̄:nec vt multipl'r dicunt̄: ⁊ adhuc māe. que ꝗdem igit̄ principia ſenſibilium. ⁊ quot ⁊ q̄uo eadem: ⁊ q̄uo altera dictum eſt.

¶ Epilogat quecūqꝫ dicta ſunt: ⁊ ꝓ per modū q̄ōnis ⁊ ſolōnis ⁊ ingt.Querere ꝟo que ꝓnª ⁊ elīta ſubarum ⁊ eoꝝ que ſunt ad aliqđ ⁊ q̄litatū:querere dico vtrū eadē vel diuerſa. R̄ndet palā qꝛ ꝓnª ſunt vniuſcuiuſqꝫ multipl'r dictoꝝ ⁊ nō eodē mō oium.hec eſt ſolo.hāc ſolōnē declarat ⁊ recapitulat ꝙ trib' modis dici pnt eadē oium. ꝓ ꝓportiōe:qꝛ ſicut in ſuba ſunt tria:mā:forma: ⁊ ꝓuatio.ſic ⁊ in quolibet ꝑnto vident̄ eē tria ita ſe hn̄tia. 2° reductiue:qꝛ ꝓnª ſube ſunt eadē oium:eo qꝛ ſine ſuba nullū eſt alioꝝ. 3° qꝛ actus ⁊ potentia ſūt ꝓnª vlia oium:eo qꝛ qđlibet ꝑntoꝝ diuidit̄ per actum ⁊ potentiā. Ad hoc ḡ dicit diuerſoꝝ ꝟo: non eadem ſed altera ꝑterq̄ʒ ſic ⁊ oium:exponit ſe.o.q̄uo ſic ⁊ oium ⁊ inquit.ſic aūt eadem aut eo ꝙ ꝓportionant:qꝛ mā:ſpecies:ꝓuatio:mouens ſunt ꝓportione quedā in oib' ꝑntis.ponit 2ᵐ modum.o.⁊ ſic ſubaꝝ cāe vt cāe oium:qꝛ oia deſtruunt̄ deſtructis ſubſtantijs.addit 3ᵐ modū.o.Amplius ꝙ ꝓᵐ actus ⁊ ſubaudi potentia.ḡ eadē ſunt ꝓnª oium tribus modis:vel qꝛ ꝓportione:vel reductiue:vel vlr. [Sic altera.] Soluit.q. dictū eſt eni q̄uo ꝓnª eadeꝫ oium ſunt. ¶ Queret ḡ qs vtꝝ poſſit dici eadem ꝯ̄ria oium.ꝟ.ḡ.forma ⁊ priuatio dicant̄ eadem oium. ¶ R̄ndet ſic:quecūqꝫ ꝯ̄ria prima dicenda ſunt altera.⁊ exponit q̄uo.o.que nec vt gn̄a dicūt̄:quaſi dicat ꝙ nec genere dicenda ſunt eadē:nec vt multipl'r dicunt̄.i.nec ſunt dicēda equoce.⁊ adhuc materie eē debēt:qꝛ nec oiuꝫ eadē genere nec oium equoce.Sunt ergo tria ꝓnª oium ꝓportione eadem ⁊ analogia.reſumit ergo totū dicens.que ꝗdem igit̄ ꝓncipia ſenſibilium:⁊ quot:⁊ q̄uo eadē:⁊ q̄uo altera:dictū eſt.Eſt ergo ſolutio q̄ōnis ex toto ꝑſpicua.Et completus eſt ſermo de principijs ſenſibilium entium.

¶ Cum queſiuit.] Hoc cōmētum eſt ꝑſpicuū:⁊ nihil cōtinet extra textum:⁊ expō eius eſt poſita in nr̄a expōne. ¶ Sed circa finē huius.q.emergit difficultas.vī eni ex ꝟbis ph'i ſumi ꝙ accn̄s nō ſit forma ſimplex:cuius oppoſitū dixi l x°. ⁊ ꝯ̄tia deducit̄:qꝛ vnūqđqꝫ componit̄ ex ſuis ꝓncipijs.ſed cuiuſlibet accn̄tis ſunt ꝓpria ꝓnª vt Ariſt.dicit.ergo qđlibet accn̄s eſt cōpoſitū.Amplius,in quolibet ꝑdicamēto ſunt h̄ duo:actus ⁊ potentia:ḡ ſaltē oē accn̄s componit̄ ex aliquo actuali ⁊ potentiali:⁊ per ꝯn̄s nullū accn̄s erit ſimplex.Debes ſcire ꝙ accn̄s pōt capi dupl'r.vno mō in abſtracto ⁊ ſic nō eſt in genere quēadmodū nec humanitas eſt in genere. declaratum eſt eni in topicis ꝙ album eſt in genere non autem albedo.Alio modo pōt capi in ꝯcreto ⁊ ſic eſt in genere.Tunc debes ſcire 2° ꝙ oē qđ eſt in genere eſt cōpoſitum ex genere ⁊ dr̄ia,⁊ per ꝯn̄s ex actu ⁊ potentia vel mā ⁊ forma.Sed hec eſt dr̄ia īter ſubas ⁊ accn̄tia qꝛ ſube cōponuntur ex ꝓprijs ꝓncipijs ſui generis.accn̄tia ꝟo qꝛ ſunt diminuta componunt̄ ex genere ſeu ꝓnº potētiali ſui gn̄is ⁊ ꝓnº actuali alterius gn̄is.ꝓnᵐ ꝗdeꝫ potētiale eſt accn̄s cōe vt album:coloratum.actuale ꝟo eſt dr̄ia eius que ſumit̄ a ſubſtantia.ſuba.n.eſt ꝓpria dr̄ia accn̄tis. ¶ Ad.q.ḡ dōm ꝙ in accidente pōt itelligi triplex compō.vna ex mā ⁊ forma:⁊ hec ſit totalr̄ ex ꝓncipijs alterius gn̄is:vel ſaltem ex mā alteri' generis ⁊ forma eiuſdem.Alia eſt compō ex actu ⁊ potētia: ⁊ hec ſtrīco qꝛ actus eſt forma po' mā.alia eſt compoſitio ex genere ⁊ dr̄ia:⁊ hec eſt ex genere ꝗdē ſui ꝑdicamēti. dr̄ia ꝟo alterius.Ex his ſoluit̄ ꝯ̄dictio.nam Ariſto. vult ꝙ accidens ſit forma ſimplex per excluſioneꝫ cōpoſitionis ſui generis.hic ꝟo dicit ipſum eē cōpoſitum ſaltem concretiue acceptum ⁊ per principia alterius generis. Cō.28ᵐ

Vonia ꝫ aūt erant tres ſube:due quidem que phyſice:vna ꝟo que imobilis:de hac dicendum eſt. Quia neceſſe eſt eē ſempiternam aliquā ſubaꝫ imobilem.nam ſube ꝑme entiuꝫ. Et ſi omnes corruptibiles:oīa corruptibilia:ſꝫ impoſſibile motū aut fieri aut corrumpi. Semꝑ eni erat: nec tp̄s: nec enim poſſibile prius ⁊ poſterius eē cum nō ſit tp̄s. ⁊ motus ergo ſic eſt continuus vt tp̄s:aut enim ideꝫ aut motionis eſt aliqua paſſio:motus aūt non eſt ꝯtinuus niſi qui ſm locum: ⁊ huiuſmodi qui circulo.

¶ Nunc de tertia ſubſtantia dicere ꝓponit.Erant enim ſubſtantie tres:vtpote ſenſibilis corruptibilis vt aīalia ⁊ plante:ſenſibilis eterna vt corpus celeſte:de his dictum eſt mō. 3ª ꝟo eſt inſenſibilis imobilis ſimpl'r ⁊ de hac dicendum. ꝓponit ergo intentionem ⁊ ingt.Qm̄ autē erant tres ſube: due quidem que nāles: vtpote que corruptibilis ⁊ eterna. vna ꝟo que imobilis.de hac 3° dicēdum eſt.Et qꝛ omni tractatui ſupponēda ſunt quedam vt principia:ꝓponit vnum quaſi ꝓncipium oium eoꝝ que dicunt̄: ⁊ eſt ꝙ aliqua ſube

eſt ſempiterna ⁊ imobilis.⁊B(inqt) qꝛ neceē eſt eſſe ſempi/
ternā aliquam ſubam.hec eſt pˢma ps.[imobilē.]hec eſt ſe/
cūda ps ſuppōnis.pbat pˢmam ptem ſylli ad impoſſibile
hoc mō.Deſtructis pˢmis pncipys reliqua oia principia de
ſtruunt.ſed ſempiterne ſube ſunt pncipia corruptibilium.
ergo deſtructis ſubſtātys ſempiternis ⁊ primis reliqua oia
deſtruunt.accepit minorem ⁊ inqait.nam ſube ſempiterne
ſunt pˢme ⁊ pnᵒ entium.Deinde addit ꝯcluſionē ⁊ ingt.etſi
oēs corruptibiles:oia corruptibilia.hec erat vis concluſio/
nis.deinde deſtruit ꝯcluſionem ⁊ vult hēe oppoſitū maio/
ris:⁊ hoc ingt.Sed impoſē eſt motum aut fieri aut corrum
pi:ſemp enim erat.Amplius nec tps pōt.ſ.corrumpi.quare
concluſio impoſis eſt tum ꝓpter motū/tum ꝓpter tps.pro
bat ſcōm ⁊ ex ſcdo oſtdit pˢmū ⁊ ingt.nec eni poſē eſt prius
⁊ poſterius eſſe qn̄o non ſit tēpus ex hoc vult habere tēpᵒ
eſſe eternū.Et hoc ꝯcludit ⁊ motū eſſe eternū ⁊ ingt.⁊ mo/
tus ergo ſic eſt ꝯtinuus ⁊ ſempiternus vt tps.Cuius cauſam
ſubſcribit.d.nam tps eſt aut idem motui:⁊ hoc ſm quoſdā
antiquos:aut tps eſt aliqua paſſio motus.⁊ hec eſt pō Ariſ.
Sed qꝛ qs obycere pōt de augumento aut de alteratione
quoꝝ nullus eſt ꝯtinuus.addit.motus aūt nō eſt ꝯtinuus.ſ.
ſempiternus niſi qui ſm locū.⁊ qꝛ non quilibet talium. ad/
dit.⁊ hꝫ eſt ſempiternus qui circulo.ſ.circularis.ex his vult
hēe impoſſibilitatē ꝯtinuationis:⁊ per ꝯñs vult hēre oppo
ſitum maioris.ſ.ꝙ ſint alique ſube ſempiterne.Et hec erat
ſuppoſitio noſtra ſaltem qn̄tum ad primam partem.

Cō. 29ᵐ [Per hoc qd.] Auerrois ṗ dicit in epilogo Ariſt.qd intelli/
gat per pnᵒ ſubaꝝ ſenſibilium:⁊ vult ꝙ itelligat mām for/
mam:ꝑuationē ⁊ mouens.⁊ ꝙ ſunt tria vno mō:⁊ quatuor
alio mō vt diximus. 2ᵒ dicit ꝙ declaratū eſt qn̄o ſunt eadē
⁊ qn̄o non.nam ſunt eadem ꝓportione ⁊ nō ſunt eadē ſim/
pliciter.[Cōſiderandū aūt.] Mouet Auerroes qōnez vꝫ
qn̄ Ariſt.loqtur de ſenſibili ſuba intelligat eternam ⁊ corru
ptibilē vel corruptibilem tm̄:[Alexander aūt.] Rñdet
Alexander ꝙ de vtraqꝫ itelligit:ſenſibile enim eſt cōe eter/
no ⁊ corruptibili.nam plāte ⁊ aialia corruptibilia ſunt.⁊ cor
pora celeſtia eterna:⁊ vtreqꝫ ſenſibiles ſūt ſube.[In ſubſtā
tia eni.] Probat qꝛuor rōnibus ꝙ antea locutus ſit de eter/
na ſenſibili.ṗ qꝛ locutus eſt de qꝛuor pncipys:⁊ illa reperi/
unt ſm ꝓportionem in eterna ſenſibili quēadmodum ⁊ in
corruptibili. 2ᵒ Ariſt.ponit diuiſionē in tres.ſ.⁊ dicit duas
eſſe nāles:⁊ B dat intelligere de his dixiſſe. 3ᵒ qꝛ dicit dōm
eſſe de eterna ⁊ imobili.ḡ de alys dixiſſe ſupponit alr eſſet
diminutus. 4ᵒ qꝛ ſilr fecit in ṗ iſtius libri.dixit eniꝫ de dua
bus infimis ⁊ poſtmodum de imobili tm̄.Ex his qꝛuor vꝫ
dicendum ꝙ Ariſt.loqtur de pnᵒ ſube gñabili.talis aūt eſt
eterna inſenſibilis.dictū enim eſt duplicē eſſe ſubaꝫ eternā
⁊ corruptibilez.⁊ ꝙ eterna eſt pnᵐ corruptibilis.Et hec eſt
determinatio Auerrois.[Sed qꝛ ſermo.] Soluit.q.cur
Ariſto.locutus ſit de vtraqꝫ ſuba.ſatis enim eſſet loqui de
ſubſtātia eterna qꝛ corruptibilis eſt propria phico.Rñdet
qꝛ Ariſt.loqtur de ſuba ſimplr:ḡ hꝫ loqui de mēbris eius.
ſunt aūt duo mēbra eiꝰ.ſ.eterna ⁊ corruptibilis:ideo de am
babus loqtur.[Et ideo diuiſit.] Cōcludit vnū corollarium.
Ex his ḡ pꝫ librum hūc merito eſſe diuiſuꝫ in duas ptes.ſ.
in pˢmā vbi ꝑtractat de pncipys ſube gñabilis:que hꝫ aliqꝫ
conuenientiam cū eterna. In 2ᵒ loquit de ſubſtantys eter/
nis ⁊ pncipys eaꝝ.[Sed qꝛ.] Mouet dubiuꝫ.nam per
idem debuit loq de pnᵒ ſube gñabili:non tm̄ ſupponendo
ſed determinādo ⁊ demrāndo.[Sed tū.] Rñdet ꝙ Ariſt.
fecit ſicut fecerūt hoies ſcribētes:qui ſemp ꝑaccipiunt aliqꝫ
pncipia tanqꝫ ſuppōnes.Supponit ḡ ex phyſicis eſſe aliqꝫ
ſubam ſempiternā.deinde declarat que ⁊ qualis hec per ꝓ/
poſitiones cōes vtriqꝫ ſcie:reliquū cōmēti ꝑſpicuum eſt ꝑ
ſe. Sed circa textum ⁊ cōmētum obycit:qꝛ videt ꝙ rō
pbi de tpe nulla ſit:qꝛ ſupponit ante tps eſſe prius. Diceret
enim aduerſarius tps incipe per remotionē de pñti B mō
nunc nō eſt tps ⁊ imediate poſt hoc erit.⁊ ſic nō ſeqtur ante
tps fuiſſe tps. Sed certe hec ſolō friuola eſt.nam Ariſt.
ſupponit duo.ṗ ꝙ tps nō incipit eſſe per ſe:ſed ꝓpter aliqd
qd per ſe incipit eſſe.Et huius rō eſt:qꝛ tps eſt accñs:⁊ nul/
lum accñs per ſe icipit eē per ſe:ſed ꝓpter ſui ſubm. 2ᵒ ſup
ponit:nihil incipe eſſe niſi ꝓpter gñationē:hoc enim ſuppo
nit ex ꝯſenſu oium qui de nā loquūt ⁊ per teſtimoniuꝫ om/
nium ſenſuum.Ex his facile deducit ſi tps incipit:tempus
preſuiſſe.nā ſi tps incipit:aliqd incipit:ad cuius inceptionē
incipit tps:⁊ hoc per pˢmū acceptū.⁊ oē qd incipit:incipit ꝑ
generationem:⁊ oēm generationez preceſſit alteratio:⁊ ois
alteratio eſt in tpe.ḡ ante gñationem fuit aliqd prius ⁊ per
ꝯñs añ tps fuit tps.Et hec eſt deductio Ariſt. Si ꝟo tu fu/
gis ad creationē:Ari.nūlls phs:qui vtit medys ſenſatis:vel
eductis ex ſenſatis:negaret.imo nullus philoſophus hꝫ po
nere illam:cū ſit qd ſupnāle.⁊ de his diximᵒ in libro deſtru
ctio deſtructionū.Tū theologus q vtit lumine ſupnāli po/
net illam:⁊ nos teſtimonio theologico debemus ei credere.
ſecus eſt apud nālem:qui ſolum vtitur teſtimonio ſenſus.

AT ꝟo ſi fuerit motiuum aut effecti/
uum:nō opans aūt aliquid:non erit
motus.Cōtingit enim potentiā hñs
nō agere.nihil ergo prodeſt:nec ſi fa
ciamus ſubſtātias ſempiternas quēadmoduꝫ
qui ſpēs:ſi nō aliqua potens inerit principium
trāſmutare:nō ergo neqꝫ ipa ſufficiēs neqꝫ ali
qua ſubſtantia pter ſpēs.nā ſi nō egerit:nō erit
motus.Adhuc aūt neqꝫ ſi aget:ſubſtātia autē
ipſius potētia.nō eni erit motus ſempiternus.
Cōtingit enim potētia exñs:non eſſe.opꝫ igit
principium eē tale cuius ſubſtātia actus.Am/
pliᵒ igr tales opꝫ eē ſubſtātias ſine mā. Sem/
piternas eni eē opꝫ:ſiqdem ⁊ aliqd ſempiter/
num:actu igitur qꝛuis dubitatio.videtur eniꝫ
agēs quidem oē poſſe:potēs ꝟo nō oē agere:
quare prius eſſe potentiaꝫ. At ꝟo ſi hoc:nihil
erit entium:ꝯtingit enim qdem poſſe eē:nōdū
ꝟo eſſe.⁊ etiā ſi vt dicūt theologi qui ex nocte
generāt:aut vt phyſici erant ſimul res oēs:di-
cunt idem impoſē:qn̄o enim mouebunt ſi nō
fuerat actu cā.nō enim mā ipſa ſeipſam moue
bit:ſed tectonica nec mēſtrua:nec terra:ſed ſe/
mina ⁊ genitura.ꝑꝑ qd faciūt qdē ſemp actuꝫ
vt Leucippus ⁊ Plato.Semp eni dicūt eſſe
motū:ſꝫ quare ⁊ quē:nō dicūt.nec ſi.nec cām.
Nihil enim vt ꝯtingit mouet.ſed opꝫ aliquid
ſemp exiſtere.quēadmodū nunc nā qdem ſic.
vi ꝟo aut ab intellectu aut alio ſic:deinde qua
lis prior:differt enim imenſum quodcūqꝫ.

Nūc pbat ſcdaꝫ ptē ſuppōnis.ſ.ꝙ talis ſuba ſempiterna
ſit imobilis hoc eſt imālis ⁊ ſimplex.⁊ ṗ ſupponit vnum ꝙ
ſ.ſit aliqua ſuba ſemp actu:hoc eſt aliqꝫ ſuba cuiᵒ eſſentia ſit
actus a quo ſemp opatio eueniat.vtit aūt ad hoc hypothe/
tico ſyllo ſic:ſi agens motū ſit motiuū aut effectiuum potē/
tia:nō operans aūt aliqd:nō erit motus.ꝯñs eſt ipoſſibile:

ergo ⁊ aſſs.opʒ ḡ aliqđ eſſe agens motū p eēntiam ⁊ B īge
At ꝟo ſi fuerit.ſ.oē mouens motiuū aut effectiuū.non ope
rans aūt aliqđ:nō erit motus. pbat hāc hypotheticā.ꝺ.con
tingit enī potentiā hn̄s non agere.nā potentiā hn̄s eſt poſſe.
poſſe ꝟo eſt ꝯtingēs.Cōtingēs aūt vt in pi hermenias ⁊ prio
rib⁹ dixi:eſt vel qđ eſt ⁊ pōt nō eſſe:vel qđ nō eſt ⁊ pōt eē.
ḡ potentiā hn̄s pōt nō agere ſi agit vel pōt agere ſi nō agit:
⁊ ſic pſpicua eſt hypo^ca.ꝙ ſiqs deſtruat ꝯñs poteſt dare op
poſitum añtis ⁊ eſt ꝓpoſitū.[Nihil ergo.] Ex dictis remo
uet poſitionē Platonis de ideis ⁊ Pythagoricoꝝ de mathe
maticis.nam iſti ponūt hec tanq̄ ꝑncipia gn̄ōnis.mō oſten
dit hec nō eſſe ꝑn^a motus:⁊ p ꝯñs ſupfluūt.⁊ hoc dicit.nihil
ergo ꝓdeſt nec ſi facimus ſubas ſempiternas:queadmodū
qui ſpēs ponūt vt Platonici.dico nihil prodeſt niſi aliqđ ſit
ꝑn^m potēs trāſmutare.mō ſupponit nullam eaꝝ eſſe ꝑn^m ta
le potens trāſmutare.⁊ hoc nō pbat ſed relinquit notum ex
hoc:q: Plato poſuit ſpēs vl'ia nō vle non eſt ꝑn^m actionis:
q: oē agens eſt ſingulare:⁊ ꝓpterea ꝯcludit ꝯtra Platonē
⁊ ꝯtra Pythagoram ſimul.ꝺ.nō ergo neqʒ ipa eſt ſufficiēs:
neqʒ alia ſuba ꝑter ſpēs vt mathematica.nam ſi nulla eaꝝ
egerit:nō erit motus.modo pʒ nullam eaꝝ agere:q: nulla
eaꝝ eſt ſingulare:qđ eſſe poſſit ꝑn^m actionis. [Adhuc aūt.]
Dedit duo ⁊ ꝙ ad ſempiternū motuʒ nō ſufficit agens eſſe
potens mouere ſed eſſe actu mouens.⁊ ꝙ idē ⁊ mathemati
ca nihil ꝓſunt ad motū:mō vult dare tria.ſ.ꝙ talis ſubſtan
tia agens ſm̄ ſui eſſentiam ⁊ ſubam ſit actus.Debes ꝟo ſci
re ꝙ aliqđ dr̄ per eſſentiam actus qn̄ ei nihil potētie ⁊ ꝯtin
gentie admiſcet.Id ꝟo dr̄ pticipatione actus qn̄ ſue eēntie
admiſcet potentia aliqua ꝯtingens.⁊ ꝓpterea oſtēdit Ariſ.
ſubam ſempiternam que mouet motu ſempiterno nihil ha
bere potētie dicit.Adhuc aūt neqʒ ſi aget.ſ.ſemp.cu^s tn̄ ſuba
ſit potentia.⁊ hoc pbat dicens .nō enim erit motus ſempi
ternus.hoc pbat per definitionē poſſis ⁊ hoc ingt.ꝯtingit.n.
potentia exiſtens nō eſſe.nā poſſe eſt vel qđ eſt ⁊ pōt nō eē:
vel qđ non eſt ⁊ pōt eē.Ex his ꝯcludit 3^m ꝓpoſitoꝝ ⁊ ingt.
Opʒ igitur ꝑn^m eſſe tale cuius ſuba eſt actus.⁊ ſic tria dedit
nūc:⁊ ꝙ ad ſempiternū motum nō ſufficiat agens eſſe potē
tia tale.⁊ ꝙ idee ⁊ mathematica nō ꝓſunt:⁊ ꝙ agens motū
ſempiternuʒ dʒ eſſe per eſſentiā actus.[Amplius.] Hiis
declaratis declarat ſcđam ꝑtem ſuppōnis.ſ.ꝙ aliq̄ ſubſtan
tia ſit imālis ſimplex ⁊ imobilis.⁊ ꝑmo proponit ꝯnem.ꝺ.
Amplius igit tales.ſ.ſubas per eſſentiā actus: opʒ eſſe ſine
mā hoc ē ſimplices ⁊ imobiles: hoc oñdit hypothetice ſic:
ſi aliquid aliud vtpote motus ⁊ tp̄s ſit ſempiternū:opʒ eſſe
ſubſtantias ſine mā ſempiternas.Uult hāc añtis pōnem ⁊
ꝯſequētis ēt ingt.ſempiternas enī eſſe opʒ ſubaudi ſimpli
ces ⁊ abſqʒ mā.ſiqđem ⁊ aliqđ aliud ſempiternū ⁊ ꝓpterea
ꝯcludit ꝓpoſitum.Igit actu ⁊ ſimplices ⁊ imāles.Expoſi
tor hic fingit rationes Ariſt.eſſe ex ſuppōne.ſ.ꝙ motus ſit
eternus . ⁊ hanc ſuppōnem aliquo modo declarauit hic ex
eternitate tp̄is.Uult ipſe breuiter ꝙ rō Ariſt.nulla ſit vt vi
ſum eſt ſupra.⁊ ꝓpterea fingit ipſe ꝙ pōt pbari ꝯcluſio ea
dem Ariſt.ex ꝓductione.nam ſi aliqđ producit opʒ eſſe ꝓ
ducens.⁊ tunc querit an tale ſit factum vel eternuʒ.⁊ ſi eter
num:erit ꝓpoſitum.⁊ ſi factum:adhuc erit aliud ꝓducens:
⁊ cum non ſit proceſſus in īfinituʒ ſtabit ad ꝓducens in pro
ductum:⁊ ſimplex ⁊ imobile vt dicit Ariſto. ❡ Sed pace
tanti viri vr̄ mihi ꝙ ablata via motus eterni:nulla ſubſtan
tia pōt pbari eſſe ſempiterna ſimplex:q: ſiue accipitur via
expoſitoris ſiue cuiuſuis ſemp preſupponit non eſſe ꝓcedē
dum in īfinitum.⁊ ſic ois rō erit ex ſuppōne:modo aduerſa
rius ſuppoſitum tale negabit.dicet enim nihil ꝓhibere pro
cedi in infinitum . Et quomodo pōt improbari niſi ſuppo
nendo motum eſſe eternum:Et ꝓpterea bene dicit Auerro
is ꝙ omnes alie vie preter viam motus eterni ſunt dialecti

ce:⁊ nō demonſtratiue.q: oēs ſunt ex ſuppoſitione ꝓbabili
⁊ nō per ſe nota.ꝓpterea ſuppoſita eternitate mot⁹ ſequun
tur qnqʒ declarata.ſ.ꝙ aliqua eſt ſubſtantia eterna.Ampli⁹
ſeqtur eſſe aliqđ mouens ſemp actu.Adhuc ſeqtur eē aliqđ
mouens ſemp cuius entia eſt actus.Rurſuʒ ſeqtur tale mo
uens eſſe ſimplex ⁊ nullo mō miſtum cum mā. Ultimo ſe
quit ideas ⁊ mathematica non ꝓdeſſe ad motus ꝑpetuita
tem.oia ergo hec qnqʒ per ordinem pbata ſunt ex vna ſola
ſuppōne:⁊ hoc exclamat Auerroes in m'ltis locis.⁊ hec qn
que ſūt in ꝑſenti loco declarata.[Quāuis dubitatio.] ❡ Ad
dicta mouet qōnem quā ⁊ in 9° tetigit.ſ.vtrū actus ſit prior
potentia:vel econuerſo potentia ſit prior actu.Eſt auteʒ rō
nabilis hec queſtio duplici de cauſa.ꝑmo q: poſuit aliquaʒ
ſubſtantiam ſempiternā ſemp mouentem ⁊ actū.⁊ ſic vr̄ ꝙ
ꝑma ſubſtantia dʒ eſſe actus:⁊ ꝓpterea petit an actus ſit ꝑi
or potentia:vel econuerſo potentia ſit prior actu. 2° q: ex ſe
eſt hec queſtio rōnabilis in hoc loco:qr̄ ex ſolone hui⁹ ſcie
mus ꝑmas ſubſtantias eſſe puras ſimplices ⁊ non miſtas
potentie.oſtendit aūt ꝑmo potentiam eſſe priorem actu:q:
prior ſm̄ ꝯritiam:⁊ hoc ingt.Quāuis dubitatio.videt enim
agens qđem oē poſſe.potens ꝟo nō oē agere.quare vr̄ pri⁹
eſſe potentiam actu.[At ꝟo.] ❡ Ad oppoſitū arguit ⁊ oſtē
dit ꝑmas ſubſtantias eſſe actu ⁊ non potentia hoc argumē
to.6.nam ſi in prima entia vel ꝑme ſubſtantie ſunt potētie.
ergo de facto ꝯtingit ipſas aliqn̄ non eſſe:⁊ hoc ex definitio
ne ꝯtingentis ſeu poſſibilis.⁊ cuʒ oia dependeant ab eis:cō
tingit nihil eſſe.⁊ hoc ingt.At ꝟo ſi hoc nihil erit entium.nā
ꝯtingit qđem poſſe eſſe:nōdum ꝟo eſſe:⁊ hoc per definitio
nem poſſibilis.ſi ergo ꝑma entia nō ſunt: cau'ata ab eis nō
erunt.⁊ ſic ipſis nō entibus nihil erit.[Et etiam.] ❡ Remo
uet vnam diſſionem antiquoꝝ nam qđam antiquoꝝ ꝯceſſe
runt ꝯñs ⁊ ꝯñtiam . qđam naqʒ dixerunt oia qnqʒ eē nihil:
ꝓpterea q: ex nocte ⁊ priuatione ſimplr̄ oia generant . aliq
ꝟo dixerunt omnia eſſe nihil:⁊ preeſſe in quodam chaos:⁊
ſic conſequens tale non eſt inconueniens.dicit ergo non eē
inconueniens. ❡ Contra arguit ⁊ inquit.⁊ etiam ſi vt dicūt
Theologi qui ex nocte.ſ.ꝑuatione : ſimplr̄ generant.aut vt
phici erant ſimul res omnes dicunt idem impoſſibile quō
enim mouebunt hec.ſ.ex ſe ſi non fuerat actu cauſa aliqua.
ergo opʒ actum preeſſe a quo talia moueant.⁊ hoc declarat
ꝺ.non enim mā ipſa ſeipſam mouebit:vtpote lignum non
pōt ſe mouere ad formā artis:ſed ipſa tectonica que eſt ars
⁊ actus.nec menſtrua materia mouebit ſe ad formam em
brionis.nec terra ad formam plantarū.ſed ſemina ad plan
tas:⁊ genitura ad embriones illas māe mouebunt. Ex his
perſpicuum qualr̄ opʒ oino preeſſe actum:ſi debeant poſſi
bilia reduci ad actuʒ.[Propter qđ faciunt.] Approbat ſuā
poſitionem auctoritate antiquoꝝ ⁊ inquit:ꝓꝑ qđ faciunt q
dem ſemp actum vt Leucippus ⁊ Plato.nam ſemp eē mo
tum dicunt.⁊ ſic apud hos opʒ dicere actū eſſe ſemp: ⁊ per
ꝯñs ipſum ꝑcedere potentiam.[Sed q̄re.] Quia approba
uit auctoritatem hoꝝ:oſtendit in quo ēt ipſi defecerunt:ne
qs credat eū oino illis aſſenſiſſe ⁊ inquit . Sed quare ⁊ quē
an.ſ.localē vel alios non dicunt nec ſic.ſ.certe determinant
nec cām.⁊ hanc enitit explicare.ꝺ.nihil enim vt ꝯtingit.i.a
caſu ⁊ abſqʒ cā mouet.ſed opʒ aliqđ ſemp exiſtere.⁊ ponit
exēpla.ꝺ.queadmodum nūcnā qđem ſic:vi ꝟo aut intelle
ctu aut alio vtpote arte ſic. 2° obijcit eis q̄ſtum ad aliud di
cens.deinde qualis prior ſubaudi nō dicunt an ſit prior vio
lentus motus vel nālis.Differt enim multum quodcūqʒ di
catur ab alio.⁊ ſic perſpicuum qualiter ipſi ſm̄ vnam par
tem bene:ſm̄ aliam partem male dixerunt.
❡ Dixit Alexander.] Hoc cōmentum totuʒ eſt pſpicuum ⁊ Cō.30^m.
paruū aut nihil dicit extra textum.Sʒ volo notare vnū ver
bum Alexādri ibi.[Alexāder aūt dixit.] ❡ Qr ad motum

eternum regruntur tria. primum ꝙ agens nec ſolo agat ita ꝙ ipſo ablato auferaƭ τ motus. 2m eſt ꝙ mouēti nihil admiſceatƭ potētie: vt in textu declarauimus. 3m eſt ꝙ mobile celus eſt: τ motus talis ſit eternum τ nobiliſſimū, cuiꝰ cauſam dicit. nam tale corpus dꝫ moueri ꝓp deſideriū: τ nō ꝓp deſiderium rei vilis τ corruptibilis ſed ꝓp ipſummet. ergo dꝫ eſſe eternum τ nobile. ¶ Sꝫ dices ꝯtra quia infra diceƭ ꝙ corpa celeſtia moueƭ ꝓp nos. Ideo intellige verbum ꝙ corpa celeſtia moueƭ ꝑ ꝓp ſe: τ ſcdario ꝓp nos. nec incōueniēs finem ſcdario eſſe vilē: τ viliorē eis que ordinanƭ in finē. ¶ Sed circa textū τ cōmentū dubitatio emergit non pauca. dictū eſt enim ꝙ motor ſempiternꝰ dꝫ eſſe actus purus: τ nihil habere potentie. Sꝫ hoc vr̄ falſum: qꝛ ſi ſic oēs intelligētie eēnt pure ſubſtātie: quia nulla eſt liberata a po preter pmā: vt cōmē. 5o. τ 14o tertij de aīa diximus. Et ſic oēs eſſent eque pme: τ nulla dependeret ex altera: cuius oppoſitū ſentit Auerrois infra. τ Auerroes cōmē. 44o. 2o vr̄ ꝙ ois intelligētia ſit cōpoſita ex mā τ forma: quia quelibet eſt idiuidua τ vna nuō: τ quodlibet indiuiduū τ vnum nūero hꝫ mām: vt 3o de aīa. cōmen 5o. ergo quelibet itelligētia hꝫ mām. nulla ergo eſt ſimplex. ¶ Circa hanc qōnem ꝑ eſt ſciēdum ꝙ oēs volunt Ariſ. hec quaſi attribuiſſe pmo motori: ſcilicet ꝙ voluit ꝙ primꝰ motor ſit ſempiternus: τ ꝙ ſit ſemꝑ actu: τ ꝙ non ſit idea vlis: τ ꝙ ſit per eſſentiā actus: τ ꝙ ſit imiſtus: τ ꝙ non loquaƭ de reliquis. τ hec vr̄ pō Joānis in pſūl. 12. τ ſup hoc rñdet ad qōnē. ¶ Sꝫ pace eoꝝ vr̄ mihi ꝙ pō Ariſ. ſit vlis: qꝛ eſt ex motu eterno. modo nō tm̄ pmus motor mouet motu eterno: ſed oēs. τ ꝓpterea ꝓbatio videƭ eſſe vlis oibus: lꝫ ſit cōfuſus pmo eiꝰ: qꝛ nōdum declarauit motoꝝ pluralitatem. ¶ Debes ergo ſcire ꝙ apud phos mā ſumitur tripl'r. vno modo pro potētia tranſmutationis ad eſſe τ non eſſe. 2o mō pro potentia motus ad motū τ quietē: que dicitƭ mā ad vbi. 3o pro imꝑfectione: τ ſic ois imꝑfectio dr̄ mā reſpectu ꝑfecti. de his ſatis habes verba Auerrois in multis locis. Tunc dicendum ꝑmo vr̄ ꝙ nulla intelligentiaꝝ eſt miſta materie vel pmo vel ſecundo mō: τ hoc declarauit Ari. in litera. Quia ſi ſubā ſemper mouens eſſet potentia paſſiua primo vel ſcdo mō: tūc cum illa ſit potentia ꝯtingentie: poſſet eſſe abſqꝫ actu: τ ita diſcurre per dicta in textu. Dicendū 2o ꝙ ſola prima eſt liberata a mā tertio mō. ſed cur: τ ꝓpter quid: ex textu nō accipitur. pōt tm̄ accipi ex eo qꝛ pma. nam vl'r actus eſt prior potentia quocunqꝫ accepta. τ ergo qꝛ prima ſubā eſt oibus prior: ideo eſt oino liberata a potentia. Debes ſcire ꝙ aliqui (vt recitat Joānes) voluerunt quālibet intelligentiaꝫ eſſe in genere: τ ꝓpterea dixerunt quālibet intelligentiam cōponi ex genere τ dria. ¶ Sed ꝯ arguit Joānes. nam ſi quelibet itelligentia eēt ſic compoſita: quelibet eſſet corruptibilis. τ hoc deducit: qꝛ differentia vna eſt oppoſita alteri: τ oppoſita habent fieri circa idem: vt 2o huius dictū eſt. quare ſi omnis intelligentia ſit ſic compoſita: quelibet eſſet corruptibilis τ variabilis. Sed reuera hec ꝓbatio non demonſtrat: qꝛ lꝫ oppoſita habeant fieri circa idem: tm̄ drie non ſunt ꝓprie oppoſita de quibus loqtur Ariſt. loqtur enim ipſe in oppoſitis circa ſubm τ non circa genus. Aliter ergo declaratur illa ꝯtria apud Auerroem 2o celi cōmen. 49o. nam apud Auerroem genus vel eſt materia vel ſumiƭ a re hñte mām. ſ. potentia māe: τ ꝓpterea omne cōpoſitū ex genere τ dria eſt compoſitū ex mā τ forma apud ipſum: nō ꝙ genus ſit mā: ſed ſumiƭ a potentia māe: nec dria eſt forma ſed ſumitur a forma vltima. τ ita vide cōmentum nr̄m in illo loco.

At vero nec platonicis poſſibile dicere quod eſtimant aliquando principium eſſe id quod ipſum ſeipſum mouet. poſterius enim τ ſimul cū celo anima vt ait.

¶ Platonici vt forte Xenocrates enitebantur dare cauſam motus eterni. voluit enim cām motus eterni eſſe aīam mūdi: vt in Timeo vr̄ dicere Plato. ¶ Cōtra hoc obijcit Ar. nam vr̄ hec rō irrōnabilis: qꝛ cā dꝫ ꝑcedere effectū. modo aīa mundi vr̄ poſterior motu: qꝛ apud ipm̄ ipſa eſt facta ſimul cū celo: quod factum fuit poſt motū iordinatum. τ ſic volētes dare cām veri aſſignant falſam cām. Inqt. At vero neqꝫ Platonicis fuit poſſibile dicere qd eſtimant quidam. vꝫ. aliquā pricipium eſſe id qd ipſum ſeipſuꝫ mouet quod in Timeo vocat aīam mundi: cuius cām breuem ſubſcribit. d. nam poſteriꝰ τ ſimul cum celo eſt aīa vt aīamō nō vr̄ poſterius eſſe cām prioris. Debes ſcire ꝙ quidam Platonici enitunƭ rñdere pro Platone. nam dicūt motū eſſe duplicē. ſ. iordinatū τ ordinatum. dicunt ergo aīam mundi eſſe cām motus ordinati: τ talis motus fuit poſt celi τ aīe eſſe. τ hoc velle vr̄ Boetius in 3o libro de conſolatione metro. 9. dicit enim.

Tu triplicis mediam nature cuncta mouentem
Connectens animam per conſona membra reſoluis
Que cum ſecta duos motum glomerauit in orbes
In ſemet reditura meatmentemqꝫ profundaꝫ
Circuit: τ ſimili conuertit imagine celū.

¶ In his verſibus vides quo pacto mūdi aīa motus inordinati cauſa non exiſtit ſed ordinati tm̄. Et hoc pacto viri iſti Platonem enitunƭ defendere. Sed que ſit Platonis poſitio non hic diſputare volo: eſſet enim tranſgreſſio. Sed hec rñſio nullis eſt. pmo qꝛ vel motus ordinatus τ inordinatus ſunt vnum in ſubo vel differunt: τ ſi differunt tunc neuter erit perpetuus: cuius oppoſitum Plato intendit. Et ſi ſint vnus motus: tunc erit eius vna cauſa: τ ſic vr̄ anima mundi cauſa amborum. τ hoc Ariſt. impugnauit.

Potentiam quidem igitur exiſtimare priorem actu: eſt quidem vt bene: eſt autem vt non. dictum eſt autem quo modo. qd autem actus prius: teſtaƭ Anaxagoras. Intellectus enim actus. τ Empedocles amicitiam τ litem: τ ſemper dicentes motum eſſe vt Leucippus. Quare nō fuit infinito tempore chaos aut nox: ſed eadeꝫ ſemper aut reditione: aut aliter ſiquidem eſt prior actus potentia. Cō. 31m. ꝯplicum eſt.

¶ Quia induxit argumenta pro qualibet parte qōnis: nunc ſoluit eam τ remittit eam ad 9m huius. dicit potentiaꝫ quidē igiƭ eſtimare priorem actu: eſt quidem vt bñ: eſt aūt vt non. Nam actus ſimpl'r prior eſt potentia. ſed potentia in vno τ eodem prior eſt actu. τ hoc ſubſcribit. d. dictum eſt aūt quo mō. ſ. in 9o metaphyſice. Deinde vr̄ ꝯfirmare ſolutionem ꝑ auctoritatem antiquoꝝ. τ inqt. qd aūt actus prius: teſtatur Anaxagoras. nam itellectus eſt actus: τ hūc dicit eſſe pmuꝫ ſimpliciter: τ teſtaƭ Empedocles dicens amicitiam τ litem eſſe prima ſimpl'r: que ſunt actus ēne. teſtanƭ dicētes ſemꝑ motum eſſe vt Leucippus. Ex his oibus teſtimonijs vr̄ verum eſſe actum ſimpl'r eſſe priorē potentia. [Quare non.] Nunc quaſi ex dictis ꝯcludit errorem antiquoꝝ: qui dicūt vel chaos tpe eterno ꝑcedere vel noctē. Et hoc qꝛ eſtimant potentiam precedere actū ſimpl'r. Inqt. Quare non fuit infinito tpe chaos aut nox. τ hoc ſi actꝰ prior eſt potentia ſimpl'r. addit autem quō concedi pōt iſtud. d. Sed eadem ſemper erant dupl'r: vel reditione hoc eſt ſm ſpēm: non enim corruptum reddi poteſt niſi ſm ſpēm. aut aliter hoc eſt ſm nameꝝ: τ hoc ſm Anaxagoram: qui ponit formas ab eterno preceſſiſſe in chaos. deinde iterum redire eaſdem numero in chaos

in chaos ⁊ non differre niſi quantū ad modū.dico hec eſſe impoſſibilia ⁊ falſa:ſiquidem prior eſt actus potentia.

Cõ. 32ᵐ ¶ Cum declarauit.] Probat primo Auerroes in hoc cõmento tribus rõnibꝰ ꝙ actus ſit prior potentia q̃ colligi poſſunt ex 9° huius.pmã/q2 potẽtia extrahit̃ ab actu vel ab habente actū:⁊ oẽ extrahẽs eſt p̃us eo qḋ extrahit̃.2°/q2 tũc potẽtia moueret ſe.nam accipio illam in illo priori tpe ⁊ cũ in illo tẽpore priori nõ ſit actꝰ:igit̃ ipſa mouebit ſe.3° ꝓbat idẽ auctoritatibꝰ antiquoꝝ.ſ.Anaxagore Leucippi:⁊ Empedoclis ⁊ res eſt perſpicua.Tu ỽo vide in 9° huiꝰ argumẽta ad hãc q̃ſtionẽ.2° verificat q̃uõ ꝓcedi põt eadẽ ſemꝑ eẽ ⁊ verificat altero modoꝝ:q2 vel ſm ſpẽm ⁊ hoc pacto intelligit̃ in miſtis:vel ſm partem:⁊ hoc verificat in elementis.nam apud ipſum elemẽtũ nũq̃ totum corrũpit̃:ſed ſm ꝑtem:⁊ propterea redit ſm partes.⁊ ſic triplex eſt ꝑpetuum apud Auer.vel ſm totũ:⁊ ſm ꝑtẽ vt corꝑa celeſtia:vel ſm totum ⁊ nõ ſm partẽ vt elemẽta:vel neq̃ ſm totũ:neq̃ ſm ꝑtẽ:ſed ſm ſpẽm vt miſta.3° oſtendit ſolutionẽ.q.⁊ eſt ꝙ actus ſimplr̃ ⁊ abſolute p̃cedit potẽtiam:ſed potẽtia p̃cedit actū ſm numerum/hoc eſt in vno ⁊ eodẽ.deinde oſtẽdit quedã conuerti:⁊ ſunt ſi quedã entiũ permanẽt in ſpecie vt miſta ⁊ quedam in numero vt corꝑa celeſtia:⁊ que permanẽt numero ſunt cã ꝑmanẽtiũ ſpe:necẽ eſt potẽtiã eẽ priorẽ actu in eodem ⁊ ecõuerſo actũ p̃orẽ potẽtia ſimplr̃.Ait 2° ꝙ ecõuerſo.vz.actus ſimplr̃ eſt p̃or potẽtia ſimplr̃ ⁊ potẽtia p̃or actu in vno ⁊ eodẽ.g̃ quedã ꝑmanẽtia numero ſunt cauſe quorũdam ꝑmanẽtiũ ſpe.Sed debes ſcire ꝙ potẽtia dicit̃ prior actu in vno ⁊ eodẽ:q2 potentia plus denolat rẽ gñalem.⁊ poſtea actus.ỽ.g.Socrates gñandus p̃us dĩ poꝰ fieri ⁊ poſtea actu genitus.Actus ỽo dicit̃ ſimplr̃ p̃cedere potentiã q2 ineſt alicui priori.Ineſt eniz p̃mo motori qui eſt prior eo cui ineſt potentia.Ex his cõcludit̃ ꝯuerſio Auer.h enim conuertuntur.Sempiternum in numero eſt cã ſempiterni in ſpecie.g̃ actus ſimpliciter eſt prior potentia:quia actus ineſt priori ⁊ ecõuerſo in eodẽ potentia eſt prior actu:q2 denominat rem generabilẽ prius ⁊ ſequit̃ ꝯuerſum actꝰ ſimplr̃ eſt prior potẽtia.ergo ſempiternum eſt cauſa rei generabilis:que quidem eſt ſempiterna in ſpecie.

Si igitur idem eſt ſemper ⁊ circulariter:neceſſe eſt vt agat ſic per ſe: ⁊ ſic per alterum. Celum igitur primum eternum.

¶ Textus iſte eſt extra codicem grecum.Et credo fuiſſe extra in margine libri ⁊ quaſi gloſſa.⁊ propterea non expono: patet etiam per ſe.

Cõ. 33ᵐ. ¶ Dixit Alexander.] Hic Auerroes de mente Alexandri facit multa enthymemata pro declaratione textus:quoꝝ primum eſt.Si generatio eſt ſemper:eſt neceſſe aliquid ſemꝑ generari:⁊ hoc eſt corpus quod circulariter mouetur.ꝯña eſt ꝑſpicua:q2 generatio eſt motus:⁊ in oĩ motu opꝫ itelligere mobile.ꝯña etiã pꝫ quoniã motus celi eſt ſemꝑ generatio partis noue:nã eſt admixtus potẽtie ⁊ in celo ſemper aliquid corrũpit̃:vtpote reuolutio vna ⁊ alia generatur.vł forte ꝯña dꝫ legi actiue hoc modo.g̃ eſt neceſſe aliqḋ ſemꝑ generare:⁊ ſic procuidubio celum eſt:q2 ſemꝑ generat q2 ſi non in polo nr̃o:ſaltez alibi.2ᵐ enthymema:ſi nulla vna generatio eſt ſemꝑ neq̃ vlla vna corruptio ⁊ mã non conſumatur:tunc duo debẽt eẽ.ſ.generans ⁊ corrumpẽs que ſunt diuerſa:vel ſaltem eſt neceſſe eẽ vnũ ⁊ idẽ in ſubiecto corrumpẽs ⁊ gñans:diuerſis tamẽ diſpõnibꝰ. 3ᵐ enthymema eſt:ſi nulla vna generatio neq̃ vlla vna corruptio eſt perpetua:ſed in ſpecie:neceſſe eſt aliquod eternum eẽ qḋ ſit cã vnius actiõis eterne:⁊ eſſe aliquod eternũ quod agat duas actiones diuerſas.ſ.nunc generationem nunc corruptionẽ.

Et ꝯña tenet per ſe q2 oĩs actio eget agẽte.hec ſunt tria enthymemata ſatis nota.[Et hec eſt.] ¶ Nũc declarat hec ꝑ quid ſit agens vnam actionem ſemꝑ.ſecundo quid agẽs diuerſas actiones.¶ Ad primũ vult ꝙ primum mobile concurrat quod mouetur motu diurno:quo etiaz motu reliqua mouentur motu raptus.primum enim mobile fuit vt continuam faciat generationem ⁊ nũq̃ eaz deficere.¶ Ad 2ᵐ fuit orbis ſtellatus in q̃ eſt zodiacus ſeu orbis decliuis ſub quo diſcurrit ſol econtrario motui primi ⁊ planete oẽs lꝫ ſol ſit maximus.nam ſol remotus ⁊ propinquus facit contraria.nã remotus eſt cã corruptionis plurium entiuz:lꝫ ẽt generet plura.nam eſt cã corruptionis in parte noſtra ⁊ generationis in parte meridionali.Similiter quãdo fuerit ꝓpinquus zenith capitum noſtrorum:erit cauſa generationis plurium hic ⁊ cã corruptionis pluriū illic.applicat autem ſententiã ỽbis ⁊ ſermo perſpicuus.¶ Debes ſcire pro oĩbꝰ his ꝙ generatio ⁊ corruptio ⁊ ſunt ſemper ⁊ nõ ſunt ſemꝑ vel ſi magis logice velimus loqui:ſemper eſt gñatio ⁊ corruptio ⁊ nulla vna generatio ⁊ corruptio eſt ſemper. Inq̃tuz quidẽ ſemꝑ eſt generatio ⁊ corruptio:fuit neceſſe eẽ primũ mobile qḋ motu vno ⁊ ſimplici mouet̃:ſiue iſtud ſit nonũ celũ apud quoſdã aſtrologos:aut octauũ apud Ariſtotelem:vel decimũ apḋ alios.Inquantum ỽo nulla generatio vel corruptio eſt ſemper:fuit neceſſariũ mobile motu obliquo.ſ.octauus orbis:ſub quo peragrent ſol ⁊ luna ceteriq̃ omnes planete:ad hoc vt acceſſu generationez receſſu corruptionem faciãt:maxime autem ſol:vt dicit.

Si itaq̃ periodo ſemper opꝫ aliquid manere:ſemper ſimilr̃ agẽs.Si autẽ debeat fore gñatio ⁊ corruptio:aliud oportet agẽs eſſe aliter ⁊ aliter.neceſſe eſt.igit ur quidez ſic ſm ſe agere.ſic ſm aliḋ. aut ergo ſm alterũ aut ſm primuz:neceſſe igit̃ ſm hoc.rurſus enim ipſi ⁊ cauſa illi.dignius g̃ primum.etenim cauſa erat illud ipſius ſemper ſimiliter.ipſius aũt aliter alteꝝ.eius aũt quod eſt ſemꝑ aliter:palam q̃m ambo.ergo ⁊ ſi ſic ſe hꝫ motus:qḋ ergo alia opꝫ querere principia. Q̃m aũt ita contingit:⁊ ſi nõ ſit ex nocte:erunt ſimul oĩa ⁊ ex nõ ente:ſoluent̃ vtiq̃ hec:⁊ eſt aliquid ſemper motũ motu iceſſabili.hic autẽ: qui circulo.⁊ hoc nõ ſolũ rõne ſed opere palã. Quare ſempiternũ erit vtiq̃ primũ celũ.

¶ Omnes expoſitores conuenere:nunc Ariſtotelem ꝓbare agẽtis perpetuitatẽ ex generatiõis perpetuitate:⁊ nõ tñ h imo ex generationis perpetuitate ⁊ eius alteritate declarabitur duo agẽtia eẽ:quoꝝ vnũ vniforme eſt:alterũ diffor me depẽdens ab illo primo.Debes ỽo ſcire ꝙ generatio ⁊ eſt ꝑpetua ⁊ eſt aliquo mõ altera.ꝑpetua qdẽ ꝓ quãto nũq̃ deficit:aliquo modo altera:q2 nũc hic eſt generatio ⁊ alibi corruptio:nunc hoc generatur ⁊ illud corrumpitur:nunc econuerſo.g̃ duo ſunt in gñatione ſimplr̃ ꝑpetuitas ⁊ alteritas:que etiam ꝑpetua eſt.Ex his duobus repertis in generatione Ariſtoteles dat duo agẽtia:quoꝝ vnum eſt vniforme:⁊ hoc eſt cã perpetuitatis ſimplr̃.alteruz eſt difforme ⁊ eſt cã alteritatis gñationis.⁊ hoc 2ᵐ dependet a p̃mo virtute.p̃mum agẽs apud Ariſtotelẽ eſt p̃mũ mobile qḋ mouet̃ motu ſimplici ⁊ ex ſe vniformiter ſemper ab oriente ad occidens:iteruz redeundo ad oriens.⁊ hic motus eſt diurnus ⁊ apud aſtronomos eſt cõmunis omnibꝰ ſtellis ſaltez ratione. Quod eniz mouetur hoc motu impetu ſuo(vt ita loquar.)

Trahit ſecum oēs alios orbes ſub ipſo ɔtētos. 2ᵐ ꝟo mobile eſt ʒodiacus qui eſt circulus gdē interſecans equinoctialē ad angulos ſphericales. poli autē huius declinant a polis equinoctialis. Sub iſto ʒodiaco decurrunt ſeptē planete ⁊ maxime ſol eɔ̄trio primi. hic enim incipit ab occidente ad oriēs rediēs iterū ad occidēs. ſʒ nō pari tpe planete iſtū ɔgrēti: de quo in libris aſtrologoꝝ relinquat. hic ergo motus ſolis ⁊ planetaꝝ ſub iſto ʒodiaco cā eſt alteritatis gn̄ōnis. ſ. ꝙ nunc ſit hic gn̄atio alibi corruptio nūc ⁊ econuerſo. ⁊ h̄ dicit Ariſtoteles. Si itaqʒ redditione vtpote ſm ſpēm: ſemper oportet aliquid manere ſemp ſilr agens opʒ manere. Ecce quō ⁊ ꝑpetuitate gn̄ationis abſolute hʒ perpetuitatē agentis abſolute. Quoniā effect⁹ nō eſt abſqʒ cā: nec mot⁹ abſqʒ agēte. hoc ergo eſt p̄mū enthymema. [Si aūt.] Nūc ex alteritate generationis ⁊ corruptionis concludit agēs 2ᵐ. ſ. aliter ſe habēs ⁊ videtur facere 2ᵐ enthymema. inquit. ſi autē debeat fore altera ſemꝑ generatio ⁊ corruptio aliud a p̄mo opʒ agēs eē ſe habēs aliter atqʒ aliter. ❡ Dubitatur contra primum enthymema: vī enīʒ ꝙ ex ꝑpetuitate gn̄atiōis nō ſequitur ꝑpetuitas p̄mi motus. nam ex ꝑpetuitate gn̄atiōis videt̄ argui ꝑpetuitas gn̄abilis modo celū p̄mū nō eſt generabile. ❡ Ad hoc dōm ꝙ ex perpetuitate gn̄ationis arguit Ariſtoteles ꝑpetuitatē agētis ⁊ non ſubiecti: ad perpetuitatē accidētis requiritur ꝑpetuitas agētis ⁊ ſubiecti. mō agēs huius non pōt eē aliquod vnū numero gn̄abile quando nullum tale ſit perpetuum: nec oīa gn̄abilia que ſunt vel poſſunt eē: qꝛ hec nō ſunt actu ſimul. opʒ autē agēs ſimul eē cum effectu. ergo ꝑ viā diuiſionis opʒ eē aliquod vniforme ſemꝑ manēs: tale autē eſt p̄mū celuʒ. ❡ Ad rōnē pʒ ſolutio. nā ex gn̄atione ꝑpetua non tm̄ arguitur agēs ꝑpetuū ſed gn̄abile ꝑpetuum: qḋ eſt p̄ma mā. Ariſtoteles autē non loquit̄ nūc de mā ſed de agēte. [Neceſſe eſt igit̄.] ❡ Mouet dubitationē circa 2ᵐ enthymema. dictuʒ eſt enīʒ ꝙ opʒ eē aliquod agens quod aliter ⁊ aliter ſe habeat: vtpote ʒodiacus: mouet ḡ circa hoc q̄ſtionem ⁊ ſupponit p̄mo ꝙ tale agēs aliter ſe habēs agat virtute ꝓpria ⁊ propter alterum. nā virtute ꝓpria agit alteritatē. ꝓpter alterū agit ꝑpetuitatem. hoc ergo ſuppoſito querit vtrū tale agēs aliter ſe hn̄s ex quo agit aliquo modo virtute alteri⁹: agit virtute primi celi vel virtute alterius a p̄ celo gcgd ſit illud: Dicit neceſſe eſt igit̄ gdē ſic ſm ſe agere: vtpote ꝓpria virtute inq̄tuʒ agit alteritatē. ſic ſm aliū. hoc eſt inquātuʒ agit ꝑpetuitatē. hec eſt ſuppoſitio quaſi ex dictis ſequēs. ❡ Tūc querit aut ergo ſm alterū a p̄mo celo agit ꝑpetuitatē aut ſm p̄mū. ſcʒ celum. hec eſt qḋ. [Neceſſe eſt igit̄.] Cui r̄ndet breuiter dicens. neceſſe eſt igitur ſm hoc. i. p̄muʒ celum. Cuius cāʒ breuiter ſubdit rurſum enim ipſi. ſ. agenti aliter ſe habēti. ⁊ illi: ſcʒ ꝑpetue gn̄ationi eſt cā. eſt ergo ſolutio ꝙ agens aliter ſe habētis inquātū agit ꝑpetuitatē gn̄ationis agit virtute p̄mi celi: qḋ non tm̄ eſt cā ꝑpetuitatis gn̄ationis: ſed ēt illi⁹ agentis aliter ſe habētis. ❡ Sʒ dubitat̄. vī enim p̄mum agens non eē cām ſcōi agētis: qꝛ primū agēs eſt p̄mū celū. ſcōm agēs eſt vel celū 2ᵐ: vtpote octauū vel ʒodiacus: vel ſeptē planete: quoꝝ p̄nceps eſt Sol. Mō conſtat p̄mū celū nullo℞ ho℞ eē cām. Dici pōt ꝙ forte eſt cā oium ho℞ quo ad motū principalr̄ ⁊ ſcḋario quo ad ſubām. vel forte eſt cauſa rōne ꝓria formalis: vtpote primi motoris a quo oīa dependēt. Tu ꝟo cōſidera q̄ poſtea explicabimus. [Dignius ergo.] q̄ſi ꝑ viā corollarij cōcludit ordinē ho℞. d. ḡ primū: ſcʒ agēs vniforme eſt dignius 2° agente difformi. Subſcribit cām ⁊ debes ſcire ꝙ tria ſunt in gn̄abilibus. ſ. ꝑpetuitas gn̄ationum: alteritas reciproca gn̄ationis ⁊ corruptionis: ⁊ ꝑpetua alteritas reciproce gn̄ationis ⁊ corruptionis. perpetuitatis gn̄ationis quidē cauſa eſt primū mobile vniforme: alteritatis ꝟo reciproce: agēs aliter ſe habēs. ꝑpetuitatis alteritatis: reciproce aūt vtrūqʒ. ſ. vniforme ⁊ difforme. d. etenī cā erat illud. ſ. p̄mū ipſi⁹ ſemꝑ ſilr. ipſius aūt aliter cā eſt alterū: vtpote 2ᵐ agēs. Eius aūt qḋ eſt ſemper aliter: ambo palā. ſ. agēs p̄ᵐ ⁊ 2ᵐ. [Quoniā ergo.] ❡ Soluit ⁊ remouet nūc poſitiones antiquoꝝ ⁊ maxīe Platonis. Plato enim ſaluans hec tria ponebat ideas. Ariſtoteles ergo arguit hec ſuꝑfluere. Quoniā ad hec tria ſatis ſunt. p̄mū agēs ſeorſum. ⁊ 2ᵐ ſeorſum: ⁊ ambo ſimul. inquit. Quoniaʒ ḡ ⁊ ſi ſic ſe habēt motus. ſ. iſti quos diximus. gd ḡ opʒ alia q̄rere principia: vtpote ideas vel alia. Ego legi illā ꝑticulā cū ſequēti particula. vʒ. cum illa ꝑticula. ḡ lʒ alij legāt cum ꝑcedēti: lʒ eſt totum bonum. [Qm̄ autē.] approbat hec ꝑ argumētum ad īpoſſibile ⁊ dicit: ⁊ ſi nō ſic: tunc ex nocte erūt vt Theologi: ⁊ ex ſimul omnib⁹/ hoc eſt ex chaos vt alij: ⁊ ex nō ente vt alij. modo hec nō p̄ñs ſolui niſi ponendo fundamēta dicta. ⁊ hoc ſubſcribit. d. ſoluētur vtiqʒ hec ⁊ eſt aliquid ſemꝑ motuʒ motu īceſſabili. q. d. per dicta noſtra hec duo bona habebimus. ꝙ ſoluent̄ hec ⁊ dabit̄ aliqd ſemper motuʒ motu inceſſabili: ne accidat q̄ſtioni exponit hoc. d. hic autē. ſ. motus inteſtabilis eſt qui circulo. ❡ Amplius/ idē confirmat dicēs: ⁊ hoc nō rōne ſolū: que nūc dicta ē: ſed ope hoc eſt ſenſu ꝑſpicuum. Declarauit enim ipſe p̄mo celi hoc ꝑ ſenſum. hoc mō q̄a ꝑ memoriā omniuʒ inuicē traditā: quibus omnibus adducit ɔ̄nē. d. quare ſempiternum erit vtiqʒ p̄mū celū. hec ḡ eſt ɔcluſio ⁊ hec ſunt argumenta Ariſtotelis breuiter reſumpta hic. alibi tn̄ diffuſe recitata.

❡ Per hoc quod dixit.] Que dicit Auerroes hic perſpicua ſunt olbus ⁊ ex litera patēt. Debes tn̄ ſcire apud ipſʒ ꝙ Ariſtoteles per motum vel agens aliter ſe habēs intelligit motum oium planetarū. nā Ariſtoteles tm̄ duos motus percepit in corporibus celeſtibus. ſ. motuʒ cōem q diurnū eſt quia ex ipſo dies ſumitur. ⁊ qm̄ ipſo oēs mouent̄ cōtra ſucceſſionē ſignoꝝ ſaltē impetu vel propēſione illius primi. Cognouit ēt motuʒ planetarū huic ɔ̄triū. ſ. ſm ſucceſſionem ſignoꝝ. hoc enim motu oēs planete mouent̄ aliq tardi⁹ aliq velocius: vt dicunt aſtronomi. Reliquos autem mot⁹ quos addiderunt noui aſtronomi: non cognouit Ariſtoteles. non enim erant tempore eius famoſi. Naʒ Pythagoras q plus viſus eſt perfeciſſe non plus ꝑcepit: nec Eudoxus: nec Caſlippus qui erant precipui in hac arte tempore Ariſtotelis. Ptolemeus aūt multos alios motus addidit quos enumerat in libro Almageſti ⁊ ꝑcepit plures orbes: de gb⁹ ſuo loco dicemus. ❡ Amplius/ nouit Ariſtoteles inter planetas maximum eē ſolē. Et ꝙ reliq parū vel nihil agunt. ⁊ Ptolemeus in quatripartito dixit duos eē maximos. Solē. ſ. vt virum. Lunam ꝟo tāq̄ꝫ vxorē. ꝓpter qḋ iuncta domicilia habuerūt. nā Sol leonē. Luna ꝟo cācrū domicilia tenent. Sol gdē oriētalis diurnus ⁊ maſculinus. Luna ꝟo ecōuerſo occidētalis nocturna ⁊ feminina. Et ſic Ariſ. ⁊ Auerroes volunt ſolem eſſe datorem vite atqʒ annoꝝ eo quia ipſe eſt princeps omnium: a quo emanat calor: qui cuncta viuificat. Aſtronomi aūt alij: vt Julius Firmicus maternus in libro ſue matheſeos: videt̄ velle datorem vite nō eē ſolem ſemꝑ: ſed dñm geniture. Eſt autē dñs geniture planeta qui eſt dñs ſigni ſequētis ſignum Lune geniture tēpore. ꝟ. g. ſi Luna geniture tēpore ipſius Socratis ſit in Ariete: ſequēs ſignuʒ eſt Taurus ⁊ huius domina Venus exiſtit: hec dña geniture erit: ⁊ hec eſt p̄ncipalis datrix annoꝝ. Vult tn̄ Solē ⁊ Lunā eē participes valde ⁊ iuuide cū. Alij aūt fere oēs vt Dalirodoā/ Debenragel/ Dabraamue: ⁊ multi alij opīnantur datorem annoꝝ atqʒ vite eſſe Alcocoden. i. viruʒ et hylegē. i. vxorē. qḋ q̄liter cōtingat. vide eos. volūt tn̄ Solē addere ſilr ⁊ Lunā. ⁊ ſic participē ſolē faciunt. gd aūt velit Ptolemeus: non ſatis habet̄. Tu ꝟo hec relinque. nā nīm tranſcēdunt ꝓpoſitū: nec habent cauſam naturalem. Cō. 34.

Eſt igiť aliqͩ ⁊ qḋ mouet. Quoniã autem qḋ moueť. ⁊ mouens mediũ. Igitur eſt aliqͩ qḋ nõ motũ. mouet ſempiternũ ⁊ ſuba ⁊ actus exñs.

¶ Hunc textum expoſitores hñt corruptũ tñ directi ⁊ coacti a veritate bene ⁊ ſubtiliter dicũt ⁊ certe contenti eſſe debemus in ꝟbis eoꝝ. nam medullã tetigerũt: ⁊ ideo nimirũ ſi ille bonus Thomas primus expoſitoꝝ habeať: reliqͥ enĩ non ſunt digni expoſitores appellari. nec curaſſem exponere verba Ariſtotelis ipſo exponẽte. nã nec melius nec veriꝰ dici poteſt. Sꝫ ꝑꝑ nõnulla ꝟba que ipſe male tranſlata habebat: cogor exponere hec. iſꝫ bonus vir veritate ⁊ doctrina compulſus raro aut nunq̃ꝫ errat: ⁊ vtinam oẽs latini laboraſſent circa textum: ſicut ipſe fecit. forte enim nõ occupati eſſent in quibuſdaꝫ captiunculis ⁊ puerilibus qõnibꝰ. ſicut ⁊ nõ fere tota vniuerſitas occupatur. ¶ Ad rem ergo veniendo Ariſtoteles ꝑ͛ cõcludit ꝯnem que ex dictis haberi poteſt. 2ᵒ loco cõcludit imobilitatẽ ꝑ͛mi mouẽtis cõtra Platonem. Et tu debes ſcire ꝙ Plato ⁊ Ariſtoteles differũt ⁊ cõueniunt. Conueniunt quidẽ qꝛ ambo ex eoꝝ ꝑ͛ncipijs coguntur ponere agẽs qḋdã qḋ mouet hec. differũt ꝟo qꝛ Ariſtoteles ponit tale eſſe ꝑ͛mũ ⁊ imobile. Plato ꝟo ponit ipſꝫ primũ ⁊ ſeipſum mouẽs: ⁊ ſic ponit ipſum motũ ⁊ mouẽs. primo ğ Ariſtoteles dat ꝑ͛mũ in quo cũ Platone cõuenit. ⁊ inquit. Eſt igitur aliqͩ ⁊ qḋ mouet. Sequitur aũt iſtud ꝯñs ex dictis. nam accepit hic eſſe gñationẽ ꝑpetuã ⁊ corruptionem perpetuã. Et ex his dedit agens tale ⁊ mouens. [Quoniã autẽ.] Nunc addit illud in quo differt a Platone ⁊ vtiť enthymemate hoc mõ: ſunt duo. ſ. motũ tñ ⁊ mediũ mouens ⁊ motum. ğ eſt tertiũ. ſ. mouẽs tñ. inqͥt. Quoniã aũt eſt qḋ mouetur ⁊ eſt medium mouens. ⁊ etiam ſubaudi motum. ergo eſt aliquid quod non motum mouet explicat quale. ꝺ. ſempiternum ⁊ ſubſtantia ⁊ exiſtens actus. Sed cur valeat enthymema iſtud: dicemus in cõmento.

Cõ. 35ᵐ. ¶ Dicit Alexander.] Primo proponit intẽtũ ⁊ excuſat Ariſtotelem. dicit ergo ꝑ͛mo ꝙ Ariſtoteles intendit probare eẽ aliquod primũ imobile: ⁊ hoc rõne breui qꝛ diffuſe eſt dicta in. 8. auſcultatiõis phyſice ⁊ hic eſt rememorata. [Et eſt fundata.] ¶ Componit nunc rationẽ textus de mente propria hoc mõ. omne compoſituꝫ ex duobus quoꝝ alteꝝ per ſe eſſe poteſt: poſſibile eſt vt alteꝝ per ſe ſit. Mediũ eſt cõpoſitum ex moto ⁊ mouẽte: ⁊ motũ põt eẽ ꝑ ſe. ergo eſt mouens per ſe: ita ꝙ nullo mõ motum: maioꝛ eſt ꝑſpicua vna cõditione. vꝫ. ꝙ compoſitio illa nõ ſit ex ſubiecto ⁊ accidẽte: nã hoc caſu ſtante regula nõ tenet: ⁊ maior tunc ꝑꝫ exemplo de hydromelle: qḋ eſt cõpoſitio ex aq̃ ⁊ melle: ⁊ ideo qꝛ mel eſſe põt per ſe: ⁊ aqua etiaꝫ: ſic eſſe poterit. Ecce ꝙ ſm Alexandrum vna ſola cõditio requiriť. ſ. ꝙ nõ ſit tale compoſitum ex ſubſtãtia ⁊ accidẽte: in oibꝰ alia regula eſt vlis: ⁊ propterea concludit tale mouens eſſe mouens tñ: ⁊ nullo mõ potentia paſſiua ad motũ: ⁊ in nulla mã exiſtẽs. Cõcludit ſcdo eſſe tria apud intellectum. ſ. motũ vltimũ. mouens primum ⁊ mediũ. ſ. qḋ moueť ⁊ mouet. ergo opꝫ vt ꝑ͛mum nullo mõ moueať: nec mediũ dici põt primũ ſi mouebiť. Hꝫ eſt prima deductio. [Aut ſi dicamus.] ¶ Hec eſt ſecũda deductio ⁊ ſic componiť. omne cõpoſitũ ex duobus oppoſitis eſt tale ꝙ ſi vnum illoꝝ inueniť per ſe: ⁊ reliquum inueniri neceſſe eſt. Sed medium cõponať ex oppoſitis. ſ. mouente ⁊ moto ⁊ inuenitur motuꝫ per ſe. ergo ⁊ mouens. dicit ſcdo ꝙ hec maioꝛ nulla eget conditione niſi ꝙ compoſitio ſit ex oppoſitis extremis. Eget dico nulla niſi forte cõditiõe Alexandri ꝙ vnum oppoſitum non accidat reliquo. hec eſt 2ᵃ deductio. [Potes enim dicere.] ¶ Ex his deducit enthymema dupliciter. vno mõ ſic. ſi medium ⁊ reliquum extremum ſint. ergo ⁊ 3ᵐ. vt ſi motuꝫ ⁊ medium ſint. ergo ⁊ mouens. 2ᵒ modo ſic / ſi extrema ambo ⁊ medium ſunt. ğ vnuꝫ extremorum non erit medium. hoc eſt ſi mouens ⁊ motuꝫ ⁊ medium ſint. ergo ſi motuꝫ eſt mobile tñ ⁊ non mouẽs. ergo mouens erit ⁊ nullo modo motum ⁊ quomodocunqꝫ exponatur perſpicuuꝫ ꝑ͛mũ motorẽ eſſe ⁊ nullo modo motum. Affert autẽ ſignuꝫ ꝙ hec 2ᵃ expoſitio ſit melior ꝑ͛ma. qꝛ in verbis eius ſumit mediũ. mõ mediuꝫ non datur niſi reſpectu extremoꝝ. ⁊ propterea ſi vnũ extremoꝝ a medio ſeparatur ⁊ reliquum neceſſe eſt preſcindi ⁊ ſeparari ⁊ reliquum cõmenti ꝑſpicuũ. ¶ Sꝫ circa dicta dubitať. ⁊ ꝑ͛mo contra ꝑ͛mã deductionẽ. nã mã ⁊ forma ⁊ compoſituꝫ ſunt tria. ergo ſi forma põt eẽ abſqꝫ mã: ⁊ mã abſqꝫ forma. hoc autẽ eſt falſum. ğ ꝑ͛ma nulla eſt. ¶ Amplius / ſi valet arguo ſic. aliqḋ eſt intellectum nõ itelligẽs vt lapis: ⁊ aliqḋ intelligens intellectum vt hõ. ğ aliqḋ intelligens non intellectuꝫ. hoc autẽ falſum eſt. ſcda expoſitio falſa eſt. Quia vel ipſe intelligit in vere oppoſitis ⁊ hoc falſum eſt: nam mouẽs ⁊ motum nõ ſunt vere oppoſita. Si de oppoſitis cõmuniter: tũc datur inſtantia de mã ⁊ forma: ⁊ de intellectu ⁊ intelligente: ⁊ intelligibili. Quidam occaſione hoꝝ rõnẽ hanc dicunt eẽ male intellectam. videtur eniꝫ Ariſtoteles ſupponere duo. Primum ꝙ magis dependet motũ a mouente q̃ꝫ econuerſo ⁊ hoc cuilibet eſt ꝑſpicuuꝫ. Aliud eſt ꝙ ſi que magis dependẽt poſſunt eẽ per ſe: ⁊ que minus poterunt etiã: ⁊ ſic rõ valet. ⁊ in textu capitur. arguit enim ſi eſt qḋ mouetur tñ: ⁊ qḋ moueť ⁊ mouet. ğ per locuꝫ a maiori erit qḋ mouet tñ. Et certe hec deductio eſt plus conſona litere ⁊ ſecurior ⁊ ad eam minora ſequunť. Sed ad obiecta illa pro Auerroe rñdetur ſicut ipſemet Auerroes reſpondet in. 8. auſcultatiõis phyſice cõmento. 37. ꝙ maior debet intelligi in ſubſtantijs 2ᵒ oppoſitis eo mõ quo oppoſitio poteſt reperiri in illis. 3ᵒ intelligit per ſe exiſtẽtibus. ⁊ ſic Ariſtoteles preſupponit tria quorum vnũ eſt ꝙ mouens mobile ⁊ medium ſint ſube. 2ᵒ ſupponit ꝙ ſint oppoſite aliquo mõ. 3ᵒ ſupponit ꝙ ſint per ſe exiſtentes. hec enim tria põt qs colligere ex declaratis. ⁊ tunc nõ componiť quecũqꝫ ſube ſimul miſte ꝑ ſe exiſtẽtes oppoſite ſi in medio eſſe poſſunt: ⁊ per ſe eſſe poſſunt. Cui adde minorem. ⁊ ſum itur ꝯclo. Et hoc mõ põt intelligi illa prima deductio: nec cures dictũ eius qꝛ dicit ꝟbũ hoc nulla alia egere conditione niſi ꝙ ſit mediũ ex extremis oppoſitis. loquitur eniꝫ bono ſenſu. ⁊ ſic tolliť inſtantia de mã ⁊ forma: qꝛ neutra eſt exiſtens in actu. tollitur etiam de intelligibili ⁊ intelligente ⁊ inter hec medio. Quoniã hec nõ habent rõnem oppoſitoꝝ ꝓprie nec cõiter. poſſent hic enumerari omnes demonſtrationes Ariſtotelis ⁊ recentiorum ad probandam imobilitatem primi: ſed breuitatis cauſa relinquo. Debes ſcire ꝙ concluſio textus non tñ eſt ꝯ͛ſequentia enthymematis: ſed eſt oium dictoruꝫ: ⁊ propterea plus ſumit in cõſequente q̃ꝫ acceperit in antecedente: vt vides.

Mouet aũt ſicut appetibile ⁊ intelligibile mouet nõ motũ. hoꝝ prima hec. Cõcupiſcibile quidẽ enim ipſum apparens bonũ. voluntabile aũt ipſum primũ exiſtens bonũ: appetimus aũt qꝛ videť magis q̃ꝫ videť qꝛ appetimus. principiũ eſt enĩ intelligentia. Intellectus autem ab intelligibili mouetur quod quidem eſt in re.

¶ His expeditis in vñ: nunc quaſi primuꝫ vult declarare. ⁊ oſtendit quo pacto ſe habeat ad reliqua. poteſt litera continuari ad proximũ verbũ. nã Ariſtoteles ꝓxime declarauit eſſe ꝑ͛mum mouẽs tñ. ⁊ nullo mõ motuꝫ. ꝓpterea opus eſt [illegible] alias repetere ⁊ quo. ſ. ꝑ͛mum mouet nõ motũ. ⁊ hec eſt cõ

tinuatio ⁊ intentio: nec Ariſtoteles facit nouum principium hic ⁊ placet expoſitori. Sed iſte locus cum primo ꝯtinuari debet. nam ꝗd ipſe acceperit primū eſſe mouens tm̄: ꝯpus eſt hoc altius repetere. Debes ergo ſcire ꝙ triplex eſt mouēs: quoddā qđ alterius grā ſolū agit vt mouens nāle: ſicut ignis. Quoddā eſt qđ mouet: qm̄ grā eius cūcta mouent: vt finis: ⁊ quoddā eſt qđ mouet alteriꝰ grā ⁊ eius grā multa mouent vt corpus celeſte. Ex his accipit ꝙ ſolum finis eſt mouens tm̄: ⁊ nullo modo motus. ꝗ igit̄ ꝓxime accepit primum eſſe mouens tm̄. videtur ꝯſequi ipſum nō mouere: niſi vt finis ergo opus eſt declarare qualiter finis mouet: ⁊ hoc declarat nunc ⁊ dicit. mouet autē ſubaudi finis primus ſicut appetibile ⁊ intelligibile. nam finis habꝫ rōnem appetibilis ⁊ habet rōnem intelligibilis. appetibilis quidem enim inquantum bonum quoddam. Intelligibile vero: inquantū ens ⁊ verū. propterea dicit. mouet autē ſicut appetibile ⁊ intelligibile mouet nō motum. hoꝝ. ſ. que mouent ⁊ que mouent prima ſunt hec. ſ. appetibile ⁊ itelligibile. q2 dꝫ primum mouere vt appetibile: ⁊ appetibile eſt duplex. ſ. ſenſu ⁊ volūtate: declarat q̄ appetibilitate primum moueat. ⁊ inquit. Concupiſcibile quidē. n. ipſum apparens bonum eſt. volantabile autem ipſum primū exiſtens bonū. ergo differentia eſt ꝙ appetibile ſenſu apparet bonū: appetibile volūtate exiſtit bonū: ⁊ hec Phūs dicit etiam. 6. ethicoꝝ. modo ſubſcribit quo appetim primū nos appetamus. ⁊ inquit. appetimus aūt ſubaudi primū ꝗ videt̄ bonum ⁊ eſt. magis q̄ videt̄ ꝗ appetimus. q. d. non appetimus appetitu rōnali eo ꝗ ipſum appetimus q2 videtur ⁊ eſt bonum: ⁊ non videt̄ ⁊ eſt bonū ꝗ appetimus. Ecce ꝙ appetitꝰ noſter dependet a bonitate eius ⁊ nō eius bonitas a noſtra volantate. Cuius cauſam ſubſcribit. d. nam illius appetitus eſt principium intelligentie. intellectus aūt ab intelligibili mouetur qđ quidem eſt in re: ⁊ propterea eſt bonum in re. Ecce igitur quo pacto primū mouet in motū. nā mouet vt finis ⁊ hoc mouere eſt mouere vt mouet intelligibile ⁊ appetibile: ⁊ dico appetibile rationaliter ⁊ non ꝑ concupiſcentiam. Expoſitor hunc locum non potuit recte exponere quia textus eſt male tranſlatus vt vides: tamen ſententia ſua poſſet tolerari ⁊ ſatis textui conſonare. Ego vero legi textum in greco et apud me ſic videtur exponendus.

Cō. 36m. Auerrois ordo. ¶ Et videtur primū.] Auerrois videtur hanc literam facere illatiuā. Itaq3 videt̄ velle ꝙ litera ꝑcedēs ſit ſicut anīcedēs ⁊ preſens ſicut ꝯñs. hoc modo ſi primū mouens mouet tm̄ ⁊ nullo mō mouet̄: neq3 ꝑ ſe vt corpora phyſica: neq3 ꝑ accidēs: vt aīa que eſt in corpore phyſico: neceſſe vt iſte motor primus moueat vt intellectū ⁊ affectatū mouēt nos. hāc ꝯſequētiā Auerrois nō deducit: qm̄ poſtea patebit. nam ſola hec duo. vꝫ. appetibile ⁊ intelligibile mouēt non mota: qm̄ ſunt vt finis qui mouet tm̄. Addit 2° huic tale corollariū: quare actio. ſ. totius vniuerſi videt̄ eē bonum: quoniam dirigitur in finē optimum. hec expoſitio Auerrois ēt certe eſt ſtudioſa: ſed lr̄e grece non conſonat. nam in greco ponit̄ vna aduerſatiua que ſcribitur de/ ⁊ ſic non videtur corollaria h᷑ litera: ſed potius explanatoria. [Et quia modi.] Dictum eſt primū mouere vt intelligibile ⁊ appetibile: ꝑpterea oſtendit quō ⁊ vtitur enthymemate tali appetibile ſenſu ⁊ appetibile ratione apud nos differūt: ꝗ ꝯtrariant̄. vt. 6. ethicorum maxime declarat̄. nam appetitus ſenſitiuus diſtat de ꝓſecutione. rōnalis vero de fuga. g̃ in corporibus celeſtibꝰ idem eſt ſimplr̄ appetibile ⁊ intelligibile. q. d. nullo modo eſt ibi differētia inter appetibilia: ꝗ oē appetibile ēſt in illis rōnale. tenet ꝯſequētia: qm̄ in corporibus celeſtibꝰ non eſt diſcordia. g̃ in illis omne appetibile eſt itelligibile ⁊ rationale. [Deſideratū enim.] ¶ Ponit ꝓbationem antecedētis ex hoc quia appetibile ſenſibile eſt reſpectu potētie ſenſitiue: appetibile vero intelligibile eſt reſpectu potentie intellectiue. ergo differūt ꝗ nō ſub vna ⁊ eadem potentia cōtinent̄. [Corpora igit̄.] ¶ Probat idē 2° rōne ſic/ corpora celeſtia carent ſenſu. ergo oē appetibile in eis eſt per intellectum tm̄ ⁊ rationale: anīcedēs ꝓbat: q2 ſenſus nō dat̄ aīalibus niſi ꝓꝑ ſalutem hoc eſt vt euitent incōmoda vite: ⁊ ſic dicit Auerro. 2° celi cōmento. 37. nam cū corpora celeſtia ſint perfecta nō poſſunt eis accidere incōmoda cōtraria vite: ⁊ ꝑ ꝯñs ſenſus eſſent eis ocioſi: ⁊ ſic perſpicuū in corporibus celeſtibꝰ eſſe appetibile ſolum rōnale ⁊ intelligibile ⁊ ecōuerſo. intelligibile eſſe appetibile: ⁊ ſic pꝫ quō voluptuoſū ⁊ intellectiuū ſunt idem in eis. [Et ex hoc.] ¶ Duo dat corollaria ſimul. Primū ꝙ corpora celeſtia ſint animata. Scđm ꝙ aīatio eſt equiuoca ꝗ nō hñt de virtutibꝰ aīe niſi ſolū itellectū ⁊ volantatem per quā mouent̄ in loco. hec duo corollaria ex dictis ſic poſſunt cōduci ꝗ quecūq3 mouentur ꝓpter appetibile qđ eſt idem qđ intelligibile ſimplr̄ ſunt aīata ⁊ nō habent niſi intellectum ⁊ volūtatē. hec maior ꝑſpicua eſt. minor in litera eſt declarata. ſ. ꝙ corpora celeſtia mouent̄ propter appetibile qđ eſt ſimplr̄ intelligibile ⁊ quo ſunt ea corollaria que diximus. [Et hoc.] ¶ Declarat p^m ⁊ 2^m corollariū inſimul paulo altius ⁊ per dicta Ariſtotelis alibi. primo ſic. omne cuius mouēs in nulla eſt mā eſt aīatū animatione equiuoce dicta vt ſupra. ſed corpora celeſtia mouentur ꝑ motorē nō exiſtentē in mā ⁊ ſeparatū. ergo ſunt aīata equiuoce. [Amplius.] ¶ Scđo idē ꝓbat̄ ſic quecūq3 mouentur per formam que eſt intellectus: ſunt aīata equoca aīatione: ſed corpora celeſtia mouentur per formā que eſt intellectus per dicta in libro de aīa. g̃ aīata ⁊c̄. [Et eſt mouens.] ¶ 3^m corollarium eſt ꝙ motor corpoꝝ celeſtiū mouet duplr̄. vt agens ⁊ vt finis. [Hec autem.] ¶ Declarat iſtum 3^m corollariū paulo altius. ⁊ primo ꝓponit cām quare nos nō ſumus agens ⁊ finis motus: ⁊ videtur facile dare hanc cauſam quia māles ſumus. nam res extra aīam habꝫ duplex eē in aīa ⁊ extra animam. ⁊ ꝓpterea duo ſibi cōpetunt modi cauſarum ꝗ inquantū res eſt in aīa concepta mouet vt agens: inquantum vero eſt extra aīam: mouet vt finis: exemplū eſt de balneo: nam balneū duplicem hꝫ formā. vnā intentionalē qua concipimus balneum in re: ⁊ alterā realē per quā balneū eſt balneum. ſm̄ primā mouet effectiue nos: ſm̄ aliam extra mouet vt finis. ergo differt finis ab agente ꝓpter eē in mā: quia in mā eſt cauſa ꝙ forma habeat duplex eſſe. ſ. intentionale ⁊ reale. ex hoc ſequitur ꝙ ſi balneum nō eēt in mā non moueret aliter vt finis ⁊ aliter vt agens per conuerſionem per compoſitionē. Tūc per oīa hec vult habere hāc vlem: quecūq3 non ſunt in mā eadem mouēt vt finis ⁊ vt agentia. ſed motores orbium non ſunt in mā: ergo idē ſunt fines ⁊ agentes: ⁊ hoc declarat: qm̄ motores celorum ſunt res intellecte ⁊ res reales. poſſunt enim conſiderari ſm̄ eſſe intentionale: ⁊ ſic ſunt agētes: ⁊ ſm̄ eſſe reale ⁊ ſic ſunt fines. g̃ idem eſt in eis finis ⁊ agens rōne ſolū differēs. [Queret autem.] ¶ Dubitat Auerroes contra nūc dicta. nā habitibus ꝑſentibus in mā ceſſat motus. g̃ qm̄ finis ſit ꝑſens agēti in corporibꝰ celeſtibus ꝗ ſunt idē: ceſſabit motus. totum hoc declarat exemplo de arcta: vel pōt formari rō ſic/ ſi corpa celeſtia mouētur vel ꝓpter finē quē hñt: vel ꝓꝑ finē quē nō hñt. ſi p^m tūc motus eſſet ocioſus. ſi 2^m tunc agēs ⁊ finis non ſunt idē in eis. [Dicamus.] ¶ Soluit. q. ⁊ breuiter ſolutio ꝯſiſtit in hoc ꝙ motores corporum celeſtium mouent̄ ⁊ ꝓꝑ ſe ⁊ ꝓꝑ formas māles. ꝓꝑ ſe quidem qm̄ intelligūt ꝙ coꝝ eſſe cōſiſtit in motu: ſicut facit ille qui vult conſeruare ſibi ſanitatē per exercitium: mouet enim nō ꝓpter finē acquirendū: ſꝫ ꝓꝑ habitum finē conſeruandum: ſic corpora celeſtia mouēt ꝓꝑ ſe/ h᷑ eſt ꝓꝑ ꝯſeruationē eorum: ꝗ intelligunt ſe cōſeruari ꝓꝑ motum continuū a quo ſi ceſſarent: deſinerēt eſſe. ꝓꝑ nos vero: ꝗ intelligunt ꝙ ꝓꝑ motū coꝝ extrahuntur forme de potētia ad

actum

actum ⁊ per ꝯſis vt forme mãles generentur:mouent. Hec eſt ſolutio q̄ſtionis.[Iſte enim forme.]¶Contra.q2ꝛ tunc forme mãles feſſent ante ipſarum gñationem.[ſaltē in potentijs cauſarum.] R̄ndet ꝙ forme mãles habēt duplex eē: ſcz in effectu qd̄ eſt eē in mã actuata:⁊ eſſe in potētia h̄ eſt eſſe qd̄ habēt in illa forma:⁊ ſic nō eſt inconueniēs formas p̄eeſſe ſm̄ eſſe potentiale.[Et dico.]¶Exponit diſtōnez ⁊ vult ꝙ per eſſe in potentia ſit intelligendum eſſe in potētia actiua q̄uo forme artificiales ſunt in potentia de mente artificis.dicit ſecūdo quaſi corollarie ꝙ forme habent duplex eſſe reale ⁊ intentionale.reale quidē eſſe eſt eſſe in eſſe cau.potentiale ſ̄o eſt eſſe in potentijs cauſarum.dicit ergo ꝙ hoc voluerūt dicere Platonici q̄ꝛ poſuerūt ideas.voluerunt enim dicere ideas eſſe formas gñabiles in mēte p̄mi intentionalr̄ conceptas.ſz ad hoc non potuerūt peruenire. [Sed tñ.]¶Soluit 2ᵐ tacitam.q.nã finis eſt nobilior ordinatis in finem.mō gñatio formaꝝ nō eſt nobilior motoribus celeſtibus.ḡ non eſt finis motꝰ coꝝ. Reſpondet ꝙ motus corporum celeſtium nō eſt p̄mo ⁊ p̄ncipaliter ꝑpter nos:ſed principalr̄ mouent̄ pp ſe ⁊ ſc̄dario ꝑpter nos.ſicut ille qui exercet ſe pp ſanitatē ꝯſeruãdam.p̄mo pp ſe mouetur.ſc̄do pp exercitiū.reliquū cōmēti perſpicuum vſqz ibi. [Et intendebat cum dixit ⁊ non extimatur ⁊c̄.]¶Circa qd̄ breuiter debes ſcire ꝙ appetitꝰ ſenſitiuus differt ab appetitu rationali.nam bonum ſenſus eſt bonum q2 appetitus. bonum intellectus eſt bonū per naturã:⁊ q2 bonum per naturã:ideo appetibile.[Et oia iſta.]Oſtendit 2ᵒ cur tot dixit Ariſtoteles ⁊ vtitur hac rōne intellectus appetit maius bonum ipſo:vt patet per diſiam inter intellectū ⁊ ſenſum:ſed corpora celeſtia appetūt p̄ intellectū.ergo appetunt maius bonum ipſis.[Et cum.]Tertio cōcludit quale eſt illō maius bonum qd̄ corpa celeſtia appetūt:⁊ vult ꝙ debeat eſſe optimum ſimpliciter.nam illud eſt melius corporibꝰ celeſtibus ⁊ corpora celeſtia ſunt meliora ⁊ preſtabiliora oībus his.ergo illud erit optimum.tale autez vt dicit eſt motor q̄ mouet motū diurno.Ecce quo mō de mente Auerrois primus motor mouet vt finis ⁊ vt agens primū.¶Hic eſſent multa ambigenda.p̄mo vtrum corporibus celeſtibꝰ debeantur ſenſus.ex quo debeant̄ eis anima.Sc̄do vtrū res mouet vt finis inquantum eſt extra aiam vel quantū eſt in anima.Tertio vtrum illud eſſe qd̄ hn̄t forme in cauſis ſit eſſe eſſentie an ſit eſſe ſimpliciter:ſed oia hec eſſent extra propoſitum.⁊ alibi viſa.Et ꝑpterea videndum eſt p̄mo quali animatione celum ſit aiatum.ipm̄ enim eſſe aiatum ſuppono ⁊ ſum contentus ſermonibus Auerrois collectis hincinde. 2ᵒ q̄uo motores orbiuz mouent propter ſe:ꝑpter nos:⁊ pp p̄mum.hec enim duo queſita ſunt ꝑpria huic parti pħie ⁊ huic cōmēto.Quãtuz ad p̄mū opꝫ ſupponere celū eſſe aiatum.Sed q̄li aiatione ſit aiatū eſt q̄rendūz.Ioānes Iãdonus vir ſtudioſus pluribus in locis celū eſſe aiatū per aiam nō quidem inherētez ſed aſſiſtentē cōfitet̄.Imaginat̄ eniz motorem hr̄e ꝑpriã actualitatē ⁊ celū aliaz ꝑpriam ⁊ ꝙ ex his ſit vnum in operatione:q̄uo ex nauta ⁊ naui fieri vnuz dicimus non ſm̄ eſſe ſed ſm̄ operationem:⁊ ſic Ioannes credit aiam celi eē motorē ⁊ celum p̄ ſe motum q2 vtrūqꝫ in actu per ſe:hec poſitio recitata eſt a me pluribus in locis:nec volo nunc dicere rationes eiꝰ q2 omnes ſunt leues.¶Sꝫ breuiter hec poſitio videtur cōtra veritatē ⁊ cōtra Peripateticos.nam oē cōpoſitū per ſe mobile ⁊ itelligēs per ſe hꝫ eſſe formalr̄ a ſua forma.ſed celum eſt tale vt videt.ḡ formalr̄ aiatum.⁊ probat̄ minor:q2 denoiat̄ celuz intelligere vt 3ᵒ de anima cōmento.14.⁊ per ſe moueri:modo nulluz aggregatum ex aſſiſtenti videt̄ denoīari operãs formalr̄ operatiōe competēti alteri aſſiſtētium:nō enim dicimus nauē intelligere lꝫ nauta intelligat.2ᵒ celum eſt vnuz eſſentialiter ⁊ve/

rius q̄3 hō.2ᵒ celi cōmento.3.⁊ in fine primi capituli de ſubſtantia orbis.Sed homo eſt vnū aial formalr̄.ergo celum. Multe alie rationes poſſunt adduci ſed relinquant̄.¶Videtur ergo mihi fore dicēdūz ꝙ duplex eſt aia.altera q̄dez dans eſſe ſubiecto ⁊ conſtituens in eē per ſubiectuz ⁊ hoc pacto cetere aialium forme ſunt.dant enim ſpēz eis ſed depēdent in eſſe ⁊ conſeruari a ſubiectis:quedaz ſunt anime que ſubiectum quidē cōſtituunt in eē ſed a ſubiecto nō cōſtituuntur vt intellectus poſſibilis in hoie ⁊ motor corporis celeſtis.Intellectus enim poſſibilis conſtituit hominez in eē ſpecifico ⁊ vltimo:tñ ab eſſe hois non dependet cū ſit īmortalis.Silr̄ ⁊ motor celeſtis corporis celū quidē in eē conſtituit ipſe tamē nec conſtituitur nec dependet a celo.ergo ex motore ⁊ corpore celeſti ſit vnū formalr̄ ⁊ p̄ ſpēm ꝑpriam ſicut ex intellectu ⁊ corpore humano:⁊ hoc dicit Auerroes p̄mo auſcultationis phyſice cōmēto.63.in fine.Inquit eniz ⁊ fuit neceſſe vt forma eiꝰ eēt liberata ab hoc ſubiecto hoc eſt nec in eſſe nec in conſeruari dependens ab illo ⁊ vt non haberet cōſtitutionem p̄ corpus celeſte.ſed corpus celeſte conſtituitur p̄ illã vt ſcies alibi.Ecce q̄uo plane velle videt̄ ꝙ celum ſit formalr̄ aiatuꝫ.¶Sꝫ tunc occurrunt q̄ſtiōes. Prima/q2 tunc ſubſtãtia celi eēt pura potētia ⁊ ſic non eēt mobile in actu.Amplius/tūc motor celi moueretur p̄ accidēs contra Auerroē.8ᵒ phyſicoruz cōmēto.52.vbi dicit illas intelligentias non moueri nec per ſe nec p̄ accidens.¶Ad h̄ dicēdum ꝙ ſubſtantia celi eſt potētia ſed non ſm̄ vtrūqꝫ ſꝫ ſm̄ dimidiū cōtingēter q2 eſt potētia ad eē tñ ⁊ propterea dicitur mã equiuoce ⁊ concedit̄ ꝙ illa pars ſe ſola non eēt mobile actu ſed illa pars actuata per motoꝝ rem eſt mobile actu ſicut p̄ſpicuum eſt in hoie.¶Ad 2ᵐ dōm/ꝙ motor habꝫ eē duplex.ſ.reale ⁊ quantū ad hoc eſt forma celi.⁊ intētionale ⁊ quantum ad hoc eſt forma motoris proximi. Scd̄m primuz eē nihil prohibet ipm̄ moueri per accidēs q2 ſubiectum eius mouet̄.Quantū ad 2ᵐ neqꝫ per ſe neqꝫ per accidēs mouet̄ ⁊ hoc ſenſit Auerro.8.phyſicorum cōmēto.52.verum de hoc in libro de ſubſtãtia orbis.⁊ in libꝰ de dei infinitate ſatis.¶His viſis p̄ſpicuum eſt quali aiatione celum ſit aiatū:eſt eniz aiatuz aiatione equiuoce:q2 anima illa cōſtituit ſubiēū in eē ⁊ non econuerſo.Amplꝰ/eſt forma materie equiuoce ⁊ nō mãe cōtingētis.hec de prima q̄ōne.¶Circa ſc̄dam videtur ꝙ vnus motus nō debeat eē niſi ꝑpter vnum finē principal:ergo motores non poſſunt mouere ꝑpter ſe principalr̄ ⁊ ꝑpter primū vt dicit ipſe.Debes ergo ſcire ꝙ eſſe vniuſcuiuſqꝫ motoris conſtat per hoc ꝙ per tantū appropinquat p̄mo enti in gradu ⁊ per tãtum remouet̄ ab infimo ente.hoc enim eſt perfectum vniuſcuiuſqꝫ.appropinquat autem primo pro quanto in operatione plus p̄mo aſſimilatur.⁊ ꝑpter hoc plures fuerūt motores:quoniam non equalr̄ recedant a primo.¶Tunc ad q̄ſtionē dōm ꝙ motores corpoꝝ celeſtiuz p̄mo mouent̄ pp cōſeruationē ſui tãqꝫ pp id qd̄ ⁊ pp p̄mū tãqꝫ pp id quo.nã cōſeruant̄ p̄ appropinq̄tionē ad p̄mū ergo mouent̄ pp ſe ⁊ pp p̄mū equalr̄ ſꝫ diuerſa rōne.pp ſe q̄dē tãqꝫ pp id quod intēdant.ꝑpter p̄mū ſ̄o tãqꝫ ꝑpter id quo ſe intēdūt.Ecce q̄uo vnica eſt itētio ad vtrūqꝫ ſꝫ ratio ſit diuerſa.ſ̄.ḡ. Idē eadē intētione mouemur propter ſanos eē:⁊ ꝑpter ſanitatē:ſꝫ alia ratione:nam mouemur ꝑpter ſanos eē tãqꝫ ꝑpter rē cōſeruatam:ſed ꝑpter ſanitatē tãqꝫ ꝑpter rationē cōſeruandi.ꝑpter nos ſ̄o mouent̄ ſc̄daria ratione.per hec tollit̄ obiectum factum vt perſpicuum eſt.

SEd intelligibile altera coelemētario ſm̄ ſe ⁊ huius ſubſtãtia prima. ⁊ huius que ſimplr̄ ⁊ ſm̄ actum. Eſt aūt vnū ⁊ ſimplex nō idez. vnū q̄dē eniz

metrū ſignificat. ſimplex aūt qualr̄ ſe hn̄s ipſ. At ꝟo ⁊ qꝺ bonū ⁊ qꝺ eligibile ꝓpter ipm in eadē coelemētatione: ⁊ optimū ſemꝑ aut proportiōale qꝺ primū. Qꝺ aūt eſt qꝺ cui⁹ gr̄a imobilib⁹: diuiſio oſtēdit: eſt eni alicui qꝺ cui⁹ gr̄a: quoꝝ hoc quidē eſt hoc ꝟo nō eſt: mouet igitur vt amatum: motū ꝟo alia mouet.

℄ Per antehabita accepit ꝑmū eſſe mouens tm̄ ⁊ mouere vt intelligibile ⁊ rationale appetibile. Sed qm̄ intelligibile eſt multiplex. ſ. ꝑmū/mediū/⁊ infimū. Silr̄ ⁊ appetibile triplex eſt: oſtendit illud mouens eſſe ꝑmum intelligibile ⁊ primū appetibile: ⁊ ꝑ ꝯñs mouere vti ꝑ^m intelligibile mouet ⁊ vti ꝑmū appetibile ⁊ hoc ꝑ narrat: ſꝫ intelligibile alia coelemētatio ſm ſe hoc eſt: ſed intelligibile eſt altera nā in altera ſpecie cōſtitutum ꝙ̄ ſint mobilia ⁊ mouentia cui⁹ ſerici ponit extrema. ꝺ. ⁊ huius. ſ. coelemētationis ſuba eſt prima: q2 ſuba eſt prior accidentibus definitione/tēpore/⁊ nā/ ⁊ huius ſube illa eſt prima que eſt ſimplex ⁊ ſm actum. Ex his vult hēc hanc ꝓpōnem qꝺ eſt ſuba ſimplex ⁊ ſm actū eſt ꝑmum intelligibile. huic potes videre hanc. ſed mouēs tm̄ eſt ſuba ſimplex ſm actum, ğ ꝑmū intelligibile erit. nec curauit ꝓbare maiorem q2 in libris ꝑteritis eā ꝓbauit. ſed nec ſubaccepit minorem qm̄ intelligit ex dictis iā. ⁊ tūc vides qūo q2 ꝑmū eſt ꝑmū intelligibile ideo mouet vti ꝑmū intelligibile mouet: qꝺ erat ꝓpoſitum. [Eſt autem.] Ponit dr̄iam inter vnum ⁊ ſimplex: ſed cur hoc faciat: non videt. Expoſitor reddit cām ex hoc ne videret Ariſto. coincidere cū Platonis opinione. Ego ꝟo credo ꝙ hoc faciat vt oſtendat illud primū nō eē tm̄ ſimplex ſꝫ vnū. differt itaqꝫ vnū a ſimplici: qm̄ vnū (vt. 10. hui⁹ dī) dicit mēſuram. ſimplex ꝟo dicit diſpōnē qua aliqꝺ caret cōpoſitiōe. dicit. eſt autem vnum ⁊ ſimplex nō idē: vnū q̄dē enim metruꝫ ſignificat ⁊ menſuram. ſimplex aūt ſignificat q̄liter ipm ſit ſe habens q2 ſic per ꝑuationē cōpōnis: ⁊ ex hoc quaſi ꝯcludit ꝑmū eē ⁊ ſimplex ⁊ vnum. ſimplex q̄dē q2 caret cōpōne. vnuꝫ ꝟo: qm̄ eſt metrum oīum reliquoꝝ. [At ꝟo.] Qꝫ mouēs tm̄ ſit primuꝫ appetibile nūc oſtendit: ⁊ hoc ꝓpterea q2 appetibilium eſt eadē coordinatio ſicut ⁊ intelligibiliū. nā ſicut intelligibiliuꝫ prima res eſt ſuba ⁊ i ſuba prima res eſt id qꝺ eſt ſimplex ⁊ ſm actum: ſic ⁊ appetibiliū ꝑma res eſt ſuba et in ſuba primū eſt qꝺ eſt ſimplex ei qꝺ ſm actū. dicit at ꝟo ⁊ qꝺ bonum eſt ⁊ qꝺ ē ꝓpter ipſaꝫ eligibile eſt in eadeꝫ coelementatione cum intelligibilibus: ⁊ ꝑ ꝯñs id quod eſt mouens tm̄ eſt primum intelligibile ⁊ primū appetibile: tunc adijcit quid ex omnib⁹ his vult habere. ⁊ inquit. ⁊ pro ergo qꝺ ꝑmuꝫ eſt optimū ſemꝑ aut ꝓportionale. Debes ſcire ꝙ ꝓprie optimum dī de re ſumme delectabili que potius eſt talis propter ſenſum. ⁊ ꝓpterea dicit aut ꝓportionale. nam optimuꝫ apud intellectū eſt optimū ꝓportionale ei qꝺ eſt optimum apud ſenſum. dicit aūt illud optimuꝫ intelligibilitate: q2 ſūme intelligibile. bonitate: q2 ſūme appetibile: ⁊ motione: q2 primum mouens. [Qm̄ autē.] 3⁹ huius ꝓbauit in imobilibus non eſſe fineꝫ: nunc reſpondet per diſtinctionem ⁊ vult ꝙ finis ſumit dupl̄r. In re qūo dicimus ſignuꝫ eſſe fineꝫ ſagittatoris: ⁊ in intentione cui nihil reſpondet. in re quo modo dicimus muſici eē cantū fineꝫ. vel dicimus finem eſſe duplicem. ſ. in re exiſtentem vt bonū vere vel apparens qꝺ quidem non eſt in re: ſed videtur. Dicit modo ꝙ in rebus imobilibus lꝫ non ſit finis ſecundo mō. eſt tn̄ finis primo mō. dicit. qm̄ autē qꝺ eſt cuius gr̄a ſit tēporis imobilibus diuiſio oſtendit. nam quod cuius gratia eſt alicui dupliciter: quoruꝫ hoc quidem eſt. ſ. in re: hoc ꝟo non eſt ſꝫ in intentione tm̄: vel apparēs: ⁊ tunc vult ꝙ finis ꝑmo modo ponitur eſſe in rebus immobilibus ſed ſecundo modo nō. [Mouet igitur.] Ex dictis concludit differentiaꝫ inter primum mouens ⁊ ꝑmū motū. nā primum mouens mouet vt amatum ⁊ nullo mō mouet. ſed ꝑmuꝫ motū mouet cuncta alia inquātum ⁊ ipſum mouet dicit. mouet igit vt amatuꝫ. Primum ꝟo motū mobile mouet alia. hec eſt differentia. dicit expoſitor ꝙ dixit vt amatum ⁊ nō vt deſideratū. naꝫ deſideratum eſt reſpectu rei que nondum eſt. Videt autem mihi ꝙ dixit vt amatum in hac parte vtī ⁊ grece ſcribitur: amatū amore honeſto ⁊ non amore concupiſcentie. deſideratum etiam dicitur etiam amore laſciuie.

℄ Quomodo declarauit.] Hec ꝑma pars cōmenti dꝫ eē de textu precedenti: facit tamē in hoc duo. ꝑmo enim epilogat quecūqꝫ ꝓlixe dixit ⁊ res patet. dicit ſecūdo ꝙ motiōis animalis duo ſunt principia. vnum intrinſecum ⁊ eſt imaginatio per intellectū. i. intelligētia rei bone. ⁊ hec mouet vti agēs vt dixi: aliud eſt res ad extra ⁊ propterea addit. intellect⁹ autem ab intelligibili mouetur ⁊c̄. ⁊ hec mouet vti finis. [Et quia intellecta.] Vult declarare quale intelligibile ſit mouens ꝑmum qꝺ mouet motū diurno: cauſa aūt eſt qm̄ intelligibilia plura ſunt. hoc quidē ꝑmū id ꝟo mediū ⁊ illō poſtremum. Hec eſt intentio ⁊ cā intentionis. Debes ꝟo ſcire ꝙ verbū hoc coelemētatio apud barbaros dicit allaſtogia grece ꝟo ſyſtoicheia ⁊ ſunt idem ſignificātia. Significāt. n. ordinem. tunc Auerrois quatuor modis exponit hanc literam. [Intelligibile autem altera coelementatio.] ℄ Prima eſt/ꝙ hoc Ariſt. dixit ſm morem Pythagore qui poſuit ordines duos: alterum. ſ. bonoꝝ: alterum. ſ. maloꝝ. In ꝑ decē bona: in 2° etiā deceꝫ mala enumerantur: ⁊ per ꝯñs in primo poſuit ꝑmū mouens. in 2° poſuit ſūmū malū. ⁊ hic eſt ꝑm⁹ ſenſus. [Dixit ⁊ forte.] ℄ 2° expoſitio eſt/ꝙ Ariſt. i elemētis poſuit duos ordines: alterum. ſ. coruꝫ que ſe habent vti forme: alterum coruꝫ que ſe habent vti mā̄e ⁊ priuationes. Vbi gratia. Ignis ⁊ aer vti forme ſunt: aqua ⁊ terra vti mā̄ ⁊ priuationes: ⁊ tunc vult ꝙ ꝑmū mouens dꝫ eē de ꝑ ordine q2 eſt forma ſimplex ⁊ per ſe. [Vel aliter.] ℄ Tertia expoſitio eſt/ꝙ duplex eſt ordo. ſ. formaꝝ ſimpliciū qb⁹ nulla mā̄ eſt admiſta. ⁊ alter eſt ordo formaruꝫ mā̄lium mā̄e admiſtarum. vult ergo ꝙ ꝑmuꝫ mouens ſit in ꝑmo ordine/ꝗ eſt forma per ſe exiſtēs ⁊ per ſe intelligibilis. [Aut itēdebat.] ℄ 4° expō ꝙ duplex eſt ordo. naꝫ i vno ponunt oēs forme: in altero ponūtur omnes materie ⁊ priuationes ⁊ tunc vult ꝙ primum mouens ponat in ordine formarū: ⁊ q2 forme ſunt ⁊ ſube ⁊ ſunt accidentia. addit ꝙ eſt in ſuba. ⁊ qm̄ ſubaꝝ quedam ſunt ꝑme/quedā ſcōe: addit ꝙ eſt ſuba prima ſimpl̄r ⁊ actus ⁊ huic aſſentit. Ex his omnib⁹ vult habere tale mouens eſſe ꝑmū intelligibile ⁊ hoc q2 ſuba: ⁊ ꝑma ⁊ ſimplex: ⁊ actus. [Qm̄ vnūquodqꝫ.] Ponit differentiam inter vnū ⁊ ſimplex ⁊ differentia patet. cā ꝟo cur apponat hanc dr̄iam eſt: qm̄ famoſaꝫ. Si genitiuum huius nois ſimplex ⁊ illius nois vnū coincidunt. ⁊ ꝓpterea ne accidat confuſio: fecit eam. reliquum ꝑſpicuum. [Et intendebat.] Colligit intentū ſermonis ⁊ vult ꝙ Ariſt. hec fecit vt oſtendat ꝙ tale mouens eſt ſimpl̄r ꝑfectum qm̄ eligit ꝓpter ſe. ⁊ reliqui motores eliguntur ꝓpter illū. Dicit 2° ꝙ duplex ē finis. ſ. in alio vti ſanitas in corpore. ⁊ in ſe exiſtēs vti dn̄s reſpectu ſerui. primus enim finis non eſt ens ſimplex: ſed accidēs. ſecundus eſt ſuba per ſe exñs ⁊ ꝑ hoc dat intelligere ꝙ hoc ꝑmuꝫ mouens eſt finis reliquoꝝ ſicut ſuba ⁊ eſt ens per ſe ⁊ nō ſicut accidens ⁊ exiſtens in alio. hoc eniꝫ mō nihil ꝓhibet finē eſſe in rebus imobilibus. Dicit 3° ꝙ Ar. intendit per ꝑmum motum corpus celeſte: ⁊ per alia mota ea que ſunt ſub ꝑmo corpore. ſ. tā alias ſpheras ꝙ̄ cuncta generabilia. Dicit 4° ꝙ ꝑmum celum mouet ab illo primo motore metaphorice vti a fine. ſꝫ vt aſſimiletur illi. cuius enim

pfectio

ꝑfectio eſt in tāta ſimilitudine ſicut diximus quēadmodū: amans mouetur vt aſſimiletur rei quā amat. reliqua corpora celeſtia mouentur a pͥmo corpe motu impetus ꝑꝑ illud cōmune deſideriū. Dicit 5° ꝙ planete ꝓpter hoc hūt duplicē motū. ſ. cōem quo. ſ. in vigintiquatuor horis mouētur ab oriente ad occidēs. Item redeūtes ad illud: ꝛ proprium quo quilibet mouetur ad ꝯtrarium vt diximus. Dicit 6° ꝙ ea que ſunt ſub hiis ſunt gñabilia oīa mouentur mediantibꝰ illis tanꝗ̄ ꝑꝑ cauſas principales. Dicit 7° ꝙ motus oppoſitus duplex. ſ. factus a planetis ſub obliquo circulo facit gñōnē ꝛ corruptionem. Sed motus diurnus facit ꝑpetuitatē in gñōne ꝛ corruptione ipſa. Hec ſunt que videntur de ſcīentia lr̄e: que ita breuiter dixi ne conteram tempus ad inutilia. [Et ex hoc videtur.] ℂ Ex dictis concludit corollariū ꝙ deus curam hꝫ omnium entium: ꝛ pōt corollarium ſic componi. Quicūqꝫ motu ſuo rōnali gñat entia: curat illa. ſed deus motu ſuo rōnali gñat cuncta. ergo curat illa. [Dicentes aūt.] ℂ Cōſequēter gloſſat vnā famoſam opinionē. vꝫ que dicit deum curare vnūquodqꝫ indiuiduum. Rñdet hoc eſſe verum in parte ꝛ verū non in parte. nam indiuidua duplr̄ accipi poſſunt. vno modo quo ad predicata cōmunia ꝛ competētia eis cōmuniter: ꝛ ſic deus curat illa. alio modo ſm ꝙ differūt: hoc eſt ꝑ3 differēnas idiuiduales ꝛ hoc modo non curat. ꝛ ſic vult ꝙ deꝰ intelligat ſingularia ſub vniuerſali rōne ꝛ nō ſub particulari. Sed certe hec reſponſio videtur ꝯtraria ſibi infra in commento. 51. vbi vult ꝙ ſcientia dei non eſt vniuerſalis nec particularis: ꝛ ꝙ deus non intelligit res in vniuerſali: qꝛ tūc eius ſcientia eſſet in potentia. Ecce expꝛſſa cōtradictio in verbis his. ſed de his latius ſuo loco dicemus.

Siquidem igitur aliqd mouetur: contingit ꝛ aliter ſe habere: Quare ſi latio que prima ꝛ actus eſt ꝑ3 ꝙ mouetur hac contingit aliter ſe habere ſm locum etſi non ſm ſubſtantiam. Quū aūt eſt qđdam mouens ipſum. imobile exiſtēs actu hoc non contingit aliter ſe habere nullatenus. Latio enim prima mutationum: huius autē que circulo: hec autem mouet hoc. Ex neceſſitate igitur eſt ens: ꝛ inquantum neceſſitas: bene: ꝛ ſic principium. nam neceſſarium toties. hoc quidem vi. quod preter impetum. Illud vero quo: ſine bene qđ bene. hoc autē non ꝯtingēs aliter: ſed ſimpliciter. Ex tali igitur principio dependet celum ꝛ natura.

ℂ Quadruplex eſt motus (vt ita loquar.) ſ. localis: gñō vel corruptio: augmētū vel diminutio: ꝛ alteratio. Differunt aūt: qꝛ motus localis eſt id quo mobile alr̄ ſe hꝫ ſm extrinſecum quōdam. reliq vero ſunt quibus mobilia alr̄ ſe hñt ſm id qđ eſt in re. nam per gñōnem gñabile alr̄ ſe hꝫ in ſubſtātia: per augmentū augmētabile ſe hꝫ alr̄ in ꝗ̄titate que quidem eſt intrinſeca. per alterationē alterabile ſe hꝫ alr̄ in ꝗ̄litate que eſt intrinſeca. Oſtendit ergo quo pacto mobile ſe habeat alr̄ per motum localem. ꝛ hoc vt concludat mobile in locum ſolum poſſe eſſe perpetuum; Dicit ſiquidem igitur aliqd mouetur ꝯtingit ꝛ alr̄ ſe habere. nam motus eſt quo res ſe hꝫ alr̄. ergo ꝛ mobile erit quo ſe habet aliter. hec ē ꝗ̄ſi vna hypotheſis. Deinde arguit ratio ꝛ dicit. quare ſi latio que actus eſt ꝛ prima. ſ. eius mobilis inquantum mouetur: hac contingit alr̄ ſe habere ſm locum: ꝛ ſi non ſm ſubām. ergo enthymema eſt ꝙ ſolo motu locali mobile moueri poteſt: nulla facta tranſmutatione in ſubſtantia. Deinde ſumit primum eſſe ſimplr̄ inuariabile ꝛ dicit. Quū autem eſt quoddam mouens ipſum imobile exiſtens actu exiſtēs: hoc modo contingit alr̄ ſe habere nullatenus. Deinde 3° ſumit tale mouens mouere ſemꝑ motu qui circularis eſt dicit. Latio enim pͥma eſt mutationum: huius aūt generis ꝛ eſt prima q̄ circulo: hec autem ꝛ non alia mouet hoc qđ dicitur imobile. Ex his concludit ꝓpoſitum ſuum ꝛ dicit: ex neceſſitate igitur eſt ens: ꝛ inquantum neceſſitas bene: ꝛ ſic eſt principium. Primum ergo mouens eſt neceſſe eſſe ꝛ inquantum neceſſe eſſe. ꝛ ſic eſt principium ꝛ cauſa motus. Debes ſcire ꝙ alr̄ lr̄a poteſt ordinari ꝛ magis iuxta vba greca. Nam videtur Ariſto. ꝯcludere pͥmum mouens imobile eē neceſſe eē ꝛ eē pͥncipium inquātum neceſſe eſſe: ꝛ ꝓpterea tota litera debꝫ eē ſuſpēſiua vſqꝫ ibi. [Quare ſi latio.] ꝛ tūc lr̄a eſt ex hypotheſi ꝛ ſupponit quinque. Primum eſt diffinitio motus vel mobilis. ꝛ dicit ſiqdem igitur ꝛ aliqd mouetur: contingit ſe alr̄ habere. Supponit ſcđo ꝙ prima latio ſit actus mobilis in eo ꝙ mobile ꝛ hoc ſumit. quare ſi latio que pͥma ꝛ actus eſt ipſius mobilis inquātum mobile. Sumit tertio ꝙ ſm hāc mobile variari ſm locum ꝛ nō ſm ſubām ꝛ dicit: hac autē ꝯtingit alr̄ ſe hēre ſm locum: ꝛ ſi non ſm ſubſtantiam. Sumit quarto ꝙ pͥmum mouens nullatenus ꝯtingit ſe habere alr̄: ꝛ hoc dicit. Quū aūt eſt qđdam mouens ipſum imobile exiſtens actu exiſtens: hoc nō ꝯtingit alr̄ ſe hēre nullatenus. Sumit q̄nto tale mouens imobile mouere pͥmum mobile circulari motu ꝛ inquit. latio enim prima eſt mutationum. huius aūt ea que circulo. hac aūt mouet hoc. Tunc ex his concludit ꝓpoſitum dicens. ex neceſſitate igitur eſt ens ꝛ inquātum bene neceſſitas: ꝛ ſic eſt pͥncipium. Syllogiſmus eſt q̄ qđ exiſtens imobile mouet ſemper actu exiſtēs: eſt neceſſe eſſe: ꝛ inquātum neceſſe eē ꝛ ſic pͥncipium. Sed pͥmum eſt exiſtens imobile ꝛ ſemꝑ actu exñs mouet: ergo neceſſe eſſe ꝛc. ꝛ tunc videtur ꝙ ſola quarta hypotheſis ſit neceſſaria. relique ſunt addite vt terminorum expōneret: ꝛ ſic ſuperfluunt ad ſyllm̄ licꝫ nō ſuperfluāt ad terminos: ꝛ hec expoſitio vt mihi videtur eſt vtilis: nam nullam violentiam pͥbet ſermoni greco. ꝛ qꝛ neceſſarium multiplr̄ dr̄ ꝛ dictum eſt pͥmum eē neceſſe eſſe: poſſet eē dubitatio quali neceſſario primū ſit neceſſe eſſe. Cui rñdet ꝛ enumerat tres modos neceſſarij. ꝛ ait primū eſſe neceſſe eē tertio modo. dicit nam neceſſarium toties hoc eſt pluribus modis ſumitur. hoc qdem vi ꝛ violentia qđ eſt ΑΠΑΡΑ ΟΡΜΗΝ. Sic hꝫ in greco ꝛ in tranſlatione noſtra hētur [qđ eſt pͥter impetum.] ꝛ nō poteſt ſtare: nam tale neceſſarium eſt ꝓpter impetum ꝛ non pͥter impetum. alij tranſtulerunt [qđ eſt pͥter appellationē.] Sed ego non inuenio ꝙ vbum illud ΟΡΜΗ latine ſonet appellationem: nec habet ſenſum hec tranſlatio: ꝛ ideo videtur mihi ꝙ ΟΡΜΗ grece ſonet totum hoc latine. vꝫ locus vnde aliquis icipit ꝛ mouetur: ꝛ ſic tranſlatio apud me eſſe deberet [qđ eſt pͥter locum vn̄ aliqs incipit ꝛ mouetur.] ꝛ tunc ſenſus eſt verus. nam violentia eſt ꝯtra nām motꝰ: ꝛ ꝑ ꝯñs ꝯtra nām loci nālis illius. v. g. violentum eſt graui ſurſum ferri. qꝛ eſt ꝯtra locum vnde incepit moueri graue: ꝛ hec eſt ꝑfecta expō huius. Deinde enumerat 2ᵐ modū. d. Illud vero quo: ſine bene qđ hñt: hoc eſt aliud eſt illđ quo res que hñt ſe hꝫ nūc eſt ſine bene. ꝛ hoc vocatur neceſſarium vtile. Deinde enumerat 3ᵐ. d. Hoc aūt non ꝯtingens alr̄ ſed ſimplr̄ neceſſarium. hac diuiſione ꝓpoſita ſumit quo mēbro primum dicatur neceſſarium. d. ex tali igitur principio. ſ. neceſſario 3° modo dependent celum ꝛ natura. ecce ergo qualr̄ ſit neceſſariū. addit [ꝛ nā.] qꝛ celum primo depēdet a tali principio. nā vero mediante celo ab eodem depēdet. Sed quo gñie dependentie non exponit: ſed poſtmodum dicemus.

ℂ [Vult declarare.] Auerroes introducit alr̄ literam ꝙ̄ nos fecimus: vult enim ꝙ Ariſtote. intendat declarare modum Cō. 38ᵐ.

colligationis entium tranſmutabilium eſſe prima ſubſtantia. Cauſa intentionis cauſa eſſe videt. ¶ Nam eſt circa hoc qō. ſ. verum ens corruptibile poſſit colligari eterno. vī enim primo aſpectu φ non: q2 eternum non vī eſſe niſi principium eterni. Diſſoluendo ergo qōnem ſupponis quatuor. Prima ſuppō eſt. omne qō mouet aliꝛ ſe hꝫ. hec eſt manifeſta i omnibus ſpēbus motus. 2° pōt eſſe aliqō eternum tranſmutabile in loco τ non in ſubſtantia. Circa quaꝫ ſuppoſitionem addit Auerroes hoc eſſe bñ dictuꝫ. nam tale tranſmutabile loco/ ſubſtantia ꝟo non: eſt medium iter ſimplr eterna τ ſimplr corruptibilia: qꝛ per ſubſtantiam conuenit cum ſimplr eternis p tranſmutationem in loco cum generabilibus τ corruptibilibus. 3° motus in loco eſt ꝑmus motuū: τ ex hoc ſolus circularis. hec cōſtat ex 8° phyſicoꝝ. 4° ꝑmus motoꝛ mouet motu circulari imediate primum mobile. Ex his quatuor colligit duo conſequentia. Primum eſt ꝑmū mouens eſſe neceſſe eſſe: τ qꝛ neceſſarium apud ipſum eſt duplex: erit neceſſe eē ſimpliciter. Scōm ꝯñs eſt celum τ nāꝫ dependere ex tali neceſſario ꝑncipio. [Et in alia tranſlatione.] ¶ Hec pars vꝫ eſſe in ſequenti textu: ſed qꝛ Auerroes ponit eam hic: exponaꝫ craſſo modo pro nunc. Debes ergo ſcire φ in barbara tranſlatiōe habet ſic. [Cum tali ꝑncipio ꝯtinuum eſt celum τ natura.] ſicut in nobis bona diſpoſitio paruo tpe. In qb° verbis duo apud Auerroem velle videt Ariſt. Primū φ celū τ natura colligantur cum intellectu diuino ſūmo appetibili queadmodum τ nos cum illo ꝯtinuemur. Scōm eſt: φ celum τ nāꝫ ſempiterna copulatione copulant cum illo itellectu: ſed noſtra copulatio cum illo eſt paruo tpe. huius autē cauſa eſt: qꝛ mediū quo copulat nobiſcum eſt gñabile vtpote phantaſma. Copulatur enī nobis intellectus diuinus mediantibus phantaſmatibus corruptibilib° e qbus gñat in nobis intellectus ſpeculatiuus qui etiam gñabilis eſt. ſed corpori celeſti ꝯtinuat per medium eternuꝫ: qꝛ per motorem intrinſecum qui eſt anima celi. modo talis aīa eſt ſempiterna. τ in his verbis dat itelligere Auerroes Ariſt. velle primum mouens eſſe idem cū intellectu agēte: nam τ celū τ natura dependens ab eo: τ ſic eſt ꝑmū mouens. etiam τ nos dependemus: τ ſic eſt primū agens. [Et ex hoc.] ¶ Concludit ex dictis corollarium τ φ ex dictis ſeqtur φ forma hominum in eo φ ſunt holes non eſt finalr ꝓpter aliud niſi ꝓpter ꝯtinuationem eius cum itellectu: qui declarat in libro de aīa φ ſit ꝑmum agens: τ hic eſſe mouens nos: corollariū ꝑſpicuum. nam ait celum τ nāꝫ dependere ab eo: τ nos ſumus nāꝫ: ergo τ nos ab illo etiā. [Intelligētie enīꝫ.] Reddit cām corollarij hoc mō, Intelligentie abſtracte ſunt cauſe duob° modis vtꝫ fines τ vtꝫ agentia. ergo τ noſtri erunt cauſe vtꝫ fines: ergo τ nos ſumus ꝓpter eas tanꝗ ꝓꝓ fines. addit 2° φ ēt intelligentia agens que hic dicta eſt primaꝫ mouens: que qdem in nobis eſt ꝑn^m neceſſe eſt vt moueat nos vtꝫ amatum amans. ergo vt finis τ per ꝯñs intelligētie: τ ꝑmus intellectus erunt fines noſtri: τ per ꝯñs nos finalr ſumus ex illa. [Et ſi ois.] ¶ Nunc arguit neceſſitatē copulationis hoc mō. ois motus. ſ. ꝑfectus dꝫ copulari principio a quo dependet. Sed itellectus ſpeculatiuus eſt motus depēdens a ꝑncipio ꝑmo τ ꝑfectus: ergo neceſſe eſt vt in poſtremo cōtinuetur cum iſto intellectu abſtracto qō exponit. d. Ita φ erimus dependentes a tali ꝑncipio a quo celum dependet: ꝗuis hoc ſit in nobis modico tpe ſicut dicit Ariſto. ¶ Debes ſcire φ hic eſt ordo beatitudinis. nā ꝑ° intellectus mālis copulat phantaſmatibus. 2° mediātib° phantaſmatibus copulat intellectui ſpeculatiuo. 3° mediante itellectu ſpeculatiuo copulatur intelligentie ꝑmi orbis. ꝟ. ꝗ. lune. 4° mediante hac: intelligentie mercurij. 5° mediante hac: intelligentie veneris. τ ſic mediantibus omnibus copulabit cuꝫ intellectu ꝑmo: vtpote intellectui agenti qui eſt declaratus hic: τ hic ſtatur. quare cum intellectus copulatus erit: τ nos ſumus per illum tanꝗ ꝓpter formā. erimus ēt nos copulati cum primo ꝑncipio mediantibus oībus illis ordine predicto. τ in hoc ſtatu erimus ſiles celo iꝫ diīa ſit. Qꝛ celum copulat ſemꝑ: eo q2 medium eſt aīa ꝓpria que ſempiterna ē: nos autem paruo tpe q2 medium eſt corruptibile vtpote intellectus ſpeculatiuus. Hic apparēt multi errores Iohānis: quoꝝ primus eſt: q2 dicit intellectum agētem eſſe partē rōnalis anime. ꝯſtat enim hic ipſum deum eſſe. Secūdus eſt: q2 ipſe dicit intellectum mālem non eſſe formam hominis. Conſtat enim hic itellectum materialē eſſe formam itrinſecam hominis per quā reponit in ſpecie: τ alr non poſſemus copulari illi. Tertius eſt: q2 ipſe dicit felicitatē eſſe itellectionē ſpeculatiuā ꝑmi entis. Conſtat eniꝫ hic felicitatē eē deū qui a nobis intelligitur in ſtatu ꝑ°ceꝓtiā eius: q̄do ipſe intelligit ſe. nec copulatio eſt felicitas: ſed diſpō ad illā. ita enī copulatione deus efficitur nobis felicitas: ſicut diſpoſitione qualitatiua τ quantitatiua forma efficit ꝑfectio corpis. Perſpicuum 4° φ nō maiori felicitate deus eſt felix ꝗ nos ſum°. nā deo deus felix eſt: τ nos deo. τ in hoc errauit ille bonus homo. eſt tamē deus ſeipſo felix: nos ipſo felices τ bti. Perſpicuū 5° contra Auēpacem nos eſſe felices intellectione ꝑpetua. nā nos beati ſumus deo: τ deus eſt per ſe itellectio ꝑpetua: τ nō ſemꝑ bti. qꝛ mediū attingendi ad illam corruptibile eſt. Multa alia diximus in libro de itellectu. τ i lib° de aīa τ alibi. hec ſatis: qꝛ in tranſcurſu ſunt dicta.

DEductio aūt eſt qualis optima paruo tpe nobis. Sic eniꝫ ſemper illud eſt: nobis qdem eniꝫ ipoſſibile. Qm̄ τ delectatio actus huius: τ propter hoc vigilatio ſenſus: itelligentia: delectabiliſſimum ſunt. Spēs ꝟo τ memorie ꝓpter hec. Intelligētia aūt que ꝑm ſe: eius qō ꝑm ſe optimum. τ que maxime: eius qō maxime. Seipſum autem itelligit itellectus ꝑm trāſumptionē itelligibilis. Intelligibilis enim fit attingēs τ itelligēs. quare idem itellectus τ intelligibile. Suſceptibile enim itelligibilis τ ſube itellectus opat aūt hñs. Quare illud magis iſto qō vr̄ intellectus diuinum hr̄e. τ ſpeculatio delectabiliſſimū τ optimum. Sic igit ſic bene ſe hꝫ: vt nos qñqꝫ deus ſemper mirabilis. Si autem magis: adhuc mirabilius. habet autem ſe ſic. τ vita autem vtiqꝫ exiſtit. etenim intellect° actus: vita: illud autem actus eſt. actus autem qui ꝑm ſe illius: vita optima τ ſempiterna. dicimus autem deum eſſe animal ſempiternum optimum. Quare vita τ duratio continua τ eterna exiſtit deo: hoc enim deus.

¶ Ex dictis ſcimus multa. ꝑ° φ ꝑ^m mouens mouet vt amatū τ intellectū. 2° φ ꝑ^m mobile mouet ſicut amās τ itelligēs τ ꝑ ꝯñs φ ſit aīatū aīa amāte τ itelligēte illud ꝑ^m mouens. 3° φ ēt nos amamus τ itelligimus ꝑ^m mouens. nā ꝑ^m nō tm̄ mouet ꝑ^m mobile ſed etiā nos. hec oīa ꝯceſſa ex dictis qs ſumere pōt. Tunc ponit diīam iter diſpōnē noſtrā qua amamus τ intelligim° ꝑ^m mouens τ diſpoſitionē primi mobilis qua ꝑ^m mobile amat τ intelligit ꝑ^m mouens. volens φ diſpoſitio noſtra durat paruo tpe. Illius ā primi mobilis diſpoſitio durat ſemper. τ inquit. deductio aūt q̄lis optima ſu

nobiſ paruo tpe eſt ſic enim vt nos ſumus in optima diſpõne ſemp illud p̄mũ mobile eſt in nobis. Eſſe enim impoſſibile eſt ſemp ſic eſſe. dixit aũt qualis optima qꝛ felicitas moralis pfectio ꝛ deductio eſt hoīs ſed non qualis optima. hec eſt diīa. ¶ Sed circa hanc diīam dubitat̃ primo quid intelligat per deductionez optimam. 2° quare illius primi mobilis deductio optima ſit ſempiterna ſed in nobis modico tpe. ¶ Circa hec vꝫ quibuſdam theologis Ariſto. loqui de amore ꝛ dilectione quos nos habemus hic. de primo eſt ãt hec intellectio qꝛ eſt tale p̄mum. ꝛ quid quantum ad quedã cõmunia que pñe colligi ex ſenſibilibus. Siĩter ꝛ amor eſt fruitio huius primi ſic intellecti quoad qꝛ eſt / ꝛ quãtum ad qd eſt / ſm illa cõmunia dicta: ꝛ iuxta hanc expõnem differentia ſic intelligit̃ ꝙ optima diſpoſitio p̄mi mobilis que ẽ ĩ itelligẽdo p̄mũ motorẽ eſt ſempiterna. optima vo noſtra eſt in paruo tpe. Cuius cã eſt: qꝛ noſtra eſt per cognitionem ſenſibiliũ: ꝛ per ꝯñs per abſtractionem phantaſticam ꝛ ſic non ſemper. diſpõ vo corporis celeſtis qua ipm primum motorem itelligit eſt per eſſentiam primi motoris ꝛ nõ per abſtractionẽ. Sed hec expõ ſtare non põt qꝛ Ariſt. vꝫ velle eſſe eãdem felicitatem p̄mi mobilis ꝛ noſtram ꝛ non differre niſi penes tps eo qꝛ nr̃a eſt in tpe: illa in eternitate. qꝛ noſtra non põt eſſe per abſtractionẽ a phantaſmatib⁹ quẽadmodum nec illa. ꝛ ppterea alij dixerunt Ariſto. loqui de felicitate nr̃a: que habebit̃ in p̄ria. Illa enim nõ erit per abſtractionem a phantaſmatibus ſed per eſſentiaꝫ p̄mi entis. ꝛ talem credit Ariſto. ſemp hẽre p̄mũ mobile. ꝛ tunc iuxta hec differentia ꝓſpicua: nam hec non eſt nobis ſemp: quia nõ infinito p̄terito tpe. In illo vo p̄mo mobili eſt ſemp ex vtroqꝫ latere. ¶ Sed hec expoſitio minime ſtare põt. primo qꝛ Ariſto. ait vigiliam ſenſum ꝛ intelligentiam eẽ ppter hanc. modo hec nõ videnẽ ppter illam in patria. Amplius Ariſto. loquit̃ de nobis modo nos non ſumus anima. ꝛ ſic videtur loqui de coniuncto ꝛ nõ de parte. ¶ Adhuc ambiguum eſt apud Ariſto. ſi detur alia patria. Videt̃ ergo mihi cum Auerroe eſſe dicendum in hoc loco: ꝛ p̄mo ꝙ Ariſt. loquit̃ in ſtatu p̄ñti: vt ꝛ vba ꝛ rõnes oſtendunt. Scdo ꝙ ipſe loqtur de ſuprema felicitate. ꝛ tunc debes ſcire ꝙ Ariſt. credit primũ mobile eſſe animatũ anima intelligente ꝛ amante p̄mum motorẽ. Intelligente qdem: per eſſentiam primi. amante vo amore fruitionis illius. Secundo credit ꝛ nos qñqꝫ poſſe deduci ad talem ſtatum in q̃li eſt p̄mum mobile ſemp. ſit aũt hec deductio hoc modo. nam p̄mo itellectus mãlis copulabitur intellectui ſpeculatiuo mediantib⁹ phantaſmatibus. Scdo mediante intellectu ſpeculatiuo ordine quodam declarato in cõmento precedenti: copulabit̃ p̄io intellectui qui hic dictus eſt primus motor. In 3° vo de anima intellectus agens. vulgo vo deus nuncupat̃: ꝛ propter hanc cauſam grece nũcupatur DIAGOGE. latine vo deductio: eo quia non niſi pluribus medijs ad illaꝫ nos deuenire poſſumus. Ex his ꝓſpicua ſunt duo. primũ eſt quõ nos ſumus qñqꝫ felices ꝛ beati vt ſemp eſt p̄mũ mobile. 2° ꝙ cauſa quare nobis non ſemp eſt: illi vo ſemper eſt: qꝛ nobis ineſt mediante intellectu ſpeculatiuo q eſt gñabilis ꝛ corruptibilis aliquo modo. Illi vo ineſt mediante aĩa eius que eſt incorruptibilis ꝛ eterna. hoc mõ pꝫ text⁹. [Quñ aũt.] ¶ Ponit ordinem deueniendi in illã hoc modo. nam delectatio eſt pp intelligentiam primi motoris. delectatur enim p̄mum mobile in itelligendo p̄mum motorem: qꝛ intelligit eum. vigilia: ſenſus: ꝛ intelligentia ſunt delectabilia pp delectationem illam. Spẽs aũt ꝛ memorie pp vigiliam ſenſus ꝛ intelligentia: quare oĩa ſunt pp intellectionem primi motoris. ergo pp intellectionem primi eſt delectatio noſtra. pp delectationem ſunt vigilia ſenſus: ꝛ intellectio rerum mãlium: ppter hec ſunt ſpẽs in memoria delectabiles: cur cauſa noſtra ſunt delectabilia ob illa: dicit ſubaudi dico delectationem illam eſſe optimã diſpõnez: qꝛ actus .i. ſpeculatio actualis huius .ſ. p̄mi motoris eſt ꝛ delectatio. pp hoc vigilia ſenſus itelligentia ſunt delectabiliſſimũ. Spẽs vo ꝛ memorie pp hec. dixit ſpẽs ꝛ memorie: qꝛ ſpẽs quo ad intellectum. memorie quo ad ſenſum. vel dixit ſpẽs reſpectu futurorꝫ: ꝛ memorie reſpectu p̄teritorꝫ. Spẽs ergo ꝛ memorie pp hec ſunt delectabilia. Intelligentia aũt que eſt per ſe: eſt eius qd eſt ſm ſe optimũ. ꝛ ea intelligẽtia que eſt maxime: eſt eius qd maxime. hic ergo eſt ordo felicitatis noſtre. debes ſcire ꝙ intellectio quã hẽmus de p̄mo vocatur itelligẽtia per ſe: qꝛ eſt per eſſentiam rei intellecte. Immo eſt intẽtio illa ꝛ res intellecta idem. Intentio vo que habet̃ de rebus mãlibus non eſt per ſe: qꝛ ẽ per abſtractionem a phãtaſmatibus: ꝛ propterea equocat̃ de intelligentia. [Seipm aũt.] Locutus eſt de felicitate primi mobilis ꝛ de felicitate noſtra. nũc de felicitate dei: qui eſt ꝛ ſibi ꝛ cunctis felicitas: loquitur. ꝛ qꝛ non põt loqui de illius felicitate niſi ex eis que ſunt in nobis. p̄mo premittit quõ intellectus noſter itelligit ſe: ꝛ quomodo reddit̃ agens ꝛ opans. debes ergo ſcire ꝙ per vnum ꝛ idem intellectus noſter ſit ens intelligibile ꝛ operans intellectionem. nam intellect⁹ noſter eſt pura potentia ꝛ per ꝯñs nõ eſt ſm ſe intelligibile: ergo efficitur itelligibile ens in q̃ntum actuat̃ ab itelligibili re. qꝛ ex re intelligibili efficit̃ vnũ actu: tunc reddit̃ itelligibile ens: efficitur enim vnum cum illo: qꝛ trãſmittit ipm atqꝫ attingit. eodez etiam ſit opans. nam per intelligibile efficit̃ actu: ꝛ per ꝯñs per intelligibile efficitur opans. actus eni ꝛ ſpẽs mot⁹ ꝛ operationis ſunt p̄n̄. 2° debes ſcire ꝙ intellectus pficit̃ magis a pſtabiliori itelligibili ꝛ maxime a pſtabiliſſimo. vnde quẽadmodũ mã pficit̃ a forma: ꝛ pfectiori forma perfectiũ: ꝛ a perfectiſſima pfectiſſime pfici videtur: ſic ꝛ intellectus ſi actuat̃ ꝛ perficit̃ ab intelligibili a pfectiori plus: ꝛ a pfectiſſimo maxime perficiet̃. Erit ergo iſte ordo ꝙ ſicut materia primo recipit diſpõnes ꝛ formas impfectas. deide illis mediantibus perficitur redditur actu ab vltima forma: ſic ꝛ intellectus p̄mo ab intelligibilibus mãlibus. deinde illis mediantib⁹ a diuinis actuabit̃ atqꝫ reddetur perfectus. hec ergo duo ponit ꝛ dicit ſeipſum autem itelligit intellectus .ſ. noſter ſm tranſumptionẽ itelligibilis. ꝛ dĩ tranſumptio: qꝛ itelligibile trãſfert̃ de mãli ad imãle. nam p hãc tranſumptionẽ ſit attingens ꝛ intelligens rei itelligibilis: quare ꝛ per idem itellectus ꝛ intelligibile fiet idẽ hoc eſt vnum in actu: cui etiam cãm ſubſcribit. d. nam itellectus eſt qddam ſuſceptibile rei intelligibilis ꝛ ſubẽ. ꝛ addit ſubẽ. forte more Platonico: qui ſubas ꝛ ideas intelligi vult tñ. hoc ergo pacto intellectus eſt factus intelligibile. Sed hĩs ſubaudi rem intelligibile operatur: ꝛ per ꝯñs eadem eſt intelligibile ꝛ operans: ꝛ hoc fuit p̄mũ. Deinde ſumit 2ᵐ per ꝯñs ad hoc p̄mum: ꝛ dicit quare illud diuinum qd vꝫ habere intellectus eſt magis iſto mãli: ꝛ per ꝯñs pficit̃ plus per illud ꝛ ſpeculatio illius diuini dicetur delectabiliſſimũ ꝛ optimum: hoc eſt vltima forma ꝛ ſupremus gradus felicitatis. Sic ergo ꝓſpicuũ quomodo itellect⁹ per abſtractionẽ rei itelligibilis efficit̃ itelligibile: ꝛ inquãtum efficit̃ intelligibile efficitur operans: ꝛ mediante intelligibili mãli efficit̃ in optĩa diſpõne ꝛ in ſupremo gradu felicitatis. debes ſcire ꝙ omnia hec ſunt declarata in libro de anima. ꝛ ppterea hic ſunt ſuppoſitiones: ꝛ ille qui vellet ſingula ſuppoſita declarare: tranſcenderet metaꝫ ſue conſiderationis. Supponit̃ ergo hec nunc. [Si igitur.] Ex his declarat felicitatez primi p̄ncipij ꝛ loqtur hypothetice: ꝛ ponit poſtmodũ antecedens ꝛ relinquit ꝯñs hoc modo. Si deus ſe habet ſemper hoc modo vti nos quandoqꝫ in tali optima diſpõne deſcriptaꝫ erit deus mirabilis. ꝛ ſi deus ſe habet ſic ſemp ꝛ magis q̃ nos: erit mirabilior: deus ſe hꝫ

ſemper ſic ⁊ magis: ergo erit mirabilis ⁊ mirabilior. ⁊ ſic ꝑ-
ſpicuum q̄lis felicitas dei. na₃ eſt qualis nr̄a differens in tē-
pore ⁊ in ꝑfectiōe: tp̄e qdem q2 noſtra eſt in tp̄e: illa dei in
eternitate. noſtra pauca: illa multa inquit. Si igitur bene ſe
habet de⁹ ſemper vt nos qn̄q₃ in ſupradicta optima diſpo-
ſitione: erit mirabilis. ſi aūt magis ſe habet q̄₃ nos: erit mira-
bilius. habet aūt ſe ſic ſemper vti nos qn̄q₃: ⁊ magis: quare
mirabilis ⁊ mirabilior erit. dices. Deus eſt felix deo: ⁊ nos
ſumus felices deo. ergo deus non eſt magis felix q̄₃ nos: q2
eodem ſumus ambo felices. Dicendum eodem modo feli-
ces ſumus ambo. ⁊ neuter neutro eſt felicior q̄tum ad eēn-
tiam: ſed quantum ad modum magis deus: q2 deus eſt fe-
lix a ſe: nos ꝟo ſumus felices ab eo. vti paries tanta albedie
albus eſt quāta ⁊ ipſa albedo alba. dr̄ tamen albedo magis
q2 per eſſentiam eius talis eſt: ⁊ paries per participatione₃.
Sic nos ⁊ deus tanta ⁊ eadem felicitate ſumus felices quā-
tum ad eſſentiam: Sed deus per eſſentiam nos ꝟo per ꝑti-
cipationem. [Et vita aūt.] Oſtendit ꝙ deus ſit vita ⁊ ꝙ vi-
uat ſicut dicimus vitam viuere ⁊ albedinem albam. nam ſi-
cut albedo eſt alba per eſſentiam: ſic deus eſt vita ⁊ viuit ꝑ
eſſentiam: ⁊ non viuit ſicut nos per participationem vite.
Dicit ⁊ vita autem deus ipſe vtiq₃ exiſtit. hec eſt concluſio.
ꝓbatur etenim actus intellectus eſt vita. Illud autem ſcil₃
deus eſt actus. exponit q̄do actus. d. actus aūt qui ſm̄ ſe illi-
us dico ꝙ eſt vita optima ⁊ ſempiterna hoc modo deus eſt
actus: ſubtricuit ꝯcluſionem: q2 prepoſuit eam. tangit ſcd̄am
rōnem per ꝯſenſum vulgi. d. dicimus aūt deū eſſe aīal ſem-
piternum ⁊ optimū. hoc enim dr̄ in cōi vſu. ex hoc infert cō-
cluſione₃ ꝓpoſitam. d. q̄re vita duratio ꝯtinua ⁊ eterna exi-
ſtit deo. vita qdem ei exiſtit: q2 aīal. nam oē aīal viuit. Con-
tinua ꝟo ⁊ eterna q2 ſempiternum ⁊ optimum. ⁊ q2 dixit vi-
tam ineſſe deo: poſſet credere aliqs deū non eſſe vitam per
eſſentiam ſubſcribit hoc enim deus. g̊ deus viuit ⁊ eſt vita:
nam viuit per eēntia₃. vñ ſicut dicimus q̄ calor eſt calidus
ſibi ⁊ alijs: ſibi qdem per eēntiam: alijs ꝟo per ꝑticipatio-
nem. ſic deus: ſibi viuit ⁊ alijs: ſibi qdem per eēntiam: alijs
per ꝑticipationē. In h̄ ergo textu epilogando ꝑſpicua ſunt
duo. p̄mū ꝙ deus eſt ſūme felix ⁊ beatus. 2ᵐ eſt ꝙ deus eſt
eſſentialr̄ viuēs ⁊ vita. Ad p̄mū preaccepit: quomodo p̄mū
mobile ⁊ nos ſumus felices: aliquo mō ſimiles aliquo mo-
do diſſimiles. Secundo preaccepit quomodo intellect⁹ no-
ſter efficitur felix. ⁊ quo ordine procedit ad illam. Tertio
accepit quomodo efficit̄ actu beatus operans ⁊ intelligibi-
lis. Hec ergo ſunt hic contenta.

Cō.39ᵐ. ¶ [Dicit Ariſtoteles.] Auerroes aliter videt̄ introducere lite-
ram q̄₃ nos. videt̄ ergo Auerroi Ariſtotelem in illa parte.
[Quia ⁊ delectatio actus eſt huius ⁊c̄.] Velle probare quod
uoluptas ſimplr̄ eſt ſolum actio primi ꝑncipij. nos enim dele-
ctamur ⁊ deus delectat̄. nos qdem delectamur ſed non vo-
luptate ſimplr̄ dicta: deus ꝟo delectat̄ voluptate ſimplr̄. ⁊
hec eſt Auerrois īt̄roductio. Q2 ꝟo dei ſit ſimpliciter actio
voluptas oſtendit hoc modo. primo ſupponendo ꝙ ipſa in-
tellectio rei cauſat voluptatem in intelligente. 2ᵒ ſupponen-
do ꝙ intellectus voluptat̄ non inquātum eſt in potentia: ſ₃
inquantum eſt in actu. ¶ Ex his concludit ꝓpoſitum: ꝙ q̄-
dem intellectio ſit voluptuoſa perſpicuum eſt duplr̄. p̄mo
vigilia ſenſus ⁊ cognitio rerum nālium voluptuoſa ſunt: ⁊
hoc non niſi ꝓpter intellectionē. 2ᵒ q2 ſpēs rei future ⁊ me-
moria rei p̄terite ſunt voluptuoſe ꝑꝑ comprehenſione₃. nā
ſpēs ꝑꝑ comprehenſionem futuram: memorie ꝑꝑ compre-
henſionem preteritā: ⁊ ſic perſpicua eſt p̄ma ſuppoſitio. 2ᵃ
etiam declarat̄. Nam intellectus noſter duplr̄ accipit̄. vno
modo vt in poᵃ: ⁊ ſic nō voluptat̄: q2 res non voluptat̄
niſi inquātum eſt in actu. Alio modo inquātum eſt in actu:
⁊ ſic voluptat̄. nam inquātum in potētia non intelligit ſe.

Inquantum ꝟo actuat̄ ab intelligibili intelligit ſe: ⁊ ſic vo-
luptuatur. Addit autem Auerroes ꝙ inquātu₃ actuatur ab
intelligibili: intellectus: intelligibile: ⁊ intellectio: vnum ſūt
ſubiecto. differunt aūt rōne. Dr̄ qdem intellectio inquantu₃
eſt quo apprehendit ſe. Intellectus ꝟo: inquātum apprehē-
dit. Res intellecta ꝟo: inquātum intelligitur. Ex his oībus
ſumendam intellectum intrīſ delectari inquātum intelligit
ſe: ⁊ intelligit ſe inquātum actuatus. actuat̄ ꝟo inquantum
recipit intelligibile ⁊ vnum fit cum eo. ⁊ hec ſunt duo que
accepit. Addit modo 3ᵐ. v₃ qualr̄ eſt deus felix. nam ſi intel-
lectus noſter felix eſt ⁊ in ſūma voluptate qñ denudatur a
potentia: ⁊ deus ſemꝑ eſt denudatus a potentia: ⁊ ſemꝑ exi-
ſtens in actu. ergo felix ē ⁊ ſūme felix ⁊ ſic mirabilis ⁊ ſum-
me mirabilis. [Et Alexander dicit.] ¶ Hic Alexander ſol-
uit arduam queſtionem: vtrum. ſ. in p̄mo pn̄⁰ ſit delectatio.
nam multis argumentis videt̄ ꝙ nō. p̄mo q2 delectatio eſt
accn̄s ⁊ deo nihil accidit. 2ᵒ q2 delectatio ⁊ triſtitia habent
fieri circa idem: ergo ſi in deo non eſt poſſibile ineſſe triſti-
tiam neq₃ delectationem poſſibile eſt ineſſe. regula eſt ſecū-
di topicoꝝ. ⁊ Auerroes vult̄ ea cōmento. 51. Tertio videt̄
ꝙ in eo nō debeat eſſe ſūma delectatio: q2 comparatio fit in
his que ſunt eiuſdem generis. conſtat aūt deu₃ in nullo eſſe
genere. Ariſto. aūt dixit 2ᵐ̄. ¶ Breuiter videt̄ ꝙ in deo Solutio.
ſit delectatio ⁊ ſūma delectatio. ꝙ quidem in deo ſit dlecta-
tio: ſtatim ꝑſpicuū erit per declarata in ethica ⁊ hic. dictum
eſt enim delectationem conſiſtere circa actu₃ ⁊ operationē:
⁊ per ꝯn̄s quomodo deus ſit in actu: videt̄ ipſum eē in opa-
tione ⁊ delectatione. qd̄ ꝟo ſūma delectatio declarabit̄. nā
per quātu₃ res cadit a potentia per tm̄ cadit a triſtitia: ⁊ ac-
cedit ad delectationem. nam potentia eſt cā triſtitie ⁊ actus
cauſa delectationis: vt Ariſt. dicit ⁊ probauit per exēplum
de vigilia ⁊c̄. Sed deus eſt in actu per eſſentiam ⁊ intelle-
ctus noſter per participatione₃. ergo deus eſt in ſūma dele-
ctatione: ⁊ huius confirmatio eſt. Quia deus intelligit per eſ-
ſentiam ⁊ non per potentia₃ precedentem actum: ⁊ propte-
rea deus eſt in ſūma delectatione in quali intellectus nō eſt
qñ eſt factus in actu. ¶ Alexander ergo rn̄det ad q̄ōnem ⁊
vult ꝙ delectatio ſequat̄ comprehenſionē ſicut vmbra cor-
pus. Quotuplex ergo ē comprehēſio: totuplex ⁊ voluptas.
eſt aūt vna comprehenſio cui non rn̄det oppoſitum. ſ. igno-
rātia: vt dei ſcia: ergo ⁊ delectationi tali nō rn̄debit triſtitia
ꝯn̄s ad ignorantiam. Erit ergo duplex ignorantia. ſ. habens
ꝯtrarium ⁊ carens ꝯtrario. In deo ergo eſt delectatio. p̄mo
modo ⁊ non ſcd̄o modo: ⁊ ſic dici pōt delectatio equiuoce ⁊
q̄ſi metaphorice. ⁊ hoc pacto ſolue tu argumenta. [Et dicit̄
de eo vita.] Oſtendit nunc vitam ineſſe ſibi: ⁊ ꝙ ſumma vi-
ta ꝙ quidē vita inſit ei perſpicuum. nam intelligit. vt enī di-
citur ſcd̄o de aīa aliqd̄ multifariam viuere dicimus: quorū
eſt vnum intelligere. Q2 ꝟo ſūma vita viuat: oſtēdo. nam in-
telligere eſt optimū viuere: ergo qd̄ eſt purus intellect⁹: erit
optima ⁊ ſūma vita: ⁊ ꝓpterea denotata eſt ab eo omnis vi-
ta. his quidem clarius: his ꝟo obſcurius: vt oī p̄mo celi. Ex
his ꝯcluditur definitio. Eſt enim deus ſapiens atq₃ in vlti-
ma delectatione ſemper conſtitutus perfectiſſima vita vi-
uens. [Et hoc putauerunt.] ¶ Auerroes hic digreditur cō- Digreſſio
tra duas poſitiones dictas de deo. prima fuit antiquorum.
nam antiqui videntes in deo reperiri hec tria. ſ. ſapientiam
amorem ⁊ vitam ſeu eſſentiam: in deo poſuerūt trinitatem
ſubſtantiarū. Itaq₃ voluerunt in deo eſſe tres ſubas. ſ. ſub-
ſtantiam vite: ſubſtantiam ſapiētie: ⁊ ſubſtantiam amoris.
hec enim nō poterāt eſſe accidentia: q2 deo nihil accidit. ⁊
cum 3 eos dr̄: ergo deus erit compoſitio quedā. Reſponde-
bant credentes eandem deum eē trinum ſubaliter ⁊ vnum
ꝯgregatiōe. h̄ poſitio fuit antiquoꝝ. [Et neſciuerūt.] ¶ Cō-
tra hos arguit Auer. nam ſi ſuba eſt numerata: ſic ꝙ de⁹ ſit

congregatio trium ſubſtãtiarum realiter diſtinctarum: deus erit vnum per vnam intẽtionem.i.vnam formã additaʒ il li ꝯgregato vt miſtum ẽ vnũ ꝑpter vltimam formã miſtio nis que eſt forma ſpecifica.⁊ hoc eſt manifeſtum.nam omne vnum per ſe eſt vnũ ab vna forma:⁊ ſic ſequitur in deo eẽ compoſitionẽ:⁊ per ꝯñs ipſe nõ erit eternus.[Et dicit Alexander.] Narrat aliam poſitionẽ.qdam enim euitantes h argumentum dixerunt illa tria eſſe tres diſpõnes additas eſſentie dei:⁊ per ꝯñs voluerunt illa tria eſſe tria accidẽtia abſoluta addita eſſentie. hec eſt ſcḋa poſitio addita in lege maurorum.[Quapropter.] ❡ Contra arguit.nam quando deus ſit vnus ⁊ non ꝑpter aliquã illaꝝ diſpõnum.ergo eſt vnum ꝑpter aliam diſpõnem ⁊ formã ſubalem additã eẽn tie:⁊ illis diſpõnibus.[Et vtriqʒ.] ❡ Tunc arguit contra ambas inſimul.nam oẽ cõpoſitum eſt nouum ⁊ vtriqʒ diſpõni accidit cõpoſitio.ergo vtraqʒ diſpõ eſt noua.[Et ſi dicat.] ❡ Rñdet qs deum eſſe cõpoſitũ ⁊ cõponentis eius nõ cõponi ꝑpter agens colligans illa ſed eẽ cõpoſita ſemꝑ ⁊ a nullo. ❡ Contra hoc arguit.nam ſi aliqua componerentur per ſe:tunc exirent de potentia ad actum per ſe:⁊ mouerent ſine motore per ſe.ꝯñtia tenet ſuppoſito ꝙ quecunqʒ cõponunt aliqḋ vnum in ſe ſint prius diuiſa.vt Ariſt. p̊mo celi declarauit.⁊ tunc ſequitur deductio Auerrois. Debes ſcire ꝙ quidam ⁊ nos longo tp̃e credimus Auerroem contradixiſſe chriſtianis ⁊ mauris ⁊ iudeis:⁊ certe non eſt ita:⁊ ꝑpterea debes ſcire ꝙ chriſtiani dicunt.primo in vnitate eſſentie dei ſtare trinitatem ꝑſonarum:ita ꝙ volunt deũ eſſe trinum in ꝑſonis ⁊ vnum in eſſentia. Dicunt 2° ꝙ perſone nec ſunt tres ſubẽ nec tria acciñtia: ſed addunt eſſentie tres relationes qbus ꝯſtituunt̃ tres ꝑſone que qdem cõparate ad eſſentiam ſunt ſubẽ ⁊ trãſeunt in ſubam.Comparate ꝟo inter ſe differunt re.nõ qdem abſoluta ſʒ relatiua.Et ex his tollit̃ obiectio Auerrois.naʒ ſi trinitas eſſet in deo:vel quo ad ſubas:vel quo ad diſpõnes abſolutas additas:in eo eſſet compoſitio. tñ ſi ibi eſt ſolum trinitas relationum: nec ibi erit compoſitio:nec ibi aliqd noui.Auerrois ergo contradicit antiquis ⁊ mauris. antiqs qdem pro quanto poſuerunt trinitatẽ ſubarum.mauris ꝟo pro quanto poſuerunt trinitatem diſpoſitionum abſolutarum.Conſtat aũt chriſtianos nullum hoꝝ ponere:⁊ ꝑpterea nõ chriſtianis ſed antiquis ꝯdicere vi.Sed vi in dictis Auerrois cõtradictio.nã Auerroes ſumit ꝯtra hos hanc vl̃em.omne compoſitum eſt nouum.Sed hec videt̃ contra ipſuʒ.nam celum eſt cõpoſitũ ex intelligentia ⁊ orbe:⁊ ex q̇ntitate ⁊ ſuba:ergo nouum.Cuius oppoſitũ per ipm̃ ꝯſtat. ❡ Amplius rõnalis anima eſt compoſita ex itellectu agẽte ⁊ poſſibili:⁊ tñ eſt eterna. Joã nes fingit verbum pħi eſſe intelligendũ de nouitate in ſe vl̃ quo ad accidentia.⁊ ſic vult ꝙ omne compoſitum ſit nouũ: vel qntum ad ſubam vel qntum ad acciñtia.⁊ ſic eſt celũ. eſt enim nouum ſm̃ vbi diuerſa.Silr ⁊ rõnalis aĩa eſt noua quo ad accidentia.Aut põt etiam dici Auerroem intelligere de compoſito ex p̊ncipijs tranſmutabilibus cuiuſmodi nõ eſt in ꝓpoſito:naʒ neqʒ celum neqʒ aĩa rõnalis ſic cõponit̃.Sed pace eius nulla harum eſt in ꝓpoſito ad mentẽ Auerrois.p̊ma qdem:non qm̃ Auerroes arguit contra eos: qui dixerunt aliqua eſſe componibilia per ſe hoc modo:qa tunc extraherent ſe abſqʒ motore:⁊ conſtat ibi nõ loqui de variatione in accidente:qm̃ id non eſſet inconueniens.2ª ꝟo minime:q2 tunc peteret p̊n[m] q2 ſupponeret ptes componẽtes deum eſſe tranſmutabiles ⁊ hoc petebat. Uidetur ergo mihi ſaluo meliori iudicio pro nunc verbum Auerrois eẽ intelligendum.vt dicit ipſe in libro.d.d.hoc modo:ꝙ omne compoſitum eſt nouuʒ hoc eſt dependens. ⁊ hoc modo hʒ intentum.nam celum ſi eſt compoſitum eſt nouum hoc eſt dependens.Similr ⁊ ſi rationalis anima ſit compoſita (vt credit Joãnes) eſt noua hoc eſt dependens.⁊ hoc modo hʒ Auerroes contra eos:nec aliter intelligere debes ſi ꝟba ſua ſunt vl̃iter vera.debes ſcire ꝙ Auerroes in libro dẽſtructio deſtructionũ.diuiſiõe 5ª.in ſolõne dubÿ tertÿ narrat põnẽ chriſtianoꝝ.⁊ dicit aliter ꝙ̃ hic dicit:⁊ ꝓponit ſe vere ꝯtradicere illi alibi:⁊ tu vide eum ⁊ intelliges quõ hic non ꝯdicit chriſtianis ſed bñ ibi.[Et ſic eſt intelligendũ.] Oſtendit nunc qualis multiplicitas ſit in deo ⁊ qualis diuerſitas. naʒ negare non poteſt qn de deo plura dicant̃ nomina. dr̃ eniʒ viuens:ſapiẽs:⁊ amans:⁊ multis alÿs modis.⁊ ſic in deo vr̃ eſſe diuerſitas:⁊ qm̃ deus eſt ſimplex ⁊ ſumme ſimplex vt predixit:videt̃ ꝙ ſint in eo diuerſitas ⁊ ſimplicitas.⁊ ꝑpterea qualiter hec deo inſint:dicenduʒ reſtat.⁊ p̊mo loquitur de diuerſitate.Dicit ergo p̊mo ꝙ deus dicit̃ vnus ⁊ viuẽs. Sed hec non dicunt diſtinctionem realeʒ:ſed rõnis qm̃ ſũt vnum in re ⁊ duo in rõne.Dicit 2° nõ ita idem q2 ſignat idẽ omnibus modis.ſ.ſm̃ rem ⁊ modum ⁊ reſpectu eiuſdem ſicut ſignat noĩa ſynonyma:q2 fruſtra laboraſſet Ariſtoteles in ꝓbando hec.Dicit 3° ꝙ non ſignat idem ſicut principale hoc eſt abſtractum ⁊ ſumptum hoc eſt concretum. q2 ſumptum hoc eſt ꝯcretum ſignat illud qḋ pꝛcipale ⁊ magis.dicit enim formã ⁊ ſubm̃ cuius exẽplum eſt.nam vita ſignat formam abſolute ⁊ non ſubm̃:viuum ſignat formaʒ in mã hoc eſt ordine quodam vtrũqʒ:q2 principaliter forma ⁊ ſecundo ſubm̃.vt qnto huius dixit cõmento.14.contra Auicẽnam.[Hec igitur.] ❡ Concludit corollarium ad dicta.ſ.quõ differunt modi ſignificandi in reb[us] mãlibus ⁊ in abſtractis: ⁊ dicit.he igit̃ ſunt poſitiones hoc eſt modi ſignificationum nominum in eis que ſunt forme in mã.nam in illis ſunt ille tres differentie dicte ſynonyma:ꝯcretum ⁊ p̊ncipale:⁊ differentia rõne. Jn eis autem que ſunt forme non in mã:diſpoſitio hoc eſt predicatum ⁊ diſpoſituʒ:hoc eſt ſubm̃ reducuntur ad vnum in eſſe ⁊ duo in ꝯſideratione:cuius cãm dicit: q2 vna met eſſentia eſt p̄dicatum ⁊ ſubm̃.nam illa vt poſita eſt ſubm̃:vt diſponens ſemet eſt predicatuʒ quare ſubiectũ ⁊ predicatum erũt vnum in eſſe ⁊ duo in intentione. quare ſaltem predicatũ differt a ſubiecto rõne.[Sed tñ.] Oſtendit ꝙ ſimplicitas inſit deo:vbi debes ſcire ꝙ in ꝓpõne cathegorica necĩa per ſe:vt hõ eſt aĩal:p̄dicatum ⁊ ſubiectum differunt realiter:ſed nõ in eſſe:qm̃ aĩal ſumit̃ a forma alia a qua ſumit̃ homo:ſed hec ſunt vnũ in eſſe:q2 vnũ ab altero ſeparari non põt:⁊ ideo ſunt duo in potentia intellectiõis. pro quãto intellectus põt intelligere illa duo deo attributa ſeorſum.[Jntellectus eni.] ❡ Cõtra.qm̃ itellectus itelligit rem ſicut eſt:ſed res non ſunt in eſſe diuerſe: vt hõ ⁊ aĩal: ḡ non poteſt illa ſic itelligere. Reſpõdet ꝙ intellectus nõ tñ eſt natus diſtincte itelligere ꝯgregata in eſſe ſed congregata in re:q2 eſt natus diuidere omnia ſepabilia vt formã per ſe ⁊ mãm per ſe:⁊ formã per ſe a compoſito ex mã ⁊ forma:⁊ huius nulla cã eſt niſi q2 intellectus.[Hec igit̃ diſpoſitio.] ❡ Concludit nunc quales ꝓpõnes ſunt in rebus mãlibus: ⁊ vult ꝙ qm̃ itellectus cõponit in illis predicatum cũ ſubiecto:vtpote formã cum compoſito:vt homo eſt aĩal:vel formã cum hñte formã vt corpus eſt album:tunc intelligit illa adunata ⁊ diuerſa modis diuerſis.adunata qdem inquantum ꝯiungit p̄dicatum ⁊ ſubm̃.diuerſa ꝟo inqũtum itelligit deferens hoc eſt ſubm̃ eſſe aliud a delato hoc eſt predicato. Ex his vult hẽre ꝙ cã totalis q̊re in rebus mãlibus ſubm̃ differt a predicato eſt eſſe in mã.nam rõne mãe ſubiectum ſubeſt:⁊ rõne forme predicatũ diſponit.ergo ſubiectũ a mã predicatũ a forma ſumunt̃.[Cum aũt.] ❡ Oſtendit modo quõ in rebus abſtractis a mã ſubm̃ ⁊ p̄dicatum nullo modo differũt.⁊ huius cãm dicit:q2 nullus eſt modus quo poſſit diſtingui:q2 tota cã fuit eſſe in mã: ergo vbi nõ eſt mã non erit diſtinctio.arguo ḡ ſic:que diſtinguunt̃ ſũt in materia:vt

predixit per ꝯuerſionem per ꝯtrapoſitionem que non ſunt in mã non diſtinguunt.[Et qm̃ itellectus.]¶ Soluit dubiũ.nã ſi nulla eſt dr̃ia inter p̃dicatum ⁊ ſubm in ꝓpõnibus abſtractoꝝ: ergo ſubm ⁊ predicatum ſunt ſynonyma. Reſpondet ⁊ vult ꝙ illa duo non ſunt noīa ſynonymaita ꝙ ꝓpoſitio ſit ſm nomẽ:vt hec tunica eſt veſtis:⁊ nõ ſm intentionẽ vt hec hõ eſt rõnalis. Sed intelligit ea duo eſſe dr̃ia ſm aſſimilationẽ:ita ꝙ in talibus accipit duo:quoꝝ ꝓportio adinuicez alterius ad alteꝝ eſt ſicut ꝓportio p̃dicati ad ſubm:⁊ ex eis componit ꝓpõnem cathegoricã in illis.vult ergo Auerroes p̃dicatum ⁊ ſubm in abſtractis nõ dici niſi metaphorice ⁊ per ꝓportionem:q2 ſubm ꝓprie vel eſt mã vel ſumit a mã. p̃dicatum ꝟo vel forma vel ſumit a foĩa. ⁊ q2 in eis totũ eſt forma: ideo nõ pñt hec duo inueniri niſi metaphorice. ⁊ ſic ꝓpoſitio in illis.⁊ his vi fere equiuoce.[Et nullam].¶ Adhuc dubitabis ſi nulla eſt differentia in re:vñ eſt differentia inter predicatũ ⁊ ſubm. Reſpondet ⁊ dicit p̃mo nullam eſſe dr̃iam inter ea oĩno niſi ſm acceptionem.nam idem re accipit diſpoſitũ:hoc eſt ſubm ⁊ diſpõnẽ hoc eſt predicatum.Dicit 2° ꝙ ideo intendit multitudinem ſm acceptionem q2 intellꝰ põt intelligere:idẽ his duobus modis ſm ſilitudinẽ ad ꝓpoſitionez cathegoricam in rebꝰ cõpoſitis:ſicut multa itelligit per ſilitudinez:vt mãm in cõparatione ad ſubm:⁊ ſic intellectus verificans hanc: hõ eſt viuens vel hõ eſt ſapiens per attributionẽ trãſumit hec in deo:⁊ hec de cauſa dicuntur attributa.[Et ſi intellectus.] ¶ Probat hoc per impoſſe hoc mõ:ſi intellectus non accepiſſet.In iſtis cõpoſitis diſpõnẽ ⁊ diſpoſitum: hoc eſt predicatuz ⁊ ſubm:nõ poſſet itelligere nãa coꝝ nec declarare.naz cognitio illoꝝ eſt ex ſenſibilibus hoc mõ.[Et magna.] ¶ Concludit q̃lis multiplicitas ſit in deo ⁊ facit enthymema hoc pacto:que differunt re ⁊ rõne:plus differunt q̃ que rõne tm̃:ergo multiplicitas attributoꝝ in deo differunt rõne tm̃ ⁊ non re.tenet ꝯña:q2 ea differunt ꝓpter eẽ in mã. hec que differunt rõne tm̃:differunt ꝓpterea q2 ſumuntur a differentibus mã.¶ Ultimo Auerroes addit verbũ Alexandri.nã Ariſtoteles dicit intellectũ nõ intelligere ſe.contra arguit:q2 viſus videt ſe in ſpeculo:ẽ ⁊ intellectus.⁊ ꝓpterea vult ꝙ Ariſtotelis verbũ intelligat recte ⁊ ad bonũ ſenſum:⁊ nõ ponit q̃lis ſit ille ſenſus. Tunc adde ꝙ intellectꝰ intelligit ſe per ſpẽs alioꝝ ⁊ non per eſſentiã ꝓpriã. Debes ſcire ꝙ tota ſnĩa Auerrois in hoc ꝙ attributa in deo nõ ſint ſynonyma eſt:q2 lz ſubm ⁊ p̃dicatum in deo non differunt. ſumunt tamen a differentibꝰ que ſũt in cõpoſitis: ergo non ſunt ſynonyma.q2 igit ſumunt a differentibꝰ:ꝓpterea differunt.⁊ ſi dices vel illi dr̃ẽ:ſi det aliqd in re vel nihil dicẽdum ꝙ illi rñdet aliqd in re:ſed nõ in re dei: ſed in re cãta a deo per quã deum itelligimꝰ:⁊ hoc ſatis ad hoc ne illa differẽtia nõ ſit ficta.põt hec opinio ꝓbari multis rõnibus.vt in libro.d.d.diuiſione 5ª in ſolõne ad vltimum.ſed pro nũc ꝓbat primo:q2 quecunqz ſunt in aliquo ſunt in eo per modum eiꝰ.vt 3° de aĩa cõmento 5°.ſed deus eſt ſũme ſimplex ⁊ ſũme idem:ergo quecũqz ſunt in eo ſunt in ſũma ſimplicitate ⁊ idẽtitate.ergo in eo nulla põt poni diſtinctio extra aĩam.ſcdõ in p̃cipio diuerſitatis:quecunqz ſibi inherentia ſunt diuerſa:ita in p̃cipio identitatis ⁊ vnitatis quecũqz inſunt debent eſſe vnum ⁊ idem:quare in deo oĩa inexiſtẽtia ſunt idem ⁊ per ſe vnum.Sic igitur illi diſtinctioni nihil reſpondet ex parte dei.Sed ex pᵗe cauſati ab eo bene reſpondet.⁊ propterea non eſt ficta.

Quicũqz aũt putant:vt pithagorici ⁊ Speuſippus:optimum nobiliſſimũ nõ in principio eſſe ꝓpter ⁊ plantarũ ⁊ aĩaliũ principia cãs eẽ qdez:bonũ ꝟo ⁊ pfectum in his que ex his:nõ recte exiſtimant.nam ſperma ex alteris eſt prioribus perfectis: ⁊ primũ nõ eſt ſperma ſed pfectum:vt priorem hoiem dicat aliqs eſſe ſpermate:non qui ex hoc fit:ſed alterum ex quo ſperma.

¶ Quãta ſit pfectio primi p̃cipij:iam ex hiſce potes recipere. Nunc ꝟo q2 ſunt qdaꝫ ⁊ magni qui dicũt oppoſitũ:ideo narrat alioꝝ poſitiões.dicũt ergo qdam vt Pithagorici ⁊ Speuſippus Platonis nepos in p̃nᵒ nõ eſſe aſcribendũ optimum ⁊ p̃clariſſimũ:ſed potius principiatis.⁊ hoc per hãc inſtantiam.nam p̃nᵃ animaliũ ⁊ plantaꝝ ſunt cauſe:⁊ tamẽ bonitas ⁊ pfectio nõ his cauſis aſcribunt ſed cauſatis ab illis.nam ſperma eſt impfectius aĩali ⁊ ſemen eſt impfectius plãtis.Per hanc inſtantiam voluẽt hẽre pfectionẽ eſſe aſcribendam p̃cipiatis ⁊ non p̃cipijs.hoc ꝓponit.d. quicunqz aũt putant vt Pithagorici ⁊ Speuſippus optimuz nobiliſſimum nõ in p̃cipio eſſe:⁊ totius cãm ſubſcribit.d. ꝓpter p̃ncipia qdem aĩalium ⁊ plantarum cãs eẽ.bonuz ꝟo ⁊ perfectum in his eſſe que ſunt ex his:hi nõ recte extimant .hec ẽ poſitio ⁊ fundamentũ põnis.obijcit Ariſtoteles ⁊ reſpõdet ad inſtantiã illam:vbi debes ſcire ꝙ dupl'r peccant ⁊ in forma ⁊ in mã. In forma qdem:q2 ex vna ſingulari nõ ſequit vl'ia.lz eni ſi in his eſſet ita:nõ tñ in oĩbus eſſe ita opz. In mã ꝟo:qm̃ p̃nᵐ ꝓprie nõ eſt in mã ſperma in aĩalibꝰ vel ſemen in plantis:ſed aĩal:ex quo fuit ſemen vel planta prior a qua fuit ſemen. Ita ꝙ ſi totius congregationis hominum datur p̃cipium ſimpl'r ⁊ ꝯceditur apud multos:illud non ẽ ſperma ſed homo:a quo ſperma. propter quod nos diximꝰ hominez p̃mo fuiſſe ⁊ poſtea ſemen eius.Ariſtoteles ergo tangens ſolum peccatum in materia dicit:nam ſperma ex alteris eſt prioribus perfectis vt ſperma animalium ex animalibus:⁊ ſemina plantarum a plantis.⁊ p̃mum ſubaudi ſimpliciter nõ eſt ſpma ſed pfectum:vtpote aĩal vel planta:vt ſupple ſiqs dicat priorẽ hoiem eſſe ſpermate:non dicet euz qui ex hoc ſpermate fit:ſed alteꝝ hoiem ex quo ſperma.Ecce ergo quõ peccat argumentum in materia.

Quod qdem igit ex ſuba quedã ſempiterna ⁊ imobilis ſepata a ſenſibilibus:manifeſtuz eſt ex dictis. Oſtenſuz eſt aũt ⁊ q2 nõ ꝯtingit hẽre hanc ſubam magnitudinẽ vllã. veꝝ ſine pᵗe indiuiſibilis eſt.mouet eni per infinitũ tp̃s.neqꝫ autez hꝫ ⁊ potẽtiã ifinitã finitũ. Qm̃ aũt ois magnitudo vel finita aut infinita.finitã qdem pp hoc vtiqꝫ nõ hẽbit magnitudinẽ. Infinitã ꝟo non: q2 total'r nulla eſt ifinita magnitudo. At ꝟo ⁊ q2 ipaſſibilis ⁊ inalterabilis.oẽs enim alij motus poſteriores ſunt eo qui eſt ſm locũ:hec qdem igit manifeſta q2 hunc modum habent. Cõ.40. ꝗſpicuũ eſt.

¶ Epilogat que nunc dixit ⁊ que alibi dixit per modum epilogi:etiam nunc adijcit dicitqꝫ quidez igitur eſt ſubſtantia quedam ſempiterna ⁊ imobilis ſeparata a ſenſibilibus:manifeſtum ex his nunc dictis:que ꝟo alibi.vt in 8° dixit. nũc repetit ⁊ oſtendit ꝙ hec prima ſubſtantia eſt incorporea.⁊ p̃mo ꝓponit rem ⁊ inquit.Oſtenſum autem ⁊ q2 non ꝯtingit habere hanc ſubſtantiam magnitudinem vllam verum ſine parte indiuiſibilis eſt.hec eſt concluſio ⁊ ſyllogizat hãc ſic: quod mouet infinito tempore non eſt in magnitudine: ſed prima ſubſtantia mouet infinito tẽpore:ergo non eſt in magnitudine corporea.huius dedit minorem ibi.d. mouet

enim

enim per infinitum tp̄s:neqȝ aūt finitū hȝ ⁊ potentiaȝ infinitam.cur addat hāc ſcđam ꝓpōnem:ſtatim ſubſcribit:pōt :quis dicere ꝙ lȝ nō hēat magnitudinē finitā:hȝ infinitaȝ:⁊ propterea oñdit ipſaȝ nullā ēē.⁊ dicit.Oīs aūt oīs magnitudo que finita eſt aut infinitā.finita ꝗdem ꝑꝑ hoc.ſ.ꝗa mouet infinito tp̄e non habebit magnitudinem.nā vt dicemus in cōmento oīs virtus in magnitudine finita eſt corruptibilis ⁊ finita in tempore.infinita ꝟo non:quia totaliter nulla eſt infinita magnitudo.vt.3.phyſicorū diximus.Ex his ſyllogiza ſic.nullum mouens tempore īfinito eſt in corpore:ſȝ prima ſub̄a eſt mouens tempore infinito.ergo prima ſub̄a non eſt in corpore.Hoc ḡ eſt ſm qđ reperit.repetit ⁊ 3° ꝙ prima ſub̄a ſit impaſſibilis ⁊ inalterabilis:⁊ hoc ꝓponit.o. et ꝟo ⁊ ꝗa īpaſſibilis ⁊ inalterabilis:cuiꝰ cāȝ dicit.nā oēs alij motus poſteriores ſunt eo qui eſt ſm locuȝ.ex hoc vult habere p̄mam ſub̄am nullo alio motu poſſe moueri:ꝗa ſi nō mouet p̄ motu.ḡ nec poſterioribꝰ motibus moueri digꝰ eſt:⁊ tunc breuiter epilogat totuȝ.o.hec ꝗdem igiꝰ manifeſtum ꝗa hunc motum habeat vt longo ſermone dixit.

Cō.41. ¶ Facit rememorationem.[Cōmentum iſtud diuidiꝰ:ꝗa p̄ exponit textum.2ꝰ ibi[Joānes Grāmaticus.]Digrediꝰ.ſed prima pars videꝰ perſpicua.ſi volo duo notare:quoꝝ p̄ꝰ eſt ꝙ Auerroes alr formāt ſyllm ꝙ̄ nos.naȝ ipſe format in ſcđa figura hoc mōꝰ oē corpus aut potētia in corpore eſt finitum:ſed primus motor non eſt finitus.ḡ nec eſt corpꝰ nec virtus in corpore:minor ponitꝰ ibi[Mouet enim.] Maior ꝟo ibi[Neqȝ autē.]Et ſcribit in lr̄a eſt ſuꝑfluū.maior ꝓſyllogizatur:ꝗa omne corpus vel eſt finitū vel infinitum:ſed finitum eſt finitū ⁊ infinitū nō eſt.ḡ omne corpus vel vtus in corpore eſt finita.Quia oē corpus eſt finituȝ ⁊ oīs magnitudo finita ēē corpus ꝗa ī finitū nō daꝰ.Componiꝰ ḡ ſyllō ſic.oē corpus finitū eſt finitum ⁊ oē corpus eſt finitū:ꝗa infinituȝ nō daꝰ.ḡ oē corpus eſt finitū que erat maior.2ꝰ ꝟo eſt ꝙ Auerroes facit taleȝ ꝯñtiam:ſi in corpore finito fuerit potentia infinita:cōtingit corpus illud moueri in inſtāti hanc ꝯñtiam in.8.phyſicoꝝ.cōmēto.71.declarauit:⁊ in lib. de ſub̄a orbis ⁊ pōt declarari a p̄mo ad vltimuȝ hoc mōꝰ ſi virtus infinita eſt in corpore.ḡ eſt corruptibilis.ſi corruptibilis.ergo hȝ ꝯtrāū:⁊ ſi hȝ ꝯtrāum.ḡ opȝ tēpore īfinito reſiſtere illi ꝯtrāe ab eo corrūpaꝰ:⁊ ſi reſiſtit ꝯtrāum tp̄e infinito.ergo erit infinita in vigore ⁊ potentia.ſi infinita in vigore ⁊ potentia.ergo mouet in nō tēpore.⁊ per ꝯñs a p̄mo ad vltimum:ſi virtus eterna ſit in corpore:illa mouet in nō tēpore.ſimilr enim inſtā s per nō tēpore qđ dico ꝓpter ſophiſtas de quo alſ.hec igitur continentur in expōne litere.[Joannes Grāmaticus.]¶ Hec eſt digreſſio in qua p̄mo mouet qōnem que ſic cōponiꝰ.oē corpus per Ariſtoteleȝ hȝ potētiam finitam:ſed celū eſt corpus.ḡ celū hȝ potētiā finitam. vlterius oē qđ habȝ potentiā finitā eſt corruptibile.ſed celum habȝ potentiam finitā.ḡ celum eſt corruptibile.hec qđ eſt falſa.ergo aliqua ꝓpoſitionuȝ ⁊ diſcurre per oēs nō niſi ꝑꝑ illam.vȝ.omne corpus hȝ potentiā finitā:⁊ per ꝯñs hec eſt falſa.[Si igitur.]¶ Refellit hic reſponſioneȝ tacitam.dāꝰ enim cōmuniter ꝙ primario corruptiōis eſt acꝗſita in celo a potentia abſtracta eternalis ꝙ celum ſui nā corruptibile eſt:ſed eſt adeptum eternitatem a ſub̄a eterna p̄ſeruante ipſum a corruptiōe.¶ Cōtra arguit ꝗa ſi ſic tūc aliqđ poſſe corrumpi nūꝗ̄ corrūpeꝰ qđ eſt īpoſſibile ⁊ ſunt declarata in primo celi.hec ſupponitur nunc ꝗa declarare eſſet tranſgreſſio.[Dicamus.]¶ Soluit ergo aliter ⁊ dicit primo ꝯ dicamus igiꝰ ꝙ mirū eſt de hoc qđ dicit ꝙ oē corpus habere potentiam finitā eſt verū.nā hec maior eſt diſtinguenda:⁊ non ſimplr accipienda.Dicit 2° ꝙ potentia dī multiplr.eſt enim poꝰ in ſubſtantia vt mā ⁊ alteratione vt alterabile ⁊ in vbi vt mobile.Relinquit potentiaȝ ad quantitatē qꝛ illa eſt ſimul cum illa ad ſub̄am oē augmentabile in ſubſtantia tranſmutaꝰ.Dicit 3° ꝙ hec ꝓpō Ar.vȝ.oē corpꝰ hȝ potētiā finitā:nō eſt cōis oī corpori cuiuſcūqȝ potentie ſit:niſi quādo poꝰ intelligiꝰ potētia in vbi.hec ḡ ꝓpō.oē corpꝰ hȝ potentiā finitā itelligiꝰ de potētia ad vbi.quaſi dicat.ꝙ oē qđ moueꝰ:ex ſui nā finito tēpore moueꝰ.[Quō n.dicimꝰ.] ¶ Contra arguet ꝗa per ꝯuerſionem in terminis oīs potentia in corpore eſt finita.ḡ oē corpus hȝ oēm potētiā finitaȝ. Rñdetur ꝙ hec non eſt bona cōuerſio nec in terminis:nec in parte:nec per ꝯpoſitionē:⁊ ideo bñ pōt ꝯcedi ꝙ potētiaȝ in corpore quecūqȝ ſit eſſe finitā.ſȝ ꝙ oē corpus hēat oēm potētiā ⁊ finitā:eſt falſuȝ:nā corpus celeſte non hȝ potētiaȝ niſi vnā in vbi vt dictū eſt.[Si igiꝰ.]¶ Contra adhuc ꝗr̄ū ad potentiā qua mouetur:ꝗa cū potētia a qua moueꝰ ſit in eo vel igitur eſt finita vel infinita.Si infinita contingit moueri in inſtanti vt deductum eſt 2° celi cōmento.38.⁊.39.ſi ꝟo finita poſſibile eſt geſcere:qđ falſuȝ eſt:nā moueꝰ ſemper.Rñdet ⁊ vult ſuppoſitū eſſe falſuȝ:vult eniȝ ꝙ illa potentia a qua moueꝰ non ſit in eo:⁊ ꝓpterea dicit ḡ non mouetur a potētia exiſtere in eo ſȝ a potētia ſeꝑata:que in nullo ſubiecto eſt oīno.Eſt ergo ſolō ꝙ qđ ſupponit falſum.ſ. potentiam a qua moueꝰ eſſe in celo:illa enim non eſt in eo. ¶ Sed hic eſt cōtradictio:nā cōmēto.36.expreſſe dixit cōtrarium.voluit enim corpus celeſte eē aīatū ⁊ certuȝ eſt ꝙ non niſi aīa exiſtēte in eo:cuius oppoſituȝ dicit hic.forte ꝙ Auerroes loquiꝰ de primo motore qui ꝗdē eſt cā ſempiterni motus ſaltē vt finis.⁊ talē nullius orbis vult eſſe animaȝ vel potētiā ſed oīno ſeꝑatuȝ.vel forte dici pōt ꝙ per eſſe in corpore intelligit ꝯſtitui p corpus:⁊ per eē ſeꝑatū itelligit ī depēdēs a corpore ⁊ hoc modo poteſt res moderari.[Sȝ aliqa.]¶ Replicat ꝯ dicta 3° qm̄ potētia mouens primuȝ mobile eſt infinita mō ſiue intelligitur extra magnitudinē ſiue in magnitudine cum ſit infinita ſemꝑ mouebit in non tēpore.non enim vī maior ratio de ipſo in magnitudine ꝙ̄ de ipō extra magnitudinē.[Et diſſolutio.]Rñdet ⁊ vult ꝙ primuȝ mobile duplicē habeat formā alterā.ſ.mobilem ꝑ quam eſt tale.alterā cōem que eſt talis totius cōgregati ex oībus orbibus ⁊ ſic motus diurnus componitur ex duplici motore hoc eſt requirit duplicē motorē:alterū intrinſecum qui eſt aīa eius ⁊ forma ꝓpria illius ⁊ hoc mō ab illo hȝ motionem finitā in tēpore que ꝗdeȝ eſt terminata in velocitate:alterum ꝟo extrinſecuȝ ⁊ cōem a quo hȝ motionē infinitam.[Caȝ dicere.]¶ Remouet dubiū.nā dictū eſt a motore ꝓprio p̄mū mobile habere finitā motioneȝ.a motore ꝟo cōmuni hīc infinitam motionē.quereꝰ ḡ quid intelligit ꝑ finitateȝ ⁊ īfinitatē in motibus:Rñdet ꝙ finitas ⁊ infinitas in motibus accipiunꝰ duplr.vno modo extenſiue hoc eſt ꝑ duratione.alio modo intenſiue ꝑ velocitate vel tarditate ꝙ̄ inferuntur ꝓpter proportionem motoris ad mobile.naȝ ſi motor ſupra mobile creſcit:augeꝰ velocitas:adeo ꝙ ſi eius potentia creſcat in infinitū:⁊ motus efficieꝰ in nō tēpore et infinitus in velocitate.vult ḡ dicere ꝙ iſti motor cōis ꝙ̄ motor proprius primo mobili ſunt infiniti extēſiue h eſt in duratione.differunt ꝟo ꝗa motor cōmunis eſt infinitus in qūtitate.hoc eſt intēſiue ſed motor ꝓprius finitus.[Et ꝓpter diuerſitateȝ.]¶ Probat hanc ſolonē.naȝ oēs aīe celoꝝ pñt conſiderari duplr:vel quātū ad id in quo ꝯueniūt:vel quātum ad id in quo differūt.Quātū ad id in quo ꝯueniūt:oēs ſunt infiniti in extenſione ⁊ in duratione.Sed quātū ad illud in quo ipſi differūt:ſic vnum celū moueꝰ velocius ⁊ alterū tardius.Eſt ḡ vis rōnis.Si motores corpoꝝ celeſtiuȝ non eſſent finiti in velocitate ⁊ intenſiue:tūc oēs mouerent equalr:⁊ ſic nulla eſſet differētia in velocitate ⁊ motiōe:mō hoc eſt falſum:videmus enim motus corporum celeſtium diuerſari penes velocitateȝ ⁊ tarditatē ꝓpter diuerſitatem

proportionū motoꝝ ad mobilia eoꝝ. ergo oīa cōueniunt. ſ.
celum ⁊ motores quātū ad durationē eternā: qꝛ oīa ſunt li
berata a mā: ſed differunt penes diuas ꝓportiones vt ſcis.
[Et hec eſt.] ¶ Scḋo ꝓbat idem auctē Ariſt. 2. celi textu
cōmenti. 71. Ibi enī facit tale enthymema. Si orbi adde
retur aſtrum aut non moueret aut tardius moueret. hec ꝯ
ſeq̄ntia valet vel ꝓpterea qꝛ celum mouet cuꝫ pena ⁊ labo
re ⁊ hoc nō: ergo qꝛ deſtruit ꝓportio inter motorē ⁊ mobi
le: nam aīa celi mouet celū ꝓpter determinatā ꝓportionē.
addito ergo aſtro additur ad ꝓportionē reſiſtētie: ⁊ p ꝯñs
tollit ꝓportio illa: ⁊ per ꝯñs vel nō mouet vel tardius mo
uebitur. eſt autē regula hec q̄ quanto potentia motoris eſt
maior: tanto velocius mouet. ⁊ econuerſo quāto minor: tan
to tardius: ⁊ qñ potentia nō ſuperat reſiſtētiā: nullo modo
mouet. Et hec ꝯñtia declarata ꝯſpicuū eſt qualiter ad men
tē Ariſto. motores corpoꝝ celeſtiū ſunt finiti intenſiue: ⁊ in
qualitate motus. [In corpore quidē celeſti.] Quia accepit
celū ⁊ motorē celi eſſe eternos ⁊ nō finitos: declarat hoc de
celo pmo. 2° de motore. Et de ipſo celo arguit: qḋ non habꝫ
ꝯtrium non hꝫ potētiā vt corrūpat hoc eſt mām: ſed celum
nō habꝫ ꝯtriū. ergo nō hꝫ potētiā vt corrūpat. hoc eſt decla
ratum in pmo celi ad longū. [Motus autē.] ¶ Scḋo decla
rat idem de motore celi ⁊ pmo ſupponit q̄ motus celi pōt
corrumpi per ſuā ſubam. nā hꝫ ꝯtriū videlicet quietē ⁊ omne
habēs ꝯtriū eſt corruptibile in ſuba. ergo motus pōt corrū
pi in ſuba. Ex hoc arguit motꝰ eſt corruptibilis: ⁊ durat ſem
per. vel igitur a ſe: ⁊ hoc mō nō: qꝛ ſeipſo corruptibilis ē. ꝯ
opꝫ ponere aliquod ſempiternū qḋ motū faciat perpetuū.
[Et ideo non eſt in celo.] Oſtendit qualis eſt motor faciēs
motū perpetuū: ⁊ facit enthymema hoc modo: motus celi
eſt corruptibilis ⁊ habꝫ ꝯtriū: ergo celum pōt quieſcere. ſed
nūq̄ quieſcit. ergo opꝫ ponere motorē ſeparatū oīno a mā
⁊ a potentia tam in ſuba vt mā q̄ accidentalr vt a mā vbi
⁊ alioꝝ accidētiū. [Et ideo dicit Ariſto.] Accepit motū celi
q̄ntum eſt ꝓpter ſui ſubam poſſ: deficere qꝛ hꝫ ꝯtriū. ſ. ge
te m. hoc ꝓbat auctoritate Ariſto. in. 9. huius vt declarauit
Auerroes ibidem cōmēto. 17. Ibi enī Ariſtoteles dicit nō
eſſe timendam celū q̄ſcere: nō timor eſt de poſſibili. ergo
poſſibile eſt celum quieſcere. [Et ideo non eſt.] ¶ Contra
arguitur: nam tūc aliqḋ eſſet poſſibile nō eſſe qḋ eſſet neceſſa
riū qḋ eſt contra Ariſto. pmo celi. Rñdet ⁊ ponit duo. Pri
mum in ſuba nihil eſt poſſibile ex ſe ⁊ neceſſariū ab alio.
2m in accidente poſſibile eſt aliquid eſſe poſſibile ex ſe ⁊ ne
ceſſarium ab alio: pmū ꝓbat qꝛ tunc nā contingens effice
retur neceſſaria qḋ patet eſſe falſum. 2m patet ex motu. naꝫ
motus ſm ſe eſt poſſibilis nō eē ⁊ neceſſarius ab alio ⁊ cāꝫ
huius dicit. Quoniā motus eſt talis a motore ſepato. [Si
igitur motus.] ¶ Concludit tria. pmuꝫ eſt ſi motus celi eſt
eternus: neceſſe eſt vt fiat a motore ſimpliciter imobili ⁊ p
ſe ⁊ per accidens. 2m motus permanet ab alio. ſubſtātia vo
a ſe eſt eterna. 3m impoſſibile eſt in ſubſtantijs inuenire poſ
ſibile ex ſe. neceſſarium vo ab alio. [Omnis igit.] ¶ Pro
bat pꝛimam ꝯñiam: ꝯſiderat enim hec. ſi motus eſt eternus: opor
tet vt fiat a motore neqꝫ p ſe neqꝫ per accidens mobili. ꝓ
bat ꝯ nunc ꝯñiam: q̄ ſi nō: dat ergo oppoſitū ꝯñtis. ſ. q̄ ta
lis motor moueat per ſe vel per accidēs. arguo mō ſi mo
uetur per ſe. ergo eſt corpus gñabile ⁊ corruptibile: ſi p ac
cidens: tamē omne qḋ per accidens mouet poſſit quieſcere:
qꝛ omne per accidens mobile eſt virtus in corpore: ⁊ p cō
ſequens generabile: ſed motus celi nūq̄ ceſſat. ergo motor
neqꝫ per ſe neqꝫ p accidens poteſt quieſcere: ⁊ per ꝯſequēs
erit ſimpliciter imobilis. [Hec igitur.] Quia accipit omnē
potentiam mobilem per accidens poſſe quieſcere: declarat
hoc auctoritate Ariſto. nam Ariſt. in litera dicit omnis po
tentia in corpore eſt finita. vel dicit ſimile huic ⁊ vult dice
re q̄ eius actio eſt finita in tempore qꝛ eſt mālis: ⁊ per ꝯſe
quens corruptibilis. Dicit 2° q̄ omne corpus in quo eſt po
tentia vt tranſmutetur in ſuba: neceſſario tranſmutabitur
nec poteſt acquirere eternitatem ab alio: imo opꝫ vt tranſ
mutetur: ſed omne corpus in quo eſt potentia ad motū tm
nō opꝫ vt deficiat eius motus: qꝛ poteſt ab alio perpetua
ri. ¶ Sed circa hec emergūt ambiguitates. pma nā videt
q̄ ſi celum pōt deficere in motu: q̄ etiaꝫ in ſubſtantia defi
ceret ⁊ econuerſo. nā ſi celū quieſcit: celū nō eſt. conſequen
tia eſt Auerrois in libro de ſubſtātia orbis. ſed per ipſuꝫ an
tecedens eſt poſſibile. ergo ⁊ ꝯñs per regulam prioriſticam
qꝛ ſi motus poteſt deficere ⁊ celuꝫ pōt etiam deficere. Am
plius propter qḋ poſſibile nō eſſe in ſuba nō pōt effici eter
num: ⁊ in accidēte maxime in motu ſic. hec enī eſt queſtio
non parua. ¶ 2° queſtio eſt: naꝫ hic plane dicit motores or
bium non eſſe per ſe nec per accidens mobiles. oppoſitum
dixit. 8. phyſicoꝝ cōmento. 52. ⁊ eſt neceſſarium: nā cū mo
tor orbis ſit aīa celi ⁊ moto corpore mouetur ⁊ aīa opꝫ celi
animaꝫ moueri per accidens. hec apud me eſt maxima qḋ. .7.4.63
¶ 3° queſtio eſt / dictum eſt primo celi ⁊ demōſtratū celuꝫ
nō corrumpi qꝛ mouet motu quidē hꝫ ꝯtrariū ⁊ hic dicit
oppoſitum. ſ. motuꝫ habere ꝯtriū. hec enī eſt ꝯtradictio ma
nifeſta. ¶ Circa primam debes ſcire q̄ poſſibile eē in ſub
ſtantia differt a poſſibili eſſe in accidente: nam poſſibile eē
in ſuba eſt ꝓpter duo. ſ. ꝓpter mām ⁊ ꝓpter ꝯtriuꝫ. omne. n.
poſſibile eſſe in ſubſtātia eſt tale: ergo miſtum cuꝫ mā: ⁊ quia
habꝫ ꝯtriū. Accidēs autē pōt eſſe poſſe eſſe ꝓpter multa. ⁊ ꝓp
mām ⁊ ꝓpter ꝯtriū ⁊ ꝓpter ſubiectum ⁊ ꝓpter agēs ⁊ alijs
multis. Ex his accipit q̄ eternum in ſuba eſt tale ꝓpter ca
rentiam cauſaꝝ corruptionis videlicet ꝓpter carētiā cōtrarij
⁊ materie. In accidēte autē pōt eſſe aliqḋ eternū ꝓpter eter
nitatem continuis cauſe. tūc pꝫ qꝛ quare eternuꝫ in ſuba non
pōt eſſe poſſe nō eſſe. nam eternum in ſuba caret cauſis cor
ruptionis ⁊ poſſibile nō eſſe habꝫ cauſas corruptionis que
non poſſunt cōpetere eidē. In accidente autē ſecus eſt: qꝛ
eternum accidens pōt eſſe ab vna ſola cauſa. ⁊ corruptibi
le ab alia. ⁊ ſic nō repugnat in accidēte. Idē eſt eternuꝫ vno
mō ⁊ corruptibile alio mō. ⁊ hanc declarationē ego ſolus
inueni. Et Ioannes conatus eſt ad eam ſed nō potuit attin
gere. ¶ Tūc ad rōneꝫ dico q̄ regula illa qñ ad antecedēs
eſſe ſequitur conſequens eſſe: ⁊ ad antecedēs poſſibile ꝯñs
poſſibile debꝫ intelligi in ꝯñia bona per ſe. mō hec eſt bona
per accidēs quam notā vocāt bonā ſm mām. m vo ꝯſide
ra qꝛ habꝫ replicā. 2° ſoluta eſt. ¶ Circa ſcḋam debes etiaꝫ
ſcire q̄ moueri per accidēs eſt dupliciter. vno modo dependē
ter: q̄mo aīa hoīs mouetur per accidēs: qꝛ ipſa dependet a
corpore hoīs. ⁊ hoc pacto oē per accidens mobile aliquā
do quieſcit qꝛ eſt corruptibile. alio mō independēter: vt di
cimus ipſius celi aīam moueri per accidēs. nā ipſa non de
pendet a celo ſed econuerſo vt dixi. ⁊ hoc cōſidera. Naꝫ ſo
lus primus ſimplr eſt imobilis ſimplr ⁊ per accidēs: oī mō
capiendo per accidens. de quo vide librū de dei infinitate.
⁊ Auerro. 8. phyſicoꝝ cōmento. 52. ¶ Circa tertiaꝫ debes
ſcire q̄ celuꝫ eſt in potentia mere paſſiua ad vbi: ⁊ ideo po
teſt priuari oī vbi q̄ntū eſt ex parte ſui: ⁊ ſic motus hꝫ ꝯtra
rium priuatiue: non autē poſitiue ⁊ ſic tollit ꝯtradictio hic.
[Et etiam qm.] ¶ Alio modo declarat idē. declarauit enī
primo q̄ celuꝫ ſit eternū. deinde q̄ eius motor ſit eternus:
nunc vo q̄ motor cōis oīum vel totius congregati ſit eter
nus declarat. Et ſupponit primo q̄ celuꝫ etiā vt animatum
pro prima forma pōt quieſcere. ⁊ ſylus eius eſt. nam omne
per ſe ⁊ ex ſe mobile poteſt quieſcere. ſed celum eſt per ſe ⁊
ex ſe mobile. ergo pōt quieſcere. nō ꝓbat maiorē ſed tm ex
ponit illam: ⁊ vult per motū per ſe illud qḋ mouet per de
ſideriuꝫ ⁊ appetitū intrinſecuꝫ in corpōe tñ maior probari.

nam motus ⁊ quies ſunt oppoſita. ⁊ oppoſita ſunt nata fie ri circa idem. ergo omne ex ſe mobile põt quieſcere. Dič 2° ꝙ qꝛ de facto tale corpus celeſte nunꝗ̃ quieſcit: ergo opor tet dare motorẽ quẽdã ſimpliciter perpetuum: qui ſit cã ꝑ petuitatis motus: dico autem talem qui nec per ſe nec ꝑ ac cidẽs ſit mobilis. Dicit 3° ꝙ talis motor in nulla exiſtit ma teria nec extenſa nec naturali.⌊ Et ideo q̃rendũ.⌋ ¶ Remo uet tacitam queſtionem. poſſet enim quis dicere. Sicut va let hec cõſequẽtia: eſt motus eternus ergo motor etern⁹: ſic nõ valet hec eſt motor eternus per ſe: ergo motus ꝑ ſe eter nus. Reſpondet ꝙ non eſt ſimile: nam poteſt motor eter nus per ſe eſſe: ⁊ tamẽ motus nõ per ſe ſed ab alio erit eter nus.⌊ Sed ſi motus.⌋ ¶ Ponit differentiam inter motorẽ proprium ⁊ cõem: ⁊ vult ꝙ motor cõmunis ſit ſimplr ſepa ratus tam a corpore corruptibili q̃ a corpore eterno: quia vltima eſt forma propria: ⁊ hoc quia eſt cauſa ꝑpetuitatis motus ſimpliciter ⁊ abſolute. Motor ꝟo ꝓprius ⁊ ſi ſit ſe paratus a corpore corruptibili nõ tñ a corpore eterno: qꝛ ẽ prima perfectio ⁊ primus actus celeſtis corporis ꝓprij.⌊ Et hoc quidem.⌋ ¶ Mouet circa dicta qõnẽ. naꝫ videtur mo tor eternus ſuperfluus eſſe. nã corpus celeſte eſt in ſui ſubã eternum: ergo non indiget aliquo nobiliori eo a quo perma nentiam ſuma ſube ſue: cum ſeipſo ſit eternum. Confirma tur: nam hec ꝓpoſitio ois potẽtia in corpore eſt finita: non eſt vera niſi in corpore corruptibili. ergo ꝑ locũ a cõtrario ſi eſt aliquod corpus in ſui ſubã eternũ eius etiam operatio debet eſſe eterna. g̃ ſi celum ſm ſubam eſt eternum: motus eius etiam ſm illam nãm erit eternus. g̃ nulla eſt neceſſitas ponendi motorem nobiliorẽ. vel ſic celũ vel eſt de ſe habẽs eſſe vel de ſe hñs non eſſe. Si de ſe habet eſſe. ergo eſt per petuum quocũqꝫ alio circũſcripto: ſi de ſe hꝫ nõ eſſe. ergo eſt corruptibile: ⁊ hanc forte intelligit Auerroes. ⁊ hec que ſtio eſt difficilis.⌊ Et in hoc.⌋ ¶ Soluit ⁊ primo ponit errorẽ quorũdam 2° ponit fundamẽtũ Ariſ. dicit primo ꝙ ꝓpter h̃ argumentum errauerunt Zabij ⁊ eoꝝ ſapientes. Dicit 2° ꝙ Ariſto. ad ꝓbandũ motorẽ celi eſſe ſeparatum ſuſtentatur in duabus ꝓpoſitionibus: quarũ vna eſt ois potẽtia in cor pore eſt finita. 2° eſt, ꝙ motus infinitus non fit a motore fi nito. vnde ꝓuenit ꝙ faciẽs motum infinitum nõ ſit in mã. Eſt ergo ſyllo iſte ois virtus in corpore eſt finita primus mo tor faciens motum eternũ nõ eſt finitus. ergo in ſcða figura non eſt virtus in corpe. ¶ Ad formaꝫ tñ non rñdet. põt tñ dici celum eſſe formalr neceſſarium ⁊ ab alio effectiue ſicut albedo eſt talis formalr ⁊ ab alio efficit. celũ ergo nec hꝫ ꝑ ſe eſſe nec per ſe non eſſe. ſed non hꝫ per ſe eſſe: ⁊ tũc nõ va let. ergo hꝫ per ſe non eſſe. qꝛ ex negatiua non ſequit affir matiua.⌊ Et cõtradicẽtes.⌋ ¶ Adducit cõtradictionem ali quoꝝ cõtra hec. ⁊ dicit primo ꝙ qdã cõtradicũt Ariſt. in duo bus primo qꝛ volũt ꝙ oẽ hñs potẽtiam finitã eſt cõpoſitum ex mã ⁊ forma. ⁊ ꝓpterea ſi ſtelle hñt potentiã finitã: erunt compoſite ex mã ⁊ forma. 2° dicũt ꝙ põt aliqd eſſe poten tie finite ⁊ eſſe eterne actionis. Cuius cãm dicũt qꝛ actio fi nitur propter alterationẽ motoris a moto: hoc eſt ꝓpter pe nam ⁊ laborẽ: g̃ qd non alterat. nec accidit ei feſſitudo: põt agere actionem eternã lꝫ ſit finite potẽtie. Syllo ergo coꝝ eſt qd non mouet cum pena ⁊ labore mouet eterno tẽpore quãtocũqꝫ ſit. ſꝫ celi motor mouet abſqꝫ pena ⁊ labore. ergo mouet eterno tempore.⌊ Themiſtius autẽ.⌋ ¶ Cõtra hec obijcit Themiſtius ⁊ ſumit primo ꝙ non põt aliqd habere potentiã infinitã ⁊ eſſe finitũ. videt enim cõdictio ꝙ ſit fini tum ⁊ habeat potẽtiam infinitã. Dicit 2° ꝙ potentia infini ta que videtur in eſſe ſtellis nõ eſt eis nãlis. nec inquantum corpora nec inquãtum talia corpora. ſꝫ aut pendet a prima cã aut ab aia earũ. Dicit 3° ꝙ prima cauſa eſt illa que reuoluit oẽs orbes tẽpore eterno. ꝓbat 3° ꝙ ſtelle non pñt ceſſare a motu ⁊ facit talẽ ꝯñiam. d. Quõ ſi haberent illud qd hñt in potẽtia vt corpus ⁊ magnitudo haberent: ita ꝙ non eſſent ſemꝑ in actu: tũc neceſſariũ eſſet eis laborare ⁊ laſſari. con ſequentiã non ꝓbat. põt tñ ꝓbare qꝛ omne animatũ qeſcẽs in ſui operatiõe laborat: vt declarauit in 2° celi. cõmento. 3. Oſtendit 3° ꝙ lꝫ ſtelle nõ qeſcãt nunqꝫ: pñt tñ qeſcere. nam q̃libet hora variant loca. naꝫ quãqꝫ ſunt hic quãqꝫ ibi. omne varians locum põt quieſcere. ergo ſtelle poſſunt quieſcere. Dicit 4° ꝙ talia loca que ſtelle variant ſunt vltima hoc eſt termini motus a quo ⁊ ad quem. nam quo modo aliqd eſt in potentia ad aliquid ⁊ venit ad illud: videt illud eſſe ter minum illius ꝓgreſſus. Ex his oibus perſpicuum eſt apud Themiſtium celum poſſe quieſcere. Probat quinto ꝙ cã prima nullo modo eſt corpus vel magnitudo hoc mõ. ois virtus que ſemꝑ eſt in actu ⁊ nunꝗ̃ diuerſificat: eſt neqꝫ cor pus neqꝫ magnitudo. ſed prima cã eſt ſemper in actu ⁊ non diuerſificat: ergo nec eſt corpus corruptibile nec magnitudo aliqua.⌊ Et vniuerſalr ſi actio.⌋ ¶ Idem oſtẽdit ⁊ alio mõ ⁊ ſupponit duo ꝓ antecedẽte. primum ꝙ motus eſt deficti bilis: nam actus qui eſt terminus exitus potentie eſt corru ptibilis: ſed motus celi eſt actus ⁊ terminus exitus potẽtie vt ſupponit. ergo eſt corruptibilis. Supponit ſcðo ꝙ de fa cto nunꝗ̃ corrumpet ⁊ harum ſuppoſitionum primo accipit ſcðam: deinde primam. ¶ Ex his dat ꝯñe ⁊ vult ꝙ potentia mouens in ſtellis ſit infinita: qm̃ ſtelle habere talem poten tiam nõ modo potẽtiali hoc eſt nõ per hoc ꝙ fuerit educta de potentia ad actum: qꝛ talis potentia eſt aia ſtelle. Dicit 2° ꝙ lꝫ ita ſit: tñ motus ſtellarũ eſt finitus: ⁊ per conſequẽs potentie he ſunt in ſtellis hoc mõ ⁊ ſm has diſpõnes: quia ſunt in eis tempore eterno ⁊ nõ recepte mõ potẽtiali. ⁊ hec fuit tota ſnia Themiſtij ⁊ tu potes videre ad formaꝫ que ſtionis ſi placet.⌊ Et abbreuiatio.⌋ ¶ Auerroes loqt mul tum confuſe. dicit tamẽ primo ꝙ motus celi põt deficere: cu ius cauſa ſic componitur: ois motus exiens de potentia ad actum eſt finitus. ſed motus celi cõtinue exit de potẽtia ad actum. ergo eſt finitus. ꝓbat 2° ꝙ motor cauſans illum mo tum eternum eſt ſimplr ſeparatus neqꝫ corpus, neqꝫ virtus in corpore ⁊ ſyllo eius eſt. oẽ qd ſemper eſt in actu, neqꝫ eſt corpus, neqꝫ virtus in corpore. ſed primus motor ſemper ẽ in actu. ergo neqꝫ corpus neqꝫ virtus in corpore. ¶ Sꝫ cir ca hec dubitatur primo. nã ſi celũ põt quieſcere. ergo aliquã do quieſcet aliter aliqua potentia eſt ocioſa in nã. 2° ſi mo tus põt deficere. g̃ aliqñ deficiet. Quidã dixerunt ꝙ celum poteſt cõſiderari inquãtũ celũ ⁊ inquãtũ corpus. Si ꝯſide ret inquãtũ corpus põt qeſcere vt talpa põt videre inquan tum aial. Si inquãtũ celũ nõ põt quieſcere ſicut nec talpa in quãtũ talpa põt videre. Sed hec reſponſio eſt ꝯ Auerroeꝫ ⁊ cõtra Themiſtiũ. ¶ Contra Auerroẽ qdẽ: qm̃ Auerroes vult ꝙ celũ põt quieſcere ẽt inquãtũ aiatũ. ⁊ hoc qꝛ motus ille hꝫ ꝯ̃rium. ſ. qetẽ. Themiſtius ꝟo vult ꝙ celum põt qe ſcere qꝛ exit de potẽtia ad actum. ꝓpter hec dicendũ ꝙ ce lum ſimplr põt qeſcere in eo ꝙ corpus celeſte: ⁊ in eo ꝙ aia tum. primũ cõſtat qꝛ eſt potentia paſſiua: mõ potẽtia paſſiua eſt contradictionis. ergo põt quieſcere. 2m ꝓbat. qꝛ in eo ꝙ aiatum eſt corpus finitũ ⁊ omne tale põt quieſcere: ⁊ ꝓpterea bene dicit Auerroes ꝙ celum etiã vt animatum põt quieſce re. Imaginat enim ꝙ motores intelligentie mouent inquantum ap petũt ⁊ intelligunt primum finem: ⁊ per cõſequens eternitas eſt a primo fine. Erit ergo motor ꝓprius finite motionis ra tione ſui. ſed ratione finis eterne. Debes ſcire ꝙ motus celi poteſt capi duplr. Uno mõ totus ſm formã. Alio mõ totũ ſm mãm quod recentiores dicunt aliter. Sumitur enim vt totus cathegorice vel totus ſyncathegorice. Si ſumitur to tus ſm formam: ſic eſt perpetuus ſimpliciter vt elemẽtum ſm totum eſt perpetuũ. Si ꝟo ſumat vt totum ſꝫ mãm ⁊

Rñſio ꝓpria.

De eterni tate mot°

ſm partes vt ſic eſt corruptibilis immo cõtinue vna ps cor-
rumpit̃ ⁊ alia gñatur. ¶ Tũc ad pmã dõm ꝙ celũ poteſt
quieſcere ſm partẽ nõ aũt ſimplr: ⁊ ideo qeſcit ſm partem
⁊ non ſimplr. ¶ Silr ad zᵐ põt enim deficere ſm partem
⁊ non ſm totũ ⁊ hoc mõ deficit. [Et illud ſuper qd.] Nunc
breuiter ponit oĩum dictoꝝ Ariſto. fundamentum ⁊ ponit
duas ppoſitiones. Prima oĩs actio equalis ⁊ ſempiterna ⁊
infinita ſit a potentia in actione ⁊ tẽpore infinita intrãſmu-
tabili per ſe ⁊ per accidens. zᵃ ppoſitio eſt oĩs potentia mo
uens in loco exiſts in corpore trãſmutabili mouet tempore
finito. quibus poſſunt cdi due minores. pma/ſꝫ motus celi
eſt actio equalis ſempiterna ⁊ infinita. ergo eſt a potẽtia in-
finita intranſmutabili: ⁊ hic ſyllꝰs eſt in pma figura. zᵃ ppo-
ſitio/ſed motor celeſtis corporis nõ mouet tempore finito.
ergo non eſt virtus in corpore tranſmutabilis. [Et cũ ita.]
Ex dictis cõcludit vnã diſtinctionẽ potentiarũ. ſ. ꝙ potẽtie
ſunt duobus modis. quedam exiſtẽtes in corporibus gña-
bilibus ⁊ corruptibilibus: ⁊ hec nec poſſunt mouere ſemp:
propter tranſmutationẽ in eis: qa corrumpunt̃ aliqñ: ⁊ pp
tranſmutationem ſubiecti qd ẽ eſt corruptibile: ⁊ ppterea
qa accidit eis feſſitudo atqꝫ labor. qdam vo ſunt potentie
exiſtentes in corporibus eternis ⁊ he duo mõ mouent ſem
per. Alio modo poſſunt nõ mouere ſemp. nõ mouet ſemp
quidẽ ſi pmus motor ſimplr ponat̃ tranſmutabilis p ſe vl
per accidens. mouens vo ſemp. Si ponatur pmus motor
ſimpliciter intranſmutabilis. hoc eſt neqꝫ corpus neqꝫ vir-
tus in corpore. [Si igit̃ motũ.] Ex dictis ꝯcludit duo. pmũ
ꝙ potentia mouens corpus celeſte ſempiterno motu debꝫ
moueri a pmo ſimpliciter trãſmutabili quod intelligit ſa-
lꝫ ſinalr: ⁊ hoc applicat vbi Ariſ. vt pꝫ. zᵐ eſt ꝙ corpꝰ ce-
leſte eſt animatũ: nam ſi potẽtia mouens celũ ſemp mouet̃
ab alio vl a fine non poteſt eſſe niſi illa potentia ſit aiata p
conſequens corpus motum ab ea erit aiatũ. reliquum com-
menti perſpicuũ eſt p ſe. ¶ Circa preſens cõmentũ duo oc
currunt ambigua magna quoꝝ pmũ eſt. qa vr Auerrois ꝯ-
dicere ſibi. nam hic plane ponit pmũ ſimplr eſſe infinitũ:
⁊ tamẽ in 8ᵒ phyſice auſcultationis cõmẽto. 79. vult ꝙ nec
ſit finitus nec infinitus: ⁊ in zᵒ celi cõmento. 38. ⁊ 39. ponit
ꝙ omnis forma in eo ꝙ forma eſt finita: ⁊ ꝙ pmus motor
⁊ omnes alij ſunt finiti. zᵐ eſt qa Auerroes expſſe vult pri-
mum motorem mouere tribus modis. ſ. vt finis: vt forma:
⁊ agens: ⁊ ꝙ hec tria ſunt vnum in ſubã ⁊ tria in ratione vt
cõmento. 4. huius dixit. ¶ Circa pmum iã in multis locis
de virtute dei an finita vel infinita ſit locuti ſumus. Nunc
vo tñ qd Auerroes in hac re ſenſerit volo colliger̃. Debes
ergo ſcire ꝙ potentia infinita põt ſumi dupl: vel quantum
ad vigorem: vel quãtũ ad extẽſionem. quantũ ad vigorem
nulla virtus agẽs põt apud Phõs poni infinita: qm Ar. pᵒ
celi docuit definire potentias per maximum in qd poſſunt
vel vt placet nouis p minimũ in qd nõ poſſunt: ⁊ qa hoc vi-
derunt maximum eſſe motũ celi ⁊ eẽ terminatũ. ideo Phi
nõ ponerent aliquẽ motorẽ celeſtem vel aliud cuius opus
nõ noſcerent infinitum in vigore. Ulterius de infinitate ex-
tenſionis diſtinguerent: nã quoddã eſt tale a ſe vt pmꝰ mo-
tor ſimpliciter qui deus vulgo dicit̃. Deus enim infinitꝰ di-
cit̃ qa eſt talis ⁊ a nullo ⁊ cauſa oĩum que taliũ ſunt ſi q̃ ſũt:
qddam dicit̃ infinitum ab alio vt motores orbium pp̃ꝫ. ⁊
tales ſm reꝫ ſunt infiniti qa ſemp exercebũt̃ tñ finiti qa
habent hoc ab alio: ⁊ ppterea ab Auerroe quãdoqꝫ dicun-
tur potentie finite quãdoqꝫ ifinite. infinite quidẽ quãtũ ad
rẽm. finite vo quãtũ ad modũ qa habent tale eſſe ab alio.
¶ Tunc ad pmum dicendũ ꝙ loquẽdo de primo moto-
re poſſumus dupl̃r loqui. ſ. in ratiõe forme vel finis: ⁊ in rõ-
ne agentis. pmo modo bene dicit Auerro. ꝙ nec eſt finitus
nec infinitus: qꝛ vt ſic non agit ſed in ratiõe agentis eſt in-
finitus ſm extẽſionem qa mouet per infinitum tps: ⁊ ſic tol
litur ꝯdictio. ¶ Ad zᵐ Joannes Jandonus in qõne ppria
huic/⁊ in 8ᵒ phyſicoꝝ voluit deum mouere tñ vt finis mo
uet agens. ⁊ nullo modo effectiue qd ⁊ multi recentiores te
nent. vñ̃ tñ autẽ pluribus rõnibus: pcipue tñ ſunt due. Prĩa/
quia preter motorem qui mouet vt amans: ⁊ intelligẽs opꝫ
dare aliud quod mouet vt amatum ⁊ intellectũ ⁊ talis mo
uet vt finis tñ. zᵃ eſt/qa omne agens agit ppter finem nobi
liorem: ⁊ nullo modo nihil eſt pmo ſimplr nobilius. ſed ego de-
monſtraui pluribus locis pmũ mouere tribus modis. ſ. vt
agens: vt finis: ⁊ vt forma: ⁊ nunc nolo pbare. ¶ Eſt pro ſo
lutione ſciendum ꝙ quẽadmodũ corpus aialis hꝫ ⁊ plura
membra diuerſa quorum ſunt tot forme particulares quot
membra: ſic ꝙ alia eſt forma cordis alia epatis: ⁊ ceteroꝝ
ceterorꝫ: deinde eſt vna forma cõmunis que totius ⁊ omniũ
membrorũ eſt forma pma ⁊ finis ⁊ agens. ſic opꝫ extimare
de primo celo. Capit̃ enim celũ p ꝑtibus orbibus aggrega-
tis: ex quibus vnũ ſit aial celeſte: quoꝝ orbium ſunt parti-
culares forme vt lune ppria intelligentia ⁊ ſolis alia ⁊ cete-
rorum ceterorum. deinde eſt vna forma cõmunis totius nexus
celoꝝ que eſt cã tribꝰ modis. ſ. vt finis: vt forma: ⁊ vt agẽs.
hec enim eſt cã agens motum diurnum cõem vt diximus.
Ex his accipit̃ ꝙ quemadmodum cor habꝫ duas formas
vna cõem vlem. ſ. aiam totius que eſt pmo cordis: ⁊ ppriã
per quã cor eſt tale: ſic pᵐ mobile hꝫ duos motores: alterũ. ſ.
cõem qui eſt cã illius motus ⁊ oĩum. ⁊ pticularẽ q eſt cã po
tiſſima particularis: ⁊ hoc bñ dixit Auerroes ꝙ pmus motus
cõponit̃/hoc eſt depẽdet a duobꝰ motoribus: quoꝝ vnus eſt
infinitus. ſ. in extẽſione qa eſt p ſe talis: alter finitꝰ dico ſm
modum ⁊ nõ ſm rẽ qꝛ ſm rẽ eſt eternus ſicut ⁊ ille. Sed
qa eſt infinitꝰ a p ppterea vocat̃ finitus: ⁊ ppterea a pmo
ſimplr motꝰ iſte eſt eternꝰ a zᵒ ppo ⁊ pticulari eſt finitus in
tempore vtpote ſm reuolutionẽ qa in. 24. horis. ¶ Sꝫ di
ces ad qd ponit̃ motor pmi mobilis particularis ſi pmus
motor mouet motu diurno: Rñdet̃ ad quid ponit̃ forma
particularis cordis ſi aia totꝰ põt exercere opõnes cordis:
⁊ ppea dico ꝙ ponit̃ vt cã particularis ⁊ determinata. deꝰ
enim ⁊ motor pticularis ſunt eque neceſſarij: ſed diſſimilr
nã particularis motor eſt neceſſarius vt pxima cã: vlis vo
vt vlis. ¶ Sꝫ dices q̃re di motor pmus vlis ſi nihil plus
agit q̃ motum diurnum. ¶ Dõm ꝙ male intelligis dicta
Auerrois. nã pmus motor vlis eſt: qa eſt cã pmi motus pri
mi mobilis ⁊ ſcdi motus. ſ. ſeptem planetaꝝ vt dixit Auer-
roes cõmẽto. 4. qa vo motus diurnus eſt pncipalior: ideo
ſibi aſcribit̃ per excellentiã: quẽadmodum actio pncipalis
membri aſcribit̃ aie lꝫ ipſa ſit vlis cã oĩum. Nota ꝙ ego lo
cutus ſum ſm Ariſto. q nõ nouit motũ ſtellaꝝ fixarũ econ
trario primi vt Ptolemeus: nã ſm Ptolemeũ eẽt facilior
via. põt enim dici ꝙ pmus motor mouet diurno pmũ mo-
bile/⁊ motor pticularis mouet econuerſo ab oriẽte ad oriẽs
tardiſſime. ⁊ ſic non oportet ponere nonum mobile vt po-
ſuit Ptolemeus. Sed bene eundẽ orbẽ hic duos motores:
ſi octaua mouet̃ vt dicit. hec pauca ſatis: qa alibi diximus
copioſe. nõ poſſumus totum ſcribere ppter multas cauſas.
¶ Ad rõnem Joãnis ad pmã dõm ꝙ ſufficit reſpectu pti-
cularium motoꝝ eẽ motorẽ vnũ cõem q mouet vt amatꝰ ⁊
intellectus. reſpectu ſui vo vt mouens diſtinguit̃ a ſe vt ſi-
nis ratione: ⁊ hoc ſatis. ¶ Ad zᵐ dicẽdum/ꝙ illa maior de-
bet intelligi quãdo motor ⁊ finis ſunt in diuerſis: ſed quan
do ſunt in re idem: tũc ſatis eſt diſtinctio rõnis.

Utrũ aũt vnẽ ponẽdũ eſt talẽ ſubaꝫ:
aut plures: ⁊ quot: opꝫ nõ latet̃. Sꝫ
reminiſci ⁊ alioꝝ negationes: qa de
pluralitate nihil dixerũt: qd ⁊ planũ
dicere.

dicere. Que qdẽ enim circa ideas exiſtimatio: nullã perſcrutationẽ hȝ ꝓpriã.numeros qdeȝ eni dicũt ideas:q ideas ſunt dicẽtes.ſed de numeris qñqȝ.qdẽ ſicut de infinitis dictuȝ.qñqȝ autẽ vt vſqȝ ad denariuȝ determinatis: ꝓpter quã cauſam ſ̃o tanta pluralitas eſt numeroꝝ: nihil dicunt ſtudio demonſtratiuo.

¶ Oꝫ ſit ſuba imãlis ⁊ ſimplex:iã dixit. Nũc ſ̃o 2m deſideratũ ꝓponit ꝑ modũ qõnis ⁊ dicit. vtrũ aũt vnã ponẽdum eſt talem ſubam.dixit talẽ qualẽ.i.dixit intellectũ imãleȝ ⁊ ſimpliceȝ ⁊ hꝫ:aut plures.i.tales. ¶ 2a queſtio erit dato ꝙ plures:⁊ quot.vtrũ.10.vel.15.⁊c̃. Debes ſcire ꝙ Ar.concedens duos motus perpetuos.i.diurnũ ⁊ conuerſiuũ:iã conceſſit plures eſſe.ſed hec fuit ↄfuſa ſolo. Amplius,cõcedens eſſe vnam que mouet vt amata ⁊ intellecta.⁊ alteraȝ q̃ mouet vt amans ⁊ intelligens:etiam conceſſit plures eẽ. Sed etiam hec fuit ſolutio ,confuſa.vt ergo diſticte ſoluat:petit hoc per ſe:⁊ facit queſitum determinatũ. Ideo addit oportet nõ latere.i.hec duo diſticte ⁊ ꝓpe.ſȝ cõmemorare ⁊ aliorũ negationes hoc eſt opiones negatiuas.qõ ideo negationes appellat:quia vt dicit de pluralitate nihil dixerunt:⁊ ꝙ planũ ſit dicere:ideo hꝰ opiniones negationes nũcupantur tãq̃ nihil dicentes.deinde ꝙ nihil dicãt oſtẽdit.⁊ ꝑ reſumit opinionem ideas ponentiũ ⁊ oſtendit ipſos ſemꝑ cõfuſe loqui ⁊ dicit. Que qdem enim circa ideas eſt extimatio:nullam ꝑſcrutationẽ hȝ ꝓpriã/hoc eſt certã ad aliquã duarum partium:qõ oſtendit.⁊ ꝑ ſumit id in quo cõueniũt.d.numeros qdẽ enim dicũt ideas qui ideas ſunt dicẽtes:⁊ in h̃ oẽs ↄueniũt.oſtẽdit modo coꝝ incertitudinẽ.⁊ inquit.ſed de numeris qñqȝ quidẽ ſicut de infinitis dicũt.q̃ſi dicat.qa qñqȝ ponunt numeros augeri in infinitum:⁊ ꝑ ↄñs ideas q̃ apud ipſos ſunt numeri ẽt augeri in infinituȝ.qñqȝ autẽ ponũt.ſ.numeros augeri vſqȝ ad.10.ipſis exiſtentibus finitis:⁊ per ↄñs ponunt ideas finitas ad.10. Ecce qũo nihil certi dicũt. dicunt quoqȝ incertuȝ propter aliud quod ſcribit dicẽs.ꝓpter quam cauſam ſ̃o tanta pluralitas.i.denaria eſt numerorum:nihil dicunt ſtudio demõſtratiuo ſed per apologias ⁊ fabulas. Ecce quo modo nihil certi habemus.

Cõ.42. ¶ Cum aũt.) Iſtud cõmentũ ꝑſpicuũ eſt:debes tñ ſcire ꝙ quidã de mẽte Auerrois in cõmẽto ſumunt qõnẽ ꝓhi eſſe de ꝑma ſuba:⁊ ſic voluit querere de pluralitate deoꝝ vtruȝ vna prima ſit ſuba vel plures:⁊ h̃ qa iſtas eſſe plures preaccepit. Sed reuera iſti errant:⁊ error eius apparebit.loqꝫ enim ipſe in cõi de ſubſtãtiis imãli:⁊ lȝ ipſas plures eẽ preceperit:id fuit in confuſo ⁊ nõ diſtincte vt diximus.

Nobis aũt ex ſuppoſitis ⁊ determinatis dõm.principiũ qdẽ eniȝ ⁊ primũ entiũ eſt imobile:⁊ ſm ſe ⁊ ſm accidens.mouẽs ſ̃o primo ſempiterno ⁊ vno motu. Qm̃ aũt qõ mouet neceſſe ẽ ab aliquo moueri.⁊ primũ mouẽs imobile eẽ hȝ ſe:⁊ ſempiternũ motũ a ſempiterno moueri ⁊ vnũ ab vno:videmus aũt ꝑter vniuerſi ſimplicẽ lationẽ q̃ mouere dicimus primã ſubaȝ:⁊ imobilẽ:alias lationes planetaꝝ ſempiternas eẽ. Sempiternũ enim ⁊ iſtabile circulare corpus oſtẽſuȝ eſt aũt ⁊ in phyſicis de his:neceſſe ⁊ haꝝ lationũ vnãquãqȝ ab imobili moueri ſm ſe ⁊ ſempiterna.naȝ aſtrozuȝ nã ſempiterna ſuba quedã ens:⁊ mouẽs ſempiternum: ⁊ prius eo qõ mouet:⁊ prius ſuba ſubam eẽ neceſſe eſt.palam itaqȝ ꝙ tot ſubſtantias eſſe neceſſe eſt nã ſempiternas ⁊ imobiles ſm ſe ⁊ ſine magnitudine ꝓpter predictam cauſam.

¶ Nunc ſoluit qõneȝ per vera fundamẽta.nã vt dixit ſolo predicta eſt cõfuſa.⁊ virtus rõnis eius videt eſſe hec.oẽ qõ mouetur ſempiterno ⁊ vno motu:hȝ vnũ ⁊ ſempiternũ motorem:ſed ꝑter ſimplicẽ ⁊ ꝑmã lationẽ ſunt plura mobilia: quoꝝ quodlibȝ mouet vno ⁊ ſimplici ⁊ ſempiterno motu. ergo erunt plures motores ſempiterni.primo ponit fundamentuȝ quo ↄcludit ꝑmus motor:⁊ dicit.nobis aũt ex ſuppoſitis ⁊ determinatis dõm.nam eſt ſumẽdũ ꝙ ꝑncipiũ qdem ⁊ ꝑmũ entiũ eſt imobile ⁊ ſm ſe ⁊ ſm accidẽs.mouẽs ſ̃o ꝑmo ⁊ ſempiterno ⁊ vno motu.⁊ ſic ꝑſpicuũ eſt eẽ vnuȝ motorẽ ꝑmũ:deinde oſtendit plures eſſe motores ſecũdos ⁊ tot quot ſunt lationes cõuerſiue:⁊ ꝑmo accipit maiorẽ.d. Qm̃ autẽ qõ mouet neceſſe eſt ab aliquo moueri:⁊ eſt neceſſe ꝑmũ mouẽs cuiuſcũqȝ mobilis eẽ imobile ſm ſe.i.nõ moueri motu ſui mobilis:⁊ eſt neceſſe ſempiternũ motum moueri ſempiterno motore:⁊ eſt neceſſe vnum moueri ab vno.hec eſt maior colligendo oĩa inſimul.omne qõ mouet vno ⁊ ſimplici ⁊ ſempiterno motu mouetur ab vno ⁊ ſimplici ⁊ ſempiterno motore:deinde ſcribit minorem.d.videmus autẽ preter vniuerſi ſimplicẽ lationeȝ hoc eſt preter motum diurnũ q eſt vniuerſi totius congregati qua latione ſimplici dicimus mouere primã ⁊ imobilem ſubſtantiam: videmꝰ dico alias lationes planetarum exiſtẽtes ſempiternas.⁊ hec eſt mior.exponit qd vult per ſempiternũ corpꝰ ⁊ dicit.ſempiternũ enim ⁊ inſtabile eſt circulare corpus:⁊ q̃ſi excuſat ſe.d.oſtenſum eſt autẽ ⁊ in phyſicis de his:quibus addit ↄcluſionem ſylli.d.neceſſe eſt ⁊ harũ lationuȝ vnamquãqȝ ab imobili.i.ſuba moueri.i.ſm ſe ⁊ ſempiterna. ſed vtrum talis motor ſit ſuba:nondũ dixit.⁊ ſi dixit:non phauit.probat ergo motores planetarum eſſe ſubas:⁊ ſyllsꝰ eſt:prius ſuba eſt ſuba:ſed motores planetaꝝ ſũt ꝑores planetis qui ſunt ſube.g̃ ſunt ſube. Primo ponit mãm mioris ⁊ dicit.nam aſtroꝝ nã ſempiterna ſuba quedã exiſtens eſt: hec eſt mã minoris:⁊ complet eaȝ dicens ⁊ mouens ſempiternuȝ ⁊ prius eſt eo qõ mouetur.hec eſt tota vis minoris: addit maiorem.d.⁊ qõ eſt prius ſuba neceſſe eſt eſſe ſubaȝ. Ultimo concludit concluſioneȝ ꝑncipaleȝ.d.palaȝ itaqȝ ꝙ tot ſubſtantias eſſe neceſſe eſt natura ſempiternas ⁊ imobiles ſm ſe ⁊ ſine magnitudine propter predictam cauſam.ſ. quia tot ſunt motus ſempiterni ⁊ diuerſi.

¶ Cõmentum correſpondẽs huic textui perſpicuũ eſt. Cõ.43.

Quod qdẽ igit ſint ſube ⁊ haꝝ que prima ⁊ ſcda ſm ordinẽ eũdẽ lationibus aſtroꝝ:palã.pluralitatẽ ſ̃o lationuȝ iaȝ ex maxime ꝓpria phia mathematicarum ſcientiarũ intendere oportet ex aſtrologia.hec eni de ſuba ſenſibili qdeȝ:ſempiterna aũt facit theoriã:alie ſ̃o de nulla ſuba:puta que circa numeros:⁊ geometriã.ꝙ qdẽ igitur plures ſunt coꝝ que feruntur lationes:manifeſtum eſt ⁊ parum attingentibus: pluribꝰ.n.q̃ vna errantiũ aſtroꝝ vnũquodqȝ fertur.

¶ Nunc vult inueſtigare ſcdam queſtionem. ꝓbauit enim plures eſſe ſubas.⁊ ſic terminauit ꝑmã qõnẽ.deinde queſiuit ſi plures:quot.⁊ hoc facit nunc.ꝑmo tñ repetit ſolõnem preteritaȝ addẽs ordinẽ illi pluralitati:⁊ dicit.qõ qdẽ igitur

ſint ſubē.ſ.plures ꝛ harum quedā ſit que pma ꝛ quedā que 2ª ſm ordinem eundē q̄ rńdet lationibus aſtrorum:palā eſt ex dictis.hec eſt repetitio.deinde volēs terminare ſecūdā qōnem.ſ.quot.ꝓ reſumit cuius ſit inueſtigare numerū lationum ꝛ vult id ptinere ad eā ptē mathematice:que dī aſtrologia:qz illa ſolum de ſubā ſenſibili cōſiderat. relique due vt arithmetica ꝛ geometria nihil de ſubā ſenſibili conſiderant:ꝛ hoc premittit.o.pluralitatē ꝯo lationū opꝫ intendere ex maxime ꝓpria pħia de numero mathematicarū ſcientiarū.vꝫ.ex aſtrologia cui⁹ cām ſubdit.o.hec eniꝫ de ſubā ſenſibili qdem:ſempiterna aūt facit theoriam.alie ꝯo vtpote que circa numeros ꝛ geometria:de nulla ſubā:nam magnitudo ꝛ numerus accńtia ſunt:de qbus he loquūtur. deinde. volens terminare ſcđam qōnē repetit qđ eſt per ſe manifeſtum:ꝛ dicit ꝙ qdē igiť plures ſint earū qbus ferunť lationes manifeſtum eſt ꝛ parū attingētibus.Cuius cām tāgit. pluribus enim q̄ vna latione ferť vnumquodqꝫ aſtrorum errantium:ꝛ ſic perſpicuum ſit plures lationes eſſe:ſed qđ remanet perſcrutandum:loco eius dicetur.

Cõ.44 ¶ Qm̄ autē.] Auerroes primo epilogat dclarata ꝛ dicit primo ex dictis eſſe perſpicuū plures eſſe ſubās eternas.dicit 2° patere in eis eſſe ordinē eſſentialē.nam vna eſt pma alia 2ª alia 3ª.ꝛ ſic ordinate ſm ſeriem ꝛ ordinē orbiū.hec ergo duo fuerūt declarata prius.[Qm̄ aūt.] Declarat qualis eſt ſubā prima in tali ordine ꝛ vult ꝙ ſit prima valde ꝛ pciſe. debes ſcire ꝙ deus dī ſubā prima valde.Qm̄ ſm ſubſtantiā oēs alios pcedit vt diceť.ꝛ pciſe qm̄ abſolute reliq̄ preuenit.nā pńt quedā relatiue dici priora ꝛ poſteriora:vt ꝯbi cauſa.a.pōt dici prius.b.in quodā vt in fortitudine ꝛ econuerſo.b.eſt prius.a.vt in iuſticia.neutrū tamen neutro diciť abſolute ꝛ preciſe prius.deus ꝯo quia claudit omnes nobilitates reliquarum vt dicetur:ꝓpterea diciť prior pciſe.hoc eſt ita pōr ꝙ nullo modo poſterior.¶ Amplius/debes ſcire ꝙ orbis quem pmus motor mouet:precedit oēs alios in quinque.pmo in intentione qm̄ oēs alij intēdūt eius motū tāq̄ propter finem.2° in loco/hoc eſt in ſitu.nā ceteris orbibus ille eſt ſuperior ꝛ a nobis maxie diſtās.3° ſm magnitudinē.nā eius orbis eſt ceteris maior corpore atqꝫ ꝯtinētia. Cunctos enim continet a nullo ꝯo contineť. 4° ſm multitudinē.nā octauus orbis quē mouere putat Auerroes:ceteros pualet quātum ad ſtellarū multitudinē:nam in eo.48. imagines pceperūt aſtronomi:in.M.2.22.ſtellas diuiſas. ſunt ꝛ alie plures non notabiles.qlibet aūt ali⁹ orbis vnius ſtelle:vtpote planete tm̄ eſt.5° ſm velocitatē motus.nā hic primus orbis vtpote octauus in.24.horis apud Ariſtotelē vna reuolutione integra fertur.reliqui ꝯo diuerſimode:nā Saturnus annis.30.ſuam reuolutionem. Juppiter ānis.12. ſuam. Mars diebus. Sol dieb⁹.365.atqꝫ horis fere.6.Uenus ꝛ Mercurius fere ſimilr. Luna ꝯo.27.dieb⁹ atqꝫ horis 8.omnia ergo hec faciunt talem ſubam primā ſm ſubſtantiam:ꝛ hoc modo perſpicuū primū eſt.Dixi hec more Ariſtotelis qui nō nouit motū ꝓpriū ſtellarū fixarū in cētū annis gradu vno.[Qm̄ ꝯo.] ¶ Declarat 2m.ſ.ꝙ pmus motor ſit preciſe prior/hoc eſt ſm omnem cōditionē ꝛ in nullo ſit poſterior:ꝛ declaratio ſua eſt qm̄ in his quinque precedit reliquos omnes:ꝛ in nullo horū precediť.ergo eſt preciſe prior:ꝛ nullo mō poſterior.[Sed videmus.] ¶ Dubitat contra hec qm̄ in velocitate non videnť orbes ordinari vt dixit.Quoniā velociores ſunt viliores.naꝫ qui ſunt ꝓpius terre ſunt velociores:ꝛ tamen ſunt viliores.[Et hoc forte.] ¶ Soluit ſub diſtinctione ꝛ vult ꝙ forte hec velocitas ineſt ei vel propter nobilitatem motoris vel propter paruitatem corporis.ꝛ hec ſcđa pars eſt tenenda.[Sol autem.] ¶ 2° dubitare videť ex hoc.nā ſol videť ſūmus in operatione eo qz eſt cā vite.2° ꝓpterea qz reliq ordinanť motus ſm ſolē vt ſit oībus alijs nobilior.q̄ pmus nō eſt vt dixit. debes ſcire ꝙ ſol duas dignitates vꝫ hic.pma eſt vita.nam vt dicebatur apō antiquos dator vite poniť qui alcocoden inſcribiť.hoc eſt dator annorū.2ª eſt regula:qz vt declarat Ptolemeus in primo quatripartiti.caplo.8.penes motū ſolis ceterorum motus regulātur.nam luna reſpectu ſolis q̄tuor habet variationes.naꝫ a prima ſua corniculatiōe vſqꝫ ad ſuam primam dicothomitatē/hoc eſt donec fiat media habet vnam.ab hac in plenilunium vſqꝫ:aliam ab hoc in dicothomitatē ſcđam:aliā poſtremā habet donec occultať atqꝫ cum ſole coit eodem modo ꝛ in reliquis planetis.nam quo mō apparent a radijs exeuntes vſqꝫ in ſuam pmā ſtationem.primā habent variationē.ab hac prima ſtatiōe in veſpertinam aſcenſionē vſqꝫ:aliā.ab hac in ſcđam ſtatiōē vſqꝫ:aliam.ab hac demū vſqꝫ in eorū occultationē:vltimā habent variationē.Ecce quo mō variationes habent reſpectu ſolis.poſſet ꝛ idem oſtēdi quantū ad alias differentias motuum:ſed ſatis hec ſunt pro exemplo.naꝫ aſtrologi multa dicūt hic.[Sꝫ velocitas.] ¶ Reſpōdet ad hoc ꝛ ꝓ repetit ſolōnē datā ad primā qōnē ꝛ res patet.deinde ſoluit ad hāc ꝛ dat duas ſolutiōes pma ponitur hic.2ª ibi[Et forte.] Debes ſcire ꝙ aſtrologi per experiētias inuenere actiones ſeptē planetarum in nobis de quibus Ptolemeus aliter in quatripartito loqtur.vt Thomas noſter hic doctiſſime meminit.ꝛ tu vide aliter in centiloquio verbo.87.Sꝫ veteres ſic planetas ordinarunt dando Soli vitā:Saturno res fixas:Joui crementum:Marti vite defenſionem:Ueneri voluptates:Mercurio ſapientiā ꝛ prudentiā. Lune ꝯo virtutes nāles.¶ Ex his rńdeť ꝙ ſeptē planetarū pńt dupl'r cōparari vel reſpectu primi ſimplr:ꝛ h̄ mō eorū ordinatio hoc eſt eorum poſterioritas eſt preciſa/hoc eſt abſoluta:qz ita poſteriores ꝙ nullo modo priores:vel inter ſe.ꝛ ſic aliquis eorum eſt prior in vno:vtpote ſol reſpectu vite.ꝛ poſterior in alio:vtpote reſpectu permanētie qz Saturnus eſt prior. non ergo inconuenit ſolē etiā vno mō priorē ꝛ alio mō poſteriorē.ꝛ hoc cōſiderando ipſos inter ſe ꝛ nō reſpectu pmi. [Et forte.] ¶ Reſpōdet 2° ꝙ Ariſtoteles vult ꝙ ordo debeat ſumi tm̄ penes vnum vtpote penes locū.naꝫ alia ſunt accidentia.Solus enim locus facit dignitatem in ſubā:ꝛ ſic ordinando planetas ſm locos ſol non pcedit:niſi tres inferiores ꝛ poſtponiť a tribus ſuperioribus.hec tm̄ ſolūo nō acceptať a Ptolemeo.[Qđ autē moderni.] ¶ Nūc remouet opinionem Auicēne.opinabatur eniꝫ Auicēna ꝙ pter motorem pmi mobilis dať aliq̄ alia itelligētia prior que ſit vt finis tm̄ nec ſit alicui orbi ꝓpria:ſed finis ꝓxime intelligentie.¶ Cōtra hoc arguit dupl'r.ꝓ qz quelibet itelligentia eſt cā tribus modis ſui orbis.ſ.vt finis:vt agens:ꝛ vt forma.q̄ non dať ali⁹ finis ſepatus.2°/ꝙ Ariſtoteles dicet ꝙ ſi aliq̄ ſubā eſſet non mouens:illa eſſetocioſa.Qm̄ ois ſubā eſt forma ꝛ forme agere eſt proprium.[Qđ aūt mouit.] ¶ Syllo Auicēne ad hoc fuit talis.oē pducens plura imediate habꝫ aliqđ pus realr diſtinctū ab eo.Sed itelligentia mouēs p⁹ mobile pducit plura.nā pducit intelligētiā ꝓximi orbis vtpote Saturni:ꝛ aiam ꝓpriā orbis ꝛ orbē ꝓpriū:q̄ hꝫ aliqđ prius eo.maior pꝫ.nam ab vno inquantū vnū non prouenit niſi vnū.Si ergo intelligētia pma mouēs pmū mobile cauſat tria:opꝫ vt hoc diuerſa ratione faciat.nā put intelligit ſe:ſm ꝙ hꝫ aliquid de potētia pducit orbē ꝓpriū.vt ꝯo intelligit ſe prout habet aliqđ de actu:producit aiam ſui orbis.vt ꝯo intelligit pmum pncipiū:pducit intelligentiā ꝓximi orbis.ergo opꝫ vt habeat aliqđ prius reſpectu cui⁹ ſit in potētia ꝛ ſit in actu.ꝛ ſic perfecta.hec eſt ratio eius. Dicit tm̄ ꝙ a quolibet exercitato ſoluitur.[Jſte autē.] ¶ Rńdet ꝛ dicit pmo ꝙ iſte ſermo eſt imaginibilis h̄ eſt fictus nihil his in re.Dicit 2° ꝙ illic.ſ.in ſubſtātijs ſepatis nō eſt puer⁹

ꝛ ꝓceſſio

⁊ conſecutiõ nec actio: hoc eſt non eſt cauſatio phyſica per motum ⁊ tranſmutationem: ⁊ ordo cauſationis: ita ꝙ dicamus ꝙ vna actio .i. vnus effectus conſequatur vnū agens. ⁊ deinde illum effectum alius: ⁊ ſic vſq; ad vltimum vt putat Auicēna. tñ enim eſt illic cauſa ⁊ cauſatū vt intelligibilia ſunt cauſe intelligentis. nõ ergo eſt ibi phĩca actio ſed intellectualis. [Et cum ita.] ℂ Ad formā reſpondet ꝙ vnamet cauſa põt eſſe ſimul cā plurium in actione itellectuali: cui° exemplum ponit Simplicius. vnus em̄ met panis eſt mouens plures famelicos. Amplius, vnuſmet lapis cauſat plures intellectiones ſil: ergo primus motor cauſat omnes itelligentias vna ⁊ ſimul: put ille intelligūt deū ſimul. Debes ſcire ꝙ Auerroes putat deum eſſe obm̄ oium intelligentiarum. ⁊ putat intellectionem non differre a re intellecta: ⁊ ꝑ conſequens deus eſt cā oium: pro q̄nto mouet intellectualiter oẽs. de his in deſtructionib° dixim° ſatis. [Illud igr̃.] ℂ Remouet dubiū. nam ſi oẽs cauſantur a p̃mo velut ab obiectio: ergo omnes eẽnt equales. Rñdet ꝙ lʒ cauſant̃ itellectualr oẽs ⁊ ſil: tñ intellectiones ſunt diuerſe. ⁊ propterea illa cuius intellectio fuit maior: eſt ꝑfectior. ⁊ illa cuius intellectio fuit minor: fuit minor. ⁊ ſic menſure entitatuʒ earum ſunt ſm mēſuras intellectionum. de his in p̃mo de celo cõmento. 90. ꝗquire. [Et ſic eſt intelligendum.] ℂ Remouet qõdam aliud dubium huic ſimile. vbi debes ſcire ꝙ Auerroes ⁊ Ariſtoteles crediderunt ad motū completum vnius ſtelle. verbi grã. ſolis, eſſe neccias plures ſpheras ex quib° fit vnus orbis totus: ⁊ eſtimant ꝙ quelibet ſphera habeat proprium motorẽ tanq̃ ꝓpriā aiaʒ. ⁊ ſic quot ſunt ſphere tot ſunt aie. Videt̃ ergo hoc falſum. nam tūc tales ſphere non facerent vnum orbem totalē. Rñdet Auerroes ⁊ credit ꝙ motus vnius ſtelle ſint plures ⁊ motores plures. Sunt tñ oẽs vnū ꝓpter vnum finē. Nam ſtellā mouet vnus prim° ⁊ oẽs alij aliarum ſpheraꝝ mouẽt grã illius p̃mi. oẽs ergo erant vnū vnitate finis primi. opʒ g̃ eſtimare motores particulares ſpheraꝝ illi ſubſeruientium ꝑfici ab illo cõmuni motore: qui mouendo ſtellā p̃mo mouet totū congregatuʒ ſcdõ. ℂ Sed hic eſt quedā ardua qõ. vʒ vtrū motores illi particulares ad illum vnū ſubſeruiētes beatificent̃ tñ in illo p̃mo eoꝝ: vel vltra illum intelligunt ẽt deum. hec qõ ē valde obſcura: ⁊ videt̃ ex vno ꝙ non intelligūt niſi illum primū: q: ille eſt finis eoꝝ quõ deus eſt finis oium reliquorum. ergo ibi ſtat̃. Ex alio videt̃ ꝙ in tali non queſcant. nam intellectus noſter inferioꝝ nõ quieſcit intelligendo aliqd infra deum. Et certe qõ eſt ꝓblema neutrum: ⁊ mihi ſatis eſt qõnem mouiſſe. [Et ſic eſt.] ℂ Concludit duo corollaria. p̃mū eſt ꝙ eodē modo oẽs motores orbium totalium intendunt motum orbis ſtellati. ita ꝙ mouẽt vt illi vicinent̃: ⁊ ꝑficiunt̃ a motore totius atq; in illo beant̃: quemadmodum dixit in vno orbe reſpectu motoꝝ particularium ſpheraꝝ. [Et ideo omnes.] ℂ Scdm̄ corollarium: ⁊ ideo oẽs intendunt hunc motum diuinum qui eſt p̃mi motoris actio ⁊ p̃ncipium aliarum actionum. hoc declarat. d. apparet enim ꝙ alij motus ꝓprij ⁊ particulares: vt Saturni ⁊ Iouis ⁊ aliorum ſunt ꝓpter iſtum motū hoc eſt ꝯſiſtẽs eū ⁊ adiuuantes in ordine cū intendit ⁊ quoꝝ eſt principiū. Debes ſcire ꝙ motus ſtellarū fixarū ſuis propter generationē: modo etiaʒ alij ſunt ꝓpter generationē: ſed alr̃ atq; alr̃. naʒ motus ſtellaꝝ fixaꝝ eſt ꝓpter perpetuā generationē; ⁊ alioꝝ mot° eſt propter variā generationē. g̃ oẽs intendunt idē lʒ mõ diuerſo. ⁊ tu intellige more Ariſtotelis: qui credit motū ſtellaruʒ fixaꝝ eſſe diurnū tñ. [Sed queret aliqs.] ℂ Mouet qõnē Auerroes ſupra his. ⁊ vtitur duobus enthymematibus. p̃muʒ eſt ſi oẽs orbes atq; oẽs orbium motores intendant eandem actionē ⁊ eundē ordinē cõmunē oibus. neceſſe eſt vt habeant eandē formā intellectā cõmunē extrinſecam a formis: quas intendit vnuſquiſq; per ſe. ſ. extrinſecā a proprijs formis. conſequentiā non ꝓbat: ſed põt probari. nā ſi intendūt idē: g̃ vna intentione intēdūt idē. ſed illa intentio non põt eſſe niſi ſuba: q: in ſepatis itellectio eſt ſubſtātia. g̃ opʒ vt talis intellectio ſit ſuba. ⁊ nõ magis vnius q̃ alteri°: ergo cõis oium ⁊ per conſequens extrinſeca. ℂ Scdʒ enthymema eſt: ſi oẽs habēt vnā formā cõmunē extrinſecā: ergo dabit̃ quedā forma veluti finis additus oibus gratia cuius oẽs mouent: ⁊ per conſequens redibit poſitio Auicēne. ſ. ꝙ preter p̃mū motorē datur vna ſubſtantia ꝑior veluti finis cõis ⁊ non agens ⁊ ſimplex ⁊c̃. hec eſt qõ valde difficilis. [Dicamus ergo.] ℂ Rñdet nunc qõni breuiter: ⁊ vĩ negare primā ꝯſequentiā: ⁊ vult ꝙ nulla forma ſit quaſi finis ⁊ cõis ⁊ vniuerſalis: niſi illa ex eis que habet actionē cõem: ⁊ hec eſt diſpoſitio forme mouentis p̃mū celū motu diurno: ⁊ ſic breuiter negatur pria ꝯſequentia: q: nõ opʒ vltra p̃mū motorē agentē dari primū finē. [Diſpoſitio enĩ.] ℂ Probat hãc ſolutionē. p̃ q: ita eſt in toto vniuerſo: quēadmodū in ciuitate bene legibus recta. hec ſimilitudo perſpicua eſt: q2 in ciuitate datur monarcha ⁊ dantur preſidentes ⁊ ordinantur per acceſſum ⁊ receſſuʒ ab illo monarcha. ſic ⁊ in vniuerſo: ſed in ciuitate monarcha habet aliquā actionē ꝓpriā alr̃ eſſet ocioſus: que eſt oibus alijs actionibus nobilior: quā oẽs intendunt ciues: vtpote iuſticiā: ergo ⁊ in vniuerſo primū dʒ habere aliquā propriā actionē quā oẽs intēdere opʒ. [Et ſic accidit in artificijs.] ℂ Secundo probat idē nā iſta eſt in vniuerſo ſicut in arte vna totali continēte plures particulares vt eſt militaris que continet plures primo ethicoꝝ. ſed pria ars habet aliquā operationē: vtpote victoriā: ergo ⁊ primus motor dʒ habere vnā actionē. [Differentia aũt.] ℂ Sed q: hec differunt: ponit eoꝝ dñiaʒ ⁊ inqt: ꝙ inter iſta ⁊ artificialia eſt hec differentia: q: forme artis mouentes artifices ſunt in mã. Sed forma mouēs oẽs intellectus ſeparatos non eſt in mã: vt diximus. [Nos autem.] ℂ Contra arguit̃: nā cõiter in ore hoiuʒ eſt ꝙ a p̃mo motore ſcdõs motor ꝯſeqtur: ⁊ ꝙ p̃mus motor p̃cedit alios ⁊ ſilia verba: mõ procedere ſequi ⁊ ꝑuenire ſunt cõditiones agentis in tpe ⁊ nõ ab eterno: ergo hec dicta falſa ſũt. ℂ Reſpõdet ꝙ hec dicuntur metaphorice ⁊ non proprie q: hec ſunt conditiones agẽtis phyſici ⁊ nobis manifeſti. ⁊ q: per tale agens nobis manifeſtum ſcimus agens illud: ideo de eo vtimur verbis his. vnde ꝓprie illic non eſt potẽtia neq; agẽs: q: hec p̃cedūt tpe acta proprie loquẽdo. Tñ enim eſt illic intellectū ⁊ intellectus: ꝑfectum ⁊ perficiens ꝓprie loquendo. nā poſteriores intelligentie inquantū intelligunt primā vt ſic ꝑficiantur ab ea ⁊ cauſent̃ ab illa. [Quẽadmodum.] ℂ Tribus modis declarat hoc. p̃ ab exēplo artiū. nā artes particulares perficiunt̃ ab arte vli: ⁊ tñ non fiunt ab illa. g̃ ſtat aliqd perfici abſq; factione: ⁊ ſic eſt in illis. 2° ſcientia dei videt̃ eſſe veluti pria ſcientia: ⁊ ſcie aliaꝝ intelligẽtiarū vident̃ eẽ pticulares ꝯtente ſub illa dei. ergo deus perficit oẽs alios abſq; factiõe ꝓprie dicta. ⁊ hec ſilitudo eſt Nicolai peripathetici. 3° quãdo hõ ſcit deū: tunc eſt in vltima ꝑfectione. ergo ſcia dei ꝯtinet oẽs alias. ⁊ per ꝯñs oẽs alie ꝑficiuntur a pria ⁊ non fiunt vera factione ab illa. [Hoc aũt.] ℂ Cõtra: quia Plato in Timeo dicit ꝙ creator creauit angelos mũdi. deinde precepit eis creare cetera mortalia ⁊ remanſit ipſe in quiete ſine labore: ergo illa verba intelliguntur proprie. ℂ Reſpondet ꝙ ſunt dicta metaphorice ⁊ non ad literā. cuius ſignū eſt. nam iudei eſtimantes verba illa: obſeruant ſabbatum credentes deuʒ quieuiſſe in illa die ab omni opere qõ patrarat. [Et hoc qd.] ℂ Vltimo redit ad declarationem quam dixit in particulari orbe reſpectu ſpheraꝝ: ⁊ declarat illud per ſuū ſimile ⁊ ſmo perſpicuus. Iam vtiq; ꝯtra Ioānem hic perſpicuuʒ eſt primum p̃ncipium

piũ eē cauſam primi mobilis tribus modis.ſ.vt forma ⁊
vt finis ⁊ vt agens.vt in cōmento.4 ſ.diximus.nec in hoc ē
excitandum.eſt enim veluti principium primũ in phia Auer
rois.❡ Sed circa hec dubitatur.nam Auerroes in libro de
ſtructio deſtructionũ.in ſolōne dubiū.18.arguit ſic.dator for
mas ipſis rebus eſt agens:pmus motor eſt dator forme en
tibus ſeparatis:ergo eſt illoꝝ agens.minor pſyllogizaẗ ibi
dem ſic:dans finē illis dat formā:ſed pmus motor dat illis
finem:ergo dat formā.Ex his verbis ⁊ hac rōne pſpicuũ
eſt primũ motorē eſſe agēs ſubſtantiaꝝ ſeparataꝝ.❡ Sꝫ
ꝯtrarium teſtaẗ hic.dicēdũ ꝙ agens ꝯſideraẗ ſm duas rō
nes.pma rō dī tranſmutare:ſeu extrahere formā de poten
tia in actum mediāte alteratione.⁊ hec eſt pma ratio eius.⁊
ab hac vendicauit ſibi nomen agētis. 2ª ratio eſt ꝑut ipſuꝫ
eſt ⁊ alia nō ſunt abſqꝫ ipſo: vel pro quanto ipſum eſt in ſe
pfectum ⁊ alia pficiuntẗ ab eo.⁊ hec vocaẗ depēdentia que
dam vel habitudo que nō intelligiẗ niſi cum difficultate: vt
Auerroes dicit in pmo celi.cōmento.20.⁊ tunc ſoluo cōtra
dictionem ⁊ dico ꝙ Auerroes neget deum eē agentem mo
toꝝ ſm pmam rōnem:ſed ſm alteraꝫ rōnem ⁊ ſecundariā
concedit eſſe agentem.⁊ hoc modo debetur ꝯtradictio.[Et
ſciendum.] ❡ Digrediẗ circa motum ſtellaꝝ.⁊ pmo diſtin
guit in duo. 2º ſubdiuidit in tria.dicit ꝙ mot⁹ quos ponunt
aſtronomi ſunt tribus modis.vnus comprehendiẗ a vulgo
vt motus cōis quo mouentẗ ab oriente in occidens.hūc oēs
comprehendūt.Alius eſt q tm̄ a ſapiētibus cōprehendiẗ.ſ.
induſtriis ⁊ ꝯſiderationibus hoc eſt obſeruationib⁹: ⁊ hunc 2ᵐ
diuidit in tres.nam vnus eſt cōprehenſus longiſſimis tēpo
ribus:vt forte motus augium ⁊ ſtellarum fixarū quos no
runt noui.Talis enim motus nō niſi induſtriis ⁊ longis obſer
uationibus ꝯpenſus eſt.alius modus pauis ꝯſiderationibus
vt motus ꝓprius ab occidēte in oriens.hunc enim in anno
qs videre pōt in ſole ⁊ in luna in menſe.Tertius autē nec
paruo nec multo tpe comprehendiẗ:ſed rōne tm̄ ⁊ hoc de
clarat.nam plures motus ipſoꝝ viſu apparēt ſimplices: ſꝫ
ratione opꝫ eſtimare eos eſſe compoſitos.Exēplum huius
eſt:nam quedā ſtelle erratice vt qnque planete:videntẗ qn
qꝫ veloces: quandoqꝫ tarde:qñqꝫ directe:qñqꝫ retrogradi.
Modo videẗ hoc eſſe ꝯtrarium rōni.nam declaratū eſt in
nāli phia motum celi eē ſimpliciſſimū ⁊ vniformem ⁊ pro
pterea fuit necium vt ponaẗ aſtrologia: qua hec ſaluentur
ſine aliquo impoſſibili in nālibus.Ecce qm̄o hec nō pñt ſi
ne ratiōe ſubtili perpendi.[Ex hoc.] ❡ Oſtendit q̊t modis
hoc poſſꝫ contingere:⁊ vult ꝙ tm̄ duobus modis.vno mō
ita ꝙ motus planete ſit miſtus ex pluribus:ſicut mot⁹ mi
ſti in generabilibus:aut ita ꝙ dentur aliqui orbes vt eccen
trici ⁊ epicicli quib⁹ hec ſaluentẗ.pmus modus eſt omnino
impoſſibilis.Sed ſcōs eſt oīuꝫ mathematicoꝝ.[Propter
hoc igiẗ.] ❡ Ex his ꝯcludit duo corollaria. primum eſt ꝙ
aſtronomi differunt:qm̄ qdam ꝯdicunt nālibus:qdam cuꝫ
nālibus principiis volunt cōcluſiones aſtronomicas dare.
[Et multotiens.] ❡ Scōm eſt ꝙ aſtronomia non eſt ſcien
tia ſemper vna.nam vno tpe inueniūt motum ſtelle:⁊ dant
illi ſtelle illum motū tm̄.deinde in millibus annoꝝ perqui
runt per induſtriam ſtellam illam:⁊ eā variatam inueniūt a zo
diaco:⁊ hoc pacto addunt alium motum.verbi grā.vt facit
Ptolemeus qui lune ⁊ ſeptē planetaꝝ ponit motum quem
nullus antiquoꝝ nouit vt motus augium ⁊ ſtellaꝝ fixarū
⁊ lune motum reſpectiuū qui eſt mot⁹ diameter epicicli: vt
dicemus:⁊ motū poloꝝ epicicloꝝ quē nullus dat.[Iſtoꝝ
autē.] ❡ Contra hec arguit.pmo:qꝛ huic motui reſpectiuo
⁊ motui polorum non dedit ad hanc aſtronomiam ita vt
poſſint ſtare cum phica nāli. 2º,qꝛ dat eccentricis ⁊ epici
clis centra extra centrum mundi qḋ nō ſtat cum nāli phi
loſophia.Sed de his dicemus cōmento ſequenti.

Sed quot ſunt hec: Nunc quidem nos
que dicunt mathematicoꝝ: quidam
attētionis gratia dicim⁹ vt mēte aliq̄
pluralitas determinatas ſuſcipiantẗ.
Reliquum vero hec quidem querentes:opꝫ eē
ipſos.illa vero perſuadentes a querentibus: ſi Cō. 4
quid videaẗ preter modo dicta ab hec tractan
tibus: amare quidem vtroſqꝫ perſuaderi vero
exactioribus. Eudoxus quidem igitur ſoleꝫ ⁊
lunam vtriuſqꝫ lationem in tribus poſuit eſſe
ſpheris. Quarum primam applanoꝝ aſtroꝝ
eſſe. Secundam autem ſm eū qui animalium
per medium. Tertiam autem ſm obliquatuꝫ
in latitudinē aīalium. In maiori autem latitu
dine obliq̄ri ſm quā luna ferẗ: q̄ꝫ ſm quā ſol.

❡ Determinatum eſt plures eſſe ſubſtātias ſeparatas:vtpo
te tot quot motus:ſed quot:vtpote.10.vel.20.nōdum dictū
eſt.hoc ergo nunc exquirit.pmittit aūt quandam excuſa
tionem ⁊ propriam ⁊ mathematicoꝝ.⁊ vult ꝙ ipſe pmittet
opinionem mathematicoꝝ tm̄ vt excitemur:ita vt alique
li ꝯiectura pluralitas ſubſtantiaꝝ ſepatoꝝ capiaẗ. ❡ Se
cundo dicit ꝙ tractantes hec debēt hec qdem inquirere per
ſe:hec vero pſuaderi a querentibus.Qḋ ſi aliquid addēt ali
quis vltra perſuaſionem receptam: nos debemus amare
vtroſqꝫ.ſ.pmos perſuadētes ⁊ nouos addētes:qꝛ ambo no
bis fuerunt principium inueſtigāde veritatis.hec ergo eſt ex
cuſatio ⁊ ꝓlogus ad dicenda inquit.ſed quot ſunt hec: nunc
qdem nos que dicūt mathematicoꝝ qdam attentionis grā
dicimus hoc eſt non vt vera ſint:ſed excitandi cauſa:erunt
enim nobis excitamenta ad altiora ⁊ hoc ſubdit erunt.ſ.at
tentionis gratia: vt mente aliqua pluralitas determinata a
nobis ſuſcipiaẗ.hec eſt vtilitas dicendoꝝ.deinde excuſatio
nem inducit.d.reliquum vero hec qdem querentes opꝫ eſſe
ipſos hoc eſt de reliquo opꝫ ipſos querere per ſeipſos. Illa
vero opꝫ eſſe perſuaſos a querētibus:ſiqḋ videaẗ preter mō
dicta ab hec tractantibus amare qdē vtroſqꝫ.ſ.primos opꝫ
⁊ nouos acutiores. perſuaderi tm̄ opꝫ certioribus hoc eſt a
poſterioribus acutioribus. hec eſt excuſatio ⁊ preceptum.
[Eudoxus.] Debes ſcire ꝙ Eudoxus percepit tres motus
tm̄ in ſole ⁊ luna.vnus eſt cōmunis.vꝫ diurnus.alius con
trarius huic ſm ſucceſſionem ſignoꝝ qui longitudinalis di
citur.Tertius latitudinis: vtpote a polo ad polum:⁊ hunc
tertiuꝫ dedit ſoli ⁊ lune.ſꝫ lune magis patens vt dicemus in
cōmento.huic triplici motui dedit tres ſpheras.aliam qui
dem qua motus cōmunis fit. alia qua motus longitudina
lis.alia qua motus latitudinalis.e quibus tribus congrega
tur totus orbis.alius lune alius ſoli dicit. Eudoxus quideꝫ
igiẗ ſolem ⁊ lunam vtriuſqꝫ lationem in tribus poſuit eſſe
ſpheris:quarum primā qdē applanoꝝ hoc eſt fixoꝝ aſtro
rum eſſe.Scdam aūt ſm eū qui aīalium per mediuꝫ vtpo
te longitudinalē ſm ſucceſſionē ſignoꝝ.Tertiam autē ſm
obliquatum in latitudine aīalium: vt de polo ad polum. In
maiori tm̄ latitudine dicit obliquari ſm quam luna fertur:
q̄ꝫ ſm q̄ꝫ ſol.⁊ ſic cuilibet horum tres dedit ſpheras.Debes
ſcire ꝙ eudoxus dicit tria contraria aſtronomis noſtri tpis.
pmo dicit octauam ſpheram nullo alio motu moueri pter
diurnum:cuius ꝯtrariū Ptolemeus pbauit ⁊ Thebith exper
tus eſt:reperierunt enim ipſam moueri econuerſo ab occi
dente in oriētem.Thebith addit motū timbationis circa po
los de quo in almageſto ſatis. 2º dicit eſſe necīam ſpheraꝫ
propriam pro motu diurno ſolis ⁊ pro motu diurno lune:

cælus ēt 3ⁱᵃ tenent oēs.nā pᵐ mobile motu cōi rapit oēs orbes ⁊ oēs ſpheras in viginti quattuor horis ſemel:nec neceſſaria eſt ſphera ꝓpria pro hoc motu. Tertio dicit ꝙ ſol exit ab ecliptica ⁊ mouetur latitudinaliter vt luna: ſ; luna magis.ēt huius oppoſitū eſt ꝓbatū in aſtronomia. Sol.n. nūꝗ̄ exit ab ecliptica:ſ; oēs alij planete: ſic in his ergo tribus Eudoxus dicit ꝯtraria famoſis noſtri temporis.

Cō. 45. ¶ Quare phs.] Auerroes p̄ premittit excuſationē Ariſtotelis. 2° loco proſequit̄.dicit p̄ ꝙ propter diuerſitatē in ſcientia motuū. In quibus fundat pluralitatē motoꝝ. Cogitur enarrare famoſiorem poſitionē ſuo tpe. probat 2° ꝙ talia non pñt eſſe niſi famoſa.nā hec accipiunt̄ a ſenſibus.⁊ talia non pñt ſentiri niſi in tpe:ad qḋ non ꝑtingit vita humana: ⁊ per ꝯſequens opꝫ ſtare ꝯſiderationibus ⁊ obſeruationib⁹ famoſis alioꝝ. Dicit 3° ꝙ in talibus non pōt ꝗs vti neceſſarijs ꝓꝑ eoꝝ difficultatē:ſed mſi famoſis. Modo famoſa ſūt duplr vel ꝯceſſa ab oībus:⁊ tunc hñt potentiā demonſtrationis: vel talia in ꝗbus diſcordant ſapientes; ⁊ tunc nihil ſunt certi. Ariſtoteles ꝗ̇ vtit̄ talibus:q2 melius eſt vti talib⁹ ꝙ̄ nihil. hec eſt excuſatio.deinde narrat textū ⁊ poſitionem Eudoxi ⁊ ſermo pꝫ.[Mathematici aūt.] ¶ Ponit ꝯuenientiam inter aſtronomos nouos ⁊ antiquos ⁊ dñiam. Cōuenientia eſt q2 moderni dant motū in longitudine ſub orbe decliui ⁊ in latitudine reſpectu poli aliꝗbus planetis.hec eſt cōuenientia. Dña eſt p̄mo q2 pro predicto motu in latitudine non eſt neceſſaria ſphera ꝓpria:q2 vna ſufficit. ꝓpterea q2 mouet̄ ſupra diuerſis polis.modo qḋ nā poteſt vno inſtrumento facere ſupſedet ab alio. 2ª dñia eſt:q2 ſol nō hꝫ duos motus,ſ.longitudinalē ⁊ latitudinalē:q2 ſol nunꝗ̄ exit ab ecliptica.[Et ſic.] Uult rememorare poſitionē mathematicoꝝ ſui tpis.⁊ p̄ narrat breuiter poſitionē eoꝝ. 2° refellit eam:volunt ergo p̄ ꝙ ſol habeat 3ᵐ motū vel tertiā variationē motus:vtpote velocitatē ⁊ tarditatē.modo vel ſol habet ab vno ⁊ eodē orbe:nunc velocitari ⁊ nunc tardari:vel habet a diuerſis.⁊ cū non ab eodē:ergo eſt neceſſariū ponere eccentricos quibus ſaluet̄ velocitas ⁊ tarditas:vt dictū eſt in almageſto.[Eccentricus.] ¶ Contra arguit ⁊ dicit ꝙ epiciclus eſt impoſſibilis:eccentricus eſt extra naturā.duo ergo probat.p̄ epiciclum eſſe rem īpoſſibilē.ſecundo eccentricum eſſe preter naturā.pᵐ dupliciter probat. p̄:q2 omne corpus qḋ mouetur circulariter motu ſimplici ⁊ eterno mouetur circa centrū mundi:ſed epiciclus non mouetur circa centrū mundi:ergo non eſt.maior eſt Ariſtotelis in p̄ de celo.⁊ minor eſt mathematicoꝝ. 2° ſi eſſet epiciclus:tunc haberet centrū propriū:⁊ cū naturaliter terra mouetur ad cētrū qḋcunqꝫ:tunc terra moueret̄ ad illud centrū:⁊ ſic daretur terra extra terrā. Hec probatio eſt efficax per illa met media quibus deſtruit mundoꝝ pluralitatē.[Et ſimiliter forte.] ¶ Oſtendit ſecūdo ꝙ eccentricus ſit preter naturalis.p̄ q2 ſi daret̄:darent̄ plura centra.nā eccentricus habet centrū extra centrū mundi.vltra ſi plura centra:ergo plura corpora grauia extra locum terre.hec pꝫ vt ſupra:ergo non vnū mediū:ſed haberet latitudinē ⁊ diuiſionē pro quanto non eſſet ſimplex ⁊ vnum. Secundo probat idē.nā ſi dant̄ eccentrici:tunc vna pars eoꝝ eſſet groſſior ⁊ alia ſubtilior: ⁊ quando pars groſſa cū groſſa mouetur:tunc inter ſubtilē ⁊ ſubtilem vel daretur vacuū ⁊ hoc non:vel daretur quoddā corpus īplens:vt ſpongia ad nullū aliud finē niſi vt impleat vacuū:vt in corporibus animaliū fit. Datur enī in corpore animalis caro vt impleat loca vacua tñ.[Sed nihil.] Nunc reſpondet ad argumentū de velocitate ⁊ tarditate:⁊ vult ꝙ nihil cogat ponere corpora talia.nā huiuſmodi variatōes ſaluari poſſunt per motū linee lenlab:vt Auerroes declarauit 2° celi.cōmento.35.⁊ tu vide dicta mea ibidē ⁊ ītelliges hoc.[Et ſcit Ptolemeus.] Q2 aūt huiuſmodi corpora non ſūt neceſſaria:probat ipſe auctoritate Ptolemei. nā vult ꝙ huiuſmodi diuerſitates ſaluari poſſunt propter motū generationis:hoc eſt generando ⁊ multiplicādo multos motus multaꝝ ſpheraꝝ:⁊ poſſunt ſaluari per eccentricos ⁊ epiciclos:aūt tñ ꝙ 2ª via eſt leuior:ſimplicior:⁊ nobilior.leuior quidē qm̄ non opꝫ ponere numeꝝ tot corporū. nā ſic eſſet confuſio.ſimplicior:q2 qm̄ natura potens paucioribus facere aliquid:fruſtra vtitur pluribus.nobilior Ꝺo:q2 qm̄ ſaluat propoſitum paucioribus.Ecce quō cōcedit vtrāqꝫ pōnē:ſꝫ laudet ſcḋam viam.Ex hoc vult habere Auerroes ꝙ hec oīa poſſunt ſaluari preter talia extranea.[Ptoleme⁹ aūt.] ¶ Nunc declarat errorē Ptolemei,⁊ vult ꝙ Ptolemeus ignoret fundamentū antiquoꝝ quo ponebant motū multiplicationis.ſ.multiplicabant ꝗ̄ndo plures motus. nā mouebātur ex eo q2 tales motus eccentrici ⁊ epicicli ſūt īpoſſibiles ⁊ contra naturā.[Neceſſe eſt igitur.] ¶ Concludit corollariū ꝙ propter hec īpoſſibilia eſt neceſſe declarare aſtrologiā antiquā ꝗ̄ apud ipſoſ fundatur ſupra eodem orbe ⁊ polis diuerſis.dico diuerſis:q2 duobus vel pluribus vt conuenit apparentibus.⁊ hec vocat̄ linea lenlab. Cuius cauſaꝫ ſubdit.nā poſſibile eſt ſtellis accidere motū velocē ⁊ tardū ⁊ progreſſum ⁊ retrogradationē ⁊ alios motus quibus Ptolemeus non potuit ponere aſtrologiā:vt eſt ꝓpinquitas ⁊ remotio que accidit in luna reſpectu ſolis que vocatur motus reſpectiuus. Debes ſcire ꝙ oēs differentie motuū ſaluari pñt per hanc imaginationē vt Thebith ſaluat motū trepidationis circa varios polos. Siquis eñi varios polos imaginetur ⁊ varias ſpheras:poteſt ſaluare has oēs dñias.⁊ hec vocat Auerroes lineā lenlab.ſed id qḋ apparet de eclipſibus lune Auerroes non pōt ſaluari.vt 2° celi diſputauimus. naꝫ luna qñqꝫ eclipſat̄:⁊ eius eclipſis durat horis pluribus:quandoqꝫ paucis.⁊ hoc non eſt niſi ꝓpterea q2 luna qñqꝫ plus de vmbra:qñqꝫ minus ſuſcipit: ⁊ hoc non eſt niſi propter eleuationē ⁊ depreſſionē eius:⁊ ad hoc non poteſt dari aſtronomia niſi epiciclus:ſed de hoc ſatis in libro de celo.[In iuuentute autē mea.] Narrat ſuā deſperationē ⁊ vilitatē eoꝝ que dixit.deſperauo ꝗdem eſt:q2 nūc in ſenectute amplius nō ſperat inuenire aſtronomiam conuenientē p̄ncipijs nālibus. Utilitas Ꝺo eſt:q2 ex nūc dictis aliquis forte efficit̄ ſtudioſus ⁊ ingret veritatē ꝓpter duo. p̄ q2 hec moderna contradicit p̄ncipijs nālibus. 2° q2 dedimus p̄ncipiū aliqḋ ſubeundi apparentias ⁊ per lineam lenlab.[Lune autē.] ¶ Ultimo redit ad narrandū numerū motuū attributoꝝ lune.⁊ vult ꝙ antiqui tēpore Ariſtotelis dederunt vnum motum lune vtpote ſcḋm motū draconis. ⁊ reſpectu huius dederunt orbem toti concentricum:qui dicitur deferens caput draconis. Ptolemeus dedit quartum motum reſpectu ſolis ⁊ 2ᵐ hoc eſt quintum reſpectu centri qḋ mouet̄ centrū equātꝭ:⁊ propterea talem vocat motū reſpectiuū. ergo lune Ptolemeus vt Auerroes narrat dat quinque motus.ſ.cōmunē: ꝓpriū longitudinis; draconis ſeu latitudinis:motū ſui corporis reſpectu ſolis: ⁊ motum ſui centri reſpectu eiuſdē ſolis.ergo quinque. Sed quomō ſit illud in aſtrologia relinquat̄. ¶ Debes ſcire ꝙ Joannes Jādonus fingit negare hec corpora Auerroem vno modo ⁊ concedere alio modo:⁊ conatur exponere illos modos. Sed iſte homo certe non hꝫ mētem Auerrois:nam Auerroes vbiqꝫ nitit̄ deſtruere hec oīno ⁊ conatur ſaluare apparentias per orbes concentricos mundi: ⁊ per diuerſitatem motuū ſupra diuerſis polis vt erat tempore Ariſtotelis famoſum.⁊ oīa ſaluat vt dicit per lineam lenlab:excepto illo quod apparet de eclipſibus.⁊ propterea Joannes querens ſaluare Auerroem deſtruit ipſum.ꝗdam enituntur ſoluere rationes Auerrois.dicunt enim nō eſſe neceſſe vt ſpherica corpora celeſtia mouēt̄ur oīa circa vnum centrū:ſed ſatis

eſt vt moueatur circa centrum proprium. ¶ Ad ſcdm principale fingunt argumentum Auerrois nihil eſſe. nam ſpiſſuʒ vnius ſemper mouetur cum ſubtili alterius: ⁊ ſic non opʒ dari vacuum nec corpus ocioſum ad replendum vacuum. ¶ Debes ſcire ꝙ omnes rationes Auerrois poſſunt reduci ad duas potiſſimas: ⁊ maxime has quas tetigit. Et prima fundatur in duabus ꝓpoſitionibus. ꝙ ideʒ ſit locus totius ⁊ partis quando totum ⁊ pars ſunt eiuſdem nature: hoc videmus in omnibus elementis. nam in quolibet elemento quelibet particula fertur ad idem ⁊ in eodem numero quieſcit. Nec in hac ꝓpoſitione eſt ambiguitas. ¶ Secunda ꝓpoſitio eſt ꝙ totum celum eſt in loco per centrum terre. hāc declarauit ipſe 4° auſcultationis phiſice cōmento. 45. ⁊ ꝑſpicua eſt per ſe. nam circa centrum mouetur totū ſm formā ⁊ circa ipſum quieſcit ſm ſubiectū. ⁊ hec ſunt de rōne loci. Ex his conſtat virtus primi ſyllogiſmi. pars ⁊ totū eiuſdem nature vnum habent locum numero: vt prima mōſtrat ꝓpoſitio. ſed celuʒ ⁊ quelibet pars celi ſunt pars ⁊ totum eiuſdem nature ſimpliciter: vt declarauit Ariſt. 2° celi. ergo totum celū ⁊ quelibet pars eundem habent locuʒ: ſed locus totius celi per ſecundam ꝓpōnem eſt centrum terre. ergo eidem eſt locus omniū ſpherarum: ⁊ hoc eſt totū poſſe Auerrois; nec valet fingere eūdem eſſe locum totius ⁊ partis loquendo de loco cōmuni. nam hoc haberet locū ⁊ forte in toto ⁊ tempore diuerſarum naturarum. Nam qñ pars eſt eiuſdē nature cuʒ toto: opʒ vt ſint vnius ꝑfectionis ⁊ per conſequēs vnius loci: lʒ primo totius ⁊ ſcdo partis. ¶ Pro intellectu ſecūde rationis debes ſcire ꝙ cuicūqʒ non repugnat maius ei non repugnat minus: ex hoc ſequitur ꝙ celo in eo ꝙ celum nō repugnat moueri omni modo: vt ex occidente in oriens ⁊ econuerſo: ⁊ de ſeptētrione in meridiem ⁊ ecōuerſo. lʒ enim hoc ſit impoſſibile apud nām: eſt poſſibile logicum. nā eo poſito in eſſe nullū ſequitur īpoſſibile apud mētem. hoc accepto arguo. Si eccentrici eē pñt vt dicit Ptolemeus: poſſibile eſt ſpiſſum vnius moueri cum ſpiſſo alterius: ⁊ ſubtile ſimul cū ſubtili. Si hoc eſt poſſibile: poſſibile eſt dari vacuū: vel dabuntur corpora ocioſa. Ultima ꝯñtia etiam perſpicua ē: ſed vltimū conſequēs eſt impoſſibile: ergo primū antecedēs ⁊ hec eſt potiſſima rō. nec valent ambages recentiorū. Tu vero in his conſidera benequia .z. de. diſputamus.

Errantium vero aſtrorum in quatuor cuiuſqʒ ſpheris. harum autem ⁊ primam quidem ⁊ ſecundam eandem eſſe illis. nam ⁊ eam que applanorū omnes ferētem eſſe ⁊ eam que ſub ea ordinatam ⁊ ſm eum qui per medium animalium lationē habentem cōmunem omniuʒ eſſe. tertie vero ſphere omnium polos per media animalium eſſe. quarte autem lationeʒ ⁊ ea eorū que obliquantur ad medium eius. Tertie autem ſphere polos: aliorum quidem proprios: veneris vero ⁊ mercurij proprios.

¶ Locutus eſt ō ſpheris ſolis ⁊ lune: ⁊ voluit vnicuiqʒ tres dari: ⁊ per conſequens ſex ſunt he. Nunc de reliquis quinque loquitur: ⁊ videtur vnicuiqʒ quinque eſſe neceſſarias quatuor ſpheras. ¶ Circa qd debes ſcire ꝙ quilibet planetarū quinque hʒ motus quorū duo quidem longitudinales ⁊ duo latitudinales. primus longitudinalis eſt ab occidente ad occidens. Secundus huic oppoſitus eſt ab occidēte in oriens. Tertius eſt latitudinalis a meridie in ſeptentrioneʒ. Quartus econuerſo a ſeptentrione in meridiem. ¶ Debes etiaʒ ſcire ſecundo: ꝙ omnis motus circularis eſt circa aliquos polos ⁊ ſupra aliquam axem. ⁊ propterea poli primi longitudinalis ſunt poli firmamenti ⁊ axis etiam eius. poli ſecūdi longitudinalis ſunt poli zodiaci. ⁊ axis ſimiliter. poli latitudinalis primi ſunt in ecliptica: vnus quidem in angulo diei alter in angulo noctis: ⁊ axis eſt ab vno horum ad alterum. poli vltimi ſunt declinantes ab his ⁊ ſimiliter axis. ¶ Debes ſcire tertio: ꝙ quia quatuor perceperunt motus in talibus quinque: ideo quatuor perceperunt ſpheras concentricas. nam quilibet motus eſt propter certam ſpheram dederunt vero orbem quartum. nam ꝯceperunt planetaʒ nūqʒ moueri verſus vnū polum ꝙ attingeret illum ⁊ rediret ad aliud redeundo ad eundem. Sed viderunt planetaʒ declinari ab ecliptica certo ſpatio deinde redire: ideo cogebantur ponere duas ſpheras: alteram quidem vt traheret planetam verſus polum vſqʒ in certum terminum. alteram vero vt retraheret retro verſus polum contrarium. hoc ergo pacto cuilibet quinque planetarum dederunt quatuor. modo quatuor ducta in quinque ſunt. xx. ⁊ ſol ⁊ luna habēt ſex ſpheras: ergo omnes erunt. xxvj. omnibus ergo ſeptem erraticis tot Eudoxus credidit competere ſpheras. Inquit. Errantium vero aſtrorū vniuſcuiuſqʒ. ſ. lationeʒ in quatuor ſpheris ſubeundi eſſe ponebant. ⁊ exponit has. d. Harū aūt primam quidem. ſ. per quā mouentur longitudinaliter ab. oriente in occidentem: ⁊ ſecundam. ſ. per quam mouentur longitudinaliter. ⁊ conuerſo ponebant eſſe eandem. ſ. ſimilē illis duabus ſolis ⁊ lune per quas ſimiliter mouentur ſol ⁊ luna: ⁊ he ſunt due ſphere neceſſarie pro primis duobus motibus in longitudinem. Clarius has exponens ſubdit. nam ⁊ eam que applanorū. ſ. non errantium oēs ferentem eſſe. ſ. opʒ ⁊ ea que ſubordinatam: ⁊ hec eſt prima. nam hec ſubordinatur firmamento pro quāto hec mouetur. Similiter ⁊. ſ. opʒ eſſe lationem habentē cōmunē omnium eſſe ſm eum circulum qui per mediuʒ animalium. ſ. zodiaci: ⁊ hec eſt ſecunda ſphera. he ergo ſūt due ſphere neceſſarie duobus primis motibus lōgitudinalibus. de alijs duabus ſpheris latitudinalium motuum ſubſcribit exempla ⁊ dicit. Tertie vero ſphere reliquorū. ſ. omniū quinque dixit eſſe polos per medium animalium hoc eſt in ecliptica. nam vnus polus eſt in angulo diei ⁊ alter in angulo noctis: ⁊ axis eſt linea ab vno ad alteruʒ extenſa. poſuit autem hanc ad cauſandum motū lateris verſus alterum polorum. deinde ſubdit deſcriptionem quarte. d. quarte autem lationem poſuit. ſ. ⁊ ea. ſ. eos polos de numero eorū que obliquantur ad medium eius. ſ. ad tranſuerſum primi circuli. naʒ hec quarta trahit in contrarium tertie. ne. ſ. planeta totaliter ad polum verſus procedat. ¶ Debes ſcire ꝙ iſti perceperunt tres ſuperiores vt Saturnum Iouem ⁊ Martem habere tres ſpheras ꝯcentricas ⁊ quātum ad polos ⁊ ad axes ſimiliter: ſed duos inferiores aliter. lʒ enim ſphere Ueneris ⁊ Mercurij ſint concentrice: tamen poli non ſunt ſimiles cum polis trium ſuperiorum: quia duo hi īferiores plus declinant quā tres ſupremi. ⁊ ideo ſubſcribit. d. Tertie autē ſphere polos dicit aliorū quidem trium ſuperiorum proprios: Ueneris vero ⁊ Mercurij eoſdem: hoc eſt alios proprios: quia non ſimiliter mouentur in latus tres ſuperiores: ſicut tres inferiores. vel forte aliter intelliges hec ⁊ ego relinquo. perſpicuum eſt ſpheras omnium erraticorum eſſe. xxvi.

¶ Cum narrauit. I preſens cōmentum ꝑſpicuuʒ. Debes tamen ſcire ꝙ in motu planetarū ſignantur latitudo ⁊ longitudo. latitudo accipitur vt planeta mouetur ab vno polo in alterū ⁊ econuerſo. dicitur autē hec latitudo aſtronomice pro quanto penes hanc ſumuntur latitudines ciuitatum apud aſtronomos. phiſice vero hec dicitur longitudo: quia vnus polus eſt velut ſurſum alter velut deorſum: vt 2° celi pʒ. longitudo vero aſtronomice ſumitur ꝓut planeta fertur ab ortu in occaſum ⁊ econuerſo: ⁊ dicitur longitudo pro quanto ciuitates ſic menſu- Cō. 46.

rantur in longum apud aſtronomos: et iſta vera latitudo dicitur q̄ eſt a dextro in ſiniſtrum. ¶ Sc̄do debes ſcire q̄ antiqui ꝑceperūt duplicē latitudinē. ſ. alteram ab equinoctiali: q̄ntum ad hāc omnes mouent̄ in latus etiam ſol et luna que potius declinatio dicenda eſt. alteram vero ab ecliptica verſus alterū poloꝝ: et hanc antiq̄ dederunt omnibus. Sed Ptolemeus excepit ſolem. Nam centrum ſolis ſemꝑ decurrit per eclipticā: nec exit ab ea. reliqua patent.

Calippus autem poſitionem quidē ſpherarum eandem poſuit cum Eudoxo. huius autem eſt diſtantiarū ordinem. pluralitatem vero ei quidē que Jouis et ei que Saturni eandem cū illo dabat. Soli vero et lune duas exiſtimabat adhuc apponendas eſſe ſpheras. apparentia ſiq̄s debeat aſſignare: reliquis vero planetis vnicuiq̄ vnam neceſſe autem ſi compoſite omnes debeant reddere apparentia ſ̄m quemlibet errantium alteras ſpheras vna minores eſſe reuoluentes et ad idē reſtituentes poſitione primam ſpheram ſemper inferius ordinati aſtri. Sic enim ſolum contingit planetarum lationem omnia facere. Quoniā igitur in quibus quidem ipſa feruntur ſpheris: he quidē octo. he autem quinque et viginti ſunt. harum autem ſolas non oportet reuolui in quibus deorſum ordinatum fertur. Que quidem reuoluunt eas que ſunt primorum duorū ſex erunt: que autem eas que ſunt poſteriorū quatuor: ſexdecim. omnium itaq̄ numerus et ferentiū et reuoluentium ea quinquaginta quinq̄. Si autem ſoli et lune non addiderit quis quos diximus motus: omnes ſphere erunt. vij. et xl. pluralitas quidem igitur ſpherarum tanta ſit.

¶ Nunc Calippi poſitionem de numero ſpherarū enarrare emitit. fuit aūt Calippi etate poſterior Eudoxo Ariſtoteli coetaneus: vt Simplici⁹ narrat in p̄mo de celo. atq̄ Athenis cū Ariſtotele moderatus conſiderationes Eudoxi. Probatius ergo viri poſitione debes ſcire q̄ duplices credidit eſſe ſpheras. ſ. deferentes et reuoluentes. Saturno quidem et Joui octo deferentes tribuit vnicuiq̄ quatuor. Soli vero et lune deferentes decem: vnicuiq̄ q̄nq̄. alijs a deniq̄ trib⁹ q̄ndecim deferentes: vnicuiq̄ quinque: ergo omnes deferētes erunt numero. xxxiij. Reuoluentes vero Saturno et Joui ſex: vnicuiq̄ tres. Soli et Lune octo: vnicuiq̄ quatuor. Marti et veneri et Mercurio duodecī: vnicuiq̄ quatuor. omnes ergo reuoluentes erunt. xxvi. ergo congregando reuoluentes cū deferentibus erunt omnes numero. lix. Cauſa autem horum patebit in litera. ¶ Debes ſcire q̄ ph̄s in litera enumerat. lv. nam preterminat vnum errantium cui quatuor ſphere ſunt neceſſarie. Primo ergo ꝑponit conuenientiam et videntur conuenire in duobus. Primo quātū ad numerum deferentium. Secundo quātum ad ordinem planetarum et hoc dicit. Calippus autem poſitionem quidē ſpherarum eandem poſuit cum Eudoxo: quod intellige de deferentibus: hec eſt prima conuenientia eoꝝ. deīde ponit ſecundam. d. Huius autem. ſ. viri Calippi eſt ponere ordinem diſtantiarum. Similr̄. ſ. cum Eudoxo: nam eodē modo ordinabat ſpheras. hec eſt ſecunda conuenientia. Deinde narrat differentias et dicit: pluralitatē vero ſpherarum deferentium ei q̄dem que Jouis et ei que Saturni eandem cū illo dabat: q̄r quatuor dabat Eudoxus et quatuor nunc dat Calippus. Soli vero et lune duas eſtimabat adhuc apponendas eſſe ſpheras: et hoc ſiquis debeat aſſignare apparentia. ¶ Debes ſcire q̄ Calippus vidit ſolem et lunam quādoq̄ veloces quandoq̄ tardos: et propterea vltra tres datas eis ab Eudoxo addidit duas. ergo computando omnes primorum: et horum erunt deferentes. xviij. reliquis vero planetis addebat vnicuiq̄ vnam: ergo erunt q̄ndecim. ¶ Debes ſcire q̄ addit hanc vnā propter directionē et retrogradationem quas ꝑcepit in his: et per conſequens congregando oēs deferentes omniū erunt numero. xxxiij. deinde docet eligere ſpheras reuoluentes. ¶ Debes tamen ſcire q̄ ſphere reuoluentes dantur vnicuiq̄ tot quot deferentes vna minores. nam ſphere que defert planetā nō indiget ſphere reuoluentes propter cauſam dicendā. ¶ Sc̄do debes ſcire q̄ ſphera ſuperior hȝ virtutem forme: et inferior virtutem materie: et ꝑpterea ſuperior orbis trahit ad ſe inferiorē: et ſic videtur Saturno per neceſſaria correſpondēs prime deferēti vt retineat eam: ne feratur a ſupremo celo ſtellato nimio raptu: et ſic deſtruatur proportio aſtri ſui. et pari pacto ſubſtantia deferens eget altera ſibi reuoluente coeua. et ſimiliter tertia eget tertia. quarta vero ꝑpter q̄r multum diſtat ab orbe continente: parum participat raptus: ideo non fuit neceſſaria ſphera reuoluens: ergo Saturno dabuntur quatuor ferentes et tres reuoluentes: et ſimilr̄ Joui: et breuiter vnicuiq̄ tot quot dantur deferentes vna minores ꝑpter hanc cauſam dictam. Dicit neceſſarium eſt autē ſi omnes compoſite et debite ordinate debeant reddere apparentia ſ̄m quālibet errantium eſſe adhuc alias tres ſpheras: que ſunt tot quot ille vna minores: eo quia deferenti aſtrum omnino datur ſphera reuoluens exponit hoc. d. reuoluentes et ad idem reſtituentes: dico reſtituentes primam poſitione. i. infimam ſpheram ſemꝑ deorſum exiſtentem: ordinati aſtrī id eſt ſui aſtri. ecce officium harum reuoluentiū eſt manutenere ſpheram infimam in qua aſtrum figit̄: ne ipſa dilatetur per motum raptus ſpheraꝝ ſuperiorum. ſubdit cauſam: q̄r ſolū aſtrum ſic regulariter ſeruerit. d. Sic enim contingit ſolum lationem planetarum omnia facere: hoc eſt q̄r planete ſic ſeruati ſunt omnium reꝝ cauſe: deinde colligit numerū omnium et dicit. Quoniam igit̄ in quibus quidem ipſa feruntur ſpheris he quidem octo vt Saturni et Jouis vnius cuiuſq̄ quatuor. he autem. xxv. ſunt. nam reliqui quinque ſunt planete: et vnicuiq̄ dantur quinque: modo q̄nque in q̄nque ducta faciant. xxv. ergo omnes ſunt. xxxiij. Oſtēdit in quibus non opꝫ dare reuoluentes. d. harum autem ſolas non opꝫ reuolui in q̄bus deorſum ordinatum fertur. ſ. aſtrū: quaſi dicat q̄ infima in qua figit̄ aſtrum caret reuoluente: q̄r propter diſtantiam eius a ꝯtinente orbe: parum aut nihil raptus participat: omnes reliq̄ habent reuoluētes. His habitis epilogat numerum oīum et dicit: que q̄dē reuoluunt eas que ſunt primoꝝ duorū. ſ. Saturni et Jouis. ſunt ſex. que vero poſteriorum quatuor: erunt. xvi. ergo omniū et ferentium et reuoluentium numerus ea ſunt. lv. Sed videtur Ariſto. ſubtrahere quatuor. hoc cur faciat: videbimus in cōmento. Deinde vult enarrare poſitionem veriorem. d. Si aūt ſoli et lune non addiderit quis quos diximus motus vt pote ſoli duos et lune duos: vtriq̄ quatuor eorū a lv. remouebuntur: et q̄d remanet erit. li. e q̄bus iterum ſubtrahe quatuor ab vnoquoq̄ quatuor vnā quā addebat Calippus: et ſic oēs ſphere erunt. xlvij. pluralitas quidem igit̄ ſpherarum tanta ſit. et ad hanc videt̄ Ariſto. plus inclinare. Ad huius exemplum formet̄ figura ſequens.

Declaratio poſitionis Calippi.

¶ In hac ergo figura ſunt deſcripti ſeptem circuli ſeruientes ad motum Saturni: cuius quilibet repreſentat vnam ſpheram. Saturnus ergo ſcribitur charactere ♄. reliqui do circuli deſignantur per a.b.c.d.e.f.g. Tunc declarantur ea que Ariſto. dixit ſm Calippum. nam Saturnus mouetur ī xxiiij. horis ab oriente in occidens iterum rediens ad illud aliquo inſenſibile minus: ⁊ quantum ad hunc motum fuit neceſſaria ſphera a. hec enim rapta a firmamento rapit centrum Saturni in. xxiiij. horis ſemel vt dictum ē. Et quoniā hec ſphera moueret tanto impetu quanto mouet̄ a firmamento: ⁊ ſic Saturnus nunq̄ poſſet econuerſo moueri ab occidente in oriens. vt experientia percipit. hac de cauſa eſtimauit eſſe neceſſariam ſpheram. b. vt. ſ. detineret planetā in ſua menſura ⁊ in ſuo curſu. ⁊ qr̄ percepit Saturnum prōmoueri in latus poli ſeptentrionis dedit ꝓpter hoc vnam ſpheram. ⁊ q2 hec ſphera impetu mouet magno: regulit ſpheram. d. vt impetus ille abſcindetur atq3 planeta moueat̄ certa regula: ⁊ qr̄ etiam percepit ♄ moueri verſus polum meridianum dedit. e. ſpheram: vt. ſ. ♄ trahatur ad contrariū polum. ⁊ q2 hec item vt prima dicta magno ipetu rapit: dedit. f. vt detinens atq3 regula. Et qr̄ percepit Saturnū moueri ab occidente in oriens: dedit. g. ſpheram cui non ſuppoſuit aliam inferiorem: eo q2 eſt nimis inferior nullius impetus particeps: et cum hoc hic eſt motus eius nālis. hec fuit fictio Calippi. ⁊ ſicut dixi in Saturno: eodem modo ⁊ in reliquis potes ſcribere. Sed hec eſtimatio pluribus modis deficit. Primo q2 ſphera. a. ſuperfluit: quoniam firmamentum ſatis eſt ad mouendū omnes inferiores: vt Ptolemeus probauit. Adhuc omnes reuoluentes videntur ſuperfluere. nam quomodo motus hi ſint naturales: videtur a proprijs motoribus eſſe determinatos ad maximum ⁊ ad minimū. nulla ergo eſt neceſſitas ſpherarum reuoluentium. Preterea ſuperfluunt ſphere mouētes in latus. quoniam planete declinant ab ecliptica: qr̄ eoꝝ poli declinat ab ecliptica: ⁊ hac de re mouent̄ cū hac declinatione vt dicit Ptolemeus: ergo dedit excentricos duos ⁊ vnum deferentē ⁊ epiciclū ⁊ in quibuſdam deferentem caput. Saturno quidē ⁊ alijs duobus iferioribus. ſ. Ioui ⁊ Marti Ptolemeus dedit tres orbes. ſ. deferentem epiciclum ⁊ duos eccentricos ⁊ epiciclum. hi nāq3 ſatis ſunt pro omnibus motibus eorū. Soli tres etiam ⁊ ei nō dedit epiciclum. l3 Auerroes in ſuo almageſto ſaluet omnes motus ſolis cum epiciclo tm̄. Venus ēt h3 tres ⁊ epiciclum vt de tribus ſuperioribus dixi. Mercurius h3 quinque ⁊ epiciclum. ſ. duo dicti deferentes augē equantis. duo intra hos dicti augem eccentrici deferentes. Quintus defert epiciclum in horum medio poſitus. Luna demum habet ſpheras quatuor ⁊ epiciclum. habet enim tres orbes vt ſol ⁊ ſuperiores: ⁊ hi dicuntur deferentes augem eccentrici. tertius eſt in horum medio locatus qui defert epiciclum. quartus eſt orbis mundo concentricus aggregatus ex tribus alijs ambiens: qui deferens caput draconis nuncupatur. Demonſtrationes ⁊ rationes Ptolemei perquirantur ab eo in almageſto. Potes ergo omnes enumerare orbes ⁊ motores ſi placet de mēte Ptolemei: ⁊ erūt xxxj. numero. Et hec poſitio tenetur nunc ⁊ tēporibus noſtris viſus tabularum ⁊ canonū oīum motuū ſunt de mēte Ptolemei: de [illegible] in motu ſtellarū fixarum ⁊ augiū: ipſe tractabit de quo in libro magne compoſitionis ſatis.

¶ Dicit Ariſtoteles.) Cōmētum fere totum perſpicuū eſt: tñ quedam annotent̄ difficilia. Primū ibi. (Et ſm ꝙ Alexander. (Vbi primo debes ſcire ꝙ debent eſtimari nouem ſphere. verbi gratia. reſpectu motus ſolis: ⁊ debet eſtimari ſol fixus eē in ſphera infima hoc eſt maxime propinq̄ verſus caput noſtrum: ⁊ tunc perſpicuum eſt circa illā primam Cō. 47.

ſpheram

ſpheram eſſe octo alias ſpheras eā continētes: que ſunt propter apparētia in motu ſolis. Ita ꝙ ſuprema τ nona erit ea que a capite noſtro ſumme eleuat. Ingt. modo τ ſm ꝙ Alexander dixit ponebāt oīnz orbiū ſtellaꝝ pter orbē ſignoꝝ .ſ. firmamētū orbē qui mouet illū .x. ſ. Solem ſup vnum polum ad partē ꝯriaꝫ ad quā mouet pmus orbis τ iſta ſphera in ꝯriūm mouēs dī reuoluēs. Tūc dicebant quartū orbem a parte noſtra eſſe ſub q̄rto a pte ſupremi: τ ſextū quo ad nos eſſe ſub tertio ad illam ſupremā. τ ſeptimū quo ad nos ſub ſcdo. τ dicunt ꝙ reuoluens τ deferēs ambo mouent ſupra eiſdeꝫ polis. nā ſic cōponēdo orbes ſaluant apparētia. hec erat poſitio Calippi vt Ariſto. narrat. [Et iſta aſtrologia.] ¶ Contra hoc dictuꝫ Alexandri arguit Auerroes. pmo ꝙ hec aſtrologia non cōuenit fundamētis datis in hoc tēpore. Scdo ꝙa iſti motus ſuper eoſdem polos de ꝯriis terminis ad ꝯtrarios terminos ſunt ꝯtrarij: τ p ꝯñs deſtruūt alter alterū. [Sup aūt.] ¶ Reſidet ḡ aliter τ dicit. Super autē polos diuerſos poſſe eſt. τ ſimilr ſupra centra diuerſa. Nam hoc modo nō ſunt ꝯrij: deinde dat ſcdam ſolonem τ eſt imaginādo orbē in quo ponit ſtella locari inter duos orbeſqꝫ moueantur ſuper cōtrarijs polis. [Sed talis.] ¶ Cōtra arguit: nam talis motus eſt violentus: nam aſtruꝫ deferet impetu vnius τ alterius. ergo violentus erit eius motus. hoc autem non accidit corporibus celeſtibus: vt dictum eſt in pmo de celo. [Et ideo.] ¶ Redit ad verā ſolonē τ vult ꝙ iſti motus .ſ. deferentis τ reuoluentis non debēt eſſe ſupra eoſdem polos nec ſupra vna axe. hanc pbat pmo ꝙa p hanc poſitionem ſaluatur velocitas τ tarditas: directio τ retrogradatio. 2° ꝙa p eaꝫ ſaluat latitudo a zodiaco ita ꝙ p eā planeta poteſt moueri in lat°. 3° ꝙa ex h fundamēto nō accidit ipoſſe. 4° ꝙ hec poſitio ſaluat omnes apparentias. 5° nam motus eē ſupra diuerſis polis concedunt aſtronomi in motu diurno et motu obliquo. nā dicunt ꝙ motus diurnus eſt ſupra polis mundi. motus ſcdo obliquus eſt ſupra polis zodiaci ab illis declinantibus. ita ꝙ mathematici Hiſpanie volunt polos zodiaci reuolui circa polos totius mūdi deſcribendo circulum paruum. Si ergo iſti motus concedantur in zodiaco: τ toto mūdo. ergo non eſt inconueniens in talibus ſpheris. Addit ꝙ mathematici Hiſpanie ꝯcedunt talem motū polorum in orbe ſtellato. Dicunt enim ꝙ orbis ſtellatus mouet circa polos totius, hoc eſt noni orbis motu trepidatōis. Ex his pꝫ veritas ſolonis. reliquum cōmenti patet.

Quare τ ſubſtantias τ principia immobilia τ ſenſibilia tot rōnabile exiſtimare: neceſſariū enī dimittat fortioribꝰ dicere. Si aūt nullā poſſe dicere lationē nō ordinatā ad aſtri lationē. Amplius autē oēm nām τ oēm ſubaꝫ ipaſſibilē τ ſm ſe optimū ſortitā eſſe finē opꝫ exiſtimare: nulla vtiqꝫ erit pter has altera nā ſed talē ſubarū numerū eē neceſſe eſt. Si eni eſſent alie: mouerēt vtiqꝫ tāq̄ꝫ finis exiſtentes lationis. Sed alias qdem eſſe lationes ipoſſe preter dictas. hoc aūt exiſtimare ex latis rōnabile. nā ſi oē ferēs lati gratia natū eſt: τ latio ois lati alicuius eſt: nulla vtiqꝫ latio ſui gr̄a erit: nec aliꝰ vtiqꝫ latiōis: ſꝫ aſtrorū gratia. nā ſi fuerit lationis gratia: τ illaꝫ alterius oportebit eſſe: quare cum nō eſt poſſibile ire in infinitū: finis erit omnis lationis latoꝝ aliquod diuinorum corpoꝝ ſm celum.

¶ Ad dicta.] Nūc addit ꝯnl. τ ingt. quare τ ſubſtātias: τ p̄ ideſt principia imobilia τ principia ſenſibilia tot .ſ. quot lationes exiſtimare eſt rationabile. ¶ Debes ſcire ꝙ cuiuſlibꝫ lationis duo ſunt principia. alterum imobile vt intelligētia: τ alterum ſenſibile vt ſphera ſeu celeſte corpus: τ ppterea quantum ad vtrūqꝫ pncipiū dixit pncipia imobilia τ ſenſibilia. dixit aūt rōnabile hoc eſt pbabile. nam vt ſcripſit neceſſariū τ demōſtratiuū dimittat dicere fortioribus: τ p h ſignat eius pbationem fuiſſe dialecticā τ nō demōſtratiue. ¶ Debes ſcire ꝙ plures eſſe intelligentias vna pōt demōſtratione ſciri quia. Nam plures ſunt orbes τ motus vt ſcimus ꝙ plures ſunt anime humane: quia ſunt plures homines animati τ plures operationes homiꝫ: τ quātū ad h dictum ſuum non hꝫ locū: plures tn̄ in certo numero: vtpote vel .55. vel .47. vel .49. non poteſt demonſtratione ſciri. naꝫ rō ſic componet. Quot ſunt motus celeſtes: tot ſunt orbes τ intelligentie: ſed motus ſunt .55. vel .47. vel .49. ergo τ orbes τ intelligentie erunt tot. Modo conſtat maiorem ſciri certa demonſtratione. Sed minor non ſcitur niſi ex famoſis ſuo tēpore: modo famoſa poſſunt eſſe falſa. Sed nulla demonſtratio ex falſis eſt. Syllogiſmus vt declaratur in poſterioribus: bene ergo dicit h eſſe rōnabiliter ſcitum τ nō demōſtratione. [Si autem nullaꝫ.] Debes ſcire ꝙ ſyllꝰ eſt quot ſunt lationes tot ſunt intelligētie: ſed .47. vel .49. vel .55. ſūt lationes. ergo τ intelligentie. poteſt ergo quis obijcere Ariſtoteli ꝙ quantum ad maiorem imaginando quaſdam alias ſubſtātias abſtractas per ſe exiſtētes, nec mouētes, nec motas: τ per conſequens hec via nulla eſt: τ hec rūſio eſt theologorum. dicunt enim eſſe quaſdam intelligentias per ſe pfectas que nullius ſtelle ſunt motores: τ vt ſūt angeli. ¶ Cōtra hoc obijcit Phs τ ſupponit duas propoſitiones. prima ꝙ omnis latio eſt propter ordinatū aſtrum. hanc non probat ſed ſumit vt famoſam. Secūda, omnis ſubſtantia τ ois natura impaſſibilis optimū finē ſortita eſt. Sumatur hec ſecūda propoſitio vt maior τ addatur hec minor. vꝫ. ſed mouere ſtellaꝫ aliquaꝫ eſt optimus finis. ergo omnis nā τ ois ſubſtātia abſtracta eſt ſortita aliquam ſtellā: τ per ꝯſequēs nulla eſt que nō moueat. harum duarum propoſitionū prima additur ad bene eſſe τ terminorūꝫ cauſa. Secūda eſt vt maior cui ſubaudiri opꝫ minoreꝫ dictā τ dabitur concluſio noſtra. Inquit. Si autē nullā poſſibile eſt dicere lationem non ordinataꝫ ad aſtri lationem: τ hec eſt prima que parūꝫ prodeſt. Deinde addit aliam .d. Amplius aūt omnem naturam τ omnem impaſſibilem oportet exiſtimare eē ſortitaꝫ optimum ſm ſe finem: τ hec eſt maior cui ſubſcribe hanc ſed mouere aliquam ſtellā eſt optimus per ſe finis dat concluſionem .d. Nulla vtiqꝫ erit preter has altera natura: ſed talem ſubſtantiaꝝ numeruꝫ eſſe neceſſe eſt vt dixit. Debes ſcire ꝙ theologus debet a Pho diſcordare. Quoniam principijs Philoſophi verificantur per ſenſum vel mediate vel immediate. Theologus etiam poteſt verificare concluſionem ex principijs creditis: τ ideo Philoſophus quantū ad hanc concluſionē diſcordat a theologo. Naꝫ Philoſophus per numerum motuū nobis apparentiū concludit numeꝝ intelligentiarum. Theologus aūt cōcludit numerū ex creditis principijs via reuelationis acceptis. τ propter hec demōſtratio hec eſt firma Philoſopho: theologo ſcdo credita. [Si enim.] ¶ Scda obiectio poteſt eſſe ad minorem imaginando ꝙ ſunt multo plures lationes in celo q̄ꝫ que numerate ſunt. nam poſſunt fingi quedam non deprehenſe a nobis: vt ſi earum motus eſſent vniformes τ in nullo diuerſi: τ non propter partem ſigillatā: ſed propter partes nō ſtellatas: vt ſi quis ſupra octauum celum imaginaretur infinitas ſpheras mundo concentricas. ¶ Contra hoc arguit et repetit quod nunc concluſit τ dicit. Si enim eſſent alie: mo-

nerent vtiqꝫ tāq̄ exiſtentes finis cuiuſdam lationis.hec ſuppoſitio eſt ꝙ omnis intelligentia eſt finis alicuius lationis. ¶ Tunc arguit ⁊ dicit:ſed alias q̄dem lationes eē impoſſibile eſt p̄ter p̄dictas.quare tot ſunt vt dixit.hoc aūt. probat hāc cōcluſionem ex latis.⁊ p̄mo p̄ponit hoc.d. Hoc autem extimare eſt ex latis rōnabile:⁊ ināiter vno enthymemate: cuius añs eſt due p̄poſitiōes.⁊ inquit.nam ſi oē qđ fert lati grā eſt natum.i.nāliter mouet grā lati.Deinde ponit ſecūdam.d.⁊ ois latio lati alicuius eſt:⁊ hoc totū eſt añs cui addit concluſionem.d.nulla vtiqꝫ latio ſui gratia erit:nec alterius lationis ſed aſtrorum grā.p̄bat ꝯñtiam:⁊ habet ꝯñcla duas partes.Prima ꝙ nulla latio ſit ſui gratia.⁊ hanc non probat:q̄ ꝑſpicua eſt.nam lator eſt p̄pter lationem ⁊ latio propter latū vt oēs ꝯfitent̄.Deinde p̄bat ſecūdam partem d.nam ſi latio fuerit gratia lationis:pari ratione ⁊ illā alterius lationis gratia oportebit eſſe:quoniā ſunt vnius ſpēi.q̄ vel nulla erit propter lationem vel oēs.Dat concluſionē ⁊ repetit totum.d.quare quo modo non ſit poſſibile ire in infinitum:finis erit cuiuſlibet lationis aliqđ diuinorum latorū corporum ſm̄ celum,hoc eſt de natura celi.Debes ſcire ꝙ virtus rationis eſt hec:ſi ſunt alique intelligentie preter dictas:vt dicunt aliqui:ille ſunt p̄pter lationē.nam per lationem optimū ꝯſequunt̄ finem.ergo opꝫ eē lationes aliquas vltra predictas:⁊ tot numero quot ſunt intelligentie vltra p̄dictas:vel ergo latio quelibet illarum eſt propter ſe:vel propter aſtrum:vel propter aliam lationē. Siqdem p̄pter ſe/ hoc eſt contra nām lationis.nam ferens eſt lationis gratia ⁊ latio eſt lati gratia.nō ergo p̄pter ſe nec propter aliam lationem diuerſam.nam pari ratione ⁊ illa p̄pter aliaꝫ p̄pter ſimilem cauſam.ergo vel ibitur in infinitū:vel oportet ſtare ad lationem:que eſt propter aſtrum:⁊ per conſequēs tot lationes erunt quot aſtra:⁊ ſic nulle erunt lationes preter p̄dictas:⁊ nec intelligentie erunt plures.Et hec eſt virt⁹ demonſtrationis Ariſtotelis.

Cō.48. ¶ Cum poſuit] Cōmentū iſtud pꝫ maxime per dicta nr̄a in precedēti textu.Debes ſcire ꝙ de numero intelligentiarū diſputaui in nr̄o libro deſtru⁹ deſtru⁹.diſ.14.in ſolone dubij 4ⁱ p̄ totū.⁊ ibi ſcripſi quecūqꝫ in iuuētute potui colligere.Nūc vero ⁊ ſi plus exercitatus ſim:mihi nihil plus videt̄ illo.ibi enim ſubtiliter rem quo ad poſſe explicaui.Ea vero lege atqꝫ perlege ea:⁊ tibi placebunt valde.

Quod autē vnū ẜ celū:manifeſtū. Si eniꝫ plures eſſent celi vt homines:foret principiū circa vnūqđqꝫ ſpecie vnū: nūero vero multa. Sꝫ q̄cūqꝫ ſūt nūero multa mām hn̄t. vna eniꝫ ⁊ eadē rō multoꝝ vt hoīs:ſor. vero vnus. Qđ aūt qđquiderat eē nō habet mām primū:endelechia enim vnum quidem igit̄ ⁊ ratione ⁊ numero primū mouens: imobile ens: ⁊ motū ergo ſemper ⁊ cōtinue vnum ſolum:vnum ergo ſolum celum.

¶ Erat ſyllogiſmus Ariſtotelis quot ſphere tot intelligētie. 47.vel.49.vel.55.ſunt ſphere.ergo ⁊ tot intelligētie. Obiecit maiori ⁊ minori ⁊ ſatiſfecit queſtionibus.nūc videt̄ obijcere concluſiones.naꝫ poſſet quis dicere ꝙ plures ſunt mūdi:⁊ per conſequens erunt.59.ſphere duplicate.ſ.118.non q̄ 59.ergo concluſio falſa.Ariſtoteles ergo vult remouere talem obiectionem ⁊ arguit hypothetice dicēs a deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedētis ſic:ſi plures eſſent mundi plures eſſent primi motores:ſed nō ſunt plures primi motores.ergo non ſunt plures mundi. maiorem ſupponit tāq̄ manifeſtam ⁊ probat minorem ſic: quecūqꝫ ſunt plura numero ſpecie habent materiam. Sed primus motor non habet materiam.nam eſt purus actus.ergo vn⁹ eſt primus motor tm̄.Debes ſcire ꝙ qui ponūt plures mūdos plures ponunt eos numero:ſed ſpecie vnū vt Democritus:quia aliter ponere nō poſſunt vt Ariſtoteles p̄mo celi diſputauit.dicit ꝙ autem vnum celū:manifeſtū.Sumit celum pro mūdo:vt dicit ipſemet p̄mo celi.hec eſt ꝯcluſio. deinde probat hāc hypothetice.vt dixi.d. Si enim plures eſſent celi vt hoīes ẜ eſt plures numero ⁊ ſpecie vnū:⁊ addit hoc:q̄ aliter nō pōt extimari mūdorum multitudo:foret p̄ncipium circa vnumquodqꝫ ſpecie vnū:numero vero multa.hec eſt prima hypothetica ⁊ eſt maior:nec curat eam probare:q̄ ex ante dictis ſatis pꝫ.⁊ in libro de celo eſt declarata.hinc ſubaudias minorē.ſ.oppoſitū cōſequentis ⁊ inferas oppoſitum añtis qđ erat ꝯcluſio:⁊ probat minorem ⁊ dicit:ſꝫ quecūqꝫ ſunt numero multa habēt mām:cuius cauſaꝫ hāc ulter ſubſcribit.d.vna enim ⁊ eadem ratio eſt multorū vt hominis.ſ.ratio eſt Socratis ⁊ Platonis.Socrates vero vn⁹ propter vnam materiā.hec ergo eſt maior ⁊ eius probatio. deinde ponit minorem.d.qđ autem eſt primum qđquiderat eſſe non habet mām:qđ probat.d.nam endelechia.i.perfectibilis ⁊ purus actus dicitur:hec eſt tota probatio. Deinde connectit ſyllogiſmum ⁊ arguit a primo ad vltimū.d.vnū quidem igitur ⁊ ratione ⁊ numero eſt primū mouēs imobile exiſtens.ergo ⁊ motum ſemper ⁊ continue erit vnum. ergo vnum ſolū celum.ſ.vnus ſolus mūdus.¶ Debes ſcire ꝙ Ariſtoteles in hac ratione quedam ſumit ⁊ quedaꝫ probat.Sumit primo ꝙ pluralitas mundorū (ſi eſſet) nō poſſet eſſe niſi indiuidualis.Secūdo ſumit ꝙ vno exiſtēte mūdo vnus oꝫ eſſe primus motor ⁊ econuerſo.Videtur autem ipſe duo probare.Primum eſt,ꝙ quecunqꝫ plura numero ſunt ſpecie vnum habent mām.Scđm eſt,ꝙ primū qđqđ erat eſſe hoc eſt prima forma vel primum principium non habet mām.probat autē primū per hoc:q̄ vna poteſt eē ratio multoꝝ:⁊ econuerſo multa poſſunt eē vna ratio:hoc autem pro tāto eſt,pro quāto vna rō ſumit̄ ab vna forma:ſed pluralitas ab ipſis multis materijs.probat autem 2ᵐ quia primum qđquiderat eſſe vel prima forma vel primū principium eſt purus actus.Auerroes autem hanc probat per impoſſibile hoc modo.naꝫ ſi prima forma haberet materiam:prima forma haberet aliam eſſentiā:hoc eſt quiddi tatem diſtinctaꝫ ab indiuiduo.⁊ ſi ſic querat̄ de illa q̄dditate ſi habet adhuc mām.⁊ ſi non:pari rōne ſtandū erat. In prima ⁊ ſi ſic:erit proceſſus in infinitū.Sed que mā ſit principiū indiuiduationis an mā que eſt compoſiti. Altera pars vel materia totius.Recentiores altercantur.tamen de hoc ſcripſi in locis pluribus. Cōmentum patet. Cō.49.

Que vero traduntur a ſenioribus ⁊ antiquis in fabule figura dimiſſa poſterioribus:ꝙ dij ſunt hi:⁊ ꝙ ipſum diuinum cōtinet nām totam. Reliqua vero fabuloſe iam adducta ſunt:ad p̄ſuaſionē multorū ⁊ ad vſū qui ad leges ꝯferēs. Cōformes eniꝫ hoib⁹ hos ⁊ alioꝝ aīaliū q̄buſdā ſimiles dicūt:⁊ his altera ꝯſequētia ⁊ dictis ſimilia. A quibus ſiqs ſeparās id accipiens ꝙ primū deos extimauerūt primas ſubas eſſe.diuine vtiqꝫ eſſe dictum putabit ⁊ ſm̄ veriſimilitudinē:⁊ ſepe inuēta ad poſſibile vnaquaqꝫ ⁊ arte ⁊ philoſophia:⁊ iterū corruptis:⁊ has opiniones illoꝝ quaſi reliquias vſqꝫ nunc ſaluatas eſſe.

Auerroes

¶ Auerroes videt velle Ariſtotelem confirmare quecūq; dixit de diis ex teſtimonio antiquoꝝ ⁊ hec eſt conſuetudo eius. nam poſt ſermonem demonſtratiuum: adducit ſermonem probabilem. Expoſitor videtur velle Ariſtotelem ponere differentiam inter opinionem eius ⁊ ea que antiqui ⁊ vulgares ſentiunt ⁊ he expoſitiões ſunt optime. mihi tamē magis ad verbum videtur dicendum ꝙ Ariſtoteles ſoluit dubitationem. Nam in contrariū ſunt apologi ⁊ leges nūc. Tenent enim ꝙ ſint plures dii ꝙ ſint ſimiles hominib⁹ vel animalibus: ⁊ per conſequens eſt totum contrariū eius quod dixit. hoc ergo vult refellere ⁊ dat ea que vera ſūt ex antiquorum dictis. Secundo oſtendit reliqua eſſe falſa ⁊ fabuloſe eſſe dicta ꝓpter cauſas plures dicit. que ꝟo traduntur a ſenioribus ⁊ ab antiquis dimiſſa poſterioribus in figura fabule: duo ſubaudi ſunt vere ⁊ diuine dicta. Primum ꝙ dii ſunt tales: hoc eſt perpetui ⁊ imortales nos gubernātes. ⁊ ꝙ ipſum diuinum continet totam nām. ſ. in potentiā ⁊ virtute. Debes ſcire ꝙ dios grece latine ſonat diuinus ꝑ excellentiam. tn̄ ſoli deo ꝯuenit. verum qn̄ in ſingulari reperitur. Semper accipitur pro omniū reꝝ perfectiſſimo pn̄°. Qn̄ ꝟo pluraliter ſcribit vt Ariſtoteles hic: ſemꝑ ſumit pro rebus diuinis ⁊ non ꝑ pmo pncipio. hec ergo duo antiquorū dicta vera ſunt. itelligēdo ea vt intelligi debent. Deinde declarat quid de reliquis dōm ſit. dicit reliqua ꝟo fabuloſe iā adducta ſunt triplici de cauſa. primo ad perſuaſionē vulgi. Uulgus enim multitudo dī. Secūdo ad vſum qui fit ad leges. Tertio ad conferens. ſ. hoibus. Debes ſcire vt in ethicis ſcribitur ꝙ ꝟtus dupl'r accipi pōt. vno mō volūtarie. ⁊ hoc mō eam accipiunt ſapientes. alio mō violētia quadā ⁊ ad hanc tria requirunt perſuaſio: lex ⁊ cōis vtilitas: perſuaſio qdem vt vulgus velit obſeruare ſemel leges. Lex ꝟo ꝑ pena ⁊ memoria pene ⁊ alioꝝ vtilitas deniq; vt finis. ⁊ hec tria Ar. tetigit. Deinde explicat que ⁊ quot ſūt iſta reliqua fabuloſe dicta. ⁊ videntur quatuor: ⁊ inquit conformes enim hominibus hos deos dicunt. Deinde addit 2^m ⁊ aliorū animalium qbuſdā ſimiles dicunt. deinde addit 3^m ⁊ dicunt altera ꝯſētia his. ⁊ 4° dicūt quedā ſimilia dictis. hec ergo ſūt oīa reliqua. Debes ſcire ꝙ iſti dicunt hoīes diuinos. ⁊ 2° animalia diuina. ⁊ 3° ꝙ ea que ſunt hic obediūt hominib⁹ illis ⁊ illis aīalibus. 4° dicunt quedam ſimilia ad dicta a nobis ⁊ innuit: vt dicit Auerroes tria que dicunt aſtrologi. dicunt enim in zodiaco figurata eſſe. 12. aīalia. vt aries: taurus: gemini: ⁊ reliqua. Secūdo dicūt. 7. planetas quos antiqui. 7. hoīes ⁊ in illos fuiſſe deificatos ferūt qđ enarrare eſſet longum. Tertio dicūt quecūq; ſunt hic ꝯſequi ad illa duo vel effectus ꝯſequunt cauſas. dicunt 4° antiqui multa alia his ſimilia: quod enarrare eſſet ſuperfluū. Scribit quomodo hec verificari pnt. d. a qbus ſi qs ſeparans id ſolū ſit accipiēs ꝙ primū. ſ. in phyſicis accepimus. ſ. ꝙ deos exiſtimauerūt primas ſubſtātias eſſe: diuine vtiq; eſſe dictū putabit ⁊ ſm veriſimilitudinem. hoc mō. ergo eſtimando: poſitio eorum erit vera ⁊ fabula cōuenict veritati. Deīde addit ſignum ꝙ hec debeant ſic intelligi ⁊ dicit ⁊ ſepe quoad poſſibile fuerunt illa vnaquaq; arte inuenta. ⁊ phīa. ⁊ iterum corruptis ⁊ has opiniones illorū quaſi reliquias vſq; nunc ſaluatas eſſe. Ex hoc ſigno vult habere ꝙ ſi nunc ſuo tempore hec ſunt in flore non erat impoſſibile ea eſſe in antiquo tempore: quia hec infinities renouantur. Debes ſcire ꝙ Ariſtoteles poſuit mundum eternū. ⁊ qm̄ accidūt bella: inundationes: peſtilentie: que corrūpūt penitus artes ⁊ phīam ⁊ inconueniēs vī gen⁹ humanū īfinito tp̄e eſſe ſine his. ꝓpterea dixit qdā certo tp̄e hoīes incepiſſe philoſophari ⁊ artes adinuenire. ⁊ hoc īfinities prout īfinities accidūt cāe corruptionis oīum hoꝝ. Et ſimilia accepit in metheoris ⁊ in libro de celo.

¶ Cōmentum 50^m patet.

Aeterna quidē igitur opinio ⁊ que a primis: inquantū nobis manifeſta ſolum. Que ꝟo circa intellectū habēt quaſdā dubitationes. Uidet qdē enī eſſe apparentiū diuiniſſimū. Quomō ꝟo hn̄s talis erit vtiq;: hꝫ quaſdā difficultates. Nā ſi nō intelligat: quodā vtiq; erit inſigne. Sed hꝫ quemadmodū vtiq; vt dormiens ſi intelligit. huius ꝟo aliud principale. nō enim eſt hoc qđ eſt ſua ſubſtantia itelligētia: ſed potētia nō vtiq; erit optima ſubſtantia: ꝑ intelligere enim honorabile ei ineſt. Amplius aūt ſiue intellectus ſit ſua ſubſtantia ſiue intelligentia: qd intelligit aut enim ſeipſum aut alterum aliquid. ⁊ ſi alterū qd: aut idē ſemꝑ aut aliđ. Utꝝ ergo differt aliquid aut nihil intelligere bonū: aut ꝯtingēs aut ⁊ inconueniens meditari de quibuſdā. palā ergo ꝙ diuiniſſimū ⁊ honorabiliſſimū intelligit ⁊ nō tranſmutat. In deterius enī tranſmutatio: ⁊ motus aliquis iā tale. Primū quidē igitur ſi nō eſt intelligētia ſed potentia rationabile eſt laborioſum eſſe ei continuationem itelligentie. Deinde palam q; aliud aliquid vtiq; erit dignius ꝙ̄ intellectus. ſ. intellectiuū. etenī intelligere ⁊ itelligentia ſubſtantie ⁊ indigniſſimum intelligenti: quare fugiendū hoc. etenī non videre quedā dignius ꝙ̄ videre: nō vtiq; erit optima intelligentia. Seipſum ergo intelligit ſiqdem eſt potentiſſimum: ⁊ eſt intelligētia intellectionis intelligentia. videt aūt ſemꝑ ſcientia ⁊ ſenſus ⁊ opinio ⁊ ratio. ipſius autē nō ex ꝓpoſito. Amplius ſi alqd aliud eſt intelligere ⁊ itelligi ſm vtrūq; eoꝝ qđ bene eſt. non enī idem eſſe intelligentie ⁊ intellecto: aut in quibuſdā ſcientia: res in factiuis quidem ſine materia ſubſtantia. ⁊ qđ quid erat eſſe. In theoricis ꝟo ratio ⁊ res ⁊ intelligentia: non altero igitur exiſtente eo qđ itelligit ⁊ itellectu: quecunq; non mām habent idem erunt ⁊ itellectio eius qđ intelligitur vna. Adhuc autē reſtat iam dubitatio: ſi ꝯpoſitū eſt qđ intelligit. Tranſmutabitur enim in partibus totius: aut indiuiſibile omne qđ nō habet materiā: vt humanus intellectus: aut qđ quidē compoſitorū habet in aliquo tempore. non enim ſemꝑ bene in hoc aut in hoc: ſꝫ in toto quodā qđ optimū ens aliud aliquid. Sic aūt habet ipſa ſuiipſius intelligentia ꝙ omne eterna.

¶ Compleuit queſtionem de numero intelligentiaꝝ. Nunc ergo redit ad pmum intellectum: dictum eſt omnes intelligentias habere vnum primum: qđ eſt intellectus per eſſentiam qđ eſt optimum ⁊ perfectū gratia cuius omnia agunt

⁊ ſunt. Et quoniā optimum ⁊ pfectum dicit̄ propter opera-
tionem: hac de cauſa circa eius operationē queſtionem mo
uet. Eſt autem eius operatio duplex. Altera quidē vt moto
rem ⁊ de hac nihil nunc q̄a ſatis de motu. Altera ꝟo inquā-
tum intellectus: ⁊ nunc de hac vult loqui. primo tamen epi
logat poſitionem antiquoꝝ. d. paterna quidez igitur opinio
⁊ que a primis inquantuz, hoc eſt hoc modo nobis ſit mani
feſta ſolum: vtpote fabulas interpretando ad bonuz ſenſuz
vt diximus. Sed ea que circa intellectum. ſ. p̄muz diximus
habent quaſdam dubitationes: ⁊ ſubſcribit circa quod ſunt
dubitationes. d. nam ſcilicet primus intellectus videt̄ ēē di
uiniſſimum oīum eoꝝ que videntur. hoc enim omnes con
cedunt ⁊ eſt probatuz. Sed quo mō optime ſe habēs talis
vtiqȝ ſit. ſ. diuiniſſimus ⁊ perfectus: habet quaſdaȝ difficul-
tates. Debes ſcire ꝙ hec queſtio aliud ſupponit ⁊ aliud pe-
tit: ſupponit enim primum intellectum ēē optimuȝ ⁊ diui-
niſſimum ſed petit quo ipſe eſt ſe habens ſic. Queſtio ergo
eſt de modo ⁊ non de re: ⁊ quoniā certuȝ eſt ꝙ ipſe eſt opti-
mum ⁊ perfectum intellectione: propterea querit de eiꝰ in-
tellectione qualis ſit eius. debes etiam ſcire ꝙ omne intelli
gens dupl'r poteſt ſe hr̄e: aut q̄dē in actu: aut in potentia ſeu
habitu: quādoq̄dem enim quis vtitur actu rōnis: tunc actu
intelligit. quādo ꝟo nō vtitur: pōt tamē vti quādo vult tūc
dicit̄ habitu intelligere vel potentia vt dormiens. petit mō
vel primus intellectus actu intelligit vel nō actu ſed habi-
tu. ſi nō actu ſ; habitu. ergo erit vti dormiens: ⁊ ſic nō ſemꝑ
felix ⁊ optimus: q̄a p̄mo ethicoꝝ tradit̄: felix ab infelici nō
differt niſi dimidio vite propter ſomnum. Si ꝟo intelligit
ſemper: querit vel intelligere eſt eius ſubſtantia: vel differt
ab eius ſubſtantia. ſi differt. ergo deus non eſt optimuȝ per
eſſentiam: ſed per aliqđ differens ab eius eſſentia. Si ꝑ in-
tellectionem que eſt eius eſſentia: queritur quo mō intelle-
ctu pōt eſſe ſubſtantia. hoc vltimum membrum pretermit-
tit ⁊ reliqua tangit. d. nam ſi non intelligat actu: q̄ddā vtiqȝ
erit inſigne ⁊ honorabile ſed nō ſimpl'r: ſed habet ſe quēad
modum ſi dormiens qui eſt optimus habitu ⁊ non actu/ ħ
eſt primuȝ mēbruȝ. Si intelligit. ſ. actu: huius. ſ. intellectus
erit q̄ddā aliud principale. i. eo dignius. non enim intelligē-
tia eſt hoc qđ eſt ſua ſubſtantia ſed potentia. naȝ quādo dif-
fert intellectio ab intellectu: ſemper intellectus eſt vt poten
tia ⁊ intellectio vt actus. ⁊ ſic concludit. d. nō vtiqȝ erit opti
ma ſubſtantia: nam per intelligere honorabilitas ineſt ei.
Tertium membruȝ pretermittit breuitatis cauſa. hec itaqȝ
queſtio eſt de intellectione ipſa. deinde mouet ſecundā que-
ſtionem circa intelligibile. ⁊. d. Amplius autem ſiue intelle-
ctus ſit ſubſtantia/ hoc eſt ſiue intellectus ſit potētia ſiue in-
telligentia/ hoc eſt ſiue actuale intelligere: vt prima queſtio
petit: petitur nunquid intelligit: aut enim ſeipſum aut alte-
rum aliquid. ⁊ ſi alterum quid ſubaudi intelligit. petit̄ vel
idem ſemper vel aliud. ita ꝙ nunc vnum nunc aliud. ħ eſt
ſecunda queſtio principalis. ⁊ ſi conſideretur poteſt eſſe di-
uiſa in tertiam. ¶ Deinde mouet tertiam principaleȝ que-
ſtionem circa rationem intelligendi ⁊ eſt/ vtruȝ referat quā-
tum ad dignitatem intelligentis intelligere rem ſub ratione
boni ⁊ rem ſub ratione vilis. inquit. vtruȝ ergo aliquid aut
nihil differat intelligere bonuȝ aut contingens. ſ. malū. De-
bes ſcire ꝙ contingens eſt fortuitum: ea autem que ſunt for
tuna ſunt mala potius q̄ȝ bona. hec eſt tertia. Debes ſcire ꝙ
intellectio eſt operatio: operatio autem omnis perficitur ꝓ-
pter operans: ⁊ propter operabile: ⁊ propter rationeȝ ope-
randi. ⁊ propterea Ariſtoteles tres queſtiones mouit circa
intelligere: vt primo ſit circa intellectum operanteȝ: vtrum
ſcilicet ſit potentia intellectiua an actꝰ intelligendi. ¶ Se-
cunda fuit de re operata: vt vtrum res itellecta ſit ipſemet
deus an aliud. ¶ Tertia quantum ad modum intelligēdi
vt vtrum refert intelligere reȝ ſub ratione boni vel turpis
an nihil referat. hec ſunt tres queſtiōes Ariſtotelis. [Aut ⁊]
¶ Nunc ſoluit queſtionem, ⁊ primo premittit vnam ſup-
poſitionem velut principiū eorum que dicentur: ⁊ eſt ꝙ pri-
mus intellectus intelligit aliquod diuiniſſimum ⁊ honora-
biliſſimū intranſmutabiliter: ita ꝙ non tranſit nunc de vno
in alterum: nunc econuerſo: hoc probatur p̄mo ꝙ talis trāſ-
mutatio eſſet in deterius: nam poſt q̄ȝ intelligit optimum ſi
pretermittit intelligere illud ⁊ intelligit aliud: illud aliđ non
poteſt eſſe niſi prius. ¶ Secundo/ quia talis tranſitus eſſet
motus. ⁊ ſic in deo motus eſſet quod eſt falſum: quoniā eſt
primuȝ imobile. hec quidem ſuppoſitio habet duas ptes. ſ.
ꝙ deus non intelligit niſi optimum. Secūdum ꝙ tale intel
ligit intranſmutabiliter. Primum probat. d. aut ⁊ inconue-
niens meditari de quibuſdam. palam ergo ꝙ diuiniſſimuȝ
⁊ honorabiliſſimum intellectus iſte intelligit: ⁊ nō tranſmu
tatur. ¶ Scđo probat 2m ⁊ dicit primo: nam tranſmutatio
eſſet in deterius: q2 nihil melius eſt optimo. Scđo quia ⁊
iam tale. ſcilicȝ tranſmutari de vno in aliud. eēt aliquis mo
tus qui deo eſt impertinens. hec eſt ſuppoſitio ⁊ ſi bene cō-
ſideraueris ex hac poteſt ſolui queſtio ſecūda vt dicetur. [Pri
mum quidez.] ¶ Soluit queſtionem p̄maȝ ⁊ reſpōdet ad
materiam. ⁊ dicit primo ꝙ intellectus diuinus nō eſt potē-
tia: ita ꝙ poſſit quādoqȝ eſſe ſine intellectiōe vt nos ſumus.
⁊ hoc probat tali enthymemate: nam ſi intellectus diuinus
eſſet in potentia ad intelligere: intellectio ſua continua eſſet
ſibi laborioſa. dicit primum quidem igitur ſi non eſt intel-
ligentia ſed potentia: rationabile eſt eſſe ſibi continuationē
intelligentie quoddam laborioſum. Sed quo modo valeat
hec conſequentia eſt obſcurum ⁊ poſtmodum in fine dice-
mus. hec ergo eſt materia ſolutionis ad primaȝ queſtionē.
[Deinde palam.] ¶ Ponit materiam ſolutionis ſecunde
queſtionis. videlȝ ꝙ deus nihil aliud extra ſe intelligit: ſed
ſeipſum tm̄. ¶ Circa probationem huius ſolutionis debes
ſcire ꝙ intellectio variatur ſm̄ rationem obiecti. nam obie
cto exiſtēte nobili: intellectio eſt nobilior: ⁊ obiectio exiſtē-
te turpi: intellectio vilificatur: ꝓpter quod turpia videre vi
lius eſt q̄ȝ videre pulchra. Ex his poteſt ratio ſic erigi. deus
intelligit optimum: ſed eſſe dei eſt optimum tm̄. ergo deus
non intelligit niſi deum. Ipſe autez arguit hypothetice hoc
modo. d. Deinde palam ſubaudi ꝙ deus nihil aliud extra
ſe intelligit. nam ſi aliquid aliud extra ſe intelligeret: cum il
lud oportet eſſe nobiliſſimum: aliquid aliud vtiqȝ erit di-
gnius q̄ȝ intellectus: ſcilicet intellectiuum/ hoc eſt obiectuȝ
intellectus. Deinde probat ſuppoſitionem: ſcilicet ꝙ intelle
ctio ſit nobilis ⁊ ignobilis ratione obiecti. ⁊ dicit etenim in-
telligere ⁊ intelligentis ſubſtantie ſunt ⁊ indigniſſimum in-
telligenti. q. d. ꝙ intellectio poteſt eſſe circa ſubſtātiam ⁊ cir
ca viliſſimū. quare hoc. ſ. vile fugiēdū cuius cauſaȝ ſubdit.
etenim non videre quedā dignius q̄ȝ videre: non vtiqȝ erit
optima intelligentia. Ex omnibus his (vt mihi videt̄) vult
habere hanc maiorem: optima intellectio eſt optimi intelli
gibilis. cui adde hec: ſed dei eſt optima intellectio ⁊ optimū
intelligibile eſt deus. Seipſum ergo intelligit. ſiquidem eſt
potentiſſimuȝ. Debes ſcire ꝙ tota ratio fundatur in duobꝰ
propoſitionibus. ¶ Prima eſt optimū oīum itelligibiliuȝ
eſt deus. ⁊ hoc perſpicuū eſt omnibus. ¶ Secunda eſt deꝰ
intelligit optimum intelligibile: ex his ſequitur ꝯcluſio. ſ. ꝙ
deus non intelligit niſi deū. relique ꝓpoſitiones ſunt ſuper-
flue ad rationem ſyllogiſmi: ſunt tamen vtiles ad rōnes ter
minorum ⁊ ad proſyllogiſmos. vt diximus. de ſyllogiſmo er-
go principali videt̄ ponere minorē dum dicit. ſiquidē potē
tiſſimum ⁊ cōcluſioneȝ ibi. ſeipſum ergo reliquis ſunt poſi-
ta maioris gratia nec poteſt iſta bene aliter dirigi. [Et eſt
intelligentia.] ¶ Contra hanc ſolutionem arguit p̄mo q2 ſi
intelligentia

intelligentia dei eſt ſuiipſius:⁊ ipſe eſt intelligentia.ergo in/
telligentie erit intelligentia.vt in tertia figura ſic arguatur:
dei eſt intelligentia dei:deus eſt intelligentia:ergo intelligē/
tie erit intelligere.Sed hoc videtur falſum.naꝫ ſemper ſci
entia ⁊ ſenſus ⁊ opinio ⁊ ratio eſt ſuimet per accidens ⁊ nō
ex propoſito.inquit.⁊ eſt intelligentia intelligentie intelli/
gentia.hoc eſt conſequens quod tāꝗ̃ manifeſtuꝫ relinquit:
deſtruit conſequens.d.ſed videtur ſemper ſcientia ⁊ ſenſus
⁊ opinio ⁊ ratio:ipſius autem interceſſiue ⁊ non ex propo/
ſito.hec eſt conſequentis deſtructio.[Amplius.] Secundo
querit cum deus ſit intelligens ⁊ res intelligibilis:⁊ tam in/
telligens ꝗ̃ intelligibile ſint bona.propter qd deus eſt opti
mum.vtrum ratione qua intelligibile vel ratione qua in/
telligens.inquit.ſi aliquid aliud eſt intelligere ⁊ intelligi.nā
intelligere conuenit intelligenti:intelligi conuenit obiecto:
ſm vtrūqꝫ eorum:quid ſcilicet deo bene ineſt:vtrum ſciliꝫ
inquantum intelligens vel inquantum intelligibile.hec eſt ſe
cunda queſtio.[Aut in quibuſdam.] Reſpondet ad mate/
riam harum queſtionum.ſꝫ ꝯo ad formam conſidera.Eſt
autem ſciendum ꝙ duplex eſt ſcientia.ſcilicet factiua ⁊ ſpe
culatiua.modo conſtat in factiuis ſcientijs ſcientia ⁊ ſubſtā/
tia ſunt idem vt domus ⁊ ſcientia domus.nam domus in
mente ⁊ ſcientia domus idem ſunt in ſpeculatiuis ſimili/
ter.vt ratio rei:⁊ intelligentia ideꝫ ſunt:⁊ hec ſupponit nūc
ex tertio de anima.Ex hoc arguitur intellectus ⁊ intellectū
idem tam in actiuis ꝗ̃ in ſpeculatiuis in his que ſunt ſine
materia:ſed deus eſt ſine materia.ergo in eo hec ideꝫ ſunt.
dicit.aut in quibuſdam ſcientia eſt res in factiuis quideꝫ ſi/
ne materia ſubſtantia.ſubaudi ideꝫ ſunt ſcientia ⁊ res ⁊ qđ
quid erat eſſe.hoc eſt vt abſtrahunt a materia. in ſpeculati/
uis ꝯo ratio ⁊ res ⁊ intelligentia.ſubaudi idem ſunt/⁊ iteruꝫ
prout ſunt ſine materia. Ex his accipitur hec maior:in eis
que ſunt ſine materia:ideꝫ eſt ſcientia ⁊ ſcibile:⁊ hoc ſumit
⁊ infert concluſionem.d.igitur non altero exiſtēte quod in/
telligitur ⁊ intellectu:quecunqꝫ non materiam habent ideꝫ
erunt ⁊ intelligentia eius quod intelligitur vna. Cui adde
hanc minorem: ſed deus eſt ſine materia.ergo deus eſt ſua
intelligentia.[Adhuc.] Querit vltimo deus itelligit ſe ⁊ in/
telligere eſt dupliciter actu ſimplici que vocatur ſimpliciū
intelligentia:⁊ actu compoſito que vocatur compoſitio vel
diuiſio:queritur vtrum deus intelligat ſe ſimpliciter vel cō
poſite. Reſpondet vt mihi videtur ꝙ deus intelligit ſe in/
diuiſibiliter:⁊ hoc probat tribus rationibus.inquit. Adhuc
autem reſtat iam dubitatio ſi quod intelligitur a deo ſit cō
poſitum.⸿ Reſpondet ꝙ non. Primo/quia ſi deus intelli
geret ſe compoſitiue:tunc tranſmutaretur/hoc eſt tranſiret
de quodam in quodam.nam ante actuꝫ compoſitionis eſt
intelligentia ſimplicium:dicit.Tranſmutabitur eni in par/
tibus totius.⸿ Secundo arguit/quod non habet materiaꝫ
intelligitur indiuiſibiliter:vt humanus intellectus intelligit
ſe:ſed deus non habet materiam.ergo intelligit ſe indiuiſi/
biliter:dicit.aut indiuiſibile omne quod non habet mate/
riam vt humanus intellectus: quando ſcilicet intelligit ſe.
⸿ Tertio arguit/quicquid intelligitur compoſite non ſem/
per intelligitur:ſed deus ſemper intelligitur.ergo non com
poſite.maior probatur:quia quādo intellectus intelligit reꝫ
compoſitam:tranſit de intellectione partiuꝫ ad intellectio/
nem totius tāꝗ̃ de imperfecto ad perfectum:eo quia perfe
ctio partium tota continetur in perfectione totius:dicit.aut
quod quidem compoſitoruꝫ habet in aliquo tempore.hec
conſequentia probatur ⁊ dicit.non enim bene ſemper in h
aut in hoc:ſed in toto quodam quod optimum exiſtens eſt
aliud aliquid.nam in toto eſt optimitas: ⁊ per conſequens
intellectus diuinus non ſemper fuiſſet in perfectione: quia
tranſiſſet de cognitione partiuꝫ ad cognitionē totiꝰ.deſtruit
ꝯſequens.d.ſicut aūt ipſa ſuiipſius intelligentia habet eter/
na:hoc eſt res eternas:omne.i.omni tempore ⁊ nō aliquan/
do ſic:⁊ aliquādo nō.⁊ hec eſt deſtructio ꝯſequentis.
⸿ Quia iſta queſtio.] Cōmentum iſtud habet duas partes. Cō.51.
Prima eſt expoſitiua textus.2ª ibi[Et ſic eſt in alijs intel/
ligentijs.] Digreditur.Et primam partem non legemus:ſꝫ
circa literam dubitando adducemus ſententias Auerrois
ad noſtrum propoſitum.Secundam partem paſſim lege
mus.⸿ Circa ergo literam emergunt quedam ambiguita
tes.⁊ prima eſt circa conſequentiam Ariſtotelis.videlicet ſi
primus intellectus non ſit ſua intellectio ſed potentia: tunc
continuatio intellectionis eſſet ſibi laborioſa ⸿ Sed con/
tra:quia motus non eſt ſubſtantia celi ſed celum eſt poten/
tia pura ad motum:⁊ tamen motus non eſt violentus celo.
Secūdo/qa labor ſit propter reſolutionem ſpirituum.vt di
cit Auerroes ſecūdo celi cōmento tertio.⁊ tamen cōſtat in
deo ſpiritus non ſolui.Tertio/quia rationalis ala poſt mor
tem non intelligit per ſuam ſubſtantiā:⁊ tamen intellectio/
nis continuatio non eſt ſibi laborioſa.Vltimo/omne enthy
mema tenet in virtute ſyllogiſmi.quid eſt ergo mediuꝫ ſyl/
logiſmi preſentis:forte propter hec ⁊ alia expoſitor noſter
⁊ alij latini videntur ad verba litere tenere ꝙ hec cōſequē/
tia non ſit neceſſaria ſed probabilis.ipſe etiā Philoſophus
hoc innuit.d.rationabile:modo rationabile idem eſt ꝙ ꝓ/
babile:probabilitas tamen eſt ex hoc.quia vbi itellectꝰ dei
ſit pura potentia:illa eſt contradictionis ad intelligere ⁊ op
poſituꝫ intellectionis:⁊ omnis talis eſt ab extrinſeco.⁊ hoc
videtur rationabile aliquo modo pro quanto de ſoris.Mi
hi videtur aliter cum reuerentia tanti viri.vbi debes ſcirē
apud Auerroem hic ꝙ deum intelligere res extra pōt acci/
pi vel ſimul vel ſucceſſione.ſimul quidem: vt ſi intelligeret
omnia intelligibilia vno ⁊ ſimplici actu.⁊ hoc modo intelle
ctio non eſſet ei laborioſa:imo ſumme delectabilis: vt.10.
ethicorum ſcribit Ariſtoteles. Alio modo ſucceſſiue:ſcilicꝫ.
nunc ſciendo vnum ⁊ ignorando aliud ⁊ ꝓcedendo de igno
rantia ad ſcientiam per media vt nos diximus:⁊ hoc modo
ſi ipſe intelligeret res oportet habere ſenſus a quibus ſume
ret phantaſmata repreſentantia nunc vnum:nunc aliud.pri
mo modo Ariſtoteles non arguit.ſecūdo modo conſequē/
tia ſua eſt fortiſſima.Sumatur ergo antecedens ſic/ſi deus
intelligeret inquantum eſt in potentia ad intelligibilia di/
uerſa ſucceſſiue: vt dixit Auerroes:intellectio eſſet cum la/
bore.probatur.nam intellectio illa eſſet per concurſum ſen
ſuum:⁊ ſenſus ſunt virtutes materiales.ergo laborarent vt
in nobis videmus.nec dicit Ariſtoteles ꝙ itellectio illa eſ/
ſet violenta:ſed ꝙ continuatio intellectionis eſſet laborio/
ſa:quia eſſet cum reſolutione ſenſuum.primum membrum
non deſtruit:quia patet per alia dicta ⁊ dicenda:ſcilicet ꝙ ſi
deus intelligeret omnia ſimul ⁊ ſubito:tunc in eo eſſet mul/
titudo.Amplius perficeretur per vile.hoc modo inſtantie
remote ſunt.vt patet intelligenti.⸿ Scđa dubō/vtrū in fa
ctiuis ſcientijs idē ſit res ſcita ⁊ ſcia:⁊ videt̃ ꝙ non.nā res
ſcibilis eſt extra animā.ſcia eſt in ala.⸿ Reſpondet ꝙ ſci/
bile poteſt accipi ſm qd eſſe/hoc eſt vt hꝫ eſſe cognitum ꝙ
eſt abſtractum a mā ⁊ ab indiuiduis.alio mō vt hꝫ eē ſim/
pliciter:⁊ hoc eſt eſſe extra alam.⸿ Tunc dōm ꝙ quātum
ad eſſe ſm quid ideꝫ ſunt.nā domus vt hꝫ rōnē ſcibilis eſt
res in anima:⁊ vt ſic eſt ars domificatiua.ergo ſm qd ideꝫ
ſunt.ſimplr ꝯo ſunt diuerſa.Sꝫ qa deus:⁊ ſm quid:⁊ ſim/
pliciter ſeparat̃ a mā:ideo in eo ⁊ ſciētia ⁊ ſcibile oī modo
ſunt idem.Simili mō de ſcia ⁊ ſcibili in ſcientijs ſpeculati/
uis dicendum.⸿ Tertia dubitatio videtur/ꝙ illa ꝯſequē/
tia nulla ſit.vꝫ.deus intelligit ſe vt cōpoſitū. ergo tranſmu/
tatur.nam dicaꝫ ꝙ intelligit ſimul totuꝫ ⁊ partes vno actu.
dōm ꝙ conſequētia Ariſtotelis ſaltem tenet de poſſibili.ꝙ

modo deus intelligit ſe vt cõpoſitũ.ḡ põt itelligere partes
prius toto:tenet ɔ̄ſña.nam intellectus diuinus põt itellige-
re res vt ſunt intelligibiles:ſed partes ſunt intelligibiles ab
ſolute abſq; intellectione totius.ḡ poteſt itelligere ptes nõ
intellecto toto.Et tunc vltra:ſed in eternis poſſe ⁊ eſſe ſunt
ſimul.ergo de facto intelligit prius partes ipſo toto:⁊ hec
eſt pulchra deductio.¶ Quarta dubitatio eſt quo mõ valz
hec ɔ̄ſequentia:deus eſt ſimplex ⁊ abſq; mã.ergo intelligit
ſe ſimplici intelligentia ⁊ non compoſite.videtur eni ꝙ hec
conſequentia nulla ſit.nã tunc nõ poſſemus nos intelligere
deum intellectione cõpoſita qḋ ſalſuz eſt.naz intelligimus
ipſum vt ens ⁊ vt bonũ ⁊ talia.Debes ſcire ꝙ aliter nos in-
telligimus deum:⁊ aliter deus intelligit ſe.naz nos intelligi-
mus deum per attributa:modo attributa ſumuntur ab en-
tibus cauſatis que ſunt in materia.vt dixit Auerroes ſupra
cõmento.39.⁊ ſic deus aliquo modo eſt in materia ꝓ quãto
ſibi attributa ſumuntur ab entibus in materia.deus vero vt
intelligitur a ſe ſimpliciter:intelligitur ⁊ non per attributio-
nem:⁊ per conſequens non poteſt deus formare propoſitio-
nes de ſe:qz predicatũ ⁊ ſubiectũ diſtinguuntur realiter.vt
dixit Auerroes ibidẽ.bene ergo arguit Ariſtoteles.Si de⁹
intelligeret ſe cõpoſite tunc eſſ; ⁊ in mã:quoniam tunc for-
maret de ſe propoſitiones:⁊ oĩs propoſitio habet ſubiectuz
⁊ predicatum:⁊ ſubiectuz ſumit̃ a mã ⁊ predicatũ a forma.
ſecus eſt de intellectione noſtra.nam nos intelligimus ipm
per attributionem.⁊ hanc deductionem pauci intelligunt.
¶ Quinto dubitatur circa conſequentiã vltimã.videt̃ eni
ꝙ nõ ſequit̃.ſ.ꝙ deus intelligat ſe in tempore:ſi ipſe eſt to-
tum.dõm ꝙ totũ dũ intelligit̃ rõne partiũ intelligitur.pars
autez intãtũ inquãtũ per operationẽ ſumitur.hoc autez fie-
ri nõ poteſt niſi in tẽpore.⁊ ſic patet ɔ̄ſequentia.Multa di-
cit Auerroes in his verbis paruz vtilia.Tu vero lege per te
⁊ intelliges ſi textum intellexiſti.[Et ſic debz eſſe.]¶ Hec
eſt ſecũda pars cõmenti in qua Auerroes digredit̃ ⁊ decla-
rat differentiam inter intellectionẽ intelligentiarũ ⁊ dei.et
remouet queſtiones.⁊ p̃mo colligit cõuenientiam.ſcḋo dif-
ferentiam.dicit p̃mo.⁊ ſic debz eſſe in alijs intelligẽtijs ab-
ſtractis:hec eſt conuenientia.ſ.ꝙ nulla intelligentiarum in-
telligit aliquid extra ſe:⁊ ꝙ in eius intellectione nõ accidit
labor.Dicit ſecũdo.ſed primus eſt ſimplicior eorum.⁊ hec
eſt differentia.ſ.ꝙ mõ ſimpliciori intelligit primus rem in-
tellectam.¶ Tertio ɔ̄cludit corollariuz ⁊ hec eſt ſcḋa diia.
Ubi debes ſcire ꝙ aliquis itellectus poteſt eſſe multus in
intelligendo vel multiplicitate cognitorũ:⁊ hoc eſſet quã-
do multa cognoſceret:vel multiplicitate modi cognoſcen-
di:⁊ hoc eẽt quãdo intelligibile ⁊ intelligẽs differunt.Eſt ḡ
differẽtia ſecũda hec ꝙ intelligẽtia ſcḋa nõ eſt multa mul-
tiplicitate modi cognoſcẽdi:quoniã in ea intellectus ⁊ intel-
lectum ſunt vnũ re ſed bene multiplicitate intellectorum
qz intelligit multa.ſ.ſe ⁊ omnes intelligentias ſuperiores.
Deus vero eſt ſimplex dupliciter.primo qz nõ multa intelli
git:qz ſolũ ſe intelligit.ſcḋo qz intellectus ⁊ intelligibile idẽ
ſunt ſimpliciter in deo.dicit.⁊ ideo eſt vnum ſimpliciter ſi-
ne aliqua multiplicitate:quia neq; ꝓpter alietatez intellect⁹
⁊ intellecti:⁊ hoc quantum ad modum cognoſcendi.neq; ꝓ-
pter multitudinem intellectorum:⁊ hoc quantum ad rẽ co-
gnitaz:probat hanc differentiã ⁊ ſupponit ꝙ multiplicitas
cognitorum pendet ex modo cognoſcendi alio.ex eo qz co-
gnitũ ⁊ cognoſcens diſtinguunt̃ realiter.⁊ hoc pz.¶ Ex h
arguit ſi intellectus diuinus intelligit multa:tunc intellect⁹
⁊ intellectum diſtinguuntur realiter:conſequentia patet ex
ſuppoſitione ⁊ verba patent.[Et cũ Themiſtius.]¶ Nar
rat poſitionem Themiſtij ⁊ reprobat illaz.Themiſtius er-
go voluit ꝙ poſſibile eſt ꝙ deus intelligat multa:imo oĩa
entia mundi ſubito.¶ Contra arguit Auerroes quia decla

ratũmus duo.ſcilicet ꝙ deus nihil aliud extra ſe intelligit:⁊
per ɔ̄ſequẽs non multa.⁊ ꝙ intellectus ⁊ intellectũ ſunt idẽ
omnino.[Dicit enim.]¶ Scḋo narrat motiuũ Themiſtij
quod expoſitor magnifacit.Arguit enim ſic.Intelligit ſe eẽ
principium aliorũ.ergo intelligit alia.quoniaz cognitio vni⁹
relatiui pendet ex cognitione alteri⁹ correlatiui.¶ Contra
arguit.d.⁊ omnia iſta ſunt eius qui nõ intelligit demonſtra-
tionem Ariſtotelis:⁊ quaſi vult habere reſpõſionem ⁊ non
expreſſit illam.vult tñ eaz eſſe intellectã ex verbis Ariſto-
telis.¶ Breuiter ergo dõm ꝙ deus intelligit ſe cognitione
abſoluta ⁊ non relatiua:⁊ ꝑ ɔ̄ñs nõ itelligit ſe eſſe p̃ncipiuz
neq; p̃ncipiatuz nec ſe ſub rõne aliqua.[Sz tamẽ.]¶ Cõ-
tra hoc arguit:nam tunc deus ignoraret ſe eſſe p̃ncipium ⁊
ignoraret hec ⁊ per ɔ̄ñs eſſet ignorans quod deo nephas ẽ.
[Et ideo.]¶ Reſpondet ⁊ primo narrat poſitionẽ quorũ-
dam.ſcḋo reſpondet ſm veritatez.Quidam itaq; dixerant
ꝙ eo mõ deus ſcit ſe eſſe p̃ncipium quo mõ cauſat hec.Eſt
autez cauſa hoꝝ vlis ⁊ non particularis:⁊ ꝓpterea hec ſcit
ſcientia vli ⁊ non particulari:⁊ per ɔ̄ñs ſcit ſe eſſe p̃ncipiuz
vle ⁊ non particulare.[Et veritas eſt.]¶ Reſpõdet ergo
aliter/vbi debes ſcire ꝙ deus eſt ens per eſſentiã.⁊ reliqua
ſunt entia participando deuz.⁊ propterea eſſe dei eſt cauſa
oĩum reliquorum:⁊ qz ſcientia ⁊ eſſe in deo ſunt idez:dicit
ergo tria.Primum ꝙ deus ſcit oĩa pro quanto ipſe eſt oĩa:
ſicut calor eſt omnia calida.Secũdo dicit ꝙ ſcit omnia ſcia
que eſt cauſa rerum:nam ſcit omnia per eſſentiam:ſed ſciẽ-
tia eſt ſua eſſentia:⁊ ſua eſſentia eſt cauſa rerum.ergo ſcien
tia ſua eſt cauſa rerum.Dicit tertio ꝙ deus non ignorat re
liqua quoniam aliquo modo ſcit illa ſciendo ens/hoc eſt ſe
qui eſt totũ ens.Ex his videtur ɔ̄cedere Auerroes ꝙ deus
ſcit oĩa non quidem per ſe:ſed ſciendo ſe:nã ipſe eſt oĩa.[Et
ideo.]¶ Concludit quedam corollaria.Primuz eſt ꝙ ſci-
entia dei ⁊ noſtra dicuntur equiuoce:naz ſua eſt cauſa ⁊ no-
ſtra eſt cauſata a rebus.nam ſua ſcientia eſt entis vt ſimpli
citer dicti ⁊ tale eſt cauſa noſtre ſcientie.Debes ſcire ꝙ ſciẽ-
tia dei eſt entis ſimpliciter:⁊ eſt idẽ enti ſimplr.ſz ens ſim-
pliciter eſt cauſa ſcie noſtre:⁊ ꝑ ɔ̄ñs ſcia dei eſt cauſa ſciẽtie
noſtre.[Scientia igit̃.]¶ Scḋm corollarium eſt ꝙ ſcien-
tia dei nec eſt vlis nec p̃ticularis:hoc eſt ꝙ ipſe nec ſcit hec
in vli nec in particulari.p̃mũ ꝓbat:naz ſcire in vli eſt ſcire
in potentia particularia.ſed in deo nulla eſt potentia.ergo
deus non ſcit particularia in vli.nec ſcit p̃ticularia in parti-
culari:nam particularia ſunt infinita ⁊ infinita non cõtinẽ-
tur in aliqua ſciẽtia:quãto minime in ſcia p̃ma.[Ille igitur
primus.]¶ Ad formã qõnis r̃ndet ꝙ deus nec ſcit ſcia no
ſtra nec ignorat ſcia noſtra.nam cõtraria ſunt nata fieri cir-
ca idem:ſi ergo deus nõ ſcit ſcia noſtra:vtpote vli vel parti
culari.ergo nec tali ratiõe ignorabit.quare patet ꝙ aliquid
eſt ſciens de quo ſciẽtia non dicit̃ niſi equiuoce vt deus:ſcit
enim ipſe deus:⁊ tamẽ nõ dicit̃ ſciens niſi equoce.In mul-
tis partibus libri deſtru⁹ deſtru⁹ locuti ſumus de ſcia dei ⁊
intelligẽtiarũ:nec opz nũc imorari:tñ pro preſenti declara-
tiõe debes ſcire ꝙ aliqḋ põt ſciri trib⁹ modis.¶ Uno mõ
in particulari qũo per ſenſum ſcimus particularia in mate-
ria ſignata.¶ Scḋo mõ in vli.ſ.ſcientia cõfuſa vt ſciẽs ſo
lem ſcit infinitos ſoles ſi eſſent:⁊ hec ſciẽtia eſt in potẽtia ⁊
in actu.eſt potentia quidem reſpectu cõtentoꝝ ⁊ eſt in actu
reſpectu ſui eſſentie:qz ipſa eſt aliqua perfectio.¶ Tertio
modo eſt cauſa.qui enim ſcit effectus in cauſa:ſcit effectus:
ſed nec in particulari qz cauſa non eſt materia effectus:⁊ h
modo videt̃ velle Auerroes ꝙ deus ſcit oĩa pro quãto ſcit
ens hoc eſt eſſe quod eſt cauſa oĩum.⁊ ſic ſua ſcientia dicit̃
equiuoce quia nec eſt vniuerſalis nec particularis:ſed cau-
ſalis.¶ Sz dices/de⁹ ſcit oĩa cauſaliter.ergo ſcit oĩa vt ter-
mini relationis cauſe ad illa.ḡ oĩa particulariter.⁊ hoc erat

argumentũ

argumentum Themiſty ⁊ expoſitoris. ¶ Rñdeo ꝙ in effectu tot ſunt gradus quot cauſe ſunt. deus ḡ eſt cã oīuꝫ ſub ratione entis ⁊ nõ ſub ratione talis entis: vt videtur Proculus ſentire dum dicit. prima creaturarum eſt eſſe. ⁊ ſic cõcederem ꝙ deus ſciꝫ oīa eo modo quo concurrit ad eſſe oīuꝫ: ⁊ q꞉ concurrit ad eſſe oīum ſub ratione entis: ideo ſub ratione entis intelligit oīa: ⁊ hoc eſt intelligere oīa ſub ratiõe entis cauſe ⁊ nõ entis cauſati: nam ſic ſua ſciētia eſſet vniuerſalis. Tu ꝟo lege dicta noſtra ibidem: ⁊ intelliges ſolutionem hanc. ¶ Debes ſcire pro itellectu oīum illoꝝ ꝙ Auerroes imaginaꝛ ꝙ deus ſit formaliter entitas vel ens formalr̃: ⁊ reliqua ꝟo non ſunt entitas ens formalr̃. ſed entia pticipatiue que potius (vt ita loquar) dicunꝛ entaliaꝛ per cõſequēs ſicut caliditas per eſſentiam eſt formaliter calida. ⁊ reliqua ſunt calida participatiue ꝑpter calorem: ſic deus eſt ens ⁊ entitas formalr̃: nos ꝟo tales ipſo deo participatiue. Ex his ſequunꝛ p̄mo ꝙ deus ſciēdo ſe ſcit oīa. quo mõ q ſcit formã ſcit pticipantia illã: vt qui ſcit caliditatē ſcit oīa calida. ⁊ per ſpicuum eſt ꝙ qui ſcit per caliditateꝫ oīa calida: non ſcit calida in vniuerſali nec in particulari per illam formã. nam illa forma nec eſt vniuerſalitas illorum nec particularitas. Scit ergo omnia illa caliditate cauſaliter: pro quanto ſcit illa ſciendo cauſam qua participando calida ſunt. Secũdo ſequitur ꝙ deus ſciendo ſe queſcit nec appetit ſcire hec. Sicut ſi aliquis guſtaret saporē in quo eēnt omnes bonitates omnium ſaporum: non appeteret guſtare alium ſaporem preter illum. Et qm̃ deus eſt tota veritas ⁊ tota bonitas: in eo ꝙ ſcit ſe ſcit omnia vera: ⁊ in eo ꝙ fruitur eius bonitate que eſt tota bonitas: non cupit frui alia bonitate. Tertio ſequitur ꝙ ipſe ſolus eſt perfecte beatus. nam intelligit verũ in quo eſt tota veritas ⁊ fruitur bonitate in qua eſt ratio totius bonitatis: ergo eſt perfectiſſime beatus ſolum in intelligendo ſe. Sed quantum hec contradicant theologie ⁊ veritati: diximus in libro deſtructio deſtructionũ. ⁊ tu q̄re hec ⁊ diligenter lege: q꞉ reperies multa quibus nunc addere nõ poſſum (etſi plus expertus ſim) propter negocia.

Perſcrutandum autē eſt qualiter habet totius natura bonum ⁊ optimũ. vtrum ſeparatum quid ⁊ ipſum ſm̃ ſe: aut ſm̃ ordinem: aut vtroqꝫ modo: ſicut exercitus. Etenim in ordine ipſum bene: ⁊ dux. ⁊ magis iſte. non enim iſte propter ordinem ſed ille propter hunc eſt. omnia ꝟo coordinata ſunt aliqualiter: ſed nõ ſimiliter ⁊ natatilia ⁊ volatilia ⁊ plante: ⁊ non ſic ſe habent vt non ſit alteri ad alteruꝫ nihil: ſed eſt aliquid. Ad vnum quidem enim omnia coordinata ſunt. ſed quemadmoduꝫ in domo liberis non licet quod contingit facere: ſed omnia vel plura ordinata ſunt: Seruis ꝟo ⁊ beſtijs parum quod ad cõmune. multum ꝟo quod contingit. Tale naqꝫ principium cuiuſqꝫ ipſoruꝫ natura eſt. dico autem puta ad diſcerni neceſſe quoqꝫ omnibus venire. ⁊ alie ſunt ſic: quibus cõmunicant ad totum.

¶ Oſtendit ꝙ primus motor ſit primus. ſ. effectiuus ⁊ primum intelligibile. ⁊ q꞉ accepit ipſum eſſe primum appetibile: ⁊ nõ declarauit quomodo: nũc vult exponere quomõ. ¶ Et debes ſcire ꝙ bonum eſt duplex. ſ. bonuꝫ ordinis: qd̃ pro tanto bonum eſt pro quanto participat ratione finis. ⁊ bonum fine ⁊ hoc dicꝛ optimum. finis enim vult eſſe vltimum: ⁊ per ↄ̄ſequēs optimũ. ⁊ ꝑpterea querit ph̃s ⁊ dicit. Perſcrutãdum eſt aūt qualiter totius natura hoc eſt mundus habet bonum. ſ. quãtum ad ordinem: ⁊ optimũ. ſ. quantum ad finem vocaꝛ mundus natura totius: q꞉ eſt omnia entia: ⁊ dicitur ꝑpter hoc vniuerſum. ¶ Deinde explicat queſtionem. d. vtrum ſeparatum quid ⁊ ipſum per ſe. ⁊ hoc quantum ad finem ⁊ ad optimum: aut ſm̃ ordinem: ⁊ hoc quãtum ad bonum ordinis: ⁊ hec eſt queſtio. ¶ Debes ſcire ꝙ differētia eſt inter bonũ ordinē ⁊ finem. nam bonum ordine eget aliquo: aliquo modo ad quod ordinentur cuncta illius ordinis. ſed finis eſt id ad quod cuncta tendunt: ⁊ propterea finem vocat ſeparatũ quid ⁊ ipſum per ſe. [Aut vtroqꝫ modo.] ¶ Soluit queſtionem ⁊ vult: ꝙ quemadmoduꝫ in exercitu eſt duplex bonitas. ſ. ordo ⁊ dux: ſic ⁊ in vniuerſo. Ordo in exercitu eſt bonum quoddam: ⁊ ipſum milites enituntur ſeruare. ⁊ dux eſt optimum: q꞉ ad ipſum eſt ordo ⁊ milites. dicit: aut vtroqꝫ modo ſicut exercitus, etenim in ordine. ſ. exercitus eſt ipſum bene. et. ſ. in exercitu eſt dux: cui debetur ratio optimi: quia appellauit ordinem bonum: ⁊ finem ſeparatũ ⁊ per ſe optimũ. oſtēdit per ſimile hoc eſſe bñ dictum: ⁊ dicit. ⁊ magis iſte. ſ. dux eſt q̄ ordo. ſubdit cauſam. d. non enim iſte eſt propter ordinem: princeps enim exercitus eſt ſupra ordinem: ſed ille. ſ. ordo eſt ꝑpter hunc. ſ. ducem. Ex his ſequitur ꝙ bonum ordinis ſubordinatur fini: ⁊ per conſequens ordo dicitur bonum ⁊ finis optimum dici dꝫ. quoniam eſt ſui gratia ⁊ bonum ordinis gratia eius. [Omnia ꝟo.] ¶ Remouet dubium. nam poſſet quis dicere ordo eſt in eis que ſpecie differunt: genere ꝟo conueniunt. ſed mundi partes ⁊ ſpecie ⁊ genere differunt: ergo non coordinantur: ⁊ ſic philoſophus ſupponit falſum. Videtur reſpondere ꝙ duplex eſt ordo. ſ. vniuocus q̄lis eſt in animalis ſpeciebus: ⁊ analogus ſeu proportionis: vt eſt in his que ſic ſe habent ꝙ priora ſunt vtilia poſterioribus: ⁊ tandem omnia ſunt ad vnum, vult ergo ꝙ mundi partes habeant ordinem ſecũdo modo. nam vult ꝙ vna pars mundi eſt vtilis alteri: ⁊ tandem reducuntur ad vnuꝫ cõmunem omnibus finem. dicit. omnia ꝟo coordinata ſũt aliqualiter. ſ. analogice ⁊ proportionaliter: ſed non ſimiliter. ſ. ſm̃ ſpeciē ſunt ordinata vt natatilia ⁊ volatilia ⁊ plante: ⁊ non ſic tamen ſe habent vt non ſit alterum ad alteruꝫ nihil: ſed alterum alteri eſt aliquid. nam ad vnum quideꝫ omnia coordinata ſunt. Eſt ergo iſte ordo ꝙ plante ſunt animalium gratia: ⁊ animalia propter homines: ⁊ hoīes ꝑpter corpora celeſtia: ⁊ omnia tandem gratia primi entis in natura optimi. ⁊ ſic partes mundi non habent ordinem vniuocum ſed ordinem proportionis. [Sed quemadmoduꝫ.] ¶ Declarat idem ſecũdo exemplo. ſ. accepto a domo. Ubi debes ſcire ꝙ in domo ſunt paterfamilias: liberi: ſerui: ⁊ beſtie: ⁊ poſſeſſiões vt Ariſtoteles declarat in iconomicis. ⁊ iſti omnes agunt bonum domus: ⁊ optimuꝫ domus. bonũ domus eſt ordo agibilium: optimum eſt volũtas patris familie: liberi ⁊ pater ambo participant eo ꝙ optimum: pater qdeꝫ q꞉ ipſe eſt optimum q꞉ dat ordinē. filius ꝟo q꞉ propinquus patri: ⁊ per conſequens. aliquo modo dat ordinem ⁊ recipit ordinem. Nam liber magis accedit ad voluntatem patris. Serui ⁊ beſtie participant bono ordinis. nam ſolum ordinantur lꝫ ſerui beſtias ordinent ⁊ beſtie agrum. Sic in vniuerſo ſubſtantie ſeparate ⁊ deus valde participãt optimo. deus quidem q꞉ ipſe eſt optimum: ſubſtantie ꝟo ſeparate: q꞉ vicine optimo. res ꝟo generabiles multum participant bonum ordinis ⁊ paruꝫ bono optimo q꞉ ſunt elongate. hec eſt perfecta declaratio. Sicut ergo in domo paterfamilias eſt ordinans tm̃: ⁊ ſerui ⁊ beſtie ⁊ poſſeſſiones ordinate tm̃: liberi ꝟo ordinantes vno modo ⁊ ordinati alio modo: ſic ⁊

in toto mundo eſt deus optimum qui ordinat: ⁊ generabilia ordinata tm̄: ⁊ intelligentie que q̄dē. vt liberi ſunt vno modo ordinātes alio mō ordinate. dicit. Sed queadmodū in domo liberis nō licet qd̄ ꝯtingit facere. hoc eſt paruꝫ participant bono ordinis q: ſunt in loco patris: ſed oia vel plura ordinata ſunt ſubaudi que liberi faciunt: ⁊ per conſequēs in poſſe eoꝝ videt̄ eſſe ordo pro quāto vicini ſunt patri. propterea liberi videntur imparere ſeruis in loco patris: ſeruis ꝟo ⁊ beſtijs videtur eſſe parum qd̄ cōe. i. parum participāt optimo qd̄ eſt cōmune patri ⁊ liberis: multum ꝟo participat eo qd̄ contingit: hoc eſt bono ordinis: q: ipſi nō hn̄t niſi ordinata ſibi facere ⁊ parum imperāt. i. niſi beſtijs. ¶ Debes ſcire ꝙ bonum ordinis dr̄ qd̄ ꝯtingitq̄ꝫ pōt variari: ⁊ eſt in poteſtate patris ⁊ aliquo modo in poſſe filioꝝ. ⁊ huic ſubaudiendum eſt ꝙ eodē mō eſt in vniuerſi ꝑtibus. nam ſunt quedam partes multū participātes optimo ⁊ quedaꝫ parum. huius ḡ ſubaudiendi reddit cām. d. tale nāq; principium vniuſcuiuſq; eoꝝ eſt natura: ergo res mundi videntur participare ordine propter eoꝝ naturas: que ſunt ꝓncipia exequendi ordinē: ⁊ ideo res mundi lꝫ nō intelligāt. faciunt operationes ordine qm̄ dirigunt̄ ab optimo: vt dicit Themiſtius. [Dico aūt.] ¶ Exponit qd̄ eſt illud quo omnia participant: ⁊ que ſint ea que participant eo qd̄ optimum: ⁊ vult ꝙ oia mūdi entia participant dr̄ia: hoc eſt ordine qui conſiſtit in differentia poſterioris ad prius: talē enim ordinē habent oia per ſe: lꝫ deus parū: Sed quedam ſunt que participant quodam optimo qd̄ eſt ſupra ordinem dicit. dico aūt vtpote bonū ordine quātum ad diſcerni ⁊ diſtingui: neceſſe eſt quoq; oībus venire ⁊ accidere tale bonuꝫ. ergo bono ordinis omnia participāt: ⁊ alia ſunt ſic quibus oia ad totum cōmunicant vt ſunt corpora celeſtia. hec enim oia cum vniuerſi duce participant optimo ad totum vniuerſum perficiendum. Sunt enim intelligentie ſimiles liberis: ⁊ mundi entia ſimilia ſeruis ⁊ beſtijs: ⁊ propterea intelligentie participant eo optimo: quo primus. ⁊ parum participant ordine. hec ꝟo multo ordine ⁊ parum optimo participant.

Cõ.52m. ¶ Ipſa eſt tertia.] Cōmentum habet duas partes: altera quidem eſt tm̄ expoſitiua textus: altera ꝟo digreditur aliqualiter: ⁊ ꝓma quidem ſatis nota eſt per ea que nos diximus in noſtra expoſitione. Deinde ibi. [Et ſciendum eſt.] ¶ Digreditur ⁊ videt̄ ꝓmo colligere poſitionē Ariſto. ⁊ dicit. Et ſciendum eſt ꝙ hec eſt ſentētia Ariſtotelis in ſollicitudine: ⁊ per ipſam ſoluunt̄ omnes queſtiones tangentes ſollicitudineꝫ. Debes ſcire ꝙ ex verbis Ariſtotelis colligi poteſt ꝙ deus habet ſollicitudinem ⁊ ꝙ nō hꝫ. habet enim ſollicitudinem pro quanto ipſe eſt quaſi cauſa oium ⁊ ordinās cuncta: ſed nō hꝫ curam particularitꝫ. Quia igitur Ariſtoteles dixit deum eē cauſam ordinis: ⁊ nihil eſt cauſa ordinis niſi cognoſcat ordinata: ⁊ per conſequens deus hꝫ ſollicitudinē pro quanto ordinat. [Sunt enim quidam.] ¶ Narrat nūc poſitionem quorundam. q̄dam enim volunt deum omnia ſcire ⁊ particulariter ⁊ vniuerſalr̄. ⁊ huius cauſa eſt: q: ſapiens non dꝫ ꝓtermittere aliq̄d abſq; ſollicitudine. Dicunt ſecūdo ꝙ oēs actiones vel ſunt iuſte: ⁊ per ꝯſequens nō facit malū: q: maluꝫ non eſt ens. ⁊ hec eſt poſitio noſtra ⁊ vera. Alia poſitio eſt Epicureoꝝ: nolunt enim ꝙ deus non creet hec: qm̄ hec multa mala ſunt que ſapiens dimittere debet: ergo iſti ſunt in extremo contradictorio ad illos. naꝫ iſti nolunt ꝙ nulla ſit ſollicitudo oīno. [Et veritas.] ¶ Reſpondet Auerroes ⁊ vult ꝙ veritas ſit ꝙ ſollicitudo ſit eo modo quo dixit: ⁊ probat. nam ſi res eſſent ſine ſollicitudine: eſſent a caſu ⁊ extra intentionem agentis: ſed per ſe ⁊ ex neceſſitate materie. Ultimo narrat propter hoc argumentuꝫ poſitionem Pythagoricoruꝫ. Pythagorici enim videntes multa mala eſſe in rerum natura ⁊ multa bona: cogunt̄ dicere duos deos eſſe quoruꝫ vnus bona: alter mala creet. ¶ Debes ſcire ꝙ Pythagorici decipiuntur. nam nullum malum eſt: ⁊ illa mala que ipſi reputant dicuntur mala ſm̄ quid vt reſpectu vnius ⁊ bona reſpectu alterius: ⁊ propterea malū ſimpl̄r nihil eſt: non ergo valet ponere duos deos.

Ceteriſq; īpoſſibilia accidunt aut abſurda: aliter dicētibus. Et qualia gratioſius dicētes. ⁊ in q̄b⁹ minime dubitationes opꝫ nō latere. oēs enim ex ꝯtrarijs faciūt oia: neq; aūt oia neq; ex qd̄ cōtrarijs recte: nec in q̄buſcūq; ꝯtraria exiſtunt: quō ex ꝯtrarijs erunt non dicūt. Impoſſibilia enim ſunt ꝯtraria adinuicē. nobis aūt ſoluit̄ ꝟ rōnabil̄r. eo ꝙ tertiū aliq̄d ſit. alij ꝟo alteꝝ contrarioꝝ: mām̄ faciunt: queadmodū q̄d inequale equali: aut vni mlt̄a. Soluit̄ aūt ⁊ hoc eodē mō: mā enim que vna: nulli eſt contraria.

¶ Auerroes ⁊ expoſitor conueniunt. nam vterq; vult Ariſtotelem hic enarrare poſitionem antiquoꝝ ⁊ eas confutare. Auerrois dicit Ariſtotelem hoc fateri: vt oſtendat poſitionem eius eſſe magis rōnabilem: q: per ipſam ſoluuntur omnes queſtiones: non ſic poſitiones antiquorum ſunt. ⁊ textus bene ⁊ docte declaratur ab expoſitore. nec poteſt addi. ⁊ cōmentum ſimiliter patet. Cõ.53m.

Amplius omnia praui participatiōe ſunt extra vnū: nam malum ipſuꝫ alterum elemētoꝝ. Alij aūt nec principia bonum ⁊ malū q̄uis in omnib⁹ maxime qd̄ bonuꝫ principium. Alij ꝟo hoc quidem recte: q: principiuꝫ. Sed quomō bonum principium nō dicunt. vtrū vt finis aut vt mouens aut vt ſpecies. Inconuenięter aūt ⁊ Empedocles: amicitiam eni bonū facit: hoc auteꝫ principium ⁊ vt mouēs. Congregat eniꝫ ⁊ vt materia. pars enim mixture. Si itaq; ⁊ eidem accidit vt mãe. ⁊ principiū eſſe ⁊ vt mouenti: ſed eſſe non idem ſm̄ qd̄ duoꝝ igitur amicitia, Inconueniens autem ⁊ incorruptibilem eſſe litem. ſed hoc ipſum eſt mali natura.

¶ Quia q̄dam dixerūt duo. ſ. ꝙ oia fiant ex ꝫ... ꝙ prima gn̄a contrarioꝝ ſunt duo. ſ. bonum ⁊ malum: ⁊ contradixit his in textu precedēti: nūc arguit ꝯtra eoſdē: ⁊ vtitur enthymemate hoc modo. Si oia eſſent ex ꝯtrarijs: ergo oia participarent malo. que ꝯſequentia pꝫ. nam alterum elementoꝝ eſt malum ⁊ alterum eſt bonū: ergo oia participarēt malo excepto vno. ſ. bono. nam bonum eſt ꝯtrariuꝫ ipſi malo. dicit. Amplius oia praui. i. mali participationeꝫ eſſent preter vnum. ſ. bonum hoc eſt enthymema. [Alij aūt.] Narrat poſitiones alioꝝ vt oſidat ꝙ predicte poſitiones ſunt remote ab oibus ⁊ dicit. alij aūt nec ꝓncipia bonū ⁊ malum. ſ. dicūt q̄uis in oibus maxime qd̄ bonū eſt dicāt eē ꝓncipium. Eſt ergo ſcḋa poſitio ꝙ bonū eſt ꝓcipue ꝓncipiū ⁊ non maluꝫ. [Sed quomodo.] ¶ Cōtra hoc etiam oſtēdit eoꝝ diminutionem. d. Sed quomodo bonum ſit principium nō dicunt vtrum. ſ. vt finis aut vt mouens aut vt ſpēs hoc eſt forma. ⁊ ſic iſti videnſ manchi ⁊ diminuti. [Inconuenięter autē.] Nūc ſpāliter narrat Empedoclis pōnem. Ubi debes ſcire ꝙ Empedocles opinatur amicitiam eſſe principium ⁊ eſſe

bonū: ꝛ ꝙ amicitia ſit ꝑncipiū duplici ratiõe.ſ. vt agẽs ꝛ vt mã.vt agens qdem: qꝛ ꝯgregat: modo congregare eſt act⁹ agentis.vt mã ꝟo: qꝛ eſt pars mixti.nam mixtū apud ipm ſit ex quatuoꝛ elemẽtis ꝛ lite ꝛ amicitia modo eſſe ptem eſt ꝯditio materie dicit. Incõuenienter aūt ꝛ Empedocles ſub audi dicit. amicitiam.n.facit bonū.hoc aūt principium facit dupliciter⁹ ꝛ vt mouens.congregat enim ꝛ vt mã.pars enī eſt mixture ipſa amicitia.[Si itaq3.] ℭ Contra arguit:naz non videt̃ ꝙ idem poſſit eſſe agens ꝛ materia ſm eandem rõnem.ergo opꝫ amicitiam eſſe alteruꝫ ſub altera ratione. Utrum ergo amicitia ſit vt materia magis an vt agẽs.quo modo enim non ſit poſſibile vt mã ſit ſm candem rationẽ vtrūq3:qd ergo duoꝝ magis erit.dicit ſi itaq3 ꝛ eidem acci dit vt materie eſſe ꝛ principium ꝛ vt mouenti etiaꝫ accidat eſſe principium.igit̃ ſm qd duoꝝ amicitia ſit:vtruꝫ ſub rõ ne materie magis an ſub ratione agentis.[Incõueniens au tem.] ℭ Secundo arguit ꝯtra Empedoclem.nam ipſe po nit litem eſſe incoꝛruptibile ꝛ ipſam eſſe principiuꝫ: vt na tura mali.litem ergo eſſe incoꝛruptibilem ꝛ eſſe principiū: vt malū nature eſt incõueniens:dicit. Inconueniens autẽ ꝛ incoꝛruptibilem eſſe litem:ſed hoc ipſum eſt mali natura. modo hec duo ponere videtur inconueniens.

Cõ.54. eſt claruꝫ

Anaxagoras aūt vt mouẽs quod bonum principium.intellectus:ſed gratia alicuius mouet:quare alteruꝫ.excepto vt nos dicimus.nam medicatiua eſt ſanitas quodãmodo. Inconueniẽs ꝗt ꝛ contrarium nõ facere bono ꝛ intellectui.

ℭ Specialiter 2° põnem Anaxagore declarat. Anaxagoras ergo ponit ꝙ bonū ſit ꝑn^m ꝛ vtitur ſyllo in 3° figura.nam in tellectus eſt ꝑn^m ꝛ intellectus eſt bonū.ergo bonū eſt princi pium.hec eſt poſitio Anaxagore ꝯtra quem intellectus mo uet alicuius grã . ergo opꝫ dari aliqd alterum ab intellectu ꝑmo.cuius grã primus itellectus mouet. ℭ Rñdet ꝑ Ana xagora:ꝙ foꝛte itelligit vt nos itelligimus.ſ. ꝙ in ſeparatis a mã:idem eſt finis ꝛ agens:vt ſanitas in mente videtur eẽ ipſa res medicatiua quodãmodo:ergo primus itellect⁹ erit primum agens ꝛ primus finis pro quãto ſui gratia mouet. ℭ Scdo arguit ꝯtra Anaxagorã:nam cõis opinio dicit ꝙ ꝯtria ſunt omniū ꝑn^a.ergo videt̃ incõueniens bono ꝛ intel lectui non facere ꝯtraria.nam intellectus ꝛ bonum ſunt de numero entium:ꝛ cõmunis opinio ponit contraria eſſe prĩ cipia omnium. Sed hec inſtantia parum valet ꝯtra Anaxa goꝛam:ſed tenet hypothetice.ſ.ſi opinio cõmunis ſit vera.ſ. ꝙ omnia ſint ex contrariis. Ariſtoteles autẽ non vult Ana xagore contradicere.naꝫ ipſe fuit plus propinquus ꝟo om nibus aliis. verba textus patent.

Omnes at contraria dicentes nõ vtuntur contrariis niſi figuret aliquis. ꝛ ꝗ re hec quidem coꝛruptibilia:hec autẽ incoꝛruptibilia nullus dicit.omnia nãq3 entia faciunt ex hiſdem principiis . Ampli⁹ autem aliĩ quidam ex non ente faciunt entia. Aliĩ autem niſi hoc cogatur vnum omnia faciunt. Ampli⁹ propter qd ſemp erit generatio:ꝛ que eſt cauſa generatiõis nullus dicit. Et duo principia facientibus:aliud neceſſe primū pri cipalius eſſe:ꝛ his qui ſpẽs:qꝛ aliud principium principalius.ꝑpter qd enim ꝑicipauit vl̃ ꝑicipat: ꝛ aliis qdem neceſſe ſapiẽtie ꝛ bono ratiſſime ſcientie aliqd ꝯtrarium eſſe:nobis autem nõ.non enim eſt ꝯtrarium primo nihil.nã omnia contraria mãm habent:ꝛ hec potentia ſunt. Contraria aūt ignoꝛantia ad contrariuꝫ. primo ꝟo contrariū nihil. Amplius ſi nõ erũt preter ſenſibilia alia.non eſt ꝑicipium ꝛ oꝛdo ꝛ generatio ꝛ celeſtia:ſed ſemꝑ principiĩ principium. vt theologis ꝛ phyſicis omnibus. Si autẽ erunt ſpecies aut numeri nullius cauſe. ſi autē non:neq3 motus. Adhuc qũo erit ex nõ magnitudinibus magnitudo ꝛ continuuꝫ:nõ enim numerus facit continuum nec vt mouẽs nec vt ſpecies. At ꝟo nullum erit contrarioꝝ qd qdem ꝛ motiuum ꝛ factiuum. Continget enim vtiq3 nõ eſſe. At ꝟo poſterius qdem ipſum facere potentia.non ergo ſempiterna ſunt entia:ſed ſunt. Inter medium igit̃ eſt aliqd hoꝝ rum.hoc aūt vt dictum ẽ. Adhuc aūt quomodo numeri vnuꝫ aut anima aut coꝛpus ꝛ ſpẽs totalr̃: ꝛ res.nihil dicet nullus:nec ꝯtinget dicere ſi nõ:vt nos: dicat:ꝙ mouẽs facit. Dicentes aūt numeꝝ primū mathematicū: ꝛ ſic ſemper aliã habitã ſubaꝫ ꝛ ꝑicipia cuiuſlibet:alia in cõnexã ipſius vniuerſi ſubam faciunt . nihil enī alia aliĩ ꝯfert aut ens aut nõ ens ꝛ ꝑicipia multa. Entia ꝟo nolũt male diſponi : nec bonum plures principes: vnus ergo princeps.

ℭ Iſti textui nõ hẽmus cõmentum. Expoſitoꝛ tñ optime ꝛ egregie textum hūc exponit. Tñ videt̃ mihi ꝙ ꝑma pars ſatis pꝫ. In ea eniꝫ cõplet ꝯfutationẽ predictaꝝ poſitionū. [Amplius ſi nõ erũt.] Hec eſt 2^a ps vbi ꝯdicit Herculeis ꝗ ſubas ſepatas deſpexerũt:ꝛ ſolum ſenſibilia acceperũt . ꝯ hos ꝗ arguit enthymematice ſic:ſi nulle eſſent ſube pꝛeter ſenſibilia:tunc nec eſſet ꝑn^m hoc eſt deus nec oꝛdo:nec gnõ: nec celeſtia:ſed ſemꝑ ꝑncipiĩ erit ꝑn^m. vt theologis ꝛ phiſicis videbat̃. Sed vĩ in hoc enthymemate gõ.nam ſi nõ ſit ge neratio:nõ erit ꝑncipiĩ ꝑn^m. ꝛ ꝑ ꝯñs eſt ꝑncipiĩ ꝑn^m.ergo ꝯtra dictio.dicẽdū ꝙ ex ꝑpõne ipoſſibili ſequunt̃ apud phm ꝯtra dictoꝛia.nam falſuꝫ ipoſſibile eſt illud quo poſito ſequitur ꝯtra dictio.hec ꝑpõ nihil eſt ꝑter ſenſibilia:eſt ꝑpõ falſa ipoſſi. ꝛ ꝑpterea ſequitur vtrũq3.ſ.ꝙ nõ ſit gnõ ꝑncipiĩ ex ꝑn^o:ꝛ ꝙ ſit gnõ ꝑncipiĩ ex ꝑn^o:vt facile quis deducere põt. [Si aūt erũt.] ℭ Hec eſt 3^a ps textus:in qua Ariſtoteles tãgit ꝯ Pla tonẽ. Plato ꝗ poſuit duplex genus entiū ſepatoꝝ vt ideaꝝ ꝛ numeroꝝ. Cõtra hoc arguit Ariſtoteles multiplr̃. Pꝛiõ qꝛ ſi hec eſſent vel nullius eſſent cauſe: vel ſaltẽ motus non eſſent cauſe:qꝛ abſtrahunt a motu.dicit:ſi aūt erũt ſpẽs aut numeri:nullius cauſe.ſ.erũt. Sed ſi erũt:nõ erũt ipſius mo t⁹ qꝛ abſtrahũt ab eo.[Adhuc.] ℭ Scdo arguit:ex nõ coꝛ poꝛe nõ ſit coꝛp⁹:ſꝫ idea ꝛ numerus ſũt nõ coꝛpoꝛa:ergo ex idea ꝛ numero nõ ſit coꝛpus ꝯtinuū ꝛ magnitudo:dicit ad huc qũo erit ex nõ magnitudinib⁹ magnitudo ꝛ ꝯtinuuꝫ.nõ enī numerus facit ꝯtinuum hoc eſt coꝛp⁹:nec vt mouens ꝛ agẽs:nec vt ſpecies hoc ẽ foꝛma.[At ꝟo.] ℭ Tertio arguit ſi idea ꝛ numerus ſũt ꝑncipia:tunc nullum ꝯtrioꝝ erit ꝑn^m. nam nũero nihil eſt ꝯtrium:nec idee aliqd tale ꝯtriat̃. ꝛ ſi nul lum ꝑncipioꝝ ſit ꝯtrarium.ergo gnõ non eſt:qꝛ generatio eſt ex ꝯtrio in ꝯtrium:ꝛ ſi gñatio nõ eſt entia nõ erunt ſempi

ternana:nec ſm ſpẽm nec ſm indiuiduũ.ſed nos videmus en
tia eẽ ſempiterna:ergo eſt aliqđ itermediũ vt nos diximꝰ.
dicit aũt Ꝯo qđ gdem ⁊ factiuũ ⁊ motiuũ nullum erit de nũe
ro ꝯrioꝝ.nihil eni numero vel idee ꝯrariaꝫ . nam ꝯtigeret
ſ.ideam vel numeꝝ nõ eſſe.omne.n.habẽs ꝯriũ põt non
eẽ:ſed.ſ.ſi hẽret ꝯriũ ꝯtingeret ipſum ꝯtrarium gdem no
bilius ⁊ prius facere ſuum ꝯrium.ꝓpterea nam calidũ fa
cit frigidũ in potẽtia ⁊ econuerſo. ⁊ ſic ſi idea vel numerus
hiet ꝯrium:ꝯtingeret non eẽ gꝛ illud ꝯrium faceret hec po
tentie:vel hec facerẽt illud.nõ ergo ſempiterna ſunt entia:
nec.ſ.ſm ſpecieꝫ nec ſm indiuiduũ.deſtruit hoc ꝯñs.d. ſed
ſunt.ſ.entia ſempiterna.Jgiꝫ itermediũ eſt aliqđ hoꝝ qđ q
dem nõ eſt ꝯrium ſed mediũ vt mã.hoc aũt vt dictum eſt.
[Adhuc aũt.] ¶ Quarto arguit:ſi nũeri vel idee cauſe ſũt:
quõ erũt cã veritat vel aie:vel corporis:vel ſpẽꝝ:vel reꝝ.
nullus gdem dicit quõ niſi dicaꝫ:vt dixit in 8° huius ꝙ res
eſt vna ꝑ ꝑ agẽs.dicit adhuc aũt quõ ſi numeri vnũ ſupple
erit aĩa aut corpus:aut ſpẽs oino ⁊ res queciũꝫ ſit illa.nullꝰ
eni gcꝗ dicit nec ꝯtigeret dicere niſi dicat vt nos diximꝰ.ſ.
ꝙ mouens facit rem eſſe vnũ.[Dicẽtes.] ¶ Hec eſt vltia
pars textus in qua refert poſitionẽ Pythagoricoꝝ vbi de
bes ſcire ꝙ Pythagorici poſuerũt ordinẽ entiuꝫ ⁊ ordineꝫ
ꝑncipioꝝ reſidentium illi ordini entiũ.poſuerũt enim ꝑmuꝫ
entium numeꝝ poſt numeꝝ magnitudineꝫ:poſt hanc aĩas:
poſt has ſenſibilia.⁊ ſic dixerũt ꝑncipium numeri eẽ tñ nu
meri:⁊ poſt ꝑncipiũ numeri ponũt principium magnitudi
nis:⁊ poſt hoc ꝑncipium aĩaꝝ : ⁊ poſt hoc ꝑnm ſenſibilium:
nec ponũt vnum ꝑncipioꝝ ex alio dependere . Sed alterũ
ſeipſo eſſe ꝑ ſe.¶ Cõtra hoc arguit Ariſtoteles : nam tunc
vniuerſi ſubã erit icõnexa:ita ꝙ nulla pars ꝯferret ad aliã
ſiue ſit ſiue nõ ſit dicit.dicẽtes aũt numeꝝ ꝑmuꝫ mathema
tici.⁊ ſic ſemꝑ aliam habitã.ſ.ꝯſequentem ſubam ⁊ dicẽtes
ꝑncipia cuiuſlibꝫ de per ſe alia vt numeroꝝ:aliud ⁊ magni
tudinũ:⁊ aliud ⁊c̃. Jncõnexam ipſius vniuerſi faciũt ſubaꝫ.
nam nihil aliud.ſ.ꝑncipiũ:alij.ſ.ꝑncipio ꝯferret ſiue exiſtẽs
ſit ſiue nõ exiſtẽs:⁊ erant ꝑncipia multa inuicẽ impmixta.
hec eſt ꝑma obiectio.¶ Secũdo arguit:ſi plura eſſent ꝑnꝰ
diuerſa nullũ hñtia ordinẽ ad vnuꝫ ꝑmũ:entia male guber
narenꝫ.nam plures ꝑncipes mali ſunt.vnus ḡ ꝑnceps.dicit
entia Ꝯo nolunt male diſponi/hoc eſt gubernari.nec bonũ
plures ꝑncipes:vnus ergo ꝑnceps.⁊ ſic poſitio hec que ne
gat ꝑncipioꝝ dependẽtiam videꝫ erronea.¶ De vnitate ꝑ
mi aliqua ꝯſtringamus.naꝫ Ariſtoteles in vltimo ſeruauit.
Et iꝫ etiam plura ꝑma ꝑnꝰ ſimplr nõ ſit ab humana mẽte
excogitabile:ſitqꝫ reponẽdum iter poſitiones ac animi pri
mas ꝓpõnes:tñ qꝛ Empedocles ⁊ Pithagoras pluralitatẽ
deoꝝ ac ꝑmoꝝ non tñ ꝯceſſerunt:imo tanqꝫ numerũ con
tẽpſerũt:ducimur quedã ⁊ valde pauca ꝑtractare.vbi ani
maduertendum ꝙ recentiores enitunꝫ vnitatem primi ꝑ
ſuadere gnque petitionibꝰ acceptis:que gnque ſunt tñ cre
dite ⁊ nõ per ſe note.⁊ ita cogunꝫ reꝫ per ſe notã facere vix
ꝓbabilẽ:quapropter rõnibus eoꝝ eiectis duas Ariſtotelis
rationes quas in hoc.12.inuit formare enitar : deinde alias
acceptis alijs e locis eiuſdem philoſophi.¶ Prima accipi
tur textu cõmenti.49.que põt ſic formari.Si eſſent plura
ꝑma ſimplr:vel eẽnt eque ꝑfecta:vel vnum eſſet altero ꝑfe
ctius.Si vnũ altero ꝑfectius:vnum eẽt primũ ſimplr. Nã
primũ ſimplr id volunt ⁊ theologi ⁊ phi in quo ois ꝑfectio
ꝯtineꝫ:⁊ quo nihil eſt ꝑfectius.quare vnum tñ erit. Si Ꝯo
plura eque ꝑfecta:tũc erũt eiuſdẽ ſpeciei ⁊ plura nũero.naꝫ
idiuidua eiuſdẽ ſpẽi ea ipſa ſunt:que gdeꝫ plura ſunt ⁊ eiuſ
dem eſſentialis ꝑfectionis.que aũt ſunt plura numero:opꝫ
eſſe talia vel ꝓpter mãm ꝑncipaliter:vel ꝓpter mãm ꝯco
mitatiue:⁊ oia talia ſunt corruptibilia vel ſaltem ꝯtingẽtia
vt cõcedunt oẽs.¶ Scđa via accipiꝫ ab Ariſtotele hic qñ
ingenentia nolũt male diſponi : que iꝫ ſit quaſi rhetorica rõ
⁊ accepta ab Homero:tñ põt reduci ad demonſtrationem
hoc mõ.Si plura ꝑma ꝑnꝰ ſimplr eſſent:vel vnus ⁊ idem
effectus eſſet bis vel ſimul tꝑe geminus.Conſequentia faci
le deduciꝫ:qꝛ effectus quẽ vnum eoꝝ ꝓducit:vel poteſt ab
alio ꝓduci vel nõ.ſi non põt:tunc tñ vnũ eſſet ꝑmum ſim
pliciter:illud.vꝫ.ꝙ põt oia ꝓducere.Si aũt põt:vt.vꝫ.celi
motũ ꝑmũ:tunc vel duo eẽnt primi motus ſucceſſiue ꝓdu
cti vel geminus qđ repugnat itellectui itelligere.⁊ ꝓpterea
ait/entia nolle male diſponi:⁊ ꝙ pluralitas ꝑncipum mala
eſt:qꝛ.vꝫ.eſſet reꝝ ꝯfuſio:⁊ gemina reꝝ replicatio vł ſucceſ
ſiua. Jdem põt ſuaderi ⁊ fortaſſe demonſtrari : ex eo qꝛ ꝑm
ꝑncipium ⁊ ſimplr eſt prima forma:primus finis:⁊ ꝑm mo
uens.vbi enim eẽnt plura ꝑma principia ſimplr:eſſent plu
res ꝑme forme:plures primi fines:plura prima mouentia.
igiꝫ plura ꝑma formata:plura ꝑma mota:pluraqꝫ ordina
ta in finem.⁊ ſic oium ⁊ ſingulariũ rerũ duo eiuſdem per
fectionis ⁊ nature vt duo Socrates : duo Platones:⁊ duo
Ariſtoteles. Hec rõ ab Ariſtotele ⁊ Auerroe colligiꝫ ꝑmo
celi textu cõmenti.90.⁊.92.⁊ ibi quere dicta noſtra ibidem.
Ex his ⁊ alijs plurimis ꝑꝫ vnum eſſe ꝑmum ꝑncipiuꝫ ſim
pliciter:quem vulgares grecoꝝ primum deum vocant.Cui
ſit honor ⁊ gloria horum noſtrorum laborum.

FINIS.

¶ Auguſtini Niphi Sueſſani philoſophi ce
leberrimi in duodecimũ librum Metaphyſi
ces cõmentaria/nuper diligentiſſime ſumpti
bus heredum .q.D. Octauiani Scoti ciuis
Modoctienſis ac Sociorum Venetijs impreſ
ſa fuere. Anno ſalutiferę incarnationis Domi
nicę. Die.30. Iulij.1526.

Regiſtrum

A B C D E F Omnes ſunt terni.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE